

તકલીફી તાજ.

“મશરૂફ.”

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૩૦૦

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૮૩૫૧૮૧ ૮૧૪

વિષય ૬-૩

બનાવે પાઠ પઠાં.

તકલીદી તાજ.

એક વાર્તા.

લખનાર—સોહરામ શહેરીયાર ધરાની,

“મશરેક.”

તે

“મુંબઈ મનહ” અઠવાડીક પત્રના અધિપતિ અને માલિક, “પરસ્તાને ચકરમ,”

“એમિન દુન્યા,” “ધેલા ધાંચીનું કુટુંબ,” “હમશીર કે શમશીર?”

“અકકલમંદ એવકુફ,” “કીસમતની કીશતી,” “તલવારની ધાર,”

“હીદની ખુબસુરત પાદશાહબેગમો,” સાથ “શયલા કુંવારી,”

“તકલીદની તકલીફ” વીજેરે નોવેલોના કર્તા,—

“ઝાલીમ ખલીસ,” “અકડા અકડી,” “દેખાવલી

દાકલુ,” “દુરવંદી કીનો” નામના નાટકોના

રચનાર—અને “જેહાંગીરનાયુ” નામના

ઇતિહાસના લેખક.

(આ નોવેલના સર્વે હુકમ એના લખનાર મીં “મશરેક”ને સ્વાધીન છે.)

આ પુસ્તક મીં સોહરામ શહેરીયાર ધરાનીએ મુંબઈ ધોબીતલાવ

નવા આતશબેહેરામ પાસેના “બીમરડીવાલા હાઉસ”માં પોતાને માટે

રચી પ્રમટ કીધું છે, અને “નવરંગ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ” બળરગેટ,

કોટ, મુંબઈમાં મીં અરદેશર ખરશેહુ દેશાઈએ

છાપ્યું છે.

ચહેરો સં.

૧૯૦૯.

ઇસુઈ સં.

૧૯૧૯.

કીમત રૂબીઆ ત્રણ.

૬-૩

અર્પણ

નાટક જે એક નીતીની નીશાલ અને અચ્છા આટ
તરીકે હુન્નરમંદોની નજરોમાં મથાહુર છે
તેની આલા ટોચપર પુગેલા
સુભોગ માનવત મહેરબાન

કે જેવણને
હું
આગેવાન રમુજ એકટર
અને
ઘણા તજરીબાકાર ડીરેક્ટર
તરીકે પીછાણી વખાણું છું તેવણને આ
મહાઈ નાચીઝ પુસ્તક
“તકલીફી તાજ.”
મોટા માન સાથે
અર્પણ કરીને
લાંબી ઝીંદગી ઇચ્છું છું.

“મશરૂક” કૃત
 “તકલીદી તાજ”નું પુસ્તક
 આ ગૃહસ્થને અર્પણ કરવામાં આવ્યું છે.

હિંદુસ્તાનના મશહૂર રમુજ એક્ટર અને હિંદી સ્ટોજના આહોશ ડીરેક્ટર
 મી॰ સોરાબજી ફરામજી ઓગરા.

પ્રસ્તાવના.

પહેલા લઘુ જ્ઞાન ઉપર પાક પરવરદીગારનું પવીત્ર નામ જેનું પવીત્ર નામ હરેક સારા કામમાં પહેલાજ લેવું લાઝીમ છે. પાંચ વરસની અંદર અગીયારમું આ મહાર પુસ્તક છે જે મહારાં મહેરબાન વાંચનારાંઓનાં મુખારક હાથોમાં આજે સુકાય છે.—મેશક, જ્ઞાન એ બળ કરતાં ચઢિઆનું છે—પાક પરવરદીગારની તમામ પયદાયશોમાં માણસોને જ્ઞાન આલા દરબજાએ આપવામાં આવેલું છે અને તેથી હાથી કે સોંહના બળ કરતાંબી માણસાઇ જ્ઞાન બળ વધારે બળવાન છે. વળી, માણસ માણસોમાંબી બહો ફેર રહે છે, અને તેમનું બળબી તેમના જ્ઞાનથી જણાય છે. એક હજાર બળવાન અને અજ્ઞાન જગત્તી સીદીઓ કરતાં જ્ઞાનવાલો એક સીપાહ લડાઇના મયદાનને પોતાની તર્ફમાં વધારે ખેંચી શકે છે. એક હજાર તાકતદાર માણસોના જમેલામાં તે એક માણસ વધારે ધ્યાન ખેંચનાર થઇ પડે છે કે જેનામાં તે બધાથી જ્ઞાન વધારે છે. હત્યારના બળથી જેટલી દુન્યા છતાઇ નથી તેટલી જ્ઞાનના બળથી છતાઇ છે, અને તે જ્ઞાન મેલવવા માટેની ગાની તે કેળવણી અને વાંચણ છે. વાંચણથી એક માણસ જતી અનુભવ વગરબી અનુભવ મેળવી શકે છે, દુન્યા જુએ છે, દુન્યાના મુલકોથી માહીતગાર થાય છે, અને દુન્યાની રસ્મો રવીશો જાણી લેછે. અને તેવું વાંચણ આપનાર કોણ છે? એક લેખક.

એક લેખકને પાક પરવરદીગારે બક્ષેસ આપેલી હોય છે, અને તે બક્ષેસથીજ તે તરેહવાર લેખો લખે છે, તે કુદરતી બક્ષેસ અને વાંચણના જ્ઞાનના બળથી ખીજાઓને કેળવણી અને વાંચણ આપી શકે છે. ખરા બનેલા બનાવો ઉપર એક લેખક પોતાના મગજને દોડાવે છે, અને મગજના સાંચામાં તૈયાર થયેલા પોતાના વીચારોને તે બાહારની દુન્યા માટે ગ્રાહ્ય કરે છે. એક લેખકની નજરથી લહે આસપાસ જુઓ તો લહેને દરેક ચીજ પોતાનો એક છતીલાસ રજુ કરતી દેખાશે: એક કાંકરાનેબી પડછાયો હોય છે, એક મોટો પત્થરબી પાહાડથી અલગ થતા પોતાની નીશાની તે પાહાડપર રાખી જાય છે, એક નદી જે જમીનપરથી પસાર થઇ જાય છે તે જમીનમાં તે એક રાહ બનાવે છે, જનવરો જે મરીને ખલાસ થઇ જાય છે તેઓની લાશના હાડકાંથીબી દુન્યામાં કાંઇ પડ બંધાય છે, ગ્રાડની ડાંખલી અને પાંદડાંબી મરીને સુકાવા બાદ કોઇ કોલસાની ખાણમાં પોતાની નીશાની છોડી જાય છે, અને આદમીનું એક એક કામ અને એક એક પગથું પોતાનો છાપ હાંધ્યાં પાડી જાય છે.—એ બધું, એ બધું એક લેખક જોઇ શકે છે અને તે પોતાની કલમથી એ બધાંને મગજની મદદ સાથે બાહાર પાડી શકે છે. એક લેખકની આંખ અને તેનાં કાન દુન્યા તર્ફ તમામ ખુલ્લાં છે, જમીન તેને છતીલાસ અને પાદમારી આકારથી બનેલી દેખાય છે, આસપાસની હવા તેને તે આકારના ઝીન્દા આવાઝોથી ભરેલી સંભલાય છે, આસમાનપર તેને હવામાં ધુમાવી ગયેલા આવાઝોનો પડથો અને તે આકારોના આત્મા જણાય છે!

એક લેખક શું છે અને તેના હાથનું લખેલું લખાણ શું છે તેપર હું લખવા માંગું તો એક ચોપડી બરાબ જાય, ચમર, મહારા અઝીઝ વાંચનાર કહેશે કે ‘મશરેક પ્રસ્તાવનામાંબી શીલમુશી કરવા ઉતરી પડ્યો છે!’ તેથી એક લેખક અને તેની કલમથી લખાયેલું એક પુસ્તક

વાંચવૃત્તિ શું ફાયદો મેલવી શકાય તેને ઉપલા થોડાક શબ્દોમાં ચીતારી જઈ હવે હું મહાર આજના પુસ્તકની વાર્તા પર બોલીશ:

આ મહાર પુસ્તક “તકલીદી તાજ” ઇંગ્લેન્ડી લેખક રેનોલ્ડ્ઝની “મારમારેટ” પરથી મેં ફેરફાર સાથે લખી છે જે એક ખસ ખસેલા ઇતિહાસનો પડથો પાડે છે અને તેનો પડછાથો રમ્યુ કરે છે: રાજ દેવીડ બીજો જે “તકલીદી તાજ” માં માલમ પડે છે તે ઇસુ સ્થ ૧૩૨૪ માં જન્મ્યો હતો અને ૧૩૭૧ માં મરણ પામ્યો હતો. તે સ્કોટલેન્ડના રાજ રોબર્ટ બ્રુસનો બેટા હતો અને પોતાના બાપના મરણથી તે છ વરસની ઉંમરે રાજગાદીએ બેઠો હતો. સ્કોટલેન્ડની ગાદીપર તે ૧૩૩૦ માં બેઠો તે વખતે તેના અયપણને સમયે રાજમંત્રીથી સ્કોટલેન્ડનું રાજ આલ્યું હતું, મગર જવાનીમાં આવતાંજ રાજની લગામ રાજ દેવીડે પોતાના હાથમાં લીધી અને લગામ લેતાંજ તેણે ઇંગ્લેન્ડ સાથે છેડતી શોધી. બાવીસ વરસની જવાન ઉંમરે તે ઇંગ્લેન્ડ સાથે લડતાં નેવીલ્સકોસની લડાઈમાં હાર્યો અને કેદ પકડાયો. રાજ દેવીડ કેદના વરસ કષ્ટ રહે છે, ક્યારે છુટે છે, અને કવી કોસમનો આદમી તે છે તે અધું મહારી આ નોવેલમાંથી વાંચનારાં મહેરબાનો જાણી શકશે એટલે તેને માટે હવે વધારે હું હાંથ લખતો નથી.

આ વાર્તામાં બીજાં બધાં પાત્રોનું વર્ણન વાર્તાની અંદરજ સમાઈ જાય છે, પણ પ્રીન્સ ડ સાલઝા ક્યાંતો રાજ છે અને તેના લડવૈયા કોણની ઔલાદથી ઉતરી આવેલા છે તે જાણવાની અગત્ય હું જોઉં છું. પ્રીન્સ ડ સાલઝા પોતે તો અસલ સ્કોટલેન્ડનોજ રહીશ હતો, મગર પ્લેક પારલામેન્ટના હુકમથી તેને સ્કોટલેન્ડ છોડીને જ્યારે જતું રહેવું પડ્યું ત્યારે તે રખડી રઝલીને પોતાની હોશ્વારી અને બાહાદુરીથી ત્યુતોનીક ઓરડરનો સીપાહ સાલાર અને તખ્તદાર થયો. “ત્યુતોનીક ઓરડર,” તે ખારંગી સદીમાં ઉભા થયલા એક મંડળનું નામ હતું જેનાં સભાસદો જરમન લડવૈયાઓ હતા અને જેઓ લડાઈમાં ખ્રીસ્તી ઝખ્ખી સીપાહોને મદદ આપવાના બહાણા હેઠળ ઉભા થઇને ઘણા પગભર થઈ ગયા હતા અને જ્યાં જ્યાં લાગ ફાવે ત્યાં લડાઈઓ કરીને પોતાની સત્તા જમાવી દેતા હતા. તે લડવઘયાઓનો વડો તે તેમનો સીપાહ સાલારખી કહેવાતો અને તેમની સત્તા હેઠળ આવી ગયલા રાજનો રાજખી ગણાતો. તેવીજ રીતે આ આપણી વાર્તાના ઝમાનામાં તેવા ત્યુતોનીક નાઇટસનો સીપાહ સાલાર અને તખ્તદાર તે પ્રીન્સ ડ સાલઝા (ઉર્ફે સર કેસીમીર) પોતે હતો, અને તે ઘણો ભલો હતો. કોઈ બળવાન હાથ જે આપણીથી બીજા નબળા હાથને મારવા જાય તો તુર્તજ પ્રીન્સ ડ સાલઝા પોતાની શમશીરથી બાહાર પડીને તે નબળાને મદદ કરતો હતો. અને તેવાજ ઇરાદાથી તે ઇંગ્લેન્ડ સામે સ્કોટલેન્ડને મદદ કરવા રાજ દેવીડના પયગામથી સ્કોટલેન્ડમાં આવ્યો હતો. મગર તેણે જ્યારે ખરી બીના જાણી ત્યારે તેણે ઇંગ્લેન્ડને વાજબી બેચું અને તેથી સ્કોટલેન્ડને મદદ નહીં આપી. વાર્તામાં આપણે જોઈએ છીએ કે ૧૩૬૭ ના સાલમાં તે રાજ દેવીડને મદદ આપવાનું વચન આપે છે. ઇંગ્લેન્ડે તો ઉલટું રાજ દેવીડને માટે ઠીક કીધું હતું, તેને એક મોટી રકમને માટે જવા દેવાનું દીલ બતાવ્યું હતું, છતાં પ્રપંચી દેવીડ હમેશની પોતાની નાલ મુજબ ફાંફાંમાં પડ્યો હતો, અને ૧૩૬૭ માંથી તેને પ્રીન્સ ડ સાલઝા કોઈ રીતે ઇંગ્લેન્ડ સામે લડતો અટકાવે તે અગાઉ તો ઠંડા પાણીએ કાસળ એ પરી ગઈ કે દેવીડ પોતેજ લડવાના અખાડ કરી ગયો હતો. —“ત્યુતોનીક ઓરડર”ના તખ્તદાર પ્રીન્સ ડ સાલઝાના મરણ પછી ઘણે વરસે પંદરમી સદીમાં મુક્ષીયન ડ્યુક બોવ લુથુઆનીઆએ ત્યુતોનીક

લડવધયાઓને હરાવ્યા હતા, અને છેક ૧૮૦૯ ના સાલમાં નેપોલીયન પહેલાના વખતમાં ત્યુનોનીક લડવધયાઓનું તમામ ઝેર નાશકું કરી નાખવામાં આવ્યું હતું, આજના ઝમાનામાંથી એ ત્યુનોનીક ઝોરડર હસ્તીમાં છે, મગર યુરોપમાં કંઠે કંઠે છુટા જવાયા તેના માથુસો ઝખ્ખી સીપાહોને મદદ કરવાનુંજ કામ કરે છે.

હવે, મહાર આ પુસ્તક પોણે ભાજે છપાયું ત્યારે મ્હને એ ખ્યાલ આવ્યો કે આજની નવી ફેશન મુજબ મહારે મહારા પુસ્તકનો એક “ટેકો” ઉભો કરવો ! એક લેખકની ચોપડીને બાહાર પડવા અગાઉ બીજે લેખક વાંચે અને તેને ટેકો આપે તેનું ફેશનેબલ નામ “ફારવર્ડ” તરીકે બોલાય છે ! મહારા પુસ્તકનો એવો “ફારવર્ડ” હું આગલ નથી લેતો, પણ પાછલા સફા-ઓપર લઉં છું એટલે તેનું એ ફેશનેબલ નામ મથાલે મુકતો નથી. મેં કાંઈ આજે પહેલીવાર તેવો ટેકો રજુ કરાવ્યો નથી, પણ મહારા “જેહાંગીરનામું”ને ટેકો આપનારા મહારા બાહોશ મીત્ર મીં પેસ્તનજી બી. બેસાન્યાની પછી “તકલીદી તાજ” માટે તેવાજ એક બાહોશ લેખકને મેં શોધી કાઢ્યા, અને તેમને ગળે ઝાળવી દીધું ! મીં સોરાયજીકા. શરાફે હા પાડી, અને તેવણે મહારી ચોપડીના છાપેલા ફોર્મસ વાંચીને જે ટેકો લખી મોકલ્યો છે તે પાછલા સફાઓમાં છપાવશે મહારાં વાંચનારાં મહેરબાનો જોઇ શકશે. મીં સોરાયજીને મેં વચન આપ્યું હતું અને તેથી તેવણે લખાણથીજી જે લખ્યું છે તે લીધું છે અને તેવણના પાછલા દિવાન્યા પછી હું આ પ્રસ્તાવના લખતો હોવાથી તેવણની થોડીક મુજવણનો નીવેડો હું અત્રે કરી દઉં છું : એવણની પહેલી અને છેલ્લી મુજવણનો સામટો જવાબ આપી દઉં છું કે હું એક “માલદાર મશરેક” નથી મગર “મુદ્દલીસ મશરેક” છું, નામ સાથે મહારી ખરી મગજમારીના પૈસાનીબી મીકડી ખાસ રાખું છું, અને મોંઘવારી જેમ બીજાને નડે છે તેમ મ્હનેબી નડી છે જેથી આવા એક દલદાર મોટા પુસ્તકને રૂપીઆ ત્રણ સીવા એછી કીમતે હું વેચી શકતો નથી. મીત્ર મીં શરાફ મહારા નવા મીત્ર છે એટલે એવણ શું જાણે કે મુદ્દલીસ મશરેક માટે તેના વાંચનારાંઓને માન છે અને ચોપડીઓનો જો રહેજ રહાજ “ત્રીયરતો ભાવ”બી જણાવ તોબી તેઓ ખુશીથી આપવાને મહેરબાન છે. વલી, એવણના તડ ને ફડમાં “પાક ખુદા-પાક ખુદા ” કરવા માટે મ્હને એવણ કાંઈ કહે છે, જવાબમાં હું જણાવી દઉં છું કે જે માથુસ જાન પોતાના નામ સાથે એક મીસતર લગાડવા માટેનો લોભ રાખે તેજ માથુસે પોતાના પાક પેદાના કરનારના નામ આગલ “પાક” જેવો એક પવીત્ર બોલ લખવા માટે તંગદીલ નહીંજ થવું જોઇએ. ચોપડી કે કાગઝના એક સફાપર પચાસ વારબી સોરાયજી આવે તો આપણે માનને ખાતીર “મીં સોરાયજી”જ લખીએ છીએ, તો પછી તે પાક બાપ જેને માટે આપણને તમામે તમામ માન હોવું જોઇએ તેનું પવીત્ર નામ “પાક ખુદા” કરીનેજ હું બોલું કે લખું તો તેમાં હું કાંઈબી ગલતી કરતોજ નથી. માથુસ જાતને એકવાર જે ચીઝની તમેહ પડી જાય છે તો પછી તે માટે તેને કદીબી મુશકીલી રહેતી નથી. આપણે જો સોરાયજી-સોરાયજી બોલવાથી કે લખવાની આદતમાં હવે તો તે વખતે આપણનેબી મીસતર સોરાયજી-મીસતર સોરાયજી કોઇ કરે તો કંઈજ લાગતે, પણ જ્યારે મીસતરનીજ આપણને તમેહ પડી ગય છે ત્યારે તો તે આપણને ધણુંજ ગમે છે. તેમજ પાક પરવરદીગાર કે પાક ખુદાનીજ જ્યારે આપણને તમેહ પડશે ત્યારે અમથું ખુદા બોલવા કે લખવા આપણને કદીબી નહીંજ ગમશે.

“પાક ખુદા” બોલવા અને લખવાથી આપણે આપણાં સાંભળનારાંઓને અને વાંચનારાંઓને પાક પરવરદીગારના ભરુસાપરજ હંમેશા રહેવા માટે કહીએ છીએ અને ભવિષ્યની ઓલાદને પોતાના પાક પેદાના કરનારને માનથી બોલાવવાનું શીખવીએ છીએ. વલી, મીં શરોદ મહેરે ઉડું અને ફારસી અલ્લાહો નહીં વાપરવા માટેની સુચના કરે છે મગર મહેરે કહેવા દો કે જેમ ચોકકસ લેખકોની ચોકકસ સ્તાઇલ હોય છે તેવી મહારીખી આ એક સ્તાઇલ છે, હું ઉડું, ફારસી, અને હાંદી શબ્દો વાપરું છું તે ધણા ખરા સહમજ પડે તેવા હોય છે, કે નહીં તો તુર્તનાજ વાક્યમાં તેની મતલબ સમજાઈ જાય તેવી વાક્ય રચના હું બનાવી દઉં છું, અને પાપી પાત્રોનાં મોંઢામાં હું “પાક ખુદા” શબ્દો ખેમૈકે મુકતોજ નથી, જેનીપર મીં શરોદનું ધ્યાન કદાચ નહીંખી ખેંચાયું હોય કેમજે એવણુ મહારા અને મહારાં લખાણોના સમાગમમાં ધણાજ ઓછા આવ્યા છે. યુજરાતી ભાષામાં એવા ધણા શબ્દો છે જે ઉડું અને ફારસીમાંથી બાડે લીધેલા હોય છે અને તેવા બાડે લીધેલા શબ્દોને જો ખોટા ઉચ્ચારથી લખવામાં આવે છે ત્યારે હું ખરા મનથી કમકમું છું અને તેથીજ હું તેવા શબ્દો તેની અસલ હાલતમાં રજુ કરવાનીજ હંમેશા કાલજી કરું છું. મેં બ્યારથી એવી ભાષા વાપરવાની પહેલ કાધી છે ત્યારથી હું ચુચી આંખોએ આસપાસ જોતો રહ્યો છું અને હું મગરૂરી તો નથી કરતો મગર મેં એ જોયું છે કે જે લોકો બૈરાંઓ બોલે અને બૈરાંઓને ગમે તેવાજ નબલા શબ્દો હંમેશા વાપરતા હતા તેઓખી હવે સુધારે કરે છે. એક જાણીતા પેપરમાં મેં વરસો સુધી “મીઝસ-મીઝસ” જેવો બૈરાં બોલે તેવો શબ્દ વાંચ્યો હતો, તેજ પેપરનાં સફાઓમાં હું આજે “મીઝાજ” વાંચું છું! મીં શરોદ મહારા મહેરબાન મીત્ર છે અને તેવણે એકકે બોલે મહારા “મુબઈ મજહ” માં એક રસીલી વાર્તા લખવા સાથે મહારા કહેવાને માન આપીને આજે ફારવડંખી લખ્યો છે, અને તેથી હું વધારે ખેચાઈખી કરી તો શકતો નથી મગર એવણુ પોતેખી યુજરાતી ભાષામાં બાડેનો લીધેલો શબ્દ કેવી ખોટી રીતે વાપરે છે તેનો ફક્ટ એકજ દાખલો આપીશઃ એવણુ પોતાના ફારવડંના છેલ્લા વાક્યમાં લખે છે કે “મારા વીચારો અરે દરશાયું છું, અને તેની સાથે એમને કસોજ તાલુકો નથી!”—હું કમકમું છું! તાલુકો શબ્દ વાંચીનેજ મહારા કાનેને કંપારી છુટે છે! ખરો શબ્દ જે “તાઅલુક” છે તેને કેવો કંપારી ઉપજવનારો “તાલુકો” બનાવી દીધો છે!! “તાલુકો” જે તેના ખરા અર્થમાં જુઓ તો જલ્લો કહેવાય છે. ત્યારે “જલ્લો” સાથે “તાઅલુક”ને શું નીરખતા! જે એવણુને ખરી યુજરાતીજ ભાષા લખવી હતી તો “સંબંધ” શબ્દ વાપરવો હતો અને બાડેનો લીધેલો શબ્દ મરડી મોચડીને “તાલુકો” નહીં બનાવવો હતો. એવું એવું જે જેવા જઘએ તો ખટારો ભરીને ખોટા શબ્દો યુજરાતીમાં ઈસાવેલા છે, જેને સફા કરી રજુ કરનારને જો કાંઈ ઝરા સાંભલણુંખી થયું તો શું મુઝાકો છે? “કઉલ” માટે એવણુ લખે છે તો જણવું કે પ્રેસની ભુલ છે, મશરેક તર્ફથી હંમેશાં ખરો શબ્દ જે “કૈલ” છે તેજ લખાય છે મગર પ્રેસમાં ધણી ખોટી સંખ્યામાં કામકાજ રહેવાથી બે માત્રાના ટાઇપ ખણી જવાને સખે લાચારીએ તેમ કમખેઝ થાય છે. વલી, “જ”ની નીચેના નુકતાઓના ટાઇપ યુજરાતીમાં વાપરવાનો ચાલ નહીં હોવાને સખખે મહેરે “ઝ” લખવો પડે છે જેનો ખુલાસો મેં અગાઉ મહારા “મુબઈ મજહ”માંખી લખ્યો છે. મીં શરોદ એક સારા લેખક છે, એવણે ધણી સારી અને બહુ રસીલી અનેક વાર્તાઓ લખી છે, અને એવણે તકલીફ લઈ મહારી આ આજની

વાર્તા વાંચીને પોતાના જે વીચારો જણાવ્યા છે તે તરફી માટે હું એ બધા બાઇજનોને
ધણી આભારી છું.

હવે હું આભારની અમલની ફર્જ પર ઉતરતાંજ આ “તકલીદી તાજ”ના પુસ્તકને છાપ-
નાર “નવરંગ પ્રેસ”ના માલેક ભાઈ અરદેશર ખરશેજી દેશાધનો ઉપકાર માનવાની પહેલાં
હું એમના મુરખી આમાજી શેઠ ખેરરામજી ફરામજી મોદીનો ધણો ધણો ઉપકાર માનું છું.
શેઠ ખેરરામજી મોદી મહારા ધણા ધાડા મીત્ર છે અને એ યુઝોર્ગ માનવંત બાઇજને માટે
મહેને ધણું માન છે. મહારી આ “તકલીદી તાજ” ઉતાવલે છાપી આપવાની પહેલી મહેરબાની
એવણુની છે અને તે પછી મહારા માનવંત બાઇ અરદેશર ખ. દેશાધનો આભારી થતા પાક
પરવરદીગાર પાસ એ બેઠે બધા બાઇજોને લાંબી ઝીંદગી અને ધણું સુખ ઇચ્છતાં બાઇ
અરદેશરનું ન્હાનું પ્રેસ જે મોટા કામો કરે છે તે માટે ધન્યવાદ આપી ખરા દીલથી ઇચ્છું છું
કે પાકપરવરદીગાર કરેને થોડાજ વખતમાં મોટા મોટા મશીન્સથી એથી ચાર અને આંઠ ધણા
કામો ‘નવરંગ પ્રેસ’ કરી શકે. આમીન!—તે બાદ હું “વીસમી સદી”વાલાં હાજી મહમદ અલા-
રખા શીવજીનો ઉપકાર માનું છું જેવણુની પાસેથી શેઠ સોરાખજી ફરામજી ઓગરાના મુખારક
મહેરાનો ખ્લોક મહેને મલ્યો છે.

અને, હવે, હું મહારી અર્પણ પત્રીકાપર આવું છું. મહારા બચપણથી હું નાટકો જોતો
આવ્યો છું, અને મહારી નજરોમાં નાટક એક ઉમદા આર્ટ ઉપરાંત નીતીની નીશાળ સમાન
છે. જેમ સારા પુસ્તકો વાંચવાથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકાય છે, તેમજ સારા બોધદાયક નાટકો
જોવાથી જ્ઞાન મેળવી શકાય છે. જ્ઞાન તો ગમે તેવી સારી રીતે મેળવી શકાય તો તે હંમેશા
આવકારદાયક છે, પછી તે પુસ્તકો વાંચવાથી કે નાટકો જોવાથી. પાત્રોની કલ્પનાથી પુસ્તકો-
માનો નીતી નેકીનો ખજાનો આપણે ઉચ્ચક્રીએ છીએ, જ્યારે નાટકોમાં આપણે તે પાત્રોને ગોયા
જીવતા જગતા આપણી નજરોની સામે જોઈને તે ઉપરથી નેકી નીતીની દૌલત હાથ કરીએ
છીએ. યુરોપમાં સારા પ્રખ્યાત એક્ટરોને સોસાયટી તરફથી ધણું માન મળે છે, અને ઇંગ્લેન્ડ-
માં તો ધણા શેક્ષ્પીય એક્ટરોને ઉંચા ઇલ્કાઓ આપવામાં આવ્યા છે. મરહુમ સર હેનરી
ઇરવીંગ, અને સર ચાર્લસ વ્હીનફેલ્ડ, સર સ્કાયરે બેનકોફ્ટ, સર જોન હેર, સર એચ. ખીર-
બોમ ત્રી, સર જ્યોર્જ એલેક્ઝાંદર, અને સર એ. ડબ્લ્યુ. પીનેરો ક્ષીટીશ સ્ટેજના ધણા યુનંદ
એક્ટરો તરીકે નામના ધરાવે છે અને તેઓ દરજ્જાદાર ઇલ્કાઓથી મશ્હુર છે. હિન્દુસ્તાનની
સ્ટેજપરના કોઇથી એક્ટરને આજે નામદાર શાહનશાહ જે ઇલ્કાઓ આપવા માંગે તો સઉથી
પહેલાં શેઠ સોરાખજી ફરામજી ઓગરાને આગલ કરી શકાશે. માનવંત શેઠ સોરાખજી ઓગરામાં
એક પહેલે દરજ્જાના રમુજ એક્ટર તરીકેની કુદરતી બક્ષેસ હું જોઉં છું. સ્ટેજપરનો કોઇથી
બનાવ જે દુખ, ધાસ્તી, ગુસ્સાના આવભાવ વગર બતાવી શકાય અને જેમાં રમુજનું તત્વ
સમાયલું હોય તે “કોમીક” કહેવાય છે, અને તેવા કોમીક સાથે કોઇ જનતા ખોટા ચાળા કે
એચતાણુ જે એક એક્ટરમાં હસ્તી નહીં ધરાવતા હોય તો તે શેઠ સોરાખજી ઓગરામાં છે,
વાંકટીકું મોંદુ કર્યા વગર કે રહેજીની મરડાયા મોચડાયા વગર ખરેખરનું હસ્તું જે કોઇથી
કરી શકતું હોય તો તે શેઠ સોરાખજી ઓગરા છે. શેઠ સોરાખજીએ પોતાનો મહેરો વીંગની
બાહાર કાઢ્યો કે તમાશાખીનો કુદરતીજ હસી પડે છે, અને એમનો ઘોંઘાટ વગરનો સફ
પુલ્કંદ આવાજ નીકલ્યો કે લોકોનું ખડખડાટ હસ્તું ચાલુજ રહે છે. અને એક ખરેખરા રમુજ

એક્ટરની એ ખુબીજ હોવી જોઈએ કે તે તાણુનોડ વગર રમુજ કરી શકે, અને તે ખુબી શેઠ સોરાબજી ઓગરામાં છે. એવણુ એક પહેલા નંજરના ખરા કોમીડીયન છે એમ આજે એકક આવાજે મશહુર છે, અને હિન્દુસ્તાનમાં એમની વાખવાખી કેટલી બધી છે તે ફકટ દુકંમાંજ બોલતાં હું કહીશ કે ભાહોરના “સીનીસ એન્ડ મીલીટરી ગેજેટ” અને ઇલાહાબાદના “પ્રાયોનીયર” જેવા મોભાદાર પત્રોએ એમની ઘણી વખાણુ પોતાની કટારોમાં કરી છે. વસી, ઉર્દુ જમાનને ખરાખર રીતે સ્હમજનારા તમાશખીનો શેઠ સોરાબજી ઓગરાના બોલવાના લહેજને બહુજ પસંદ કરે છે કેમજે એવણુ ખરા વજન સાથે ઘણીજ ખુશી અને ખરી રીતે ઉર્દુ ભાષા બોલે છે. મુંબઇ કરતાં બાહારગામોમાં ઉર્દુ જમાનને ખરી રીતે સ્હમજનારા તમાશખીનો ઘણાંખરા બધાજ હોય છે, અને તેઓમાં એક અચ્છામાં અચ્છા કોમીડીયન ઉપરાંત સાદુ અને ખરા લહેજના બોલવૈયા તરીકે શેઠ સોરાબજી ઓગરા હંમેશાં ઘણા પંકાય છે અને તેમને સાંભલવા માટે બહારગામના તમાશખીનોની મોટી ભીડ થાય છે. કોમીડીમાં અને ઉર્દુ જમાનના કાણુમાં એવણુની આજેવાની દુકંમાં કહીને હું હવે એમની નાટકોના ડીરેક્ટર તરીકેની ખરી લાયકાત અને હોશયારીયર બે બોલ બોલીશ:

શેઠ સોરાબજી ઓગરાને નાટકની લાઈનનો લગભગ ચાલીસ વરસનો અનુભવ છે એમ હું એમની કારકીર્તી ઉપરથી કહી શકું છું, અને એ ચાલીસ વરસનો અચ્છો અનુભવ એવણુની ઉલટભરી ચાલાકી, ચંચલ ઝીલન, અને ઉમદા સ્હમજદારી સાથે મલી જવાથી એવણુ એક પહેલા નંજરના ડીરેક્ટર તરીકેખી આજેવાન છે એમ કહેતાં હું ઘણા ખુશી થાઉં છું. શેઠ સોરાબજી ફરામજી ઓગરાને શેઠ માણેકજી જીવણજી માસ્તર સાથે આજે ઘણા વરસોના સંબંધ છે, અને હું શેઠ માણેકજી માસ્તરને શેઠ સોરાબજી ઓગરા જેવા એક કરકસરીયા, હીકમતવાલા, બાહોશ, અને પૈસા પેદા કરી આપનારા તમામ કુશળ ડીરેક્ટર મેલવવા માટે ઘણી મુનારક-બાદી આપું છું. શેઠ માણેકજી માસ્તરવાલી આગલી કંપની જે બખી ગઇ હતી તે વખતે તેમાં મેસર્સ સોરાબજી કાત્રક, દોરાબજી મેવાલાલા, મરહુમ એદલજી સયદાણી, એદલજી એચી, લક્ષ્મણંકર, જગન્નાથ, ભોગીલાલ, મરહુમ રામચન્દર વીગેરે વીગેરે પ્રખ્યાત અને સારા એક્ટરો હતા, મગર હાલ સજીવન થયલી કંપનીમાં ફકટ મીં ભોગીલાલ અને મીં પીગરા અને એક પારસી ભાઇ સીવા કોઇખી જુન્ના અને જાણીના માણસો નથી અને તેઓ નથી છતાંખી શેઠ સોરાબજી ઓગરા નવા આદમીઓ સાથે ઘણી સારી રીતે હાલની કંપનીને દોરવે છે એ કાંઈ નહાની છુની વાત નથીજ. કેળવાયલા સીપાહો સાથે મયદાન તો ઘણા અફસરો જીતી શકે છે, મગર ખીન કેળવાયલા અધુરા આદમીઓ સાથે જ્યારે એક સરદાર લડાઈ જીતે છે ત્યારેજ તેની ખસી બાહાદુરી અને હોશયારી આશકારા થાય છે. શેઠ સોરાબજી ઓગરાએ હાલની કંપની ઘણીજ કરકસરથી ઉભી કરી છે, છતાં પોતાની એકલી ચાલાકીથી તેવણુ શું શું કરી રહ્યા છે તે તો હું બોલું તેનાં કરતાં શૈકીન તમાશખીનોને વધારે રીશન છે. આંખને આકર્શતે તેવા ફેરીસ અને સીન સીનરી થોડે ખર્ચે બનાવવાની કરકસર સાથે ઘણીની એક પાછખી નકકામી જતી બચાવવી એ ઉમદામાં ઉમદા ખુબી શેઠ સોરાબજી ઓગરામાં હસતી ધરાવે છે. એવણુની બાહિષ્કરી હેઠળ મોટી ઉમરના એક્ટરોખી સારાં કામ ભજી બતાવે છે, અને નહાના છોકરાંઓ જમાની બોલવામાં અને ગાયણો ગાવામાં જે કમાણ કરે છે તે બધું શેઠ સોરાબજી ઓગરાના શીક્ષણથીજ છે. એવણુના હાથ નીચે તાલીમ લેનારા એક્ટરો કેવા હોશયાર અને સ્હમજદાર

થતા હશે તેનો એકજ રમુજ દાખલો ટાંકતાં કહીશ કે આજે જે કોઈપણ કંપનીને બીજી કંપનીના હેતુમાર માણસો ઉઠાવી જવા હોય તો પહેલા શેઠ સોરાબજી આગરાની કંપની તરફ ધ્યાન પુગાડવામાં આવે છે! છેલ્લા ફકટ એકજ વરસની મુદ્દતમાં શેઠ સોરાબજી આગરાના શીખવેલા લગભગ અર્ધો દરજન એક્ટરોને બીજી કંપનીઓએ પોતાને ત્યાં રાખ્યા છે, અને કેટલીક કંપનીના માલિકો તો એગ્રીમેન્ટમાં દરશાવેલી તુકશાનીની રકમ બરીનેથી તે એક્ટરોને પોતાને ત્યાં લઈ ગયા છે!

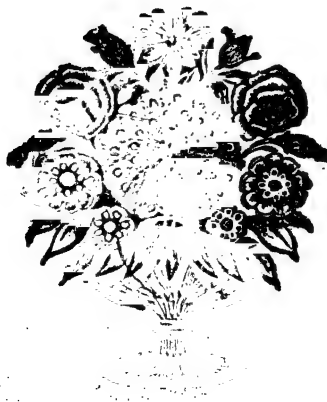
શેઠ સોરાબજી આગરા જેવા અગ્રેવાન મશહુર જરથોસ્તી કેમીડીયન અને બાહોશમાં બાહોશ ડીરેક્ટરને પાક પરવરદીગાર ઘણી લાંબી ઝીંદગી બક્ષે એવું હું ખરા અંતકરણથી ઇચ્છું અને એમના બીજા વધારે ઝલકતા કામો બાહાર પડીને તમાશબીનોને રમુજ સાથે જ્ઞાન આપે એવું ચાહું છું.

લી૦ દુઆગીર,

સોહરાબ શહેરિયાર ધરાની

ઓક્ટોબર ૧૯૧૯.

“મશરેફ.”

“તકલીદી તાજ”ની વારતાના પાત્રો:

૧. રાજા દેવીડ—સ્કોટલેન્ડના તખ્તોવાજનો માલિક.
  ૨. સર કેસીમીર—“લ્યુતોનીક નાઇટસ”નો સીપાઇસાહાર, અને તખ્તદાર.
  ૩. ફ્રાંકર બેનીડીક્ટસ—મેલરોઝ એબીનો વડો ધર્મગુર, સર કેસીમીરનો ભાઇ.
  ૪. અર્લ ઓવ કેથનેસ—સ્કોટલેન્ડનો એક નેકદીલ અમીર.
  ૫. સર ફ્લેમીંગ—અર્લ ઓવ કેથનેસને ત્યાં ઉધરેલો એક ખઠ્ઠાદુર જવાન,
પાછળથી તે અર્લનો જમાઇ.—મારગારેટનો ભાઇ.
  ૬. અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન—એક જવાન ભલો અમીર, મારગારેટનો પહેલો
અદરાયલો ખાવીંદ, પાછળથી મેરીયનનો ધણી.
  ૭. નાઇટ ઓવ લીડસડેલ—સ્કોટલેન્ડનો એક ધાતકી જુનુની અમીર.
  ૮. અર્લ ઓવ દગલાસ—નાઇટ ઓવ લીડસડેલનો સંગદીલ સગો, અલવીરાનો
બેવફા ધણી.
  ૯. અર્લ ઓવ મોરતન—રાજા દેવીડનો મીત્ર, લુઇઝાનો ભાલો ખાવીંદ.
  ૧૦. સર કોનરાદ—સર કેસીમીરના લશકરનો અફસર, બદમાશ લુઇઝાનો નેક ભાઇ.
  ૧૧. ફ્રાંકર સાયરસ—એક ભલો નેક પાદરી.
  ૧૨. ફ્રાંકર જુલીયસ—એક પ્રપંચી બદમાશ પાદરી.
  ૧૩. રેડમેન—અર્લ ઓવ કેથનેસના નૌકરનો વડો.
  ૧૪. સ્ટીફન કોચરેન—રાજા દેવીડનો બદમાશ ઓગદાર.
  ૧૫. સીતન—સર ફ્લેમીંગનો વફાદાર નૌકર.
  ૧૬. જેસન્ટ—સર કેસીમીરનો વફાદાર નૌકર.
  ૧૭. મેગનસ—અર્લ ઓવ દગલાસનો બદમાશ નૌકર.
  ૧૮. મોમપેસન—એક કદરૂપો લુચ્ચો પ્રપંચી બટકો.
-
૧૯. મારગારેટ—અર્લ ઓવ કેથનેસને ત્યાં ઉધરેલી સુંદરી, સર ફ્લેમીંગની બહેન, અલ
ઓવ બેઝનતાઇનની અદરાયલી મ્હોરદાર, રાજા દેવીડની રાણી, પાછળથી તખ્તવાલી.
  ૨૦. એલબરટીના—અર્લ ઓવ કેથનેસની એકપુરી બેટી, સર ફ્લેમીંગની મ્હોરદાર.
  ૨૧. લુઇઝા—અર્લ ઓવ મોરતનની બેવફા બદમાશ મ્હોરદાર.
  ૨૨. અલવીરા—એક દીલશીકરતા સુંદરી, અર્લ ઓવ દગલાસની મ્હોરદાર.
  ૨૩. લેડી ગેલબ્રેથ—પહેલાં તવંગર પાછળથી મુફલીસ, એક જાસુસ ચોર.
  ૨૪. મેરીયન—લેડી ગેલબ્રેથની નેક બેટી, રાણી મારગારેટની વફાદાર નેકદીલ સખી, અર્લ
ઓવ બેઝનતાઇનની મ્હોરદાર.
  ૨૫. મોડ—લુઇઝાની સખી, પાછળથી રાણી મારગારેટની સાર્થી.
  ૨૬. મીની—લુઇઝાની દાસી.

“તકલીદી તાજ”નું સાંકલ્પ્યું:

પ્રકરણ.	પૃષ્ઠ.	પ્રકરણ.	પૃષ્ઠ.
૧. નવો દોરત.	૨.	૩૩. રાજ દેવીડની લવાદી.	૧૪૩.
૨. સફર પછીની મુસાફરી.	૪.	૩૪. રાજ દેવીડ અને સર કેસીમીર.	૧૪૯.
૩. ખટપટ.	૬.	૩૫. સ્થમન્નવત-પટાવત-ખનાવત.	૧૫૨.
૪. જાનની જંગનો ઇશારો.	૧૦.	૩૬. રાજ દેવીડની દગાખાઝી.	૧૫૬.
૫. સર ફલેર્મીંગની નેકી.	૧૨.	૩૭. તાજદાર ખોપરી.	૧૫૯.
૬. પ્યાર.	૧૪.	૩૮. મારગારેટ નઝરકૈદ.	૧૬૩.
૭. ખુનનો આરોપ.	૧૭.	૩૯. છુટકારો.	૧૬૭.
૮. બાઈ સાથે બાઈનો મેલાપ.	૨૨.	૪૦. દમમારતન કાસલમાં.	૧૭૩.
૯. ઓળખ—સગાઈ.	૨૬.	૪૧. ચુકાદામાં ચુકાદો.	૧૭૭.
૧૦. તપાસ—મુઝેલો છવતો થયો.	૨૮.	૪૨. મારગારેટનું તાજ.	૧૮૫.
૧૧. ખુનની કોશીશ કોણે કીધી?	૩૦.	૪૩. રાણી મારગારેટ.	૧૯૧.
૧૨. વતન! પ્યાર વતન!	૩૨.	૪૪. મેલાપ—ખુલાસો.	૧૯૫.
૧૩. રાજ દેવીડ.	૩૬.	૪૫. રાજ અને રાણી.	૨૦૧.
*૧૪. { લડાઈ—સંચાઈની કન્તેલ.	૪૦.	૪૬. દરબાર.	૨૦૪.
{ અંદેશાપર અંદેશો.	૪૪.	૪૭. લડાઈ મોકુફ.	૨૦૮.
૧૫. ગુફાદાર કલ્હરતાન.	૪૮.	૪૮. ત્રણ વરસ પછી.	૨૧૨.
૧૬. પ્યારનું પ્યાદું—ખલલ.	૫૫.	૪૯. દેવીડ અને લુઇઝા.	૨૧૪.
૧૭. ઓલગરટીના.	૬૩.	૫૦. એક નવો પ્રપંચ!	૨૧૮.
૧૮. મારગારેટ અને રાજ દેવીડ.	૭૦.	૫૧. અર્થ ઓવ મોરતનનું મરણ!	૨૨૪.
૧૯. સર ફલેર્મીંગને દરજ્જો.	૭૪.	૫૨. બે પાપી બદમાશો!	૨૨૭.
૨૦. તાજની લોભી મારગારેટ.	૭૯.	૫૩. સ્ટીફન કોચરેન પાછો!	૨૨૯.
૨૧. રાજના ઓલગરટીની નવી ફર્જ.	૮૫.	૫૪. જાનુસ માદરની વફાદાર બેટી.	૨૩૩.
૨૨. હરમીતેજનો ભેદી કીલ્લો.	૯૧.	૫૫. ખરાબીની શુરૂઆત!	૨૩૬.
૨૩. ખલલપર શાંતી—લોભ!	૯૭.	૫૬. રાણી અને રોલાન્ડ.	૨૩૮.
૨૪. મારી!—લગન.	૧૦૨.	૫૭. સ્ટીફન કોચરેનનો ફેજ.	૨૪૩.
૨૫. “પીતો! કીતો!”	૧૦૬.	૫૮. રોલાન્ડ પાછો ફેદમાં!	૨૪૫.
૨૬. દગો સુફેદા જુલમત!	૧૧૧.	૫૯. રાણી મારગારેટ ગીરફતાર!	૨૪૭.
૨૭. બકારખાનામાંનો ઘોંટાલો!	૧૧૬.	૬૦. મોમપેસનનો અંત.	૨૪૯.
૨૮. દુઃખનોમાં ગભરાત!	૧૨૪.	૬૧. તમ્બલી રાણી!	૨૫૩.
૨૯. રાજની રોઝલીન કાસલની મુલાકાત.	૧૨૭.	૬૨. લુઇઝાનો ફેજ.	૨૫૭.
૩૦. મારગારેટ અને સર લુઇઝા પ્રેમ!	૧૩૧.	૬૩. રાણી મારગારેટનું મરણ.	૨૫૯.
૩૧. મારગારેટ ન્હાસી ગઈ.	૧૩૪.	૬૪. અંજામ.	૨૬૪.
૩૨. બાઈ—પહેલ વચ્ચે તકરાર!			

WOMAN.

WOMAN! experience might have told me,
That all must love thee who behold thee;
Surely experience might have taught,
Thy firmest promises are nought;
But, placed in all thy charms before me,
All I forget, but to adore thee.
Oh, Memory! thou choicest blessing,
When join'd with hope, when still possessing;
But how much cursed by every lover,
When hope is fled, and passion's over!
Woman, that fair and fond deceiver,
How prompt are striplings to believe her!
How throbs the pulse when first we view
The eye that rolls in glossy blue,
Or sparkles black, or mildly throws
A beam from under hazel brows!
How quick we credit every oath,
And hear her plight the willing troth!
Fondly we hope' twill last for aye,
When, lo! she changes in a day.
This record will for ever stand,
"Woman! thy vows are trac'd in sand."

Lord Byron.

“તકલીદી તાજ”ના લેખક
“મશરેક”

મીં સાહરાય શહેરિયાર ઇરાની.

તકલીફી તાજ.

ઈંગ્લેન્ડી ઉપરથી એક ઈતિહાસીક વાર્તા.

લખનાર—મશરેફ.

શુરૂઆત.

ઇ. સ. ૧૩૪૬ ના સાલમાં સ્કોટલેન્ડમાં રાજા દેવીડ બીજાને રાજ કરતો હતો. તે વખતે સ્કોટલેન્ડ અને ઇંગ્લેન્ડને વારંવાર પંચાતીમાં ઉતરવું પડતું હતું અને બે તર્ફના રાજાઓ એક બીજા સાથે લડાઈમાં જીવવાવતા હતા. ઇંગ્લીશ ક્રૌન જે દરહામની નજદીક આવેલી નાંખી પડી હતી, તેની પર રાજા દેવીડે જાપો માર્યો, મગર નેવીસ્ક્રોસની લડાઈમાં દેવીડ હાર્યો અને તેને કેદ પકડવામાં આવ્યો. રાજાની સાથે તેના ઘણા અફસર અમીરો પકડાઈ ગયા જેમાં સર વ્હીલીયમ દગલાસખી હતો જે 'નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ'ના નામથી મશહુર હતો.— રાજા દેવીડ અને તેની સાથમાં પકડાયેલા અમીરો ઇંગ્લેન્ડમાં અગીઆર વરસો સુધી કેદમાં રહ્યા.

આખીર, અગીઆર વરસો પછી રાજા દેવીડને ઇંગ્લેન્ડ તરફથી એક મોટી રકમના બૈંદલામાં છોડવાની ગાઠવણ થઈ, જે રકમ દશ વરસ સુધી હકતે હકતે ભરી આપવા સ્કોટલેન્ડે કબુલ્યું. રાજા દેવીડને છોડી દેવામાં આવ્યો, મગર સ્કોટીશ પારલામેન્ટ તરફથી દંડની રકમ પુરેપુરી વસુલ થાય ત્યાં સુધી પકડાયેલા અમીરોને ઇંગ્લેન્ડમાં જોયા જામીન તરીકે અટકાવી રાખવામાં આવ્યા, જે અમીરોમાં પેલો જુનુની નાઇટ ઓવ લીડેસડેલખી હતો.

રાજા દેવીડને મોટી રકમના દંડ ભરીને છોડવો તે બાબે બે તર્ફના સ્કોટલેન્ડના અમીરો વહેંચાઈ ગયા, અને તેથી તે બે પક્ષનાઓ વચ્ચે પંચાતી ઉભી થઈ. રાજાની અગીઆર વરસોની ગર હાઝરી દરમ્યાન રાજા ચલાવનાર રીજન્ટ અને તેની સાથે વાલાઓની વીરધમાં બીજા અમીરો થઈ ગયા, અને રાજા કેદથી રીહા થઈને પોતાના મહાલમાં આવે તે દરમ્યાન સ્કોટલેન્ડમાં માહિમાહિતો કડવાસ થયો અને તે સખબે ઘણા અમીરો આમરા સ્કોટલેન્ડ છોડી ગયા. ઇ. સ. ૧૩૫૭ ના વરસમાં મજકુર સખખથી સ્કોટલેન્ડના અમીરોમાંના કેટલાક ઇંગ્લેન્ડ ગયા, કેટલાક આયરલેન્ડ ગયા, અને કેટલાક ફ્રાન્સમાં જઈ વસ્યા.

આવી રીતે પોતાના વતનથી બેવતન થનારાઓમાં અર્લ ઓવ કેથનેસ નામનો એક અમીર પણ હતો, જે સ્કોટલેન્ડની રાજધાની એડીનબરોની દક્ષિણે આવેલી એક મોટી જગીરનો માલિક હતો અને જેનું આલીશાન પુરાણું મકાન 'રિઝલીન કાસલ'ને નામે પ્રખ્યાત હતું. અર્લ ઓવ કેથનેસની ધણીયાણી ગુઝર પામી હતી જે એક ખુબસુરત છોકરીને મુકી

ગઇ હતી. અર્લની તે એક પુરી બેટી ઉપરાંત તેના મકાનમાં બે બીજાં બચ્ચાં ઉઘરીને મોટાં થયાં હતાં, જેઓ તે અમીરના એક મરહુમ મીત્રનાં છોકરાં હતાં. તેઓ સ્કોટલેંડ છોડીને ફ્રાન્સ ગયાં, તે અર્લ ઓવ કેથનેસ, તેની પોતાની બેટી, અને પેલાં બે બચ્ચાં, હવે તે વખતે ફ્રાન્સનેબી ઇંગ્લેંડ સાથે ગયેલાં નહીં હતાં અને તેથી સ્કોટલેંડના રહીશો જે ફ્રાન્સમાં ગયેલાં તેમને ઠીક માન મળતું હતું. તે સમયથી અર્લ ઓવ કેથનેસને ફ્રાન્સમાં ઇંગ્લેંડ સાથે જોડવામાં જતાં વાર લાગી નહીં, અને ત્યાં દીવસો સારી રીતે પસાર થવા લાગ્યા.

*

*

*

સાત વરસો સુધી અર્લ ઓવ કેથનેસ ફ્રાન્સના પાયતપ્ત પેરીસમાં રહ્યો, જ્યાં તેની બેટી તથા તેને ત્યાં ઉઘરતાં બે ભાઈ-બહેન સુધારા વધારાના વાતાવરણમાં મોટાં થયાં. મગર તે સાત વરસો પછી સ્કોટલેંડના તેના મિત્રોએ તેની પર સ્કોટલેંડ પાછા ફરવાને લખ્યું, અને રાજા દેવીડબી અર્લ ઓવ કેથનેસની દોસ્તી માટે પાછો તલબગાર બન્યો હતો એવું જણાવ્યું. અર્લનેબી તેવું જ જોઈતું હતું કેમજે તેને પોતાનું પ્યારું વતન હંમેશા યાદ આવ્યા કરતું હતું, અને તે પોતાને મકાન પાછો ફરવા આતુર હતો. જેથી આખીર, તે સ્કોટલેંડ જવા તૈયાર થયો.

અને, સ્કોટલેંડથી સાત વરસોની જુદાઇ પછી અર્લ ઓવ કેથનેસ જ્યારે પોતાને તે વતન પાછો ફરતો હતો ત્યારે આપણી વાર્તાનો પરદો ઉઘડાય છે.

મકરણ ૧ લું.

નવો દોસ્ત.

ઇસુઇ સન ૧૩૫૪ ના સાલમાં અર્લ ઓવ કેથનેસને અને તેનાં બચ્ચાં તથા નૌકરોને લઇને એક વેપારી વહાણે ડચ બંદરથી ઉપડ્યું, કેમજે તે વખતેબી ઇંગ્લેંડ અને ફ્રાન્સને લડાઇ ચાલતી હોવાથી સ્કોટલેંડ ઉતરવા માટે અર્લને હોલેન્ડ જવાની અને ત્યાંના વહાણની મદદ લેવાની ફર્જ પડી. બંદર ઉપરથી વહાણે ઉપડે તેની થોડોજ વખત અગાઉ એક મજૂર વહાણે તરફ આવતો જણાયો, જેમાં બે આદમીઓ બેઠેલા હતા જેમણે બીજા બે મજૂરો મજબૂત મજબૂત વાલાઓ હંકારી લાવતા હતા. પેલા બે આદમીઓમાંનો એક લગભગ ચાલીસ વરસની ઉંમરનો અમીરી દેખાવનો કાઠ લશ્કરી અફસર જેવો હતો, જ્યારે બીજો તેનો નૌકર હતો એમ તેનાં કપડાં અને આવભાવ ઉપરથી દેખાઇ આવતું હતું.

તે મજૂરો વહાણની બાજુમાં આવી ઉભો કે વહાણના અધીકારી ટડેલને પેલા દરજ્જાદાર શપ્સે પોતાની મર્જી સ્કોટલેંડ તરફ જવાની જણાવી, લેકીન તેને જવાબ એટલોજ મઠી શક્યો કે તે વહાણ વેપારી હતું છતાં માત્ર અર્લ ઓવ કેથનેસને માટે ખાસ તેમાં જગ્યા થઇ શકી હતી અને બીજા કોઇનેબી તેમાં લઇ શકાય તેમ નહીં હતું. મગર, તેજ વખતે અર્લ પોતે ત્યાં આવ્યો અને તેણે પેલા અમીરી દેખાવવાલા શપ્સને અને તેના નૌકરને વહાણ પર

લેવાનો હુકમ આપ્યો. તેણે પોતાની કેબીનમાં તે દરજ્જાદાર શખ્સ માટે જગા કરવાની ખત્રાહીશ દેખાડી. અને, તેથી, તે નવા આવનારને તેના નોકર સાથે તે માલથી ભરેલા વેપારી વહાણ પર ખાસ આગ્રહથી લેવામાં આવ્યા.

“મહેરબાને મન” અર્થનો હાથ પકડીને ઘણી ખુશાલીથી હલાવતાં પેલા દરજ્જાદાર શખ્સે કહ્યું: “આપની લાયકી અને મહેરબાની માટે હું આપનો ધણોળ આભારી છું. આપનું નામ મેં જાણ્યું છે, અને હું મહારી ઓળખ આપતાં કહું છું કે મહારૂં નામ સર કેસીમીર દે એસ્તે છે.”

“હું આપને જોધને નેહાયત ખુશ છું” અર્થે સર કેસીમીરના દમામદાર ચહેરા તરફ જોધને કહ્યું: “ચાલો, હું મહારાં બચ્ચાંઓ સાથે તમારી ઓલખાણ કરાઉં.” અને તેટલું બોલીને અર્થ તે નવા દોસ્તને ખુબસુરત એ સુંદરીઓ અને એક દેખાવશે જવાન ‘જ્યાં બેઠાં હતાં ત્યાં લઇ ગયો. “આ, સર કેસીમીર,” પોતાની નવજવાન સત્તર વરસની બેટીને બતાવીને અર્થ બોલ્યો “આ મહારૂં એકનું એકપુરૂં બચ્ચું છે, અને એનું નામ ઓલખરટીના રોઝલીન છે.” સર કેસીમીરે પોતાની કલગીદાર કોલાહ માથેથી ઉઠાવી લીધી, બ્યારે તેના જવાબમાં ઓલખરટીનાએ પોતાનું માથું અદબથી નમાવ્યું.

અને, તે પછી, અદાર વરસની તે બીજી નવજવાન ખુબસુરત સુંદરીને બતાવી બોલ્યો ‘આ જો કે મહારી બેટી નથી, મહારી કોઇ સગાઇમાંથી નથી, છતાં મહારી પોતાની છોકરી જેનીજ છે, કેમજે એને મેં બચપણથી પાલી છે. એનું નામ મારગારેટ શીટઝ-એલન છે” અને તુરતજ ત્યાંના જવાનને બતાવીને અર્થે આગલ વધાર્યું “અને આ જવાન મારગારેટનો સગો ભાઇ છે. એથી મારગારેટની સાથે મહારેજ ત્યાં પલાધને ઉધરેલો છે અને એને માટે હું મગરૂર છું. એ મહારા બાહાદુરે ફ્રાન્સમાં પોતાની જવાનીની શુરૂઆતમાંજ એવા શેરદીલ પ્રાક્રમે કીધાં છે કે જેથી એને ઇલકાબ મળ્યો છે. એનું નામ સર ફ્લેમીંગ શીટઝ-એલન છે.”

સર કેસીમીરે મારગારેટને સલામ કરતાં ફરીથી પોતાની કોલાહ ઉંચકી હતી, મગર સર ફ્લેમીંગ સાથે ઓળખ થતાજ તેણે શેકહેન્ડ માટે હાથ લંબાવ્યો અને સર ફ્લેમીંગનો હાથ ઝોરથી દાબીને ખુબ હલાવતા તેણે કહ્યું, “જવાન ગાહાદુર, આપને જોધને હું નેહાયત ખુશ છું. તમારા મુઆરફ ચહેરાપરથીજ તમારી બહાદુરી અને પ્રાક્રમેનો છાપ હું જોધ શકું છું.”

તે પછી સર કેસીમીર સાથે અર્થ ઓવ કેથનેસને બીજી ત્રીજી વાતો થઇ જે દરમ્યાન તે બોલ્યો “સર કેસીમીર, તમો બ્યારે સ્કોટલેન્ડ તરફજ જાઓ છો ત્યારે મહારે ગરીબ મકાન “રોઝલીન કાસલ”માં પહેલા પધારવાને હું આપને માનપુર્વક આગ્રહ કરું છું. તમો “મેલરોઝ એબી”માં જવા માંગો છો તો જણો કે “મેલરોઝ એબી” કાંઇ મહારા રોઝલીન કાસલથી ધણું દુર નથી. માટે આપ જરૂરજ મહારે ત્યાં પધારો.”

“બાખુશી, સરોચક્રમથી.” તે નવા દોસ્તે વચન આપ્યું. અને પછી આગલ બોલ્યો “હું અમારા પ્રીન્સ ડ સાલઝાને કામે તમારી તરફ જાઉં છું.”

“મે એ તમારા પ્રીન્સને માટે સાંભળ્યું છે કે ઝરા લોભી છે.” અર્થ ઓવ કેથનેસે કહ્યું, અને તેના બદલામાં સર કેસીમીરે હસીને જણાવ્યું “અને, તમારા પોતાના રાજ દેવીડ

ક્યાં ઓછા છે જે તેની વાત ?”

“મેં રાજ દેવીડને લગભગ અઢાર વરસ થયા જોયા નથી. પહેલા અગીઆર વરસ તો તેવણુ લંડનમાં કેદ હતા, અને તેવણુના છુટવા પછી તો હું પોતે સ્કોટલેન્ડથી ન્હાસી આવ્યો હતો, અને સાત વરસ સુધી પેરીસમાં હતો. મેં અઢાર વરસની વાતપર જ્યારે અમારા રાજ દેવીડને જોયા હતા ત્યારે તેવણુ આશરે બાવીસ વરસની તદન જવાન ઉમરના હતા, હાલમાં તેવણુ ચાલીસની ભરીપુરી જવાનીમાં છે. બેશક, રાજ દેવીડ દ્રોબી, એકલપેટા, અને અર્થાલુ તો છેજ, તેમાં કાઠજ શક નથી.”

તે પછી કેટલીક વાતચીત બાદ જમવા માટે મેઝપર જવાનો વખત થયો, અને બધાં મેઝ આગલ ગોઠવાયાં. નવો આવનાર દોસ્ત ધણો જલદીથી પંથોટાઇ ગયો હતો, અને તે એક સારો મીઝ હોય તેમ બધાંને તેની વાતચીત દુકં વખતમાંજ ધણી ગમતી થઇ ગઇ હતી. સર કેસીમીરે વહાણુના નાખોદા સાથે ડચ ભાશામાં વાત કરી હતી, જ્યારે અર્લ્ અર્લ્ ક્રેથનેસ સાથે ફ્રેન્ચ ભાશા વાપરી હતી, અને અર્લ્નાં છોકરાંઓ સાથે તેણે સદા ઇંગલીશ જવાનમાં ગુફતેગો કીધી હતી.

પ્રકરણ ૨ જી.

સફર પછીની મુસાફરી.

આખીર, તેઓની સફર પુરી થઇ અને ઝમીનપર પગ મુકતાંજ મુસાફરી શુરૂ કરવાને બદલે તેઓએ આસાદશિ લીધી. ઘોડાઓ ખરીદવામાં આવ્યા, અને બાતુઓને માટે હીફાઝતથી બેઠકો બનાવ્યા બાદ તેમની મુસાફરી શુરૂ થઇ. તે વખતે હમણાની મુઆફકે ખીન દહેશતે મુસાફરી કરી શકાય તેમ નહીં હતું જેથી તમામ હતારો સાથે બાંધી અખતરમાં સબ્જ થઇને મર્દો હરવખત ધણી હુશ્ચારીમાં ચોકેલા રહીને મુસાફરી કરતા હતા. ચાલતાં ચાલતાં તેઓ શેવીયત હીક્સ નજદીક પહોંચ્યા જે ટેકડીઓની હારમાલા કુદરતી રીતે ઇંગ્લેન્ડ અને સ્કોટલેન્ડની વચ્ચેવચ પડેલી છે. આગલ અને આગલ ચાલતાં દુરથી અર્લના રોઝેલીન કાસલના મીનારાઓનો ધણોજ આછો દેખાવ નજરે પડતો હતો જે જોઇ અર્લ્ઓવ ક્રેથનેસ જેટલો ખુશી થયો, તેટલીજ ખુશી તેની બેટી એલબરટીના સાથે મારગારેટ અને ફ્લેમીંગના દીલમાંથી પંચા થઇ. અહહા! સાત લાંબા વરસો પછી તેઓ પોતાને આલીશાન મકાને પહોંચનાર હતાં, જે મકાન તેઓ જ્યારે બચ્ચાં હતાં ત્યારે તેઓએ છોડ્યું હતું.

બેશક, હાલના સ્કોટલેન્ડ જેવું કાંઈ અગાઉનું સ્કોટલેન્ડ હતુંજ નહીં, આપ્પ! વાર્તા બાકે છે તે વખતે મોટા જંગલો ઉપરાંત વચરાન બીચાબાનમાંના ખંડીયરોળી ધણા તે વખતે માણુમ પડતા હતા, અને મુસાફરી કરનારાઓ ધણીવાર ડાકુઓને હાથ ફરતા હતા.

અર્લ્ઓવ ક્રેથનેસ અને તેની સાથનાંઓ તેવા એક ગીચ ઝાડીવાલા જંગલમાં જઇ પહોંચ્યા કે અર્લે થોભીને કહ્યું “જુઓ, મ્હારા વ્હાલા અઝીઝો, આ મોટું એટરિક જંગલ!

આ જંગલની વચ્ચે સર વ્હીલીયમ દગલાસને લગતું એક મકાન છે, જે સર વ્હીલીયમ નાઘટ ઓવ-લીડેસડેલને નામે પ્રખ્યાત છે.”

“મેં તેને માટે સાંભલ્યું છે” સર કેસીમીરે અર્લ તરફ જોઇને કહ્યું: “એક વખતે એ માણસનું નામ સ્કોટલેંડના બાહાદુર પહેલવાનોમાં અતીથ્ય મશહૂર હતું.”

“અફસોસ! કે તે વખતે હતું, હવે નથી.” અર્લે ગમ ખાઇને નીસાસો નાંખતાં કહ્યું. “હું જ્યારે પેરીસમાં હતો ત્યારે મ્હારીપર મ્હારા એક દોસ્તે સર વ્હીલીયમ દગલાસની બેવકાઇ માટે લખ્યું હતું. કહેવામાં આવે છે કે સર વ્હીલીયમ જ્યારે રાજા દેવીડના છુટવા પછી જામીન તરીકે ઇંગ્લેંડમાં હતો ત્યારે લેલે એવો પ્રપંચ રચ્યો કે રાજા દેવીડ પછી સ્કોટલેંડની ગાદીપર ઇંગ્લેંડના યુવક ઓવ ક્લેરન્સને બેસાડવો. એવા પ્રપચના પંકડાવાથી સ્કોટલેંડમાં સર વ્હીલીયમને માટે લોકોને ધણો ગુસ્સો ચઢેલો છે, છતાં સર વ્હીલીયમની દોસ્તીની રાજા દેવીડને પોતાને કાંઇ અજાબ મોહીણી છે! મેં તો વધુમાં એવું સાંભલ્યું છે કે ઇંગ્લેંડે મ્હેરબાની દાખલ સર વ્હીલીયમને મુદ્દતની અગાઉથીજ છોડી દીધો છે અને તે સ્કોટલેંડ તરફ થોડુંકમાં આવે તેમ લાગે છે.”

“તે વધી નફ્ટ નાંકે સ્કોટલેંડ આવે છે!” સર કેસીમીરે અગ્નિવખી સાથે પુછ્યું.

“હા, તે આવ્યો હશે, કે હજુજી આવવાનો હશે, અને વધી પૈસે ટકે પુર થઇને.”

“દગાખાઝ નાઘટ!” જવાન સર ફ્લેમીંગ હવે ચીરડાઇને બોલ્યો “ભવિષ્યની વાત માટે તેને આવી બાઝી રચવાની શું ગુરૂત હતી? હું તો એ મગરૂર અને સરકશ નાઘટને જો મહું તો તેની દગાખાઝી માટે અચ્છો સ્વાદ ચખાડું.” અને સર કેસીમીરે તે જવાન બાહાદુરને મનમાં વખાણતો તેને ટગર ટગર જોવા લાગ્યો.

એવી એવી વાતચીતમાં જંગલનો રસ્તો કાપતા તેઓ એક ઉતારાના મકાનપર આવી પહોંચ્યા જે એક હોટલ મીસાલ તે જગાપર મશહૂર હતું. હોટલના વડાએ અર્લ ઓવ કેથનેસનું નામ સાંભળીને બધી દોડાદોડી કરી મુકી અને તેણે રહેવા માટે આરાસ્તા આરડાઓ તૈયાર કરીયા અને ખાવા માટે ખાસ સંભાલની બનાવેલી ઉંચી વાણીઓ કરવા માંડી.

“તમારા આ મકાનમાં કોઇ બીજાઓએથી ઉતારો લીધો છે એવું મ્હને લાગે છે,” અર્લ ઓવ કેથનેસે પેલા હોટલવાલાને કહ્યું “કિમજે મેં બહારના ઘોડાઓ તબેલામાં ઉભેલા જોયા.”

“હજી તમારી અંટકલ તદ્દનજ ખરી છે” પેલા હોટલવાલાએ જવાબ આપ્યો “એક આલા દરજ્જાના અમીર મ્હારા ગરીબ મકાનમાં પોતાના નોકરો સાથે ઉતરેલા છે.”

“તે કાણ છે?” અર્લ ઓવ કેથનેસે સવાલ કરીયો.

“સર વ્હીલીયમ દગલાસ, નાઘટ ઓવ લીડેસડેલ.”

“આહ! તે દગાખાઝ સરનાઘટ આ મકાનના સાહવામાં? અમારી સાથે?” એકાએક ગુસ્સાથી લાલચોલ બની જઇ સર ફ્લેમીંગ શીઝએલન પુકારી ઉઠ્યો.

“શાંતી, ફ્લેમીંગ! શાંતી!” અર્લે રહેજ ગુસ્સાથી કહ્યું “નાઘટ ઓવ લીડેસડેલ સાથે આખા સ્કોટલેંડના લોકોને જે દુશ્મનાઇ હોય તે બધા માટે સીફ ત્હારે અકેલાએજ એમ

નાઈટ સામે બખાલો નહીં કાઢવો જોઈએ.”

“અને, બેશક, મ્હારા ગરીબ મકાનમાં એવા બખાલા તો ખીલકુલજ નહીં જોઈએ.”
હોટલવાલાનું હવે ચઢતું થયું !

સર ફ્લેમીંગ હોટલવાલા તરફ ગુસ્સે થઈ જતો હતો, તેટલાં નેની બહેન મારગારેટ તેનો હાથ પકડી લઇને બોલી “ભાઈ, બહાલા ભાઈ, આપના પીતા સમાન મુરખી અર્લનું કહ્યું માન અને ખામુશ થા. હું ત્હારે પગે પડું.”

“મ્હારા જવાન બાહાદુર” હવે સર કેસીમીર બોલ્યો, “આ એક હોટલ છે, અને હોટલવાલો ખીચારો કોઈ પીડામાં નહીં ફસી જાય તેથી એ જો એવી વાતની ચલવલ હીંયાં નહીં થાય તેવી સલાહ આપે તો તેમાં આપણે ચીરકાઈ જવું નહીં જોઈએ.”

સર ફ્લેમીંગ તુરતજ આજુબાજુ બધાં તરફ જોઇને એક સાચા અહસ્ય તરીકે બોલ્યો “માફ કરો, અગર જો મેં ત્હમો મ્હારા અઝીઝામાંના કોઈનેખી ગુસ્સે કીધા હોય તો, સીફ હું સર વીલયમ માટે એકદમ ઉશકેરાઈ ગયો હતો તેથીજ એમ લાલપીલો બન્યો હતો.”

“જવાન અહસ્યે બહુજ અચ્છી વાત કીધી છે.” હોટલવાલો હવે નરમ પડી જઇને બોલ્યો “હવે મ્હારે વધારે એટલી ખબરખી ત્હમને આપવી છે કે સર બ્હીલીયમ દગલાસનો અંતલગનો સગો—”

“કોણ?” અર્લ એવ કેથનેસ ઉતાવટી અદાએ પુછવા પડ્યો.

“અર્લ એવ દગલાસ.” હોટલવાલાએ કહી દીધું.

“તે શું?”

“અર્લ એવ દગલાસ આજે ત્રણ ત્રણ અઠવાડીયાં થયાં આ જંગલોમાં શીકારે ઉતરી પડેલો છે અને તેણે હીંયાંથી થોડેજ દુરના ક્લોઝખર્ન ટાવરમાં ઉતારો લીધેલો છે.”

“વાઈ અર્લ એવ દગલાસને સર બ્હીલીયમ દગલાસ સાથે હમણાં કેમ છે? બેઉ સગાઓને સાથે છે કે ડોળે દીકું વેર છે?”

પ્રકરણ ૩ નું.

ખટપટ.

“આ એક એવો સવાલ છે કે જેનો જવાબ આપવો મુશ્કેલી છે.” પેલા હોટલવાલાએ અર્લના સવાલના જવાબમાં કહ્યું. “અઢાર વરસની ગયરહાઝરી પછી, બેશક, નાઈટ એવ લીડેસડેલમાં ફેરફાર તો થણો મોટો થઈ ગયો છે. નાઈટની ઉમર આજે લગભગ સ્કોટની ભરતીમાં છે અને અઢાર વરસની વાતપર જે કાલા બમર વાલો મેં તેમના માથાપર જોયા હતા તે આજે બર્ફ મીસાલ ખીલકુલ સુકેદ થયા છે. વલી જો કે ચહેરાપર કરચલીઓ વલી ગઈ છે છતાંખી શરીર તો જેમનું તેમ સીધું અને મજબુત છે.”

“મેંબી તેને અઢાર વરસપર જોયો હતો, અને તે વખતે તો અમો એકને ઘણીજ ઘાડી મીનાચારી હતી. પણ, હવે તો હું તેની સાથે હાથમાં હાથ મીલાવવાની નાખુશ થાઉં. તેણે કામળ એવું ખોટું કાધું છે કે હું આ મકાનમાં તે જો અકસમાતીક મળે મલીખી જાય તોખી દીલગીર થઈ જાઉં.”

થોડીક ખીજ ત્રીજ નજીવી વાત પછી તે હોટલનો માલેક અર્ધ અને તેની સાથનાંઓને માટે ખાવાનું તૈયાર થયું છે કે નહીં તે જોવા ગયો. જોજણુને ઇન્સાફ આપ્યા બાદ સર કેસીમીરે અર્ધને કહ્યું “મહારા નામવર, ત્હમે જાણો છો કે મળે એયટ બેનેડીકટસને મલવાનું છે, અને એ પટના રહેણાણ મેઝરોજ એખીથી હું ધણો નજીક આજે છું છતાંખી તેમની પાસે ઉત્તરવે ગયો નહીં એમ જો એયટ જાણુશે તો તેવણુ ખચ્ચીતજ મહારી પર——”

મગર, તેજ ઘડીએ કોઈ શખ્સ ગમરાયલો અકચાયલો ત્યાં ધસી આવ્યો. તે હોટલ-વાલાનો નૌકર હતો, તેણે ગમરાટમાં અંદર ધસી આવતાંજ સર કેસીમીરનો વાકય તોડી નાખીને વચમાં કદી દીધું “સાહેબો, મળે કહેવાને હુકમ થયો છે કે એકાએક અને એકદમ તે શખ્સની હાંધી આચીતી મૂલાકાત થનાર છે જેને ત્હમો બધાંજ ધીકકારો છો !”

“તે કોણ છે ?” અર્ધે પુછ્યું.

“સર વ્હીલીયમ દગલાસ.” તુરતજ જવાબ મળ્યો. અને નૌકર બોલી રહ્યો કે બાહર પગલાંનો આવાજ થયો.

“સર વ્હીલીયમ દગલાસ ક્યાં છે ?” અર્ધે ફરીથી પુછ્યું.

“હાંધા છે, અને તે પોતાના અસલી હોસ્તને મલવા માંગે છે.” ત્યાં તુરતજ સર વ્હીલીયમ પોતે ધસી આવીને બોલ્યો. તે ખરેખરજ જુનુની દેખાવનો શખ્સ હતો, અને અર્ધેઆવ કથનેસે જોયું કે જો કે તેના બાલ સુફેદ થઈ ગયા હતા મગર તેની મોટી આંખો જેવીઅને તેવીજ કરડી લાગતી હતી. તેણે જે કપડાં પહેર્યાં હતાં તેના કમરખંડમાંથી તલવાર આનમાં છુપાઈ દમામથી લટકતી હતી.

“મહારા નામવર,” નાછટ આવ લીડસડેલ બોલ્યો “એક લાંખી મુદદતની જુદાઈ પછી આપણે આજે સાથે મલીએ છીએ. અને, જો કે વખતના વહેવાથી આપણા અહેસાસ ફેરફાર થયો છે મગર ખાતીનમાં તો તેજ દીલ છે જે એક ખીજની હોસ્તી માટે તલબગાર હતું.”

શાંત અદાથી અર્ધ પોતાની કુરસીમાંથી ઉઠ્યો, મગર તેણે સર વ્હીલીયમ દગલાસનો શેકહેન્ડ સાથે લંબાયલો હાથ પોતાના હાથમાં નહીં લીધો, અને તે દમામથી બોલ્યો “સંજોગો બદલાઈ ગયા છે, અને તે બદલાયલા સંજોગથી દીલખી બદલાયલું છે.”

“શું ? અર્ધ, ત્હમે એખી જાણો છો કે સર વ્હીલીયમ દગલાસની હોસ્તી નહીં સ્વીકારવી એટલે તેના દુશમન બનવા સરખું છે ?” જુનુની વ્હીલીયમે તેમ બોલતાંજ પોતાની તલવારની મુકપર હાથ મુકી દીધો.

“શું ?” સર ફક્ષેમીંગ શીટઝ-એલન જે અત્યાર સુધીમાં થોડો ગરમ હતો અને જેને તેની ખંઠેન મારગારેટ એક બાજુમાં પકડી ઉભો રાખ્યો હતો તે હવે ધણા મોટા શુરસાથી પોતાનીખંઠેનના હાથમાંથી છુટીને સર વ્હીલીયમ આગલ ધસી જતા બોલ્યો “શું ? તું

મહારા વાલીને, મહારા અમીર દીલના મુરખીને ધમકાવવાની શેખી કરે છે? તું, તું મહારા પીતા સમાન વાલીની સામે બોલીને ત્હારી તલવારને પકડે છે? તો ખેંચ, ખેંચ તે ત્હારી તલવારને. કાઢી લે બાહાર, અને આવી જા મહારી સામે. ત્હારો બચાવ કર!”

અને તેટલું બોલતાંજ આંખના માંપણ હાલે તે અરસામાં વીજલીની પેઠે જવાન સર ફલેર્મીંગની તલવાર તેની મ્યાનથી બહાર નીકલી પડી. અને, તે જોતાંજ તે મુક જેનીપર જુનુની સર બ્હીલીયમનો હાથ હતો તેખી બહાર ચાલી આવી, અને તલવાર સાથ તલવારનો મુકાબલો થયો.

પટાખાઝી થઇ, આતીશના ચમકારા થતાં હોય તેમ ચમક ચાલી, પેચપર પેચ રમાયા, સાંપની વલ થતી હોય તેમ તલવારના વલ હવામાં જણાઇ, અને થોડી વાર પછી જવાન સર ફલેર્મીંગની શમશીર તેના હાથમાંથી ઉડીને ઝમીનપર જઇ પડી. તુરતજ સર બ્હીલીયમે પોતાની તલવાર ઝમીનપર ફેંકી દેતા જુમ પાડી “હુલ્લડ જવાન, જા, હું ત્હને ત્હારી ઝીંદગી બચું છું.” મશરૂક, તેમ કરવા સાથેજ તેણે જવાન સર ફલેર્મીંગને ગુસ્સાથી એક એવો તો આંચકો માર્યો કે તે જવાન ઝમીનપર તુડી પડી અફસાવો.

“ગુરૂ અને મગરૂરને તોડનારો એક પાક શીખરીને હું હવે હાંપાથી જાઉં છું.” સર બ્હીલીયમ બોલ્યો, અને તેણે નમીને સલામ કરી ત્યાંથી પીક ફેરવીને બહાર ચાલુ મુક્યું.

તલવારખાઝીનો ઉપલો બનાવ જે બન્યો તે બહુજ જલદીથી બન્યો હતો, અર્ધઆવ કેથનેસ કે સર કેસીમીર તે બેઉની વચ્ચે પડે તેટલાં તો તલવાર મ્યાનથી બહાર નીકલીથી ચુકી હતી, અને બે તલવારો બ્યારે સામ સામી થઇ ગઇ ત્યારે ગ્રહસ્થાઈની રીતથી ચાલીને વચ્ચે પડી શકાય તેમ નહીં હોવાથી તેઓ ખામુશ રહ્યા હતા. બોલખરડીના એક ચીખ પાડીને અર્ધ બેઠેલા અનેકી પોતાની એકકમાં સાવજ પડી, મારગારેટ પોતાના ભાઇના બચાવને માટે દુઆ કરતી ઉભી હતી-પણ તેના મુખમાંથી એકબી ચીખ નીકલી નહીં, તે પોતાના ભાઇને ઘણી ચાહતી હતી, પણ તે હીમતવાન હતી.

ફલેર્મીંગ જેવો ઝમીનપર અફસાવો કે મારગારેટ તેની મદદમાં દોડી ગઇ, મગર ફલેર્મીંગ તુરતજ તેની મદદ વગર પોતેજ કુદી ઉભો થયો, તેનો ચહેરો ગુસ્સાથી ઘેરાયલો હતો, તેને કારથી શર્મ થઇ હતી, અને ને પોતાની તલવારને ઉઠાવી લેતાંજ પુકારી પડ્યો “આ તલવારના કસમ, કે આજના બનાવ માટે હું જુનથી બદલો લઈશ.”

આ વખતે તે હોટલવાલો જે બારણા આગલજ આવી ઉભો હતો તેણે સર ફલેર્મીંગને કહ્યું “જવાન બહાદુર, ચુપ રહો, શાંત રહો. ત્હમારે એવા શખ્દો બોલવા શીખે નહીં, કેમજે તે બહાદુર લડવૈયાએ ત્હમને ત્હમારો જાન બચાવ્યો છે.” અને તેટલું પોતાની તરફથી સ્થમ-જાવીને તેખી ગયો.

તે બનાવ પછી અર્ધની બેટી સુંદર બોલખરડીના બ્યારે અર્ધ બેઠેલીમાંથી પુરી હોશમાં આવી ત્યારે તે પોતાના પીતાની ગરદન પર હાથ નાંખીને કુસકે કુસકે રડી પડી. તેના પીતા સ્થમજો કે તે છોકરી ત્યાં થયેલા દેખાવની દહેશતથી તેમ રડતી હતી, મગર મારગારેટ અને જવાન સર ફલેર્મીંગ તે રડવાનું અર કારણ સ્થમજી મર્મી હતાં.

સર કેસીમીર કે જેણે ઓલખરડીના અને સર ફેલેમીંગના ચેનચાલા વહાણપરજ નેધ લીધાં હતાં તે પણ તે હુસકે હુસકે રડવાની ઓલખરડીનાની મતલબ પામી ગયો. સર કેસીમીર આજે પકકી રીતે જાણી શક્યો કે સુંદર ઓલખરડીના અને જવાન સર ફેલેમીંગ એકબીજાને જનો જીગરથી ચાહતાં હતાં. સર કેસીમીર તે આશક-માથુકના નીરદોશ પ્યારને માટે માન ધરાવતો હતો.

“મહારા બહાદુર જવાન” સર કેસીમીરે સર ફેલેમીંગના ઉતરી ગયલા ચહેરાને જોઇને તેના બરડાપર હાથ મારીને કહ્યું “નાસીપાસ ન થા! વરસોના વરસો સુધી તલવારને બચ્ચાની રમત સ્થમજીને રમનાર એક જમાને પાધેલ શુરવીર લડવૈયાથી હારી જવા માટે બીલકુલ ગમ ન ખા. તુને તો ઉલટી શાખાશી ઘટે છે કે નાછટ ઓવ લીડેસડેલ જેવા દીલેર સીંહ સાથે લડવું પડ્યું. એવું લડવાનું કાંઇ બચાના ભાગ્યમાં નથી હોતું. એવા એક શેર સાથે લડવા માટે ત્હારીથી શેરદીલી છે, તુને ઘણી શાખાશી ઘટે છે.”

“હું ત્હમરાં મુખારક શબ્દોની કદ્ર કરું છું, સર કેસીમીર” શરમાઇ જઇને સર ફેલેમીંગ બોલ્યો “મગર, હમેશા હારમાં તો શર્મજ હોવી જોઇએ. તેમાં શાખાશી શાની?”

“એમ ના બોલ, મહારા બચ્ચા, તું એમ ગુરૂથી ના બોલ” હવે અર્ધ ઓવ કેથનેસ આગલ આવીને તેનો બરડો પસવારીને માયાથી બોલ્યો “દીકરા, સર કેસીમીર આપણા દુક વખતના થમજા પણ અતી ઘણાં બજા અને મોટા મીત્ર છે, તો તેમના શબ્દોને વઝન આપ. મેં પોતેથી મહારી જવાનીના વખતમાં ઘણી વાર હાર ખાધી છે તો શું તેથી હું નાસીપાસ બન્યો હતો? કદીખી નહીં, રાગ દેવીડના બાપ બહાદુર ખુસને પણ ઘણીવર શીકસ્ત મલી હતી.”

“મગર, તેઓ લશકરના સરદાર હતા.” સર ફેલેમીંગ બોલ્યો “અને આ તે. જે જણ વચ્ચેની માંહોમાંહેની લડાઇ હતી.”

“તોખી શું થયું?” અર્ધે ફરીથી સ્થમજીયું “મહારા બચ્ચા, તું તો જીનુની નાછટ આગલ એક છોકરા જેવો છે, તેતો મોટો બહાદુર સીંહ સમાન છે. તું ગમ ના ખા, કોઇ દીવસ તુંથી તેના જેવોજ બલવાન લડવૈયો થશે.”

“મગર———”

“મગર બગર કાંઇ નહીં.” અર્ધે કહ્યું “ચુપ થઇ જા, મહાર માન, બચ્ચા, મહાર માન.”

સર ફેલેમીંગ તે સાંભળીને ચુપ થયો, અને તેથી અર્ધ બોલ્યો “ચાલો, આપણા મીત્ર જે થોડાજ વખતને માટે આપણને છોડી જનાર છે તેવણીની સલામતી લઇએ. સર કેસીમીરની તંદરોસ્તી ચાહીએ.”

અને ત્યાં શરાબના ગલાસો ઉંચકાયા.

મકરણ ૪ થું.

જનની જંગનો ઇશારો.—આગલી યાદ.

“હવે મ્હારે ત્હમે બધાંની રજા ચાહીને હાંથાંથી થોડાજ વખતને માટે જવું જોઈશે.” સર કેસીમીરે કહ્યું “હું ત્હમે મ્હેરબાનોથી છુટા પડતા બહુજ દીલગીર થાઉં છું, પણ લાચાર છું. ધણીજ ઝુઝરી કામસર મ્હને મેલરોઝના લોડ એમટને મલવું જોઈએ, અને આજની રાત્રી હું તેમને ત્યાં રહીશ એ માટે હું ફરી એકવાર ત્હમારી રજા ચાહી હવે ઉઠું છું.”

“પણ ત્હમે મ્હારા રોઝલીન કાસલમાં પહોંચ્યા દાખલ રહેશોજ એવા કાઉન્સલર હું ત્હમને આજે રજા આપુ છું, તે ખુબ યાદ રાખજો” હસ્તા હસ્તા અર્લઓવ કેથનેસે કહ્યું.

“આસરોચક્ષમ.” છાતીએ હાથ દબને સર કેસીમીરે નમીને જવાબ આપ્યો.

તે પછી અર્લ અને બધાંએ સર કેસીમીરને તેમની રવાનગીની સલામી આપી, અને અર્લ કેસીમીરનો હાથ પકડેલા રાખીને તેમની સાથે થોડેક સુધી ચાલી જવાની ખાહીશ ખતાવી.

“આપ હાંથાંજ ખેસી રહો, મ્હારા નામવર” સર કેસીમીરે અર્લને કહ્યું “એ માન આપવાનું કામ મ્હારા જવાન મીત્ર સર ફ્લેમીંગ બજાવશે.”

“મોટી ખુશીથી” સર ફ્લેમીંગે કહ્યું, અને તે સર કેસીમીર સાથે ચાલતો થયો.

થોડુંક ચાલ્યા પછી તેઓ અકેલા પડ્યા ત્યારે સર ફ્લેમીંગનો હાથ પકડી લેતાં સરે કહ્યું: “મેં સાંભળ્યું છે કે ત્હમોએ છુપી રીતે નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ પર એવી મતલબનું કહેવડાવ્યું છે કે ત્હમે તેની સાથે તલવારથી ફરી એકવાર સામસામા લડનાર છો.”

“અને તે સહી વાત છે” ફ્લેમીંગે કહ્યું “મેં આખીરી લડાઇ માટે કહેલું મોકલાવ્યું અને તે કપુલ કરવામાં આવ્યું છે, નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ પોતાની આજની છત માટે મ્હારો જન લઇને પોતાની ખરી કામચાખી મેલવે—અથવા તો હું મ્હને મલેલી હાર માટે તેનો જન લઇને મ્હને લાગેલી નામોશીનો ડાઘ ધોઇ નાંખું. રહવારનો સુરજ ઉગશે કે કલોઝખર્ન તાવરની પાસેની જગાપર અમે એક જનનો બોગ લેનારી તે આખીરી મરદાનગી ભરી લડાઇ લડનાર છીએ.”

“મગર, ધરમાંનાંએ તો જાણશેજ.” સર કેસીમીરે કહ્યું.

“ત્હમે સીવાય કોઇજ જાણતું નથી, હું અજબ છું કે, ત્હમોખી કેમ જાણવા પામ્યા છો!” સર ફ્લેમીંગે અજબથી ખતાવી આગલ વધાર્યું: “રહવારના પાંચ વાગતાની અંદર હું જનાર છું. મ્હારો વફાદાર નોકર સીતન ઘોડા તૈયાર રાખશે, વહી, તે વખતે શીકારનો લીવાસ પહેરવા માટે નકકી કાઢ્યું છે, તલવાર અને શીકારી-માલાખી લડવાનો ઠરવ છે. પછી, પાક ખુદાના હાથમાં છે: હું મરશ કે નહીં તો નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ મરશે.”

“સર ફ્લેમીંગ, હું જેઈ છું કે બધું રંધાઇ ચુકું છે. હવે તો હું ફક્ત ત્હમે મેઉની લડાઇનો એક સાક્ષી રહેનારી ટક મ્હને મલેલીજ જેઈ છું. હું રહવારના બાહારે બાહરથી લે

જગાપર આવીશ, મ્હારે માટે નામટ આવ લીડેસડેત્ર વાંધો નહીં ઉઠાવશે એમ હું માનું છું, અને હું આવીશ. સલામ.”

“સલામ.” સર ફ્લેમીંગે તે હાથ પોતાના હાથોમાં દાખી લઇને હલાવી કહ્યું. અને પછી તેઓ બેઠ છુટા પડ્યા.

મકાનની અંદરના ઝોરડામાં સર ફ્લેમીંગ દાખલ થયો કે અર્ધઝોર કેથનેસે કહ્યું “બચ્ચાંઓ ધ્યાનથી સાંભલજો. હવે જ્યારે સર કેસીમીરબી ગયા છે, અને આપણે આપણા વતનમાં એકવાર ફરીથી આવ્યા પછી પહેલવહેલા હમણાંજ અંકલાં પડ્યાં છીએ ત્યારે હવે હું તમારી આગલ એક ખુલાસો કરું છું. પહેલાં જ્યારે આપણે સ્કોટલેન્ડ હતાં ત્યારે તે વખતે ખુલાસો કરવા માટે મ્હને મોકો નહીં હતો, કેમજે ત્હમે નાદાન બચ્ચાં હતાં, પણ હમણાં જ્યારે તેજ ઝમીનપર આપણે છીએ અને ત્હમે બધાં સ્હમજવાર થયાં છો તો મ્હારે તે ખુલાસો કરી દેવો જોઈએ: મારગારેટ અને ફ્લેમીંગ, ત્હમો મ્હારાં પોતાનાં બચ્ચાં નથી પણ મ્હારાં એક મરહુમ અઝીઝ દોસ્તાનાં અઝીઝ બચ્ચાં છો, મ્હને ત્હમારાં માખાપ વીશે જ્યારે ત્હમે પુછતાં ત્યારે હું ત્હમને ઉઠાવતો હતો અને ત્હમો મ્હારી મરઝીને પામી જઈને વધારે બ્હોંસથી તે સવાલનો જવાબ નહીં માંગ્યો તો ખુશી થયો હતો, પણ હવે મ્હારે ત્હમને એ કારણથી તે આગલી યાદનો ખુલાસો કહેવો જોઈએ કે ત્હમો ભુલથી કોઈરીતે ત્હમોને પોતાને જ કાપદાના સપાટામાં નહીં જવા દો, અને ત્હમને પોતાને તથા મ્હને આપદામાં નહીં ઉતારી દો.”

“બોલો, પીતા સમાન મુરખી વાલી, બોલો” સર ફ્લેમીંગ આગ્રહથી બોલ્યો “ત્હમે ખુલાસો કરો, અને જમો તે સાંભલવા અતી ઘણા ખુશ થઈશું, અને ત્હમારાજ કહ્યાસર ચાલશું.”

તે એમ બોલ્યો તો ખરો, પણ મનમાં મુરખયો કે જો આવતી કાલે સ્હવારના તે નામટ આવ લીડેસડેત્રે હાથે મરશે તો તે પોતે ક્યાંથી તે કહ્યાસર ચાલવાનો હતો? મગર પોતાની ઝીંદગીનો એક આગલો ભેદ તે આજ રાત્રેજ જાણવા પામનાર છે તે માટે તે પાક ખુદાનો શુક્રગુજાર થયો.

સરકારની ખફગીમાં ત્હમારું કુટુંબ એવું આવી ગયું હતું કે ત્હમારા કુટુંબીઓને જડમુળથી ઉમેડી નાખવાને “બ્લેક પારલામેન્ટ” તરફથી હુકમ થયો હતો. મેં ત્હમારા પીતાની હાલતનો ખ્યાલ કીધો, અને ત્હમો બેઠ બચ્ચાંઓને કોઈબી રીતે છુપાવી લેવાંજ જોઈએ એવો મેં ધરાદો નક્કી કીધો. મેં ત્હમો બન્નેને છુપાં નામ તજે મ્હારે ત્યાં ઉધાર્યાં. હવે, ત્હમે જાણશે તો ચોકશો કે “બ્લેક પારલામેન્ટ”નો એવો તો કરડો હુકમ ત્હમારા કુટુંબીઓ માટે હતો કે ત્હમારાંમાંના કોઈનેબી કોઈબી આસામી આશરો આપે તો તેનેબી તપાહ કરવામાં આવે. મ્હારા વ્હાલા બચ્ચાંઓ, આજેબી કોઈ એમ જાણે કે ત્હમો “બ્લેક પારલામેન્ટ”ની ખફગી પામેલાંઓના બચ્ચાં છો અને ત્હમને મેં મ્હારા મકાનમાં પાલી મોટાં કીધાં છે તે માટે સરકાર મ્હારી અને ત્હમારી ઝીંદગી લેવા સજ્જી પહેલાં કોશીશ કરે.”

“અને, તેથી,” સર ફ્લેમીંગ બોલ્યો “મ્હારા નામવર, ત્હમારા ધરપર જુદમનો કોઈ એક હાથબી હલાવી શકે તેવું કામ કરવાની અગાઉ હું પોતે મરી જવાનું વધારે પસંદ કરું. ત્હમો અમારા ખમરખ્યાહ મુરખી છો—ખાપ કરતાંબી વધારે મહેરબાન અમારાં ત્હમે વાલી

છો.” એમ બોલીને સર ફલેમીંગ અર્ધ ઓવ ફેચનેસના પગો આગલ ગુફ-એ પડી જતાં તેમનો જમણો હાથ પોતાના હાથોમાં લપ્પને ચુમ્યો. અર્ધે તેને ઉઠાડ્યો.

“અને, હું બી મહારા બાઇજની મુઆફક આપની આભારી છું, મુરબ્બીજી.” મારગારેટ હવે બોલી.

“વ્હાલા પીતાજી, ફલેમીંગ અને મારગારેટ જે બોલ્યાં છે તે માટે હું મહારી પોતાની બી ખાત્રી આપું છું. એઓ એક શબ્દની એવો કોઇને નહીં જાણવા દે કે જેથી ત્હમારા સરપર વખાલ આવે.” એલબરટીનાએ પોતાના પીતાને ખાત્રી આપી.

“બસ, હવે એ વાતપર પરદો ઉતારો.” અર્ધે કહ્યું. “મહારા બચ્ચાંઓ, આવતી કાલે હવે આપણે મહારા બાપદાદાની પુરાણી મીલકતમાં ધણે લાંબે વખતે જઈશું. આપણે ત્યાં જવાથી કેટલા બધાં ખુશ થઈશું. આપણે તે આલીશાન મકાનમાંની દરેક જગાને જોઈશું, અને ત્યાં આરામ અને આસાઇશથી રહીશું.”

તે પછી તે ચારે જણાં પોતપોતાના બીજાના પર આરામ લેવાને ગયાં. સર ફલેમીંગ જેવો પોતાના સુવાના કબરામાં દાખલ થયો કે ત્યાં તેનો વફાદાર જવાન નોકર સીતન તેને આવી મળ્યો, બીજી સહવારના જલદીથી ઉઠીને જવાની તૈયારીની છુપી મસલહત તેઓએ કીધી, અને પછી સીતન ગયો. સીતન પાક ખુદા પાસે દુઆ માંગતો હતો કે તેનો જવાન શેઠ તે લડાઈમાં ફતેહ મેલવે અને જીવે, તેને આખી રાત પુરી ઉંઘ આવી નહીં અને તે દુઆપર દુઆ કરતો જાગૃત ધણી વખત સુધી પડ્યો રહ્યો. મગર, સર ફલેમીંગ તો એક ન્હાની બદગી પછી બીજાનામાં સુતો, અને તુરતજ મીઠી નીંદમાં પડ્યો. તેણે આખમાં પોતાની વ્હાલી માથુક એલબરટીનાને જોઈ જે તેને જોઈને પોતાના પરવાલા સમાન હોટોમાંથી ખુશનુમાં હસ્તુ હસ્તી હતી.

સહવારના પહોરમાં સીતન જ્યારે સર ફલેમીંગના ઓરડામાં ગયો ત્યારે ફલેમીંગ ઉઠેલો હતો. સીતને દાંતણપાણી માટેની ગાંઠવણ કરી આપી અને ફેસ માટે મદદ કીધી, કે સર ફલેમીંગ તૈયાર થયો, અને સીતને તૈયાર રાખેલા ઘોડાપર તે બેઠો. સીતને તેનો હાથ ધણી ખ્યારથી પોતાના હાથોમાં દાખતાં દુઆ કીધી કે તે ફતેહ મેલવીને જીવતો પાછો ફરે.

પ્રકરણ ૫ મું.

સર ફલેમીંગની નોકી.

જે જગાપર સર ફલેમીંગ શીટઝ-એલન અને નાઇટ ઓફ ડીસડેલ લડવા સાર મલનાર હતા તે જગા તે હોટલથી આશરે ત્રણ માઇલ દુર હતી. હોટલ અને તે જગાની વચ્ચે મોટું મથદાન હતું અને કોઈ કટકે ખેતરો હતાં અને ઢોર ચરતાં જણાતાં.

વીચારમાં અને વીચારમાં સ્વારી આગલ ચલાવતો હતો તેટલાં સર ફલેમીંગના કાનમાં

થોડે દુરની ઝાડી તરફને રસ્તેથી કોઇની યુમો આવી, જે આદમી “મદદ-મદદ”ની તલખ કરતું. સર ફક્ષેર્મીગિ તુરતજ જે તરફથી આવાઝ આવતો હતો તે તરફ ઘોડાને દોડાવ્યો, અને ઝરા આગલ જવા પછી તેની નજરે એક દેખાવ પડ્યો: એક પાદરી દોડતો હતો, અને તેની પાછલ એક છેડાયેલો ગોધો હતો. પેલો ગોધો થોડીજ પળમાં તે પાદરીની છેક લગોલગ પહોંચીને તેને પોતાના શીંગડાંથી મારી નાખવાની અણીપર હતો. તે પાદરીને માથેની ટોપી ઉડી ગઇ હતી, તે જીવને બચાવવા અતી ઝડપથી દોડતો હતો, અને જ્યારે તેની નજર સર ફક્ષેર્મીગપર પડી ત્યારે તે મદદની યુમો કરવા લાગ્યો.

પાદરીનો જીવ તમામ જોખમમાં હતો એમ એકજ નજરથી સર ફક્ષેર્મીગે જોયું કે તે એકદમ પેલા ગોધાને મારવા પોતાનો ભાલો ખેંચીને ધસ્યો. તેજ વખતે એકાએક ઠાકર લાગવાથી પેલો પાદરી ઝમીનપર પછડાઇ પડ્યો, અને ગોધાએ તેજ વખતે પોતાના અણીઆલા શીંગડાં તેના પેટમાં ભોકી દબને તેને મારી નાખ્યો હતો, મગર પાદરી અને ગોધાની વચ્ચે સર ફક્ષેર્મીગિ પોતાનો ઘોડો દોડાવ્યો અને ભાલો ઉગામ્યો.

સર ફક્ષેર્મીગેનો ભાલો તે જુનુની બનેલા ગોધાના શરીરમાં પેવસ થાય તેજ વખતે તેના શીંગડાં અતીષ્ઠ ઓરથી સર ફક્ષેર્મીગેના ઘોડાના પેટમાં ઘુસી ગયા! એક દહેસ્તનાક ગડગડાટ તે મરતા ગોધાના ગણામાંથી બહાર નીકળ્યો અને તે લોહુલુહાન થઇને મરતો પડ્યો, જ્યારે એક દુખ ભર્યા હણહણાટ-તલકે એક મોટી ચીખ સમાન આવાઝથી સર ફક્ષેર્મીગેનો ઘોડો ઝમીનપર પડવા ગયો કે સર ફક્ષેર્મીગે હુસ્વારી વાપરીને તેની ઉપરથી સલામત કુદી પડ્યો. ગોધો અને ઘોડો બેઉ મુઆ.

પેલો પાદરી જ્યારે સર ફક્ષેર્મીગેનો ઉપકાર માનવા આગલ આવ્યો, ત્યારે ઘોડાના ગમથી ફક્ષેર્મીગેની આંખોમાં આંસુનાં ટીપા તરતાં હતાં.

“મહારા બેટા” પાદરીએ પોતાની ધાર્મિક રીતીએ કહયું “મહારા બેટા, ત્હારી નેકી ત્હારા ઘોડાના ભોગમાં આવી છે, તો શીક ના કર. મેલરોઝના તમેલામાંથી તુને જોઇએ તેવો એક ઘોડો પસંદ કરી લેજે. તેં આજે એક માહાભારત પ્રાક્રમ કરી બતાવ્યું છે, કેમજે તેં તે ત્હારા પોતાના જીવના જોખમે કર્યું છે.”

“પવિત્ર પીતા,” તે જવાને અશાંતીથી કહયું “ત્હમે જો કે બીજા ઘોડાની મદદ માટે કહો છો તે સારૂ ત્હમારો હું ઉપકાર માંનું છું, મગર હવે કેમ થશે? હું મહારૂં વચન પાલવા માંયું છું અને તે વચન પાલવા માટે હવે થોડોજ વખત બાકી છે. મહારે ચોક્કસ વખતેજ એક ઠેકણે હાજર થવું છે—એક અતી અગત્યનું કામ બળવવું છે—એક પયગામ પોંદચાડવો છે—એક સદેસો લઇ જવો છે.”

“શાંતી, મહારા બેટા, ધીર !” તે પાદરીએ સર ફક્ષેર્મીગેને ધીરજ ધરવા કહયું.

“મ્હને શાંતી અને ધીરજ ધરવા કહેવું એ ફોકટવું છે, પવિત્ર પીતા.” સર ફક્ષેર્મીગે તેટલીજ ઉતાવળથી પાછું કહયું “મેલરોઝના તમેલો દુર છે, અને મ્હને તો હમણાં ને હમણાંજ એક ઘોડાની બણી મોટી ઝુરર છે. જે કોઈ જગ્યાથી મલી શકતો હોય તો હું સોના મોહારથી ભરેલી ઠેલી આપી દેવા તૈયાર છું.”

“એમ છે, તો પેલું મોડું જીમણું તુને દેખાવ છે તે તરફ ઘોડો મલી શકશે.” પાદરીએ કહયું.

અને તે બોલી રહ્યો કે સર ફલેમીંગ એક દીવાનાં માણસની અદાથી તે તર્ફ દોડ્યો—
અને પેલો પાદરી એક કાઠ મૌતને બીજાને પડેલા માણસને ઘરે છેલ્લી બંદગી માટે ગયો.

પ્રકરણ ૬ હું.

પ્રાર.

આપણે જાણીએ છીએ કે જુનુની નાઇટ એવ લીડેસડેલ અને સર ફલેમીંગ શીતઝ—
એલન કોઇનેબી જણાવ્યા વગર જનને. ભોગ લેનારી તે લડાઇ લડવા ગયા હતા, અને તે
વાતની ફકટ સર કેસીમીર અને સીતનનેજ ખચર પડી હતી.

પેલી તર્ફ હોટલવાલા મકાનમાં એલબર્ટીના અને મારગારેટ સ્વવારના જાગૃત થતાંજ
બેઠ સાથે મલીને ઝરા ફરવા અને દીલ બહેલાવવા બેઠ નીકળ્યાં. તે સત્તર અને અઠાર વરસની
ખુશ્મરત કુંવારીકાએને બહેન બહેનો હોય તે મીસાલ માયા અને મુલખતથી ફરતી જોવી
એ ખરેજ મનહરણ હતું. મારગારેટ પોતાનો હાથ એલબર્ટીનાની પાટલી અને નાજુક કમર
આસપાસ નાખ્યો હતો અને એલબર્ટીનાએબી તેજ મીસાલ હાથ નાખીને મારગારેટની
સાથમાં પગલાં ભરવાં માંડ્યાં. ચાલતાં ચાલતાં મારગારેટ કહ્યું “બહાલી એલબર્ટીના, મધ
કાલે મ્હારા બહાલા બાઇને જે અપમાન થયું હતું તે માટે તું અચ્ચીતજ ઘણી દુખી થયલી
દેખાતી હતી.”

“અચ્ચીતજ—અને તુંબી તેમજ હતીને!” અને તેમ એલબર્ટીના એલબર્ટીનાના ચહેરા-
પર લજ્જા છવાઇ રહી.

“હા, આપણે બેઠ તેને માટે ગમગીર થયાં હતાં” મારગારેટ તે લાલ બની ગયલા ચહેરા
તર્ફ ખુશીની નઝર નાખીને જોતી બોલી “કારણ કે, કારણ કે, આપણે બેઠ તેને
ચાહીએ છીએ.”

“બેશક, આપણે બેઠ તેને ચાહીએ છીએ.” એલબર્ટીનાએ પડકો ટીધો.

“પણ, તું મ્હને એટલું કહે, બહાલી એલબર્ટીના” મારગારેટ પુછ્યું “કે મ્હારો બાઇ
તે લડાઇમાં હાર્યો તેથી શું તે ત્હારી નઝરમાં સ્હેજબી હલકો પડ્યો છે?”

“શું?” મારગારેટ અજાણ્યથી બોલી “મ્હારી નઝરમાં મ્હારો બહાલો હલકો પડે? કદી
નહીં. કાલે તેની હાર થઇ તો મ્હને એમજ લાગ્યું કે હું પોતે કોઇ બાબદમાં હારીને માત
થઇ હતી. મારગારેટ, બહાલી મારગારેટ, તું જાણતી નથી કે હું ત્હારો બાઇને કેવા અચાક
ખારથી ચાહું છું! હું તેને મ્હારો પોતાનો જાન સ્વમજુ છું, અને તેના જાનને સ્હેજબી
ચીંતા આપ તો તે શીક મ્હારા જાનને થયલી હું માનું છું.”

“અને મ્હારો બાઇ પોતેબી તુને તેવાજ ખારથી ચાહે છે, બહાલી એલબર્ટીના.”

“મગર, મારગારેટ,” ઓલવરડીના આગ્રહ કરતી હોય તેમ બોલી “મેં મહારા એ પ્યાર માટે પીતાજીને કાંઠાની કડયું નથી તેમાં હું ધારું છું કે મેં જીવ કાઢી છે.”

“પણ, હવે તું તેમ કરી શકે છે” મારગારેટ સ્થમનવ્યું “અર્જને તું કહે-તું તેવણના હાથોમાં પડ-તું ત્હારું પોતાનું સુખ કોણમાં સમાવ્યું છે તે તેવણને સ્થમનવીને કહે-”

“મગર, જો તેવણ મહારા સાથે સખ્ત થાય તો?” ઓલવરડીનાએ વચ્ચે બોલી શકે યતાવ્યો.

“ઓલવરડીના, ત્હારા પીતાજી તુને અતી વણા ચાહે છે-તું તેનું એકપુરું બચ્યું છે અને આખી દુન્યાને ખાતીરખી તે ત્હારી કીમતી આંખોના મોતી સમાન આંસુના એક ટીપાંની ટપકવા નહીં દેશે-ત્હારે કહ્યું માનશેજ.”

“હું તેમ બોલી શકું નહીં, બહાલી મારગારેટ, હું તેમ કરી શકું નહીં, મહને શર્મ ઉપજેછ, હું લગ્નથી ભરાઈ જઈ છું, હું તેથી કાંઠાની મહારા પીતાજીને કહેવાને શક્તીમાન થઈશજ નહીં.” ઓલવરડીનાએ ગોપા કાલાવાલાથી કહ્યું “તું જા, તું મહારા પીતાજીને કહે કે હું ફેલેર્મીંગને ચાહું છું અને અમારી શાદી કરી આપે.”

“અરે, એમ કેમ બને, બહાલી ઓલવરડીના, એ બનેજ કેમ?” હસ્તાં અને મસખરી કરતાં મારગારેટ બોલી.

“બનશે, તું મહારી હસી મસખરી ના કર, બનશે, તું કહેશે તો બનશે, મહારી તો જ્યાંની નહીં ઉપડશે.”

“તુને એટલી બધી શમ લાગેછ?”

“હા.”

“તો, પછી, હું લાગ્યાર છું.” મારગારેટ બોલી “તુરત મલનારા કોઠાની મોકાપર હું વાત કરીશ. કાંઠ નહીં, બાબીને બાઈજી સાથે પરણાવવાનું કાજ હું કરીશ.” અને તે હસી પડી, પણ સ્થેજ વીચારમાં પડી જઈને બોલી “મગર, સદા વહેયો ઉકનારો આપણો ફેલેર્મીંગ, આજે કેમ હજીજી જણાતો નથી!”

લોકાન. તેટલામાં તો ત્યાં અર્લ ઓવ કેથનેસ પોતે આવી લાગ્યો અને તે તે બે છેકરીઓને જોઈને બોલ્યો “ચાલો, આગલજ ચાલો, ઝરા હુંમી ફરવાજ માંગુ છું. હું તો સ્થમન્યો કે ફેલેર્મીંગ સ્થમન્યો સાથેજ હશે. એ આજે ઉંઘણુસી બન્યો હોય, કે નહીં તો અકેશે ફરવા નીકલી ગયો હોય! સર સાહેબ છે, અને સર લોકાના મીઝાજ કોઠવાર ચસકાળી જાયજ જી, છેકરીઓ.” અને અર્લ સાહેબ તેમ બોલતાં હસ્યા.

“હા, ખરા,” અર્લ આગલ વધાર્યું “કાંસે ફેલેર્મીંગ અને મારગારેટ માટે હું થોડાજ પુલાસો કરી ગયો, હવે ઓલવરડીના બેટા હું ત્હારે માટે કાંઠ બોલવા માંગુ છું.”

“ત્હારે માટે, બહાલી પીતાજી?” ઓલવરડીના અજાયબી પામીને પુછવા પડી.

“હા ત્હારે માટે.” અર્લ ઓવ કેથનેસ બોલ્યો “એટી, આપણે પરમુલ્કમાં હતાં ત્યારે મેં ત્યાં વાત છેડીજ નહીં, પણ હવે જ્યારે હોંધા આપણે પોતાને વતન આવ્યા છીએ ત્યારે

આ વાત ઘણી ઝુરરી અને ઘણી અગત્યની છે. હું ત્હારા ભવિષ્યના સુખની વાત કરવા માંગુ છું.”

અર્ધ તેટલું બોલીને થોભ્યો. ઓલખરડીનાએ પોતાની ચરમો ઝમીન તર્ફ ફેંકી, જ્યારે મારગારેટે આતુરતાભરી નજર અર્ધના ચહેરાપર નાખી. તે મનમાં વીચારવા લાગી કે શું અર્ધ પોતેજ ઓલખરડીનાને ફક્તેમીંગ સાથે પરણાવવાની વાત કરનાર છે? અથવા તો શું તે કોઈ બીજાને પોતાનો જમાઈ બનાવવા કહીને ફક્તેમીંગ તથા ઓલખરડીનાના પ્યારને કાતીક કટકો મારનાર છે?

“મારગારેટ, તું આ વાતની વખતે હાઝર છે એ જોઈ હું ખુશી છું, કેમજે તું ઓલખરડીનાની બહેન સમાન છે.” અર્ધ બોલ્યો “અને, જો ફક્તેમીંગથી હોંયા હતો તો તેખી આ વાતમાં ભાગ લેતે, કેમજે ઓલખરડીનાના ભાઈ તરીકે તે ખુશી થતે—હું ગાણુ છું કે ઓલખરડીના ફક્તેમીંગને એક અઝીઝ માધના પ્યારથી ચાહે છે.”

અર્ધની ખેટી તો તે સાંભલીને શુચવાઈ અને ગભરાઈ ગઈ. તેની નજર હળુશુ જો કે નીચીજ હતી, પણ હવે તે અદેશમાં ગઈ ગઈ. મારગારેટનીખી ખુશાલી તે વાક્યથી તમામ મુરખઈ ગઈ.

“સાત વરસની વાતપર જ્યારે રોકાટરેડે છોડીને આપણને જવાનું હતું તેની થોડાજ દીવસપર મહને અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇન નામના મહારા એક મીત્ર સાથે મહને વાતચીત થઇ જે વખતે તેણે પોતાના બેટા રોલાન્ડ માટે ઓલખરડીનાની માંગણી કરીધી.” અર્ધ ઓવ કેથનેસે ખુલાસો કરવા માંડ્યો “ત્હમે લોકો જ્યારે ખમ્યાં હતાં ત્યારે પોતાના આપ સાથે રોલાન્ડખી આપણા મકાનપર આવતો હતો. હવે, અર્ધ પોતે યુઝર પાખ્યા છે એવું મેં ફાન્સમાં સાંભલ્યું હતું અને તેનો બેટા રોલાન્ડ પોતે અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનનો ખીતાબ પાખ્યો છે. આવતી કાલે આપણા મકાનપર પહોંચતા જવાન અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇન આપણને મલ્લવા આવશે જે જવાન સાથે ખેટી ઓલખરડીના, મેં ત્હારા લગન ગોઠવવાનો વીચાર કરીધો છે.”

તે સાંભલીને ઓલખરડીનાનો ચહેરો ચૈતના વખત જેવો શીકકો થઇ ગયો મગર તેણે તે ચહેરો ઉપર ઉઠાવ્યો નહીં, તે તો ઝમીન તર્ફજ જોતી હતી. જવાબ નહીં મલ્લવાથી અને ચહેરો નીચે નમાવેલો હોવાથી અર્ધઓવ કેથનેસ એમ સ્વમજી શક્યો કે તેની ખેટી લજ્જતથી નીચું જોઈ રહી હતી. લેકીન, મારગારેટ શું બનાવ બનતો હતો તે પામી જઇ શકી.

થોડેકે છેટે ચાલ્યા બાદ તે ચાલનારાંઓને જણાવ્યું કે કોઈ થોડેસ્વાર તે તરફ આવતો હતો. કોલાહની કલગીર ઉપરથી અર્ધ પામી જઇ બોલ્યો “એ તો આપણા નેક મીત્ર સર ફ્રેસીમીર પધારે છે.” તેટલું બોલી તે તે બેડ છોકરીઓની સાથે છોડીને સર ફ્રેસીમીરને લેવા માટે આગલ વધ્યો.

“પાક ખુદાને ખાતીર ઓલખરડીના તું હમણાં ખીલકુલ દીલગીર ના બા, અને એક શખ્તખી ના બોલતી” અર્ધને ત્યાંથી દુર થયેલો જોઇને મારગારેટ કહ્યું “હમણાં હું નેક છું કે ત્હારી બાબદમાં બોલવાનો મોકો નથી, એટલે હુંખી ચુપ રહું છું. હમણાં કાંઈજ બોલતી ના, પાક ખુદા સૌ સારજ કરશે, તું અને ફક્તેમીંગ એક થશે.”

“અહહા! તેમ થાય તો કેવું સારું? મ્હારી આશા પર રખે પાણી ફરી જાય!” દીલ-
હીર મહેરાથી ઓલખરડીના બોલી, અને તે ગોયા સરપર દુખનો પાહાડ ટુટી પડ્યો હોય
તેમ થોડા વખતમાં ગમથી દબાઈ ગયલી દેખાઈ.

તેલકામાં અર્ધ ઓવ કેથનેસ અને સર કેસીમીર આગલ આવ્યા, અને સર કેસીમીર
આનુષાણુ જોઈને બોલ્યો “અને મ્હારા જવાન મીત્ર સર ફલેર્મીંગ ક્યાં છે?”

“મેં એને આજે જોયો નથી, હમણાંજ થોડો વખત થયો અને ફરવા નીકળ્યાં, અને
જાણીએ કે એથી હાંધ્યા કેટલે ફરતોજ હશે, પણ સર સાહેબ કેટલા દુર ફરવા નીકળી ગયલા
લાગે છે, બાકી એ કાંઈ ઉંઘણુસી તો નથીજ, પણ, તે છતાંબી આજે એ સુષ રહેયોબી હોય
કેમજે નવી આબોહવામાં સ્થવારની ઉંઘ ખારી લાગતી હોય. ચાલો, આપણે અંદર જઈને
એણે ‘ઉઠાડીએ.’”

તેઓ હોટેલના મકાન તરફ ગયાં તો દરવાજા પર સીતન ઉભેલો જણાયો. સીતન
મનમાં ગમગીર હતો, કેમજે તેના જવાન શેઠે ગયાને લગમગ બે કલાક થવા આવ્યા હતા.

“છોકરા, સર ફલેર્મીંગ ક્યાં છે?” અર્ધઓવ કેથનેસે ફલેર્મીંગના નોકરને સવાલ કીધો.

“તેવણુ હજુણુ સુધી પાછા ફર્યા નથી, મ્હારા નામવર.” સોગાતુર ચરમોથી સીતને
જવાબ આપ્યો.

“હજુણુ પાછા ફર્યા નથી, એટલે?” અર્ધે ફરીથી બીજે સવાલ કીધો.

“સ્થવારના પહોરમાં તેવણુ બાહાર ગયા, શીકારી—બાલો લઈને બાહાર ગયા —”

“ઓ! ત્યારે તો આપણો ફલેર્મીંગ આજે શીકાર મારી લાવશે અને આપણે તે શીકારને
જુલુંજે ખાઈશું.” અર્ધ ખુશમીઝાજથી બોલ્યો “આપણે તેને નાહક મયર ઇન્સાફ કીધો.”
અને તેણે સર કેસીમીર તરફ ફરીને કહ્યું “ચાલો મ્હારા મ્હેરબાન, અંદર નાશતાની મેઝ આગલ
ગોઠવાઈએ, સર સાહેબ આજે આપણને નવો શીકાર ખવાડશે.” તેઓ બધાં અંદર ગયાં.

પ્રકરણ ૭ મું.

પુનનો આજેપ!

બહાણુથી સર કેસીમીર તુરતજ બહાર નીકળી પડ્યો અને તેણે સીતનને બાનુમાં લઈ
જઈ પુછ્યું “મ્હારા શેઠ ક્યાં છે? સાચું બોલતાં બીહતો ના, કેમજે હું બધી વીગત જાણું
છું—હું સર ફલેર્મીંગ અને જુનુની નાહટ ઓવ લીડેસડેલની લગાઈ વખતે હાઝર રહેનાર
હતો, પણ મ્હને તેઓ મલ્યા નહીં!”

“સર નાહટ, શું બન્યું છે તેથી હું નાવાકેફ છું—મ્હારા શેઠ ક્યાં છે તેની મ્હનેબી
ખબર નથીજ. તેવણુ મ્હને સાથે નહીં લીધો, હું તો જવા માંગતો હતો પણ તેવણેજ મ્હને

નહીં લીધા તે હું શું કરું?” સીતને કહ્યું “જાણ તો ક્યારની ચર્ચા ગઇ હશે—હું તો તેવજીની ધણીજ આતુરતાથી રાહ જોઈ છું.”

“મને શક જાય છે.” સર કેસીમીર બોલ્યો, અને તે વીચારીને વધારે બોલ્યો “વાર, નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ ક્યારે ગયો હતો?”

“મહારા નામવર શેઠ સીધાર્યા, કે તેવજીની પછી તેખી ગયો.” સીતને જવાબ આપ્યો.

“વાર, તે નાઇટ પાછો ફર્યો કે તેખી નથી ફર્યો?” સર કેસીમીરે જીજ્ઞાસાથી પુછ્યું.

“નહીં, તેખી નથી ફર્યો.” સીતને કહ્યું.

“તઅજજીઆ” સર કેસીમીર બોલી પડ્યો “નકકી કાધેલે વખતે મને તે ચોકકસ જગાપર બેઠજ નહીં મલ્યા! અને હમણાં સુધીમાં તેઓ બેઠમાંથી એકખી પાછો નથી ફર્યો! ત્યારે શું થયું હશે!” અને તે ઘરમાં પાછો દરવાનો વીચાર કરતો બોલ્યો “હવે મહારે અંદર જવું જોઇએ, નહીં તો અર્લ અને બાનુઓ વીચારમાં પડી જશે.”

તે અંદર ગયો અને અર્લ ઓવ કેથનેસ, ઓલબરટીના અને મારગારેટ સાથે વાતે વલગ્યો કે ઘોડાઓનાં પગલાંઓનો આવાજ બાહાર સંભલાયો. તેઓ બધાંઓએ બારીમાંથી બાહાર ડોકાવીને જોયું.

“એ તો નાઇટ ઓવ લીડેસડેલના સગા અર્લ ઓવ દગલાસના માણસો છે, હું તેમના પહેરવેશ ઉપરથી તેમને ઓળખું છું. વરસોથી એ જાતનો લીબાસ તેઓએ પોતાનો કરી લીધેલો છે અને તે પહેરે છે.”

“હા” સર કેસીમીરે કહ્યું “આપણને ગઇ કાલેજ કહેવામાં આવ્યું હતું કે અર્લ ઓવ દગલાસે કલોઝપર્ન ટાવરમાં ઉતારો લીધો છે. અને આજે રહેવારના હમણાજ આજે તર્ફ આવતાં મેં તેના માણસોને શીકારે જવાની તૈયારી કરતાં અને વાતો કરતાં સાંભળ્યા.”

“આ માણસો જે હમણાંજ આવ્યા છે તેઓ ધણી ગુસ્સાથી કાંઈ બખાસે છે.” અર્લે કહ્યું. “એની મતલબ શું હશે?”

તેજ વખતે તેઓના ઝોરડાનો દરવાજો ખુલ્યો અને હોટલવાલો અંદર આવીને બોલ્યો “અફસોસ, મહારા નામવર, બહુજ દીલગીરીભર્યો બનાવ બન્યો છે.”

“શું થયું છે?” સર ફલેમીંગને માટે ચીંતાતુર બની જતાં સર કેસીમીરે પેલાને તુરતજ ગભરાઈને સવાલ કીધો.

“ઝોરાવર નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ!” તે હોટલવાલો બોલ્યો “મજબુત પણ ખુઝોર્ગ નાઇટ! ખચ્ચીતજ તેને માટે સ્કોટલેન્ડ આપું રહશે.”

“તેને માટે સ્કોટલેન્ડ આપું રહશે? એ શું બોલે છે? એની મતલબ?” સર કેસીમીરે પેલાના બોલવાનો પડઘો કરીને સવાલ કીધો. “બોલ, ખુલાસાથી બોલ.”

“નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ, મહારા શેઠના તે ખુઝોર્ગ સગાનું ખુન થયું છે.” અર્લ ઓવ દગલાસનો નોકર જે ત્યાં આવ્યો હતો તે બોલી પડ્યો.

“ખુન? તેનું ખુન થયું!” અર્લ ઓવ કેથનેસે અજાણી બતાવી “કાણે તે ખુન કીધું?”

“સર ફલેમીંગ” પેલાએ તુરતજ જવાબ દીધો.

“સર ફલેમીંગ!” ઝમીન પગો તળે ફાટી ગઇ હોય તેમ ગભરાઈ અર્ધઝોલ કેથનેસ ઉછલી પુકારી પડ્યો, બ્યારે ઝોલખરડીના અને મારગારેટ થરથર કાંપતાં તેજ શબ્દો જેમ તેમ મુખથી બાહાર નીકાલ્યા.

“તેમ ના બોલ” હવે સર કેસીમીર પેલા નૌકર તર્ફ યુસ્સાથી જોઇને બખાલ્યો “તું શું સ્થમજીને એમ બોલે છે? શું એક મરદાનગી ભરી હાથોહાથની લડાઇમાં તે નથી મુઓ?”

“નહીં. તે બુઝોર્ગ નાઇટનું ખુન થયું છે” પેલો બોલ્યો, અને તેણે આગલ વધાર્યું “અને અમે અમારા કપ્તનમાં—”

“મ્હારા ભાઇને લેવા આવ્યા છો! તેને પકડવા આવ્યા છો!” મારગારેટ થરથર ધુજતી જતી અતી ધણા મોટા ગભરાતથી વચ્ચે બોલી પડી “ઓ પાક ખુદા, અમારી લાજ શર્મ તું રાખજે.”

મગર, તેજ વખતે કોઇ બીજા એક ઘોડાનાં પગલાં વાગ્યાં, અને હોટેલની પાછલને દુકે રસ્તેના દરવાઝેથી થઇ તે જમેલા આગલ સર ફલેમીંગ પોતે આવી ઉભો, જેને જોઇ મારગારેટ દોડી ગઇ અને તેનો હાથ પકડી લઇને તે બોલી “મ્હારો ભાઇ.”

“શું છે મારગારેટ, ધુન્ને છે કેમ?” સર ફલેમીંગ પોતાની ખુદેનને શીકી જોઇને પુછ્યું, અને પછી આસપાસમાં જોઇને તે બોલ્યો “ત્હમે બધાં એમ ગભરાયલા કેમ છો?”

મગર, અર્ધ ઝોલ દગલાસના પેલો માણસ તર ફલેમીંગની આગલ જઇ તેનો હાથ પકડી બોલ્યો “ત્હમે મ્હારા દીદી છો.”

“શું?” એક આંચકો મારીને પેલાને બાબુએ ખરીડતાં સર ફલેમીંગ પુકારી પડ્યો “દુર થા.”

લેડીન, બીજાઓ અંદર ધસી આવ્યા અને તેઓ સર ફલેમીંગપર તુટી પડ્યા. “રાજના નામથી કહીએ છીએ કે નામે થા,” તેઓમાંનો એક બોલ્યો “અમીર દગલાસના નામથી કહીએ છીએ કે તું સામે ન થા, અને તામે થા.”

“છોડો, મ્હારા ભાઇને છોડો.” મારગારેટ તેમના તરફ ધસી જઇને બોલી “મ્હારો ભાઇ નીરદોશ છે. મ્હારો ભાઇ કદીખી એવું કામ કરે નહીં.”

“શું કામ? મારગારેટ, શા માટે નીરદોશ? એ લોક શું કામ મ્હને પકડવા આવ્યા છે?”

“બુઝોર્ગ નાઇટ ઝોલ લીડસડેલનું ખુન કરવા વાસ્તે.” મારગારેટ, શીકી બની ગયલી મારગારેટ, ધ્રુજતી કાંપતી બોલી.

“ખુન? ખુન કોણે કીધું?” સર ફલેમીંગ ગભરાઇને પુછ્યું.

“તે.” પેલા પકડનારાઓમાંનો એક બોલ્યો.

તે સાંભળીને સર ફલેમીંગનો ચહેરો ભોત બાબુ હોય તેમ શીકી પડી મચો-તેના હાથ બેઠ બાબુમાં જુલહાઇ પડ્યા—અને તેને અર્ધ ઝોલ દગલાસના માણસોએ બધી બાબુથી ઘેરીને પકડી લીધો.

અધાં તેઓ હોટલની બાહાર નજીક શક્યાં ત્યાં સુધી સર કેસીમીર ચુપ રહ્યો હતો, મગર હવે તે વીકલ સીંહની મુઆફક દગલાસના નોકરો તરફ ઉછળ્યો અને બોલ્યો. “મહારા જવાન મીત્રને છોડો, વનાં થાદ રાખો કે ત્હમે અકેકની મરદન હું મહારી શમશીરથી ઉડારીશ.”

સર કેસીમીરના બોલવાએ બ્યારે ત્યાં અસર કીધી નહીં ત્યારે તેણે પોતાની શમશીર બાહાર કાઢી અને દગલાસના છ માણસો સામે તેણે તલવારથી મુકાબલો કરતા પડા ચલાવ્યા.

કદીબી તેના આ મીત્રાએ તેને લડતા જોયો નહીં હતો અને એક સીંહના ઝોર સાથે અચ્છી હુન્નરમંદીથી સર કેસીમીરે તલવારની પટાખાતી ચલાવી ત્યારે તેઓ તેને ગોથા દાંતમાં આંગલી પકડીને દુર ઉભાં રહી ટગર ટગર વખાણથી જોતાં હતાં.

દગલાસના તે છએ છ માણસોને સર કેસીમીર અકેકો પુરો પડી શક્યો અને ધણુજ થોડા વખતમાં તે છ ખાહુદરો (!) પોતાના જન બચાવતા ત્યાંથી ન્હાસી ગયા!— અને સર ફેલેમીંગ તદનજ છુટો થઈ શક્યો.

“આ કષ જાતનો દીવાનો પરદેશી છે?” હોટલવાલો સર કેસીમીરની વખાણ કરવાને બદલે ઉલટો તેને માટે બડખડવા લાગ્યો. “કાણુને ત્હમે છોડી મુક્યો છે તે ત્હમે જાણો છો કે સર કેસીમીર? અરે, ત્હમે તે અલ્ અવ દગલાસને ચુસ્સે કીધો છે કે જે આવીને આપણુને બધાંને રહેજમાં ચગડી નાખશે. ત્હમે ખુદમ કીધો છે.”

“ખામુશ રહે” સર કેસીમીરે હવે તેની પરબી અચ્છાટ કીધો. “જા, અંદર જમને રાંધવાનું કામ કર. તું શું જોધને બોલે છે? મેં જે ખુદમ કીધો હતો તો તલવારના પટાથીજ તેમને દુર નહીં રાખતા અકેકના શરીરમાં તલવારની ધાર ઉતારી દેતો. અને મગરૂરી તો નથી કરતો મગર હોથા છ લાશ પડી હતો.”

“ત્હમે હવે રહેજબી શુ સે ન થાઓ.” મારગારેટ સર કેસીમીરનો હાથ પકડીને બોલી “ત્હમે ધણુ અમીરી ખવાસથી કામ લીધું છે.” અને તે તે પછી “પોતાના બાઇ તરફ ફરીને બોલી “બોલ, બોલ, ફેલેમીંગ, તું, ખુની તો નથીની? તું નીરદોશજ છેની?”

“બીલકુલ નીરદોશ છું, મારગારેટ.” સર ફેલેમીંગે કંદ્યું.

“હુબી કહું છું કે મહારા જવાન મીત્ર બીલકુલજ નીરદોશ છે આજે રહવારના જે લડાઇ કરવા એવણે છુટું નકરી કીધું હતું તે લડાઈના સાક્ષી તરીકે હું જનાર હતો. કમનસીમે વખતના થઈ જવાથી કે મહારી કોઇ લુલથી મ્હને એઓ બેડ જોકે મલી શક્યા નહીં, તોબી હું એટલા ઉપરથીજ કહું છું કે સર ફેલેમીંગનું બધું કામ અહસ્થાઈના તરીકાને જાળવીને કરવામાં આવેલું હતું, અને એના જેવો માણસ એમ દગાખાતીથી ખુન કરેજ નહીં.”

“જમે તે હવે પછી થાય, પણ આજની બહાદુરી માટે અને મહારા ફેલેમીંગને તે પલીદોના હાથોમાં જતો બચાવવા માટે ત્હમે જે દીવેરી વાપરી છે તે સાફ હું અને અમે બધાં ત્હમારા બહુ આભારી છીએ.” અલ્ અવ કેથનેસ બોલ્યો.

તે પછી થોડો વખત તે લોકો બેઠાં કે વંલી પાછો ધડાકો થયો કે “અલ્ અવ દગલાસ પોતે આવ્યો છે.” અને તે સાંભલી બધાં હોટલની બાહાર નીકળી પડ્યાં. સર કેસીમીરે અને સર ફેલેમીંગે પોતાની તલવારો આનથી બાહાર નીકાલી લીધી.

“સર કેસીમીર, હહુ રેડવાનું સાર નહીં થશે” અર્લ ઓવ કેથનેસ હવે વચ્ચે બોલી પડ્યો “આપણો ફેલોગ નીરદોશ છે તે માટે મહેને પુરી ખાતરી છે. હું અર્લ ઓવ દગલાસ સાથે બે વાત કરવા માંગુ છું.”

“ત્યારે તેમ થવા દો. હું ખુશી છું.” સર કેસીમીરે કહ્યું.

“ત્હમરી આગલી દોસ્તી અને આગલી શર્મે મુરવતને ખાતીર હું ત્હમે કહો તેમ કરવા ખુશી છું.” અર્લ ઓવ દગલાસ હવે બોલ્યો “મગર, મ્હારા સગા નાઇટ ઓવ લીડેસ ડેલના ખુનીને તો ત્હમારે મ્હારે હવાલે કરવોજ પડશે.”

“અને તે ખુની સર ફેલેસીંગ પોતતે છે.” મેગનસ નામનો અર્લ ઓવ દગલાસનો એક સાથી બોલ્યો.

“ખામુશ, જુઠ્ઠા બદમાશ.” સર ફેલેસીંગ તે સાંભળીને ગુસ્સે થઇ ગયો.

“ધીર ધર, ફેલેસીંગ, બચ્ચા, ધીર ધર.” અર્લ ઓવ કેથનેસ બોલ્યો “આપણે આ બાબદમાં તપાસ કરીશું.”

“હું બી એમજ કહું છું.” અર્લ ઓવ દગલાસે પોતાની મર્ઝી જણાવી. “બોક્ષ, મેગનસ, તુંને શું બોલવું છે?”

“ગઇ કાલે જુઝોર્ગ નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ બ્યારે સર ફેલેસીંગને હરાવી તેને આંચકે મારી ઝમીન દોસ્ત કરી બાહાર ગયા ત્યારે સર ફેલેસીંગ બોલ્યા હતા કે ‘આ તલવારના કસમ, કે આજના બનાવ માટે હું ખુનથી બદલો લઇશ.’—પુછો, સર ફેલેસીંગને કે તેવણ પોતે એમ બોલ્યા હતા કે નહીં?”

“હું બોલ્યો હતો પણ મેં તો હારની નાસીપાસી અને ગુસ્સાના ઘેલાપણામાં તેમ બોલી દીધું હતું. મગર, હું કાંઇ ખુન કરવાની મતલબ ધરાવતો હતો નહીં, અને મેં ખુન નથી કીધું.”

“સર ફેલેસીંગ તે પછી આજે સ્હવારના ફરીથી લડવા માટે એક કહેણ મરહુમ નાઇટ પર મોકલાવ્યું હતું, પણ તે મરદાનગી ભરેલી લડાઇ થાય તે અગાઉ તો સર ફેલેસીંગ હીચકારી રીતે તે જુઝોર્ગ નાઇટનું ખુન કીધું.”

“બીલકુલ જુઠ્ઠું.” સર ફેલેસીંગ ફરીથી ચીરડાયો. “શું તે મહેને ખુન કરતાં નજરે નઝર જોયો?”

“નઝરેનઝર જોયો નહીં, પણ તે તર્ફથી ત્હમને આવતા મેં નઝરે નઝર જોયા અને બ્યારે નાઇટની લાશ મલી ત્યારે ગરદનપર પાછલી બાજુથી ઝખ્મ થયેલો હતો.”

“હું તો નાઇટ ઓવ લીડેસડેલને આજે મલીબી શક્યો નથી.” સર ફેલેસીંગે કહ્યું “હું વખતસર ગયો હતો, મગર એક પાદરીના જાન બચાવવા જતાં મ્હારો ઘોડો મરણ પામ્યો અને બીજો ઘોડો ખરીદવા જતાં હું વખત ચુકી ગયો અને મહેને નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ સાથે તે પછી મુલાકાત થઇજ નહીં.”

“હું ત્હારો શબ્દે શબ્દ માનું છું, મ્હારા જવાન મીત્ર.” સર ફેલેસીંગે પોતાની ખાત્રી આપતાં સર ફેલેસીંગને ધીરજ આપી.

“મ્હારો ફેલેસીંગ ત્હમજ નીરદોશ છે, એમ હું માનું છું.” અર્લ ઓવ કેથનેસ બોલ્યો.

“હવે ત્યારે એક કામ કરો.” અર્લ ઓવ દગલાસ બોલ્યો “આપણે આ ગામડાના વડા પાદરીને ઇન્સાફ કરવા કહીએ. તેવણુ કદીબી ખોટા ઇન્સાફ આપશેજ નહીં.”

“અમે એવટ ઓવ મેલરોઝની આગલ આ બાબદમાં આવવા ખુશી છીએ.” અર્લ ઓવ કથનેસે કહ્યું.

અને તે પછી બહોળસ્ત કરીને અર્લ ઓવ દગલાસ ત્યાંથી ગયો.

પ્રકરણ ૮ મું.

લાઇ સાથે ભાઈના મેલાપ.

ફાધર બેનેડીક્ટસ ને લોર્ડ એવટ ઓવ મેલરોઝ—મેલરોઝ એખીમાનો વડામાં વડો પાદરી—હતો તેની ઉમર આપણી વાર્તા ચાલે છે ત્યારે પંચાવન વરસની હતી. ચાલીસમાં વરસે તે દરજ્જાપર પહોંચ્યો હતો અને આજે તે વાતને પંદર વરસ થઇ ગયા હતા. પંદર વરસમાં ફાધર બેનેડીક્ટસે પોતાના હાથ નીચેના ખસો પાદરીઓ વીગેરેનું માન ધણી અચ્છી રીતે જીત્યું હતું અને તેઓ તેનો પડ્યો બોલ ‘કંચકી લેવા’ તૈયાર અને ખુશી હતા.

ફાધર બેનેડીક્ટસને સર ફ્લેમીંગની બાબદમાં ઇન્સાફ આપવાનો હતો. અને તે સંબંધી તેવણુને ખબર મલતાંજ તેવણુ વધારે માહિતગાર થવા ફાધર સાયરસને પોતાની પાસે બોલાવ્યો. ફાધર સાયરસ આવ્યો કે તેને બેસવા માટેની ઇશારત કરતાં ફાધર બેનેડીક્ટસે કહ્યું “મ્હારા બેટા, બેસો. આપણુને જે બાબદમાં ઇન્સાફ કરવાનો છે અને જે ફક્ત આપણુ માથે આવી પડેલી છે તે બાબે હું બોલવા માંગું છું. વાર, અર્લ ઓવ કથનેસ જેવા મોટા માણસને માટે પેલા હોટલવાલા મકાનમાં સારી ગોઠવણુ થઇ છે કે કેમ?”

“હા, મ્હારા લોર્ડ.” પેલા પાદરીએ અતી ધણી અદબથી નમીને જવાબ આપ્યો.

“અને પેલા કૈદાને માટે શું કાંઈ છે?” ફાધર બેનેડીક્ટસે પુછ્યું.

“તે જવાન મ્હારા હવાલામાં છે, અને મેં તેને અચ્છી હીફાજતથી રહી શકે તેવી બધી ગોઠવણુ કીધેલી છે, કેમજે તેણે મ્હારો જાન બચાવ્યો છે, મ્હને એક છેડાવલા ગોધાના સપાટામાંથી બચાવી લીધો છે.”

“ત્યારે તે ધણો ઉમદા ખાસીહતનો જવાન લાગે છે.” વડા ધર્મગુરુએ કહ્યું.

“હું તો તમામ ખાત્રીથી માનું છું કે તે બીલકુલ બેશુન્દા છે. આપ એના દમામદાર ચહેરાપરથી બેધ શકશે કે તે ખુન કરવાને કાખીલ નથી.” ફાધર સાયરસે કહ્યું.

“એ જવાનનું નામ શું છે?” ફાધર બેનેડીક્ટસે સવાલ કીધો.

“સર ફ્લેમીંગ શીટઝ-એલન.” ફાધર સાયરસે જવાબ આપ્યો.

“શું?” એકદમ ચોકાને તે વડા ધર્મગુરુએ પુછ્યું. “સર ફ્લેમીંગ શીટઝ-એલનની

પોતાની ઉપર ખુનનો આરોપ મુકવામાં આવ્યો છે ?”

“અફસોસ કે તેમજ છે.” ફાધર સાયરસ તમામ દીલગીરીથી બોલ્યો.

“ત્હમને યાદ હત્યે, મ્હારા બેટા, કે આશરે આંક વરસની વાત ઉપર હું મ્હારી એક મુસાફરી દરમ્યાન રોઝલીન કાસલમાં ઉતારો લેવા પામ્યો હતો.” તે વડા ધર્મગુરૂએ કહ્યું “તે વખતે મેં આજના આ સર ફ્લેમીંગને જોયો હતો જે માત્ર આર કે તેર વરસની ઉમરનો છોકરો હતો—”

“હા, અને ત્હને એટલુંબી યાદ છે કે ત્હમે એ છોકરાને ચાલાક અને બલો જોઈને તેને આપણા આ એજીમાં ઉધારવા માંગતા હતા, તેવી માંગણી ત્હમેએ કીધી હતી, મગર અર્લ એવ ક્રેથેનેસે તે માંગણી તુચ્છકારી કાઢતાં ત્હમારી સાથે તેને તે વખતે થોડીક ખટપટબી થઈ હતી.”

“ગમે તેવી ખટપટ તે વખતે હોય” ફાધર બેનેડીક્ટસે કહ્યું “લેકીન, આપણને તે ભુલીજ નવી જોઈએ. કપડી અને મેલા દીલના માણસો આપણે નથીજ કે આવી બાબદ યાદ રાખીએ. આપણે તો અર્લ એવ ક્રેથેનેસને તેને લાયક માન આપીશુંજ.”

થોડીક ચુપકાદી પછી તે વડા ધર્મગુરૂએ પોતેજ પાછું બોલવું ચાલુ કીધું “ત્યારે તે જવાન ચાલાક છોકરાને સરનો ઇલકાબ મળ્યો છે, કેમ ?”

“હાજી, તે બાહાદુર જવાન પ્રાક્રમ કરી બતાવીને ફ્રાન્સના રાજ તર્ફથી ખેતાબ મેલાવવા પામ્યો છે.” ફાધર સાયરસે કહ્યું “અને તેણે મ્હારો જીવ બચાવવામાં કાંઈ કમતી બાહાદુરી નથી વાપરી, મ્હારા લોર્ડ “અને તેણે પોતાપર વીટેલી વીગત કહી સંભલાવી.

ફાધર બેનેડીક્ટસ તે જવાનને વખાણતો થોડોક વખત ફરીથી ચુપ રહી ગયો અને પછી પાછો પુછવા પડ્યો “વાર, નાઇટ એવ લીડેસડેલનું શય કયાં છે ?”

“આપણા મકાનમાંના લાશવાલા ખાસ ઓરડામાં તે રાખવામાં આવેલી છે.”

“ડીક છે. ત્યાં કોઈ જા્ય નહીં તેની સંભાલ લેજે.” તે વડા ધર્મગુરૂએ કહ્યું, અને પછી વધારું “કાલે રાત્રે જ્યારે હું આપણા આ મકાનમાં નહીં હતો ત્યારે કોણ મલવા આવ્યું હતું ?”

“હાજી, ગઈ કાલે ત્હમે બાહારજ રહ્યા અને ત્હમને તેજ વખતે કોઈ પરદેશી ધણા અગત્યના કામસર મલવા આવ્યો હતો. કેવો સન્નેગ? મગર હમણા તેવણ પાછા ત્હમને મલવા આવે તેમ છે. તેવણ આવનો વાપદો કરી ગયા છે.”

અને તે બાદ થોડો વખત વીટયા પછી સર કેસીમીર ફાધર બેનેડીક્ટસને મલવા માટે આવ્યો.

ફાધર બેનેડીક્ટસ અને સર કેસીમીર એકબીજાને અતી ઘણી ખુશીથી મળ્યા, અને તેઓ વરસો વીટી ગયા પછી મુલાકાત કરતા હોય અને અતલગના સગા જેવા હોય તેમ તેઓના આવબાવ જણાતા હતા. તેઓ બન્નેની આંખોમાં ખુશાલી ચમકી રહી હતી. અરસ-પરસની ગર્મ મુલાકાત પછી જે શખ્તો ફાધર બેનેડીક્ટસના મુખમાંથી બાહાર પડ્યા તે “મ્હારા વ્હાલા ભાઈ” એટલાજ હતા.

અને અભયબી તો એ હતી કે તે પરદેશી સર કેસીમીર રકોટલેડના મેલરોઝ એબીના વડામાં વડા ધર્મચુરનો મા જણ્યો બાધ હતો !

પ્રકરણ ૯ મું.

ઓળખ-સગાઈ.

પંચાવન વરસની ઉમરનો તે વડો ધર્મચુર અને ચાલીસ વરસની ઉમરનો તે સર નાઇટ એકબીબાનઃ હાથોમાં દગ્ગાધને ન્હાનામાં ન્હાતાં બચ્ચાં રડતાં હોય તેમ રડ્યાં ! તે બેઉ બાધઓ હતા, એક બાપ અને એક માતા બેઉ સગાબાધ હતા, અને વરસોની જુદાઇ પછી જ્યારે તેઓ બેઉ આજે સાથે મળ્યા ત્યારે તેમનો દીક્રોનો ઉમરો હજાહજ ઉઠી નીકળી આંસુના આકારમાં ઝમીનપર પડતો હતો !

“મહારો બાધ, મેં તુને ‘હેલ્લા જોયો’ ત્યારે તું સોઝ વરસનો જવાન હતો !” એમટ બેનેડોફ્ટસેં પોતાના બાધ સર કેસીમીરનો ચહેરો ચુમતાં કહ્યું.

“અને પરદેશમાં નસીબ આઝમાવવા હું જ્યારે આ વતનને આજથી ચોવીસ વરસની વાતપર છોડી ગયો હતો ત્યારે ત્હમે એકત્રીસ વરસના હતા અને તે વખતે એક ધર્મચુરના કરતાં એક લડાયક શુરવીર જેવા ત્હમે લાગતા હતા.”—તેઓ બેઠા, અને તેઓએ વાત આગલ ચલાવી.

“કીસમતે આપણામાં અભયબ ડ્રેસર કીધો છે.” એમટ કહ્યું. “બાધ, તે વખતે તું જે હલકી હાલતમાં ગયો હતો, ગોયા એક નૌકર તરીકે, તે હાલતમાં તું નથી રહ્યો પણ દરજ્જાદાર અમીર થયો છે, અને હું જે એક સાધારણ ન્હાનો પાદરી હતો તે હમણાં એક મોટો વડામાં વડો ધર્મચુર બન્યો છું. કીસમતે આપણને બન્નેને ચારી આપી છે. પવીત્ર કુદરતની મદદથી આપણે બેઉ તો ચઢતીમાં ચઢ્યા છીએ, મગર આપણે બાધ જોન બીચારો આપણાત કરીને મુઓ હતો.”

“અફસોસ કે તે ખરું છે, મેંબી સાંભલ્યું હતું કે તેને પોતે આત્મહાત કીધો હતો.” સર કેસીમીરે દીલગીર બની જઇ કહ્યું. “પણ તે કેમ બન્યું તેની પુરી વીગત મ્હને કદીબી મલી નહીં હતી.

“બેંક પારલામેન્ટે આપણા પર જે હુકમ પસાર કીધો હતો તેથી આપણે બધા છુપાતા ભરાતા ફરતા હતા, અને તેવા છુપા વેશમાં આપણે બાધ જોન ઇંગલેંડ ગયો અને ત્યાં એક ઇંગલીશ બાલુ સાથે પરણવા પામ્યો હતો. થોડા વખત પછી આપણે બાધને ત્યાં એક છોકરો થયો હતો. અને તે પછી બે વરસે એ છોકરી તેને ત્યાં થઇ, જે છોકરીને જન્મ આપતાંજ આપણા બાધ જોનની ધણીઆણી મરણ પામી હતી. ન્હાસનો બામતો આપણે બીચારો બાધ ફરીથી આપણે વતન રકોટલેડ છુપી રીતે પાછો આવવા પામ્યો અને તે પોતાના એક અમીર

મીત્રને ત્યાં પોતાના બચ્ચાંઓને લઇને રહ્યો એક દીવસે, તે બચ્ચાંઓને તે મીત્રના ઘરમાં મુકીને તે કોઈ કામસર છુપે વેશે એક બહાની મુસાફરીએ નીકળ્યો જે વખતે તે પકડાઇ ગયો અને પોતાના બાળકોને ફસતા બચાવવા તથા સરકારના સપાટામાંથી બચવા તેણે આત્મઘાત કીધો.”

“બીચારો આપણો ભાઈ” સર કેસીમીર આંસુ પાડીને બોલ્યો “મગર, તેના બહાલાં પેલાં બે બચ્ચાંઓનું શું થયું હશે?”

“આપણા ભાઈ જોનનો છોકરો હમણું મહારીજ તપાસ નીચે આવનાર છે, કમનસીમે તેની પર ખુનનો આરોપ છે” એમટ બોલ્યો, અને તેનો વાક્ય ફાટે ફાટે ડોલે સર કેસીમીરે સાંભળ્યો.

“શું? હમે સર ફલેમીંગ શીટઝ-એક્ઝનને માટે બોલો છો?” સર કેસીમીરે પોતાના ભાઈનો હાથ પકડી લેતાં પુછ્યું.

“હા, સર ફલેમીંગ શીટઝ-એક્ઝન આપણા મરહુમ ભાઈ જોનનો બેટા છે.” એમટે કહ્યું.

“ઓ! ત્યારે હું સર ફલેમીંગ અને મારગારેટના નામ તણે આપણા મરહુમ બહાલા ભાઈ જોનના બેઠ બચ્ચાંઓને જોઈ ચુક્યો છું! મહારું લડુ જોશ મારી રહ્યું હતું, હું એ બેઠને મહારા પોતાના બચ્ચાં હોય તેમજ જાણે રહમજતો હતો. પવિત્ર કુદરતની મદદથી મ્હને કાંઈ અનન્યથ રીતે તેઓ તરફ પ્યાર થતો હતો.”

“ભાઈ” એમટે કહ્યું “આપણા બહાલા ભાઈનો અમીર મીત્ર તે અર્લ ઓવ કેથનેસ છે.”

“બહુજ બલો તે છે.” સર કેસીમીરે તુરત જણાવ્યું “તે પોતાના પેટના બચ્ચાંની મીસાલ આપણા ભાઈના બચ્ચાંઓને પાલે છે. અર્લ મ્હને મુદ્દલજ પચચાણી શક્યો નથી. વરસોના ફેરફારે તે મ્હને ઝોલખી શક્યોજ નથી.”

“અને હાલમાં આપણને આપણી ઓળખ કોઇનેથી આપવાની ઝુરતજ નથી.” એમટે રહમજવ્યું. “અર્લ ઓવ કેથનેસ નામવર જ્યારે સ્કોટલેંડ છોડીને ફ્રાન્સ જવાના હતા તેની અગાઉ મ્હને મોકકો મલ્યો હતો અને હું ફલેમીંગનો કાકો છેલ્લે એવું જણાવ્યા વગરજ મેં ફલેમીંગને મહારા હવાલામાં આપવા અને તેને પાદરી થવા દેવા માટે અર્લને કહ્યું. મગર, અર્લે મહારી સાથે પંચાતી કીધી અને ફલેમીંગને મ્હને નહીં આપ્યો. તે પછી તો તેઓ બધાં ફ્રાન્સ ગયાં અને હમણાંજ હવે હું બધાંને પાછા સ્કોટલેંડમાં પહેલીવાર જોઈ શકીશ. વાર, આપણા બચ્ચાંઓ અને અર્લની છોકરીને કેમ ચાલે છે? બધાં હલીમલીને રહે છે કે નહીં?”

“બધાં જાણે એકજ દીલના અને જીગરના હોય તેવો તેમના વચ્ચે પ્યાર છે” સર કેસીમીરે ખુલાસો કીધો. “આપણો ફલેમીંગ તો અર્લની બેટી ઝોરબરટીના સાથે પ્યારની રેશમી રસસીથી બધાંમક્ષો છે.”

“શું? હું” એમટે અનન્યથામાં ગરકાવ ગયો “હાંયા તો એવી વાત હડી રહી છે કે અર્લ ઓવ કેથનેસના આવવા પછી તેની બેટી સાથે જવાન અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનના લગન થનાર છે!”

અને તેનો વાક્ય સાંભળીને સર કેસીમીર કાંઇખી બોલે તે અગાઉ ફાધર સાયરસ અંદર ધસી આવીને કાંઈ બોલ્યો.

ફાધર સાયરસનું બોલધું સાંભળીને એપટ બેનેડીક્ટસ અને સર કેસીમીર બેઉ અન્યબીમાં દંગ થઇ ગયા, મગર ફાધર સાયરસ શું બોલ્યો હતો તે વાંચનારને આગલ ચાલતાં પોતાની મેળે જણાશે.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

તપાસ.—મુએલો જીવતો ધર્યો!

તે રાત્રે ઠરાવેલે વખતે સર ફ્લેમીંગની તપાસ ચાલી. અર્લ એવ કેથનેસની તર્ફનાઓ ઉપરાંત તે એબીમાંના ચાર પાંચ સીવાય તમામ પાદરીઓ ત્યાં જમાવ થયલા હતા, અને અર્લ એવ દગલાસ (જેને હવે આપણે “સીદા દગલાસ”ને નામે ઓળખીશું) તેના રસાલાના વીસ માણસો સાથે હાજર હતો.

તમામ શાંત ચુપકાદી ત્યાં ફયલાઈ રહી હતી. અને, તે ચુપકાદી લોડ એપટના બોલવાથીજ તુટી શકી. તે ગંભીર આવાજે બોલ્યો “કૈદીને હાજર કરો.”

તે મકાનની અંદરના કોઇ ઓરડામાંથી ઘંટનો નાદ ચાલુ થયો, દરવાજો ખુલ્યો, અને કોઇ બોંધરામાંથી આવતા હોય તેમ ફાધર સાયરસ સાથે બીજા ચાર પાદરીઓ ઉપર આવ્યા જેમની વચ્ચે સર ફ્લેમીંગ ચાલતો હતો.

ઇન્સાફ કરનાર તે વડો પાદરી પોતાના મરહુમ વહાલા ભાઇ જોનના બેટાને પોતાની સામેજ એક કૈદી તરીકે આવી ઉભેલો જોઇને ઘણો દીલગીર તો થયો, મગર તેને પોતાની દીલગીરી ઘણી અચ્છી હુસ્વારીથી છુપાવી દીધી, તે ઘોઘારી આવાજથી બોલ્યો “કૈદી, ત્હારું નામ અને ત્હારો દરજ્જો શું છે?”

“મ્હારા લોડ” તેવાજ ગંભીર આવાજે સર ફ્લેમીંગે જવાબ આપ્યો “મ્હારું નામ ફ્લેમીંગ શીટ્ઝ-એલન છે, અને મ્હારો દરજ્જો ફાન્સના નાઇટ એવ ધી ઓરડર એવ સેંટ મીચલનો છે. હું સર નાઇટનો ઇલકાબ પામેલો છું, મારા લોડ.”

“સર ફ્લેમીંગ શીટ્ઝ એલન પર કોણ આરોપ મુકે છે?” હવે ત્યાં બેઠેલાઓ તર્ફ નજર ફેરવીને એપટ બેનેડીક્ટસે સવાલ કીધો “અને તે આરોપ શું છે?”

સીદા દગલાસ તે સાંભળીને ઉઠ્યો “હું અર્લ એન્ડ ઍરન એવ દગલાસ સર ફ્લેમીંગ શીટ્ઝ-એલન પર ખુનનો આરોપ મુકું છું, સર ફ્લેમીંગે મ્હારા અતલગના સગા સર વ્હીલીયમ દગલાસ તે નાઇટ એવ લીડેસડેલ એન્ડ એવ હરમીતેજનું ખુન કીધું છે.”

“શું કહેછ તું, સર ફ્લેમીંગ શીટ્ઝ એલન?” અર્લ એવ દગલાસના બેસી જવા પછી એપટ બેનેડીક્ટસે પોતાની નજર સર ફ્લેમીંગ તર્ફ ફેરવીને પુછ્યું “તું મઝકુર ખુનના આરોપ માટે અપરાધી છે, યા નીરદોષ?”

“નીરદોષ, મ્હારા લોડ.” ખુલ્લું આવાજે સર ફ્લેમીંગે કહ્યું, જે આવાજ તે મકાનના

ખુણે ખુણામાં પંઠરાઇ રહ્યો.

“તું કોઇની મદદ લેવા માંગે છે કે ?” એખટે સવાલ કીધો “તારા બચાવમાં બોલવા માટે કોઇની મદદ જોઇતી હોય તો તે મલી શકશે.”

“હા, મહારા લોડ” સર ફલેમીંગે તુર્તજ કહ્યું “હું ફાધર સાયરસની મદદ લેવા માંગુ છું.”

“હું તેમ કરવા ખુશી છું, મહારા લોડ.” ફાધર સાયરસે ઉડીને કહ્યું.

“તો કામ આગલ ચલાવો.” એખટે કહ્યું.

“મહારા લોડ, હું એક એવા સાક્ષીને બોલાવવા માંગું છું કે જે આ મુકદ્દમા પર એવું અજવાબું પાડશે કે જેથી વધારે ઉંડાણમાં ઉતરવાની ત્હમને તકડીક નહીં પડશે.” ફાધર સાયરસે બચાવમાં કહ્યું.

“નહીં, મુકદ્દમો જે પ્રમાણે કાયદો હોય તે પ્રમાણે જ ચલાવવો જોઇએ.” સીહા દગલાસે વચ્ચે ઉડીને કહ્યું.

“ફાધર સાયરસપર મ્હને પુરતો વીશ્વાસ છે.” એખટે કહ્યું “અને તેવણુ જો તેવા કોઇ સાક્ષીથી મુકદ્દમો દુકો કરી શકતા હોય તો વખતની બરબાદી થતી અટકશે.”

“માઇ લોડ, હું ત્હમને ખાતરી આપું છું કે ત્હમારા કીમતી વખતનો કાંઇખી ભાગ હું બરબાદ કરીશ નહીં.” ફાધર સાયરસે કહ્યું “તે સાક્ષી કાંઇ એવું જ કહેશે કે જે——”

“આપણને હીંયા કોઇ એવું તેવું કહેનારા મતલબી અને ઉભા કરેલા સાક્ષીઓની ઝુર-રતજ નથી.” સીહા દગલાસે ઉડીને ચુસ્તસાથી બખાલ્યું.

“શાંતી, મહારા લોડ” એખટે રખાખથી કહ્યું “હું ત્હમને હુકમ કરું છું કે ત્હમારે હીંયાની ગંભીરતામાં ખલલ કરવી નહીં.”

“ત્યારે તેમ થવા દો, મહારા લોડ.” સીહા દગલાસ નરમ પડી જઇને બોલ્યો.

“ફાધર સાયરસ” એખટ બેનેડીકટસે હુકમ કીધો “ત્હમારો તે સાક્ષી કોણ છે જેને ત્હમે બોલાવવા માંગો છો ?”

“હું જે સાક્ષીને બોલાવવા માંગુ છું તે કોઇ જ નહીં પણ જે નાઇટને મુએલો ધારવામાં આવે છે તે જ નાઇટ એવ લીડેસડેલ પોતાતે છે ! સર બ્હીલીયમ દગલાસ, બાહાર આવો.”

તે વાકયથી ત્યાં જે અતી ધણી મોટી અગ્નયખી ફયલાઈ રહી તેનું ખ્યાનખી કરવું મુશ્કીલ છે, મગર બ્યારે તે ઝોરડામાંના એક ખુણામાં આવેલો ન્હાનો દરવાજો ખુલ્યો અને તેમાંથી નાઇટ એવ લીડેસડેલ જીવતો જગતો બાહાર નીકળીને આવ્યો ત્યારે તો ત્યાં ગભરાતે જગા લીધી. સીહા દગલાસ તો શીકો બની ગયો !

નાઇટ એવ લીડેસડેલ એખટ બેનેડીકટસની સામે આવી ઉભો, મગર તેના દેખાવમાં એક દીવસની અંદર મોટો ફેરફાર થઇ ગયો હતો, નાઇટ એવ લીડેસડેલ તે નહીં હતો, મગર તે પોતે પોતાનો એલો હોય તેવો થઇ ગયો હતો !

મકરણ ૧૧ મું.

પુનની કાશીશ કોણે કીધી?

મ્હારાં અઝીઝ વાંચનારને કહેવાની હવે ઝુરત નથી કે કાધર બેનેડીકટસ અને સર કેસીમીર-એ બાઇઓ-વાતો કરતા બેઠા હતા અને તે વખતે ગભરાયેલો અઝીઝાયલો કાધર સાયરસ દોડી આવી જે છુપું કાંઠ બોલ્યો હતો તે નાઇટ ઓવ લીડેસડેલના પાછા જીવતા થવાની વાત હતી. નાઇટને ઝખ્મ કરવા પછી તે માતના હાથોમાં જઈ પડ્યો હોય તેમ તેનો દેખાવ થયો હતો પણ રફતા રફતા તેની તે સખ્ત બેઠોશી દુર થઈ ગઈ અને તેનું લઠુ પાછું ગરમ થયું હતું, અને મુએલામાંથી ગોચા જીવતો થયો હતો! કાધર સાયરસ તે વખતે ત્યાં લાશવાલા ઓરડામાં હતો અને તેણે નાઇટ ઓવ લીડેસડેલને મદદ આપી હતી. નાઇટના હુસ્તાર થવા પછી તેણે કાધર સાયરસને પોતાની ઉપર વીટેલી વીગત કહી સંભલાવી હતી.

સીહા દગલાસ અને મેગનસ તો નાઇટને જીવતો ચાલી આવતો જોઇને પથરના પુટલાં મીસાલ દંગે થઈ ગયા હતા. અને કાધર સાયરસે લોડ ઓન્ટ તર્ફ ફરીને કહ્યું “મ્હારા લોડ, જીઓ, મ્હારો સાક્ષી મ્હારો બોલાવવાથી આવ્યો છે.”

“હા-હું હોંયા છું” ધીમા મગર સંભલાય તેવા ખુલ્લા આવાજથી નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ બોલ્યો “હું હોંયા એક તમામ લગ્યાં અને દગાગાઝ માણસને ખુલ્લો પાડવા આવ્યો છું.”

“બોલો ત્યારે, નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ” લોડ ઓન્ટે કહ્યું “કે છું કહેવાતા પુન માટે આ જવાન સર ફલેમીંગ ફીટઝએલન જવાબદાર છે કે?”

“નહી!” પોતાના સઘલા ઝોરથી જાણે બોલતો હોય તેવા યુસ્સાભર્યા ચહેરાએ નાઇટ પુન પાડી “મ્હારા પોતાના કસમ ખાઇને અને પાક પરવરદીગારના પૂત્ર નામથી કહું છું કે સર ફલેમીંગ નીરદોશ છે.”

“સર ફલેમીંગને માનથી છુટો કરો; તેને અર્લ ઓવ કેથનેસ આગલ બેસવા માટે જગા આપો.” લોડ ઓન્ટે હુકમ કીધો, અને સર ફલેમીંગને તુરતજ ત્યાં બેસવા જવા દેવામાં આવ્યો. સર ફલેમીંગે બેસવાની અગાઉ પોતાના નાકર સીતનને તે ખુશીબરી ખબર પોતાની પહેન મારગારેટ અને અર્લની બેટી, પોતાની બ્હાલી માથુક, ઓલબરટીનાને કહેવા માટે બોક્લી આપ્યો.

“નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ” લોડ ઓન્ટે કહ્યું “ત્હમે જવાન સર ફલેમીંગને નીરદોશ કહ્યો છે તો ત્યારે ત્હમારા પુનની કાશીશ કરવા માટે ત્હમે કોણને જવાબદાર લેખો છો?”

“જે માણસ ત્યાં બેઠો છે તે માણસ” સીહા દગલાસને બતાવીને નાઇટ યુસ્સાથી બોલ્યો “મ્હારો પોતાનો સગો અર્લ ઓવ દગલાસ.”

તે સાંભલીને ઉઠી ઉભો થઇને સીહા દગલાસ બોલ્યો “મ્હારા બીચારા સગાનું માથું ખરી ગયું છે. બીચારો પોતાની માંદગીની જીવનમાં ખેવકા પાદરીઓએ શીખવેલા બોલો એક પોપટની મુઆફેક ભરડી જાય છે.”

“બેવકા નમકહરામ દગાયાજ” નાઘટ ઓવ લીડસડેલ હવે તેની તર્ફ જોઇને ગુસ્સાથી પુકારી ઉઠ્યો. “તે” પોતે પાછલથી આવીને મ્હને ધા કીધો, અને મ્હને મુઝેલો જાણી મ્હને છોડી ગયો, પણ હું ત્હારો પ્રપંચ મ્હારી નઝરો નઝર જોઇ ચુક્યો હતો, મ્હારી બંધ થતી નઝરો વખતે ત્હારો ચહેરો તે મ્હારી આંખોમાં ચીતરાયલો હતો.” તે વધારે અને વધારે ઝોરથી બોલ્યો: “તે” મ્હાઈ” ખુન કીધું” અને તે વખતે આ ત્હારા નૌકર મેગનસે તુને મદદ આપી. મ્હારા બોડ, મ્હારી મીલકતોનો માલીક થવા સીદા દગલાસે એ કામ કીધું” અને મૈકા જોઇને તેણે ગુન્હો ફેલેમીંગને માથે નાખ્યો.

“મ્હારા મદદગારો” પોતાના નૌકરો તર્ફ ફરીને હવે સીદા દગલાસ બોલ્યો “ત્હમારા વડાપર આ ઝાતનો આરોપ મુકનામાં આવે છે છતાં ત્હમે ન્હાના બચ્ચાઓની માફક તે સાંભળતાં ગુપચુપ બેસી રહ્યા છો! દીવાનો નાઘટ, આ મ્હારો ઘેલો સગો, પોતાના દીવાના-પણામાં મ્હને ખુની પુકારે છે. ઉઠો.”

સીદા દગલાસના શબ્દો સાંભળીને તેના તમામ નૌકરો ઉઠી ઉભા થયા, અને તેઓએ પોતાની તલવારની મુકપર લાથો મુક્યા. તે જોઇ સર કેસીમીર અને સર ફેલેમીંગખી ઉઠ્યા અને તેઓએ તલવાર સંભાલી.

“ખુનપર ચડેલાં આદમીઓ, સાવધ થાઓ. શાંત થાઓ, આ પવીત્ર જગા છે અને એને લહુના દાઘોથી ના ખરદના.” લોર્ડ એબટે કહ્યું.

બધા તે ગંભીર વાક્યથી પાછા બેઠા, મગર નાઘટ ઓવ લીડસડેલે તેટલાજ ગુસ્સામાં પોતાનું બોલવું ચાલુ રાખ્યું. “વરસો સુધી હું ઇંગ્લેંડમાં હતો જે દરમ્યાન આ મ્હારા સગાએ મ્હારી મીલકતોની આવક તમામ પોતે વાપરી અને જ્યારે તેણે મ્હને મ્હારે વતન મ્હારી મીલકતો પર પાછો આવતો જોયો ત્યારે તેની આંખમાં ખુન વરસી રહ્યું. મ્હને કાંઈખી બચ્ચું નથી. અને મ્હારી પછી એજ મ્હારો નઝદીકનો સગો હોવાથી એનેજ તમામ માલો મીલકત મલે તેમ હોવાથી એણે મ્હને મારી નાખવાનો તાગડો રચ્યો.”

“અર્લ ઓવ દગલાસ,” ત્હમારે આ બાબદમાં શું કહેવું છે?” લોર્ડ એબટે પુછ્યું.

“હું આ બાબદની તપાસ ઓમરાઓની અદાલતમાં લઇ જવા ચાહું છું.” સીદા દગલાએ કહ્યું.

“ત્હમે પોતે હાંબા આવવાનું પસંદ કીધું છે, અને હવે હાંબાંથીજ ફેસલો થઇ શકશે.” લોર્ડ એબટે પોતાનું મત દરશાવ્યું.

“તો હું કહું છું કે આ મ્હારો સગો નાઘટ ઓવ લીડસડેલ લખાડ છે, અને હું તેની સાથે કાયદાથી હાથો હાથની લડાઇ લડવા ખુશી છું. યા એ મરે, યા હું મરું.” સીદા દગલાસે સુચવ્યું.

“મ્હને કયુલ છે.” હાડપીંજર જેવો જણાતો નાઘટ હજુજુ પોતાના બળપર મગર હતો.

“વૃદ્ધ નાઘટ ઓવ લીડસડેલ જે એક દીવસમાં આવી ખરાબ હાલતે નહીં પહોંચ્યા હતા તો ઝુરર તેવજુ આ પોતાના સગા અર્લને હરાવતે” સર ફેલેમીંગે ઉઠીને હવે કહ્યું.

“મગર, હવે હું એમને એકજ દીવસમાં એટલા બધા લડાઈ ગયલા જોડે છું કે એવણુ અર્થ સાથે લડી શકે તેમ નથી, તેથી અર્થ એવ દગલાસ સાથે નાહટ એવ લીડસડેલને બદલે હું પોતે હાથો હાથની લડાઈ કરવા તૈયાર છું.”

“નાહટ એવ લીડસડેલ, આપને સર ફ્લેમીંગની વાત કયુલ છે?” એવટે સવાલ કીધો.

“કયુલ છે.” નાહટે જવાબ આપ્યો.

“અને આપને, અર્થ?” સીહા દગલાસ તર્ફ જોધને એવટે પુછ્યું.

“મ્હનેખી કયુલ છે.” સીહા દગલાસ સર ફ્લેમીંગ જેવા છોકરાને ચગડી નાખવાની મગરૂરીમાં બોલી પડ્યો.

“અને મ્હારો નૌકર સીતન પુનની ફાશીશ કરનાર મેગનસ સાથે લડશે.” સર ફ્લેમીંગે વધારામાં કહ્યું.

બધાને તે વાતખી પસદ પડવાંથી, લોડ એવટે લડવાનો દીવસ નક્કી કરીને પોતાની અદાલત બરખાસ્ત કીધી.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

વતન! પ્યારું વતન!

તે પછી અર્થ એવ કેથનેસ અને તેની બેટી, સર ફ્લેમીંગ અને મારગારેટ, અને સર કેસીમર દ્વેરટે “રૌઝલીન કાસલ” જવા માટે મેલરૌઝ એખીથી એખટની રજા લઇ નીકળ્યા. એખટ બેનેડીક્ટસે પોતે તેમનો કાકો થાય છે તે જણાવ્યા વગર જાણે તેઓ તર્ફ મ્હેરબાનીની નમ્ર દોડવતો હોય તેમ તેણે મારગારેટ અને સર ફ્લેમીંગને કીમતી ચીઝો ભેટ આપી અને તેમને આપવાથી એલબરટીન્નના મનમાં એછું નહીં આવે તેથી એલબરટીન્નનાખી કેટલીક ચીઝો ભેટ કીધી.

મેલરૌઝ એખીથી રૌઝલીન કાસલ સીર્ફ વીસ માઇલ દુર હતું, અને થોડા કલાકની મુસાફરી પછી અર્થ એવ કેથનેસ પોતાના બચ્ચાં કચ્ચાં સાથે પોતાના પ્યારા મકાનમાં આવી પહોંચ્યો. અહહા! તે જાણે નવી ઝીંદગીથી પાછો જીવ્યો! તેને પોતાનાં પ્યારા મકાનમાં સાત વરસો પછી પગ મુકતાંજ પુશીના આંસુ જેરવ્યાં! પોતાના જુદ નૌકરને જોધને તે જાણે પોતાનો સગો બ્હાલો હોય તેમ તે તેને ગલે વલગ્યો, અને એક બચ્ચાંની માફક રડ્યો.—આ નૌકર જેતું નામ જેસન્ટ હતું તે ધણા વરસોનો જુનો હતો અને તેણે તે મકાનને પોતાના ઘર મીસલ સંભાલ્યું હતું. સાત વરસો સુધી તેણેજ તે મકાનનો અને તેની આસપાસની ખીજ મીલકતોનો હીસાબ કીતાબ રાખી બ્યવસ્થા સર્વ ઉત્તમ રીતે કરી હતી, અને થોડા બીજા નૌકરો રાખીને સઘણું કામ ઇમાનદારી અને આસાનીથી કીધું હતું. તેણે અર્થને આવતી જાણી બધી દોડદોડી કરી મુકી હતી: થોડાં બીજાં નૌકરો રાખી લીધાં હતાં, એક બાક

સાહેબોને વાસ્તે દારીઓ નોકરીએ રાખી હતી, અને બધાંના આવવાના રસ્તાપર તેણે ડુસની સેરની સેરા બાંધી લીધી હતી. અર્ધઝોવ કેથનેસ અને તેનાં બચ્ચાં કચ્ચાંએ તે મકાનમાં જેવાં પગલાં મુક્યાં કે તેમને મુખારકબાદી આપનાઈ એડ વાગ્યું, અને ખુશખુદાર ડુસની સેરની સેર છુટીને તેમના માથા અને શરીરપર છવાઈ.

એવી તો સફાઈદાર રીતે જેસન્તે કામ લીધું હતું કે વરસો થયાં છતાંબી તે ધરમાંના કાંઈ ખુણામાંબી ધુલ જણાતી નહીં હતી. આપના પેરે અધુંજ ચકચકીત હતું, અને બધાનાં આરામ લેવાનાં ઓરડામાં બીજાનાની ઉત્તમ સગવડ કરી હતી. મુખારક ન્યામત તૈયાર હતું, અને તેને ઇન્સાફ આપવા જ્યારે બધાં બેઠાં ત્યારે તેઓએ પાક પરવરદીગારના હઝારો હઝાર શુકરાના માટે દુઆ કરીધી, અહહહા! વતન, ખ્યાર વતન!

તેઓ જમવા બેઠાં અને થોડીજ મીનીટો પસાર થયું હશે કે બાહારથી કાંઈના આવવાની ગડગડ સડગડ જણાઈ, અને એક નોકરે આવીને કહ્યું “અર્ધઝોવ બેઝનતાઈન આવ્યા છે.”

અર્ધઝોવ કેથનેસ ઉઠ્યો, અને તે બાહાર જવાન અર્ધને લેવા માટે જ્ય તે અગાઉ એક માણસ સાથે તેજ અંદર ચાલી આવ્યો.

“તહમે બેસી રહો, તહમે બેસી રહો, બધાં ખુશાલ જમો.” હસ્તાં હસ્તાં તે જવાન અર્ધે કહ્યું, અને અર્ધ ઝોવ કેથનેસ તેના હાથો પોતાના હાથોમાં લઈ તેને આવકાર આપતાં બોલ્યો “આવો, બલે પધારો.”

“તહમે પણ તહમારા મુખારક મકાનપર બલે પધારો, બધાં.” અર્ધઝોવ બેઝનતાઈને હસીનેજ કહ્યું, અને પછી બધાં સાથે સાહેબ સલામ થતાં સર કેસીમીર સાથે તેની અને તેની સાથે સર કેસીમીરની ઓલખ કરાવવામાં આવી.

અર્ધઝોવ કેથનેસનેા વીચાર જવાન અર્ધઝોવ બેઝનતાઈન સાથે ઓલખરટીનાને પરણાવવાનો છે તે વાત હજુજુ સુધી મારગારેટ પોતાના બાઈને કહી હતી નહીં. તે હાલમાં થોડો વખત તે વાત છેડીને તેના બાઈના ઉશકેરાયલા મનને વધારે ઉશકેરવા ખુશીજ નહીં હતી અને વલી તેણે ઓલખરટીનાનેબી તે વાત ફલેમીંગ આગલ નહીં કરવા માટે ચેતાવી હતી. મારગારેટ સર ફલેમીંગ અને સીહા ફગલાસની લડાઈ પુરી થાય તે પછી સર ફલેમીંગના તે મકાનમાં પાછા ફરવા બાદ તે વાત તેને કહેવા માંગતી હતી.

અર્ધઝોવ બેઝનતાઈને પોતાની છોકરવન ઉમરમાં ઓલખરટીના અને મારગારેટને છેલ્લી જ્યારે જોઈ તે વાતને આજે સાત વરસો વીટી ગયા હતા. તે વખતે ઓલખરટીના દશ વરસની સુંદર મધુરી બુચી હતી, જ્યારે મારગારેટ અગીયાર વરસની ભરેલી ઘટમદાર સુંદર છોકરી હતી. હવે તો તેઓમાં આસ્માનો ઝમીનનો ફર્ક પડી ગયો હતો, અર્ધઝોવ બેઝનતાઈન તો તે બે મધુરી જવાન સુંદરતાને જોઈને ગોથા બે ધડી છકક થઈ જતો હતો. તે બે ખુશસુરતીના નાદર નમુના મીસાલ હતી.

અર્ધ ઓલખ કેથનેસને પોતાના બચ્ચાં કચ્ચાં અને મીત્ર સર કેસીમીર સાથે પોતાને મકાન આવ્યાને આજે બે દીવસ થઈ ગયા હતા, અને અર્ધ ઝોવ બેઝનતાઈનબી તે બે દીવસ થયા તેમના પહોરાણા તરીકે તેમની સાથે હતો. હવે ત્રીજો દીવસ થયો કે જે દીવસે બે જણાનું મેલું ગોઠવેલું મુલ્ક થવાનું હતું.

આગની યુમ પેઠે તે વાતની યુમ આખા સ્કોટલેન્ડમાં ફેલાઈ ગઈ હતી, અને તે લડાઈ જોવા માટે ગયા આખું સ્કોટલેન્ડ નફકી કીધેલા મયદાનમાં ઉભા જવા લાગ્યું. અમીર ઓમરા અને ખીજા ધલકાળ વગરના મહસ્યો અને તેમની બાનુઓએ સ્થવારને પહોરથી પોતાની જગા લીધી.

સાડા આંઠ વાગતામાં મયદાન આખું ચીકાર ભરાઈ ગયું, અને નવ વાગતાને શુમારે પોતાના રસાલાના માણસો સાથે સીદા દગલાસ આવ્યો અને તે પહેલાં પોતાના તંયુ તર્ફ ગયો. સીદા દગલાસ સાથે તેનો નૌકર મેગનસ હતો જે સર ફ્લેમીંગના નૌકર સીતન સાથે લડનાર હતો. સીદા દગલાસ મયદાનમાં આવ્યો ત્યારે તેને તાલીઓથી સારો આવકાર મળ્યો.

મગર, જ્યારે સર ફ્લેમીંગ મયદાનમાં દાખલ થયો ત્યારે તેને મહેસી તાલીઓ કાંઠ ઓછી નહીં હતી. આખું મયદાન ગોળા તાલીઓથી ઉંચકાઈ ગયું હતું.

ખાસ આરાસ્તા શામીયાનામાં અલ્ફ ઓવ કેથનેસ પોતાને ધરનાંઓ સાથે જ્યારે આવી ખેડો ત્યારેખી આખું મયદાન તાલીઓથી ગાજી વાજી રહ્યું.

સર કેસીમીર લવાઈ દાખલ કામ કરવાનો હતો, અને તેણે વખત થતાજ લડવૈયા ઓને બાહાર નીકળવા માટેનું રજુસીંગ કુકવાનો હુકમ આપ્યો. થોડીજ મીનીટમાં અલ્ફ ઓવ દગલાસ પોતાના તંયુમાંથી નીકળ્યો અને ઘોડાપર સ્વાર થયો, અને ખીજા તર્ફ સર ફ્લેમીંગ તેજ મીસાલ તૈયાર થઈ રહ્યો હતો. સીદા દગલાસ પોતે તેના નૌકર મેગનસ સાથે ઘોડેસ્વાર થયેલો આવી ઉભો, અને સર ફ્લેમીંગની પાસે તેનો નૌકર સીતન.

લડવા માટેનું રજુસીંગ સર કેસીમીર કુકાવવા ગયો, મગર તેજ વખતે કેટલાક ઘોડે-સ્વાર તે મયદાનમાં દાખલ થયા, અને સઘલે યુમ પડી રહી “રાજ-રાજ આવે છે.”

પ્રકરણ ૧૩ મું.

રાજ દેવીડ.

આપણી વાર્તા આવે છે તે વખતે સ્કોટલેન્ડનો રાજ દેવીડ ખીજે તેના ચાલીસમાં વર-સની ઉમરે હતો. તે ઉઝો, ભરેલા દીલનો, અને દેખાવેલો હતો. તે ખર્ચાલુ, એકલપેટો, અને મૌજશીશકમાં સરતાપાં ચક્રચુર રહેનારો રાજ હતો. તેના ફેરાવન મગરને લીધેજ તેને અગીઆર વરસો સુધી કેદમાં રહેવું પડ્યું હતું, છતાંખી ઇંગ્લેન્ડે તેનીપર ઘણી મહેરબાની કીધી હતી. તે હાલમાં રંડાયેલો હતો, તેની રાણી જેના મરણ પામી હતી, અને ખીજવાર પોતાને મન ગમતી મહેરદાર સાથે પરણીને તેને પોતાના રાજતાજની માગણ્ય બનાવે તેવું તો હતુંજ, કેમજે તે જવાન હતો.

રાજ આવે છે એવું જાણતાંજ સર કેસીમીર થોભ્યો, અને તેણે થોડો વખત લડાઈ થોભાવી. આખીર, રાજ અદર આવ્યો અને તેને તાલીઓની મર્જનાથી વધાવી લેવામાં આવ્યો.

રાજ દેવીડે તેના જવાબમાં પોતાની કલગીદાર કીમતી કોઢાહ માથેથી ઉઠાવી નમી નમીને સલામ કીધી.

રાજ તેમ સલામ કરતો કરતો સઢથી ઉત્તમ તે મોટા શામીયાના તર્ફ ગયો જેમાં અર્લ ઓવ કેથનેસ પોતાની બેટી, મારગારેટ, અર્લ ઓવ બેઝનતાઈન અને રસાલના માણસો સાથે બેઠેલા હતા. રાજને પોતાના શામીયાના તર્ફ આવતો જોઈ અર્લ ઓવ કેથનેસ ઉઠીને આગલ વધવા ઉતર્યો. રાજ અને અર્લના હાથો એક બીજામાં મલતાંજ તેઓ એક બીજાને ધણાજ ગૌરવી જેવા લાગ્યા. અઢાર લાંબા વરસો પછી રાજ દેવીડ પોતાના દોસ્ત અર્લ ઓવ કેથનેસને મળતો હતો. “કેથનેસ, મ્હારા નામવર અમીર, ત્હમે સ્કોટલેંડ પધાર્યા છો તે માટે હું ત્હમને મુખારકબાદી આપું છું—અને હું આશા રાખું છું કે ફરીથી ત્હમે આપણા સ્કોટલેંડને છોડીને અમારેથી દુર થશો નહીં.”

અર્લ અતી ધણો નમનતાઈથી નમ્યો અને તેણે રાજના હાથપર બોસો લીધો, અને તે પછી તે કાંધ બોલવા જતો હતો તેટલાં રાજ દેવીડેજ તેને અટકાવીને કહ્યું: “મ્હારા નામવર, ગઈ ગુઝરીનો એક શબ્દબી બોલશો નહીં. સધડું આપણે ભુલીજ નંધડું.”

“આપ જનામે આજ્ઞાના મુખારક પગલાં મ્હારા નાચીઝનાં શામીયાનામાં બહરાવશો?” અર્લ ઓવ કેથનેસે રાજને કહ્યું.

“ખહુજ ખુશીથી.” રાજએ જવાબ આપ્યો, અને તે ઘોડેથી ઉતર્યો. રાજ દેવીડને સાથે લઇને અર્લ ઉપર પગલાં બરવા લાગ્યો.

અર્લની બેટી અને મારગારેટ આગલ પ્હોંચતાં અર્લે તેમને રાજ સાથે ઓળખાવી. ઓલબરટીનાને જેવા કરતાં મારગારેટને જોઇને રાજ થોડો વીચારમાં પડી ગયો! અર્લ ઓવ બેઝનતાઈન સાથે મલ્યા પછી રાજએ પોતાની બેઠક ઓલબરટીના અને મારગારેટની ઇચ્છેની કુરસીપર લીધી.

તે પછી અર્લ ઓવ કેથનેસ તર્ફ ફરીને રાજ દેવીડ બોલ્યો “અમારા કાને સ્કોટલેંડમાં ત્હમારી મુખારક પધરામણી થવાની ખચર પડી કે તેજ સાથે વલી આજની લડાઈની ખાતમી મલી. અમો ખચ્ચીતજ દીલગીર છીએ, મગર લાચાર.”

“જે રાસ્ત છે તેને સદા પાક ખુદાની મદદ છે.” અર્લ ઓવ કેથનેસે કહ્યું.

“અને તે પછી થોડીક બીજી ત્રીજી વાતમાં તેઓ ગુંટાયા, અને સર કેસીમીર માટે અર્લે રાજને કહ્યું, તેટલાં વલી લડાઈ અટકાવવા માટેની ખચર મલી. એક હાથની ગાડી જે પાટલા પરદાથી ઢંકાયલી હતી અને જેમાં વૃધ્ધ નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ સુતેલા હતા તે તે મયદાનમાં લાવવામાં આવી, જે ગાડીની સાથે સાથે ફાધર સાયરસ ચાલતો હતો. ત્યાં ઓવ લીડેસડેલ મૌતને કરીખ હતો, તે મરણુતોલ હાલતમાં તે ગાડીમાં સુતેલા હતા, તેનાજ આમ્મદથી તેને તે જંગના મયદાનમાં લાવવામાં આવ્યો હતો.

સર વ્હીલીયમ દગલાસની ગાડી આવે છે એવું જાણતાંજ લડાઈની શુરઆત થતી વલી પાછી અટકાવવામાં આવી અને લોકોમાં અનેક તરાંહની વાતો થતી રહી.

નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ આવે છે એવું જાણતાંજ રાજ દેવીડે પોતાની સાથના અમીરો

તર્ક જોધને કહ્યું “મહારા નામવરો, જોકે અમને નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ સાથે હમણા સાફ નથી, છતાં તેની વૃદ્ધ હાલતમાં અને તે ધણે વરસે હાંયાં આળ્યો છે તે તર્ક જોધને અને અકસર કરીને તેણે આપણા સ્કોટલેન્ડ માટે ખરી બહાદુરી ભરેલી લડત જંગમાં ચલાવી હતી તે તર્ક જોધને અમારે સફા દાક્ષી તેને મલવા જવું જોઇએ.” અને તેમ બોલતાંજ રાજે પોતાની બેઠક છોડી નીચે ઉતર્યો અને નાઇટની ગાડી જે નઝદીક આવતી હતી તેની રાહ જોતો ઉભો. રાજની પાછલ તેના અમીરો વીગેરે પણ ઉતરી પડ્યા અને તેઓ દુરથી ઉભા રહ્યા.

રાજએ નીશાન કાઢી કે ગાડી આવીને રાજે હતો ત્યાં ઉભી રહી. રાજએ કાધર સાયરસની તર્ક જોધને કહ્યું “પવીત્ર ધર્મશુર, કુરતીન ઉઘાવી લો કે નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ નામવરને જોઇ શકાય.”

કુરતીન ઉઘાવી લેવામાં આવી અને રાજએ નાઇટનો હાથ પકડી લેતાં અની ધણા ધીમાં આવાઝે કહ્યું “મહારા બહાદુર નાઇટ નાગવર, આપને એવી હાલતમાં જોધને હું બહુજ દીલગીર થાઉં છું. અને મને દુખ થાય છે.”

ખીલકુલ નખલા આવાજથી તેના જવાબમાં નાઇટ ઓવ લીડેસડેલે હાંશી જોધને કહ્યું “હું જોધ શકું છું ત્યારે કે તમને મહારે માટે ખરેખરી લાગણી છે. મેં તમારી જે સેવા બજાવી હતી તેને તમને ભુલી ગયા નથી. અને, તેથી, હું તમારી પાસે એક ચીજ માંગી લઉં છું. વખત યોગ્ય છે, હું મરી જવાની અણીપર છું, અને મહારી એટલી છેલ્લી આશા પુરી કરશે એમ હું ઇચ્છું છું.”

“બોલો, મહારા અઝીઝ ફરમાયરદાર.” રાજએ કોઇ નહીં સાંભલે તેમજ બોલવું ગાડીની અંદર ડોક્યું રાખીનેજ ધીમેથી આગલ ચલાવ્યું “તમારા રાજને નચણો ના સ્હમજતા. બોલો, તમારી છેલ્લી આશા શી છે?”

“પવીત્ર પીતા” કાધર સાયરસ તર્ક જોધને સર વ્હીલીયમ દગલાસે કહ્યું “તમને તમારી સાથે લાવેલી ચોપડીમાં હું જે લખાઉં છું તેની નોંધ કરી લો. નામવર માનવંત રાજ હાઝર છે, અને તેવણુ હું જે લખાઉં છું તેના સાક્ષી નરીકે રહેશે.”

કાધર સાયરસે તે ચોપડી કાઢી અને નાઇટ લખાવ્યું:

“હું સર વ્હીલીયમ દગલાસ નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ મહારી છેલ્લી ઇચ્છા લખાવી જાઉં છું કે મને કાંઇ બચ્યું નહીં હોવાથી મહારી તમામ મીલકતો જે મહારા નઝદીકના સગા અર્લ ઓવ દગલાસને મલનાર હતી તે તમામ મીલકત હું તે અર્લ ઓવ દગલાસને આપી જવા માંગતો નથી કેમજે તેણે મારી સાથે મહારા છેલ્લા દીવસો વખતે દગાખાઝી ચલાવી છે અને મહારે પુન કરવાની કોશીશ કાઢી છે. આજના દીવસે જે લગાઇ થનાર છે તેનું જેખી પરિણામ આવે છતાં અર્લ ઓવ દગલાસ મહારી મીલકતોમાંથી કાંઇખી મેલવી શકેજ નહીં. અગર, આજની લગાઇમાં સર ફ્લેમીંગ શીટઝ એલન જીવે તો પછી લીડેસડેલ અને તેવીઓ-રટડેલની મહારી મીલકતો અને હરમીટેજનું મહારે કોલ્લા રોકું આલીશાન મકાન એ સર્વે સર ફ્લેમીંગ શીટઝ એલનને મલે. મહારી પછી મહારો વારીસ સર ફ્લેમીંગ શીટઝ એલનજ રહે એવી મહારી ઇચ્છા છે. પાક ખુદા નહીં કરેને જે આજની લગાઇમાં મહારો વારીસ સર ફ્લેમીંગ

માર્થો જય તો મ્હારી તમામ મીલકતો સર ફલેમીંગની બહેન મારગ્રેટ શીટઝએલનને મલે.”
તેટલું લખાવી નાછટ ઓવ લીડસડેલે ફાધર સાયરસને પુછ્યું “એ બધું લખ્યું?”

“હા.”

“હવે, નામવર માનવંત રાજ.” રાજ દેવીડ તર્ફ જોઇને મરતા નાછટે કહ્યું “ત્હમ્હારી સહી વગર આ કામ બનવાનું નથી. મ્હારી છેલ્લી અર્જ એજ છે કે ત્હમે નામવરે ત્હમ્હારી સહી આ મ્હારી છેલ્લી ઇચ્છા મુજબના વસીઅતનામાપર મુકવી.”

રાજ દેવીડના દીલમાં મોટી ઉઠલપાડલ થવા લાગી: તે તો એમજ ધારતો હતો કે અર્લ ઓવ દગલાસજ આ લડાઇમાં ફ-તેલ પામશે, અને પછી આ વસીઅતનામાપર સાક્ષી તરીકેની પોતાની સહી મુકીને તે અર્લ ઓવ દગલાસને પોતાનો દુશ્મન કેમ બનાવે? મગર, રાજએ એથી જોયું કે તેણે નાછટને તેની ઇચ્છા પુરી કરવા માટેનું વચન આપ્યું હતું. વહી, તે મરતા નાછટને ના કહીને તેને છેડવા માંગતો નહીં હતો, કેમજે તે એમ સ્હમજતો હતો કે જો તે સહી કરવા ના પાડશે તો નાછટ ઓવ લીડસડેલ મરતો મરનોથી તેની (રાજની) આગલી કારકીર્તી દરમ્યાન જે છુપાં કામો તેણે કર્યાં હતાં અને જે નાછટ ઓવ લીડસડેલને ખબર હતાં તે સધલાં બાપુકાર મરતી વખતેથી તે આસપાસનાઓને ઝાઢેર કરી દે અને તે ઉપરથી પછી વાત વધી જાય, એટલે તેણે નાછટનું મોઢું બંધ રાખવા અને આપેલો બોલ પાળવા પેલા વસીઅતનામાં નીચે પોતાની સાખ મુકવા હા પાડી.

રાજએ મ્હાલી કીધી, અને તે વસીઅત ફાધર સાયરસના હવાલામાં આપતાં નાછટ ઓવ લીડસડેલે કહ્યું: “પત્રીત પીતા, આ કીમતી વસીઅતનામું અર્લ ઓવ કેથનેસના હાથમાં આપો કે જેવણ ઉપર મ્હને પુરેપુરો ભરસો અને વીશ્વાસ છે.”

રાજએ તે સાંભલીને પોતાનો હેટ કરડ્યો, અને તેની પોતાની ઉપર સર બ્હીલીયમનો ભરસો નહીં હતો તેથી સ્હેજ તેનું લહુ ઉઠ્યું, મગર ખામુશી તેને અખત્યાર કીધી.

એટલેા વખત રાજએ ઉતરીને નાછટ ઓવ લીડસડેલ સાથે વાત કીધી તેટલેા બધેા વખત લડાઇ બંધ રાખવામાં આવી હતી. અને દુરના તંબુઓમાંથીથી બધાંની નઝર રાજ અને નાછટની ગાડી તર્ફ ખેંચાયલી રહી હતી.—ફાધર સાયરસે જ્યારે પેલું વસીઅતનામું અર્લ ઓવ કેથનેસને આપ્યું ત્યારે અર્લે તે લેતાં રાજ દેવીડને નમીને સલામી ભરી.

“માનવંત રાજ, ત્હમારો બહુ મોટો ઉપકાર” રાજનો હાથ દાખતા નાછટે કહ્યું “હવે હું સુખથી મરશ. મગર, હું મરું તે અગાઉ આ લડાઇનું પરિણામ જોવા પામું એટલું હું પાક ખુદા પાસે માંગી લેતાં દુઆ ચાહું છું કે પરિણામ આવે ત્યાં સુધી તે પાક પરવર-દીગાર મ્હને જીવાડે.”

રાજ દેવીડે નાછટ ઓવ લીડસડેલનો નખલો હાથ પોતાના હાથોમાં લઇને દાખ્યો અને તે ફરીથી જઇને મારગ્રેટ અને ઓલબરટીનાની વચ્ચેની પોતાની બેઠકપર બેઠો, અને બેઠા પછી રમાલની નીશાની કીધી કે લડાઇ શરૂ કરવી. સર કેસીમીરે તે નીશાની જોઇ અને રણસીંગ કુંડવાનો હુકમ આપ્યો.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

લડાઇ—સચ્ચાઈની ફતેહ.

રણસીંગ પુકડીને મુનાદીઆએ પુકાર્યું “તે સ્વાર ધમને ત્યાં ઉભો છે પોતાની ઉપર મુકાએલા આરોપનો ડાઘ ધોઈ નાખવા અર્થે એવ દગલાસ, અને તે ત્યાં ઉભો છે સર બીલીયમ દગલાસ તે નાછટ એવ લીડસહેલો બદલે લડવા સર ફલેમીંગ શીટઝએલન. પાક ખુદા સચ્ચાઈનીજ ફતેહ કરશે.

“વહી, મેગનસ તે અર્થ એવ દગલાસનો નૌકર અને સર ફલેમીંગ શીટઝએલનનો નૌકર સીતન એ બે પણ એજ કારણથી ઉભા છે.” પેલા મુનાદીઆએ બોલી રહીને પછી બીજી બે વાર રણસીંગ પુકડ્યું.

બેઉ તર્ફ એક બીજા સામે હુમલો લઇ જવામાં આવ્યો. એક બાજુ સર ફલેમીંગ સામે અર્થ એવ દગલાસ અને બીજી બાજુ સીતન સામે મેગનસ.

ઘોડાઓ હણહણાટથી એક બીજા સામે દોડતા—અને લડવૈયાના હાથોના બાલાઓ ચપાચપ એક બીજાપર પડતા જેને હાલથી બચાવવામાં આવતા, આખીર બાલાઓ ભાંગી ગયા અને તે જોઇને તાલીઓની ગર્જનાથી મથદાન ધ્રુજ રહ્યું. સીદા દગલાસના બાલાના તુટતી વખતે સર ફલેમીંગ પર એવો તો એક ફટકો પડ્યો કે હાલ સંભાળવા જેવો તે ચક્રર ખાઇ ગયો! તેને છુમરી આવી ગઇ, અને દુરના શામીયાનામાં એકેલીં ઓલખરડીનાએ તે દેખાવ જોયો કે ગભરાઇ, ને ચીખ મારવા ગઇ, મગર બાણ આવી ગયું અને ખામુશ રહી ગઇ.

બાલાના તુટવાથી શમશીરો ખેંચાઇ, અને વીજળીના ચમકારાઓની ચમક ચાલતી હોય અથવા સાંપની વલપર વલ દેખાતી હોય તેમ તે તક્તવારો એક બીજા સાથે લડવા પડી! એકાએક સર ફલેમીંગની તક્તવારનો એક ફટકો અર્થ એવ દગલાસની કોલાહલ પર પડ્યો, અને અર્થની કોલાહલ તેથી ઉડી ગઇ! સર ફલેમીંગે તુરતજ કહ્યું “ઝારા નામવર, કોલાહલ તર્ફ ધ્યાન નહીં આપશો! હું પોતે ત્હમરી બરોબરનો થવા માટે ઝારી કોલાહલ ઉઘારી મુકું છું” અને નમનતાઇથી ભરેલા સર ફલેમીંગે તેટલું બોલતાજ ખરા મરદાનગી બાજુ બાહાદુર લડવૈયાની મીસાલે પોતાના સર પરની કોલાહલ ઉઘારી લઇને ફેંકી દીધી. તે જોઇને મથદાન તાલીઓની ગર્જનાઓની ગર્જનાથી ગાળ રહ્યું. મગર, સીદા દગલાસની આંખો તો તે આવાજને લીધે ગોચા ગુસ્સાથી અધી બની રહી, અને અહસ્થાઇપણ પતા-બનાર સર ફલેમીંગ માટે તેની આંખોમાં ખુન વરસી રહ્યું! સર ફલેમીંગે કોલાહલ ઉઘારી કે સીદા દગલાસની શમશીરનો ફટકો તેના ખાથા ઉપર ઉતર્યો. અગર જો સર ફલેમીંગે સમયસૂચકતા વાપરીને પોતાના ઘોડાને હટાવ્યો નહીં હતે તો સીદા દગલાસની તે શમશીર સર ફલેમીંગના ખાથામાંથી ઘમને તેની મરદન ઉપર ઉતરી પડી હતે!

મગર, બીજીજ પળે સર ફલેમીંગની તક્તવારનો ફટકો જે સીદા દગલાસના જમણા હાથ પર પડ્યો તે એટલો તો ઝોરથી પડ્યો કે જો કે બખતર અને હાલની મદદથી દગલાસનો

હાથ કપાતો બચી શક્યો લેકાન તે હાથ એક પણ સુધી લડવાથી રદ્દ થયો હોય તેમ સીદા દગલાસને લાગ્યું! ફરીથી સીદા દગલાસનો ફટકો ઉતર્યો અને તે એવો અપરદેશ હતો કે તેણે સર ફલેમીંગના ઢાલના ટુકડા કરી નાંખ્યા તુરતજ બીજો ફટકો દગલાસે માર્યો. મગર સર ફલેમીંગ તે છટકાવ્યો. અને, હવે, પોતાની વારી લેતાં સર ફલેમીંગ પોતાની તલવાર હાંપાથી ત્યાં, ઉપરથી નીચે, એમથી તેમ, એવી તો ફેરવી કે મીનીટો સુધી સીદા દગલાસને પોતાના બચાવમાં રહેવું પડ્યું. લડાઈથી એટલું તો સાબીત થયું કે સીદા દગલાસ પોતાના ઝોરપર મગર હતો જ્યારે જવાન સર ફલેમીંગ પોતાની શમશીરની પટાખાત્રીપર.

“સેંટ એનડ્રીના કસમ, પોતાના બચાવમાં જવાન સર ફલેમીંગ બહુજ ઉત્તમ હુસ્તારી વાપરે છે.” રાજ દેવીડે કહ્યું “અહહા! તેની તલવાર વીજળીના ચમકારાની મુઆફક દગલાસની આંખો સામે ચમકારા કરે છે. વાહ, જુઓ, જુઓ, કેવો બચાવ સર ફલેમીંગ કાઢ્યો. અને, જુઓ, વાહ, તેણે જે ફટકો માર્યો તે દગલાસનો હાથ ઉતારી પાડવા જેવોજ છે.” અને તેવોજ એક બીજો ફટકો લાગતાજ જ્યારે સીદા દગલાસે તમમર આંધી ત્યારે રાજ દેવીડે હાંનમાં આંગલી કરડી લીધી. “વાહ! શું ફટકો? ફલેમીંગબી ત્યારે કાંઈ દગલાસથી ઉતરતો નથી. લડવામાં તે બહાદુર નરેશર છે.”

તે લડાઈ થતી હતી તે દરમ્યાન ગાડીની અંદર નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ પોતાના એક હાથ પર ટેકો દઇને તે લડાઈ ધણીજ ઉલટ અને ઉમંગથી જોતો હતો, જે કે તેની આંખો પર માત્રનો હાથ મુકાવાનો હતો છતાં તે થોડા વખતને માટે અજાણ્ય ચમકાતથી ચમકી રહી હતી.

“શાઆશ, સર ફલેમીંગ!” હેલ્લા જોશો ઝોર સાથે નાઇટ ઓવ લીડેસડેલ બોલ્યો “તે પોતાના ફાન્સમાંના પ્રાક્રમને હાંપાથી ખરોખર જેમ આપે છે. અહહા! તે કેવો લડે છે! વાહ! સેંટ જોનના કસમ કે હરમીતેજના મ્દારા આલીશાન કીલ્સારેકા મકાનનો એજ માલેક થશે. આગલ, આગલ, સર ફલેમીંગ આગલ વધ! વાહ! બહુજ અચ્છી રીતે ફટકો માર્યો! ઢાલનીબી એ તો દરકાર કરતો નથી! કાંધર સાયરસ, સર ફલેમીંગ ખરેજ એક બહાદુર સીંહ જેવો છે.”

લડાઈ બહુ લંબાઇ. અર્લ ઓવ દગલાસ જેને એક બચ્ચું સ્હમજતો હતો તે તો તેને પુરેપુરો પુરો પડ્યો! તેથી સીદા દગલાસે પોતાની કીર્તિન વધારે વખતથી ઘોડો નહીં પહોંચે એવો ધરાદો કાંધો અને તેણે પોતાના ઘોડાની લગામ છોડીને ઘોડાને એડ મારી એકદમ સર ફલેમીંગના ઘોડા સામે છોડી મુક્યો અને પોતે પોતાનાં સઘળા ઝોરથી તલવારનો એક ફટકો માર્યો. તે ફટકો જે લાગતે તો સર ફલેમીંગ બચતે નહીં, મગર પોતાની ચાલાકી મુજબ આ વખતેબી ફલેમીંગ બચી જઇ શક્યો અને તેણેબી બચતાને વાર પાછો ફટકો માર્યો. તે ફટકાથી સીદા દગલાસ પોતાની બેકમાં જુમખીશ ખાઇ ગયો, તેને ચકકર આવ્યા. સર ફલેમીંગ આ ટક અચ્છી જોઇ, તેણે પોતાના ઘોડાને દગલાસના ઘોડા તર્ફ ચાહોમ દોડાવ્યો, અને એક બીજો ફટકો દગલાસને માર્યો. જેથી તે મગર અર્લ ઝમીનપર પડ્યો!

ઝમીન હલાવી મુકે તેવી તાલીઓ પડી, અને ખુશીની ચીખોથી મયદાન ગોચા ધ્વજવા લાગ્યું. મારગારેટ અને ઓલબરડીનાની ખુશાલીનો તો કાંઈ મારજ નહીં હતો!

ગુરૂથી બરેલો સીદા દગલાસ પડ્યો કે સર ફલેમીંગ થોડાપરથી કુદી પડ્યો, અને ઝમીનપરથી પેલો ઉડવા જાય તે અગાઉ તો તેણે પોતાનો જમણો પગ તેની છાતીપર મુકી દીધો અને તલવાર ઉગામીને ત્રણવાર પોતાના માથાપરથી ફેરવી.

“બાહાદુરી બગવી છે ત્હમે, જવાન સીંહ” તે જગાપર આવીને સર કેસીમીરે કહ્યું “અને, હવે, હું કાયદા મુજબ અર્થ એવ દગલાસને એક કૈદી તરીકે મ્હારા હવાલામાં લઈશ, આ દેશનો એવો કાયદોજ છે. એનાપર ગુન્હો સાબીત થયો છે કે એણે નાષ્ટ એવ લીડેસ-ડેલના ખુનની કાશીશ કાઢી હતી.”

મગર, તેજ વખતે બીજી ચીજ મયદાનમાં પડી રહી, પેલી તર્ફ સર ફલેમીંગનો નૌકર સીતન સીદા દગલાસના નૌકર મેગનસને હાથે હારીને ઝમીનપર પડ્યો હતો અને મેગનસ તેના શરીરપર પગ મુકી ઉભો રહીને પોતાની તલવાર જીતની ખુશીમાં આમતેમ ફેરવતો હતો !

આ બે તર્ફની ઝડાધના પરિણામ વખતે રાજના તંબુ આગલની પેલી ગાડીમાં નાષ્ટ એવ લીડેસડેલે ખુશીની એક ચીજ પાડી, તેણે સર ફલેમીંગને જીતતા જવો જોયો કે તુરતજ તેણે ખુશીની ચીજ મુકી, અને “પાક ખુદાએ સમ્યાધનેજ ફ-તેહ આપી છે” એટલું બોલી ડચકાં ખાધને તે મરણ પામ્યો.

“પાક પરવરદીગાર બીચારાને બીહીસ્ત આપે, નાષ્ટ એવ લીડેસડેલ હવે વધુવાર જીવતો નથી” ફાધર સાયરસે ગંભીર આવાજે પેલા શામીયાના તર્ફ જોધને કહ્યું, અને તે ગાડીપર કુરતીન નાંખી દીધી.

રાજએ ફાધર સાયરસ તર્ફ જોધને કહ્યું “પવીત્ર ધર્મગુરૂ, મરહુમની લાશને મેલરોજ એખીમાં લઇ જાઓ.”

અને તે ગાડી હંકારી લઈ જવામાં આવી. રાજ દેવીડ હવે પોતાની સાથના અમીરો તર્ફ ફરીને બોલ્યો “ફ-તેહ અને હાર એ યકસાન ઉતરી છે. એક તર્ફ સર ફલેમીંગ જીત્યો છે, તો બીજી તર્ફ તેનો નૌકર સીતન હાર્યો છે. આથી એક મુશકીલી ઉભી થશે, અને તેથી મ્હારી તે જગ્યાપર બહુ અગત્ય છે. મ્હારી સાથે આવો મ્હારા નામવરો.”

રાજ તુરતજ નીચે ઉતર્યો અને બાનુએને અને અકસર કરીને મારગારેટને ઘણી નમીને સલામ કરીને થોડેચાર થઇને ગયો. તે ગયો તે પહેલા સર ફલેમીંગ આગળ ગયો અને તેણે પોતાની તર્ફથી સર ફલેમીંગને મુઆરકયાદી અને ઇલકાબ આપતાં કહ્યું “હું ત્હમને સેંટ એનદર એવ રકોટલેંડનો ખેતામ આપું છું. અને હવે, ચાલો મ્હારી સાથે. અર્થ એવ દગલાસની સારવાર હોવા આ અમીરો કરશે.”

સર ફલેમીંગ રાજ દેવીડના હુકમ મુજબ તેની સાથે ગયો. અને તેઓ ત્યાં ગયા જ્યાં સીતનને નાખીને તેની છાતીપર પગ મુકી હજુજ પેલો મેગનસ ઉભો હતો. રાજએ ત્યાં પહોંચતાં વાર પુછ્યું “આ હારેલા જવાનને તું શું કરવા માંગે છે કે તેની તેજ હાલતમાં તું હોવા ઉભો છે ?”

“ઝીંદગીના બદલામાં ઝીંદગી, અથવા મૌતના બદલામાં મૌત” મેગનેસે કહ્યું “અગર મ્હારા અમીર શૈક અર્થ એવ દગલાસને મારી તાંખવામાં આવનાર હોય તો હુંબી આ સીત-

તને મારી નાખીશ, અને જો મહારા શેઠને છોડી દેવાનું વચન આપવામાં આવે તો હું એનેથી છોડી દેવા તકવાર છું.”

“કંગાલ! આ તું શી વાત કરે છે?” સર ફલેમીંગ ગુસ્સે થઈને બોલ્યો. “આવી એક દગાખાત્રી—”

મગર, તેજ વખતે રાજે વચ્ચે બોલ્યો “ખામુશ રહો, આ ખામદમાં ઇન્સાફ આપવાનું કામ મહારે છે. સાંભલો, સર ફલેમીંગ, ત્હમારી ફતેહ થવાને સખમે અર્થ આવ દગલાસ ખુની તરીકે ગણાઇ ચુક્યા છે, અને ખીજ હાથપર મેગનસ નીરદોશ પુરવાર થયો છે. મગર, મરહુમ સર વ્હીલયમે તો એવો આરોપ મુક્યો હતો કે અર્થ અને તેના નૌકરે સાથે મલીને ખુનની કાશીશ કીધી હતી. અને તેથી, જો અર્થ આવ દગલાસ દોષીત છે, તો પછી તેનો નૌકર મેગનસ કેમ નીરદોશ કહેવાઇ શકાય? અને ખીજ રીતે ગણુતાં જો મેગનસ નીરદોશ હોય તો પછી તેનો શેઠ અર્થ કેમ દોષીત હોય?” રાજ દેખાઇતી રીતે એમ બોલીને સીહા દગલાસની તફ્ફદારી કરતો હતો, કેમજે તે સીહા દગલાસનો ગુસ્સો પોતાના સરપર લેવા ખુશી નહીં હતો. તેટલું બોલી રહીને તે પોતાના અમીરે તફ્ફ ફરીને પુછવા પડ્યો “બોલો મહારા નામવરો, ત્હમેજ આ ઉખ્યાલું પારખો!”

દરેક ચહેરાપર ગુંચવાડો પપદા થયલો જણાયો. રાજ દેવીડની અંદરખાનેની ઇચ્છા કેટલાક સ્થંભજ ગયા કે તે સીહા દગલાસનો જીવ ખચે તેમ જોવા ખુશ હતો.

“એક રીતે આ લડાઇનું પરિણામ ખોટું આવ્યું છે.” રાજ પાછો બોલ્યો.

મગર, હવે સર ફલેમીંગ વચ્ચે બોલી પડ્યો “નામવર માનવંત રાજ, હું અર્થ આવ દગલાસને એક ખુની ઝાહેર કરું છું.”

“મહારા જવાન મીત્ર.” રાજ સ્થંભજવતથી બોલ્યો “શું તું ત્હારો વફાદાર નૌકર સીતનને ત્હારી પોતાની આંખો સનમુખ કતલ થતો જોવા ઇચ્છે છે?”

“પાક ખુદા તેથી મ્હને ખચાવે,” સર ફલેમીંગ બોલ્યો: “મહારો વફાદાર સીતન તો જીવવોજ જોઇએ.”

“અને જ્યારે તે જીવે ત્યારે તો અર્થ આવ દગલાસ પોતેથી જીવવોજ જોઇએ.” રાજએ તુર્તજ કહી દીધું “મહારા જવાન મીત્ર, તેં શું મેગનસની શર્ત સાંભલી નથી? મેં તો ચુકાદો આપ્યો છે, હવે ત્હારે પોતાને ગમે તેમ થવા દે, મીત્ર.”

“સીતનને જવા દો.” સર ફલેમીંગ બોલ્યો.

“મેગનસ” રાજએ ઝટ ખુમ પાડી “ત્હારા શેઠને જીવવા દેવામાં આવશે, માટે તુંથી સીતનને જવા દે.”

“ખોટી ખુશીથી, માનવંત નામવર રાજ.” મેગનસે પોતાનો પગ સીતનના શરીરપરથી ઉઠાવી લેતાં કહ્યું. અને, સીતન જે ઝમીનપર અર્ધ બેહોશ પડેલો હતો તેને હાથ આપીને જેમ તેમ સર ફલેમીંગ ઉઠાડ્યો.

રાજનો હુકમ શું થયો હતો અને શું શર્તે લડાઇ પુરી થઇ હતી તે મુનાદીઆએ બધાને કહી સંભલાવી, અને પછી બધાં લોકો વીખરાવાં લાગ્યાં, જ્યારે રાજ પોતે અર્થ

ઑવ કેથનેસની સાથે શેકહેન્ડ કરતાં બોલ્યો “હું” આપણા આલીશાન મકાનમાં પહોરોણા તરીકે આવવા માંડું છું.”

“બાસરોઅરમ.” અર્થ ઑવ કેથનેસ ખુશી થઇ ગયો.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

અદેશા પર અદેશો !

તે મુકાબલાવાર લડાઇના ખતમ થવા પછી સર શીટઝ-એલનને જેમ મરહુમ નાઇટ ઑવ લીડેસડેલના વસીઅતની ખબર થઇ તેમ તેનાં મુકાબલામાં ઉતરીને હારી ગયલા મગર સીતનને લીધે જનથી જતા બચી ગયલા સીદા દગલાસનેથી તે ખબર પડી. પહેલાં તો સીદા દગલાસે રાજની મદદથી પોતે મીલકતોનો માલેક બનવાનો ઇરાદો જાહેર કરી, મગર બ્યારે તેને જણાવવામાં આવ્યું કે રાજ દેવીડે પોતે તે વસીઅત પર ફરજિયાત સહી કરી છે ત્યારે તેણે કાઇથી જોખમે મરહુમ નાઇટની મીલકતો પર પોતાનો કબજો રાખવાનો ઇરાદ કરી. —લડાઇના મયદાનમાંથી બધાંના ચાલી જવા બાદ રાજ દેવીડ આપેલા વચન મુજબ “રોઝલીન કાસલ”માં ગયો.

રોઝલીન કાસલમાં ત્રણ મેઝો બીછાવવામાં આવી, બે મોટી અને એક તેની સામે મુકેલી ન્હાની. એક મોટી મેઝપરને મુખેડે રાજ બેઠો અને તેની સાથના અમીરો, અને બીજી મોટી પર સર કેસીમીર અને અર્લ ઑવ કેથનેસના બોલાવેલા પહોરોણા, અને ત્રીજી મેઝપર અર્લ ઑવ કેથનેસ, તેના જમણા હાથ પર ઓલબરટીના અને અર્લ ઑવ બેઝનતાઇન, અને ડાહવા હાથ પર મારગારેટ અને તેનો ભાઈ સર ફ્લેમીંગ શીટઝ-એલન.

જમતાં જમતાં રાજની નઝર વારંવાર મારગારેટ ઉપર પડતી હતી, અને અર્લ ઑવ બેઝનતાઇનથી ઓલબરટીનાને જોવાને બદલે થોડે થોડે વખતે મારગારેટપરજ નઝર લંબાવતો. અર્લ ઑવ બેઝનતાઇનની ચાલ રીત પરથી મારગારેટ જાણવા પામી હતી કે તે ઓલબરટીના કરતાં તેની પોતાની ઉપર વધારે ધ્યાન આપતો હતો, મગર આજે રાજ દેવીડ તેની તરફ જોતો હતો કે ઓલબરટીનાને તે જોતો તે મારગારેટ સમજી નહી. ગમે તે પણ તે નિર્દોષ નઝરો હતી એમ તે જવાન સુંદર ચાલાક બોલી કુબારીકા માની ગઇ હતી !

ત્રણ વાગતે ખાણું ખલાસ થયા પછી રાજને અગત્યનું કામ હોવાથી તે રોઝલીન કાસલથી પોતાના મહાલમાં જવા નીકળ્યો, અને જતી વખતે તેણે અર્લ ઑવ કેથનેસના નોકરો વચ્ચે સીકકાઓ વહેંચ્યા. તે બધાંને મળીને ગયો, મગર તેણે પેલા વસીઅત નામાની બાબદમાં સર ફ્લેમીંગને એક શબ્દથી કહ્યો નહીં !

રાજના જવા બાદ પાંચ વાગતામાં તો બધાં પહોરોણાઓ “રોઝલીન કાસલ” છોડી ગયાં, જે એક પહોરોણા રહ્યો હતો તે સીદા અર્લ ઑવ બેઝનતાઇન હતો. મીલકતો જોઇને સર

કેસીમીર અર્થ ઓવ મેઝનનામનને લાઇને ફરવા ગયો, બ્યારે અર્લ ઓવ કેથનેસે છોકરાંઓને આગલ ખોલાવીને કહ્યું “હવે મ્હને ત્હમી આગલ એક ગંભીર બાબદમાં કેટલુંક બોલવાનું છે.”

“મ્હારા નામવર વાલી, પીતા સમાન મુરખ્ખી, ત્હમે શુ બોલવા મગિા છો તે હું સ્હમજી ગયો છુ અને હુંખી કહું છું તેથી કે તે વાત ગંભીર છે ખરી.” સર ફ્લેમીંગે કહ્યું “અરે, હું જે મરહુમ નાઇટની મીલકતનો વારીસ છું તે કેટલો બધો જોખમમાં છું! અગર જે કાઇ જાણે કે હું તે વંશનો એક છું જેને સ્કોટલેન્ડમાં પગ મુકવાનો હકક નથી તો સ્કોટલેન્ડમાં મ્હને જાણવાથી તેઓ મ્હને તબાહ કરવાનીજ ઉતાવલમાં પડે.”

“મગર, જે તું મઝકુર મીલકતો લેવા માટે બાહાર નહીં પડે તો લોક એમજ કહે કે અર્લ ઓવ કેથનેસે ડરપોક બની જઇને, દગલાસથી ખીલી જઇને, છોકરાને મરહુમ નાઇટની મીલકતો લેવા દીધી નહીં.” અર્લ ઓવ કેથનેસે કહ્યું, અને પછી તુરતજ અદેશથી તેણે વધારું “મગર, ખીજ હાથપર—

“ખીજ હાથ પર” સર ફ્લેમીંગ વચ્ચે બોલી પડ્યો “જે મરહુમની મીલકતોનો એકત્રાર્ગી કપ્પને હું લેઉંખી, તો છેડાયેલા દગલાસ મ્હારી પુડેજ પડશે, તે મ્હારી ખણખોડ કરશે, અને તેને જે ઝરાખી સંસારો “બ્લેક પારલામેન્ટ”ના હુકમને માટેનો મલશે તો પછી મોંઢકાણુજ થશે. હું જેટલો મ્હારે ખાતીર નથી ખીલતો તેટલો મ્હારા નામવર વાલી, હું ત્હમારે માટે ખીલું છું, કેમકે મ્હને અને મ્હારી બહેનને આશરો આપનારા ત્હમે હોવાથી ત્હમને પણ પાક ખુદા ના કરે ને ઝીંદગીની નુકશાનીમાં ઉતરવું પડશે. અને, તેથીજ, હું મ્હારા હકકપર પાણી ફરી જવા દેવા ખુશી છું.”

“મગર, રાજ કે કાઇ ખીજ તર્ફથી જે તે મીલકતો લેવા માટેની બ્હેંસ કરવામાં આવશે તો?” અર્લ ઓવ કેથનેસ વીચારમાં પડી જઈ પુછવા પડ્યો.

“તો હું કહીશ કે મરહુમ જેવા એક કે જેની સાથે મ્હને જલ્લડો થયો હતો તેવણની મીલકતનો ધણી થવા માટે મ્હારી નાખુશી છે” સર ફ્લેમીંગ બોલ્યો “મેં કાઇની ખી મીલકતને હાથખી નહીં લગાડવા માટે ચોક્કસ કારણથી કસમ લીધેલા છે, એવાં પાટીઆં ગોઠવી દમ્મશ.”

“ઉદાર દીલના નેક જવાન.” અર્લ ઓવ કેથનેસે પોતાને માટે સર ફ્લેમીંગને મઝકુર મીલકતોનો અકસર કરીને ભોગ આપતો સ્હમજતાંજ તેનો હાથ દાખીને ખરી ખુશીથી કહ્યું. મગર તેનું દીલ અંદરથી એમજ કહેતું હતું કે સર ફ્લેમીંગ જે તે મીલકતોનો કબજેખી લેશે તોખી સીધા દગલાસ જેવો દુશ્મન પાક ખુદાની પવિત્ર કુદરત આગલ લાચાર થશે, જે પાક ખુદાજ મદદગાર હશે તો સર ફ્લેમીંગના હાથની છેલ્લી આંગલીનેખી ઇઝા નહીં પહોંચશે, જેથી તે ફરીથી બોલ્યો “બચ્ચા, આપણે આ બાબદમાં હાલ તુરત કાઇખી છેવટપર આવતા નથી—”

મગર, તેટલાં તો એક નૌકર ત્યાં આવ્યો અને તેણે અર્લ ઓવ કેથનેસના હાથમાં એક રૂકકો મુક્યો. જે કાઇ પયગામચી લાગ્યો હતો. અર્લ ઓવ કેથનેસે તે પયગામચીને એખટ બેનેડીક્ટસ તર્ફથી આવેલો જાણીને તુર્તજ તે કાંગલ બોલ્યો. તેમાં નીચે મુજબ લખેલું હતું:

“બેનેડીક્ટસ, તે પાક ખુદાના હુકમથી થયેલો મેલરોઝનો એપટ અને ધર્મગુરુ. અલ એવ ક્રેથનેસને સલામ કહેવડાવે છે.

અમારા એખીના પાદરીઓમાંના એક ખીરાદર ફાધર સાયરસે સર બ્લેવીયમ દગલાસ નાહટ એવ લીડેસડેલે કપિલા વસીઅતનામાની અમને ખબર આપી છે. અમને સર ફ્લેર્મીંગ માટે હુકું વખતની મીત્રાચારીથી અતી મોટું માન છે અને તે માટે અમારી તરફથી સલાહ આપીએ છીએ કે જ્યાં સુધી અમે કહેવડાવીએ નહીં ત્યાં સુધી સર ફ્લેર્મીંગ નામવરે નાહટ એવ લીડેસડેલના વારીસ તરીકે મીલકતોપર પોતાનો કબ્જો જમાવવો નહીં, અમે અમારી નજરમાં સલાહકારક જણાતાજ તેમને કબ્જો કરવા જવા માટેની સલાહ આપીશું. રોઝેલીન કાસલના મકાનમાં જે સધલાં છે તે સધલાં-ઓના સરપર અમારા આશીરવાદનો વરસાદ વરસાશે.

“બેનેડીક્ટસ.”

“આ ખીલકુલજ અગ્નયખી આપનારો બનાવ છે, લોર્ડ એપટ જેવા વડા ધર્મગુરુ આવી આવી વાતોની કાલજી ધરખમ કારણુ વગર રાખેજ નહીં.” અર્લ એવ ક્રેથનેસે અગ્નયખીવી કહ્યું. “એવણુ આ બાબદમા આપણને ખચ્ચીતજ ધણુ મદદગાર થઇ પડશે. હું એ નામવર વડા ધર્મગુરુપર જવાબ લખું છું કે તમારા હુકમ વગર અમે કાંઇખી પગલાં ભરનાર નથી. આવ, એલબરટીના, મ્હારે બહેલે તું જવાબ લખી નાખ.”

તે બાપ દીકરી લખવાની સાત્રગી ધરાવનારી મેઝ જે ઓરડામાં હતી ત્યાં ગયાં કે અકેલાં પડેલાં તે ભાઇ બહેન વાતે બેઠાં.

“મ્હારા બાહા ભાઇ, પાક પરવરદીગારે એપટ બેનેડીક્ટસના કાગલને અમન મોકાપર મોકલી આપ્યો છે કે જેથી તું કોઇખી ઠરાવ પર નહીં આવી જાય. ભાઇ, ત્હારે આવી આલીશાન મીલકતોનો વારસો ગુમાવવો નહીંજ જોઇએ.” મારગારેટે સ્હમગ્ગવ્યું.

“બેશક, મ્હારી અઝીઝ બ્હેન,” સર ફ્લેર્મીંગ નમનતાઇથી બોલ્યો “ત્હારો પ્યારો ભાઇ મોટી મીલકતોનો માલીક થાય તે જોઇને તું તો ખુશીજ થશે. મગર, તે ખુશાલીમાં હરકત છે તેનું કેમ કરીએ !”

“સબ કર, ધીર ધર, મ્હારા ભાઇ” મારગારેટે વધુ સ્હમગ્ગવ્યું. “એકદમ વારસો બોહી દેવાનો વીચાર તો નાજ કરતો. જે, સાંભલ, એક વાત બ્યારે મેં સાંભલી ત્યારેજ હું તુને તે કહેવા માંગતી તો હતી, મગર સંજોગો એવા તે પછી બન્વા કે હું બધી ગડબડ સડબડ માં તુને તે કહી શકી નહીં. મ્હારા ભાઇ, હવે બ્યારે પાક પરવરદીગારે ત્હારા જાનની ધાસ્તી દુર કાંધી છે ત્યારે હું તુને તે વાત કહેવા ખુશી છું.”

“ત્હારો મ્હેરો એવો હમણાં થઇ ગયો છે કે જેથી મ્હને ગમરાટ છુટે છે” સર ફ્લેર્મીંગ બ્હેનનો એક હાથ પકડી લઇને કહ્યું “મારગારેટ, શું છે ? બોલ જલદી.”

“હું એલબરટીનાને વાસ્તે ત્હારી સાથે વાત કરવા માંગુ છું.”

મગર, તે નામ સાંભલીને સર ફ્લેર્મીંગ વચ્ચે બોલી પડ્યો “આહ ! શું તેનો વીચાર ફરવાઇ તો ગયો નથીની ?”

“નહીં, ત્હારી તર્ફથી તેનો ખ્યાર ફર્યો તો નથીજ, મગર,—”

“મગર, શું? બોલ, જલદી બોલ.” એક દીવાનાની અદાથી તે ખાહાદુર જવાન આતુરતા ખતાવવા લાગ્યો.

“મગર, અર્લ પોતે જે ત્હમારી ખ્યારની વાત જાણતાજ નથી તેવણુ—”

“તેવણુ! તેવણુ શું કરવા માંગે છે?”

“તેવણુ વચનથી બંધાઈ ચુકેલા હોનાથી બોલખરડીનાને અર્લ આવ ખેઝનતાઇન સાથે પરણાવવા માંગે છે.”

ફલેમીંગ શીટઝ એલનને ચકકર આવી ગયા અને તે શીકે પડી ગયો. અહહા! લાંબા વખતની ખ્યારી આશા પર નીરાશાના તુફાની પાણીની ઓલ યક-બ-યક આવી પડેલી તે જોવા લાગ્યો. તે ખાહાદુર લડવધ્યો જે જંગે મયદાન ધ્વજવતો તે આ એકજ વાક્યથી એક ઔરત મીસાલ શીકથી શીકે ખની ગયો.

“નાસીપાસ ન થા, મ્હારા બહાલા ભાઈ” મારગારેટે બોલી દેવાની ઉતાવલ કીધી “નાસીપાસ ના થા!—કારણકે ત્હારી તરફેણમાં ધણી ખીના જાય છે: બોલખરડીના તુને ચાહે છે, તું જીત મેલવવાને નસીખદાર થયો છે, વસી તું એક નાઇટની મોટી મીલકતોના વારીસ તરીકે પુકરાઈ ગયો છે.”

“મગર, હું એમ પુછું કે લોર્ડ ખેઝનતાઇન પોતે બોલખરડીનાને ચાહે છે કે?” સર ફલેમીંગ અંદેશાર્થી પુછ્યું.

“નહીં, તે માટે હું ખાત્રીથી કહું છું કે નહીં. લોર્ડ ખેઝનતાઇન બોલખરડીનાને ચાહતોજ નથી.” મારગારેટે કહ્યું.

“બોહ! ત્યારે મ્હારી તરફેણમાં વાત જવાનો સંભવ છે.” સર ફલેમીંગ ખુશ થઇને બોલ્યો “મગર—”

“અને, તેથી અઝીઝ ભાઈ” મારગારેટે તેને નાસીપાસ કરનારા શકનો એક શબ્દખી બોલવા નહીં દેતાજ તુર્ત બોલી દીધું “તું તુને મળેલી જખીરો બોહી દેતો ના—નાઇટ આવ લીડેસડેલની મોટી મોટી મીલકતો—”

“ખામુશ બાશ” ફલેમીંગે કહી દીધું “કાઇના પગલાં વાગે છે. હું ધારું છું કે તેઓ હીંયા પાછા આવે છે”

અલ અને તેની બેટી અંદર આવ્યાં, અને પછી સર કેસીમીર અને અર્લ આવ ખેઝનતાઇન આવી લાગવાથી ખીજી ત્રીજી ખાખ્દપર વાતો ચાલી.—તે પછીથી સર ફલેમીંગે લોર્ડ ખેઝનતાઇનની હીલસાલ પર ધ્યાન આપ્યું, અને તેને લાગ્યું કે તેની ખ્હેન મારગારેટની અટકલ ખરી હતી, કેમજે અર્લ આવ ખેઝનતાઇન બોલખરડીનાપર જોઇએ તેવું ધ્યાન આપતો નહીં હતો. પણ, તેણે તે જવાન અમીરને ખીજી તર્ફમાં દલેલો જોયો!

તે રાત્રે અગીઆર વાગેલા હતા, બ્યારે સર ફલેમીંગ શીટઝએલન પોતાના ઔરડામાં અલેલો બેઠો બેઠો કાઇની રાહ જોતો હતો. થોડો ખીજો વખત ગયો કે જે આદમીની તે રાહ

જેતો હતો તે આવ્યો. તે આવનારના એક હાથમાં કુંચીઓના એક જુમળો હતો અને બીજા હાથમાં એક મસાલ.

“મહેરબાની, મહારા દોસ્ત” ફલેમીંગે ઉઠીને તેનો ઉપકાર માન્યો. “ત્હમારી વખતસરની આમદ માટે અને મહારા ખ્યાલને સંતોષ આપવાના કામ માટે ત્હમારી મહેરબાની. હા, પણ, રેડમેન, મહારે એકાદ બત્તી લેવી પડશે કે ?”

“મસાલ ઉપરાંત એક ન્હાનો ચેરાગ હોય તો સારું.” પેલા રેડમેને કહ્યું.

અને પછી તેઓ ભોંયરાં તરફ ગયા. થોડો રસ્તો કાપતા એક ગુપ્ત જગ્યાએ જોનો દરવાજો પેલા જુમળામાંની એક કુંચીથી રેડમેને ખોલ્યો. થોડું વધારે આગળ ચાલતાં રેડમેને કહ્યું: “પાદરીઓ, આ રસ્તેથી ત્યાં જઇ બંદગી કરતા.”

પછી એક પથરની સીડી જણાઇ, જે ઉપરથી ઉતરવાની અગાઉ રેડમેને પોતાના હાથમાંની મસાલ સલગવાની. તે સીડી જે લાંબી હતી તે ઉતરીને ખલાસ કરવાથી તેઓ “રોઝલીન કાસલ”માંના સઉથી ઉંડામાં ઉંડાં, ગંભીર, ઘોરસ્વાનવાલા ગુફામાં પહોંચ્યા.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

રોઝલીન કાસલનું ભોંયરું—ગુફાદાર કબ્રસ્તાન!

તે ભોંયરામાં ત્રણ મોટા કમરા હતા જે દરેક જાલીવાલા મોટા ભોખંડી દરવાજાઓથી છુટા પાડેલા હતા. તે દરવાજાઓને ખોલવાની ચાવી રેડમેન પાસે હતી. પહેલો ઓરડો ખુલ્લાં તાંજ તેમાં રોઝલીન કુટુંબના દાદા પરદાદા અને તેઓના બાપદાદાઓના બાવલાં બનાવેલાં દેખાતાં હતાં, જેમાંનાં કે.ક.ક.પરથી પથર ખવાઇને તેની બાપરીઓ ઉડી ગઇ હતી. તે જગ્યા પર હવા આવતી હતી અને ત્યાં બદલુના નામો નીશાન નહોં હતાં!—બીજા ઓરડામાં આંઠ ખુલ્લી લાશો હતી. જે તરફીય અને અચ્છી તમ્બીજથી રાખવામાં આવી હતી. તે લાશો કદન વગરની હતી અને મૈત વખતે જે રીતે મુતી હતી તે હાલતમાં સંગેમરમરનાં બનાવેલા પલંગોપર તેમને મુકવામાં આવેલી હતી, મગર તે લાશોપર બખતર પહેરાવેલી હતી! સર ફલેમીંગ શીઝ એલને તે દેખાવ ગૌરથી જોયો, અને તેને કાંઇ થોડી દહેસ્ત પડ્યા થઇ. ન્હાનપણથી તેણે રોઝલીન કાસલનાં આલીશાન મકાનના આ ગુફાદાર કબ્રસ્તાનની વાત સાંભળી હતી, મગર તે વખતે તેણે ગભરાતને સખમે જવાની ઇચ્છા નહોં કીધી, લેકીન હવે તો તે બાહાદુર નરેશોર હતો એટલે વગર ધાસ્તીએ તે આ ઠંઠાર ગુફાદાર કબ્રસ્તાનમાં ઉતરી આવ્યો હતો. ઉપલી આંઠ લાશો જે ત્યાં હતી તેની પહેલી લાશ આશરે એકસો વરસની વાતપર તે જગ્યાપર મુકાઇ હતી, અને છેલ્લી લાશ આંશરે પંદર વરસ ઉપર મુકવામાં આવી હતી. પહેલી લાશનું મરદનથી આપુ માથું નાશ પામ્યું હતું, બીજી બે ત્રણ લાશો થોડી થોડી નાશ પામી હતી, બ્યારે છેલ્લી લાશ તો બીલકુલ જેમની તેમ હતી! તે લાશના ચહેરાપરથી ફાલાદી પુરકો ઉઘાડી લેતાં તે જાણે હતી હોય તેમ પડેલી હતી.

“રેડમેન, રોઝલીન વંશની બાબતમાં જે વાત કે.ઝવાર બોલાય છે તે ખરી છે કે માત્ર એક અફવા યા એક ઉભી કીધેલી દંતકથા છે?” સર ફ્લેમીંગ પેલા રેડમેનને પુછ્યું.

“ખરી વાત છે. મહારા બાબતના વખતથી મેં એ વાત સાંભળેલી છે, જે મરહુમ હીયાજ નૌકરી પર હતી.” રેડમેને કહ્યું. “આ પહેલી લાશ જેનું સર નાનુદ થઇ ગયું છે તેના પાપને લીધે તેના વંશની અનેક બૌલાદને ખમવું પડ્યું છે. તે વાત એવી છે કે આ લાશ જે લોર્ડ રોલ્ફ એવ રોઝલીનને નામે ઝીંદગી ભોગવી ગઇ છે તે લોર્ડ રોલ્ફ, એક ખ્વાંશ નામની અતી ખુબસુરત સુંદરી પર આશક પડ્યો, અને તેણે ખ્વાંશના બાપપર મંત્રુ મોકલ્યું. ખ્વાંશના બાપે હા પાડી, મગર ખ્વાંશે પોતે અને તેના છ ભાઇઓએ ના પાડી. લોર્ડ રોલ્ફ તેથી ગુસ્સે થઇને તેઓપર એક રાત્રે હુમલો લઇ ગયો, અને ખ્વાંશના બાપ તથા તેના એ છ ભાઇઓને કતલ કીધા, અને ખ્વાંશને ઝખરદસ્તીથી લઇ જઈ પરણ્યો. મગર, લગ્નની કીયા થવા પછી તુર્તજ ખ્વાંશ મરણ પામેલી જણાઇ. કોઇ કહેતું કે તે તુટેલા છગરને સખમે મરી ગઇ અને કોઇ કહેતું કે તે ખીચારીએ આપઘાત કીધો હતો. લેડી ખ્વાંશના મરણ પછી લોર્ડ રોલ્ફ બીજી વાર પરણ્યો ખરો, મગર તે સુખી નહીં થયો. લોર્ડ રોલ્ફને બીજી ઘણીઆણીથી ખ્વ્યાં થયાં, લેડી ખ્વાંશના મરણ પછીના ઘોઝાજ અરસામાં તેને એક ઝાલીમ ખીમારી લાગુ પડી અને અંતકરણના ડંખથી તે લાચાર થઇ ગયો. રોઝ રાત્રે તેના સ્વપ્નામાં તેણે જે સાત ખુન કીધાં હતાં તે આવવા લાગ્યા અને તેથી તે હચરાન હચરાન થવા લાગ્યો. આખીર, કોઈ દાનાવ માણસને પુછતાં તેણે કહ્યું કે ‘લોર્ડ રોલ્ફે ગોયા આંઠ ખુન કીધાં છે, સાતને માર્યા છે અને લેડી ખ્વાંશથી તેનાજ હાથે મરણ પામેલી ગણ્યારી જોઇએ, અને તેથી તે આંઠ ખુનના પાપો ધોઇ નાંખવા માટે રોઝલીન વંશના આંઠ વંશજોની લાશ ઝમીનની ઉપર રહેવી જોઇએ.’ લોર્ડ રોલ્ફે તેમ કરવાના હડહડતા કસમ ખાધા અને તેના મરણ વખતે તે પોતાના વારીસપર તે કસમ ઉતારી ગયો, જેણે વારા ફરતી બોળ્યોને કસમ આપ્યા, અને તે કસમને લીધે આ આંઠ લાશો ઝમીન ઉપર કબ્રના આરામ વગર ખુલ્લી પડી છે.”

સો વરસની વાતપર જે લાશ ઝાલીમ લોર્ડ રોલ્ફની મુકવામાં જાવી હતી તે લાશના બાકી રહેલા આકારને સર ફ્લેમીંગ હમણાં જોવા લાગ્યો. અફસોસ, દુન્યાના ઝાલીમો તેઓ શાને માટે જુલમ કરતા હશે? જુલમમારો તો આખીરી આરામનાખી મોહતાજ રહે છે !

“રેડમેન, ત્હમે આવી દહેસ્તનાકે જગાપર આવતા ગભરાતા નથી?” સર ફ્લેમીંગે પુછ્યું.

“નહીં મહાર” અંતકરણ સાફ છે અને પાપ વગરનો હું એક નીરદોશ બાજક મીસાલ છું તો કેમ બીહું?” રેડમેને જવાબ આપ્યો. “એમ તો મહારા બાવા કહેતા હતા કે આ જગાપર કોઇ કોઇ વખતે મરહુમ લેડી ખ્વાંશનું રહબી આવે છે, છતાં હું હીંયાં આવતા બીહુતો નથી, કેમજે હું સફાદીલ આદમી છું. બોલો, સર ફ્લેમીંગ ત્હમે સફાદીલ છો કે નહીં?”

“હું સદા એક સફાદીલ નીરદોશ આદમી રહ્યો છું.” સર ફ્લેમીંગે કહ્યું. “અને પાક ખુદા કરશે તો હું એવીજ રીતે હંમેશાં સફાદીલ રહીશ.”

“આમીન!” ત્યાં એક જણો છુપો આવાજ ગણગણી રહ્યો !

તે આવાજ સાંભળીને રેડમેન ચોકિયો, અને તેના હાથમાંથી મસાલ પડતી બચી ગઇ. સર ફલેમીંગની સ્તબ્ધ બની ગયો. થોડી પળ પછી તે બોલ્યો: “રેડમેન કાંઇ સાંભળ્યું, વાર ? એ શું બોલાયું હતું ?”

“મધુર જીણો એક આવાજ ‘આમીન’ કરીને બોલતો મેં સાંભળ્યો.” રેડમેને કહ્યું. “મગર મહેને આજે પહેલીજવાર તેથી ઠર પવન થાય છે !”

“રેડમેન, હું કહું છું તેમ કર” સર ફલેમીંગે કહ્યું. “મહેને પેલા ત્રીજા કમરામાં આગલ વધવા દે—હું તે તર્ફ ચક્રેજો જવા માંગુ છું. તું હોંધા અથવા તો સીડીને છેડે જઇને ઉભો રહે, એવી મદારી મર્જી છે.”

“તહમે અગ્નિયળી પમાડનારી રવેશે હીમતવાન છો.” રેડમેને કહ્યું. “હું તહમારા શબ્દોને કુચ્છ જવા દેવા માંગતો નથી: હું જાઉં છું.”

સર ફલેમીંગે આવીતો જુમખો લીધો અને મસાલ પોતાના હાથમાં ક્ષેવા બાદ તે રેડમેનને સીડી સુધી સુકવા ગયો, અને પછી પોતે પાછો ફરી ત્રીજા કમરામાં આગલ વધવા લાગ્યો, જે કમરામાં એવા આદમીઓની કચ્છ હતી જેઓને રોજીલીન વંશ સાથે લાગતું વતનગતું નહીં હતું મગર જેઓ મીત્રો હતાં અને રોજીલીન કાસલમાં જેઓના મરણ નીપજ્યાં હતાં. સર ફલેમીંગ આ કમરામાં જવાને માટે તો ખાસ આ ભોંયરામાં આવ્યો હતો, કેમજે તેને એવી ખચર પડી હતી કે તેના મરહુમ પીતાની લાશ આજ ઓરડામાં એક કચ્છમાં સુતેલી હતી.

“મદારા અત્રીજ વાંચનારની વાકેરી માટે મદારે એટલું કહેવું જોઇશે કે આપઘાત કરનાર પોતાના મીત્ર જીનની લાશ મેલવવામાં અને તેને પોતાના મકાનમાંના પોતાના બીજા મીત્રોની કચ્છ બાજુમાં દફનાવવામાં અર્ધ જોવ કેથનેસને કાંઇ થોડી મુસીબત નહીં નહીં હતી, મગર મુશકીલી બહુ વેઠવી પડી હતી. તે ઓરડામાં દાખલ થતાજ સર ફલેમીંગ ગુફા પડી ગયો અને તેણે પોતાના મરહુમ પીતાને ઉત્તમ શાંતી મહે તેવી પાક ખુદા પાસે દુઆ કરી સફા દીલથી એકચીત બંદગી કીધી. તે ટુંક બંદગી કરી રહ્યો અને ઉઠવાની તૈયારી કરતે હતો તેટલાં તેને લાગ્યું કે પેલી આંઠ ખુંદલી લાશવાલા ઓરડામાંથી કોઈના આવવાના પગલાં વાગતાં હતાં. તે તે તર્ફ ધ્યાનથી જોવા ગયો કે યક-બ-યક પેલી બલતી મસાલ તેની જગાપરથી ઉડલાઇ પડી અને ઝમીનપર પડી ખુજાઇ ગઇ ! ત્યાં તમામ અધિકાર ફથલાઇ રહ્યો.

સર ફલેમીંગ ગમે તેવો બાહાદુર અને હીમતવાન હતો, મગર તેણે જ્યારે યાદ કીધું કે પેલી મસાલ કોઇથી માણસાઈ હાથ કે અણુદીક હાથના આંચકા વગર પડી જાય નહીં ત્યારે તે ચોકિયો: મસાલ તેની જગાપરથી ઉચકાઇને પડી હતી !!

સર ફલેમીંગ થોડો ચોકિયો તો ખરો, મગર તેણે અકસમાતીક તે મસાલ પડી જવાની માન્યતાને માનવાનો વિચાર મનમાં લાંવતાંજ પોતાના ખ્યાલને હસી કાઢવા ગયો, તેટલાં તેને ફરીથી ચોકિયાં થયું: તે કમરાને છેક નાકે એક રૈશની એકાએક તેને દેખાઇ, જે પહેલાં તો એકદમ જીણી હતી મગર રહતા રહતા તે મોટી થતી ગઇ અને તે રૈશનીની સાથે સાથેજ એક સુંદર હુરીનો સુદેદ કપડાંમાં સગવડો આકાર તેને જણાયો. હવે ઝમીન સાથે સર ફલેમીંગના પગા ચીટકી ગયા, અને તે વીચારવા લાગ્યો કે શું તે પોતે ખાત્રી જોતો હતો કે ખરો બનાવ બનતો હતો !

તે બાનુના ચહેરાપર સુદેહ મલી હતી, શેકીન તે આરીક જાલીનુ કપડું નાનું હોવાથી તેનો ચહેરો જણાતો નહીં હતો.

તે બાનુનો આકાર નઝદીક અને નઝદીક આળ્યો, અને સર ફલેમીંગની સામેના થોડા છેડાપર આવીને તે ઉભો રહ્યો કે સર ફલેમીંગ પુછ્યું “હું કહું છું કે ત્હમે જે હોવ તે હોવ, મગર આશા છે કે ત્હમે મ્હારી સાથે બોલશો! ત્હમે મ્હારી સામે શા માટે આળ્યા છો?”

આ દુન્યા કે પેલી દુન્યા બ્યાનોમી હોવ ત્યાનો, મગર તે કોઇ બેદી આકાર હતો, અને તેણે સર ફલેમીંગને જ્યાં તે ઉભો હતો ત્યાંજ ઉભા રહેવાની ઇશારત કીધી: પછી તે આકારના મુખમાંથી આવજા નીકળ્યો: “સર ફલેમીંગ, નાઇટ ઓવ સેન્ટ મીચલ, નાઇટ ઓવ સેન્ટ એન્ડ્રુ, તું બીજકુલ ડરતો ના. તું ત્હારા વીચારમાં મક્કમ રહેજે, અને ત્હારો હક્ક જવા ના દેતો. તું લીડેસડેલના મરહુમ નાઇટના વારીસ તરીકે તને વારસામાં મલેલી મીલકતો મેલવવા માટે મજબુત કરાવ બર્યો રહેજે, અને તે તુને મલશે. ત્હારા કીસમતનો સીતારો ઘણો ચમકશે, અને રોજલીન કાસલનું ગુલામ —કુવારીક ઓલખરડીના— તુને મલશેજ.”

એક ચીને તે શબ્દો સર ફલેમીંગ સાંભળ્યા, અને તે કાંઇ બોલવા જતો હતો તેટલાં તેની નજરે બીજે દેખાવ પડ્યો: દરવાજાની આગલ એક બેદી રૈશની જણાઇ અને ત્યાં એક આકાર જે જણાયો તેથી અજ્ઞયખીને મારે સર ફલેમીંગ દંગ થઇ ગયો! તે આકાર કોઇનો નહીં પણ સર કેસીમીરનો પોતાનો હતો!! અરે, સર કેસીમીર જીવતો જાગતો હતો અને તે કેમ રહતી સુઆકેફ ત્યાં જણાતો હતો! વસી, આગળ જે બનાવ બન્યો તેખી મહુજ તથાજીવ કરનારો હતો. પેલી બાનુનો આકાર સર કેસીમીર તરફ વધ્યો—તેણે પોતાને હાથે સર કેસીમીરનો હાથ પકડ્યો—અને તેજ વખતે તે બેઉ આકારો દેખાતાં બંધ પડ્યાં, કે પેલી રૈશનીખી બંધ થઇ ગઇ—અને કચ્છરતાનવાજા તે બોંયરામાં તમામ અંધકાર વ્યાપી રહ્યો.

તે અંધકારની વચમાં સર ફલેમીંગ અજ્ઞયખી પામેલો ઉભો હતો, મગર તે બીહતો હતો નહીં. તે વીચારમાં પડી ગયો. એટલું તો ખરું હતું કે તેણે મરહુમ લેડી બ્રાંશની રહ ત્યાં જોઇ હતી જેણે તેને પોતાનો હક્ક નહીં ગુમાવવાની સુચના કીધી હતી. દોલત, ઇઝત, અને ઓલખરડીનાનો હાથ તેને મલનાર હતાં એમ તે રહતા શબ્દોથી સર ફલેમીંગ જણાવા પામ્યો હતો. મગર, તે અજ્ઞયખીના દરીઆખમાં ગોચા ગઈ જતો. બ્યારે તેને પેલા બીજા આકારનો ખ્યાલ આવતો ત્યારે! શું તે આકાર ખરેખર સર કેસીમીરનો પોતાનો હતો? કે ખ્યાલી હતો? જે ખ્યાલી હોય તો તેમ આવવાની તે આકારની મતલબ શું હતી? અને જે ખરેખરજ સર કેસીમીર ત્યાં આળ્યો હોય તો પછી તે બોલ્યો કેમ નહીં? તેની સાથે પેલી સુદેહ કપડાંવાલી બાનુના આકારને શું કામ હતું? કેમ સર કેસીમીર તે બાનુના આકારની સાથેજ ગુમ થવા પામ્યો? એ બધાં સવાલોથી સર કેસીમીર તમામ ગુંચવાઇ ગયો, તેવા ગુંચવાડામાં તે પાછો પોતાના પીતાની કપ્પ પાસે ચુક્યે પડ્યો, અને તેવા અંધકારમાંથી તેણે મરહુમને શાંતી મલે તે માટે બંદગી કરી લીધી. તે વફાદાર બેટો હતો.

સમજું શાંત અને સુખ્યાપ હતું—ફરીથી પેલા આકાર જણાયો નહીં. અને હવે તે ત્યાંથી બાહાર જવા માટે ઉઠ્યો. તતોસીને ચાલતાં પેલી મસાલ તેના પગને લાગી અને તેણે તે ઉપાડી લીધી. દરવાજાની બાહાર નીકળતાજ તેણે તેને ફરીથી કુદલ માર્યું. પાક પરવરદીગારનું

પત્રીત્ર નામ જ્યાન ઉપર લઇ તે આગલ વંચો, અને તેની મુશકીલ આસાન થઇ: તે પંલ સીડી આગલ પહોંચ્યો જ્યાં રેડમેન બેઠો હતો.

“ત્હમે બહુ વાર લગાડી !” ઉઠીને રેડમેને કહ્યું “મગર મસાલ સલગેલી કેમ નહીં લાવ્યા !”

“મસાલ ત્યાં પડી જવાથી યુગ્મધ ગઇ.” સર ફલેમીંગે હીકમતથી સામ્યુજ કહ્યું “અને સાધન નહીં હોવાથી તે સલગાવી શકાઇ નહીં, મસાલ લઇ જવી અને તેને સલગાવવાના સાધન વગર જવું એખી એક નાદાની કહેવાય, કેમ રેડમેન ?”

“એખી ખર.” રેડમેને હસીને કહ્યું, “વાર ત્હમે ત્હમારા દીક્રનો અરમાન પુરો કરી આવ્યા ? તે ત્રણે ઓરડામાં અરોઅર ફરીફરીને જોઇ આવ્યા ?”

“હા,” સર ફલેમીંગે કહ્યું “હું સંતોષ પામ્યો છું” અને પછી સર ફલેમીંગે વધારતાં વાત ફેરવી તોલી “આલો મ્હારા દોસ્ત, હવે આપણે જર્મનિયું. મ્હને ભય છે કે મેં ત્હમને ઘણો વખત મુધી ત્હમારી મીઠી નીંદથી રોડ્યા છે. હું મારી ચાહું છું.”

“મારીની કોઇ ઝુરેત નથી, મ્હારા નામવર. હું તો હર વખત ત્હમારી ખીદમતમાં રહેવા માટે ખુશી થઈશ.” રેડમેને થોડો થોડો થઇ જઇને કહ્યું.

“ખુદા હારીજ”ની છુટા પડતી વખતની રાત્રીની તેમની સન્નામ અરસપરસ ચાહ્યા પછી તેઓ બેઉ પોત પોતાના કમરામાં ગયા.—સર ફલેમીંગ તો તે બોંગરામાં બનેલા બનાવપર વીચાર અને વિચાર કરતો ખીજાનામાં ઉંઘ વગર થોડો વખત સેટયો, મગર પછી નીંદ આવી ગઈ અને તે સુઇ ગયો.

સ્હવારના ઉઠતાંને વાર તેણે પાક પરવરદીમાંનું અરકતી નામ જ્યાનપર લીધું, અને સર કેસીમીરને તે હીકમતથી પુછવા જવા માટેની ટક જોવા લાગ્યો. કોઇને તે બોંયરાની વાત તે કહેવા માંગતો હતો નહીં અને તેથી તેણે અતી ઘણી ચાલાકી ભર્યા બે ત્રણ સવાલો સર કેસીમીરને પુછ્યા અને તેના જે જવાબો મળ્યા તે ઉપરથી તેણે બાણી લીધું કે આખી રાત્રી મુધી સર કેસીમીર પોતાના ઓરડામાંજ હતો અને ખીજાનામાંથી ઉઠીને ખીલકુલ કૂડે ગયો હતો નહીં, આથી તે તઅજબુઅ રહ્યો, અને માનવા લાગ્યો કે તેના કીસમત સાથ સર કેસીમીર કોઇ રવેશે સંબંધ ધરાવતો હતો.

પ્રકરણ ૧૬ મું.

ખારનું ખાહું.—ખલલ!

નાસ્તા પછી સર ફલેમીંગને પોતાની બ્હેન મારગારેટને અકેસો મત્રી શકવાનો મેકા થયો, અને તેઓ વાને બેઠાં:

“બાઇ,” મારગારેટ બોલી. “અ.પણી વાન જે મર્મોર્મ તખકકાપર આવી હતી તે અમ

અને ઝોલબરડીનાના આવી લાગવાથી બંધ પડી, મગર મ્હને આશા છે કે તે તે વાતપર ખુબ ગૌર કર્યો હશે. ત્હારો શું વિચાર છે? મીલકતો મેલવવાનો કે ખોલવાનો?”

“અમર જે તુને અને આપણા મુરખ્ખી અર્થ ઝોલ કેથનેસ અને ઝોલબરડીનાને કાંઈથી અલવલ મહી આવે તો હું મ્હારી પોતાની દરકાર કરતો નથી.” સર ફ્લેમીંગે કહ્યું “હું તો સીંહની સાથેથી લડવા તૈયાર છું, મગર આ બાબદમાં ત્હમારા જનને વારતે ખીલું છું. જે કોઈ મોકો એવો મલે કે જેથી ત્હમે સલામત રહો તો પછી હું એવા અર્થ ઝોલ દગલાસની એક તયાકડીભારથી દરકાર નહીં કરું.”

મારગારેટ તો તે વાક્યનો અકેક શબ્દ સાંભલતી બધી ખુશી થઇ ગઇ, તેણે નીરદોશ પ્યારના પોતાના બન્ને હાથો તે વ્હાલા ભાઇની ગરદન આસપાસ મુકી દેતાં ખરી ખુશાલીથી ગોયા ખુમ પાડી “શાખાશ, મ્હારા વ્હાલા ભાઇ, શાખાશ. હવે તું ત્હારે પોતાને માટે ખરે લાયક છે. હવે તું લડાઈ જે જીત્યો તેનેથી પુરેપુરે લાયક છે, શાખાશ. મગર, તું મ્હને કહે કે તું કેવી રીતે હવે આગલ વધવાનો ધરાદો કરે છે?”

“હું તો પહેલાં લોડ એપટ ઝોલ મેલરોઝના પતની રાહ જોઈ છું.” સર ફ્લેમીંગે જવાબ આપ્યો “અમર જે તેવણ કોઈ એવી સલાહ આપશે કે જેથી કામ નહીં બગડે તો હું તેમના કહયા સર ચાલવા માંડું છું. આપણા મુરખ્ખી વાલીનીથી મર્ઝી એવીજ છે તો પછી એથી હુકમનીજ હવે તો રાહ જોવાની છે.”

તે બેઠ ભાઈ બહેને તે પછી બીજી ત્રીજી વાતો કીધી જે દરમ્યાન તેમની રજા ચાહવા તેમને શોધતો સર કેસીમીર આવ્યો. સર કેસીમીર થોડાક દીવસો માટે એડીનબરો જતો હતો, તેણે બંધાને જણાવ્યું કે તેનું કામ ખલાસ થવે તે “રોઝલીન કાસલ”માંજ પાછો ફરવાનો હતો. તે સર ફ્લેમીંગ અને મારગારેટને ઘણા વ્હાલથી મળ્યો, અને તેઓએથી તેને જલદી તંદરેસ્ત પાછા ફરવાની દુઆ ચાહી. તેઓને ક્યાં ખચર હતી કે સર કેસીમીર તો તેમનો પોતાનો ખરો સગો કાકો હતો. તે પછી અર્થ ઝોલ કેથનેસ, ઝોલબરડીના, સર ફ્લેમીંગ, મારગારેટ, અને અર્થ ઝોલ બેઝનતાઇનની રજા ચાહીને સર કેસીમીર “રોઝલીન કાસલ”થી વીદાય થયો.

એક પખવાડયું વહી ગયું.

અને તે પખવાડીયા દરમ્યાન લોડ એપટ ઝોલ મેલરોઝ તરફથી હળુણ વધારે વખત ધીરજ ધરવા માટેનો એક કાગલ આવ્યો, અને તેથી સર ફ્લેમીંગ ધીર ધરી રહ્યો.

વલી, આ પખવાડીયાની મુદદતમાં અર્થ ઝોલ બેઝનતાઇને પોતાની લાગણીનો વીચાર કીધો: તેણે એકથી અનેક વાર જોઇ લીધું કે તે પોતે ઝોલબરડીનાને એક બહેન મીસાલજ ચાહી શકતો હતો અને પરણેતર તરીકેનો પ્યાર તો તે મારગારેટમાંજ ભરી શકતો હતો. તે પોતે જ્યારે પોતાની લાગણી ખરેખર સ્હમજી શક્યો ત્યારે એક ખરેખરો મહસ્થ હોવાને સબબે તેણે વીચાર્યું કે અર્થ ઝોલ કેથનેસને તેણે વધારે વાર એવું સ્હમજવા દેવું નહીં જોઇએ કે તે ઝોલબરડીનાનાજ હાથનો ઉમીદવાર હતો. વલી, અર્થ ઝોલ બેઝનતાઇનને વધુમાં એવુથી લામ્બું કે સર ફ્લેમીંગ ઝોલબરડીનાને ચાહતો હતો અને ઝોલબરડીનાથી સર ફ્લેમીંગને ચાહતી હતી. એ તો દરદીને જે દવાઇની કુશરત હતી તેજ મલી ગઇ હતી !-મગર

અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇને ખ્યાલ કીધો કે હમણું હજુણુ તે મોકો આવ્યો નહીં હતો કે જેથી તે અર્ધ ઓવ કેથનેસ આગલ પોતાનું દીલ ખોલી દે.

તે પછી એક દીવસે સ્થવારે અર્ધ ઓવ કેથનેસ પોતાના આલીશાન મકાનથી થોડે દુર કાંઇ કામમાં નોકરો સાથે રોકાયા, જ્યારે ફ્લેમીંગ અને ઓલખરડીના બાગમાં ફરતાં હતાં, મારગારેટ પોતાના ઓરડામાં અકેલી ચુંઠતી બેઠી હતી. રોલાન્ડ (અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇને) જેવો બહુવા પામ્યો કે મારગારેટ તે વખતે અકેલી તેના ઓરડામાં હતી ત્યારે તેણે પોતાનું દીલ ખોલીને પ્યાર ઝાહેર કરવાની સારી ટક જોઇ.

દરવાઝો ખુલ્યો, અને રોલાન્ડ તે ઓરડામાં દાખલ થયો કે તેને જોઇને મારગારેટ લાલ થઇ ગઇ અને તેણે પોતાની નઝર નીચી કીધી. જવાન અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇને તે તે વખતે મારગારેટ દુન્યાની સઉથી વધારે ખુબસુરતમાં ખુબસુરત સુંદરી દેખાઇ !

મારગારેટ પોતાની હોશને પુરા કાળુમાં લાવીને નઝર ઉઠાવી ખોલી “મ્હારા નામવર, શું ત્હમને આજે બાહાર રોકાણુ નથી કે મકાનમાંજ છો ? ફ્લેમીંગ કે નામવર અર્ધ ઓવ કેથનેસ સાથે વાતે કેમ નહીં ઉતરી પડયા !”

“ખુબસુરત મારગારેટ,” મતલબપર આવના રોલાન્ડે શુરઆત કીધી “ત્હમારી સાથે એક કલાક ખુશ વાતમાં ચુંટાવું તેના કરતાં કઇ વાત વધારે ખુશ હોય ?”

“અરે હારે મ્હારા નામવર,” મારગારેટ હસીને ખોલી “આવોની, મ્હારી પાસે બેસીને આવો પોપટ ને મેના ને ચલ્લી કેમ ચુંઠવું તે શીખોની ! હું ત્હમને ખુશીથી તે શીખવીશ.”

“હું ત્હમારા ખુશનુમાં હસવાને અને મીઠાસદાર બોલવાને કાઇખી આદમી કરતાં વધારે પસંદ કરું છું, મારગારેટ” રોલાન્ડે નરમ બનતાં શીસલી પડવાની અણીપર જઇને કહ્યું “હું હમણું ત્હમારા પોપટ ને મેના ને ચલ્લીને શીખવાને બદલે તે પક્ષીઓને ચુંકણુકલામાં બનાવનાર ત્હમારા પ્યારા પ્યારા હાથને પકડવા હચ્છું છું.”

તેમ બોલતાં તેણે મારગારેટનો જમણો હાથ પકડી લીધો, અને તે પોતાના હોટો તરફ લઇ ગયો. મારગારેટ પોતાની બેઠકમાંથી ઉઠી ઉભી થઇ, તેની છાતી ધડક ધડક ઉડવા લાગી, તેણે ધાર્યું કે રોલાન્ડ તેને પોતાની મ્હોરદાર બનાવવા માટેની માંગણી કરનાર હતો.

“હું આ સુંદર પ્યારા હાથપર હક્ક રાખું કે ? એ હાથ મ્હને આપવા ખુશી છો કે ?” અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇને પ્યારથી ધ્વજતાં કહ્યું “મ્હારા ઇલકાબ અને મીઠકતોના ભાગ્યણુ બનવા ત્હમે ખુશી થાઓ એવું હું ઇચ્છું છું. હું સધણું ત્હમને આપવા તઇયાર છું, અગર હું રાજા હતો તો હું મ્હાર તાજખી ત્હમારા પગ આગલ મુકતે.”

“મ્હારા લોડ,” નર્મપણે પોતાનો હાથ ખેંચતાં સ્હેજ ધ્વજતા મારગારેટ કહ્યું “હું તો એમ સ્થમજતી હતી કે ત્હમે તેને ચાહો છો જેને હું મ્હારી જ્હેન સમાન સ્થમજું છું, ત્હમે ઓલખરડીનાને ચાહો છો એમ હું બહુતીતી.”

“ઓલખરડીના હમણું તે જવાનની સાથમાં છે જેના તે પ્યારમાં છે, અને જે પોતેખી ઓલખરડીનાને ચાહો છે,” જવાન રોલાન્ડ બોલ્યો “ત્હમે, મારગારેટ, ત્હમે તો ત્હમારા બાઇણું દીલ બહુતા હસી, તેની વાત ત્હમને ખબર હશે.”

“મહારા લોડ” મારગારેટ બેલી “હું જુદું બોલતા શરમાઉં છું. હા, મહારા બાઇ અર્લની બેઠીને ચાહે છે. મગર અર્લ પોતે તો એવા વીચારમાં—”

“તેવણના વીચારને આપણે સહમજીનીને સહપર ઉતારી દઇશું” રોલાન્ડે કહ્યું “ઝોલખ-રડીના તર્ફ મહેને એક ખાઈદ તરીકેનો પ્યાર નથી, અને જો એકપાગી તેમ હતેખી તો પણ તેની પોતાની પાસે તે દીલ નથી કે જે તે મહેને આપી અને અપણુ કરી શકે. હું તો મારગારેટ, વ્હાલી મારગારેટ, હું તુને ચાહું છું—ત્હારો હાથ હું મહારા પોતાના હાથમાં લેવા ઇચ્છું છું. અર્લ એવ કંથનેસ ઇન્સાફી અને ઉદાર દીલના છે, તેવણુ આપણું બધાંનું સુખ જેમાં સમાયણું હોય તેજ થવા દેશે, તેવણુ ખરી બીના જાણશે તો આપણી કોઇનીબી વીરુદ્ધ નહીંજ જશે. મ્હાઈ માન,” રોલાન્ડે મારગારેટનો હાથ ફરીથી પકડી લેતાં કહ્યું “મ્હાઈ માન, વ્હાલી મારગારેટ, જો ત્હારા મુખમાંથી “હા” તું બોલશે તો હું સુખના આશીરવાદની ખુશાલી મહારા સરપર છવાયલી માનીશ. મારગારેટ, તું કાંઈ મહેને આજ કાલની ઝોલખતી નથી, ન્હાનાં બચ્ચાં હતાં ત્યારથી આપણે એકબીજાને જોતાં આવ્યાંછીએ, ન્હાનાં હતાં ત્યારેખી હું ત્હારે માટે વધારે પ્યાર ધરાવતો હતો, અને હવે હું તુને મહારી પોતાની મ્હોરદાર અને કાઉન્ટેસ એવ બેઝનતાઇન બનાવવા માંગુ છું.”

તે સુંદરીએ જવાબ અર્લ તર્ફ તે નઝર નાંખી જેમાં હાની મતલબ સમાયલી હતી. અને તેણે પોનાનો બીજો હાથખી રોલાન્ડના હાથપર મુકયો. રોલાન્ડે તે બન્ને હાથો અતી ઘણી મોટી ખુશીથી ઘાખ્યા અને તેનાપર એક મીઠી મધુરી સુખી લીધી. “મારગારેટ, વ્હાલી, હું વચન આપું છું તુને કે આજથી તુંજ મ્હાઈ સુખ, તુંજ મહારી અંતકરણમાં કોતરાયલી એકની એકપુરી મુરતી છે. હું ત્હારીજ સાથ પરણીશ. હવે, પ્યારી તુંખી મહેને એવોજ જવાબ આપ, તુંખી મહેને એવોજ પ્યારબચાં શબ્દો કહી સંબલાવ કે મહેને ખાત્રી થાય કે તું મહારીજ થશે, અને હું ત્હારોજ થઇશ.”

“રોલાન્ડ” મારગારેટ પોતાના બચપણ પછી પહેલીજ વાર તે નાંમથી અર્લ એવ બેઝનતાઇનને બોલાવ્યો “હું તું વ્હાલાને વચન આપું છું. તુનેજ હું પરણીશ—અને ત્હારીજ મુરતી મહારા અંતકરણમાં કોતરાયલી રહેશે.”

ખુશીની એક ચીખ અર્લ એવ બેઝનતાઇનનાં મુખમાંથી બાહાર પડી; અને પોતાને આંગલેથી એક વીંટી ખેંચી કાઢતાં તેણે તે મારગારેટને આંગલે પહેરાવી દીધી. મારગારેટખી પોતાના જમણા હાથની આંગલીથી એક વીંટી કાઢીને રોલાન્ડને પહેરાવી, અને તેમ કરીને તેઓ અદરયાં—પ્યાર પછી રોલાન્ડે મારગારેટને પોતાની નઝદીક ખેંચી, અને તેના હોટાપર પ્યારથી ભરપુર બેસાઓ લઇને તે હોટાને તેણે બીજવી નાંખ્યા.

મગર, તે ખુશીમાં ખલલ થઇ ।

તે આલીશાન મકાનમાં શેરગેણ મચી રહી । નૌકરો બાગીચામાં હાંયાથી ત્યાં દોડ કરીને ઝોટે મોટે બોલતા હતા. મારગારેટ અને રોલાન્ડ બાહાર ધસવા જતાં હતાં તેટલાં ત્યાં એક નૌકર મોટા મભરાતમાં દોડી આવ્યો.

“શું છે હેપ્પન ?” મારગારેટ અને રોલાન્ડ જાણે એકજ ઝખાનથી બોલતાં હોય તેમ તેઓ તે નૌકરને પૂછવા પડ્યાં.

“અર્લ નામવર-મહારા શેઠ-મહારા બહાલા શેઠ-અર્લ ઓવ કેથનેસ—” તે એટકી એટકીને બોલ્યો.

“બોલ, બોલ, હેપર્થન” મારગારેટ હવે ગભરાત બતાવ્યો “તેવણુ નામવરને શું છે ? પાક ખુદાની મદદ હોજો, તેવણુને કાંઈ અકસમા—”

તેજ વખતે બાગીચામાંથી સર ફ્લેર્મીંગનો આવાજ આવ્યો “વફાદારો દોડો! થોડેસ્વાર થઈ જાઓ! અર્લ ઓવ બેઝનતાઈન ક્યાં છે ?”

“હાંયા છું,” બારી તરફ તુર્તજ દોડી જઈને બાહાર ડોક્યું કાઢી જુલકાવતાં અર્લ ઓવ બેઝનતાઈને જવાબ આપ્યો “હું આઉં છું, મહારા બહાલામીન, તમારી જેબી પીદમત બળવવી હોય તે બળવવા હું તૈયાર છું.” અને દોડીજઈ હેપર્થનનો હાથ પકડી લઈને પોતાની જગ્યાસા તુર્ત કરવાના ધરાદાથી રોલાન્ડે પુછ્યું “બોલ, ઝટપટ, શું છે ?”

“દગલાસના માણસો આપણા નામવર અર્લને પકડી ગયા છે.” તે વફાદાર નૌકર જેમ તેમ બોલ્યો.

“અફસોસ! એ બહુજ સખ્ત ઝુલમ છે!” મારગારેટ પુકારી પડી “જા, રોલાન્ડ!— મદદમાં દોડી જા.”

મારગારેટનો હાથ ખ્યારથી દાબીને તે આશક તુર્તજ નીચે ઉતરી ગયો અને બીજાઓની સાથમાં શામીલ થવાની તૈયારીમાં પડ્યો. થોડાજ વખતમાં સર ફ્લેર્મીંગ, અર્લ ઓવ બેઝનતાઈન, અને રેડમેનની સરદારી હેઠળ સ્કાઠ માણસો તમામ હત્યારોથી સળપલા થોડેસ્વાર થઈને દોડ્યા.

સર ફ્લેર્મીંગ સાથે ફરતી ઓલબરડીનાને જ્યારે પોતાના બાપને પકડી લઇ ગયા છે એટલી ખબર પડી ત્યારે તે બેહોશ થઈ ગયું. સર ફ્લેર્મીંગે તુરતજ દાસીઓને બોલાવી તેઓને હુકમ કીધો કે ઘણી અચ્છી હીફાઝતથી સંભાલીને ઓલબરડીનાને અંદર લઈ જવી, અને તે પોતે હત્યાર સંજવાં અને માણસો લેવા દોડ્યો.

થયું એમ કે અર્લ ઓવ કેથનેસ પોતાના નૌકરો સાથે કામ કરતા હતા તે તરફ સીદા દગલાસ અને સીદા દગલાસના માણસો જઈને અર્લના કામદારો કાંઈથી કરી શકે તે અગાઉ તલવારના પટા ચલાવીને બધાને દુર રાખી અધીર અર્લને ઉંચકી ગયા. અર્લ ઓવ કેથનેસના માણસો પગે પર અને પુરતા હત્યાર વગરના હતા, જ્યારે સીદા દગલાસના માણસો માથાથી પગ સુધી હત્યાર પહેરી થોડેસ્વાર થયલા હતા.

“અફસોસ, મહારા બીચારા પીતાજી” ઓલબરડીના હોશમાં આવ્યા પછી બાંગાતુટા આવાજથી રડતી રડતી બોલી “તમારે માટે શું શું આશ્વત પાકી હશે ? હું બીહું છું—અરે, મહેને ગભરાત થાય છે કારણ કે મહારા બીચારા નેક પીતાજીએ પોતાના અધિકાર દગલાસનો ખરાબ ગુસ્સો બહારી લીધો છે.”

“અઝીઝ બહેન, શાંત રહે, આમ જીવને ના દુખ આપ, આમ રડીને તમારા મોતી સમાન આંસુને ન બહાવ.” મારગારેટ ઓલબરડીનાના માથાપર હાથ પસવારીને તેને સંવારો આપતાં કહ્યું : “શાંત થા, બહાલી બહેન, શાંત થા.”

“ઓ મારગારેટ.” ડચકાં ખાતી અને રડતી ઓલબરડીના બોલી “તું બહાલી મ્હને રડવા ના કેહે છે, પણ તું પોને તો રડે છે. ત્હારી આંખોમાં આંસુના ટીપાં ભરાઇ આવ્યાં છે. અઝીઝ, તુંને તે વાત યાદ તો હશે કે હરમીતેજના કીસ્સામાં એજ દગલાસો તર્ફથી સર એલેકઝાંદર રેન્ઝપર જુલમ યુઝારવામાં આવ્યો હતો, તે ખીચારને ભુકમરાથી મારી નાખવામાં આવ્યો હતો, અને સીહા દગલાસે પોતાનાજ સગા નાઇટ ઓવ લીડેસડેલનું ખુન શું નહીં કીધું? પાછલથી ધા કરીને તે કપડીએ ગોથા તેતુ ખુનજ કીધું હતું, અરે ત્યારે તે સીહા દાસ બદકાર મ્હારા પીતાજીનેખી શું હાલતે મારશે! ઓ મારગારેટ, હું ખીહું છું, હું કંપુ છું, મ્હને ધુજરાં છુટે છે!” તે ઠંડીથી થતી ધ્વજરી મીસાલ કંપવા લાગી જેથી તેને પોતાના હાથોમાં પકડી લઇને મારગારેટ બોલી “સાવધ, બહાલી બ્હેન, સાવધ. તું એટલી બધી કેમ ખીહે છે? પાક ખુદા તેમને બચાવશે. તું ધીર ધર.”

અને મારગારેટ તેના કપાલપર એક માયાભરી ચુમી લીધી.

મારગારેટખી ચોંકી અને ધુરૂજ રહી, કારણ કે તે જાણતી હતી કે ઓલબરડીનાની ધાસ્તી ખરી હતી. દગલાસ ધણા કપડી અને કીનાબાઝ કહેવાતા હતા. જો કે સીહા દગલાસ અને તેના માણસો જેઓ અર્લ ઓવ દગલાસને પકડી ગયા હતા તેમની પુકે સર ફ્રેન્સીસ અને અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન પોતાના માણસો લઇને ગયા હતા છતાં ઓલબરડીનાને શક હતો કે તેના આપને તેઓ પાછા લાવી શકશે નહીં, અને તે શક મારગારેટના મનમાં પણ મઝખુત થયો:

“શાંત થા, બહાલી ઓલબરડીના” મારગારેટ બોલી “એમ નાસખ ના આપણને હવે રડવાને અને અફસોસ કરવાને બદલે કોઇ ઉપાય શોધવાની કોશીશ કરવી જોઇએ.”

“હા, મારગારેટ—તું ઠીક અને ડહાપણુ બરેલું બોલે છે.” પોતાની આંખો ઝડપથી નુછતાં ઓલબરડીના બોલી “આપણે શું કરીએ?—અરે, બહેન મારગારેટ, તે કે જેને આપણે બેઉ આહાંએ છીએ તેના છુટકારાને વાસ્તે આપણે શું કોશીશ નહીં કરીએ?”

“રેકોલેંડનો રાજ” મારગારેટ બોલી “જે પોતાની રૈયતમાંની એકપર જુલ્મીઓથી જુલમ થાય તો તેમને પકડવા અને પેલા એકને બચાવવા કાયદાથી બંધાયેલો છે.” મારગારેટ ખ્યાલ કરીને બોલી “તેની પાસે હું જઇશ—હું રાજ દેવીડ પાસે જઇશ—હું તેના પગે પર પડીશ, અને અર્લ ઓવ કેથનેસને તે ઝાલીમ સીહા દગલાસના હાથમાંથી છોડવવા માટે હું તેના કાલાવાલા કરીશ. વખત બોલેલો સઝાવાર નથી, અને હવે જેમ અને તેમ જલદીથી મ્હારે જવું જોઇએ.”

“મારગારેટ” ઓલબરડીના બોલી “બહાલી બ્હેન, ત્હારી સુચના બરહકક છે. મગર, મ્હને પોતાને મ્હારા પીતાજીને માટે રાજ પાસે જઇને કાલાવાલા કરવા દે.”

“નહીં.” મારગારેટ કહયું “રોઝલીન વંશની વારસની સદ્દાની જગા હવે રોઝલીન કાસલજ રહેવી જોઇએ.”

“તું એમ કેહે છે તો જા, બહાલી મારગારેટ, પણ વહેલી આવજે. સીધાર.” ઓલબરડીનાએ મારગારેટને મણે વલગતાં કહયું “મારગારેટ, તું કેટલી બધી છે?”

ઝડપથી જેમ તેમ ખાઇ લઇને મારગારેટ પોતાની સાથમાં બે હત્યારબંધ ઘોડેસ્વાર અને

મદદગારને લઈને નીકળી અને તે માધવો કાપીને એડીનગરોમાં, જ્યાં મહેલ હતો ત્યાં આવી પહોંચી.

વાંચનારને યાદ હશે કે સર કેસીમીર ફઝેરેખી પોતાના કોઇ કામસર એડીનગરોમાંજ આપ્યો હતો અને તે ક્યાં ઉતરનાર હતો તેનો પતો તેણે અર્થ આવ કેથનેસને આપ્યો હતો. એટલે મારગારેટ થોડી બાસાઇશ લેવા સર કેસીમીર ઉતરેલા હોય તેજ ઉતારાની જગાની શોધમાં પડી. તેને તે જગા મલી ખરી, મગર નાસીપાસી: સર કેસીમીર ત્યાં હતા નહીં, બાહાર ગયા હતા. તે જગાના માલિકે કહ્યું “ઘણા દુર તેવણુ ગયા નથી અને થોડાજ વખતમાં પાછા ફરનાર છે, અને આ ઉતારાનું મકાન એવું સરસ સઘવડબધું છે કે ત્હમરા જેવા અમીરી બાનુને લાયક છે.”

મારગારેટ પેલાનું કહ્યું માન્યું અને તે જગાપર થોડા વખતને માટે ઉતારો લીધો.

ત્યાં પુછપરછ કરતા બાલુમ પડ્યું કે રાજ દેવીડ હોલીફિલ્ડ મહાકામાં હતો. જેથી, મારગારેટ ત્યાં જવા માટે એક હત્યારખ નૌકર અને એક દાસીને લઈ ગઇ.—જે કે આ મહાકામાં રાજ હમેશા રહેતો નહીં હતો તોથી આ વખતે તે હાંપા હતો, અને મારગારેટની મહેનત કાંઇક ઓછી થઇ હતી.

રાજની હુઝુરમાં જવા માટે મારગારેટને થોડી મુશકોલી તો પડી.

“અગર જો હમણાંજ મહેને નામવર રાજની પાસે લઇ જવામાં આવે તો હું ત્હમારી ઘણીજ આભારી થકશ.” મારગારેટ ત્યાંના મહાલના રખવાલને કહ્યું “આ એક માત્ર જીવતનો સવાલ છે, અને તેને માટે હમણાંજ રાજ નામવરની મદદની મહેને એટી અગત્ય છે.”

“હું રાજ નામવરની પોતાની રજા લઇ આઉં તો બને” પેલાએ કહ્યું “તેટલાં આવો, મહારા કમરામાં ત્હમે અને ત્હમારી સાથની બાનુ તથા નૌકર બેસશે તો ઠીક થશે. હાંપા ઉભા ન રહો.”

મારગારેટ, તેની દાસી, અને તેનો નૌકર પેલા શખ્સે બતાવેલા કમરામાં બેઠાં. તે શખ્સ મારગારેટનું નામ પુછીને રાજ પાસે ગયો.

રાજ તે વખતે સંગીતની મજાદ આપતો છેટેલો હતો, જ્યાં તે ગયો. “કેમ કોચરેન, આ વખતે તું હાંપા? હમણાં મહેને અકેલા રહેવાનો વખત છે!”

“માફ કરજો, નામવર” નર્મી નમીને કોચરેને કહ્યું “કોઇ માત-જીવતની આબદમાં એક બાનુ ત્હમને હમણાંજ મલવા માંગે છે.”

“કોઇ ખુબસુરત બાનુ છે કે?” બદઅલકાઝ તે વાંક્ય હતો, મગર તે રાજએ ઝંખાનથી નીકાલ્યો ખરો “જવાબ અને સુંદરતાનો નમુનો છે કે?”

“આપણી નકર” પેલો શખ્સ બોલ્યો “ફરી જાય તેવી અબખખ ખુબસુરતી છે, ચલાબની જોયા કલી છે.”

“શું બોલ્યો? એમ?” રાજે છેટેલો ઉડી બેસીને પુછવા પડ્યો “તેનું નામ શું છે?”
“મારગારેટ ફીટઝબેલન.”

ખુશાલી અને અન્યમની બેગી લાગણી રાજના ચહેરાપર ઉભરી નીકલી, અને ખુશીની એક ધીમી ચીખ પડતા તે બોલ્યો “ઓ, જે સુંદરીના ચહેરાની તરસીર મ્હારી આંખોની સામે ને સામેજ છે તેજ આવી છે! તેને ક્રોધ અંદર મોકલ. પણ, એ અકેલી આવી છે કે?”

“હત્યારબધે એક નોકર અને એક દાસી તેની સાથમાં છે.” કાચરને કહ્યું.

“તે નોકર અને દાસીને તેઓ બેઠાં છે ત્યાંજ રહેવા દે, અને તે માટે એવો ખુલાસો કર કે રાજની હુકમમાં નોકરાથી જવાબ નહીં.” રાજએ પાટીયાં ગોઠવવા કહ્યું “મારગારેટને અકેલીને હાંધા લાવ, અને માનથી લાવ.”

કાચરને નમીને બાહર ગયો; અને રાજે સંગીત બંધ કરાવતાં અકેલો પડીને મનમાં બોલ્યો “હું જ્યારે તેને માટે વીચાર કરતો હતો ત્યારેજ તે હાંધા આવી લાગી! અહહા! કેવો સંગેગ? પપ્પવાડીયું ઉપર થયું કે તેના ચહેરાનો હું પુનઃ જાણ્યો છું. ખરેખર, એ બહુજ બહુજ ખુશસુરત મ્હને તો લાગે છે! અહહા! તેની આંખોએ મ્હારી આંખોને ગાયા વીંધી નાંખી છે. મગર, તે આવે છે!”

તેજ વખતે દરવાજો પુરો ખુલી ગયો, અને મારગારેટ રાજની સનમુખ નમીને આવી.

પ્રકરણ ૧૭ મું.

ઝોલબરટીના.

હવે આપણે પાછા “રોઝમીન કાસલ” તરફ જઈશું. ઝોલબરટીના વીચારમાં બેઠી હતી, તેટલાં એક નોકરે આવીને કહ્યું કે ફાધર જુલીયસ નામનો કોઈ પાદરી મલવા માંગતો હતો. ધર્મ-ગુરતું નામ સાંભળીને ઝોલબરટીનાએ તુર્તજ અંદર મોકલવાનો હુકમ આપ્યો, અને તે નોકર તે પાદરીને પોતાની જવાન શેઠાણીના ઝોરડામાં છોડીને ગયો.

“બેટી” તે પાદરીએ બેઠા પછી ઝખાન બોલી “તમારા પીતાજીના સંબંધમાં હું તમને કાંઈ કહેવા આપ્યો છું.”

ઝોલબરટીનાનું દીલ આશાથી ઉભાયું, મગર કાંઈ કશું તેના બાપને થયું હશે કે કેમ તેથી તુર્તજ દીલગીરબી થઈ.

“બેટી, તમારા ચહેરાપર હું દીલગીરીનો છાપ જોઈ શકું છું.” પેલા પાદરીએ ઝોલ-વાનું ચાલુજ રાખ્યું “પણ નાઉમીદ ન થાઓ, બેટી! તમારા પીતાજીને કાંઈથી ઇંઝા નથી પહોંચી, અને થોડાજ વખતમાં તેવણ તમને પોતાના બાપીકા બ્હાલમાં ખુશી કરી શકશે.”

“ઓ, આ વાક્ય સાંભળીને હું કેવી ખુશી થાઉં છું, પવિત્ર ધર્મગુરુ,” ઝોલબરટીના ખરી ખુશાલીથી બોલી પડી “મ્હારા પીતાજી ક્યાં છે? શું તેવણેજ તમને મ્હારી આગલ મોકલ્યા છે?”

“હા, બેટી” તે પાદરીએ જવાબ આપ્યો “તમને તે માટે પુરેપુરી ખાત્રી થાય અને

બરસો આવે તે સાર તેવણે પોતાને આંગણેની આ વીટી આપી છે.” અને તેણે અર્ધ ઓવ ફેશનેસની વીટી કાઢી આપી.

ઝોલખરડીનાએ તે વીટી લઈને પોતાના હોટો સાથે દાખી, અને પછી તે બોલી: “આ ખાત્રી ઉપરાંત હું ત્હારા જેવા પાદરીપર બરસો મુકુ. કેમજે, ધર્મગુરૂઓ કદીથી દગલખાત હોય નહીં, ધર્મગુરૂઓ તો પ્રચ્છાધ, સીધી રાહ, અને ઈસાઈનાજ હીમાવતી હોય છે.”

“ખરી વાત છે, બેટી.” તે પાદરીએ કહ્યું “અમો કદી ખોટું કામ કરીએ નહીં.”

“હવે, મ્હેરબાન ધર્મગુરૂ, બોલો, ત્હમે શી ખતર લાવ્યા છો? ત્હમે મ્હારા પીતાજી તર્ફથી શું પયગામ લાવ્યા છો?”

“ત્હમારા અમીર પીતા” પેલા પાદરીએ કહ્યું “આ જગાથી ઘણા દુર નથી. તેવણ ત્હમને તુર્તજ મલવા માંગે છે.”

“હું તેવણને મલવા જઈશ, પવીત્ર ધર્મગુરૂ” આશાથી ઉછલતા જીગરે ઝોલખરડીના પોતાની બેઠકમાંથી ઉઠતાં બોલી “હું મ્હારા માથુસોને બોલાવીને તેમને તૈયાર થવા—”

“ધીરે! બેટી, ધીરે!” પાદરી બોલ્યો “આવી રીતે આ કામ થવાનું નથી. હીકમતથી કામ લેવાનું છે.”

ઝોલખરડીના પોતાની બેઠકમાં પાછી બેસી ગયું, તેનું દીલ કાંઈક નાસીપાસીમાં ફૂંખી ગયું “મગર, ત્હમે મ્હને ખાત્રી આપો છોની, પવીત્ર ધર્મગુરૂ, મ્હારા પીતા સલામત છે અને તેવણ મ્હને આવી મલશે.”

“હું ફરીથી તેવી ખાત્રી આપું છું.” ફાધર જુલીયસ બોલ્યો “એક કલાકમાં તો ત્હમે ત્હમારા બાવાને મલશે—અને પછીના એક બીજા કલાકમાં તો તેવણ પોતે હાંધ્યા આવશે.”

“ઓ, આવી ખાત્રી માટે હું ત્હમારો હઝારો હઝાર ઉપકાર માનું છું.” તે ખુબસુરત સુંદરીએ ખુશાલીથી લગભગ પુકાર્યું “હવે હું ત્હમારી વાત ધીરજથી સાંભલીશ, ધર્મગુરૂ.”

“ત્હમારા બાવાને અર્ધ ઓવ દગલાસ એટલાજ કારણે પકડી ગયો છે કે તે પોતાના હાથમાં પેલું વસીઅતનામું મેલવી શકે—તે વસીઅતનામું કે જે નાઇટ ઓવ લીડેસડે કાપ્તું છે અને જેનીપર રાગની સહી છે. હું દીલગીર છું, બેટી, તે સપ્ત દગલાસે ત્હમારા બાવાને બે રસ્તા પસંદ કરવા કહ્યા છે, એક તો તે વસીઅતનામું સ્વાધીન કરવા, અને નહીં તો પછી મૌતને હાથ જઈ પડવા.”

“ઓ, એમ ના બોલો.” શીફડી બની જતાં તે સુંદરી બોલી “મ્હારા પીતા મૌતને હાથ જાય તે ખ્યાલથીજ હું કમકમું છું.”

“ત્હમે વારંવાર લાલમાં ખલલ ન કરો” તે પાદરી બોલ્યો “વખત થોડો છે, અને એમ જો થોભીશું તો પછી અર્ધ ઓવ દગલાસના મનમાં વહેમ બેસી જશે, અને તેવણ ત્હમારા બાવાના જીવને નુકશાન પેાડ્યાડશે.”

“બોલો, હવે હું ત્હમારી વાતમાં ખલલ નહીં નાખીશ.” ઝોલખરડીના પોતાના બાપનું મહું ચાહીને તેમ બોલી, “હું ત્હમારી વાત એક ચીત સાંભલીશ.”

“તે બે રસ્તાનો પહેલો રસ્તો ત્હમારા પીતાજીએ આસાન જોયો છે.” પાદરી બોલ્યો “તેવણુ પોતાની બેટીને માટે જીવવા તબયાર છે, અને તેથી સર ફલેમીંગની મીલકતો સર ફલેમીંગના હાથમાંથી જતી રહશે તો પછી તેવણુને સર ફલેમીંગની માસી માંગતા વાર લાગવાની નથી.”

“ઓહ ! ફલેમીંગ તેવણુને માફ કરશે, જવા દેશે.” ઓલિવરડીના પોતાના આશય માટે માનથી બોલી “ફલેમીંગ તો તે મીલકતો ની તેવણુના જનની સલામતીને ખાતીર દરકારખી નહીં કરશે.”

“બેટી, સાંભલો.” તે ધર્મગુરુ બોલ્યો “હું હીંયાં હવે ત્હમને ત્હમારા પીતાજી પાસે લઇ જવા, અને બીજું, તે વસીઅતના કામ સારજ આવેશે છેડં. ત્હમે પહેલાં તો વસીઅતનામું ક્યાં છે તે જોઇ કાઢો.”

બોલી ઓલિવરડીના બોલી “તે ક્યાં છે તે હું અચ્છી રવેશે જાણું છું.”

“તો જાઓ, તે વસીઅતનામું લઇ આવો.” પાદરીએ કહ્યું “અને ત્હમે અકેલા મ્હારી સાથે આવો. ત્હમે જે કોઇખી ત્હમારા માણસને હત્યાખંધ કે હત્યા વગર સાથે લેશો તો દગલાસનાં માણસોને વહેમ પડી જશે અને તેઓ પછી કામ બગાડશે,” અને તે પાદરીએ ચલાવ્યું “એ તો કેટલી કેટલી મુસીબતે મેં વચ્ચે પડીને ત્હમારા પીતાજીને બચાવવાને ખાતીર એ ઝહેમત ઉઠાવીછં.”

“હું મ્હારા પીતાજીને બદલે ત્હમારી બહુ આભારી છું, પત્રી પીતા.” ઓલિવરડીના તે ધર્મગુરુને વધારે માન આપીને બોલી: “અગર જે ત્હમારીપર મ્હને વીશ્વાસ નહીં હોય તો હું એમજ ધાર કે મ્હારા પીતાજીને આંગલેથી વીંટી ઝુલમથી ઉતારી લીધી છે—અને ત્હમે—”

“બેટી” પેલો પાદરી અતી ગંભીર બની જઇને બોલ્યો, “ત્હમારા મનમાં જે મ્હારે માટે રહેજખી ખટશે હોય તો પછી હું ત્હમારા કામમાં પડવા માંગતોજ નથી.” અને તે બેઠકમાંથી ઉભો થઇને બોલ્યો “હું જાઉં છું, બેટી, સલામ.”

ફાધર જુલીઅસે ચાલતી પકડી—તે દરવાજા સુધી ધસારાબંધ ગયો—તે જોઇને ઓલિવરડીનાએ ગભરાઇને તેની પાછલ કુડકો મારીને દોડી જતાં તેનો હાથ પકડીને ગભરાતથી તે ઉંડકેરાયલી બોલી “નહીં—નહીં, મ્હને ના છોડી જાઓ! ફાધર જુલીઅસ, મ્હને ન છોડી જાઓ! મેં ત્હમને શુરસે કરવા માગ્યા હતા નહીં! જો, હું ત્હમારે પગે પડું, ત્હમે ના જાઓ.”

“પગે પડવાની કોઇ ઝુરત નથી, બેટી” તે પાદરી સ્હમજી જતાં બોલ્યો “ત્હમારા આ બોલવાથી મ્હારા ઝખમને રૂઝ આવ્યું છે માટે પગે પડવાની હવે ઝુરત નથી, પણ હું જેમ કહું તેમ ચાલશો તો સુખી થશો—ત્હમારા બાવા ત્હમને જલદીથી આવી મલશે.”

“આવો, બેસો, ત્હમે કહેશો તેમજ ચાલવા હું બંધાઉં છું, બોલો.” પોતાના પીતાને બચાવી લેવાની આતુરતાથી તે વફાદાર બેટી એક ત્રાહીત પાદરીના આવી રીતે કાલાવાલા કરવા લાગી.

“બેટી, સાંભલો.” ફાધર જુલીઅસે ફરીથી બેસતાં કહ્યું “હું ત્હમને કહું છું કે હવે પેલું વસીઅતનામું લઇને ચાલો, અને આ વાત આ મકાનમાંનાં કોઇનેખી કહેતા ના, તદનજ

ખાનગી રાખજો. ત્હમે તે વસીઅતનામું ત્હમારા પોતાના કચ્છમાં રાખજો, પણ હવે ઉતાવલ કરો” અને તે પાદરી તેટલું બોલીને આમલ બોલ્યો “જુઓ, હું હીંયાથી પહેલો જમશ, અને પછી ત્હમે કાઢીનેથી જણાવ્યા વગર મ્હારી પછી ઉતરજો. ત્હમારા મકાનને થોડે દુરના પેલા ખંડીયર આગલ હું ત્હમને બેઠેલો મનીશ. ત્હમે ત્યાં વસીઅતનામું લખીને આવો અને આપણે પછી જમશું, ત્હમારા બાવાનો જલદીથી છુટકારો કરશું.” અને, તેણે તે ખંડીયરની નીશાની કહી.

તેટલું બોલીને તે પાદરી ગયો, અને ઓલખરડીના પેટું વસીઅતનામું કાઢવા ગયું. વસીઅતનામું જે દીવાલમાં જડેલી એક છુપી કચ્છાટમાં મુકેલું હતું તે ઓલખરડીનાએ કાઢ્યું. વસીઅતનામું કાઢીને તે થોડી વીચારમાં પડી ગયું, મગર, પોતાના આવેલા તે ખ્યાલને હસી કાઢતાં તેણે પોતાના પીતાનો જન બચાવવા સાર જવા માટેની ઉતાવલ કીધી. તે તે આલીશાન મકાનને પાછલે દરવાજેથી ચુપચાપ ઉતરીને બાહાર ચાલી ગયું, અને પેલા ખંડીયર તરફ જવા તેણે ઉતાવલાં પગલાં ભરવા માંડ્યા.

રોઝલીન કાસલથી થોડે દુર તે ખંડીયર આવેલું હતું, જ્યાં પહેંચતાં ઓલખરડીનાએ પેલા પાદરી કાંધર જુલ્લીયસને એક પથર પર બેઠેલો જોયો.

“બેટી, તું આવી ? તે” મ્હારી પર ભરસો મુક્યો તો તેનો બદલો તુંને મલશેજ. ચાલ, મ્હારી સાથે.” પાદરી બોલ્યો, અને તેઓ ચાલ્યાં.

થણે દુર સુધી ચાલતાં તે બેઠેલે જંગલો વટાવ્યાં, અને હવે પાહાડી રસ્તા નઝદીક જઈ પહેંચતા પાદરીએ કહ્યું “બેટી, હવે હીંયાથી આપણને લીસા પથરો ઉપરથી ચાલવું પડશે, માટે ત્હમે મ્હને ત્હમારો હાથ આપો કે ચાલવાનું આસાન થઈ પડે.”

કુદરતીજ શરમાલ તે સુંદરી હતી એટલે તેને પોતાનો હાથ એક ત્રાહીત મદંતા હાથમાં મુકવા તો નહીં ગયો, મગર તે પોતાના પીતાનો જીવ બચાવવા જતી હતી અને તેનો હાથ પકડનાર એક પાદરી હતો તેવા ખ્યાલથી તેણે પોતાનો હાથ તે પાદરીના હાથમાં મુક્યો. બે ચાર પગલાં તેઓ તેમ ચાલ્યાં હશે કે થોડે દુર કોઈ ઘોડેસ્વાર જતા જણાયો અને તેને જોઈને ઓલખરડીના ખુશીની એક ચીખ પાડીને બોલી “સર કેસીમીર દએસ્તો!”

“શું ?” તે પાદરીએ તે સાંભળીને ખુબ પાડી “સર કેસીમીર પોતે છે ? ચાલો-બેટી-ચાલો.” અને સર કેસીમીરને ત્યાં આવેલો જણીને પેલો પાદરી શીકકો ક્ય બની ગયો અને ઓલખરડીનાને હવે તે ધસડીને લઈ જવા લાગ્યો!

કાંધર જુલ્લીયસના બોલવાની અંદર એકાએક એવો તો મોટો ફેરફાર થઈ ગયો હતો-તેના ગંભીર ચહેરા પર અભરાતની નીશાની એવી તો ખુલ્લી થઈ ગઈ હતી-કે હવેજ તે બોલી સુંદરીને દગાનો કાંઈ ખ્યાલ આવ્યો અને તે મોટેથી બોલી “નહીં-હું સર કેસીમીરને મલવા વગર એક પગલુંથી ઉપાડનાર નથી.” અને તેમ બોલતાંજ તેણે પોતાનો હાથ મુટવી લીધો.

ઓલખરડીનાનો હાથ ઝડપથી પાછો પકડી લેતાં તે પાદરી બોલ્યો “નહીં-ત્હારે આવવુંજ પડશે.” અને તેણે ઓલખરડીનાને ફરીથી ધસડી.

ઓલખરડીનાના મુખમાંથી એક ચીખ બહાર પડવાની હતી તેટલાં તે પાદરીએ તેના મોઢાં પર હાથ દાખી દીધો, અને બાજુની ઝાડીમાંથી અર્ધી ફગન સીંદા દગલાસના ઉત્પારખંધ

માણસો દોડી આવ્યા. ઓલખરટીનાની હવે પુરી ખાત્રી થઇ કે પેલો પાદરી તેની સાથ દગો રમ્યો હતો. તેણે પાક ખુદાનું નામ પોતાની ઝખાનપર લઇ એક એવો તો આંચકો તે પાદરીને માર્યો કે પાદરી હટી જઇ શક્યો અને તે જોઇ ઓલખરટીનાએ પોતાના અંદરના ગજવામાં પેલું વસીઅતનામું જે હતું તેને બાહરની તફ્તી એક હાથે દબાવીને પોતાના સબલા ઝોરથી ચીખ પાડી, અને “મદદ—મદદ”ની યુમ તેણે ઝખાનથી નીકાલી. મગર, તેજ વખતે પેલા છ માણસો તેની ઉપર તુટી પડ્યા અને કાંઇએ તેના મોંઢાપર હાથ દાખ્યો, તો કાંઇએ તેને પકડી રાખી, તો કાંઇએ તેને ધસડી! ઓલખરટીના તો દીલી બની જઇને બેહોશ થઇ ગઇ.

તે રસ્તો જે લીસો હતો, અને જે પાહાડની વચ્ચે હતો, તે ઘણો જોખમ ભરેલો હતો, અને જે કે સર કેસીમીર અને તેની સાથના માણસને તે ભારી હતો, તોખી સીંહા દગલાસના માણસો જે રાત દીવસ તે રસ્તેથી જતા આવતા તેમને મારે તે મુશકીલ નહીં હતો; છતાં જ્યારે તે છ લડવઝ્યાઓએ પોતાની સામે નરે શેરની મીસાલ સર કેસીમીર અને તેના માણસને આવતા જોયા ત્યારે તેઓ ગભરાયા. તેઓ જે તે રસ્તાથી માહીતગાર હતા અને છ હતા તેઓને તે બેની દીલેરી જોઇનેજ થોડા ગભરાત સાથે અજાણી ઉપજી, મગર ખીજીજ પળે છ તલવારો સામે જે તલવાર થઇ ત્યારે એક જોવા લાયક દેખાવ ત્યાં થઇ પડ્યો. પેલો પાદરી તો સ્તબ્ધજ બની ગયો, અને બેહોશ ઓલખરટીનાની પાસે ઉભોજ રહી ગયો, તે હવે હીમત કરી ઓલખરટીનાને ઉઠાવીને તે લીસી જગાપરથી પસાર થઇ શક્યો નહીં. એક બેહોશ આદમીને ઉપાડીને તેના બોળ સાથે પસાર થવામાં તે દગાખાઝ પાદરીએ પોતાના જાનનો જોખમ જોયો, “મદદ”નો આવાજ અને એક બાતુની ચીખ સાંભલીને દોડી આવેલા સર કેસીમીરની તલવારે પેલાઓના ચારને દુર રાખ્યા અને તેનો નૌકર પોતાની શમશીરથી બે સામે પટાખાઝી ચલાવતો હતો, સર કેસીમીરની તલવારથી એક ઝખ્ખી થઇને મૌતને મલવા પડ્યો, જ્યારે બીજો પગ લપસવાથી પાસેની ખીજીમાં તુટી પડ્યો. હવે, સર કેસીમીરે પટા ફેરવતા ફેરવતાજ પોતાના નૌકરને હુકમ આપ્યો કે તેણે પેલી બાઇની પાસે જવું, અને તેમ થતાંજ સર કેસીમીર પાછો ચારની સામે થયો! આ વખતે સર કેસીમીરના ડાહવા હાથપર એક ન્હાનો ઝખ્ખ થયો મગર તે ઝખ્ખનો ઇન્ટેકામ તુર્તજ લેવાયો: એક અચ્ચાંના દમની હવાથી રમત કરવાના પાનાનો બનાવેલો કાલ્લો જેમ પડી જાય તેમ પેલા ચારેનો ખુરદો સર કેસીમીરે કરી નાંખ્યો! સર કેસીમીર હજુજ પેલી બાતુને ઝાળખવા માગ્યો નહીં હતો, પણ તેની સામે થનાર તે છ લડવૈયાઓની દીવાલને તોડીને જ્યારે તે આગલ વધ્યો ત્યારેજ તેણે ઓલખરટીનાને પચચાણી લીધી. સર કેસીમીરના માણસે પેલા પાદરીને પકડી રાખ્યો હતો, તે ન્હાસવા ગયો હતો છતાં તેને પેલાએ મૌકો નહીં આપ્યો અને તેની સામે થઇ તેણે તેને પકડ્યો હતો. ઓલખરટીના પોતાની ટુંક બેહોશીમાંથી હોશમાં આવતી હતી. અને તેણે સુધ્ધીમાં આવતાંજ ખુલાસો કરી દીધો, તે ખુલાસો સાંભલીને સર કેસીમીર તો પેલા પાદરીને ખાઇજ જવા માંગતો હોય તેટલો બધો જીનુનપર ચડ્યો, મગર તેણે ગુસ્સાને કાચુમાં રાખ્યો.

પોતાના નૌકરના થોડાપર પેલા પાદરીના પગે બાંધીને બેસાડ્યા બાદ સર કેસીમીરે પોતાના માણસને તેજ થોડાપર બેસીને આગલ ચાલવા કહ્યું, અને પોતાના થોડાપર ઓલખરટીનાને હીકાજતથી બેસાડીને તે બેઠો અને એક બાપ જેમ પોતાની બેટી સાથ પીદરી મ્હોળાતથી વાત કરે તેવી રીતે તેણે બધી વીગત ખુલાસાવાર પુછી.—અરે, તેના “રોઝલીન

કાસલ” છોડી જવા ગઈ કેવા ગંભીર બનાવો બન્યા હતા!

રોજલીન કાસલના આલીશાન મકાનમાં આવતાં ઝોથપરદીના અને સર કેસીમીરે દીલ-ગીરી સાથે બહુ ડે હજુ સુધી સર ફલેમીંગ, અર્લ ઓવ ખેડનતાઇન, અને માથુસો જેઓ અર્લ ઓવ કેથનેસને ઉપાડી જનારાઓની શોધમાં ગયા હતા તેઓ પાછા ફર્યા નહીં હતા.

સર કેસીમીરે તેથી સર્વથી પહેલાં પેલા દગલખાઝ પાદરીની તરફથી કાંઈ ખુલાસો મને તે માટે તેને પોતાની સનમુખ બોલાવ્યો.

“જેરે એઇ,” સર કેસીમીરે તે પાદરીની તરફ યુસ્સાથી જોઇને કહ્યું “તું એક પાદરી છે, મગર, જે તું એવા બીજા દશ હજાર પાદરીનોખી પાદરી હોતો તો તું એક એવું કામ કાઢેલું છે કે તુંને મૈત સીવાય બીજી કોઇ ઓછી સમજાઈ નહીં થાય. તોખી, હું તુંને જે જે સવાલો પુછું તેના જે તું ખરેખરા જવાબો આપશે તો તુંને જીવતો રહેવા દેવામાં આવશે. બોલ, તુંને જે પુછવામાં આવશે તેના ખરા જવાબ આપશે?”

“ખામુશી.” તે પાદરી હવે ધણો નરમ બની જઈને બોલ્યો.

“બોલ, તું કોણ છે?” સર કેસીમીરે સવાલ કાઢ્યો.

“તાનતલેન કાસલના દેવલેનો હું ધર્મગુરુ છે.” પેલો પાદરી બોલ્યો “જે તાનતલેન કાસલ ઉંચા દરજ્જાના નામવર અર્લ ઓવ દગલાસનો છે.”

“તે ઉંચા દરજ્જાનો નામવર નથી, મગર એક ગુરુદેહ ખુની દગલખાઝ લખાડ અર્લ છે, જે પોતાના દરજ્જાને નોંધાયક છે.” સર કેસીમીરે બખાલ્યો “આગલ બોલ, આગલ ખુલાસો કર.”

“આશરે ત્રણ અઠવાડીયાં થવા આવ્યાં છે કે હું હાંયાથી થોડે દુરના એક ગામડાંમાં મહારા એક બીજા પાદરી ભાઇ સાથે આવી રહેલો છું.” પેલો બોલ્યો “પોતાની હાર પછી અર્લ ઓવ દગલાસ મરહુમ નાઇટના હરમીતેજના કીલ્લામાં જઈ રહ્યો છે, અને હમણાં સુધી તેવણ ત્યાંજ છે.”

“ઓ, ત્યારે તો અર્લ ઓવ કેથનેસને હરમીતેજના હાંયાથી ધણાજ દુરના કીલ્લામાં લઈ ગયા છે, કેમ?” સર કેસીમીરે અટકલ કાઢી.

“ત્હમરી અટકલ ખરી છે.” પાદરી બોલ્યો, અને તે સાંભલીને ઓલખરદીનાનો ચહેરો શીકો બની ગયો અને તે કમકમી.

“કમકમવાની કોઇ ઝુરત નથી.” પેલાએ કહ્યું “અર્લ ઓવ દગલાસ ત્હમારા પીતાજીને એજ કારણથી લઈ ગયા છે કે સર ફલેમીંગની તરફેણનું વસીઅતનામું મેલવયું. ત્હમારા પીતાજીને જે રસ્તેથી લઈ જતા હતા તે રસ્તાના મકાનમાં મહારો ઉતારો હતો જ્યાં પોતાના માથુસ પાસે મૂકે બોલાવીને અર્લ ઓવ દગલાસે ત્હમને કોઇ રીતે બનાવીને વસીઅતનામું લાવવાનો હુકમ કાઢ્યો. અને જે બની શકે તો ત્હમને પોતાનેખી તેની જગ્યામાં ફસાવી દેવાને મને તેણે કહ્યું.”

પાદરી બોલ્યો, બમારે સર કેસીમીરે ખુબ પાડી “આગલ બોલ, અર્લ ઓવ કેથનેસ નામવરની વીડી તું કેમ લાવ્યો? શું બદમાશ દગલાસે ઝોરઝુલમથી તે લઈ લીધી.”

“હા, નામવર, તેવણે અલ્લં મારી નાખવાની ધમકી આપીને વીટી લીધી. અને, રાજાની સહી સાથનું તે વસીઅતનામું ક્યાં મુક્યું હતું તે વીશે બાનુ ઓલખરડીનાને બધી ખબર હતી, તે વાતથી તેવણે અલ્લં ઓવ કેથનેસને સતાવીને જાણી લીધી.”

“વાર, બાનુ ઓલખરડીનાને તે બદમાશની જાલમાં લઈ જઈ ફસાવવાની મતલબ ?” સર કેસીમીરે પુછ્યું.

“દગલાસ અને કેથનેસ ખાનદાનો એક થઈ જાય તેથી તેવણુ બાનુ ઓલખરડીનાને પરણવાનો ધરાદો કરે છે.” તે સાંભલીને ઓલખરડીના કમકમી.

“ચુપ કર, ત્હારી ગંદીલી ઝપાન બંધ કર.” ગુસ્સામાં આવી જઈ ઓલખરડીનાએ પુકાર્યું.

“ત્હમે જે પુછો છો તેનો હું જવાબ આપું છું.” પાદરીએ પોતાનો બચાવ કર્યો “એમાં હું શું કંઈ ?”

“વાર, આગલ બોલ.” સર કેસીમીરે હુકમ કીધો.

“મેં બાનુ ઓલખરડીનાને અને પેલા વસીઅતનામાને ઉઠાવી જવાની કબુલાત આપી, અને મ્હારી મદદમાં અલ્લં ઓવ દગલાસે છ હત્યારાનું માણસો આપ્યા. મેં ઘણી આસાનીથી મ્હારું કામ સરંજામ ઉતરેલું જોયું: વસીઅતનામા સાથે બાનું ઓલખરડીના ઘણી સહેલાઈથી મ્હારા હાથમાં આવ્યાં હતાં, મગર ત્હમેએ પેલા છ માણસોનેથી માર્યા અને” મ્હારી બાઝી ધુલમાં મલી.”

“પાક ખુદા કાંઈ દુર નથી.” સર કેસીમીરે કહ્યું “તેના પવીત્ર અણુદીક હાથ શું શું કરી શકે છે તેની પુરી સ્થૂમજ કાઢી આદમને નથી. એક એક મીનીટમાં અજબબ ફેરફાર અને ઉડલપાડલ તે પાક સાહેબે આલમ કરી શકે છે.”

“વાર.” સર કેસીમીરે હવે કરડો ચહેરો કુરતા પાદરીને કહ્યું “જે, હવે બીજા બે ચાર સવાલોના એમજ ખરેખરા જવાબ આપજો. નહીં તો ઝીંદગીથી હાથ ધોવા પડશે.

“હું ખરજ બોલવા બંધાયેલો છું.” પાદરીએ કહ્યું.

“વાર, હાલમાં હરમીતેજ કાસત્રની અંદર ત્હારા બદમાશ દગલાસના કેટલા લડચૈયાઓ છે ?” સર કેસીમીરે સવાલ કીધો.

“આસરે મ્હારસો.” જવાબ મળ્યો; “મેં મેગનેસની સાથની વાતચીતમાં એ બીના જાણી લીધી હતી, નહીં તો મ્હનેથી તેની શું ખબર પડતે ? સંજોગ એવો થયો કે મેં પુછ્યું અને મેગનેસે મ્હને કહ્યું, અને તે હું કીધા બોલી શકું છું.”

“સારો સંજોગ છે.” સર કેસીમીરે ખુશી બતાવી “હવે—”

મગર તેટલાં બાહાર ગડબડ થતી સંભલાઈ, અને એક માણસે આવીને કહ્યું કે સર ફ્લેમીંગ, લોર્ડ બેઝનતાઇન, અને તેમની સાથે ગયેલા માણસો પાછા ફર્યા છે.

“મ્હારા નામવર પીતાજી તેમની સાથે છે કે ?” અતી ઘણી ઓછી આતુરતાથી ઓલખરડીનાએ તે મૈદરને સવાલ કીધો.

“નહીં, નામવર બાનુ.” તે નૌકર ગલગલા આવાઝથી બોલ્યો.

“નહીં! અફસોસ.” અને સુંદર ઓલખરડીના પોતાની બેઠકમાં નીરાશ થઇને જીલમી પડી.

“આ પાદરીને લઇ જવા માટે હેપખર્નને બોલાવો.” પેલા નૌકરને સર કેસીમીરે કહ્યું, તેટલાં તે ઓરડામાં સર ફલેર્મીંગ અને લોર્ડ બેઝનતાઇન ધસી આવ્યા. તેમને રહેજ સંસારો મલ્યો હતો, અને ઓલખરડીના સંબંધમાં અનેકી વાત જાણવા તેઓ આતુરતાથી તુર્તજ આવ્યા હતા.

મારગારેટ રાજની પાસે ગઇ હતી તે જાણીને લોર્ડ બેઝનતાઇનનું દીલ દુખાયું, જ્યારે ઓલખરડીનાને દગલખાઝ પાદરી ઉઠાવી ગયો હતો તે જાણી સર ફલેર્મીંગ પેલા પાદરીને કાચોજ ગલી જાય તેવો છેડાયો. આખીર, બધા ખુલાસા પછી પાદરીને તે મકાનમાંનાજ એક ઓરડામાં કૂદ કરવા માટે લઇ જવામાં આવ્યો—પછી, ઓલખરડીનાએ પુછ્યું “હવે શું કરીએ?”

“મહને લખવાને કાગલ અને સીદાઈ કલમ આપો.” સર કેસીમીરે કહ્યું “અને હું જે કાગલ લખી આપું છું તે રાજ દેવીડને આપી આવો. રાજને ત્યાં મ્હારો પયગામ કાણુ લઇ જશે?”

“હું લઈ જઈશ.” મારગારેટ મટે અધીરે પડી ગયેલો લોર્ડ બેઝનતાઇન તુર્ત બોલી ઉઠ્યો.

“ડીક છે ત્યારે.” સર કેસીમીરે દસીને કહ્યું, અને પછી તે લખવાની સામ્રગી આવતા લખવા બેઠો.

“અલ્લ ઓવ બેઝનતાઇન નામવર, આ મ્હારો રૂકો નામવર રાજ દેવીડના પોતાનાજ હાથમાં જવો જોઈશે. બડી ચાલાકીથી કામ કરજો.”

“ડીક છે, મ્હારા નામવર.” લોર્ડ બેઝનતાઇન તે પયગામ લેતાં નમીને બોલ્યો.

લોર્ડ બેઝનતાઇન ગયો. સર કેસીમીરે ઓલખરડીનાને દીક્રાસો આપતાં કહ્યું “બાનુ, નાહીમત ના બનો. માણુસાઇ શકતીથી જે બનશે તે સમ્રજું આપણે બનાવશું, ફતેહ તો ત્યારેજ મલશે જ્યારે પાક ખુદાની મદદ હશે. શીક ના કરો, પણ મહને એટલું ત્હમે કહો કે ત્હમારા પીતાજી એવા કેટલા નૌકરોને પોતાના હાથ નીચે રાખે છે કે જેઓ લડાઇ કરી શકે તેવા છે?”

“આશરે ત્રણસો.” ઓલખરડીનાએ કહ્યું, અને પછી આતુરતા બતાવીને તે વધારે બોલી “અગર જે આપ નામવરનો વીચાર સીદા દગલાસ સાથ લડવાનોજ હોય તો યાદ રાખો કે આપણા મદદગાર મીત્ર અલ્લ ઓવ બેઝનતાઇનના માણુસોની મદદથી તેવણુ આપની ખીદમતમાં ધરી શકશે, અને તેથી ઓછામાં ઓછા ઇસો માણુસોને તો આપણે ઘણી સહેલાઈથી ઉભા કરી શકીશું.”

“ડીક. આપ ઝરા રેડમેનને આવવા માટેનો હુકમ મોકલો.” ઓલખરડીનાએ તેમ કીધું કે રેડમેન આવી ઉભો.

રેડમેનને સર કેસીમીરે બોંધરાંઓમાંના હત્યારો અને બકતર વીઝેરે માટે સવાલો કીધા, અને તેના જવાબો જે મલ્યા તે સર કેસીમીરે નોંધી લીધા. તે પછી રેડમેનને જવા દીધો.

લોર્ડ બેઝનતાઇનને રાજની તરફ જવા માટે ઉપડવાને આશરે અર્પો કલાક થયો હતો

કે સર કેસીમીરના હાથમાં એક પયગામ આવી પડ્યો. તે ખાનગી રૂકો તેની પર તેના બાઇ લોડ એપટ એવ મેલરોઝ-ફાધર બેનેડીક્ટસ—તર્ફથી આવેલો હતો.

તે પયગામ વાંચીને સર કેસીમીર બોલ્યો “મ્હારી કચ્છા પ્રમાણે બધી ચીજ થાય છે મગર હમણાં તેનો ખુલાસો કરી શકાય તેટલો વખત નથી. સર ફ્લેમિંગ શીટઝએલન ત્હમે ત્હમારા તમામ હત્યાર સજી બકતર પહેરી એકદમ એડીનબરો જવા ઉપડો. અગર જો આ પયગામ અર્ધો કલાક જલદીથી મળ્યો હતો તો અર્ધ એવ બેઝનતાઇનની મહેનત બચી જતો. હવે તો લાચાર, માટે હવે ત્હમે હું કહું છું તેમ જાઓ.”

“ત્હમારો હુકમ માનવા હું તૈયાર છું.” સર ફ્લેમિંગ કહ્યું “પાક પરવરદીગારે અમારી મદદમાં ત્હમે જેવા એક ખરા શીરીસ્તાને મોકલ્યો છે.”

સર ફ્લેમિંગ ગયો, અને તે પોતાના વફાદાર નૌકર સીતનને અને બીજા બેને તૈયાર થવા કહીને પોતેથી તૈયાર થઇ સર કેસીમીર આગલ આવ્યો.

“સર ફ્લેમિંગ, ત્હમારા માણસોને એડીનબરોના કોઈ ઉતારાની જગાપર રાખીને ત્હમે અકેલા રાજ દેવીડના મહાલમાં જાગે, ત્યાં ત્હમે રાજને મલજો, આ વીંટી રાજને આપજો—અને ત્હમે તેનું સાઈં પરીણામ આવેલું જોશો.”

સર ફ્લેમિંગ શીટઝએલન એલબરટીના અને સર કેસીમીરની રજા લઇને હત્યારખંધ નૌકરો સાથે થોડેસ્વાર થઇ એડીનબરો રાજને મલવા જવા નીકળ્યો.

પ્રકરણ ૧૮ મું.

મારગારેટ અને રાજ દેવીડ.

હવે આપણે પાછા મારગારેટ અને રાજ દેવીડની પાસે જઇશું; રાજ ત્યાં અકેલો બેઠો હતો જ્યાં મારગારેટને દાખલ કરવામાં આવી હતી. રાજની નજરમાં હમણાં તે અગાઉ કરતાં-થી વધારેજ ખુબસુરત લાગતી હતી. મારગારેટને પોતાની સામે બેસવાની જગા બતાવતા રાજએ તેને હાથ શેકહેન્ડમાં લીધો, અને થોડો વખત તે હાથ પકડેલોજ રાખ્યો.

“આવી થક-બ-થક આવેલી ખુશાલી શું છે?—મારગ્રીટ શીટઝએલન પોતે કેમ રાજની હુજુરમાં આવી છે?” દેવીડે હસ્તાં હસ્તાં પુછ્યું.

“નામવર” તે બોલી “હું મ્હારા વાલી અને મુરખી અર્લ એવ કેથનેસને લીધે સ્કોટ-લેન્ડના રાજને ચરણે પડવા આવી છું, મ્હારા વાલીપર અર્લ એવ દગલાસ તર્ફથી સીતમ થયો છે.”

“એમ?” રાજએ તે હાથ જે શેકહેન્ડની મતલબ કરતાં પુછ્યું વધારે વખત પકડ્યો હતો તે છોડતાં કહ્યું “આ બાબદમાં અમે તપાસ કરીશું. મગર ખાત્રી રાખજો કે અમોએ અમારી રૈયત માટે અગાઉ જે ખમ્યું છે તેને પુરવારજ કરી આપ્યું છે કે અમો રૈયતની

તદ્ દીલસોઝ છીએ. અને, જ્યારે, તહમારા જેવી મીઠી મુખવાલી સુંદરીથી અમે “મદદ”ની આરજી બાણીએ ત્યારે તો ખચ્ચીતજ મદદ અમે આપવાને બંધાવવાજ છીએ.”

રાજા એવી રીતે “મીઠી મુખવાલી સુંદરી” જેવું બોલ્યો કે મારગારેટ પોતાની નજર નીચી નમાવી દીધી. જેથી તેને રાજા જે ટગર ટગર ખ્યારથી જોવા લાગ્યો તે તે જોઈ શકી નહીં.

“બોલો, ખુબસુરત મારમીટ, સહયુ કેમ બન્યું? અને કેવી રીતે હું અર્ધ ઓવ કેથનેસની અચ્છી હીફાજતથી ખીદમત કરી શકું?” રાજા દેવીડ ગલ્યું ગલ્યું બોલ્યો. “પહેલાં એ તો બોલો, શું બનાવ બની ગયો?”

મારગારેટ તે બનાવ જે બન્યો હતો તે વીગતવાર કહ્યો, અને જ્યારે સર ફ્લેર્મીંગ અને અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇન અર્ધ ઓવ કેથનેસને માટે પોતાના માથુસો લઇને ગયા છે એમ તેણે જણાવ્યું. ત્યારે અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇનનું નામ લેતાંજ કુદરતી રીતે મારગારેટનો ચહેરો લાલ બની ગયો. રાજા દેવીડ જે ધણેજ ચપલ હતો તે તુર્નજ મામલો સ્લમજી ગયો, અને તેણે જોયું કે તેના મનમાં વસેલા ખ્યાલમાં અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇનનો ખટરો હતો !—મારગારેટ તે અહેવાલ પુરો કહીને પછી ચુક્યે પડતાં કાલાવાલા કીધા “રાજા નામવર, તહેમેજ મ્હારા ખાપ જેવા મુરખ્ખીને બચાવી શકશો.”

રાજાએ ઉતાવલી અદાથી મારગારેટને ઉઠાડતાં કહ્યું “ખાત્રી રાખો, સુંદર બાતુ, કે આ બાબદમાં રાજા પોતાની ફર્ઝ જરૂરજ બજાવશે, અને સહુથી વધારે રાજાને જે આદમી પસંદ હોય તેને પોતાના આભારમાં લેવા માટે તો ખચ્ચીતજ રાજા પોતાની બની શકતી તમામ કાશીશો કરીનેખી—એકબાગી લડીનેખી—તે કામ સરંજમ ઉતારશે.”

રાજાએ આ વખતે મારગારેટનો હાથ પોતાના હાથમાં ફરીથી પકડી લીધો જે જોઇ મારગારેટ ચોંકી, અને તેણે તે હાથ પાછો ઝડપથી ખેંચી લીધો.—રાજા કાંબક ઝંખવાણો થયો! “મારમીટ, બેસો, આપણે એ બાબદમાં થોડી ચુકતેગો કરશું.”

મારગારેટ પોતાની બેઠકમાં સરખી ગોઠવાઇ. રાજાએ જોયું કે મારગારેટનું દીલ ખીજ તદ્ હોવું જોઈએ, કેમજે તેને અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇનના ઉચ્ચારાયલા નામ વખતે મારગારેટના ચહેરાપર અનબધ ફરફાર થયલો જોયો હતો. રાજા દેવીડ મારગારેટને પોતાની બનાવવા માંગતો હતો—અને તેને લાગ્યું કે તેની અટકલ જે ખરીજ હોય તો અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇન કવાબમાં એક હાડકું હતું! તે ફરીથી તે નામ બોલાવીને તેની અસર જાણુવા આતુર હતો જેથી તે બોલ્યો:

“બોલો, ખુબસુરત સુંદરી” રાજાએ ચલાવ્યું “અર્ધ ઓવ કેથનેસને પકડી ગયા ત્યારે તેમને બચાવવા માટે કાણુ ગયા? એક તો તહમારા બાહાદુર બાઇ સર ફ્લેર્મીંગ, અને—અને—ખીજુ કાણુ? ખીજુ—”

“અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇન.” લજ્જતથી લાલ થઇ જઇને મારગારેટ તે નામ બોલી, અને રાજાએ હવે ખરી ખાત્રીથી માન્યું કે અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇન તેના ખારની વચ્ચે એક નડતલ સમાન હતો.

“અને ત્હમે ગભરાઓ છો કે તેઓ અર્ધ ઓવ કેથનેસને બચાવવામાં નીશકળ થશે, કેમ?” રાજાએ પુછ્યું.

“મ્હારી તેરીજ ધાસ્તી છે, અને તેથી વખત નહીં ગુમાવતા હું ત્હમારે ચરણે પડવાને આવી છું, નામવર.” મારગારેટ બોલી.

“અર્ધ ઓવ દગલાસ જેવા માણસ સાથે દુશ્મનાઇ કરવી એ સ્કોટલેન્ડના રાજા જેવા માટેખી કાંઇ હલકું કામ તો નથી.” રાજા બોલ્યો. “પણ, ત્હમે જે ચીઝ મ્હને કહો તે કરવા હું કેમ ના પાડું?” રાજાએ બનાવત ચલાવી.

“જો મ્હારા જેવી નામીઝ ત્હમારા જેવા નામવરની મ્હેરબાની મેલવી—”

મગર, રાજાએ તેને વધુ બોલતા અટકાવી, અને પોતેજ બોલી પડ્યો. “મ્હેરબાની ના બોલો, દોસ્તી બોલો, દોસ્તી.”

“સ્કોટલેન્ડના રાજા પોતાની રૈયતમાંની મ્હારા જેવી એક નામીઝની દોસ્તી—”

“અરે, સ્કોટલેન્ડના રાજા તો પોતાની લાખોની રૈયતમાંથી એક જે મોતી સમાન કીમતી છે છે તેની દોસ્તી ચાહે છે—અને, મારગ્રીટ, ત્હમે તે અનમોલ મોતી હોવ તો કેમ?”

તે સુંદરીએ એક પળ સુધી ગભરાત અને અન્યથા સાથે રાજાને ટગર ટગર જેથો, તે રાજાની મતલબ સ્હમજી શકી નહીં કે તે શું કહેવા માંગતો હતો.

“ત્હમે ઝરા ગુંચવાયલા લાગે છે, મારગ્રીટ, મગર એક રાજા પોતાની રૈયતમાંની એક ખુશસુરત બાનુને આડી અવલી વાતોથી સ્હમજાવવા માગે કે ‘હું તુને ચાહું છું,’ તો તે એમજ બોલે.” રાજા દેવીડે હવે ખરડયા પગ ગાલીચા સુધી લાંબાવ્યા!

ગભરાતથી મારગારેટ ચોંકી પડી; મગર, એક પળ પછી તેના તનબદનમાં ખુશાલીનો પ્રવાહ વહેવા લાગ્યો! તેણે વીચાર્યું કે રાજા શું ખરેખરજ ગંભીર થઇને બોલતો હતો કે ખસખસી કરતો હતો?—શું ખરેખરજ તે બનવા જોગ હતું કે તે પોતે સ્કોટલેન્ડની રાણી થઇ શકે? નહીં! તે એમ જ્યારે સ્હમજી શકી કે રાજાની મતલબ ખુરી હતી ત્યારે રાણી થવાનો ખ્યાલ તેને દુર કરી નાંખ્યો.

“નામવર” તે બોલી “જે ગંભીર અને ઉતાવળની બાબદ માટે હું અત્રે આવી છું, તે બાબદ તો વેગલી મુકાબ ગઇ છે.—”

“અરે, હા.” રાજા બોલ્યો “પણ, તે વાત થાય તે અગાઉ આખી ઝરા સ્હમજવા લાયક છે, મારગ્રીટ. જો, સાંભલ: જો કે હું રાજા છું તોખી બીજા માણસોની માફક મ્હારામાંથી બધી લાગણીઓ છે. હું ત્હારો ચહેરો જોઇને અનન્ય ગયો છું, રોઝલીન કાસલ છોડ્યા પછી મેં કેટલી બધી વખત ત્હારો અને ત્હારોજ વીચાર કીધો છે તે જો તું જાણે તો હું આવી રીતે ત્હારી સાથે વાત કરું છું. તે માટે તું અન્યથામાં ગર્ક થાય નહીં. મેગી, પ્યારી મેગી, આખા સ્કોટલેન્ડમાં મેં ત્હારા જેવી ખુશસુરતી કેઠેબી નથીજ જોઇ. મેં તુંને જોઇ કે મેં એકીજ જાણ્યું કે મ્હારાં કીસમતમાં ભાગ મેવાને માટે તું સરજાયલી છે.”

મારગારેટ પોતાના ખુલ્લું નસીબને હવે વીચાર કરવા લાગી, તેના મનમાં ખુશી અને ખુશીજ વસી રહી, અને તે બાવિખના સુખપર ઢલી ગઇ!

“હા, મારઝીટ, બહાલી મેગી” રાજા મારગારેટના ચહેરાપર થતા ફેરફારને પોતાની ચપલ આંખોથી જોઇને સ્હમજી જઇ બોલ્યો. “હું તુને ચાહું છું, હું ત્હારી એક અડચણ સ્હમજી ગયો છું, મેગી, અને હવે હુંજ તે ખુશી પાડું છું: હું સ્હમજી ગયો છું કે કોઇ ખીજાએ ત્હારા હાથની ઉમીદવારી કીધી છે! મગર, બહાલી મેગી, રાજા જે પોતે ત્હારા પગો ઉપર પડવા ખુશી છે તેને તું શું નહીં કયુલશે, બહાલી?”

કુદરતી રીતે મારગારેટ જો કે મજબુત મૂનની હતી, તોપી તેના આખા તનખદનમાં એવી એક ઉશકેરણી ચાલી રહી કે જેથી તે સરતાપા ધ્રુજવા લાગી, તેના ગાલોપર રંગ ચઢ્યો અને ઉતર્યો, અને રાજાની માંગણી આખરફાર હતી નહીં તેમ તે માની નહીં શકવાથી તે મનમાં અને મનમાં સ્કોટલેન્ડના તાજને પોતાના હાથ આગલ જોવા લાગી!—અને, એવા એક તાજ આગલ અર્થ એવા બેઝનતાઇનને આપેલું વચન હતુંખી શું ખીસાદમાં?—અફસોસ, તાજને ખાતીર મારગારેટ આપેલા વચનથી બેવચન થઇ જવા તકયાર થઇ!

“મારઝીટ, બહાલી મેગી.” રાજાએ મારગારેટને શીસલતી માનીને પોતાની લબ્બાસ આગલજ ચલાવી “તું એક મહાલમાં રહેશે—ત્હારી આસપાસમાં તમામ મહિજ શીક અયશ ઇશરતનો સામાન રહેશે—નોકરોની ફાજની ફાજ ત્હારી ખીદમતમાં હાઝર થશે—સ્કોટલેન્ડના અમીર આમરા અને તેમની બાનુઓ ત્હારી દોસ્તી શોધતાં આવશે કેમજે તેઓ જાણશે કે મારઝીટના હસ્વાથી રાજા હસ્સે અને મારઝીટ જેના તર્ફ ગુસ્સે થશે તેની ઉપર રાજાખી ગુસ્સે રહેશે. દાલતની રેલ ગોવા ત્હારા પગો પાસ આવીને ઘોભશે અને ઇસ્કાળમાં ઇસ્કાળ તો અર્થ એવા બેઝનતાઇન આપી શકશે તો તુને એક કાઉનટેસનો આપશે જ્યારે હું તો તુને એક ડયેસ બનાવી શકીશ, એક ડયેસ.”

તે સાંભલીને મારગારેટ થક-બ-થક શીકી બની ગઇ, તેના સુન્હેરી સ્વપ્નો એકજ તડાકે નાશ પામ્યો!

અરે, તે તો સ્હમજતી હતી કે રાજા તેને પોતાની રાણી બનાવવા માંગતો હતો, મગર રાજા જો તેને સીદ્દ બેઆખરના પુતલાં અમાન પોતાની પાસે રાખવા માંગતો હતો!! તેની આંખોથી આતીશ ગોવા નીકલવા લાગ્યો, અને તે ઉઠીને બોલી “હા, નામવર, આ ખરી વાત છે કે અર્થ એવા બેઝનતાઇને ત્હારા હાથની માંગણી કીધી છે, અને તે માંગણી આખરફાર છે. અર્થ એવા બેઝનતાઇનનું પ્યારું નામ સાંભલતાં ત્હારા ચહેરા પર જે લાલાશ પ્રગટી નીકલી તે વાજખી હતી, કેમજે હું તે નામવરના પ્યારથી બેશર્મ બનનારી નહીં હતી; મગર, હમણુંજે ગુસ્સાની ગર્મી ત્હારા ચહેરાપર દેખાય છે તે બેશર્મીના સીદ્દ ખ્યાલને લીધેજ છે. અર્થ એવા બેઝનતાઇન મ્હને પ્રશ્ન તો હું માત્ર એક કાઉનટેસ થઇશ, મગર તે કવી રીતે? આખરથી.—પણ, ત્હમે મ્હને જે ખ્યાલથી ડયેસનો મોટો દરજ્જો આપવા માંગો છો તે બેઆખરથી. રાજા, ત્હારી આખર મ્હને બહાલી છે, અને બેશર્મીથી ડયેસ થવા કરતાં મૌત આવે તે મ્હને ભલું છે.”

રાજાએ આવા જવાબની વકકી રાખી નહીં હતી. તે મારગારેટનો જવાબ સાંભલીને ગભરાઇ ગયો કે હવે કેમ કરવું? મગર, તે બનાવત બનાવત કરીને બોલી પડ્યો “મારઝીટ ગુસ્સે ન થા, મેં તો સીદ્દ તુને કસોટી પર કસી જોઇ,—અને હવે તુને વખાણું છું. હું તો

માત્ર ત્હારી ખુબસુરતીનેજ જાણ્યો હોતો, મગર ત્હારા સ્વભાવને ઓળખતો નહીં હોવાથી આવી કસૈડીથી મેં ત્હારી પુરી ઓળખાણ પાડી જોઈ. શાઆશ, તું ખરી નેક નીકલી.” અને તેણે હીકમતથી આગલ વધાર્યું “તું મ્હને એટલુંજ કહે કે તું મ્હને ચાહી શકે છે, અને તું જોશે કે ત્હારા ખ્યારના બદલામાં હું મ્હારો ખ્યાર વલતરમાં પુરવાર કરવા માટે એવો કોઇખી ભોગ નહીં હશે જે હું નહીં આપીશ.” અને તે એમ સીધતથી ધણું ગાલ ગાલ બોલ્યો.

લોભી બનેલી મારગારેટને વધી પાછો પેલો સુન્હેરી સ્વપ્નો આજ્યો! તે હવે પાછી ઠંડી પડી. તે રાણી બનવા માંગતી હતી, તે પોતાના સરપર તાજ માંગતી હતી, અને તે તાજને ખાતીર રોલાન્દને આપેલા વચનને તે બેવકા બનવાનો ધરાદો કરતી હતી. તેની નઝર તે વખતે રોલાન્દે પહેરાવેલી ચીટીપર પડી, અને તે બોલી “રાજા નામવર, ત્હમે સહેલાઈથી સ્હમજી શકશો કે આજનો આ બનાવ તમામ ચક-બ-ચક બન્યો છે, અને તેથી હું ગુંચવાઇ ગઇ છું, ત્હમે જો મ્હારીપર ગુસ્સે—”

“ઓ! આખી દુન્યાને ખાતીર નહીં, બ્હાલી માગી, હું ત્હારી પર ગુસ્સે થાઉંજ નહીં.” રાજા વચ્ચે પુકારી ઉઠ્યો “મેં તો મ્હારો અથાક ખ્યાર ઝાહેર કીધો છે, હવે તો તુને તે માટે નકકી કરવાનું છે. હું હમણું ને હમણુંજ કાંઇ ત્હારી પર દબાણ કરવા માંગતો નથી, તું મ્હને એટલું વચન આપ કે કાલે સહવારના તું મ્હને મલશે. તું જે કામ મ્હારી પાસે બજાવવા માંગેજ તેને માટેખી હું તમામ ગોઠવણ કરીશ, અને તું કાલે સહવારે અગીઆર વાગતાને શુમારે આવીને મ્હને ત્હારો જવાબ આપજો.”

“ત્યારે હવે મ્હને રજા છે?” મારગારેટ પુછ્યું.

“સીધાર,” રાજા બોલ્યો. “કાલે સહવારે મ્હને ખુશીમાં ગરકાવ કરનારો જવાબ આપજો.”

મારગારેટ તે આરાસ્તા ઓરડામાંથી બાહાર પડી કે કોચરેન તેને તેના નોકરો બેઠાં હતાં ત્યાં લઇ ગયો.

મારગારેટ ઓરડાના દરવાજામાંથી બાહાર ગઈ કે રાજા મન સાથ બડબડ્યો “હું એને જીતીશ! તે મ્હારી છો તે કાલે જરૂરજ પાછી આવશે! તે વખતે હું તેને ડચેસનો ઇલકાબ આપીશ અને તેની આગલ જહવાહીરાતનો કીમતી દાખડો મુકીશ! હું તેને રહેવા માટે ખાસ આલીશાન મકાન આપવા કહીશ! અને તે એ તમામ કબુલ રાખશે! તેની રીતભાતમાં તો મેં ખરા પતીવ્રતાપણું કરતાં લાલુચ અને લોભને વધારે મોટા પ્રમાણમાં હસ્તી ધરાવતાં જોયાં છે. પાકદામનીની મગરૂરી કરતાં દુન્યાની લાલુચ તેનામાં મેં વધુ જોઈ છે. અને, તેથી તે મ્હારીજ છે. મગર, જો અહાં ઓવ બેઝનતાઇન વચમાં નહીં હોતે તો—તે છે, અને તે ખોટુંજ બન્યું છો! હમેશા હરીફાઈમાં દુસ્મનાઇ વસે છો!”

એટલું બોલી રહીને તેણે થોડોક વીચાર કરી એક રૂપેરી ધંડી ઉંચકી વળાડી, જવાબમાં કોચરેન આવી હોયો.

“મ્હારા વફાદાર ચોબદાર,” રાજાએ કહ્યું “હું ત્હારં મત માંગુછું. જે ખુબસુરતી હમણું મ્હારી પાસેથી ગઇ છે તેને વાસ્તે શું ધાર્યું? હા—હું ત્હારા દેખાવપરથીજ કહી દઉં છું. મગર, જો, સાંભલ, એક રાજાનેખી હરીફ હોય છેજ—”

“હરીફ? છટ-છટ!” કાયરેન હસ્તાં અને મસખરી કરતા બોલ્યો “વલી હરીફથી એક રાજને ખીલવાનું તે શાનું? તેને કચડી નાખતા વાર તે કેટલો લાગે!”

“સામ્યુન્ છે.” રાજ પુશી થતો બોલ્યો “તું એ કહે છે તે સામ્યુન્ છે. અને તેમ કચડી નાખવાનીજ વાત હવે આવેલી છે. તું જવાન અર્લ એવ બેઝનતાઈનને તો ઝાળખે છે, કાયરેન. યાદ રાખ કે તેને અને હાંધી હમણાં ગયલી સુંદર મારગ્રીટને-એ બેને-મલવા દેવા જોઈએ નહીં. આશરે છ સાત દાહાડા-એક અઠવાડીયું-સુધી તો એ બે નહીં મલી શકે તેમ કાંઈ કરવુંજ જોઈએ.”

“તો તેમ કરવા હું તૈયાર છું.” કાયરેન બોલ્યો “અર્લ એવ બેઝનતાઈન હાલમાં ક્યાં હશે?”

“ધણું ખરું રેઝલીન કાસલમાંજ.” રાજએ જવાબ દીધો “મગર મ્હને ખરાયર સાંભલી લે. દેખાઇતો ખુશ કરવાનો નથી-તેને મારવાનો નથી-સીફ કાંઈ રીતે તેને થોડો વખત કેદ કરવાનો છે.”

“ફવારનાજ હું ઉપડી જાઉં છું, અને કોઈખી મોકો મલતાંજ અર્લ એવ બેઝનતાઈનને ગીરફતાર કરીને લઇ આઉં છું.” કાયરેન બોલ્યો.

“મગર, સંભાલજે, માલમ નહીં પડે કે કોણે તેને શા માટે પકડ્યો છે.” રાજએ કહ્યું “તેના ગુમ થવાના કારણમાં જો એવી અફવા ઉડે કે તે અર્લ એવ દગલાસની તફ રવાના થયો છે તો પછી બહુજ સાર.”

કાયરેન નખીને રાજની પાસેથી દુર થયો, તે ગયો.

મારગારેટ પોતાની દાસી અને પેલા હત્યારખ નોકર સાથે તેનાં ઉતારાના મકાનમાં ગઇ અને ત્યાં ઝોરડામાં અકેલી બેસીને ખુબ વીચાર કરવા લાગી. તે રાજપર શક લઈ જઈ શકી નહીં, તે એમ સહમજ કે રાજએ તેને આઝમાવવાને ખાતીરજ ખાસ અધડીત રીતે કહ્યું હતું, મગર રાજ સફાઈલ હતો! વલી, તે મનમાં પાછો પેલોજ સુન્દેરી સ્વપ્નો લાવી: અને મનમાં ને મનમાંજ સ્કોટલેન્ડનું તાજ પોતાના સરપર જેવા લાગી. તેનામાં લોભ બહુજ મોટા પ્રમાણમાં ઉભરાઈ આવ્યો હતો, તે સ્કોટલેન્ડના તખ્તપર બેસીને રાણી થવા ઇચ્છતી હતી.

કલાકો વીટી ગયા: હવે રાતના નવનો શુભાર થયો હતો ન્યારે મારગારેટની દાસીએ અંદર દાખલ થઇને કહ્યું કે અર્લ એવ બેઝનતાઈન તે મકાનમાં આવ્યા હતા! અઝીઝ વાંચનારને કહેવાની ઝુરરત નથી કે તે મકાન આલીશાન ખાસ મોટા માણસોને માટે ઉતારો લેવા માટે જાણીતું હતું અને કોઈખી દરજ્જાદાર તે તફ આવતું તો ત્યાંજ ઉતારો લેવાની કોશીશ કરતું.—અર્લ એવ બેઝનતાઈનને ત્યાં આવેલો જાણી મારગારેટ પહેલાં તો અન્ય-ખીમાં થોડી ગરકાવ થઇ, મગર ઘૂર્તંજ તેણે પોતાની દાસીને અર્લ એવ બેઝનતાઈનને પોતાનાં કમરામાં મોકલવાનો હુકમ આપ્યો.

થોડી મીનીટ પછી અર્લ એવ બેઝનતાઈન અંદર આવી લાગ્યો, અને તે મારગારેટને ગલે વલગતાં બોલ્યો “બહાલી મારગારેટ, આવા આવા સંકેટો થઇ ગયાં પછી તુને સલામત અને સુખી જોઈ હું કેટલો ખસી પુશી છું!”

જે એવકાઇનો ખ્યાલ તેને થોડો વખત આગમજ આવ્યો હતો તે ખ્યાલ માટે જો રોલાન્ડ જાણે તો તેને કપકો દે એવું મારગારેટના મનની અંદર આવતાંજ તેને કુદરતીજ રોલાન્ડને ગમે પણગતી વખતે ધ્વજરી છુટી અને દુખ થયું! તોખી તે છોકરીએ પોતાની બાજી સંભાલવાની ગત કીધી: મારગારેટ મનમાં વીચાર્યું: “જો હું રાણી થવામાં નીશકળ નીવડીશ, તો કાઉન્ટેસ એવ બેઝનતાઇન થવા માટે તો મ્હારી જગા થશે!” અને, તેથી, તેણે રોલાન્ડ સાથે અચ્છી રવેશે વાત કીધી.

“રાજાને તું મલી કે, વાર?” અર્થ એવ બેઝનતાઇન અલી ધણી મોટી આતુરતાથી પુછવા પડ્યો “અલ એવ કેથનેસ માટે મદદ મેલવવામાં તું કુનોહ પામી કે?”

“હું રાજાને મલી છું, રોલાન્ડ” મારગારેટ કહ્યું “જો બન્યું હતું તેની વીગત મેં રાજાને કહી અને તેણે આવતી કાલે પોતાનું બનતું કરવા અને તે માટે મ્હને જવાબ આપવા કહ્યું છે. પણ, તું વ્હાલો શું કામે હીંયા એમ એકાએક આવી લાગ્યો છે? શું કાંઇખી નવો બનાવ બન્યો છે? શું અર્થ એવ કેથનેસ પોતાના મકાનપર પાછા ફર્યા છે?”

“અફસોસ, નહીં!” રોલાન્ડે જવાબ દીધો. “સર કેસીમીર જેવણુ હમણું રોઝલીન કાસલમાં આવ્યા છે, તેવણુ મ્હને રાજાને આપવા એક રકકો આપ્યો છે. મેં તુને આ મકાનમાં ઉતારો લેતી જાણી અને હું હીંયાજ આવ્યો.”

ત્યાર પછી અર્થ એવ બેઝનતાઇને એલબરટીનાને લગતી ખીના વીગતવારે કહી, મારગારેટ તે વાત દુખથી સંભલી અને તે બોલી પડી “ખીયારી એલબરટીના! કેવી ધાસ્તી બરી હાલતમાંથી તે બચી જઇ શકી છે!”

“અને હવે, વ્હાલી મારગારેટ” અર્થ એવ બેઝનતાઇને કહ્યું “મ્હારે સર કેસીમીરનું કાગઝ રાજાને આપવા હવે હોલીરુઝ કાસલમાં જવુંજ જોઈએ.”

એક પણ મારગારેટ ગભરાઇ, કારણ કે તે ખીલીધી કે અર્થ એવ બેઝનતાઇન અને રાજાની વચ્ચેની મુલાકાત તેની પોતાની બાબદમાં કદાચ નુકશાનકારક નીવડે, લેડીન ખીજજ પણ તેણે તે વીચાર ફેરવી નાખ્યો કે રાજા કાંઇખી સંસારે રોલાન્ડને કાને પડે તેવી વરતણુક ચલાવશે નહીં!

રોલાન્ડે ફરીથી પોતાની અદરાયલીને પોતાને ગમે લગાડી, અને તે પછી તે રાજાની મુલાકાતે જવા નીકળ્યો. રાજાની મુલાકાતે તે અકેલો ગયો.

રાજાના હોલીરુઝના મહાલમાં ચાલી ચલાવીને અર્થ એવ બેઝનતાઇનને પોતાને આવેલો જોઇને તો કોચરને અગ્નયખીમાં ગડ ગયો, અને તે મનમાં બોલ્યો “સારે નસીએ આ બનાવ બન્યો છે; મ્હારી ધણી મ્હેનન બચી ગઇ છે.”

રાજાની સાથે કોચરને મસલહત ચલાવી, અને તે પછી અર્થ એવ બેઝનતાઇનને રાજાની હુઝુરમાં લઈ જવામાં આવ્યો, જેને રાજાએ ધણું મોટું માન આપવાનો દેખાવ કર્યો.

રાજા જાણે કશામાં નહીં હોય તેમ ગટમાં લોટીને ગર કાઢવા પડ્યો “કદાચ ત્હમે પેલી જવાન આનું—તેવણુનું નામ શું જો ?—હા, મારગ્રીટ પ્રીટઝએલન, તેવણુને ત્હમે મદદા હશે.”

“હા, નામવર” અર્થે જવાબ આપ્યો. “તેવણુ જ્યાં ઉતર્યા છે ત્યાં હું તેવણુને મળ્યો” અને તેવણુ કહ્યું કે ત્હમો નામવર અર્થે એવ કથનેસના સંબંધમાં ઘટતું કરવાના હો અને ત્હમોએ સારો જવાબ આપ્યો છે.”

“સાચ્યું જ છે.” રાજે બોલ્યો.

તે પછી અર્થ એવ બેઝનતાઇને સર કેસીમીરવાસો રૂકો રાજને આપ્યો અને રાજને તે વાંચ્યા બાદ કહ્યું “ત્હમે સીધારો, સર કેસીમીરને મ્હારી સલામ સાથે ખાત્રી આપીને કહો કે કામ સરંજામ ઉતરશે.”

રાજને અર્થ એવ બેઝનતાઇન નમ્યો, અને ત્યાંથી ગયો. તેણે પેલા ઉતારાના મકાનપર રાત તોડી પાડીને પોતાની અદરાયલી મ્હોરદાર સાથ સ્થવારે રોઝલીન કાસલ તર્ફ ઉપડી જવાનો વીચાર કીધો. રાજની પાસેથી રોલાન્ડ નીકળ્યો કે તેની સાથમાં કાચરેન બાહારના દરવાજા સુધી આવ્યો, અને જ્યારે અર્થ એવ બેઝનતાઇન છુટો પડ્યો ત્યારે તેણે કાચરેનના હાથમાં સુંદેરી સીકકાઓ ધનામ તરીકે મુક્યા.

તે વખતે રાત્રીનો દશ વાગનાનો શુમાર થયલો હતો. ચાંદની ખુશનુમાં રૌશની છવાઇ રહેલી હતી. અર્થ ઝડપથી પેલા ઉતારાના મકાન તર્ફ જતો હતો, તેટલાં પછવાડેથી ત્રણ હત્યાચંપ માણસોએ તેની પર હુમલો કીધો.

“સામે ના થતા નામવર” તેમાંનો એક બોલ્યો. “ત્હમે અમારા કંદી છો.”

અર્થ એવ બેઝનતાઇન લડી શકે અને પોતાની તલવાર મ્યાનથી બાહાર કાઢે તેટલાં તો તેને ગીરફતાર કરવામાં આવ્યો.

મગર, તેજ પછે ત્યાં એક ઘોડેસ્વાર યકતરમાં સગયલો દોડી આવ્યો.

તે સર ફ્લેમીંગ શીટઝ એલન હતો.

પ્રકરણ ૧૯ મું.

સર કેસીમીરની મદદથી ફ્લેમીંગને દરબજો.

અર્થ એવ બેઝનતાઇન તો લગભગ ગીરફતાર હતો, તેને પકડનારા તેને નકડી કાઢેલી જગાપર લઈ જવાની તક્યારીમાં હતા તેટલાં સર ફ્લેમીંગ શીટઝએલન આવી લાગ્યો. તે એક સંજોગ હતો, અને રોલાન્ડની બાબદમાં તે સારો હતો. સર ફ્લેમીંગ પોતાના જવાના રસ્તાપરની આ કાંઈક સુનસાન જગાપર જ્યારે કાંઈ એને એકપર પાછલથી હુમલો લઈ જતા બોલ્યા ત્યારે તે સ્થમળ્યો કે કાંઈ ઝડક બદમાશો હશે અને તે પોતે મદદમાં દોડી પહોંચ્યો. સર ફ્લેમીંગની સમક્ષીર મ્યાનથી બાહાર નીકળી કે પેલા બેએ અર્થ એવ બેઝનતાઇનને છોડી દીધો, અને પોતાનો બચાવ કરવાને તલવાર નીકાલવાને બદલે તેઓ ત્યાંથી નહાસી ગયા. દેખાઈતું હતું કે પેલાઓ રોલાન્ડને ધમ્મા કરવા માંગતા નહોં હતા, અને વધી ત્યાં સહુ રેડાય

કે વાત વધી જાય તો તેમને એક ખુશી જાય તે માટે ન્હાસી જવા માંગતા હતા. અગ્રીક વાંચનારને જણાવવાની ઝુરત નથી કે રાજના હુકમથી કાયરેન કોમ્પની રીતે થોડા દીવસ માટે અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનને છુપી રીતે કેટ કેટલાં રાખવા માંગતો હતો અને જ્યારે તેણે રોલાન્ડને પોતાનેજ એડીનબરોમાં ચાલી ચલાવીને આવેલો જોયો ત્યારે તેણે પોતાના બે માણસોને તેનીપર હુમલો લઇ જવા તકવાર કીધા અને તેમને લહુ તોડી દેડવા અથવા વાત નહીં વધારતા છુપી રીતે તે કામ કરવા સખ્ત તાકીદ કીધી હતી. મગર, તેઓ ફાવ્યા નહીં.

સર ફલેમીંગ તેમની પુઠે દોડતે, પણ તેને બે અડચણથી ત્યાંજ અટકવું પડ્યું: એક તો એ કે તે જણવા પામ્યો કે ત્યાં અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન હતો, અને બીજું જે અર્લ પોતે પેલાઓને હાથ ગીરફનાર થતા કાંઈ ઝખ્ખી થયો હોય તો તેને તુર્તજ મદદ કરવા તે માંગતો હતો.—મગર, અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનને રહેજ હાથપર ઘસાડો લાગવા સીવાય કાંઈખી થયું નહીં હતું.

અરસપરસના ખુલાસા થયા પછી સર ફલેમીંગે કહ્યું “મ્હારે ખોટી તો નહીં થવું જોઈએ, પણ ત્હમારી સાથે ઉતારાના મકાન સુધી ત્હમને પહોંચાડવા હું માંચુ છું કે જેથી કોઇ ફરીથી હવરાન નહીં કરે, યાતો ત્હમે મહારી સાથે આવો અને રાજના મહાલ આગલ ખોટી થાઓ.”

“મ્હને શું ખબર કે રાજના મહાલ તર્ફના રસ્તાપરખી ડાકુઓ ભમતા હશે!” બેખબર રોલાન્ડ બોલ્યો “નહીં તો હત્યાર સજતે. મહારીપર પાછલથી હુમલો જે નહીં થયો હતો તો હું તે લોડને હંફાવતે. હું હવે સંભાલથી જમશ, ત્હમે જાઓ ફલેમીંગ, કદાચ રાજ સુધ જશે તો પછી કામ ખગડશે.”

“મહારી તલવાર તો હું આપી શકતો નથી કેમજે રાજની હુઝુરમાં મ્હને તમામ બકતર અને તલવાર સાથે હાજર થવાનું ફરમાન છે,” સર ફલેમીંગે કહ્યું “મગર, આએ મહાર ખંબર ત્હમારી બીજી બાજુએ કમરખંધમાં મુકી દો.”

તે પછી તેઓ છુટા પડ્યાં, અને રોલાન્ડ તેના ઉતારાના મકાનમાં જઈ પહોંચ્યો જ્યાં મારગારેટ તેને આંતરતાથી જોવા માંગતી હતી, કેમજે તે બીહતી હતી કે રખે રાજ સાથે તેને તેના સંબંધમાં કાંઈ વાત થઇ હોય! મગર, નહીં. જ્યારે તેવું કશું તેણે રોલાન્ડ તર્ફથી જાણ્યું નહીં ત્યારે તે ખુશી થઇ અને તેના બાઇ ફલેમીંગે રોલાન્ડને રસ્તામાં અચાબ્યો હતો તે જાણી ઔરખી ઝીઆદા ખુશી થઇ રહી.

તે દરમ્યાન, સર ફલેમીંગ રાજના મહાલમાં જઈ પહોંચ્યો, અને તેનો રાજના પેલાજ ચોખદાર કાયરેન સાથે મેલાપ કરાવવામાં આવ્યો.

“જે કે બહુ મોડું થયું છે, અગીઆર વાગતાનો શુમાર છે, છતાંખી હું ત્હમારો પયગામ લઇ જઈ છું. હું ધારું છું, સર નાઇટ, કે ત્હમો તેજ કામને લીધે આવ્યા છો જેને માટે ત્હમારા માનવંત બહેન અને અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન આવી ગયા છે.”

“હા, અર્લને ઉઠાવી જવાનીજ વાત તે છે, મગર મ્હને બીજા બધા ઝુરરી કામસર રાજને ખસવાનું છે.” સર ફલેમીંગે બોલ્યો અને તેણે ઉમેર્યું “અને જ્યારે અર્લ ઓવ

કેથનેસ નામવરને ઉઠાવી લઇ જવાની વાતની ત્હમે યાદ કીધી છે ત્યારે મ્હારે કહેવું જોઇએ કે રાજના મહાલ તરફ આવવાનો રસ્તોખી ક્યાં સલામત છે?”

“કેમ, શું થયું? સર નાહટ?” કોચરેન પુછવા પડ્યો!

“કાંઠા બે આદમીઓએ અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇન પર હુમલો કીધો, મગર હું ત્યાં જઈ પહોંચ્યો અને તેઓ ન્હાસી ગયા.”

“એ કોણુ બદમાશો હશે!” અન્નશી અમ્મા થઇને કોચરેન બોલ્યો, અને પછી તે પુછવા પડ્યો “પણ, અર્લ નામવરને કાંઠા ઇઝ તો નથી થઇતી?”

“હાથપર સ્ફેજ ધસાડો થયો છે તે સીવા પાક ખુદાના શુકરાના છે કે કાંઠા વધુ જન્મ નથી.” સર ફલેમીંગ બોલ્યો “મગર, પેલા હીચકારા જે મ્હને જોઇને ન્હાસી ગયા તેઓથી આ તરફનો રસ્તોખી ખાકાત નથી. મદદમાં ત્યાં કોઇ સંત્રીખી નહીં, તેનો પાહરોખી નહીં!”

“એ બાબદમાં હું જાતે જુસ્તેજુ ચલાવીશ, મગર ત્હમો નામવર રાજ આગલ એ બાબદમાં કાંઈ યુનોચેરા નહીં કરતા.” કોચરેને કહ્યું.

“અરે નહીર, મ્હને રાજ નામવર સાથ એટલું બધું અગત્યનું બીજું કામ છે કે આવી વાતો કરવાની મ્હને દુરસતખી નથી.” હસીને સર ફલેમીંગે કહ્યું.

“હવે હું ત્હમારા આવ્યાની ખબર રાજ નામવરને આપવા જાઉં છું.” કોચરેને કહ્યું, અને તે ગયો.

થોડા વખતમાં કોચરેન રાજની હુજુરમાં સર ફલેમીંગને છોડી બાહાર આવ્યો કે રાજએ સર ફલેમીંગને કહ્યું “સર ફલેમીંગ, બસે પંચાયાં ત્હમે, જે કે રાત્રીનો આ વખત એવો છે કે જે વખતે અમને આરામ લેવી જોઇએ, મગર અમારી રૈયત અને તેખી ત્હમારા જેવા બાહાદુર નરેશર કે જેણે અમારું માન જીત્યું છે તેણે ખાતીર અમે અમારા આરામનો ભોગ આપવાખી તૈયાર અને ખુશી છીએ. બોલો, શું છે?”

“આપ નામવરની હુજુરમાં” સર ફલેમીંગે નમીને કહ્યું “મ્હને માનવંત સર કેસીમીર દચ્ચેસ્ટેએ મોકલ્યો છે, અને તેવણે મ્હને ત્હમને આપવા માટે આ વીંટી આપી છે.”

તે વીંટી લઇને રાજએ જાણે સર ફલેમીંગને પહેલીજ વાર જોયો હોય તેમ માથાથી પગ સુધી જોયો, અને પછી તે બોલ્યો “ઓ, ત્યારે ત્હમને તે મોટા દરજ્જાપર સર કેસીમીરે નેમ્યા છે, હું ત્હમને મુઆરકબાદી આપું છું.”

રાજએ સર ફલેમીંગનો હાથ પકડીને હલાવ્યો, ત્યારે સર ફલેમીંગ તઅજ્જુબ રહ્યો કે તે કયા દરજ્જાની વાત કરતો હતો અને શાંત્રે માટે તે એટલી બધી ગર્મ મુઆરકબાદી આપતો હતો!

“સર કેસીમીર તો આ તરફજ આવ્યા હતા, પણ આજે જ્યારે અમે અર્લ ઓવ કેથનેસને શોધવા ગયા ત્યારે સર કેસીમીર રોઝલીન કાસલમાં જઈ લાગ્યા, અને તેવણે તે પછી મ્હને મોકલ્યો.” ટુંકમાં પટાવતાં સર ફલેમીંગે રાજને કહ્યું “તેવણની આપેલી આ વીંટીને જોઇને ત્હમે તઅજ્જુબ થવા બાદ મ્હને કોઇ દરજ્જા માટે મુઆરકબાદી આપો છો તે જાણી હું પોતેખી તઅજ્જુબ છું, નામવર.”

“ત્હમ્મારી આગલ હવે મ્હને એક રાજકીય લેદ ખોલતાં અડચણ નથી.” રાજાએ કહ્યું “ત્હમ્મારી બાહાદુરી માટેજ ખુશી થમને સર કેસીમીરે ત્હમને એક મોટા દરજ્જા પર નેમ્યા છે. સર ફ્લેમીંગ, મ્હને અગીઆર વરસો સુધી કબ્દ રાખનાર ઇંગ્લેંડ તર્ફ મ્હારો ગુસ્સો ધણો છે અને તેની પર હુમલો લઇ જવા માંગુ છું. એ હુમલો મ્હારાથી અકલાથી લઇ જવાય તેવી મ્હારી શક્તી નથી, અને તેથી મેં સર કેસીમીરના પ્રીન્સ દ સાલાજાની મદદ માંગી છે. મ્હારા અમીર ઓમરામાં ધણા એવા છે કે જેઓ ઇંગ્લેંડ સાથે લડવા ખુશી નથી, અને તેથીજ મ્હને બાહારની મદદ જોઇએ છે. પ્રીન્સ દ સાલાજાએ પોતાની તર્ફથી સર કેસીમીર દએસ્તેને સ્કોટલેંડ છુપા મોકલ્યા છે કે જેવણુ મ્હારી સાથે મસલહત ચલાવે. સર ફ્લેમીંગ, સર કેસી મીર જે હમણું મ્હારી પાસે મ્હારા માહાલમાં આવેલા તે એજ છુપી વાતને માટે આવેલા, અને તેવણુ પોતાના પ્રીન્સ તર્ફથી વીસ હજાર લડવઇયાની મદદ મ્હને આપવાની કમ્બલાત આપી છે, મગર તેવણુ એક શર્ત કીધી છે.”

“અને તે શર્ત ?” રાજાના થોભવાથી, સર ફ્લેમીંગથી પુછી દેવાયું.

“તેજ વાત પર હું આઉં છું.” રાજા હસીને ખોલ્યો “પ્રીન્સનું વીસ હજારનું લશકર જે મ્હારી તર્ફથી લડે તેની સરદારી સર કેસીમીરે સ્કોટલેંડના કોઇ લડવઇયાને આપવા કહી અને તે સરદાર પોતે નેમવો એવું મ્હારી સાથે નક્કી કરવા ઉપરાંત સર કેસીમીરે કહ્યું કે જે શમ્સ પોતાની વીંટી લઇને આવે તેને તે વીસ હજાર લડવઇયાનો સરદાર સ્હમજવો અને મ્હારે તેની પાસેથી વીંટી લેતી વખતે તે જે એક ચીઝની માંગણી કરે તે તેને બક્ષવી.” રાજાએ કહ્યું અને વધાર્યું: “તેથી, સર ફ્લેમીંગ શીટઝએલન ત્હમે મ્હારી મદદમાં લડનારા લશકરના વડા અફસર છો, અને આ વીંટી માટે આજે ત્હમને જે માંગવું હોય તે માંગો, હું તે આપવા તઇયાર છું. માંગો ત્હમને શું મ્હેરબાની જોઇએ છે ? સર ફ્લેમીંગ.”

ઉમંગીત આત્મા, ષડકતા દીલ, અને દીલેરાના ચહેરાથી સર ફ્લેમીંગે તે વાત સાંભલી, અને તેજ વખતે તેને પેલા ગુફાદાર કબ્રસ્તાનવાલા ભોંયરામાંની સુફેદ ઔરતની યાદ થઇ જેણે સર કેસીમીરના આકારને હાથ લગાડ્યો હતો: ગોયા મઝકુર સુફેદ રહે સર કેસીમીરથી સર ફ્લેમીંગને ફાયદો થનાર છે એમ સ્હમજાવ્યું હતું !

રાજા દેવીડે તેને કોઇ મ્હેરબાની માંગી લેવા કહી, અને તેના વીચારમાં સર ફ્લેમીંગ પડી ગયો: તે વીચારવા લાગ્યો કે તે પોતે શહેરબદર થયેલા કલંકીત કુલનો એક હતો અને તેને સ્કોટલેંડમાં જો કોઇખી વખત ઝોળખી કાઢવામાં આવે તો તબાહી હતી, તેથી તેણે આ મ્હેરબાની માંગી લઇને સદાનો પોતાને, પોતાની બહેનને, અને અર્લ ઓવ કેથનેસ તથા તેની બેટીને ઇલજામથી બચાવી લેવાનો એક ઇરાદો કીધો, મગર તેમ કરવા જતાં જો આજની મ્હેરબાની—અર્લ ઓવ કેથનેસને બચાવવાની મ્હેરબાની—માટે રાજા કશું નહીં કરી શકતો હોય તો તે માંગી લેવાની પ્હેલી ફર્જ વીચારી, અને તેથી તે રાજાને પુછવા લાગ્યો “નામવર, હું ત્હમ્મારી પાસેથી તે એક મ્હેરબાની માંગી લઉં તે અગાઉ મ્હને એટલું જણાવશો કે ત્હમે મ્હારી બહેનને અર્લ ઓવ કેથનેસના સંબંધમાં કાલનો વાયદો કીધો છે તે ત્હમ્મારો વીચાર તે બાબદમાં શું છે ?”

“સાહેબ, સર ફ્લેમીંગ” રાજાએ કહ્યું “આ બાબદ એ અર્લની પંચાતીની છે, અને

અર્લ ઓવ દગલાસ ઝોરાવર છે, તેની સાથે જો કાંઈ મ્હને તોર છોર થાય તો એક ન્હાની લડાઇજ નજે અને તેથી એવી કાંઈ લડાઇની જોખમદારી લેવા અગાઉ મ્હારે મ્હારા દીવાને ખાસના ઓમરાઓની સલાહ લેવી જોઇએ. આવતી કાલે દીવાને ખાસની સભા મેલવવાનો હુકમ મેં કાઢ્યો છે અને તેથીજ જવાબ માટે મેં ત્હમારા માનવંત પ્હેનને અગીઆર વાગતે બોલાવી છે.”

રાજનું તે બોલવું સાંભલીને સર ફલેમીંગ ચેતી ગયો કે અર્લ ઓવ કેથનેસને બચાવી લેવાની બાબદમાં રાજ હવુણુ કાંઇખી નકકી કરાવપર આવ્યો નહીં હતો, તેથી તેણે પોતાને લગતી બાબદ તુર્તજ બાબુએ કરી દીધી અને પોતાને અને પોતાની પ્હેનને ન્હાનપણથી મોટાં કરનાર નામવર અર્લ ઓવ કેથનેસને બચાવવા તે નીમકહલાલ જવાન તૈયાર થયો. તે પોતાના ગુરુણુપર પડી ગયો, અને તેણે રાજ દેવીડનો હાથ પકડીને કહ્યું. “રાજ ત્હમે એક મ્હેરબાની બક્ષવા કહી છે, અને હું તે મ્હેરબાની તરીકે એટલુંજ માંગું છું કે ત્હમારે ત્હમારા પોતાના હુકમથી એવું ફરમાન બાહાર પાડવું કે અર્લ ઓવ દગલાસે અર્લ ઓવ કેથનેસને સહી સજામત છોડી દેવા, નહીં તો અર્લ ઓવ દગલાસ સાથે લડાઇ ચલાવીને તેને ગીરફતાર કરી રાજના ફરમાનની વીરુધ્ધ જવા માટે શીતુરી તરીકે તેની અને તેના મદદગારોની તપાસ ચલાવવી.”

“ત્હમે કહો છો તેમ થશે, ત્હમારી માંગેલી મ્હેરબાની મેં આપી,” રાજએ લાચારી છતાં આપેલા વચ્ચને લીધે ફર્જયાત કહી દીધું, અને પોતે મારગારેટને પાછો બીજે દીવસે મલવાજ અને તેના વીચાર જાણવા માંગતો હતો તેથી તે ગોડવીને બોલ્યો “મગર, સર ફલેમીંગ, આ બાબદમાં ત્હમારા માનવંત પ્હેનના દયાણુમાં ગોયા ન્હને સ્હમણું છું, અને તેથી ત્હમે કાલે અગીઆર વાગતે તેવણને લઇને હોંયા પાછા આવજો. હું અર્લ ઓવ દગલાસના સંબંધનું હુકમનામું તૈયાર કરાવી રાખીશ, અને તે ત્હમારા માનવંત પ્હેનના હાથમાં આપીશ.”

“હું અને મ્હારા માનવંત પ્હેન ત્હમારી હુઝુરમાં કાલે સ્હવારના અગીઆર વાગતે હાઝર થઇશું.” અને નમીને સર ફલેમીંગ ગયો કે રાજએ તેને અટકાવીને કહ્યું.

“યાદ રાખો, સર નાઇટ! આપણી વચ્ચે જેબી વાત થઇ છે તે તદનજ ખાનગી રહે. ત્હમારા પ્હેનનેબી તે વાત નહીં કહેતા-ત્હમારા ધણા મોટા દોસ્ત હોય તેનેબી નહીંજ. એ છુપી વાત બ્યાં સુધી સર કેસીમીરના પ્રીન્સનું લશકર હોંયા આવે નહીં ત્યાં સુધી છુપીજ રહે તેની યાદ રાખજો, અને હવે સીધારો.”

પ્રકરણ ૨૦ મું.

પાકદમન મારગારેટ-તાજની લોલી!

મ્હારા અઝીઝ વાંચનારને સ્હેજબી શુંચવાડામાં રાખીને આગલ વધવું હું નાપસંદ કરું છું, અને તેથી હોંયા ખુલાસો કરવાની ઝુરરત છે કે સર કેસીમીરે એડીનબરોથી પાછા ફરતા

રાજા દેવીડની પાસે પોતાની વીંટી સાથે સર ફક્ષેર્મીંગને મોકલવાને ઇરાદો તો કાઢેલો પણ તે પોતાના ભાઇ લોર્ડ એચર ઓવ મેલરોજની સલાહ વગર સર ફક્ષેર્મીંગની બાબદમાં એક પગલુંબી મરવા નહીં માગતો હોવાથી તેણે એથી તર્ફ જવાનો, ઇરાદો કાઢેલો, મગર તે અમાઉ તો તેને એક્સપરટીનાને પેલા દગાખાઝ પાદરીથી બચાવીને રોઝકીન કાસલ તર્ફજ આવવું પડ્યું ત્યારે તેણે પોતાના ભાઇપર કહેવડાવીને તેના જવાબની રાહ જોઇ, અર્થઃ ઓવ કેથનેસને માટે કાંઇથી કરવા સાર તેણે રાજાપર અર્થઃ ઓવ બેઝનતાઇન પાસે તુર્તજ ખયગામ મોકલાવ્યો, લેકીન તે પછીના અર્ધા કલાકમાં તો લોર્ડ એચરનો જવાબ મળ્યો અને તેથી તેણે પોતાની વીંટી આપીને પોતાના મરહુમ ભાઇ જોનના બેઠા સર ફક્ષેર્મીંગને રાજા દેવીડ પાસે મોકલાવ્યો. વહી, તેણે ઇચ્છ્યું કે રાજા ગોઠવણ મુજબ જ એક મ્હેરબાની તેની ઉપર ઉતારવા માગે તે મ્હેરબાની તરીકે પોતાની હાથેશની આઝાદી મેલવવાની તરકીબ સર ફક્ષેર્મીંગ વાપરશે, મગર તે પછી શું થયું હતું તે આપણે જોઇ ગયા છીએ.

રાજા દેવીડ મારગારેટને પાછો મલવા અને તેની સાથે ખાનગીમાં થોડીક વધુ વાત કરવા માંગતો હતો અને તેણે તેથી પાટીયાં ગોઠવીને સર ફક્ષેર્મીંગ સાથે મારગારેટને ખીજે દીવસે અગીઆર વાગતે બોલાવી તો હતી, પણ રાજા વીચાર કરવા લાગ્યો કે તેને પોતાને એક ધણો મુશકીલ ભાગ બજવવાનો હતોઃ કારણ કે તે હમણાંજ જાણવા પામ્યો હતો કે સર કેસીમીર સર ફક્ષેર્મીંગને ધણો ચાહતો હતો અને સર ફક્ષેર્મીંગને ખાતીર તે તેની બહેન મારગારેટનેથી ચાહીને માન આપતો હોવાજ જોઇએ એટલે પછી તેજ મારગારેટ સાથે દગો રમવા જતાં તેને (રાજાને) સર કેસીમીરની ખફગીમાં ઉતરી જવું નહીં પડે તેની હવે તેને ધારતી પડી! મગર, રાજા દેવીડ પ્રપંચી હતો, તે બોલી મારગારેટને ફસાવવા માંગતો હતો અને વહી ખીજા કાથ પર સર કેસીમીર અને સર ફક્ષેર્મીંગને ગુસ્સોથી નહીં બ્હોરી નહીં લેવાય તેવી કોઇ તકથીર કરવા માંગતો હતો!

મારગારેટને રાજાએ બોલાવી છે તે વાત પેલા ઉતારાના મકાન ઉપર જઇને બ્યારે સર ફક્ષેર્મીંગે કીધી ત્યારે જમ સર ફક્ષેર્મીંગને કાંઇ વહેમ નહીં ગયો હતો તેમ રોલાન્ડ અર્થઃ ઓવ બેઝનતાઇનનેથી કાંઇ શક ગયો નહીં, મગર મારગારેટ રહમજી ગઇ. તે લોબી થઇ હતી, તેને તાજ જોઇતું હતું, લેકીન અઝીઝ વાંચનારે રહેજથી શક લઇ નહીં જવો જોઇએ કે તે દામન ખરાબ હતી! આપણી વાર્તાની તે મુખ્ય પાત્ર પાકકામન, નીતીની નેક, અસમતદાર હતી. મગર અફસોસ કે તે વચનથી બેવચન, રાણી બનવાના લોભને ખાતીર, થનાર હતી! અને તેનો નતીજો—આગલ ચાલો:

ખીજે દીવસે બરોબર અગીઆર વાગતે સર ફક્ષેર્મીંગ શીટઝએક્સન, તેની બહેન મારગારેટ અને મારગારેટનો અદરાયલો ખાવિંદ અર્થઃ ઓવ બેઝનતાઇન રાજા દેવીડના મહાલમાં જઇ પડોઆં. તેઓને તુર્તજ રાજાના બેસવાના કમરામાં દાખલ કરવામાં આવ્યાં, જ્યાં રાજા ઇસકી ફાંકડાં લીખાસમાં તથયાર થઇ ગોયા મારગારેટને આંજી નાંખનારો દેખાવ કરીને બેઠો હતો. અર્થઃ ઓવ બેઝનતાઇન જો કે તેડયા વગરનો મહેમાન હતો છતાં રાજાએ તેને માટે કાંઇથી ગુસ્સો બતાવ્યો નહીં, કારણ કે તેણે જ ગોઠવણ અગાઉથી સર ફક્ષેર્મીંગને દુર રાખવા માટે કરી રાખી હતી તેજ ગોઠવણથી રોલાન્ડથી દુર થઇ શકે તેમ હતું એમ તેને માન્યું.

તેમને માન ઇજ્જતથી એસાડવા પછી થોડીક વાતો કરીને રાજા દેવીડે કહ્યું “અમારા સેક્રેટરી જે પાસેના ઓરડામાં બેઠેલા છે તેમને હસ્તાવેશો તપાસ કરવામાં થોડાક સવાલો કરવાના છે, અને તેવા નજીવા કામ માટે આ બાનુને તકલીફ આપવાની કોઇ જરૂરત નથી, તેથી આપ નામવર અર્થે આવ બેઝનતાઇન અને આપ નામવર સર ફલેમીંગ પ્રીટરએલન ત્યાં જશો તો જોઇતું કરતું પુછી લઇને અમારા સેક્રેટરી અમારું ટુકમનામું તપાસ કરી આપશે.”

સર ફલેમીંગ અને અર્થે આવ બેઝનતાઇન કાંઇખી વહેમ વગર ત્યાંથી ગયા, તેઓ એમજ સ્થગળ્યા કે રાજા નાઝુક ઝાતી તફમાન ધરાવતો હતો અને તેવા માનના ધરાહાથીજ તેણે મારગારેટને ત્યાં એસવા જણાવ્યું હતું, “અને તેઓના જવા પછી તુર્તજ સગ્ન બોલ્યો:

“માગી, અઝીઝ મારઝીટ, તું બહાલીએ” અને રાજાએ મારગારેટનો હાથ પકડીને પોતાના હોટો પાસ લઇ જતાં કહ્યું “ગઇ કાલે રાત્રે આપણી વાતપર ખુબ વીચાર કર્યોજ હશે.”

“હા, નામવર” મારગારેટ પોતાનો હાથ ખેંચી લેતાં કહ્યું “તમે મ્હારી લાગણી સાથે ઠીક મસખરી કરી લીધી છે.”

“મસખરી!” રાજાએ અજાણથી બતાવી “જે તું એમજ ધારતી હોય તો પછી તેમાં ત્હારી મોટી જીલ છે. હું ગંભીર હતો અને ગંભીર છું—”

“અગર ગંભીર હતા અને છો.” મારગારેટ બોલી પડી “તો જે રીતની વર્તણૂકથી કામ લેવામાં આવ્યું છે તે રીત ત્હમારા જેવા રાજા ચલાવીજ નહીં શકે. ત્હમો ખ્યાલ કરો કે ત્હમે કેમ વરતો છો! માટે વધારે વાર મ્હારાં ટાલેલાં કરવાના છોડી દો—મ્હને મ્હારા ભાઇની પાસે જવા દો.”

રાજા કાંઇ વીચારમાં પડીને બોલ્યો “મ્હને જવાજ આપ, આપણી વાત આગલ ચાલે તે અગાઉ મ્હને આ સવાલનો જવાજ આપ, મારઝીટ, કે તેં અર્થે આવ બેઝનતાઇન અથવા ત્હારા ભાઇને મ્હારી અને ત્હારી સાથે ગઇ કાલે થયેલી વાતનો સંસારો તો નથી આપ્યોની?”

“એક શબ્દખી હું બોલી નથી” મારગારેટ મગરૂરીથી કહ્યું “મેં મ્હારા ભાઇને કે તેમના સાથીને એ વાત જાણવા દીધીજ નથી કે એક લાચાર છોકરી જે પોતાના વાલીને વાસ્તે મદદ માંગવા રાજા પાસે આવી તો તેની લાચારીનો લાભ લઇને રાજાએ તેની પાસે અધરીત માંગણી કીધી!”

“ત્હારા જેવી એક સુંદરીએ આવા શબ્દો બોલવા દુખ સમાન છે, એ શબ્દોનો અનેલો વાકયજ બાટકી છે, મ્હારે માટે કાતીલ છે.” રાજાએ કહ્યું “માગી, હું મ્હારા તાજના કસમ ખાઇને કહું છું કે ત્હારે માટે મ્હને અતીખ પ્રેમ હતો અને જીલ મોટો ખ્યાર હું ત્હારે માટે ધરાવું છું, હું ગંભીર થઇને એ બોલું છું, મસખરીનો એક લફઝખી એમાં શામીલ નથી. તું અધરીત માંગણી માટે બોલીજ કેમ શકી? મ્હારી માંગણી ખીલકુલજ લાયક હતી, તે અધરીત કદીખી હતીજ નહીં, અને જે એવી માંગણી મેં રોકાડેડની ખીલ કોઇખી ખુબસુરતમાં ખુબસુરત બાનુ આગલ કીધી હતે તો તે મ્હારા સુંદર અલ્લામોપરથી ગોયા કુરખાન થતે.”

“કાંધ ખીજી કુરખાન કદાચ થાય” ગુરૂચી સર ઉઠાવીને મારગારેટ બોલી “મગર હું બહુજ અફસોસ કરું છું કે સ્કોટલેન્ડનો રાજાનો પોતાની રમતની બાનુઓ માટે આવો હલકો વીચાર છે.” રાજાે તો તે હીંમત ભરેલો વાકયા બોલતો સાંભલી તદ્દન સ્તબ્ધ બનીને મારગારેટને જોવા લાગ્યો, તેને જે ઝાડુ પડી હતી તે કાંધ કમતી નહીં હતી! “રાજા નામવર,” પાકદામન મારગારેટ વધુ બોલી “હું” મોટા ખેતાબોવાલા કુલની લડકી નથી, મગર મરીબ યતીમ બાળાપ વગરની મારગારેટ શીટઝએલનને પોતાને માટે ગુરૂર છે, પોતાની પાકદામની માટે તે મગરૂર છે—અને તે ગુરૂર, તેજ મગરૂરી કદીખી તેના કાનોને અધરીત માંગણી સાંભલવા દેશે નહીં, કદીખી મારગારેટ શીટઝએલન પોતાની પાકદામનીને ધુલમાં રગડાવશે નહીં; અગર એક રાજાેખી હોય તો તેને પોતાની અસમતપર હરામ હાય તો કદીખી મારવા દેશે નહીં.”

રાજાે દેવીડ ગુસ્સા અને અજબખીના ભેટથી સરતાપા ગુચવત્ર ગયો, મગર તેણે શું જોયું? તે પાક દામન સુંદરીમાં એક રાણીને લાયકનો ગુસ્સો અને ગુસ્સો હતો. તેના ગુલાખી “માલો ઉપર ફયલાયલા ગર્મ ગુસ્સાનો લાલ લાલ રંગ અને તેની આંખોમાં છવાયલા જુનુનના ગુસ્સાનો દેખાવ તેની અતીથ્ય દેખાવલી ખુબસુરતીમાં ઔરખી ઝીઆદા વધારેજ કરતો હતો. અને તેથી રાજા દેવીડની કામાંધી આંખો તે ખુબસુરતી સીવા વધુ કાંધખી જોઈ શકતી હતી નહીં!

“સેંટ એનદરના કસમ” રાજા દેવીડ મનમાં બડબડયો “એ ખરેખર બહુજ બહુજ કરતાંખી બહુજ ખુબસુરત છે. એનામાં રાણીનો દમામ છે, એ રાણીને લાયક ખરાખર છે, મગર,—”

તે મનમાં બોલતો અટક્યો કેમજે તેની ચોભ દરમ્યાન અધીરી પડેલી મારગારેટ બોલી પડી “નામવર રાજા, મહારા ભાઇ પાસ મહને જવા દો.”

“મારઘીટ, વ્હાલી માગી” પ્રેમધેલા રાજાે પાછું ચલાવ્યું “હું તુને ચાહું છું—હું સૌગંદ આધને કરું છું કે હું તુને બહુ ચાહું છું! ત્યારે શું તું તેને પોતાને આવા લાયક પ્રેમથી ચલાવા નહીં દેશે?”

“ઓ, અગર જો રાજા મહને પોતાની રાણી બનાવે તો” તાજની લોભી મારગારેટ બોલી “તો તો—તો હું તેને મારો પ્રાણખી અર્પણ કરવા તદ્યાર છું.”

“એમ?” રાજા તેને ખુબ નીહાલીને બોલ્યો “હું જે અથાક પ્યારથી તુને ચાહું છું તેવાજ અથાક પ્યારથી તું મહને ચાહશે? તું મહારા રાજકીય ભપકાથી ગભરાઇ દખરાઇ તો નહીં રહેશે! બોલ, વ્હાલી મારઘીટ, બોલ.”

“હું મહારા રાજાને માન આપું છું.” પ્યારના ગલગલા આવાઝથી મારગારેટ બોલી “મગર, હું તેના ભપકા સપકા યા તેના દરજ્જાના તેઝથી અંજનજ જતી નથી. હું ફરીથી કરું છું કે જો મહને આખરભર્યા પ્યારથી ચાહવામાં આવે તો હુંખી તેને ચાહવા ખુશી છું—હા, હું મહારા અથાક પ્યારથી તેને ચાહી રહું.”

“અને તે લોભ છે કે જે તમને તેમ ચાહવા ઉશકેરે છે, કેમ!” રાજાે ચોખો ચાંપી જોયો.

“નામવર, મહને લોભ નથી.” જવાબમાં તુર્તજ મારગારેટ બોલી “મગર હું એક આખર દાર, પાકદામન, અને નીતીવાન બાતુ તરીકે નેક રહેવાનો લોભ રાખું છું.”

રાજને પુરી ખાત્રી થઈ કે મારગારેટ તેની પાકદામની માટે ખરેખર એક અનમોલ માતી હતી. તે થોડો વીચાર કરીને બોલ્યો “મારગ્રીટ, જ્હાલી તોં મ્હને કહયું કે જો તુંને આખરશ્વર્ગ પ્યારથી ચાહવામાં આવે તો તું મ્હને બદલામાં ચાહવા ખુશી છે, જેની મતલબ એ છે કે તું ચાહે છે કે હું ત્હારા સરપર જો તાજ મુકું તો તું મ્હને ચાહે. તો શું તું મ્હારે ખાત્રીર કોઈખી ભોગ આપવા ખુશી નથી?”

“નામવર” મારગારેટ કહયું “જો ત્હમારી માંગણી હું કહું છું તેમજ આખરદાર હોય તો હું મ્હારો પોતાનો ભોમ આપવા ખુશી છું, મ્હારો જાનખી ત્હમારી ઉપરથી કુરખાન કરવા તૈયાર છું, મગર હું કદીખી મ્હારી નઝરોમાં મ્હને પોતાને હલકી પડેલી તો જોઉંજ નહીં. મ્હારી પાકદામની કદીખી ધુલમાં મેલવવા હું ખુશી નથી.”

“અને એમ જો થાય તો? મારગ્રીટ, કે આપણા લગન થાય, પણ તે લગન કેટલીક અડચણોને સમયે હાલ તુરત ખાનગી રાખવામાં આવે, લગન કરનાર પાદરીઓ સીવા કોઈને તેની ખબર નહીં પડે, અને બ્યારે લાયક વખત આવે ત્યારે હું તુંને રાણી તરીકે સ્કોટલેંડના લોકોની નઝર સામે રજુ કરું બલકે દુન્યાના કાનોપર સ્કોટલેંડની રાણી તરીકે ત્હારા નામનો ડોકો વળકું તો?”

“નામવર, અગર જો ત્હમે મંજૂર હો.” મારગારેટ કહયું “તો ત્હમારા પ્યારની ખાત્રી માટે ત્હમે પુરતું બોલી ચુક્યા છો.”

“ત્યારે તું જ્હાલી કયુલ કરે છે! તું કયુલ કરે છે!” રાજે ખુશીના દીવાનાપણાથી બોલી ઉઠ્યો, અને તેણે મારગારેટને પોતાના હાથોમાં લઈને તેનાં હોટોપર પોતાના હોટો દાખી દીધા.

મારગારેટ પોતાને ખશેડી લીધી, અને તે બોલી પડી “હું કયુલ કરતી નથી. મગર, હું નાકયુલખી કરતી નથી. એક છુપા લગનને બેઠ અને અડચણો હોય છે: તેને માટે ઘર છોડીને ન્હાસવું પડે છે—સગાં અને જ્હાલાંઓથી દુર થવું પડે છે—લોકોની નીંદાના ભોગ થવું પડે છે—અને, તેવી રીતે છુપા લગનનો ભોગ લેણો મોટા હોય છે—”

“ત્યારે?” રાજે ફરીથી કામ બગડતું જોઈને વચમાં બોલી પડ્યો.

“એક છુપા લગન ત્યારેજ હું કરી શકું કે બ્યારે તે લગન ખરા, પ્રમાણીક, અને કાયદાસર રીતે થયાં છે તેની સાબેતીઓ મ્હને પુરેપુરી મલે.”

“અને તેવી તમામ સાબેતીઓ તું પુરેપુરી મલશેજ, જ્હાલી માગી” રાજ બોલ્યો, અને પછી તે આમત્ર બોલ્યો “તું કયુલે છે! અરે, તું કયુલે છે! જ્હાલી—”

“ચુપ રહો, નામવર” મારગારેટ ચમકીને બોલી “મ્હારા ભાંધ અને અર્થ ઓવ એન-તાઇન પાછા આવતાં હોય તેમ લાગે છે.”

રાજ દુર થયો, અને દુરથી બોલ્યો “એક શબ્દ વધારે: તું તો હવે પાછી “રોઝલીન કાસક”માં જશે, તેમ જવા વગર તો છુટકો નથી! મગર, હું આપણા લગન છુપી રીતે કરવા માટેની સદ્દલી ગોઠવણ તબયાર કરવા ઉપર મડીશ, અને તુંને જો તમામ ખાત્રી થાય તો પછી શું? જ્હાલી મારગ્રીટ, ત્હારીપર હું બરસો રાખું કે? મ્હારે શી આશા રાખવી?”

“નામવર,” નીચી નઝર નમાવી દબને—ગાંધોપર આવેલી લાલી—અને ધડકતી છાતી સાથે મારગારેટ બોલી “હું ત્હમરીજ છું!”

મારગારેટ પોતાનો હાથ આપી દીધો. રાજાએ તે હાથ પોતાના હોટા સાથે દાબ્યો; તેજ વખતે દરવાજો કોચરેને ખોલ્યો, રાજાએ મારગારેટનો હાથ છોડી દીધો, સર ફ્લેમીંગ અને રોલાન્ડ ત્યાં દાખલ થયા, અને રાજાએ મારગારેટને સામે ટાંગેલું એક ચીત્ર બતાવવાના હોંગ કીધાં!

પ્રકરણ ૨૧ મું.

રાજાના ચોખ્ખાદારની નવી ફરજ!

સર ફ્લેમીંગ અને રોલાન્ડની પછવાડે રાજાનો સરીસ્તાદાર આવ્યો, જેને જોઈને રાજા બોલ્યો “જોઈનું હુકમનામું ત્યારે ત્હમોએ તૈયાર કરી નાંખ્યું ખરૂં?”

“હા, નામવર,” તે નવીસંદાએ નમીને રાજાને કહ્યું “સીફ ત્હમો નામવરની સહી મુકવાનીજ હવે તો ખોટી છે.”

“લાવો, હું મ્હારી સહી કરું.” અને તેની સામે મુકવામાં આવેલા હુકમનામાપર રાજાએ સહી કીધી.

તે હુકમનામું ત્યાં છોડીને રાજાનો સરીસ્તાદાર ગયો કે રાજાએ તે હુકમનામું મારગારેટના હાથમાં મુકતાં કહ્યું: “બાનુ, આપ અર્લ ઓવ કેથનેસને માટે મ્હારી પાસે પહેલ વહેલા આવ્યાં હતાં તેથી હું આપને એ સપુર્દ કરું છું. એ હુકમનામાથી જોઈતી અસર થશે, મગર, હમેશાં રાજાનું હુકમનામું તેના કોમ પ્રતીનીધી મારફતેજ પહોંચાડવાનો રીવાજ હોવાથી હુંબી ત્હમરી સાથમાં એ હુકમનામું બજાવવા માટે મ્હારી તર્ફથી એક માંચુસ મોકલું છું. મ્હારો વીશ્વાસુ ચોખ્ખાદાર કોચરેન તે ભાગ બજાવશે, માટે કોચરેન ત્હમો સાથે આવશે. ત્હમો રહમજો છો કે બાનુ?” અને ખાસ મારગારેટને રહમજાવવા રાજાે બાર મુકાને બોલ્યો “આ મ્હારો વફાદાર કોચરેન ત્હમે જો કહેશે તે કામ બજાવવા ત્હમારા નૌકર તરીકે બધું કરશે.”

મારગારેટ પેલું હુકમનામું રાજાના હાથમાંથી લેતા જુહકી, અને તેણે અર્લ ઓવ કેથનેસના બચાવને માટેની મહેરબાની કરવા સાફ રાજાનો ઉપકાર માન્યો. તેણે ઉપકાર માનનારા શબ્દો એવા વાપર્યા કે જેથી રાજા અને તેની વચ્ચે કાંઈબી બીજી ત્રીજી વાતો થઈ હોય તેનો શક તેના બાઈ અને અર્લ ઓવ બેઝનતાઈનને જાણજ નહીં. સર ફ્લેમીંગ અને રોલાન્ડેબી રાજાનો ઉપકાર માન્યો, અને ત્યાર બાદ તેમને માટે એક ઓરડામાં બીજાવેલી મેઝ આગલ કોચરેન તેમને લઈ ગયો, જ્યાં તરેહવાર મીષ્ટાનો હતાં. “આપ મહેરબાનો હાંધ્યા બેસીને આ ન્યામતને ઇન્સાફ આપો, તેટલાં હું કપડાં બદલીને તમા રોઝલીન કાસલ અને ત્યાર બાદ હરમીતેજ કાસલ તર્ફ જવાની તમયારી માટે

જોઈતું કરતું આંધવા કરવા જઈ છે. હું ત્હમારી ખીડમતમાં ધણાજ થોડાજ વખતની અંદર હાજર થઈશ.”

કાચરેન ગયો, પણ તે ‘જોઈતું કરતું આંધવા કરવા’ પહેલે ગયો નહીં તે તો સીધો રાજ પાસે ફરીથી ગયો !

“કાચરેન તુને નવી ફર્ઝ અગવવાની છે” રાજ બોલ્યો. “મારઝીટ મ્હારી પોતાની થશે, મેં તેને લગનનું વચન આપ્યું છે. તું એમ ડોળા ફાડી ફારીને મ્હારી તર્ફ શું જુએ છે ? ગોયા એમ કહેવા માંગતો હોય કે ‘શું’ રાજ નામવર, ત્હમે એટલું બધું તેને માટે કરવા માંગો છો ?” —મ્હને કહે, બોલ, કાચરેન કે મારઝીટ હું જે દરજ્જે તેને આપવા માંગુ છું તેને શું લાયક નથી ?”

“રાજ નામવરથી જે દરજ્જે તેને આપી શકાય તેને તે લાયક છે.” કાચરેને કહ્યું.

“ઓ, ત્યારે તું એમ ધારે છે કે મ્હારે તેને રાણી નહીં બનાવવી, પણ રાણી બનાવ્યા વગરજ તેનો પ્યાર મેલવવો.” રાજે બોલ્યો. “કાચરેન, તું તેને જાણ્યો નથી, મારઝીટ પોતાની પાકદામની માટે મગર છે, અને ખરેખરજ તે સુંદરી નીતીમાન છે. તે નીતીમાન છે તેથી તો બે રસ્તા મેં જોયા છે.”

“તે શું છે નામવર ?” રાજે બોલીને થોડ્યો તેથી કાચરેને પુછ્યું.

“સાંભલ, અને બરાબર સાંભલી લે !” રાજએ કાચરેનને પોતાની પાસે ખેંચીને તેના કાનોપર પડીને કહ્યું, ગોયા ત્યાંની દીવાલોનેથી કાનો હોય ! “મારઝીટ, ખરી યા ખોટી રીતે, મ્હારી તો થવીજ જોઈએ. મ્હારી તો મર્ઝી એવી છે કે ખોટી રીત વાંપરીને, કોઈથી રીતે બનાવટ કરીને, તેને મ્હારી કરવી, અને તે બનાવટ કરવામાં મ્હને ત્હારી મદદની જરૂર છે. જે બનાવટ નહીંજ ચાલી શકે તો પછી ખરી રીતેથી હું તો તેને મ્હારી બનાવીશ, કેમજે હું તેની આંખોમાં ગોયા ડુબી ગયો છું, તેના પ્યારમાં હું માથાથી પગ સુધી ગીરફતાર છું. મારઝીટ છુપા લગન કરવા તો ક્યુલ્યુ છે, પણ તેને તેને માટેની પુરતી સામેતીઓ જોઈએ છે. કાચરેન, તું જે એ છોકરીને બનાવીને શીશામાં ઉતારે તો હું તુને બક્ષીસ આપીશ. તુને એ લોકની સાથે મોકલવાની મ્હારી મતલબ એજ કે જે ત્હારેથી અને તો તેને બનાવટ બનાવટમાં બનાવી દે, અને નહીં તો પછી છુપા લગનની બધી રીતની તઈયારીઓ માટે તું અમો બેઠેની વચ્ચે કામ કરે. તુને વલી જમસુસ તરીકેથી કામ કરવાનું છે, મ્હને લાગે છે કે મારઝીટ અને અર્લ ઓવ બેઝનતાઈન અત્યાર અગાઉના પ્યારની રમતના પગડીયાંપર ચઢ્યાં હતાં અને મેં તેમની વચ્ચે દખલ કીધી છે પણ અર્લ ઓવ બેઝનતાઈન મ્હારા પ્યાર વચ્ચે દખલ નહીં કરે અને મારઝીટને પરણે નહીં તેની સંભાલ હવે લેવાની છે.”

કાચરેન રાજને નમ્યો, અને પછી ત્યાંથી ગયો. જતો જતો તે મનમાં બડબડ્યો “આ બધા ગડબડ ઘેંટાલાની અંદર હું જે બે પૈસાનું મોહું નહીં જોઉં તો પછી હાથ આવેથી એક અચ્છામાં અચ્છી ટક મેં બોલેલી કહેવાય. રાજે બે રસ્તા મ્હને સુચવે છે, પણ હું તો તે રસ્તો જોઈશ જે મ્હારા ફાયદાનો થાય. મારગારેટને જે હું ખોટી રીતે ફસાવીને રાજનાં હાથમાં જવા દઉં તો એક બેદ છુપો સાચવવાને માટે વારંવાર પૈસા મને, મગર જે મારગારેટને ખરી રીતે રાણી બનાવવામાં મદદ આપું તેથી હું રાણીની પાસેથી પૈસા બોકાવી

શકું. હાલ પુર્ણજ તો મ્હને શું રસ્તો પકડવો તેની સ્થમજ પડતી નથી, પણ આગલ ચાલતાં થઇ રહેશે. રાજ્ય મારગારેટ પર દીવાનો છે અને મારગારેટ તાજની લોભી છે તો એ એ વચ્ચે મ્હને ઠીક મળાહ પડશે.”

કાયરેન ‘ગાંસડાં પોટલાં’ બાંધીને તૈયાર થઇને સર ફ્લેમીંગ આગલ ગયો તો ત્યાં તેઓ ત્રણે ન્યામતને ઇન્સાફ આપીને જવા માટે તૈયાર હતાં, તેઓ પેલા ઉતારાના મકાનપર ગયાં અને ત્યાંનાં નૌકરોને લખને તેઓએ હવે રોઝલીન કાસલ તર્ફનો રસ્તો લીધો.

રસ્તામાં ચાલતાં રોલાન્ડને લાગ્યું કે મારગારેટ તેનાં તર્ફ કાંઇક ઠંડી હતી, મગર તેને બીજો કાંઇ શક તો ગયોજ નહીં. વલી, તે રક્તાર દરમ્યાન મારગારેટ પોતાની અને રાજની વચ્ચે જે વાર્તાચીત થઇ હતી તેનો વીચાર કીધો મગર તેને કાંઇ શક ગયો નહીં કે કાયરેનને તેની હીલચાલ ઉપર ધ્યાન આપનારા એક જમુસ તરીકે રાજ્યે મોકલ્યો હતો.

રોઝલીન કાસલ પુગતાંજ તેઓ બધાંઓ અર્લ ઓવ કેથનેસના સંબંધમાં પુછવાં પડ્યાં, પણ અર્લની ખાબદમાં કાંઇથી ખચર તેમને મલી શકી નહીં. રાજ્યે સર કેસીમીરના સુખનને માન આપીને હુકમનામું મોકલ્યું હતું તે જાણીને કાંઇક સંધ્યારો ત્યાં ફર્યાયો.

સર કેસીમીર તે હુકમનામાંથી સ્થમજ ગયો કે હવે અર્લ ઓવ દગલાસને યાતો અર્લ ઓવ કેથનેસને સહીસલામત આપી દેવા પડશે, યાતો રાજના હુકમથી અર્લ ઓવ દગલાસને રાજ સામે શીતર કરનારા તરીકે લેખીને તેને તથા તેના મદદગારોને જર કરવા અને પકડવા માટે જે ખતી શકે તે ઝંચરદસ્તી રાજને અથવા હુકમનામું મેલવનારાઓને વાપરવી પડશે.

તેથી, સર કેસીમીરે હવે હુકમ કીધો કે રોઝલીન કાસલના તમામ માણસોએ હત્યારથી સજ્જ થઇ તૈયાર રહેવું કેમજે હુકમનામું બજાવવા માટે કદાચ લડવાનીબી જો જરૂર પડે તો લડી શકાય. સર કેસીમીરે વલી રોલાન્ડને કહ્યું “મ્હારા નામવર અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન, ત્હમે ત્હમારા મકાન તર્ફ સીધારો, ત્હમારા માણસોને હત્યાર સમીતેજ કાસલ તર્ફ આવજો, અગર જો ત્યાં પહોંચતા ત્હમને જણાય કે સીદા દગલાસ રાજને તાબે થયા છે તો કાંઇ નહીં, નહીં તો તેના માણસોપર હુમલો કરવા અને તેનો કીલ્લો સર ડરચ ત્હમે ત્હમારા માણસોને અમારી મદદમાં લડવાનો હુકમ આપજો. વલી, માણસો માટે થોડા દીવસનો પુરતો ખુરાક સાથે રાખજો કેમજે કીલ્લાને આપણા તાબામાં લેતાં કદાચ દીવસોબી નીકલી જાય.”

“હું જાઉં છું, સર કેસીમીર” અર્લ ઓવ બેઝનતાઇને કહ્યું “ત્હમે રોઝલીનના લડવૈયાઓ સાથે આજે નીકલશે તો હું મ્હારે મકાનથી મ્હારા ત્રણસો બાહાદુરો સાથે ત્હમારી મદદમાં નીકલી પડીશ.”

રોલાન્ડ તે પછી બધાંને મલી ભેટી નીકલ્યો અને તે પોતાની અદરાયલી મ્હોરદાર મારગારેટના ઓરડામાં દાખલ થયો. મારગારેટ જાણ્યું હતું કે રોલાન્ડ રોઝલીન કાસલથી જવાનો હતો, અને તે જવાનો હતો તે જાણીને તે ખુશી થઇ, કેમજે તે હમણાં જે ચક્રકરમાં પડી હતી તેના યુવવાડાને સખમે તે જો થોડો વખત રોલાન્ડથી દુરજ રહે તો સાફ એમ તેને લાગ્યું. તે તો હઠીમાં અને દુષ્ટમાં રહેવા માંગતી હતી! જે રાજ તેને રાણી બનાવવાથી હારી ખાય અને તેને તાજની ભાગ્યશુ નહીં બનાવે તો મારગારેટ રોલાન્ડને પરણીને કાઉન્ટેસ ઓવ બેઝનતાઇન બનવા ખુશી હતી એટલે તે હમણાં રોલાન્ડથી ઝરાકબી તોરછોર કરવા નહીંજ માંગતી હતી.

તેથી, મારગારેટ ધણી મોટી ખુશી સાથે રૈલાન્ડના હાથમાં પોતાનો હાથ સુકાવે, અને બોલી “રૈલાન્ડ, તું સીધારેજ કે?”

“હા, મગર આપણે આશા રાખીશું કે આપણે એક એક બીજાથી ઘણા દીવસો સુધી તો દુર રહીશું જ નહીં.” રૈલાન્ડે કહ્યું “અલ ઓવ કેથનેસ, જોવણને આપણાથી ખુશચી લઈ જવામાં આવ્યા છે તેવણને મેલવ્યા બાદ તો આપણું બેઠનું દીક્ષ વધારેજ ખુશીમાં ગર-કાવ થઈ જશે. મારગારેટ, વ્હાલી, તું મ્હને જતી વખતે ત્હારાં અથાક પ્યારથી મ્હને ખુશ્કા દીલે એક કીસ લે.”

“એમ કાંય, રૈલાન્ડ?” મારગારેટ અગમ્યબીનો દેખાવ કરીને પુછ્યું “વલી, ખુશ્કા દીલે એક કીસ તો શું?”

“મારગારેટ” જવાન અર્થ ઓવ બેઝનતાઇન બોલ્યો “મ્હને માફ કર-ગુસ્સો ના કરતી વ્હાલી—મગર હું કાંઈક બીહીધો કે તું—તું વ્હાલી, મ્હારી તર્ફ કાંઈ નારાજ થઈ હતી! મેં કોઈ રીતે ત્હારી નાખુશી મેલવી—”

“એમ ના સ્હમજતો અને ના માનતો, વ્હાલાં રૈલાન્ડ” મારગારેટ તેના વાક્યની વચમાં બોલી દીધું “કે હું ત્હારી તર્ફ નારાજ છું અને મેં ગુસ્સો કીધો છે, એમ સ્હમજીને તો તું મ્હને ગયરમનસાફ કરે છે.”

“નહીં, નહીં, મારગારેટ! હું તુંને ગયરમનસાફ કરતો નથી.” રૈલાન્ડ ઝડપથી બોલ્યો “મગર, હું પોતે એમ સ્હમજ્યો કે મેં તું વ્હાલીને કોઈ ગફલતીથી ગુસ્સે કાધી હોય તો હું પગોપર પડીને ત્હારી માશી માંચુ છું. અને જો કાંઈ તેવું નહીં હોય તો—”

“અરે હું જો તું વ્હાલાને કાંઈપી ઠંડી લાગી હોઈ તો તેખી ખરૂંજ છે, દને હું સ્હમજી” મારગારેટ શીતુરથી બોલી “એ તો હું આપણો પ્યાર હજુજી ઝાહેર થયો નથી તેથી મ્હારા ભાઈ અને પેલા કોઈ રાગના નૌકરથી ચોંપમાં રહેવા માંગતી હતી તેથી હું ત્હમને ઠંડી લાગી હોઈ! હમણાં અર્લ ઓવ કેથનેસ નામવરની ગડબડ સડબડમાં આપણે અદરાવા પરણવાની વાતખી કાઢીએ એ ઘણું કઠણું લાગે, તેથી હું મ્હારો ભાઈખી આપણી વાત જણે નહીં તેમ કરવા માંગતી હતી અને તેથી હું ઝરા ઠંડીખી થઈ હોઈ તો તેવું ત્હારે મનમાં કાંઈ લાવવું નહીં.”

“સાચ્યું, મારગારેટ, સાચ્યું.” બોલો રૈલાન્ડ બોલ્યો “મ્હને ખાત્રીજ હતી કે ત્હારો પ્યાર જોવો ને તેવોજ છે.”

“હા, રૈલાન્ડ, મ્હારો પ્યાર ત્હારી તર્ફ જોવો ને તેવોજ છે.” અને તેમ જુહું બોલતી વખતે મારગારેટનું અંતકરણ કંપ્યું “પણ, હાલમાં તુંખી આપણી પ્યારની વાત કોઈની આગલ કરતો ના.”

“જમ તું કહે છે તેમજ થવા દે, વ્હાલી મારગારેટ!” રૈલાન્ડે ખુશી થઈને કહ્યું “તું મ્હારા અંતકરણની રાણી છે—અને તું ચાહે તેમ મ્હારીપર રાજ કરવાને મુખત્યાર છે.”

રૈલાન્ડે તેમ બોલીને પોતાના હાથમાં મારગારેટને લઈ લીધી અને તેના હોટો અને ગાલોપર ચૂમી લીધી.

મારગારેટને મલીને અર્ધ ઓવ ખેંચતામ્મન ગયો કે તે ઓરડાની ખાંચમાંથી તુલજ એક આકાર પસાર થઈ ગયો. તેને જોઈને મારગારેટ ચોંકી-ને કાણુ હતો? રાજનો ચોખ્ખાર કેયરેન! મારગારેટ સ્થૂંક ગઈ કે તે ઘણા વખતનો ત્યાં ઉભો હશે અને તેણે અર્ધ ઓવ ખેંચતામ્મન સાથની વાતચીતમાં તેને દુરથી તેણે જોઈ હશે.

હાંડીનું એક લખલખું મારગારેટના તમામ તનખદનમાંથી તે વખતે પસાર થઈ ગયું- તેણે એમજ માન્યું કે કેયરેન હવે તેને ઇપકાઓથી શરમીદગીમાં નાંખીને પછી પોતાના રાજપર બધી વીગત લખશે. મગર, કેયરેન. તો મારગારેટને ઇપકા આપવાને બદલે તેની પાસે આવીને ધીમેથી બોલ્યો “આનુ, ગભરાશો નહીં! ત્હમારો બેદ મ્હારી છાતીની સંદુકમાં બંધ રહેશે, અને તેનીપર ચુપકીદીનું કુફલ મારવામાં આવશે! હું તો ત્હમારો મીત્ર છું.”

તેમ બોલીને તે ગયો, અને મારગારેટ તે વીચીત્ર માંચુસની પાછલ થોડો વખત જોયા કાઢ્યા પછી ખુશીની એક ધીમી ચીખ પાડીને કહ્યું “ઓ, પવીત્ર શીરીસ્તાઓની મ્હને મદદ છે! આએ આદમી જે મ્હારી તર્ફ ખીગડતે તો રાજપર મીડું મરચું ભભરાવીને લખતે અને પછી તાજથી હું મોહતાજ થતો. મગર, સખ, અએ દીલા શું આ માણસ જેવા એક નોકરના હાથ તળે ત્યારે મ્હને દયામ્મને રહેવું પડશે! મ્હારાં જેવી એક આઝાદ પંખેરાને માટે આ એક પીંજરું થશે! એક ફરતી ફરતી ફરતે માટે આ નાચીઝ આદમી ખુદમની એક ઝંજીર બનશે! લેકાન, તાજ મેલવવા હું એખી ખમીશ.”

તે પછી મારગારેટ ઓલબરડીના આગલ ગઈ, અને ઓલબરડીનાએ તેને પોતાની પાસે બેસાડીને કહ્યું “બેસ, વ્હાલામાં વ્હાલી મારગારેટ, અને રાજએ મ્હારા પીતાજીને માટે શું કહ્યું તે સઘણું મ્હને કહે, કેમજે હું આતુર છું કે રાજ દેવીડ મ્હારા પીતાજી તર્ફ કેવી વર્તણૂક ધરાવે છે! તેનું આગણું કપટ દુર થયું છે કે નહીં?”

મારગારેટ તેની આગલ અર્ધ ઓવ કેયરેનના સંબંધમાં શું વાત થઈ હતી તે કહી, મગર તે વાત જે ટુંકીજ હતી તેમાં મારગારેટને થોડો નીકામો મસાલો બેલવો તો પડ્યોજ! તે બે સુંદરીઓને વાતે વલગેલી જોઈને આપણે હવે ત્યાં જઈશું જ્યાં સર કેસીમીર અને સર ફ્લેમીંગ વાતો કરતા બેઠા છે.

“ઓ, ઉત્તમમાં ઉત્તમ મદદગાર” સર ફ્લેમીંગ ખુશીથી છલાછલ ઉભરાતી છાતી સાથે સર કેસીમીરનો હાથ ઝોરમાં પકડીને હલાવતો બોલ્યો “ત્હમોએ મ્હને એક મોટા દરજ્જાપર મુક્યો છે, ત્હમોએ મ્હને રાજની ફૈનનેનો સીપાહસાલાર બનાવ્યો છે, એ મોટા માન માટે હું ત્હમારો બેહદ આભારી છું. નેહાવત અહેરાનમંદ છું.”

“અઝીઝ મીત્ર” સર કેસીમીર સર ફ્લેમીંગના મારાપર હાથ ફેરવીને બોલ્યો.

“ત્હમે જે દરજ્જાએ પહોંચ્યા છે તે માટે પાક ખુદાનો ઉપકાર માનો, મેં કાંઈજ કાંઈ નથી, એ તો ત્હમારી લાયકાતોએ ત્હમને એવા ઉંચા દરજ્જાપર ચઢાવ્યા છે. મગર, આપણને હવે એવી વાતો માટે વખત નથી. હું જે ખુશ્વા માંચુ છું તે એજ છે કે રાજ દેવીડ સાથે ત્હમને બધીજ રીતે ખુશ અને લાભકારક વાતચીત થઈની?”

“રાજએ મ્હને ઘણી ઇઝઝત આપી” સર ફ્લેમીંગ જવાબ આપ્યો “મગર, ઓ સર કેસીમીર, મ્હારી અમમખીનો તે વખતે પાસે નહીં હતો જે વખતે મેં તે વીટી આપી અને

રાજાએ મહેને સીપાહસાક્ષાર નેમ્યો. સર કેસીમીર, આવા મોટા દરબજાની તો મેં સ્વપ્ને પણ આશા નહોતી રાખેલી.”

“પાક ખુદ કરશે તો તું એથીબી વધારે મોટા હોદ્દો પામશે.” સર ફલેમીંગ પોતાના મરહુમ ભાઈ જોનના તે બેટાને ખરા દીલથી દુઆ ચાહી અને હવે પ્યારથી “તું-તાં” વાપરીને તે બોલ્યો “સર ફલેમીંગ, વાહ, પછી શું થયું? રાજાએ ત્હારી આગલ કોઈ મહેરબાની માટે કંઈ—”

“હા, હા,” સર ફલેમીંગ ખુશીથી તુર્તજ વચ્ચે બોલી પડ્યો “તેવણ ત્હમારી સાથની ગોઠવણ મુજબ હું માંગુ અને હું ચાહું તેવી મહેરબાની મ્હારીપર ઉતારવા માંગતા હતા.”

“અને તે મહેરબાની તેં માંગી કે? શું માંગી? બોલ, અઝીઝ મીત્ર, તે મહેરબાની જે તેં માંગી તે શું માંગી?” સર ફલેમીંગનો હાથ પકડી લેતાં સર કેસીમીરે પુછ્યું.

“મેં માંગી-મેં મ્હારા મુરબ્બી-મ્હારા વાલી-મ્હારા પાપ સમાન અઝીઝ અર્જ ઓવ કંથનેસના છુટકારાને માટે—”

“ફલેમીંગ” સર ફલેમીંગનો પકડેલો હાથ ઝેરથી હલાવતાં ઉશકેરાયેલી અદાથી સર કેસીમીરે કહ્યું “શું તેં કોઈ બીજી મહેરબાની નહીં માંગી? તે શું અર્જ ઓવ કંથનેસને બચાવી લેવાની મહેરબાની માંગી?”

“હા” સર કેસીમીરની ઉશકેરણી જોઈને સર ફલેમીંગ તુર્તજ બોલી પડ્યો.

“બસ, બાઝી હાથથી ગઈ” સર ફલેમીંગનો હાથ પોતાના હાથમાંથી છોડી દેતાં, લગભગ બાઝુપર પટકી દેતાં, સર કેસીમીરે ગોપા અફસોસના એક સદે દમના જેવો ઠંડો નીસાસો નાંખીને કહ્યું “બાઝી હાથથી ગઈ!”

“શું થયું?” સર ફલેમીંગ થોડા ગભરાતથી પુછ્યું.

“સર ફલેમીંગ, મ્હારા અઝીઝ મીત્ર,” સર કેસીમીરે ઉશકેરાતમાં જે બોલાઈ દેવાયું હતું તેને નરમ પાડી દેવાના ખ્યાલથી કહ્યું “અર્જ ઓવ બેઝનતાઈનને જે પયગામ મેં આપ્યો ને મોકલેલો તેજ પયગામ અર્લ ઓવ કંથનેસના બચાવ અને છુટકારા માટે પુરતો હતો, તો તે તેની તેજ-એકની એકજ-મહેરબાની પાછી માંગીને શું કીધું?”

“મહેને રાજાની વાતચીતપરથી એમ લાગ્યું કે અર્લ ઓવ બેઝનતાઈનને તેણે જે જવાબ આપ્યો હતો તે નક્કી હતો નહીં, અને રાજાનું મન ધચુપચુ હતું,” સર ફલેમીંગ ખુલાસો કીધો “અને તેથીજ, મેં બીજી કોઈબી મહેરબાની માંગવા કરતાં મ્હારા મુરબ્બી વાલીને બચાવવાની મહેરબાની માંગી.”

“તું એક ધણો બસો અને ધણો વફાદાર જવાન છે!” સર ફલેમીંગને વધુ શકમત નહીં બનાવતાં સર કેસીમીરે વાત ફેરવી તોલતાં ખરા દીલથી તે જવાનની તારીફ કરતાં કહ્યું “તે વફાદારી અને નીમકહલાલીના સદગુણથી ચાલીને અગામી અઝીઝ ઉત્તમ પારણાથી તે મહેરબાની માંગી છે, શાયાદ છે તુને, તેં તે મહેરબાની માંગવા બતાં ગોપા મુલથી એક મોટામાં મોટી સુંદરમાં સુંદર ટક બોલી છે. અર્લ ઓવ કંથનેસને તો રાજા દેવી! રાજાનું

પાસે મોકલાવેલા મહારા પયગામને લીધે બચાવવાની કાશીશ કરને મગર ખીજ ને કાઢખી મહેરયાની તું માંગતે તે તેવણ તુને ખુશરબ બક્ષતે.”

“જો મહને ખાત્રી હતે કે રાજ દેવીડ ત્હમારા પયગામથી મહારા મુરખી વાલીને છોડવવાની કાશીશ કરશેજ, તો હું ખીજ મહેરયાની માંગી લેતે.” સર ફલેમીંગ બોલ્યો.

“તે એક અચ્છો મોકો ગુમાવ્યો છે, અઝીઝ મીત્ર,” સર કેસીમીર અફસોસ કરતો બોલ્યો, “અને તે ત્હારો પોતાનો એક અંગત અને ખ્યારો ફાયદો ગુમાવ્યો છે.”

“મહારો અંગત અને ખ્યારો ફાયદો?” સર ફલેમીંગ સર કેસીમીર તરફ ટગર ટગર જોઇને અન્યયખીથી બોલી પડ્યો. “શું ત્હમો કોઈ ભેદની ખાસ ખબરખી ધરાવો છો? અને તે ભેદ માટે મહારો ફાયદો અને લાભ મેલવવાના ખાસ ધરાધાર્થી ત્હમે મહને રાજ પાસે મોકલ્યો હતો?”

“જો મહારા અઝીઝ મીત્ર,” વાત ફેરવી નાખવાના ધરાધાર્થી સર ફલેમીંગે કહ્યું “ત્હારા જવા બધાજ બાહાદુર નરે શેર જવાનોને કાઢ ફાયદો પોતાને કરવાનો હોય છેજ—હા, સાંભલ, રણસીંગનો આવાજ આવે છે અને તેથી હવે આ વાતપર પરદો ઉતાર. હમણું તો તે ટક ગુમાવી છે, મગર પાક પરવરદીગારની મદદ હશે તો ખીજ વખતે એવી ટક ફરીથી મલશે, અને તે વખતે તું ચુકતો ના. ચાલ, હવે જઇએ, બધા તૈયાર થઇ ગયા છે.”

પંદર મીનીટ પછી અઠીસો લડવૈયા ઘોડેસ્વારોને મુખડે સર કેસીમીર અને સર ફલેમીંગ શીટઝએલન ઘોડેસ્વાર થઇ જતાં હતા ત્યારે તેમના હાથેથી રમાલ ઉડતા હતા, જે મકાનની ખારીએ ઉભેલી સુંદરીઓ એલબરડીના અને મારગારેટના હીલતા રમાલના જવાબમાં હતા.

તેમના ઘોડેકે છેટે જવા પછી રોઝલીન કાસલના મકાનમાં જે પચાસ હાથારખંધ માણસો ફરતા હતા તેઓમાંના કેટલાકોએ તે આલીશાન કીલ્કારોકા મકાનની આસપાસની ચરપરથી પુલો ઉઠાવી લીધા, કે જ્યાં સીદા દગલાસના કાઢ ખીજ માણસો રોઝલીન કાસલમાંના યોડા માણસોને મારવાનો લાભ લેવા માટે અંદર આવે નહીં અને મકાનમાંની આનુઓને સતાવે નહીં.

પ્રકરણ ૨૨ મું.

હરમીતેજનો લેદી કીલ્લો.

જે ઝમાનાની આપણી આ વાર્તા છે તે ઝમાનામાં કાસલ એવ હરમીતેજનું મકાન બહુ ચર્ચાએ ચઢેલું હતું. તેમાં અગાઉ થયેલી ઝબરદસ્તી, ખુદમ, અને મરદમઆઝારીની વાતો બહુ ચરવાયેલી હતી અને લોકો તે મકાનને છુત અને ભેદનું મકાન સ્હમજતાં હતાં! બેશક, તે મકાનની દીવાર ગોયા ગુન્હાઓની સાંકલથી સીકડાયેલી હતી, કેમજે તેમાં ખુનો બેશુમાર થયાં હતાં, તે ખુનોમાંનું એક જે સર એલેક્ઝાંદર રેમ્ઝ એવ દેલકાઉઝીનું હતું તે માટે લોકો દહેશત ખાધ ગયાં હતાં. સર એલેક્ઝાંદરને ઘણી ધાતકી રીતે મારી નાખવામાં આવેલો

કહેવામાં આવતું હતું. વસી, તે મકાનમાં છુપા બોંયરાં હતાં અને તેની દીવારોમાં છુપા દરવાજા હતા જેની અંદર જગા હતી !-હરમીનેજના આલીશાન કીલ્લાનો એક ખાનુએથી નદીના સપાથે બચાવ થયેલો હતો, જ્યારે ત્રણ ખાનુઓપર ચરો અને દીવારો હતી.-તે કીલ્લારોડું મકાન ઘણું જ બચાવવાનું હતું, બોંયરાઓથી ભરાયનું હતું, ભેદી હતું, અને તેમાંથી કોઇ વખતે છુપા ભેદી આવજા. આવતા હતા!

“હું તો ધારું છું કે આપણી બાઝી બીમડી ગઈ!” હરમીનેજના કીલ્લાના પોતાના ઓરડામાં ઉશકેરાયેલી અદાથી હાંપાથી ત્યાં આંટા મારતા સીદા દગલાસે પોતાના મદદનીસ મેગનેસ તરફ જોઇને કહ્યું “હજુલુ સુધી કાંઈ બી ખબર મળી નથી! કોઇ પયગામચીબી આવ્યો નથી!”

“મહારી ખાત્રી છે, મહારા નામવર, કે કાષ્ટર જુલ્લીઅસ પોતાનું કામ પાકડી રીતે પાર ઉતારશે.” મેગનેસ બોલ્યો “તે કોઇ મૌકાની વાટ જોતો હશે!”

‘ધુળ ને ધેધું’, દીવસ પછી દીવસ ગયો, પેશો બુધ્ધો હાંપા કેદ છે, અને ઓલખરડીનાને હજુલુ લાવવામાં નથી આવી! એ કાંઈ લડવાનું કામ નહીં હતું, ફક્ત હીકમતથી તેને ઉઠાવી લાવવાનું કામ હતું!”

“અને હીકમત વાપરવાને માટેજ વખત લાગે, મહારા નામવર.” મેગનેસ બોલ્યો “આપણા કબજામાં અર્લ આવ કેથનેસ—”

“અર્લ આવ કેથનેસ આપણા કબજામાં તો છે, મગર તે ક્યાં આપણને દાદ આપે છે?” સીદા દગલાસ બોલી પડ્યો “તે તો આપણી તમામ ક્ષમકીએને તુચ્છકારી કાઢે છે!”

“તુચ્છકારી કાઢે છે તો પછી પેટી રીત જે વાપરવાના છે તે વાપરો, પોતાની મેજે કેકાણે આવી જશે.” પાપી મેગનેસે સુચના કીધી.

“તેમજ કરવું પડશે.” સીદા દગલાસ બોલ્યો “અર્લને પેશા સર એલેક્ઝાંદર રેન્ઝની મુઆકેફ બોંયરાંમાં ઉતારીને છુકમરાથી મારવો પડશે.”

તેજ વખતે રણુસીંગના ડુકવાનો આવજા આવ્યો, જેથી તે બન્ને પાપીઓ ચોંક્યા. વસી, એક નૌકર ત્યાં ગભરાયેલો ગભરાયેલો ધસી આવ્યો: તે બોલ્યો; “નામવર, ઘોડેસ્વારોની એક ટુકડી આપણી તરફ આવે છે.”

“એમ?” સીદા દગલાસ પુકારી પડ્યો: “તહારા બોલવાપરથી તો એમજ લાગે છે કે તેઓ આપણા માથુસો નથી, અને બહારના છે. ત્યારે ચાલો, આપણને કીલ્લાની દીવાર તરફ જવું જોઈશે.”

સીદા દગલાસે તેટલું બોલી રહીને તુર્તજ પોતાની શમશીર પોતાના શરીરપર પહેરેલા બકતરના કમરબંદ સાથના મ્યાનમાં મુકી દીધી. સીદા દગલાસે મેગનેસ તથા પેશા નૌકરને તૈયારી માટે મોકલી આપ્યા, અને પોતે જોઇતું કરતું લઇને જવો દરવાજામાંથી બહાર નીકળ્યો કે તેના કમરાની સામેના કબજામાંથી એક બાનુનો આકાર બહાર પડ્યો અને તે બાનુએ હરનો ચહેરો કરીને પુછ્યું “શું છે, મહારા નામવર?”

“અજ્ઞવીરા, એમ કહેવામાં આવે છે કે બહારના કેટલાક માથુસો ઘોડેસ્વાર થઇને

આપણા આ કીસ્સા તર્ફ આવે છે.” સીદા દગલાસે કહ્યું “હું તો ધારું છું કે દુશમનના માણસો હશે, કેમજે હમણું જ પ્રાક્રમ મેં કીધું છે તેણે પણ દુશમન મ્હારી સામે ઉભા કીધાં છે. બહાલી અલવીરા, તું બીહતી ના. ત્હારા ઓરડામાં દુશમન આવે તે અગાઉ તેના આ શમશીરથી ટુકડા થઇ જશે.”

અર્લ ઓવ દગલાસ તેટલું બોલીને ગયો કે તે ચહેરા કે જે તેની સામે જોતી વખતે હસ્તો રાખવામાં આવ્યો હતો તે એકદમ બદલાઇ ગયો—આંખોમાંથી ધીક્રારની ગરમી ઉડી રહી—અને તે કે જેણે સીદા દગલાસના પગલાં વાગતાં સાંભળીને હલવેથી ‘આગણું’ ખોલ્યું હતું તે તેના જવા પછી ગુસ્સાભેર દરવાજો બંધ કરીને અંદર ચાલી ગઇ !

સીદા દગલાસે માણસોને અર્ધા તકયાર તો રાખેલાં જ હતા, અને હવે તેણે તમામ તકયાર થઇ જવાનો પોતાના લડવઝયાઓને હુકમ આપ્યો, અને પોતે કીસ્લાની દીવાર તર્ફ જઈને કોણ આવે છે તે જોયું. તેણે જોયું તો તેનાજ દુશ્મનો હતા, જેને સુખડે સર ફલે-મીંગ શીટઝએલન અને સર કેસીમીર સરદારી લઇને આવતા હતા.

“એ લોક સીંહને છેડવા આવ્યા છે,” સીદા દગલાસ મેગનસ આગલ બખાલી ઉઠ્યો “હું એ તમામોની ભોટ ભેટી કરી નાંખીશ તો છોડીશ.”

“મગર, રાજનો ઝુડો ઉડી રહ્યો છે!” મેગનસ ગભરાતથી જોઇને બોલ્યો.

સીદા દગલાસે તે જોયું અને પોતાનો હેટ કરડ્યો, તે બોલ્યો “રાજ જો મ્હારો દુશ-મન થયો હશે તોખી—” અને તે ત્યાં ત્યાંજ અટકી જઈ કાંઇ યાદ કરી બોલ્યો “પણ આપણને રાજનું શું કહેતું છે તે તો પહેલા સાંભલવું જોઇશે.”

સીદા દગલાસના દુશમનની ફાજ તેના કીસ્લાની સામે આવી ઉભી અને રાજના ચોખ-દારના રણસીંગના જવાબમાં રણસીંગ ટુકાવીને સીદા દગલાસ પોતાના કેટલાક માણસો સાથે કીસ્લાની દીવાર ઉપર આવી ઉભો અને તેણે રાજનો હુકમ સાંભલવા માંગ્યો.

“સાંભલો, મ્હારા નામવર” કાચરેન મોટેથી બોલ્યો “રાજ નામવર તર્ફથી હું બોલું છું કે ત્હમારે અર્લ ઓવ કેથનેસને ઇઝા વગરના સહીસલામત અમારે હવાલે કરવા, અને જો તેમ નહીં કરવામાં આવશે તો પછી—”

“ઓ, ગુલામ જેવો તું ગુલામ, મ્હને આવી વાત સાંભલાવે છે?” સીદા દગલાસે તે સાંભળીને ગુસ્સાથી ખુબ પાડી “જે માણસ ત્હમો ઉપર સરસાઇ ભોગવે તેની સામે તું ગુલામ આવી વાતો બોલે?”

“મ્હારા નામવર” કાચરેન નમીને મોટેથી કહ્યું “યાદ રાખો કે હું કાંઈ મ્હારી પોતાની તર્ફથી બોલતો નથી, પણ હું નામવર રાજનો હુકમ ત્હમોને વાંચી સંભલાઉં છું. અને, તેથીજ, હું કહું છું કે જો અર્લ ઓવ કેથનેસને ત્હમો અમારે હવાલે કરશો નહીં તો ત્હમે રાજનો સુખન પાશેલો કહેવાશે નહીં અને તેથી ત્હમને શીતુરી તરીકે લેખવામાં આવશે, અને—”

મગર, કાચરેન પુરું બોલી રહે તેટલાં જીનુન ઉપર ચઢેલો સીદા દગલાસ ફરીથી પુકારી પડ્યો “ત્હારું બોલવું પુરેપુરું સાંભલી શકવાને હું તકયાર નથી!” અને તેણે પોતાના માણસો તર્ફ ફરીને પુકાર્યું “મ્હારા દોસ્તો, આપણી સામે લડવા આવેલા દુશ્મનો કાંઈ

મેટી સંખ્યામાં નથી, માટે ચરપર પુણે જોડી દો અને દીવારનાં દરવાજો ખોલી તુડી પડો એમનીપર, અને કચડધાણ કાઢી નાખો.”

તે હુકમ સાંભળતાં જ એગરદમ તે કીલ્લામાં યુમ પડી રહી, ચરપર પુણે ઉતર્યા, અને દરવાજો ખુલવા પછી સીદા દગલાસના માણસો કીડીને પેડે થોડોક વખત હાસ્ટયાર નીકળીને સર કેસીમીર અને સર ફલેમીંગના માણસોપર તુડી પડ્યા.

થોડી વારે સીદા દગલાસ પોતેની પોતાની શમશીર લઇને બહાર પડ્યો, અને તે સર કેસીમીર તરફ ફરીને બોલ્યો “સર કેસીમીર, ચાલ આવી જા મહારી સામે, તું બહુજ બળવાન છે તો આવી જા મહારી સામે, અને બતાવી આપ ત્હારું લડાયક પાણી.”

“મગર ન થા, દગલાસ, તું મનમાં ચુર ન લાવ, એમ સ્દમજ કે એકબાર્ગી હું ત્હારે હાથ હારીબી ગયો તોબી તુને પેલા જવાન છોકરા સાથે લડવાનું છે જેણે તુને હરાવેલો છે.” અને તાણો મારતાં સર કેસીમીરે સર ફલેમીંગને બતાવીને કહ્યું, જે નરેશરની મીસાલ લડીને સીદા દગલાસના માણસોને ઘાસ કાપે તેમ કાપતો જતો હતો.

“તાણા મારવાના મુકી દે, અને લડવા તકયાર થા.” સીદા દગલાસે શમશીર ઉગામીને ફેરવતાજ યુમ પાડી.

સર કેસીમીરની શમશીરબી ચાલી રહી, અને ઘણા વખત ગયો નહીં કે બ્યારે સર કેસીમીરના હાથપર માત થઇને સીદા દગલાસ પડ્યો! સાંપ ડુંદરાં ઘણાં મારતો હતો, મગર તેના ઝહેરનું ઝહેર તેનેજ પચવાથી તે હવે પડતીમાં પડતો હતો!

ઘણો યુદ્ધ ખરાબ હતો, અને તે યુદ્ધથીજ સીદા દગલાસ ગોવા કમઝોર થયો હતો! તે સર કેસીમીરની થોડીક પટાખાત્રીથી હાર્યો હતો અને ઝમીનદોસ્ત થઇ પડ્યો હતો!—તે પડ્યો કે સર કેસીમીરે તેની છાતીપર પોતાનો પગ મુકી દીધો, અને શમશીર તેની આંખો આગલ લઇ જઇને તે ચુસ્સાથી ખેલી પડ્યો “તામે થા, લોડ અર્લ એવ દગલાસ! તું પોતે તામે થા અને આ કીલ્લો આપી દે—અથવા તો હું ત્હારો જાન લઇશ.”

મગર, પોતાના શબ્દો સર કેસીમીર ખોલી રહે તેટલાં સીદા દગલાસના બાર માણસો સર કેસીમીર તરફ દોડી આવ્યા, સર કેસીમીરે તુર્તજ તેમની સામે બચાવ કરવા પોતે ખશી ગયો અને તલવાર ચલાવવા માંડી, જે જોઇ તે બારમાંના એ સીદા દગલાસ જે હવે ખેલોશ બન્યો હતો તેને ઉંચકીને અંદર કીલ્લામાં લઇ ગયા. દશ આદમી સામે અકેલો લડીને સર કેસીમીર ક્યાં મુઠી ફાવતે? મગર, પાક પરવરદીગારની પત્રીત શાન! તેજ વખતે સર ફલેમીંગની નઝર ત્યાં પડી, અને તે બીજાઓની કલ ચલાવવાની છોડી ધનને એકદમ સર કેસીમીરની મદદમાં દોડી આવ્યો.

એ સામે દશ એટલે એક સામે પાંચ! છતાં તે એએ તેમને માર્યા અને પોતાનો રસ્તો મોકલો કીધો! પત્રીત કુદરતનીજ પ્યારી મદદ હોય તો પછી શું જોઇએ? તે પ્યારી મદદ સાથેજ તે ખેડ શેરો હવે પોતાના માણસોના ટોળાં આગલ જઇને પોતાની કામચાખી ખેલવા પડ્યા: થોડાજ વખતમાં તો સીદા દગલાસના માણસો ઘાસની મીસાલ કપાઇને ખલાસ થઈ લાગ્યા અને કેટલાકો જે જીવ લઇને નહાં તેમની પુઠે સર કેસીમીર અને સર ફલેમીંગ

ના માણસો દોડ્યા. આખીર, સર ફેસીમીર અને સર ફલેમીંગની જીત થઈ, અને તેઓ તે કીલ્લાનો કબજો લેવા જતા અંદર ધસી ગયા.

સર ફેસીમીર અને સર ફલેમીંગ કીલ્લાની અંદર દાખલ થયા કે તેઓએ ત્યાં શું જોયું? જે મેગનેસને હાથે સર ફલેમીંગનો નૌકર સીતન હાર્યો હતો તેજ મેગનેસને ફરીથી લડવા માટે સીતન કહેતો હતો!

મેગનેસે તલવાર ચલાવી અને સાતને તેનો જવાબ આપ્યો. ટુંક વખતની તે લડાઈ હતી, કેમકે સીતને પોતાનું વેર લીધું: તેણે થોડીજ પટાખાઝીમાં પોતાનું પાણી ખતાવી આપ્યું, અને મેગનેસને સખ્ત ઝખ્ખી કરીને પાડ્યો. મેગનેસની સારવાર કરવા તેને ઉંચકી લઈ જવા દેવામાં આવ્યો, બ્યારે સીફા દગલાસના તાબે ચપલા માણસોની સલામી લેતા સર ફેસીમીર અને સર ફલેમીંગ અર્લ ઓવ કથનેસ માટે પુછપરછ કરતા આગત વધ્યા.

તે ટુંક લડાઈ દરમ્યાન જે ખુનરીઝી થઈ હતી તે મોટી હતી, કેમકે બધા એક બીજા સામે થઈ ગયા હતા અને થોડા વખતમાંજ તે લડાઈનો અંત આવ્યો હતો: સીફા દગલાસના માણસો ધણા હોવા છતાંબી મોટી સંખ્યામાં માર્યા ગયા હતા અને બાકી બચેલાઓ પવીત્ર કુદરતની મદદથી જીત મેલવનાર સર ફેસીમીર અને સર ફલેમીંગના માણસોને શરણ થયા હતા. તેઓએ કીલ્લાબી શરણે આપ્યો હતો. સીફા દગલાસનો તો ત્યાં પતોબી નહીં હતો!

સર ફેસીમીર અને સર ફલેમીંગ અર્લ ઓવ દગલાસ માટે બરાબર ખાત્રીપુર્વક જુસતેજુ ચલાવતા હતા તેટલાં એક દરવાઝો ખુલ્યો અને એક ખુબસુરત જવાન બાનુ તે દરવાઝામાંથી બાહાર નીકળી. તેને જોઈને સર ફેસીમીર અને સર ફલેમીંગ વીચારમાં પડી ગયા. કેમકે તેઓ જાણતા હતા કે અર્લ ઓવ દગલાસને મ્હોરદાર કે છોકરી હતી નહીં, અને આ જવાન સુંદરી ત્યારે કોણુ હશે?”

“બાનુ” સર ફેસીમીર ખામુશી તોડતા બોલ્યો: “અમારા મીત્ર નામવર અર્લ ઓવ કથનેસને ક્યાં રાખવામાં આવ્યા છે તે ત્હમે કહી શકશો?”

“ઓ, ત્યારે ત્હમે જીત મેલવનારાઓ છો, કેમ? ત્હમને સીફા દગલાસની ગુરૂરી તોડનારી કામચાખી મલી છે, નહીં વાર?” તે સુંદરી પુછવા પડી. “હું સ્હમજી શકું છું, અને ત્હમારી જીત થઈ છે તે માટે પાક ખુદાનો ઉપકાર માનું છું. પાક પરવરદીગારે તે મગર દગલાસને ઝમીનદોસ્ત કીધો છે જે ઝાલીમ હતો.”

ધીકારના તે શબ્દો બોલાયલા સાંભળીને સર ફેસીમીર અને સર ફલેમીંગ એક બીજા તરફ જોવા લાગ્યા. તેઓ જાણે એમ કહેવા માંગતા હતા કે આ બાનુ જે કાંઈ બોલતી હતી તે ખરું હશે કે? અને ફરીથી ત્યાંની ચુપકાદી તોડવાના હેતુએ સર ફેસીમીરે પુછ્યું “બાનુ, ત્હમે કોણુ છો?”

“હું તે છું જેણે ઝાલીમના ઝખરદસ્ત પંજનો ખુદમ ખમ્યો છે.” મગમીર મ્હોરોએ અલવીરા બોલી “મ્હારી પર ખુદમ ગુઝારવામાં આવ્યો છે. —”

“અમે તે ખુદમાતને દુર કરવા પાક ખુદાના હુકમથી શકતીવાન છીએ.” સર ફેસીમીર બોલ્યો, અને તે પોતાની વાતપર ઉતરતા વધુ બોલ્યો “મગર, બાનુ, અમારે જે સડથી પવીત્ર ફર્જ પહેલા બખલવાની છે તે —”

“હા,” સર ફલેમીંગ વચ્ચે બોલી પડ્યો. “પહેલા એ બતાવો કે અર્લ ઓવ કેથનેસ નામવરને ક્યાં રાખવામાં આવેલા છે ! તેવણુ ક્યાં છે ?”

“મ્હારી પાછલ આવો. ”અલવીરાએ તે સાંભલીને કહ્યું.

“સાંભલો, બાનુ,” સર કેસીમીર પગલાં ઉપાડવાની અગાઉ બોલી પડ્યો. “અમે અમારા મિત્ર અર્લ ઓવ કેથનેસને અને વક્તી અમારા દુશ્મન અર્લ ઓવ દગલાસને એ બેઉને જોવા માંગીએ છીએ.”

“અર્લ ઓવ કેથનેસ નામવર તો એક છુપા ભોંયરામાં કબર છે.”

એક ભોંયરામાં પોતાના વાલીને કબર રાખવામાં આવ્યા છે તે સાંભલીને શુરસાં અને ગમગીરીના બેલ સાથે સર ફલેમીંગ અન્યયન થયો. “સર કેસીમીર નામવર, ચાલો જલદીથી આપણે મ્હારા મુરખી વાલી તર્ફ જઈને તેવણુને તે દુખી હાલતથી છોડવીએ.” કાલાવાલા કરતી હમે સર ફલેમીંગ બોલ્યો, અને સર કેસીમીર પેલી બાઇ તર્ફ જોઈને કહ્યું “બાનુ, અમને તુર્તજ અર્લ ઓવ કેથનેસ નામવર પાસે લઇ ચાલો.”

તે ખુબસુરત મગર સીતમદીલા સુંદરીએ તે નવા મીત્રાનું કામ કરવા માટે ઘણી આતુરતા બતાવી, તેણે ઝડપથી પગલાં ઉપાડ્યા, અને સર ફલેમીંગ તેની પાછલ પાછલ ચાલ્યા, હતાપરો રાખવાના એક ઓરડામાં જઈને તે બાનુ ઉભી રહી અને બોલી “આ ઓરડામાંથી તે ભોંયરામાં જવાય છે.” અને તેણે એક ખુણામાંની ચટાઇને ખેંચી હટાવતાં એક કડું પકડી લીધું અને ઝોર કરીને એક પથર ઉંચક્યો. પથર ઉંચકતાંજ પથરનાં પગડીયાં માલુમ પડ્યાં. “ચાલો ઉતરો એમાં.” તે બોલી.

“શું ? ત્હમે આ અધારા ગારમાં અમને ઉતરવા કહો છો ?” સર કેસીમીર શક લઇ જઈને પૂછવા પડ્યો.

“ઓ, ત્હમે ત્યારે તો મ્હારીપર વીશ્વાસ રાખતા નથી.” પેલી તુર્તજ બોલી “અને તેમાં અન્યયબી કાંઇ નથી, ત્હમે જે બાનુને આજેજ પહેલી વખત જોયલી અને તેથી દુશ્મનના મકાનમાં, તો તે બાનુપર ત્હમે વીશ્વાસ ક્યાંથી મુકો ? આ જગાજ તે ખુદમગાર ઝાલીમે ગોયા ચુદ્દાની જગા તરીકે બનાવી દીધી છે અને તેથી જો ત્હમે મ્હારીપરથી વહેમ લાવો તો તેમાં ત્હમે ભુલ કરતા નથી.— —”

સર કેસીમીરને એકાએક કાંઇ વીચાર આવ્યો તેથી તેણે સુચના કીધી “કાંઇ નહીં, હું પોતે અકેલા ભોંયરામાં જાઉં છું. સર ફલેમીંગ ત્હમે હાંયા આ બાનુ આગલ ઉભા રહો.”

“ત્હમે અકેલા ભોંયરામાં ઉતરોને ક્યાં જશો ? આ પથરની સીડી તમામ ખલાસ કીધા પછીથી આડે તીડે રસ્તેથી અર્લ નામવર પાસે જવાય લેમ છે તો પછી ત્હમે તેવણુને અકેલા કેમ શોધી શકશો ?” અલવીરા બોલી “અગર મ્હારીપર ત્હમને ભરસો નહીં હોય તો આવો હું ત્હમને એક ચીઝ એવી બતાઉં કે જેથી ત્હમે મ્હારી પર ભરસો મુકશો.”

તેમ બોલીને અલવીરા સર કેસીમીર અને સર ફલેમીંગને તે કમરાની બાજુમાંના એક ઓરડામાં લઇ ગઈ, બાંના પલંગની કુરતીને ઉઠાવીને તેણે કહ્યું “જુઓ, આ ત્હમારો દુશ્મન અર્લ ઓવ દગલાસ છે. એને હાર મળ્યા પછી બેહોશ હાલતમાં મ્હારી સારવર દેહળ

મુઝીને એનાં માથુસો ગયા કે એ થોડાજ વખતમાં હોશમાં આવતો હોય તેમ મ્હને જણાયો. મ્હને કુદરતીજ ત્હમો લોક તર્ફ લાગણી થઇ કદાચ ત્હમે જીતીને કીલ્લો સર કરીને અંદર આવો તો તે વખતે ત્હમો ત્હમારા દુશ્મનને લાચાર હાલતમાં જુઓ એ મ્હને પસંદ હોવાથી, મેં એને લાંબી નીંદમાં સુઇ રહે એવી કેરી પ્રવાહીના બેઝ સાથેનો શરાબ આપ્યો, તે શરાબ પીધા પછી એ તદન સુધ્ધ વગરતો હીંચાં પડ્યો છે. ત્હમે એને બરોબર જુઓ, એના શરીરને હાથ લગાડી એને તપાસો, અને પછી મ્હારીપર વીશ્વાસ લાવો. એ ઝાલીમે મ્હારીપર એટલો બધો તો ખુદ્મ કીધો છે કે હવે હું પાક ખુદા પાસ દરરોજ દુઆ કરતી હતી કે મ્હારી મદદમાં કોઇ આવે. અરે, જે જગામાં ત્હમારા મીત્ર અર્લ્ફ ઓવ કેથનેસ છે, તેજ જગામાં મ્હારા મરહુમ પીદરનું રહે “ઇન્તીકામ”નો આવાજ ઉઠાવીને ફરે છે,—

“કાણુ?” સર કેસીમીર તે સાંભરીને એકદમ પુકારી ઉઠ્યો “ત્હમે કાણુ છો?”

“ત્હમારી મતલબ શી છે?” તે પછી તુર્તજ સર ફક્ષેર્મીંગ બોલી પડ્યો.

અને તે બેઉ તર્ફ ફાટે ફાટે ડોળે બેઠને ગંબીર ગલ્લગલા આવાજથી તે બાનુ બોલી “ઓગણીસ વરસની વાતપર મ્હારા પીદરને આજ મકાનમાં મારી નાખવામાં આવ્યા હતા!” અને તે જવાન સુંદરી રડી પડી.

“ત્હમારા પીદર?” જાણે એકજ આવાજથી બોલતા હોય તેમ બેઉ બોલ્યા “ત્યારે શું ત્હમે બાનુ—”

“હું અલ્લવીરા રેમ્ઝ છું,” ગમગીર તે સુંદરી બોલી “હું કમનસીબ અલ્લવીરા રેમ્ઝ છું,—હું મરહુમ સર એલેક્ઝાંદર રેમ્ઝ જેવણું આ મકાનમાં ખુન કરવામાં આવ્યું હતું તેની બેટી છું.”

મકરણુ ૨૩ મું.

ખલલપર શાંતી.—લોહ!

એક પયગામચી સર કેસીમીર દ્વેસ્તે તર્ફથી મેલરોઝ એબીમાં ફાધર બેનેડીક્ટસ ઉપર સર કેસીમીરનો પયગામ લઈ ગયો—બીજે તે સર ફક્ષેર્મીંગને વફાદાર નૂકર સીતન અર્લ્ફ ઓવ બેઝનતાઇન તર્ફ ગયો—અને ત્રીજે પયગામચી તે રાજ દેવીડનો ચોખદાર કોચરેન ‘રોઝલીન કાસલ’ તર્ફ જવા નીકલ્યો.—સીતનને રસ્તામાંજ અર્લ્ફ ઓવ બેઝનતાઇન તેના માથુસો સાથે મથ્યો જેને સીતને પાછા ફરવા કહ્યું, અને પોતાના માથુસોને લઇને રોલાન્ડ પાછો પોતાને બાપીકે મકાન ગયો.

કોચરેને રોઝલીન કાસલમાં પુગતાંજ ખબર આપી કે “દરેક બાબદમાં ફતેહ મલી છે. હરમીતેજના કીલ્લાની લગોલગજ એક મોટી લડાઇ થઇ હતી જેમાં સીલા દગલાસ હારી ગયો હતો, કીલ્લો જીતી બેવામાં આવ્યો હતો, અને અર્લ્ફ ઓવ કેથનેસ નામવરને છોડવવામાં

આવ્યા હતા. સીહા દગલાસે નામવર સર ફલેમીંગને હરમીનેજના માલેક તરીકે ગણ્યા હતા અને ખીજી સુબેહભરી શર્તો કાઢી હતી જેથી તેને છોડીને જવા દેવામાં આવ્યો હતો. હરમીનેજના કીલ્લામાં એક જવાન સુંદરી મલી આવી હતી જે મરહુમ સર એલેક્ઝાંદર રેમ્ઝની બેટી હતી, જે બાઈને પોતાના મરહુમ પીતાની તર્ફથી મરહુમ જુનુની નાઇટ આવ લીડસડેલ માટે કાંઈ કહેવાનું હતું અને પોતાને થયલા ગયર ઇન્સાફ માટે સીહા દગલાસ સામે કાંઈ બોલવાનું હતું, મગર તેનું મગજ શાંત થાય તે અગાઉ તેને સર કેસમીરે કાંઈખી સવાલો કીધા નહીં હતા. તે સુંદરી હરમીનેજના કીલ્લાને ધીકારતી હતી જેથી તે ત્યાં રહી નહીં અને તેથી તેને ત્યાંથી થોડે દુરના જોગણાના મથકમાં લઈ જવામાં આવી હતી.”

બોલબરડીના અને મારગારેટ તે ફતેહ માટે જાણીને અતી ધણી ખુશી થઇ ગઇ. તેઓએ સર કેસમીર અને સર ફલેમીંગની બાહદુરીનું વર્ણન સાંભરીને બેઉએ ખરા દીલની મોટી ખુશી મનાવી.

“અને ક્યારે હું મહારા પીતાજીને મલીશ?” ધડકતી છાતીએ બોલબરડીનાએ સવાલ કીધો.

“અર્થ એવ કેથનેસ નામવર તો” રામ્પના બોબ્બર કોચરેને કહ્યું “આવતી કાલે સહવારે સર કેસમીર સાથે ત્યાંથી નીકલશે, અને બપોર સુધીમાં તેવણ હીંચાં આવીખી જશે.”

“અને મહારા બાઇ?” મારગારેટ પુછ્યું “મહારા બાઇ આવનાર છે કે નહીં તે માટે ત્હમે કાંઈ બોલ્યા નહીં!”

“એવી ગોઠવણ થયલી છે કે પોતાનો હક્ક સાચવવા થોડા દિવસ સર ફલેમીંગે ત્યાંજ રહેવું. સીહા દગલાસે હવે સર ફલેમીંગનો હક્ક કબુલ રાખ્યો છે, અને તે કાંઈ લડવા ઝઘરવાનો પ્રપંચ હવે પછી કરવાનો નથી એવી મ્હને ખાત્રી છે.”

“કોચરેન,” બોલબરડીના ખુશાલીથી બોલી “ત્હમે સારા સમાચારના લાવનાર છો. અને તેથી, મહારી તર્ફથી ત્હમને આ સઉગાત છે.”

તેમ બોલતાંજ તે સુંદરીએ કોચરેનના હાથમાં સોનામોહોરથી ભરેલી એક ન્હાની ડેલી મુકી દીધી.

“આ વલી મહારી તર્ફથી કયુલો.” મારગારેટ બોલી “આપ સારા સમાચારના પયગામચી છો અને ત્હમે મહારા બાઇને મદદ આપી છે તેના બદલામાં આ નાચીઝ બેટ છે.”

તે એક સોનાની સાંકલી હતી જે મારગારેટ બેટ કીધી, અને તે આપતાં આપતાં તેણે કોચરેન તર્ફ જે નજર કીધી તેમાં કાંઈ બેદ સમાયેલો હતો. તે લેતાં લેતાં કોચરેન અનમાં બડબડ્યો “અર્થ એવ બેઝનતાઇનની સ્થિતિ એની વાતચીતને માટે એ મહાર મોહું બધ રાખવાની આ લાલચ આપે છે.”

તે પછી તે બેઉ બાનુઓ કોચરેન આગલથી ગઇ, અને અકેલી પડતાંજ બોલબરડીના મારગારેટને ગલે વલગી પડીને બોલી “અરે, મહારા દીલમાં કેટલી બધી ખુશાલી પેદા થઇ છે તે તો પાક પરવરદીગારજ જાણે. બ્હેન, બહાલી બ્હેન, આવ આપણે આપણી બન્નેની ખુશાલી એક ખીજના દીલમાં શામીલ કરીએ.” અને તેમ બોલતાંજ તેણે મારગારેટનું માથું પોતાના સીનામાં દબાવી તેના કપાલપર મુમીઓ લીધી.

મારગારેટે તેમ દયાતાં પોતાના મનમાં વમાર્યું “ખુશાલી આવે છે તે બધી સામગ્રીજ આવે છે, મ્હારો બાઇ લોડ આવ તીવરોડેલ અને લીડેસડેલ બન્યો છે, જ્યારે હું એક રાણી બનનાર છું.”

બીજે દીવસે મારગારેટે મૈકો મલતાંજ કાચરેનને ઇશારત કીધી અને તેઓ બેઉ વાત કરવા માટે બકતરવાલા ઓરડામાં ગયાં.

“કાચરેન” મારગારેટે કહ્યું “મેં ધાયું” કે ત્હમને કાંઇ ખાનગીમાં કહેવાનું હશે અને મેં ત્હમને ઇશારત કીધી. બોલો, કાંઇ કહેવું છે?”

“હા, બાતુ,” કાચરેને જવાબ આપ્યો “મ્હને ઘણું અગત્યનું કહેવાનું છે, અને તેથી મેં ત્હમારી તરફ તેવી મતલબની નજર નાંખ્યા કીધી. આપણે હમણાં હીંયાં આવ્યાં છીએ એ સારજ થયું છે.”

“ત્હમારી રીતબાત મ્હારી તરફ ઘણીજ સુલુકાઇબરી છે. અને તે માટે હું જ્યારે દર-જગપર જઇશ ત્યારે યાદ રાખીશ, હું ત્હમારા ઉપકારમાં દયાયલી છું. કાચરેન હવે સાંભલો, આબરૂથી હું ત્હમારા રાજની નજરમાં માન પામીશ, મગર એઆબરૂથી હું કાંઇબી નહીં રહીશ. કેમ ખરું છેની કાચરેન ?”

“હા, બાતુ,” કાચરેને ટેકો આપ્યો.

“કાચરેન, તું મ્હને તાજ અને રાજ અપાવવામાં શામીલ થા, તું મ્હને રાણી બનાવવા માટે ત્હારી તમામ મદદ કર, અને તેના બદલામાં હું તુંને આ ત્હારી હલકી પદવી ઉપરથી મોટા દરજગપર ચઢાવીશ. અને આ રીતે આપણને બેઉને એક બીજા સાથે સ્થમજવાનું છે.” તે વલી તુંતા પર ઉતરી પડી. “કાચરેન તું મ્હને રાણી બનાવ, અને હું તુંને રાણી બનવા પછી મોટો ઇલકાબ આપીશ.”

“હવે તો બાતુ, ત્હમારા હાથ રાજના હાથમાં મુકવા માટે સીફ ત્હમારીજ ખોટી છે.” કાચરેને કહ્યું “ત્હમે રાજ સાથે છુપા લગન કરવાનું કયુલયું છે, અને હવે બલા કામમાં દીલ કેવી?”

“મગર મેં એમબી કહ્યું છે કે સધલી બાબદની મ્હને ખાત્રી અને ખરી સાબેતીઓ મલવી જોઇએ.” મારગારેટ બોલી.

“લગનની કીયાની સધલી સાબેતીઓ માટે મ્હારી પોતાની તરફથી હું ત્હમને ખાત્રી આપું છું કે બધું કામ ખરાપણાં સાથે સરંજામ ઉતરશે, અને તેમાં કાંઇ વાંધો રહેશે નહીં. એક વખત એ છુપા લગન થઇ ગયા પછી, ત્હમારે અને રાજ નામવર બલકે ત્હમારા ધણી રાજ દેવીડે બેઉએ સાથે મલીને નકકી કરવાનું છે કે તે કુપા લગન કયાં સુધી છુપા રહે. તે માટે મ્હને વચ્ચે પડવાનું નથી, મ્હને તો માત્ર ત્હમો બેઉનાં લગન કરી આપવાના છે. પાદ-રી રસમ મુજબ ત્હમો બેઉના લગન કરશે; અને હવે બોલી દો બાતુ, કે ત્હમો કયારે લગન કરવા કયુલ ચાઓ છો?”

“ત્યારે ત્હારા હાથમાં અમે છીએ કે, કેમ કાચરેન ?” મારગારેટ હસીને બોલી.

“હા, બાબુ.” મગરૂરી લઇને કાચરેન બોલી પડ્યો. “ત્હમને ત્યાહીના ગારમાં રાજ સાથે ઉતારવા કે ત્હમને રાજની રાણી બનાવવા એ મ્હારા હાથમાં છે; બાબુ, ત્હમારા કીસ-મતનું ત્રાજનું મ્હારા હાથમાં છે—તેના સુખનું પલ્લું નમાવવું કે દુખનું પલ્લું તે મ્હારા હાથમાં છે.”

“એટલું બધું?”

“હાજી, એટલું બધું.” કાચરેન બોલ્યો. “મ્હારા હાથમાં હમણું એક ઘણી ઝેરદાર સત્તા છે, અને તે સત્તાની પુરવારીમાં ત્હમે જે ચાહતા હોવ તો, ત્હમે જે ઇચ્છો તો, આજને આજ પરણવા માંગો તો, આજે હું ત્હમારાં લગન રાજ સાથે કરી આપવા તૈયાર છું.”

મારગારેટ વીચારમાં પડી ગઇ, તે જાણતી હતી કે ઘણી ઝડપથી કામ તે કરી શકનાર હતો. પણ, આ ઝડપ જાણીને અન્યથા સાથે વધી તે કાંઇ શકમાંથી પડી!

“બાબુ,” મારગારેટના શંકાશીલ બની ગયલા ચહેરા તરફ નેહને કાચરેન બોલ્યો. “હીમત પકડો—અને ત્હમારા કીસમતપર ભરસો મુકો. ત્હમારા કીસમતનો સીતારો ચલકતો થવાપર આવેલો છે તો તેને વહેમની વાદળીથી ઢાંકી નહીં દો. સાંભલો, ત્હમે જે હા કહો તો આજે રાત્રીએ—આજ આલીશાન શૈઝ્લીન કાસલના મકાનની અંદરજ, રાત્રે અગીઆર વાગતે હું ત્હમારા લગન રાજ સાથે કરી આપું. સ્કોટલેંડનો રાજ આજેજ રાત્રે ત્હમારા પગે આગલ પડશે અને ત્હમારા હાથને પોતાના હાથમાં લેશે. આજ મકાનમાં આવેલી પત્રીત્ર જગાપર પાદરી ત્હમારા લગન કરવાને હાઝર રહેશે.”

“શું કાચરેન?” પોતાના કાનેને ભાગ્યેજ માની શકતી હોય તેમ અન્યથાથી મારગારેટ બોલી “આજેજ રાત્રે આ સઘડું બનશે? અને આવતી કાલનો નુરમંદ આફતાબ મશરેફથી શૈશન થાય તે અગાઉ આ બનાવ બનશે?—”

“સઘડું! એ સઘડું બની શકશે!” રાજના ચોખદારે ગોચા ગુરૂથી કહ્યું “અને ત્હમે સ્કોટલેંડના રાણી બનશો. બોલો, કપ્પલ કરો છો કે?”

તે સાંભળીને મારગારેટની તમામ ખુશાલી આવીને ગોચા તેને ગળે અટકી, અને તે તમામ ખુશીથી બોલી “હું કપ્પલ કરું છું.”

અને તેટલું બોલી રહ્યા બાદ મારગારેટને લાગ્યું કે તે લગભગ રડી પડવાપર આવી હતી!—તેના શરીરમાં ખુશાલીના ભેલ સાથે ઉશકેરણીનો પ્રવાહ ચાલી રહ્યો હતો. તેને તેમ ચુપ થયેલી જોઇ કાચરેન બોલ્યો “અને ત્યારે હવે નામવર બાબુ, ત્હમારે જવાન અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન સાથે કેવી વર્તણૂક ચલાવવી તે જાણવું જોઇએ, અને તેના સંબંધમાં હવે દુરી પકડવા ત્હમારે કાંઇ કરવું જોઇએ.”

“આહા!” તે યાદ આવતાંજ મારગારેટના ચહેરાપર દીલગીરીનો ઢાપ પડી ગયો!

“વીચારમાં પડવાની ઝુરત નથી, હું જેમ કહું છું તેમ કરશો તો બધું આસાનીથી સરંજામ ઉતરશે” કાચરેને સ્હમજાવ્યું “જવાન અર્લ ઓવ બેઝનતાઇને ત્હમને જે વીટી પહેરાવી છે તે વીટી હવે ત્હમારા આંગણાંપર રહેતી જોઇએ નહીં. અને, રોલાન્ડપર એક કાગઝ લખીને કહેવડાવો કે ત્હમે ત્હમારા પોતાના અંતકરણનો ખરો રસ્તો જોવામાં હાપ આપ મ્હા હો,

તહમએ ઉતાવળમાં તેને વચન આપ્યું છે, અને ધીરજથી વીચાર કરતા તહમને જણાયું છે કે તેવણ સાથ પરણવામાં તહમારું અને તેવણનું અન્નનું સુખ નાશ પામશે, કેમજે તહમે તેને ચાહીજ નહીં શકશે.”

“એમ?” મારગારેટ વીચારમાં પડી જઇ બોલી.

“હા, એમજ,” કાચરેન બોલ્યો “હું તહમારો તે કાગઝ છુપી રીતે મોકલીશ.”

મારગારેટ મન કીધું નહીં, તે પાછી વીચારમાં પડી, પોતે જે રસ્તો અપત્યાર કરવાનો ધરાદો કીધો હતો તેથી આ ઉલટુંજ થવાનું હતું, તેનો ખ્યાલ તે કરવા પડી.

“તહમે વખત લગાડો છો” કાચરેન બોલી પડ્યો “અને વખત તો આપણને ઘણો કીમતી છે. હું રાજ નામવર તર્ફ એક માણસને મોકલવા માંગું છું અને તેને હવે જલદીથી મોકલવો જોઇએ. અને, રાજ જ્યારે તહમને પરણવા આવે ત્યારે તહમારે આંગણે અર્લ આવ બેઝનતાઇનની વીટી રહે તે કેમ અને વાર? વલી, અર્લ આવ બેઝનતાઇનને હીંયાં રોઝલીન કાસલ તર્ફ આવતા મ્હારે અટકાવવાના ઉપાય લેવા જોઇએ.”

“શું ઉપાય લેનાર છે?” ધુજરી બની જઇને મારગારેટ એ ધરાદાથી કાચરેનને પુછવા પડી કે રખે જવાન રોલાન્ડને કોઇ ઝુલ્મ ખમવો પડે!

“કાંઇખી ઉપાય લેવાય પણ તે વાંધા વગરનો રહમજવો,” કાચરેને ચુકવ્યું “મ્હારીપર ભરસો રાખો. ખાતુ અને હવે, વખત અહુ કીમતી છે જે નીકકમો પસાર થઇ જાય છે. મ્હારી તર્ફ શું તહમે અર્ધો ખાત્રીથી જુઓ છો? હું તહમારા ભલામાં છું તેની ખાત્રી રાખજો, હું તહમને તાજ અપાવીશ, તાજ, ખાતું.”

લોબી મારગારેટ હવે વીચાર કરવા નહીં થોભી! તેણે સીદાઇ કલમ જે કાચરેને તૈયાર લાવી ત્યાં રાખ્યાં હતાં તેથી એક ચીટ્લી રોલાન્ડપર લખી કાઢી. તે ચીટ્લીમાં તેણે શું લખ્યું તે હાલમાં અઝીઝ વાંચનારને જણાવવાની ઝુરત નથી, મગર એટલુંજ કહીશ હું કે તે ચીટ્લી મારગારેટ કાચરેનને બતાવી અને કાચરેનને તે ગમી. તે પછી મારગારેટ રોલાન્ડે આપેલી વીટી પોતાને આંગણેથી કાઢીને તેખી તે ચીટ્લી સાથે બાંધી, અને તે કાચરેનને હવાલે કીધી.

“ખાતુ, હવે તહમે ખાતુ એલબરટીના પાસે સીધારો.” કાચરેને ઠંડપણે સુચવ્યું. “હું લગનની બધી તૈયારી કરું છું, આજે રાતના આ મકાનમાં તહમારા લગન રોકેટલેંડના નામવર રાજ દેવીડ સાથે થશે.”

મારગારેટ એલબરટીના આગલ આવી ગઇ, અને કાચરેન રેડમેન આગળ ગયો. તેણે રેડમેન પાસેથી માણસોની મદદ મેળવી અને તેણે બે પયગામચીને જુદે જુદે રસ્તે મોકલ્યા. એકને તેણે રાજ દેવીડ પાસે મોકલ્યો, અને બીજાને રોલાન્ડ અર્લ આવ બેઝનતાઇન પાસે.

તે પછી વખત પસાર થઇ જવા લાગ્યો, અને બપોરના ત્રણ કલાકને શુભારે અર્લ આવ કેથનેસને છોડવીને સર કેસીમીર થોડાક માણસો સાથે લઇ આવ્યો. સર કેસીમીર અને સર ફ્લેમીંગની સાથમાંના થોડાક માણસો લડાઇમાં માર્યા ગયા હતા, અને બાકી રહેલાઓમાંનો મોટો ભાગ સર ફ્લેમીંગ સાથે હરમીતેજના કીલ્લામાં હતો, જ્યારે બીજા થોડાક રોઝલીન કાસલ તર્ફ પાછા ફર્યા હતા.

અર્ધ ઓવ કેથનેસ અને તેની બહાલી બેટી ઓલિવરડીનાનો તે મેલાપ બેનારની આંખોમાં પાણી લાવ્યા વગર નહીં રહે તેવો હતો. તે આપ દીકરી મલ્યાં, અને તેઓ જે ખુશાલીના રડવાથી બેટયા તે દીલ્લઆકરથી લે તેવું દેખાતું હતું. અર્ધ ઓવ કેથનેસે ફરીથી અને ઓલિવરડીના તથા મારગારેટ અર્ધના છુટકારા પછી પહેલીવાર, સર કેસીમીરનો જે ઉપકાર માગ્યો તે ધણોજ ગમ ગમ્મં હતો. તેઓ સર કેસીમરથી થોડાં થોડાં થઈ ગયાં.

અર્ધ ઓવ કેથનેસ અને સર કેસીમીરના પાછા ફરવા પછી એક કલાક નીકલી ગયા બાદ એકાએક સર કેસીમરને યાદ આવી ગયું અને તેવણુ બોલ્યા:

“ઓ! આપણે પેલા દમગ્યાઝ પાદરીને તો ભુલ્યોજ ગયા. મગર, હવે આપણુ વચન પ્રમાણે તો તેને આપણે છોડીજ દધશું. તેણે જે બધી ખચર આપી હતી તે તમામ ખરી પડી છે અને તેથી આપણે આપેલા કંઠક મુજબ તેને રીહા કરવો જોઈએ.”

“હા, ત્યારે ત્હમે ત્હમાઈ વચન પાલો, મ્હારા નામવર અઝીઝ મીત્ર” અર્ધ ઓવ કેથનેસ બોલ્યા “ઓ! લેઓ રેડમેન પોતેજ હાંયા આવે છે.”

“હાંયાં એ કારણથી હું આવ્યો છું, નામવર” અર્ધ ઓવ કેથનેસ તર્ફ જોઈને રેડમેન બોલ્યો “કે પેલા પાદરીનું હવે શું કરવું?”

“અમે તેજ બાગ્દપર વાત કરતા હતા, રેડમેન” સર કેસીમીરે કહ્યું “જાઓ, તે પાદરીને છોડી દો.”

ત્યાર પછી અર્ધ ઓવ કેથનેસને મલવા ઓળખાણુ પચચાણુના આવ્યાં, અને ત્યાં ખુશીની ધણી ગડબડ સડબડ ફથલાઈ રહી.

ખુશીમાં અને ખુશીમાં વખત વહેતો ગયો, અને હવે રાત્રી થઈ. રાત્રીના જમણ પછી મારગારેટને કોચરને ઇશારો કાઢ્યો અને મલવાની જગાપર જવા માટે તેની આગલથી પસાર થતા કોચરને ધીમેથી બોલીને ચાલતી પકડી.

“પાક ખુદા નેગાહદાર, બહાલી ઓલિવરડીના” મારગારેટ ઓલિવરડીનાને છોડી જતી વખતે બોલી “હવે હું મ્હારા ઓરડામાં સુવા જાઉં છું, અને તું બહાલીબી આજે રાત્રે મીઠી નીંદથી સુઈ જશે કેમજે ત્હારા પીતાજનો છુટકારો થયો છે.”

“અને તું બહાલી બહેનબી આજે રાત્રે મ્હારી માથેક મીઠીજ નીંદથી ઉંઘાશે, કેમજે ત્હારી અને મ્હારી ખુશી એક બીજામાં હંમેશા સામીલ હોય છેની” અને તેણે મારગારેટને એક ચુમી લીધી.

તે બેઉ બાનુ છુટી પડી, અને મારગારેટ પોતાના સુવાના ઓરડામાં ગઈ. ત્યાં જઈને તેણે પોતાની દાસીએને સુવા જવાની રજા આપી, અને તે હવે કોચરને બોલાવી હતી તે કમરા તર્ફ ચાલી. તેની છાતી લોભથી ઉંચકાતી હતી, તેને રાણી બનવાનો લોભ થયો હતો, અને તે લોભ તેના સીનામાં માથો સમાયો નહીં જતો હતો !

મારગારેટ કોચરને બોલાવેલા કમરા તર્ફ પોતાનાં કદમ બહારબાં—તેણે ત્યાંનો દરવાજો બોલ્યો—અને તે અંદર દાખલ થઈ.

તેજ વખતે એક આકાર તેની તર્ફ આવ્યો, અને તેના હાથ પકડી તે બોલ્યો “માર-

મીટ, બહાલી માગી.” અને તે સાંભળીને મારગારેટ ત્યાં સ્તબ્ધ બની ઉભી ! તે કાણ હતો ? કોઇન નહીં પણ રાજા.

પ્રકરણ ૨૪ મું

માફી!—લગન!

રાજા ઘણા બપોરના સમયે થયેલા હતા, અને તે ખાસ બધી ગોઠવણથી ત્યાં આવ્યો હોય તેવું લાગતું હતું.

“મારમીટ, બહાલી માગી,” રાજા બોલ્યો “તે ત્હાં વચન પાલ્યું છે, અને હવે તે પણ આપણી સામે આવીને ઉભી રહેશે જે પહેલું ત્હારાં પગોપર પડનાર છું, અને આ હાથ જેને હું મ્હારા હોટા સાથે પ્યારથી દાખું છું તે હાથને મ્હારો પોતાનો કરી લેવા હું ત્હારી ખીદમતમાં આવ્યો છું.”

અને રાજા જેવો મારગારેટના પગો આગલ પડવા ગયો કે તેને પકડી લઇ મારગારેટ બોલી “અરે નામવર, શું ત્હમે મ્હારા પગોપર પડો? નહીં, કદી નહીં.”

“હા, હું તે માટે ત્હારા ચર્ણે પડવા ખુશી છું કે તે ત્હારો પ્યારો પ્યારો હાથ અને ત્હાં દીલ મ્હને અર્પણ કર્યું છે. તું મ્હારી પોતાની થવાની છે, બહાલી મારમીટ.”

“ત્હમે જે બોલ્યા છે તેજ મ્હને પુરતું છે. હવે મ્હારે જે કહેવાનું છે તે મ્હારે પોતાને માટે છે, યાદ રાખો નામવર, કે મ્હારો પાકીઝા પ્યાર મ્હને પાકદામન રહેવાને માટે મગર રાખે છે.”

“અને તું તે માટે મગર રહેશેજ,” રાજાએ કહ્યું “તું મ્હારી પોતાની રાણી થશે, આજે રાત્રેજ તું લગનથી બંધાઇને મ્હારી રાણી થશે, અને તાજમાં ત્હારો ભાગ રહેશે. તું બહુજ ખુબસુરત છે, માગી, તું એટલી બધી તો ખુબસુરત છે કે હું તુને મ્હારી પોતાની જાણીને ખુશીથી અને સુરથી ટુલી જઈ છું. કાચરેન કેવો ભણે છે કે તેણે છુપાછુપ અતી ચાલાકીથી બધું કામ સરંજામ પહોંચાડીને તુને મ્હારી આજેજ રાત્રે બનાવી દેવામાં હુશ્યારી વાપરી છે. માગી, આજના બનાવને લાભ લઇને મલવા આવનારાંઓના ધાડાની વચ્ચે મ્હને છુપા લીખાસમાં આ મકાન અંદર દાખલ થતાં કાંઈજ હરકત જણાઇ નહીં, અને હું આવ્યો, બહાલી માગી.” તેમ બોલી રાજાએ મારગારેટને પોતાની પાસે ખેંચીને તેના હોટા અને ગાંધોપર ચુમીઓનો ગોચા વરસાદ વરસાવ્યો, અને પછી તેણે કહ્યું:

“બેશક, કાચરેનને આ મકાનમાંના બે તથા આદમીઓની મદદ તો લેવી પડી —”

અને રાજા વધારે બોલે તે અગાઉ મારગારેટ બોલી “અને તે માથુસો કાણ છે?”

“બહાલી માગી, તેઓ મને તેમી હોય તેની સાથે આપણને શું કામ છે? કાચરેનની વાત કાચરેન જાણે, આપણે આપણી વાત જાણીએ, બહાલી મારમીટ” તેવી રીતે રાજાએ માર-

મારેટને ઉડાવી પટાવી લીધી “હું તો બસ ત્હારા દીદારનો અને ત્હારો પોતાનો તલબમાર છું. કાયરને પાદરીની અને લગનની કીયાની બધી ગોઠવણ હવે હું ધાંડું છું કરી રહેવાપર આવ્યો હશે, અને તે આપણને બોલાવવા આવતો હશે.”

“નામવર,” હવે મારગારેટ રાજના પગે આગલ એકાએક પડી જઇને બોલી, મગર રાજ તે જોઇને પુકારી પડ્યો “હંએ, હંએ, શું છે? વ્હાલી માગી, શું છે?”

“મ્હને એમજ રહેવા દો, મ્હારે કાંઇ એવું ત્હમને કહેવું છે મ્હારા નામવર કે જે આવીજ હાલતમાં હું રહીશ તો સાર. હું ત્હમારા પગોપર પડીને કહું છું કે જ્યારે હવે ત્હમે મ્હને રાણી બનાવવાના છો તો મ્હારે હવે ત્હમારી પાસે એક મ્હેરબાની માંગી લેવી છે.”

“એક મ્હેરબાની? તે શું, વ્હાલી માગી?” પ્યાર ઘેરો રાજ પ્યારની કામબરી આંખો કરીને પુછવા પડ્યો “અત્રીઝ ગબરા નહીં, શું છે? બોલ.”

“નામવર હું આખા શરીરે ધૂજી છું” મારગારેટ બોલી “મ્હને લાગે છે કે હું ત્હમારા પગે આગલ એક શીતુરી તરીકે પડેલી છું.”

“શીતુરી? એ શું-તું બોલે છે, વ્હાલી?” રાજ અન્યત્રીયાં જોતો બોલી પડ્યો “શીતુરી? તું શીતુરી હોય? કદી નહીં-કદી નહીં.”

“હું જ્યારે ત્હમારી આગલ ખુલાસો કરીશ ત્યારે ત્હમે સ્હમજી શકશો.” ગલગત્રા આવાજથી મારગારેટ બોલી.

“ઉઠ, ઉડીને બોલ, જે કહેવું હોય તે બેધડક મ્હને કહી દે, વ્હાલી મારગ્રીટ, એસ્કા ના, મબરા ના, શરમા ના, ધૂજરી ન બન.”

“નહીં-નહીં, હું ઉડીશ નહીં.” મારગારેટ બોલી “જ્યાંસુધી ત્હમે વચન આપશો નહીં ત્યાંસુધી હું આ હાલતથી ઉઠવાની નથી. ત્હમે ત્હમારા પ્યારા મુખથી મ્હને તે મ્હેરબાની બક્ષો, મ્હને કંઠલ આપો, તો હું ઉડીશ, નહીં તો નહીંજ.”

ચલકતી સુંદર આંખો, લાલ લાલ ગાંભો, ઉચે ઉડતી અને નીચે પડતી ધડકતી છાતી, પગોપર પડેલી હાલત, એ બધાંથી મારગારેટ રાજ દેવીડની આંખોમાં અતીબ ખુબસુરત તે વખતે લાગતી હતી. તે મારગારેટને ટીકી ટીકીને જોતો બોલ્યો “વ્હાલી માગી, બોલ! તો તો મ્હારો કંઠલ મેલવોજ છે: હું તુને ચાહું તો ફરીયા કંઠલ આપું છું. બોલ, મારગ્રીટ, હવે ત્હારે રાજ પાસે શું માંગવું છે તે બેધડક માગી લે.”

“નામવર,” મારગારેટ ઉઠતાં ઉઠતાં બોલી “મેં ત્હમને મ્હારું ખોટું નામ કહ્યું છે તે માટે હું માફ માંગુ છું. હું હવે ત્હમારી સાથે પરણવાની છું, અને પરણતી વખતે મ્હને પાક ખુદાના નામથી મ્હારું નામ પાદરી આગલ બોલવુંજ પડ્યું, જેથી હું ત્હમારી માફ માંગી લઉં છું.”

“માફ મેં બક્ષી છે, અને તું કોણ છે અને કોણની ડોકરી છે તેની સાથે મ્હને કાંઈબી નીરબતજ નથી. હું તો સીફ જે માંગુ છું, તે તું છે-તું છે, પછી તું વ્હાલી ગમે તેબી હોય તો હરકત શું છે?” કામાંધો રાજ બોલ્યો, અને તેણે કાંઈ ખ્યાલથી વધારું “તું એક નીતી-માન અને વફાદાર સુંદરી છે એ મ્હારે માટે બહુજ પુરતું છે. મેં તુને કંઠલ આપ્યો છે,

અને હું મ્હારો બોલ ઝુરરજ પાલીશ. બોલ, તુને જે કાંઈ કહેવું બોલવું હોય તે જલદીથી બોલી દે.”

“આજ આલીસ વરસની તે પુરાણી વાત છે, મ્હારા જન્મ અગાઉનાં જીવન વરસોની તે છે.” મારગારેટ બોલી “જે વખતે ત્હમારા મરહુમ પીતાજી નામવર ખુસ સ્કોટલેન્ડની ગાડી પર રાજ કરતા હતા. અને તે વખતે એક પ્રપંચ તેવણ સામે રચાયો હતો—”

“ખરી વાત છે.” રાજ વચ્ચે બોલી પડ્યો “તે એક એવો પ્રપંચ રચાયો હતો કે જે જે ફનેહમંદ નીવડતે તો સ્કોટલેન્ડની આખી પ્રજાને એક સીફા ડાઘ લાગતે. મ્હારા પીતાજી જેવા એક રહેમદીસ રાજ સામેનો તે પ્રપંચ ફાવતે અને મ્હારા પીતાજીનું પુત્ર જે થતે તો તે વખતે તમામ દુન્યાને મોઢે રીઆયા તુપાઈ જને અને તેનો સીફા કલંક હજુણુ સુધી અને બવિખ્યામાં સ્કોટલેન્ડની રમ્યતને નીચું જેવાડતે. મગર, બ્હાલી માગી, શું ત્હારા કોઈ આપદાદા ને પ્રપંચમાં શામીલ હતા?” રાજે વિચાર કરી પુછવા પડ્યો.

“સાંભલો, મ્હારા નામવર,” ગમગીર આવાઝના દયાણુ સાથે મારગારેટ ચલાવ્યું “મ્હને જે કહેવાનું છે તે ટુંકમાં કહીશ, અને મ્હારા થોડા શબ્દોથી ત્હમો ભેદ જાણી જશો. હું પોતે તે પ્રપંચને અને તેના ગોઠવનારાઓના તે પુરા કામને ધીકકાઈ છું જે કે તે પ્રપંચીઓમાં મ્હારા એક વડવાનોજી હાથ હતો. સર બ્હીલીયમ સુલીસ, સર એચીન, કાઉન્ટેસ આયર્ન, સર માલહરમે, સર જોન લોગી—”

“ઓ! છતીહાસ ઉપરથી માલુમ પડે છે કે એજ કોઈ સર જોન લોગીએ પોતે મ્હારા મરહુમ પીતાને ખંજર મારવાનું માથે લીધું હતું!” રાજ વચ્ચે બોલ્યો.

“હા, નામવર,” મારગારેટ દુખથી બોલી “એજ સર લોગી નામનો અમીર હતો જેણે તે અમીરોના પ્રપંચમાં વધુ આગલ પડતો ભાગ લીધો હતો.

“અને તે અમીરોમાં—તે પ્રપંચીઓમાં—તું બ્હાલીનો કોઈ વડવો તેમાં શામીલ હતો!” રાજ બોલ્યો “મગર, માગી, તે મ્હને તે ત્હારા વડવાનું નામ કહ્યું નથી!”

“સખ કરો, નામવર,” મારગારેટ બોલી “મ્હને મ્હારા દીલની વાત પહેલાં ઝાહેર કરવા દો. પાક પુદાના શુકરાના કે કીર્તીવંત રાજ ખુસ, આપ નામવરના મરહુમ પીતાજી, તે લોકના પ્રપંચને કચડી નાખવા પામ્યા! પ્રપંચીઓને દયાવી દીધા બાદ તેમના વંશ ઉપર પણ રાજનો ઝુસ્સો ઉતર્યો, બ્લેક પારલામેંટે તેમની ચાર પેઢીનો નાશ કરવાનો અને તેમને સ્કોટલેન્ડથી શહેરબદ્દ કરવાનો હુકમ કાઢ્યો. તેમને જે કોઈ સ્કોટલેન્ડમાં રહેવાની જગા કે થોડા કલાકનો ઉતારોજી આપે તો તેમનેજી તબાહીના ગારમાં નાખવાનો ઢંઢેરો પીતાવ્યો. અને, મ્હારા નામવર, હું તે પ્રપંચીઓમાંના એકના વંશની છું, હું શહેરબદ્દ થયલાઓમાંની—”

“ઓ! બસ! બસ, માગી, બસ.” રાજ ગોવા કંટલાઈને બોલ્યો “હું તુને તેમ સહમ જતો નથી, તુને, તુને તો નહીંજ. ત્હારા આપદાદાના ચુન્હા માટે તું ચુન્હાગાર નથી એમ હું સહમજી છું, ત્હારા જન્મ અગાઉ જે ચુન્હો થયો હતો તેને માટે તું જવાબદાર નથીજ એમ નક્કી કરે છું. હું, હું ત્હારો રાજ, તુને મારી બહુ છું, અને શહેરબદ્દના હુકમથી તુને બાકાત કરે છું.”

“ઓ, હું ત્હમારી કેવી આભારી છું.” મારગારેટ બોલી, અને રાજ્યએ તેને પોતાના હાથોમાં લઈ લીધી.

“નામવર,” તે રાજ્યની આંખોમાં આંખો નાંખીને બોલી “મ્હારા ભાઈનેથી માફ કરો.”

“હા, મેં તેનેથી મારી બક્ષી, મ્હારી બ્હાલી માંગી.” રાજ્યએ તે પ્યારા હોટાપર પોતાના હોટા દબાવતાં ખુશીની એક ધીમી ઝીંખથી કહ્યું.

“હું બહુજ આભારી છું, મ્હારા નામવર.” મારગારેટ અતી ઘણી હર્ષાત થઈ ગઈ.

“મ્હારા આત્માની અતી બ્હાલી” રાજ્યએ કહ્યું “મેગી, ત્હારે ખાતીર હું કાંઈથી કરવા ખુશી છું, તો આ વાત શી બીસાદમાં? મેં તુંને અને ત્હારા ભાઈને ત્હારા પ્યારને ખાતીર માફ કીધાં, બ્હાલી.” હવે, તું મ્હને કહે કે શીટઝએલનને બદલે તું અને ત્હારો ભાઈ શું નામ ધરાવે છે?”

“હાલમાં મ્હને માફ કરો, મ્હને દબાવવા ના કરો.” મારગારેટ કાલાવાલાથી માંગી લીધું. “ત્હમે મ્હને પરણવા માટે પાદરી આગલ આ મકાનમાંની બંદગી કરવાની અસલી પત્રીત ધાર્મિક જગા પર લઈ જનાર છે અને તે વખતે તો મ્હને બોલવું પડશે.”

“તેમ તો તેમ!” રાજ્યએ નાંખતી કીધી, અને કાંઈ યાદ આવી જવાથી તે બોલ્યો “પણ, આહ! એક સવાલ હું પુછવા માંગું છું? કોચરેનને આ વાતની તો ખબર નથીની?”

“નહીં, નામવર” મારગારેટ જવાબ આપ્યો “તે એક એવો ભેદ હતો કે જેને હું ત્હમે નામવર રાજ્યના કાનોપરજ નાખવા માંગતી હતી.—તે રાજ્ય કે જેવણે મ્હને પોતાનો પ્યાર આપ્યો છે અને જેવણે હવે મ્હારા પોતાના ઘણી થનાર છે.”

તેમ બોલતાંજ મારગારેટ પોતાનું માથું રાજ્યના સીનાપર મુકી દીધું; અને તેજ વખતે રાજ્ય દેવીડના ચહેરામાં બચકર ફેરફાર થઈ રહ્યો! તેણે મારગારેટના જુમાવલા માથા તરફ જુનુનના આતીશની આંખો ગોળા ફેંકી, અને જેવું તે માથું હંચકાત લાગ્યું અને આંખો સાથ આંખો મલવા માટે ઉપર આવવા લાગી કે રાજ્યએ પાછો દેખાવ જેવો ને તેવોજ અસલનીજ મીસાલ પ્યારમર્યા બનાવી દીધો!

“હા, મ્હારી બ્હાલી,” રાજ્યે બોલ્યો “તું તે પત્રીત જગાપર ત્હારું ખરું નામ કહેજે. અરે, પણ હજુલુ સુધી કોચરેન કેમ આવ્યો નથી? બધી ગોઠવણ તો થઈ હશે, નેમેસો વખતથી—”

“એમથી થયું હોય કે કાંઈ અડચણ નડી હોય!” મારગારેટ ગભરાટથી બોલી.

“એમ ના બોલ, આપણા બેઉના પ્યારમર્યા લગન આજેજ થવાં જોઈએ.” રાજ્યએ કહ્યું “આટલી બધી ઝહેમતથી હું છુપો હીંચા આવ્યો તે ઝહેમત શું હરામમાં જશે કે? કદી નહીં જશે, હીંચાં આજે રાત્રેજ આપણાં લગન થશે. કોચરેન હવે જે વખત જાય છે તેમાં આવેજ—”

તેજ વખતે દરવાજો ખુલ્યો, અને કોચરેન હાથલ મ્હને નમીને બોલ્યો “નામવર રાજ્ય, સંધ્યું તક્યાર છે.”

રાજ અને મારગારેટની વાતચીત થતી હતી ત્યારે કોચરેને તેજ ઓરડામાંના એક છુપા ખારણાની અંદરથી દાખલ થઇને ભરાઇને બધી વાત સાંભળી હતી! પછી વાત ખલાસ થયલી જાણીને અને રાજને અમીરો પડી ગયેલા જોયા બાદ તે તે ઓરડાના ઝાઝેર દરવાજાથી અંદર આવીને બોલ્યો હતો.

“સધલું તથ્યાર છે. તો ચાલો,” રાજ બોલ્યો “બહાલી મારગ્રીટ ચાલ.”

હાથમાં હાથ મીલાવીને તે બેઉ મારગારેટ અને રાજ—કોચરેનની પછવાડે લગન કરવાની પવીત્ર જગા મુક્ત ગયાં.

તે જગા આગલ જઇ પહોંચતાં કોચરેને ત્યાંના દરવાજાપર ત્રણ ટકોરા માર્યા એટલે દરવાજો ખોલવામાં આવ્યો. દરવાજો ખુલ્યો કે રેડમેનને ત્યાં જોઇને મારગારેટ તઅજ્જુબ થઇ. મગર રેડમેને તેની તરફ હંડપણે જોઇને નમીને સલામ કીધી. રેડમેનને ત્યાં જોઇને તો મારગારેટને વધારે ખાત્રી થઇ, રેડમેન રોઝલીન કાસલનો વફાદાર નૌકર હતો. તે સાચો હતો, વહી તેની (મારગારેટ) સાથે વારંવાર વાતચીત થતી હતી, જેથી રેડમેનને સારા માણસ તરીકે જાણતી હતી. અને તેથી તેની ખાત્રી વધુ થવાને સમજાથી તેની ધડકતી છાતી કાંઇક શાંત થઇ.

તે પવીત્ર જગાની બે તરફ મસાલ બળતી હતી, અને મીણબત્તીઓ તથા ખુશબુની ચીજો ત્યાં બાળવામાં આવતી હતી. ત્યાં એક પાદરી હોયો હતો. પાદરીને મારગારેટ બોળાવતી નહીં હતી. કોચરેને તેને ખાત્રી આપવા કહી હતી જે માટે જો કે હજુજી મારગારેટ કાંઇ સવાલ કાઢ્યા નહીં હતા છતાંબી તે ત્યાં રેડમેનને જોઇને પોતાને ખાત્રી મહેલી માનતી હતી!

તાજની લોભી તે સુંદરી પોતાના બાપીકા બેઠને કહયા પછી અને રાજના હાથમાં રમ્યા પછી યાંત્રીક પુટલા મીસાલે તે આ જગાપર આવી તો આવી પશુ તે ત્યાં રાજને ગુલબે પડેલા જોઇને તુર્તજ તેની પાસે પોતેબી પડી!!

ત્યાં પેલા પાદરી હતો, રેડમેન હતો, કોચરેન હતો, રાજ હતો, અને મારગારેટ હતી!—કોચરેન અને રેડમેન રાજ અને મારગારેટના લગનના સાક્ષી હતા, અને પેલા પાદરી તે લગનની કીયાનો કરનારો હતો.

અને હવે તે લગનની કીયાનો તે ભાગ આવ્યો કે જે વખતે પાદરીને પરણતા છોકરા અને પરણતી છોકરીનાં નામો રસમ મુજબ પુછવાં પડતાં હતાં.

“મહારા બેટા” પાદરીએ રાજ તરફ જોઇને ધાર્મિક રીવાજેજ કહ્યું “તહમાઈ નામ બોલો.”

“દેવીડ ખ્રુસ.” રાજએ જવાબ આપ્યો.

“અને તહમાઈ નામ, બેટી?” પાદરીએ પરણતી છોકરી તરફ જોઇને પુછ્યું. અને રાજ કાન ડંચ્યા કરીને સાંભલવાને ધણો આતુર થયો કે તે શું નામ બોલવાની હતી?

“મહાઈ નામ મારગારેટ લોગી છે.”

મારગારેટ બોલી, અને રાજ તે સાંભળીને ચોંક્યો. રાજ ચોંક્યો પણ ત્યાર પછી તુર્તજ સાવધ થઇ ગયો. તે હવેજ જાણી શક્યો કે જેની પાસે તે બેઠો હતો તેના વડવા તરફથી તેના પોતાના બાપ રોબર્ટ ખ્રુસનું ખુન કરવાનો ઇરાદો થયેલો હતો. તે કોઇ અમીર ભોગીએ અમીરોના પ્રપંચમાં રાજ રોબર્ટ ખ્રુસનું પોતાને હાથે જાતે ખુન કરવાનું બીકું ઝડક્યું હતું!

રાજા સાવધ થઇ ગયો, અને તે પાછો જેમ હતો તેમ ખુશખીજાજ બની જવાના ડોળ-થીજ ખેસી રહ્યો. ક્રીયા આગત્ર વધી. ખુબસુરત મારગારેટ સોગીના આંગણમાં રાજા દેવીડે પોતાની વીંટી પહેરાની દીધી; લગનના આશીરવાદ વરસાવવામાં આવ્યા, અને ક્રીયા ખતમ થતાજ ન્યારે રાજા ઉઠ્યો ત્યારે તેણે મારગારેટને પોતાના હાથોમાં દબાવી દેતા તેના કાનમાં કહ્યું “મ્હારી મ્હોરદાર! મ્હારી મ્હોરદાર!”

“એમખી ખોસો કે ત્હમારી રાણી.” મારગારેટ રાજાની આંખોમાં પોતાની આંખો નાંખીને ખોલી.

“હા—મ્હારી રાણી” રાજા બોલ્યો, પણ તેનો આવાજ સ્થેજ બદલી ગયો હતો! જોકે મારગારેટને તે બદલેલા આવાજની માહિતી થઈ નહીં, કેમજે તે પોતે તો રાણી બનવાની કુંઘમાં હતી અને તેને પોતાની ખુશીમાં કામખી આવાજનો સાહ્યોડો વખત આવ્યોજ નહીં!

અહહા! તે પોતાને હવે તાજદાર રાણી બનેલી માનતી હતી!

પ્રકરણ ૨૫ મું.

“કીના! કીના!”

નોર્થ અસ્તીકની પુર્વ દીશાથી બે માઇલ દુર ર્થ આવેદાર્યના ઉછાલતા પાણીને દરમ્યાન તાનતેજોન કીલ્સો આવેસો હતો જેમાં હાલ સીધા દગલાસ જઈ રહ્યો હતો. સમુદ્રથી ત્રણ આબુએ ઘેરાયલો આ કીલ્સો ખડકપર આવેસો હતો, જ્યાં તેની સંજ્ઞાજ માથુસના હાથોની બણી ઝહમત વગરજ લેવાયલી હતી.

“રોઝલીન કાસલ”માં જે રાત્રે એક તર્ફ અર્ધ આવે કેથનેસ, તેની બેટી, અને સર કેસીમીર પોતપોતાના ઓરડામાં પુર ખાખમાં ગીરફદાર હતા, અને બીજી તર્ફ રાજા દેવીડ અને મારગારેટના છુપા લગન થયાં હતાં તે રાત્રીની બીજી સ્થવારે આપણે ત્યાં જઈશું, ક્યાં? તાનતેજોનના કીલ્સામાં.

“શયતાનના કસમ!” સીધા દગલાસ પોતાના મન સાથે ગુસ્સાથી બોલ્યો “આ સઘલી હારને હવે ફરીથી ફલેહમાં ફેરવવી જોઈશે, તેમ કરતાં મ્હારે જે મરવુખી પડે તો મરીશ. યાતો જીતીશ, મ્હારી થયલી બદનામી હું સફા કરી દઈશ, યા તો તબાહીની ખાહીમાં પડીને જીન ખોલી દઈશ. એક છોકરા મ્હને હરાવે? દગલાસના ત્રાસ આપનારા નામને નાખુદ કરી મ્હને જે જે ખીલકતો મલકી જોઈએ તેનો માલેક અને? ઓ! એ કેમ સહન થઇ શકે? મગર, હું ધાર છું કે મ્હારા પોતાના ખેશીની ઉપર ન્યારથી મેં ખુની હુમલો કીધો ત્યારથી મ્હારીપર આ હુમલા કુંગરો દુટી પડ્યા. મેં તેમ કરવામાં ખચ્ચીતજ બણી મોટી જુલ કીધી અને તેના બદલા તરીકે મ્હને આ આફતોમાં ઉતરવું પડ્યું. હા, મેં મ્હારાજ સગાપર ખુની હુમલો કીધો, અને મ્હારી કમખખીએ મ્હારીપર હુમલો કીધો: મેલરોજના ઇન્સાફી એમટની

હુઝુરમાં હાઝર થતી વખતે મેં મ્હને પોતાને મ્હારા ખેશીના માલો મીલકતના છુટાર તરીકે જોયો પેલા છોકરા ફક્તેમીંગ સાથે લડતાં મેં મ્હને પોતાને ખુની તરીકે પચચાણ્યો ! હરમી તેજના કીલ્લામાં હારી જઇને મેં મ્હારી મીલકતોપરનો દુકક ખોહયો ! અને, જુલ્હી અલવી-રાએ જે આરોપો મ્હારી પર મુકયા છે તેના જવાબ રાજ પાસે આપવા જતા કદાચ મ્હને તે સજાખી ખમવી પડશે જે સજા કોઇખી દગલાસને મલી નહીં હશે ! આ સધલું, આ સધલું મ્હારેથી સહન થઇ શકે તેમ નથીજ. અને, તેથી, હું કીનો, કીનો, કીનો લખશ. મ્હને થયલા અપમાન અને નુકશાન માટે ઇત્તીકામ લેવા હું હવે કાંઇખી કરીશ. મ્હને હરમીતેજના કીલ્લા આગલ સર કેસીમીરના હાથથી જે ઝખ્મ થયો છે તેને માટેખી હું કીનો લખશ ! અર્થ આવ કેથનેસ ?—અહાહાકીનો, ફરીથી કીનાનોજ ખ્યાલ ! મગર, હું કીનો, કીનો, કીનો કરીને મોલુજી તો પણ લે કીન કીનો મ્હારેથી લેવાશે કેમ ? કેવી રીતે હું એ બધાપર ઇત્તીકામ લેવા માટે હવે તૈયાર થઇ શકીશ કે જ્યારે તમામ દુન્યાજ મ્હારી વીરધ્ધમાં ઉરકેરાઇ ગયલી છે ?”

આ છેલ્લા શખ્દો સીહા દગલાસ મેઝપર ઝારથી હાથ થોકીને મોટેથી બોલ્યો. હનો, અને તે સાંભલીને કોઇ પાછલથી દીલસોઝી બતાવવા લાગ્યું !

“મ્હારા નામવર લોડ શા માટે એમ બોલે છે કે તમામ દુન્યાજ તેમની વીરધ્ધ થઇ ગઇ છે !” મેગનેસને તે આવાઝ હતો, તે મેગનેસ જે સીતનને હાથ હારીને ઝખ્મી થવા બાદ હમણાંજ તખીયતમાં કાંઈ સુખ્યો હતો. “હું જે ત્હમારે માટે આતીશની ચેહમાંખી કુદી પડવા ખુરી અને નખ્યાર હું તે જ્યારે ત્હમારી વીરધ્ધ નથી ત્યારે તમામ દુન્યા ત્હમારી વીરધ્ધ ક્યાંથી થઇ ?”

“ઓ, મેગનેસ, તું હીંયાં છે કે ?” સીહા દગલાસ તેને જોઇને ખુશી થઇ બોલ્યો “મેશક, મેં જુલ કીધી. ખેસી જા, મેગનેસ, હમણાં ત્હારી તખીયત કેમ છે ?”

“રહેજ ફર્ક છે, દુખારો ઝરા નર્મ છે.” મેગનેસે ખેસતાં ખેસતાં કહ્યું.

“મેગનેસ, વાર હું એમ પુછું કે આપણા માણસો જે હરમીતેજના કીલ્લામાં આકી રહયા હતા તે કેટલા હતા ?” સીહા દગલાસે પુછ્યું.

“મ્હને કહેવામાં આવ્યું હતું કે અર્ધાંથીખી ઓછા” મેગનેસે જવાબ આપ્યો “અને તેઓ તો હવે તે કીલ્લાના માલેક પેલા ફક્તેમીંગના તાખામાં થઇ ગયા છે.”

“એ ફક્તેમીંગને શયતાનનો હવાલો !” સીહા દગલાસ દાંત કચકચાવીને બોલી પડ્યો.

“હા, અને ત્હમે નામવરના તમામ દુશમનોનેખી શયતાનનો હવાલો.” મેગનેસે કહ્યું.

“મેગનેસ, હું વેર લેવા માંગુજી, વેર.” સીહા દગલાસ બોલ્યો “મગર, આપણને એખી બાદ રાખવાતું છે કે રોઝલીન કાસલમાંના રહેલા માણસો, હરમીતેજ કાસલમાંના સર ફક્તેમીંગ તર્ફ થઇ ગયલા માણસો, ઉપરાંત અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇનના માણસો સાથે વેર લેવા જતાં લડવું પડશે, અને તેમ કરતા માટે આપણી પાસે એટલા બધા માણસો——”

તેટલાં ત્યાં એક નોકર અંદર ચાલી આવ્યો, અને તેણે ફાધર જુલીયસના પાછા ફરવાની ખબર આપી.

“પાદરીને અંદર લાખણ કરો.” સીદા દગલાસે કહ્યું, અને ઘોડા વખતમાં ફાધર જુઝી-યસ સીદા દગલાસની સામે આવી ઉભો.

શમેતાના આશીરવાદ આપ્યા બાદ તે બોલ્યો “મહારા નામવર, દયા અને દીલસોઝીના શબ્દોથી હું બોલું છું: અરે, જેથી કોઇ દગલાસે કોઇથી લડાઇ કીધી હોય તેમાં તેને ફતોહજ મળી છે, મગર આ વખતે ત્હમે નામવરને—”

“ફાધર,” સીદા દગલાસ તે પાદરીનો ચહેરો અભયથી સાથે ટીકી ટીકીને બોલ્યો “ત્હમે તો ત્હમારા શબ્દો તાણાણે મારો છો?”

“નહી—નહી, હું તો એ દયા અને દીલસોઝીથીજ બોલું છું, નામવર” પાદરીએ પેલાજ શબ્દોનો ફરીથી ઉપયોગ કરતા જલદીથી કહ્યું.

“મ્હને દયા અને દીલસોઝી જોઇતી નથી,” સીદા દગલાસે કહ્યું “મ્હને હમણું જ જોઇએ છે તે મહારા કામમાં કોઇ મારી સુચના—ત્હમે તો ઓલખરડીનાને લાવ્યા વગરજ આપ્યા!”

“હું શું કરું? મેં તો મહારી તમામ યુક્તીઓ આજમાવી હતી અને તેમાં મ્હને પોણી ફતેહ મળી હતી, પણ જો પેલો સર કેસીમીર ત્યાં એકાએક આવી નહીં—લાગતે તો પછી ત્યાં બરાયલા ત્હમારા ઘોડેસ્વારોની મદદ સાથે તે છોકરીને એક કીડીની માફક સ્હમજીને હરમીતેજના કીલ્લામાં ત્હમારી પાસે લાવતે, પણ લાચાર.”

“બસ” સીદા દગલાસ બોલ્યો “હવે તે આગલી પાછલી જવા દો, અને આ બાબદમાં મ્હને ત્હમારી સલાહ આપો.”

“ત્હમારે જ કહેવું હોય તે મ્હને કહો.” તે પાદરીએ કહ્યું “અને તે બાદ હું મહારે જ સુચના અને સ્હમજ આપવી હશે તે આપીશ.”

“ત્હમે જાણો છો તો ખરા કે હરમીતેજના કીલ્લામાં એક ઔરત હતી.—”

“મેં હમણું કાંઇ સાંભલ્યું છે, પહેલાં તો તે ખાનગી વાત હું જાણતો નહીં હતો.”

“તે ઔરત, તે ઔરતે દોસ્તીના સાહયામાં મહારી સાથે દુશમનાઇ કીધી છે, તેણે મ્હને કેરી વસ્તુ બેલેલો શરામ પીનાડ્યો અને પેલાઓને રસ્તો બતાવ્યો. તે કેરી શરામથી હોશમાં આવતાંજ મેં પોતાને કપડી હાલતમાં જોયો, અને જો શર્તો તેઓએ કીધી તેને મ્હને નમી જવું પડ્યું.”

“અને તે શર્તો શું હતી?” પાદરીએ પુછ્યું.

“એક તો એકે નાઇટ એવ લીડસડેલે વીલમાં લખેલી તમામ મીલકતો મહારે ફક્તેમીંગને આપી દેવી—અને બીજી શર્ત જો મ્હને ફર્જવાત ઝખરદસ્તીએ કરવી પડી તે એ હતી કે મહારે રાજ સામે તે દીવસથી ત્રીસમે દીવસે હાજર થવું.”

“રાજ સામે? શું કામ?”

“અલવીરા રેઝે મહારી સામે જો જો બહોતાનો મુક્યા છે તેના જવાબ આપવા.” સીદા દગલાસ દીલગીર ચહેરે બોલ્યો.

“અને જો રાજ સામે તે દીવસે હાજર ન થાઓ, અલવીરાએ મુકેલા આરોપોનો જવાબ આપવા ત્યાં નહીં જાઓ તો?” પાદરીએ પુછ્યું.

“તો ઇલ્કામ સાથે નોર્થ બરવીકની મીલકત પણ હું ખોદી દઉં!”

“ઓ, એટલું બધું?” પાદરી પુકારી પડ્યો.

“હા, એટલું બધું, અને તેથીજ મહને ધણું દુખ થાય છે. એ શર્ત સર કેસીમીરે લખાવી લીધી છે. અને હું જો મહારી સામેના આરોપોનો જવાબ આપવા રાજ સનમુખ નહીં જઇશ તો તેઓ રાજ પાસે મહારા હાથસ્તખત રજુ કરીને મહારો ઇલ્કામ છીનવી લેવા સાથે મહારી પોતાની મીલકતપર ત્રાપ મારશે. હવે શું કરવું જોઇએ? બોલો, ફાધર જુલીયસ, ત્હમે કાંઇ સુચવી શકો છો? કોઇ રસ્તો બતાવી શકો છો?”

“હા, હું એક રસ્તો બતાઉં, અને તે રસ્તે ત્હમને મોટો ફાયદોજ છે.” તે પાદરી બોલ્યો.

“તો જલદી બોલો.” આતુરતાથી સીહા દગલાસે કહ્યું.

“જો બોલબરડીનાને ઉંચકી લાવીને તેની સાથે ત્હમે પરણો તો પછી અલં આવ કેથ-નેસ ત્હમારા જેવા પોતાના જમાઇને પેલી શર્ત માટે કદીખી ફસાવશે નહીં.”

“ખરી વાત” સીહા દગલાસ અને મેગનેસ સાથે બન્ને બોલી પડ્યા “પણ બોલબરડીનાને ઉંચકી લાવવાની કોઇ તદ્દખીર?”

“તે હું બતાઉં.” શીતાઅંગેઝ શયતાન ખસલહત પાદરી બોલ્યો, અને તેણે સીહા દગલાસને કાંઈ કહ્યું.

“મગર, તેમ કરવા જતાં પકડાઇ ગયા તો?” સીહા દગલાસ બોલી પડ્યો. “શું રાજની સનમુખ મહારે એક ક્યદી તરીકે ઉભા રહેવું? મહારો પોતાનો નાથ કરવો?”

સીહા દગલાસ તર્ફ ફાધર જુલીયસે ગંભીર ચહેરો કરીને જોયું, અને પછી થોડોક વીચાર કરીને તે બોલ્યો. “કદાચ ત્હમને રાજ સનમુખ ઉભું રહેવું પડે તોખી હું વચન આપું છું કે ત્હમારા એક બાલનેખી અલવલ નહીં આવે. ત્હમારી તર્ફમાં બધું સીધું અને સાફ ઉતરે તો પછી?”

“પણ તે ત્હમારી હીકમત શું છે? ત્હમે શું કરવાના છો તે કહો.” સીહા દગલાસે પુછ્યું.

“નહીં-નહીં, હમણાં તે વાત નહીં.”

“તે વાત જાણું નહીં તો મહને ચયનખી નહીં પડે. હું તો ત્હમારી વાતને એક સ્વપ્ના મીસાલ સ્હમજું છું. ત્હમે જે બોલી ગયા છો તેને હું ખાખમાં બોલતા બડબડાતથી બંધારે સ્હમજતો નથી, માટે ખુલાસો કરો તો કાંઇ સ્હમજખી પડે.” સીહા દગલાસે ઝીદ્દ કીધી.

“ત્યારે સાંભલો, અને પછી કહો કે હું જે ફૂયોડો વખત રોઝલીન કાસલમાં કંઇક હતો તે કંઇદી હાલતે મહને આ ફાયદાકારક હીકમતપર ઉતાર્યો છે કે નહીં!”

અને તે પાદરીએ બોલવા માંડ્યું. ત્યાં ત્રણ હતા, એક તો સીહા દગલાસ, બીજો મેગનેસ, અને ત્રીજો પેલો પ્રપંચી પાદરી. એ ત્રણે વચ્ચે શું શું વાતો ચર્ચા તે જાણવાની આપણને હમણાં કોઇજ ખુશ્ત નથી.

પ્રકરણ ૨૬ મું.

હો! સુદૃઢ હૃદય!

અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇન સર કેસીમીરના ફરમાવવા મુજબ પોતાના માણસોને જમા કરવા પોતાના આલીશાન મકાન તરફ ગયો હતો અને તે પછી તે જ્યારે હરમીતેજ જવા નીકળ્યો ત્યારે તેને રસ્તામાંથીજ સીતને પાછો ફરવો હતો. અધુરે પાછું ફરતાં તે જવાન ઉમરાવને લાગી તો ધણું આવ્યું, પણ પોતાના મીત્ર અર્ધ ઓવ કેથનેસ અચવા પામ્યા છે, અને /સર ફલેર્મીંગને તેનો હક્ક મળ્યો છે તે જાણીને તે ધણો ખુશ થયો.—તે પોતાના માણસોને લઇને રોઝલીન કાસલથી થોડેદુર આવેલા બેઝનતાઇન કાસલ તરફ પાછો ફર્યો. તે તો મારગારેટ આગલ જેમ અને તેમ જલદી જવાની ઇચ્છા રાખતો હતો. પણ રસમોરનીશોથી તે ત્યાંઅટકી પડ્યો. હતો! જુના વખતથી એવો રીવાજ હતો કે પોતાના હાથ નીચેના અફસરો અને માણસોને જો કામ લડાઇ ઉપર જવા માટે ભેગા કરવામાં આવે તો તે વખતે જ્યાંહત આપવી, અને છત મલે અને પાછા આવે તે વખતે બે દીવસો સુધી ખાણીપીણી કરવી. તેથી, અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇન રોઝલીન કાસલમાં તુર્તજ પોતાની મારગારેટ પાસે જતા અટક્યો ? અને વડી, પેલું ખુખીનું ખાસડું કોચરેન તેને નડવા પડવા આવ્યો !

જે રાત્રે રામના લગન રોઝલીન કાસલમાં છુપી રીતે થયા તે દીવસે બપોરના કોચરેને મારગારેટ પાસેથી અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનને ના પાડનારી ચીઠ્ઠી અને વીટી મેલવી હતી તે આપણે જાણીએ છીએ. હુઆ કોચરેને તે ચીઠ્ઠી અને વીટી અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનપર મોકલવાને બદલે પોતાની તરફથી એક પયગામ રોલાન્ડ ઉપર મોકલ્યો !

રોલાન્ડ ઓવ બેઝનતાઇન પોતાના અફસર મીત્રો અને લડવઇયાઓ સાથે વાતે બેઠો હતો તે વખતે તે પયગામ તેને મળ્યો, જે ખોલી વાંચતાં તેમાં નીચે પ્રમાણે લખેલું હતું:—

“સ્ટીફન કોચરેન, શાહી માહાલનો વડો કારોબારી અને શાહી ચોબદાર પોતાની ધણી ધણી સલામ નામવર અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનને કહેતા લખે છે કે નામવર રાજ દેવીડ તરફથી એક ધણી અગત્યની અને ધણી ખાનગી વાત કહેવા માટે તે પોતે (સ્ટીફન કોચરેન) અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનની મુલાકાતે આવતી કાલે બપોરે આવશે. જેથી, આશા રાખવામાં આવે છે કે અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇને તે વખતે સ્ટીફન કોચરેન સાથે તે ખાનગી વાત કરવા માટે મહેરબાની કરીને બેઝનતાઇન કાસલમાં હાઝર રહેવું.”

રોલાન્ડે તે પયગામ વાંચીને પોતાના નોકરને હુકમ આપ્યો: “જાઓ, રોઝલીન કાસલ તરફથી આવેલા પયગામચીની સારી રીતે મેહેમાનદારી કરો, અને તેને કહો કે કાલે બપોરે તે કામ માટે અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇન પોતાના મકાનમાંજ રહેશે, કેડે બાહાર નહીં જશે.”

તે પયગામચીને રવાના કર્યા બાદ રાત્રે બધાને ખાણું આપીને પોતાની ફરજથી અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇન રીહા થઇ ગયો કે બીજી સહવારે બધા તેના મીત્ર અફસરો અને માણસો પાછા ‘વજે સજે’ થઇ ગયા. અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇન પોતાની ફરજથી મોકલેલ થવા બાદ

તુતજ પોતાની બહાલી માથુક મારગારેટ પાસ જવા માંગતો હતો, પણ તે કાચરેનના આવવા સુધી અટક્યો. તે મનમાં વીચારવા લાગ્યો “હું કાચરેન સાથની મુલાકાતના ખતમ થતાંજ રોઝલીન કાસલમાં મહારી બહાલીને મલીશ.”

બપોરને વખતે કાચરેન બેઝનતાઇન કાસલમાં આવી પહોંચ્યો, તે અકસો હતો. અર્થ ઓવ બેઝનતાઇને તેને સારો આવકાર આપ્યો.

“હવે હું તુર્તજ આપણા કામની વાતપર ઉતરીશ.” સાહેબ સલામ કરીને બેસતાં કાચરેને અર્થ ઓવ બેઝનતાઇન તર્ફ જોઇને કહ્યું “નામવર રાજ દેવીડ તહમને પોતાના જમણા હાથ જેવા નામવરોમાંના એક મીસાલ ગણે છે, તહમે નામવર રાજની નઝરમાં એવા તો આવી ગયા છે કે તેવણુ નામવર કહે છે કે તહમે તેવણુની નઝરથી ગણે ખસતાજ નથી. રાજ નામવરને તહમારે માટે ધણો સારો વીચાર બેસી ગયો છે અને તેવણુ તહમને તેથી ખાસ એક મોટા માનને લાયક ગણે છે.”

તે મીઠાં મીઠાં અલફાઝોથી અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન ખુશી થઇ ગયો અને બોલ્યો: “નામવર રાજ દેવીડની મહારા તર્ફની આવી લાયકા જોઇને હું-ધણો ખુશી અને નેહાયત અહેશાનમંદ છું.”

“નામવર રાજ જ્યારે કોઇ પર ધણા ખુશી થાય છે ત્યારે તેવણુ પોતાના તે ચાહેલા માણસને કોઇ ફર્જ બજાવવાની સોંપે છે, અને તેવી એક ફર્જ માટે તેવણુ મહારી પાસે તહમારી પર કહેવડાવ્યું છે.” કાચરેને કહ્યું.

“બોલો, શું છે ? નામવર રાજનું જેખી કામ હશે તે હું મહારી આંખોને ઝોરે કરી આપીશ. બોલો, રાજ નામવરનો હુકમ શું છે ?” અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન ખુશી સ્વયે આતુર બની ગયો.

“હું વાતને વધારે લંબાવીશ નહીં, નામવર રાજનો હુકમ તહમને તુર્તજ કહી દઇશ, અને મહારી ફર્જથી હું મોકલો થઇશ.” કાચરેને કહ્યું “આપણા નામવર રાજના વડવાને એક શીરીસ્તા મારફતે જે રૂપેરી પવીત્ર કોસ મળ્યો હતો અને જે આપણા રાજની હાર વખતે ઇંગલેંડે લઇને જતની નીશાની તરીકે પોતાના દરહામના દેવલમાં મુક્યો હતો તે રૂપેરી કોસ હવે તેઓ આપણને પાછો આપવા માંગે છે.”

“ઓ, તો તે બનાવથી તો રકોટલેંડના લોકો ખુશીમાં ગરકાવ થઇ જશે.” અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન બોલ્યો.

“બેશક, લોકો ખુશીમાં ગરકાવ તો થશેજ, પણ હાલમાં એ વાત ખાનગી રાખવાની છે.” કાચરેને સ્હમજાવ્યું “નામવર રાજ દેવીડની એવી મર્ઝી છે કે તહમે કોઇનેખી જણાવ્યા વગર તુર્તજ દરહામ તર્ફ જાઓ અને અઢાર લાંબા વરસો થયા જે પવીત્ર કોસ ત્યાં રહેલો છે તે તહમારા મુબારક હાથોથી મેલવીને હાંધ્યાં લાવો. ત્યાંના વડા પાદરી થયલી ગોઠવણુ મુજબ તહમને ખાનગીમાં કોસ આપશે.”

“હું નામવર રાજનો હુકમ મહારે માથે ચઢાઉં છું, ખાસરોચકમ તે હુકમ હું માનું છું.” અર્લ ઓવ બેઝનતાઇને કહ્યું.

“મગર, રાજની એવીખી મર્જી છે કે ત્હમે વખત ખીલકુલજ ખોલયા વગર ત્હમારા થોડા માણસો સાથે જેમ અને તેમ જલદીથી એ કામ માટે જાઓ.” કાચરેને ઉતાવલે કહ્યું “તેથી, મહારા નામવર, ત્હમે ખાનગીમાં બધી તકયારી કરો અને હવે જેમ અને તેમ ઉતાવલે આજેજ ઉપડી જાઓ.”

“તો શું ત્હમે એમ કહેવા માંગો છો, માસ્તર કાચરેન.” અર્લ ઓવ બેઝનતાઇને કહ્યું “કે રોઝલીન કાસલમાં જવા વગર અને નામવર અર્લ ઓવ કેથનેસને તેમના થયલા છુટકારા માટે મુઆરકબાદી આપ્યા વગર ઉપડી જવું?”

“ત્હમારા ખાનગી કામની આડે નામવર રાજનો હુકમ આવે છે એમ કહેતાં મ્હને ખચ્ચીતજ લાગી આવે છે.” કાચરેને કહ્યું “જો ત્હમને રોઝલીન કાસલમાં જવાનું લખ્યું ઝુરતનુંજ હોય તો પછી નામવર રાજ એ કામ કોઇ ખીજ ત્હમારા જેવા અમીરઝાદાનેજ સોંપે કે જે રાજના આ અતી અગત્યના કામને માટે એક મીનીટખી ધીલ નહીં કરે.” અને તેમ બોલીને કાચરેને વીચાર કરીને કહ્યું “પણ શું કરું? હવે તેવા કોઈ અમીરઝાદા માટે રજા લેવા નામવર રાજ પાસે જવું, અને રજા લઇ આવીને તેવણને રવાના કરવા એમ બધી વખતની બરબાદીનુંજ કામ થશે—”

“એમ થવાથી તો હું નામવર રાજની નજરમાં હલકો પડી જઇશ.” જવાન રોલાન્ડ બોલ્યો.

“તેમ રહમજો છો ત્યારે હવે બલા કાંમમાં ધીલ કેવી, મહારા નામવર?” કાચરેને રોલાન્ડને અહાવ્યો “ત્હમો નામવર અમીરઝાદાજ એ કામને લાયકના છો. અગર જો ત્હમને નામવર અર્લ ઓવ કેથનેસપર મુઆરકબાદી મોકલવી હોય તો એક કાગઝ લખીને ત્યાં મોકલી આપો, તે કાગઝમાં મુઆરકબાદી આપવા ઉપરાંત લખો કે ત્હમો ત્હમારા પોતાના એક ઘણા ઝુરરી ખાનગી કામ માટે બહાર જાઓ છો, અને થોડા દીવસો સુધી ત્હમારેથી રોઝલીન કાસલમાં જવાશે નહીં. ત્હમે રાજને કામે જનાર છો, પેશો પવીત્ર રૂપેરી કોસ દરહામના વડા પાદરી પાસેથી લાવનાર છો, એ વાતનો રહેજખી સંસારો ના લખતા, નહીં તો રાજ નામવરના હુકમનો અનાદર થશે તો વધી તેખી એક મોટી પીડા થશે!” અને કાચરેને મોંઘ મલકાવ્યું.

“ઠીક છે ત્યારે હું રાજ નામવરનો હુકમ પાલવાને માટે પહેલાં તેવણનાજ કામ માટે જઇશ, અને પછી રોઝલીન કાસલ તરફ.” રોલાન્ડ બોલ્યો “ચાલો, ત્યારે હું પેલી મેઝ આગળ બેસી નામવર અર્લ ઓવ કેથનેસપર એક કાગઝ લખી આપું છું, તેટલાં આપ બેસજો, માસ્તર કાચરેન.”

કાચરેન ત્યાં બેઠો જો ખરો પણ તે સુખી આંખોથી અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનની બધી હીલચાલ તપાસતો હતો. અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન તે રહમજો લખતાં મનમાં બોલ્યો “મહારી બહાલી મારગરેટ રહમજો તો જરોજ કે આ કામજ લખીને મેં તેને માદ કીધી છે. તે જોઈ કે હું તેને જીલ્લી ગયો નથી, તેની આ પ્યારી વીંટીને જીલ્લો નથી.” અને તેમ બોલતાંજ રોલાન્ડે તે વીંટીને સુખી લીધી, જે દુરથી લુચ્ચા કાચરેને જોયું.

તે પચગામ લખાઇ રહેવા બાદ રોઝલીન કાસલ તરફ એક પચગામચીને આપીને મોક-

લાવવામાં આવ્યો, અને રાજના હુકમને માન આપીને રાજના પ્રતીનીધીના કહેવા મુજબ તે ખાનગી મુસાફરી અને સફરે જવા રોલાન્ડ તથાચાર થવા લાગ્યો. તેણે કોચમેનનાજ કહેવાથી ફકટ ચાર લડવધ્યાઓને સાથે લીધા, અને શું કામે જવું છે અને ક્યાં જવું છે તેની ખાતરી દોષનેથી આપ્યા વગર તે ઉપડ્યો.

આશરે પચીસ માઇલની સ્વારીના ટપ્પો કાપ્યા પછી તે છ થોડેસ્વારો નોર્થ બરવીક આગલ આવ્યા, જ્યાંથી હવે સફર શરૂ કરીને દરહામ તરફ જવા માટે રોલાન્ડને નીકળવાનું હતું. એક વહાણ તથાચાર ત્યાં ઉભેલું હતું જેમાંના તમામ માણસો નામવર અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનને આવકાર આપવા તુરક ઉપર જમા થયેલા હતા.

રહાંજના પાંચ વાગતાને શુભારે તે વહાણ ઉપડવાનું હતું જેથી વખત થતાજ કોચમેન રોલાન્ડ અને તેના ચાર લડવધ્યાઓને સફલ સફર ઇચ્છી, અને તે વખતે રોલાન્ડને બાબુએ લખે જઇ તેના હાથમાં એક રકકો મુકતાં તેણે કહ્યું “મહારા નામવર, ત્હમો દરહામ પહોંચો નહીં ત્યાં સુધી આ ખોતતા ના. દરહામ પુગતાંજ એ વાંચજો, એવો હુકમ નામવર રાજ દેવીડનેા છે. ચાલો સાહેબજી, હું જાઉં છું, ત્હમોને દરેક ફત્તેહ ઇચ્છું છું. સારે નસીબે આજે પવન-બી ખુબજ મજાહનો છે.

તે પછી કોચમેન સાહેબ સલામ કરીને ત્યાંથી ગયો, તે ત્યાંથી સીધો તે વહાણના વડા આગલ ગયો અને તેણે થોડીક વાતચીત કરી લીધા પછી કહ્યું: “કેપટન, પેલી વીડી ભુલતા ના. તે વીડી અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનને આંગણેથી ત્હમારા જનને જેખમેથી કાઢી લેજો.”

તે પછી લંગર ઉંચકવામાં આવ્યું, અને અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન તથા તેની સાથના ચાર સાથીઓને લઇને તે વહાણ દરહામ તરફ જવાને ઉપડ્યું.

તે એક ન્હાનું પણ મજબુત વહાણ હતું, જેમાં કેપટન સાથે બીજા છ માણસો હતા. વહાણમાં બેઠો બેઠો હવે અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન વીચાર કરવા લાગ્યો. બેશક, બનાવ એવો બની ગયો હતો અને કોચમેન બધી ગડબડ એવી કરી હતી કે રોલાન્ડને તે વખતે વીચાર કરવાનો ખરેખર વખતજ નહોતો મળ્યો હતો.—રોલાન્ડ હજુજી તો તેના પચીસમાં વરસની ઉમરમાં હતો, અને વધી તે બોલો બરબરીઓ અને નીરમલ જીગરનો હતો. તેણે વીચાર કીધો કે રાજ તરફથી તેના કોઇ મોટા હોદ્દાદારથી તે પયગામ લાવ્યો નહીં હતો, મગર તેણે ફરીથી તે વીચારપર શાંતીને પરદો નાંખતાં વમાચું કે જે કે કોચમેન રાજનો ચોખ્ખો માત્ર હતો છતાં તે રાજનો ધણો માનીતો હતો અને રાજ પોતાના ખાનગી કામે તેને સોંપવા માટેજ વધારે આતુર અને તથાચાર રહેતો હતો.

રોલાન્ડ અકેલો બેસીને પોતાના મન સાથે વીચારતો હતો. તેટલાં વહાણમાં કાંઇ ગડબડ સડબડ થતી સંભલાઇ! વહાણને ઉપડવાને હજુજી પા કલાક થયો નહીં હશે તેટલાં આ ગડબડ ઉડી રહી હતી, અને તે શું છે તે જાણવા માટે રોલાન્ડ પોતાની બેઠકપરથી ઉડી ઉભો થયો. તેણે જોયું તો પોતાના હાથ નીચેના માણસોને નીચે દોડાવીને કેપટન પોતે સહને એવી રીતે ફરવતો હતો કે જેથી વહાણનો જવાનો રસ્તોજ બદલાઇ જાય! રોલાન્ડ તે જોઇને અભય થયો, અને તેણે પુછ્યું: “શું થયું છે? કોઇ બનાવ બન્યો છે?”

“વહાણમાં એકાએક માથડું” પડી ગયું છે, અને પાણી અંદર આવે છે! સારે નસીબે દરી-આખ સાંત છે.” વહાણના કેપતને કહ્યું.

“માથડું પડ્યું છે?” અર્થ એવ બેઝનતાઇને કહ્યું “તો જો અમારે લાયકતુ કામખી હોય તો કહેજો, અમો પાંચે ત્હમરી સાથે કામ કરવા તૈયાર થઇયું.”

“ગભરાશો નહીં,” કેપતને કહ્યું “અમો અમારું બનતુ કરીએ છીએ. આવી બાબદમાં ગભરાત બતાવીને એક બીજાના પગમાં ભેરવાઇને ઉલટું કામ બગાડવું નહીં જોઇએ.” અને તેણે નીચે જોઇને બુમ પાડી “કેમ, કામ સુધરે છે કે?”

“પાણી અંદર ભરાતું અટકાવવાની મહેનત તો કરીએ છીએ.” એક માણસે ભંડારીયા-માંથી બાહાર નીકળીને જવાબ આપ્યો “પણ, જેમ બને તેમ કેટ્ટે કીનારે થોભાવવાની બહુજ અમત્ય છે.”

“અને આપણે કીનારેજ થોભવા હવે જઇએ છીએ.” કેપતને સ્હમજગ્યું.

“સાંતી પકડો, આવા સમયમાં સાંતીનીજ મોટી જરૂરત છે. આપણા નસીબ મોટાં છે કે આપણે પાણીને અંદર ભરાતા અટકાવી શકીએ છીએ, નહીં તો કયારના હુખીખી જતે. આપણે થોડાક વખત કીનારે ઉતરશું તેટલાં તો મ્હારા માણસો પોતાનું કામ કરી લેશે, અને આપણે આપણી સફર આગલ શરૂ કરીશું.”

તે વહાણ હવે ઝડપથી એક ખડકની તરફ જતું હતું, જ્યાં એક કીસ્કારોકું આલીશાન મકાન હતું. મ્હારા અઝીઝ વાંચનારને કહેવાની જરૂરત છે કે તે મકાન કોઇનું નહીં પણ પેલાજ બદ-માશ અર્લ એવ દગલાસ-સીહા દગલાસનું રહેણાણ તે વખતે થયું હતું! અને દરલામની વાન તદ્દન સુફેદ જુઠ હતી, કોચરેને ગોયા સુફેદ એક ઝુસ્મત ગલાવીને અર્લ એવ બેઝન-તાઇન જેવા જવાન ભણા ઉમરાવને બનાવ્યો હતો!

અર્લ એવ બેઝનતાઇને ખચર નહીં હતી કે તે વખતે સીહા દગલાસ મઝકુર કીસ્લા-વાલા મકાનમાં હતો અને તેથી તે વહાણપર કાંઇખી શક લઇ ગયો નહીં. મગર, ખડકને કીનારે પહોંચતાજ કેપતનની ફરમાઇશ મુજબ જેવો અર્લ એવ બેઝનતાઇન પોતાના માણસો સાથે ઉતર્યો કે તુર્તજ તેમની ઉપર હત્યારખંધ માણસોનું એક મોટું ટોળું તુટી પડ્યું, અને તેઓને તમામ ગીરફતાર કરી લીધા!

બચાવ કરવાનો વખત બીલકુલજ મલી શક્યો નહીં, અને અર્લ એવ બેઝનતાઇન પોતાના ચાર માણસો સાથે કૈદ થયો.

તેઓને સીહા દગલાસના માણસોએ તોનતેલોનના કીસ્લામાં બંધ કીધા.

પ્રકરણ ૨૭ મું.

બકતરખાનામાંના ઘોંટાલો!

તે છુપાં લગન પછોની સ્થિતિ મારગારેટ નાસ્તો કરવા બેઠા આગલ બેઠી ત્યારે તેના ચહેરાપર શાંતી હતી. કોઇખી જાનતો વહેમ પડે તેવો ચહેરો તેણે કર્યો નહીં હતો. સર કેસીમીરની ચશ્મો જે ઘણી ચગોર હતી તે મારગારેટનાં સીનામાં એક ખુશીભર્યો બેઠ સમાન થતો હતો તેની નીશાન વટીક જાણવા નહીં પામી.

રાજ દેવીડ રોઝલીન કાસલમાં રહેવાની હિમત કરી શક્યો નહીં, જેથી તે સ્થવારના પહોરમાં સકાળેથી ઉઠીને એક નોકરનો લીપ્પાસ પહેરી રોઝલીન કાસલમાંથી સટકી ગયો! રાજને રોઝલીન કાસલમાં દાખલ કરવામાં, તેને ત્યાં છુપાવવામાં, અને તેને ત્યાંથી ન્હસાડવામાં રેડમેનનો હાથ મુખ્ય હતો. અગર, રેડમેન આ કામમાં નહીં હોતે તો કોચરેન કશું કરી શકતેજ નહીં. રાજ દેવીડે રોઝલીન કાસલ છોડતી વખતે મારગારેટને ઘણા ઘણા દીલાસો દીધા, અને કાગઝ પત્ર મોકલી શકાય તેવી ખાસ જોડવણુ તે કરતો ગયો.

રાજના જવા પછી તે દીવસે જ્યોરના વખત અગાઉ મારગારેટને કોચરેન સાથે મુલાકાત થઇ, અને કોચરેને તેને કહ્યું “ઘણા માનવંત બાનુ, હું હવે આ કાસલ છોડી જનાર છું, કેમજે જ્યોરે તો મ્હને અલ્ અલ્ એવ બેઝનતાઇનને મલવાનું છે.”

મારગારેટ ચોંકી અને શીકી પડી, મગર તેણે હોશ પાછી ટેકાણે લાવી દીધી! તે બોલી, એક રાણીના ટેક અને રૂબાઈથીજ તે બોલી: “મ્હારા વફાદાર કોચરેન, હું ત્હારીપર વીશવાસ લાઉં છું, અને તેથીજ આશા રાખું છું કે જો કદાચ મ્હારો કાગઝ વાંચીને તેને કાંઇ કડવું લાગે તો તે માટે તે અમીરઝાદાપર કોઇખી તરાંહનો જુલ્મ ગુઝારવામાં નહીંજ આવશે.”

“માનવંત બાનુ, મ્હારામાં વીશવાસ મુકો.” કોચરેને પોતાની છાતીએ હાથ દબ દબને નમીને કહ્યું “ત્હમો માનવંત બાનુની મર્જી મુજબજ થશે.”

“હા, અને મ્હારી વીટી પાછી મેલવવામાં તો તું જીલ્લતોજ ના, કોઇખી રીતે તેવજીને સ્હમજવીને વીટી જુરરજ લાવજે.” મારગારેટને કોચરેને જવાબમાં કહ્યું “ત્હમો માનવંત બાનુને તે વીટી જુરરજ સ્વાધીન કરવામાં આવશે. ત્હમો ખાત્રી રાખો, માનવંત બાનુ, કે હું મ્હાં વચન પાલીશ.”

રાજનો તે પ્રપંચી ચોખદાર ગયો, અને આપણે આગલા પ્રકરણમાં જોઇ આવ્યા છીએ કે તે અલ્ અલ્ એવ બેઝનતાઇનને ત્યાં જઇ કેવો દગો રમ્યો હતો, અને જે દગાથી સીહા દગસાસના હાથમાં રોલાન્ડ અને તેના ચાર માણસો ગીરફતાર થઇ ગયા હતા.

અલ્ અલ્ એવ બેઝનતાઇને કોચરેનનાજ કહેવાથી જે પપગામ અલ્ અલ્ કેથનેસપર મોકલ્યો હતો તે બ્યાટે અલ્ અલ્ કેથનેસને મલ્યો ત્યારે તેવજી બોલ્યા: “એ ઘણુંજ અજાણ્ય કરનાર છે કે રોલાન્ડ શું કામે જાય છે તેના સ્હેજખી સંસારો આપણને આપતો નથી!

મગર તે પોતાના કોઈ મુશ્કરી કામસર મચ્યો છે અને થોડાજ વખતમાં આવશે એમ કહે છે તો તેના આવવા પછી પુરતો ખુશાસો આપણે મેળવીશું.”

તે પચગામથી મારગારેટ તો એમજ સ્થમજ કે બસો રોડાન્ડ કાંઇમી ગડબડ કરવા માંગતો હતો નહીં, તે તેના હુકમ મુજબ વતર્યો હતો: તેણે ચુપકીદી અપત્ત્યાર કરી હતી, અને પોતે દુર રહેવાને ખાતીર તેણે અર્ધ ઓવ કેથનેસને તે મુજબ કાગઝ લખ્યો હતો. તે શું જાણે કે કોથરને કેવો પ્રપંચ કીધો હતો? “મરીય રોડાન્ડ” મારગારેટ મનમાં બોલી “તે બીચારો શાંતીમાં ખલલ નહીં નાખવા સાર થોડા વખત ખરે કંડે ચાલી ગયો હતો!”

મારગારેટને રોડાન્ડ માટે ધણું લાગી તો આવ્યું, મગર પાછું તેને તાજ યાદ આવ્યું! અને તેથી તે બોલી “ઓ, રાણી બનવાને ખાતીરજ મેં તેમ થવા દીધું.”

પેલો પચગામ મલવાની બીજે દીવસે સ્થાનના મારગારેટને પેલી વીડી રેડમેને આપી સુંદર ન્હાના એક પોટલામાં બાંધેલી હતી અને જે મારગારેટને અર્ધ ઓવ બેઝનતાબને અદરાતી વખતે આપી હતી, અને જે પાછી મેલવવા સાર તેણે રામના ચોખદાર કોથરને સખ્ત તાકીદ કીધી હતી. તે શું જાણે કે તે વીડી તો સીદા દગલાસના માણસોએ રોડાન્ડને ગીરફતાર કરતી વખતે ઝેરોમુદમ ચાપરીને તેને આંગણેથી ઉતારી લીધી હતી!

સુચારું મન આવ્યામાં! તેમ મારગારેટ બસ પોતાનો, પોતાના લગનનો, તાજનો, અને રાણીના દરજ્જાનોજ ખ્યાલ લઇને ફરતી હતી! તે મનમાં બોલતી “હું એક મ્હોરદાર હવે બની છું અને તેથી હવે મ્હને એક પરણેલી બાનુ તરીકે કાં નહીં ઓળખવામાં આવે? હું હવે એક રાણી છું, અને રાણીને છાજતું માન મ્હને હવે કા નહીં મલે? અરે, ક્યાં સુધી એ બેદ રાખવામાં આવશે? મ્હને તો આજથીજ બધા એક તાજદાર રાણી મીસાલ-રામની ભાગ્યશુ મીસાલ-મ્હારે લાયકતું તમામ માન આપે તે ગમે છે! મગર, સખ અય દીલ, સખ! મેં મ્હારા ખાવીંદને વચન આપ્યું છે કે હું તેની વફાદાર મ્હોરદાર તરીકે તે કહેશે ત્યાંસુધી એ બેદ છુપાવવા તઇયાર રહીશ, તો પછી મ્હારે એટલી બધી ઉતાવલી બનવું નહીં જોઇએ!”

એવા અને એવા ત્રણ ચાર દીવસો ગયી ગયા, જે દરમ્યાન રેડમેનની મારફતે મારગારેટને રામ તર્ફથી બે રકકા મળ્યા. તે બેઉમાં ધણા પ્યારબર્મો વાકયો લખાવલા હતા અને મારગારેટ વગર તેને ચપન નહીં હતી એમ રામ દેવીડ લખતો હતો. વલી, રામએ લખ્યું હતું કે થોડા દીવસમાં તે કાંઇખી કરીને પાછી એક છુપી મુલાકાત રોઝલીન કાસલમાં આપી જશે.

તે પછી બીજા બે દીવસ પસાર થયા, અને ત્રીજે દીવસે રોઝલીન કાસલમાં હુમધામ અને ગડબડગડબડમાં બધાં હસ્તે મ્હેરે હાંયાંથી ત્યાં ફરતાં હતાં અને આવેલાં પહોરોણાંઓને માન ઇઝઝત આપતાં હતાં. ત્યાં તે દીવસે શું હતું? અર્ધ ઓવ કેથનેસની જુદી જુદી મીલકતોપરના ભાડુતો અને તે અમીરની ખેતીવાડીની જગાપરના ખેડુતો તે દીવસે પોતાની વારસીક આમદાનીમાંથી ધરવાલાને અને માલેક અલ ઓવ કેથનેસને ભરણું ભરવા આવ્યાં હતાં અને તેઓ અમીર નામવરને માનપત્ર ઇનાયત કરવાની ખુશીમાં મશગુલ હતાં. તે દર વરસનો એક રીવાજ હતો, અને આજે લાંબા વખત પછી તે રીવાજને અમલમાં મુકવા માટે બધાં ધણા ઉમંગ અને ઉલટમાં આવી ગયાં હતાં અને રોઝલીન કાસલમાં માણસોના માથાંઓનો એક દરીઆય ગાયા બની રહ્યો હતો! ટુંકમાં, તે દીવસ એક મોટા તેહેવાર મીસાલ રોઝલીન

કાસલમાં પાકવામાં અર્ધા હરતા રમતાં મ્હેરા પોતાની શામીલગીરી આપતાં હતાં.

તે અર્ધામાં જ્યારે ઓલખરડીના અને મારગારેટ ફરતી હતી ત્યારે લોકો એકબીજાને કહેતાં—“જુઓ, પેલી જવાન ખુશસુરત છોકરી આપણા નામવર અર્ધ ઓલ કેથનેસની બેટી ઓલખરડીના છે—અને પેલી બીજી મારગારેટ શીટઝએક્સન છે.”

અને તેમ ઓલખાનો આવાજ કાનોપર પડતાંજ મારગારેટ પોતાના મનમાં ઓલખી “ત્હમે ઓલખરડીનાના નામ પછી મ્હાં નામ લો છો, પણ ત્હમને એ ખચર નથી કે હું આ સ્કોટલેન્ડની સર્વે બાનુઓના નામનીબી ઉપરવાર નામ ધરાવનારી એક બાનુ છું, સ્કોટલેન્ડના તાજવરની બાગ્યણ છું, હું ત્હમારી રાણી છું.”

તે દીવસ ગયો—રાત્રી થઇ—અને રોજલીન કાસલમાંના પહરોણાંઓ અર્ધાં વીખરાઈને પોત પોતાને મકાને ગયાં. સુવાનો વખત થયો, અને મારગારેટ પોતાના ઓરડામાં ગઇ. તે બીજાનામાં લેટી, પણ ઉંઘ તેને આવી નહીં. પોતાની દાસીઓને તેણે જવા દીધી હતી, તેને ઉંઘ આવતી હતી નહીં, અને તેથી તેણે પોતાના ઘણીપર કાગઝ લખવાનો વીચાર કીધો. મગર, લખવાની સામગ્રી જે ઓરડામાં હતી તે ઓરડામાં જવા માટે તો રસ્તામાં ઓલખરડીના અને અર્ધ ઓલ કેથનેસના ઓરડાઓ આવતા હતા. તે કાગઝ તો છુપુંજ લખવાનું હતું, અને હવે તે કેમ કરે? તેણે વીચાર કીધો, કાગઝ તો તેજ રાત્રે લખી તૈયાર કરવાની ઇચ્છા તેણે મઝાનુ કીધી, અને થોડો વખત ખ્યાલ કરતાં તેને યાદ આવી ગયું કે બકતરવાલા ઓરડામાં લખવાની સામગ્રી હતી, રૂડમેન પોતાનું લખવાનું કામકાજ તે ઓરડામાં કરી લેતો હતો એવી યાદ તેને થઇ, અને તેથી તે હાથમાં બત્તી પકડીને તે ઓરડા તરફ ગઇ.

બકતરખાનામાં દાખલ થયાં પછી મારગારેટ ત્યાંની મેઝ આગલ બેસીને હાથમાં કલમ લઇ રાખતી ઉપર એક રૂકો લખવા માંડ્યો, તે રાખને લખવા માંગતી કે અર્ધાં તેને હવેથી મારગારેટ શીટઝએક્સન તરીકે ઓલખતી રહે તે તેને પસંદ નહીં હતું, અર્ધાં તેને ઓલખરડીના રોજલીન કરતાં ન્હાને દરજ્જાની સ્હમજે તે તેને ગમતું નહીં હતું, તેને સૌ રાણી તરીકે બોલાવે તેવું કરવા માટે રાખએ હવે ઉતાવલે કાંઈપી કરવું, તે રાખ હવે ફાશ કરી દેવો. વધી, રાખપર તે લખવા આંદતી હતી કે અર્ધા દરખાસીઓને હવે તેણે કહી દેવું કે મારગારેટ શીટઝએક્સનના લુખ્ખાં સુકકાં નામથી હવે તેને (મારગારેટને) નહીં બોલાવવી, પણ “રાણી, મલીકા, શાહબાનુ, શાહનશાહબાનુ”ના નામથી તેને અર્ધાંઓએ બોલાવવી, અને રાણીને લખકતું માન અર્ધાંઓએ તેને આપવું.

તે બકતરખાનું કે જ્યાં મારગારેટ લખવા બેઠેલી હતી તે મોડું હતું, અને તેમાં હત્યારો ઉપરાંત માણસોના આખા અને આખા માથાથી પગ સુધીના બકતરો જાણે માણસો પોતેજ ઉભેલા હોય તેવા મુકેલા હતા. અને તેવા માથાથી પગ સુધીના આખા બકતરો ત્યાં સારી સંખ્યામાં હતાં.

આશરે અગીઆર વાગતાને શુભાર થયો હતો. તમામ શાંતી તે જગાપર ફયલાયલી હતી, મારગારેટ જ્યાં લખવા બેઠી હતી ત્યાં ગોચા એક ટાંચણીબી પડે તો તેનો આવાજ થઇ રહે તેવી ચુપકાદી છવાઈ રહી હતી. મારગારેટ પોતાના ખાવીં ઉપર તે રૂકો લખવા માંડ્યો. એ ખાસ અને કાલાવાલાના શપ્કોથી બનતો જતો હતો. તે લખતી હતી તેટલાં તેને લાગ્યું

કે તે જે કુરસીપર બેઠી હતી તેની પાછલ કોઠના હીલ્લાનો સાદ આવ્યો! મારગારેટે ગભરાતથી તુર્તજ પોતાની પાછલ જોયું; અને ત્યાં કાંઈ નહીં જણાવાથી બકતરખાનાના દરવાજા તરફ તેણે નઝર નાંખી, પણ કોઠજ જણાયું નહીં!

મારગારેટે પોતાની ધાસ્તી અગ્યાસહી માની લીધી અને તેવી ધાસ્તી કરવાના ખ્યાલ પર હસી કાઢીને તેણે પાછું લખવાપર ધ્યાન પહોંચાડ્યું.

મગર, તેને પાછો એવો વીચાર આવી ગયો કે તે ધીરજને ખોહી દેતી હતી, ઉતાવલને પકડતી હતી, અને લગન પછીના માત્ર આઠ દહાડામાંજ તે અધીરી બની જઈને પોતાના ખાવીદ રાગને ગાળા પગવવા તે કાગઝ લખતી હતી! જેથી તેણે પોતાની કલમ બાજુએ મુકી દીધી, અને હવે વીચાર કરવા લાગી. વીચાર કરતી તેની આંખો ત્યાં પડી જ્યાં ઝનાનાને માટેનું એક બકતર મુકેલું હતું, તે બકતરપર ખારીક નઝર પડતાં તઅજગુખી સાથે મારગારેટે જોયું કે તે સ્ટેજ પ્રલાયણ હતું! પહેલી નઝરે તે બકતરનું પ્રલયન કોઠનેખી જણાય નહીં, કેમજે સ્ટેજ સ્થાજ તે પોતાની અસત્તી હાલતને છોડી ઉભું હતું, મગર મારગારેટની વીચારશીલ ગંભીર આંખોના તગર તગર ટીકવાના સમજથી તે ફક્ત માત્રમ પડી આવ્યો હતો, અને તેથી મારગારેટ હવે ગભરાઈ! તોખી, તે હીમત પકડીને બેસી રહી, અને તેણે તે બકતરનાં ચહેરાવાલા ભાગ તરફ જોયું, ત્યાં જોતાંજ તે દહેશતથી લરઝી રહી, કેમજે તેને લાગ્યું કે તે બકતરના આંખોવાલા છેદમાંથી કાલી કાલી આંખો તેને જોઈ રહી હતી!!

મારગારેટની જગા પર કોઈ ખીજ નખલા મનની બાનું હતે તો તેણે ગભરાટની મારેલી સ્ત્રીખ પાડી દીધી હતે, મગર તે મઝગુત મનની હતી છતાંખી તેને લાગ્યું કે તે બે કાલી આંખો કોઈ સર્પની આંખો મીસાલ તેના તરફ જોતી હતી! મારગારેટે પહેલાં તો એમજ બાથું કે ત્યાં કોઈ ભુત પહોંચેનો ચરો હશે!! પણ નહીં, ખીજજ પહે તેણે તે વાહીયાત ધકારાને બાજુએ મુકી દીધો, અને માન્યું કે કોઈ ત્યાં છુપાયેલું હતું!

મારગારેટને હવે ખીજે શક ગયો, જેથી તેણે બીજા બકતરના ચહેરા તરફ જોયું તો અરે! ત્યાંથીખી બે કાલી આંખો તેના તરફ ધુરકતી હતી!! મારગારેટે તુર્તજ દરવાજા તરફ દોડી જઈને મદદ નહીં માંગી એ તેને પોતાનેખી લાગ્યું કે અજાણખી ઉપગવનાં હતું, પણ તે સ્ટેજ સોંચથી પોતાની હીમતને વધારે મદદગાર થઈ પડવા ખુશી બની. જેથી, તેણે જાણે કાંઈ જણ્યુંજ નહીં હોય તેવો ડોળ કાઢ્યો, કાગઝ લખવા માટે વીચાર કરતી હોય તેવો દેખાવ કાઢ્યો, અને તેવા વીચારમાં અને વીચારમાંજ તેની નઝર આમ તેમ ફરતી હોય તેમ તેણે પોતાની આંખો હોંવાંથી ત્યાં એક બકતર તરફથી બીજા બકતર ઉપર ફેંકી. અને ત્યાં તેણે શું જોયું? દરેક બકતરના ચહેરામાંથી બે આંખો તેની અને તેની તરફ જોતી હતી!!

તે હવે જોઈ ભયંકાર દગો રમાયલો પાખી ગઈ: આખા દીવસની ગડબડ અને પહેરાણાં-ઓની આવગવનો લાભ લઈને દુશમનોના માથુસો તે બકતરખાનામાંના આખા આખા બકતરોમાં છુપાઈ ઉભા હતા!!

તેણે સમય સુચકતા વાપરીને ગભરાત બતાવ્યો નહીં, અને અજાણી અરમા થઈને લખવા પર પાછું ધ્યાન લગાડવાના ધોંગ કાઢ્યો

તે કાગઝપર વાંકી વટ્ટીને લીસોતા પાડતી ગઝ અને મનમાં વીચારવા લાગી: “આએ બધા જે બકતરની અંદર બરાયલા છે તેઓ કાંઈ મ્હારે માટે આવ્યા નથી! જે મ્હને કોઈ પકડવા આવ્યું હતે તો તેઓએ અત્યાર સુધીમાં મ્હારીપર તુટી પડીને મ્હને ગીરફતારખી કીધી હતે! હું તો ધારું છું કે બદમાશ દગલાસે નવો રીતો જગાડ્યો હશે, તે ઓલખર-ડીનાને પાછો ઉંચકી જવા માંગતો હશે, અથવા તો વટ્ટી પાછી મ્હારા મુરખી વાલી અર્થ ઓવ કથનેસપર ધાર હશે! કે કદાચ એના આ છુપાયલા માણસો અમે બધાં જ્યારે સુતેલાં હોઈએ ત્યારે અર્લને, સર કેસીમીરને, ઓલખરડીનાને, અને મ્હને પોતાને એમ બધાંનેજ ઉઠાવી જવાના ધરાદાથી હાંધ્યાં બરાયા હશે! જખી હોય તો! મગર, આજે રાત્રે હું ધારું છું કે પવિત્ર કુદરતે મ્હારે હાથે મ્હારાં વ્હાલાં મીત્રોને બચાવવાનો ધરાદો કીધેલો છે. મારગારેટ! મારગારેટ!” તે મનમાંજ બોલી “તું હવે રાણી છે, અને રાણીની હીમત ત્હારા સીનામાં હોવી જોઈએ. મ્હારે આ બદમાશ મુદ્દમ્મોને એવું જાણવા દેવું જોઈએ કે મેં તેમને જોયાજ નથી, હું તેમને બકતરમાં જાણી શકીજ નથી! અને તેવી રીતે એ બદમાશોને ગારીલ રાખીને મ્હારે મ્હારી ધણી અચ્છી હીકમત અને એક રાણીનેજ જાણતી ધણી મોટી હીમતથી કામ લેવું જોઈએ.”

મારગારેટ જે કાગઝ પોતાના ખાવિંદ રાજ દેવીડપર લખતી હતી તે તો ક્યાંતું ક્યાં રહી ગયું, અને આ નવા વિચારો તેના મનમાં વીજળીની મુઆફેક પસાર થઈ રહ્યા! અને તે કોઈ નવી હીકમત તબયાર કરવા બેઠી!

“હીક છે,” તે એકાએક ચોંકીને મોટે સારે બોલી પડી “આ કાગઝ લખવાનું મ્હારે પુર કરવુંજ જોઈએ, નહીં તો જે ઓલખરડીના હાંધ્યાં આવશે તો મ્હને તે કાગઝના ખલાસ નહીં કરવા માટે સવાલ પુછશે તો તેનો જવાબ હું શું આપીશ? મેં એ કાગઝ માટે ઓલખરડીનાને વચન આપ્યું છે. મ્હારે તેથી બીજી કોશીશ કરવી જોઈએ!”

અને તે કાગઝ જે થોડું લખેલું હતું તે ધોંગથી મારગારેટ ફાડીને ટુકડે ટુકડા કરી નાંખ્યું, એટલું બારીક કે કોઈથીયે તેનો એક ટુકડો વટીક વંચાય નહીં, અને પછી જાણે બીજુંજ કાગઝ લખતી હોય તેમ તે બીજા કાગઝપર લખવા બેઠી!

થોડાક વખત તેમ લખ્યા બાદ તે મોટેથીજ બોલી પડી: “અરે! હું એ કાગઝ ઓલખરડીનાની પોતાની મદદ વગર પુરો કરી શકીશ નહીં! મ્હારે તેના વીચારો જાણવા જોઈએ. તે પોતે હાંધ્યા આવનાર છે, તો હું થોભીશ.”

અને થોડો વખત તે તેમ ધોંગથી વીચારમાં ત્યાં બેસી રહી! પછી પાછું વ્હાઈ આવી ગયું હોય તેમ તે પુકારી ઉઠી “એ હજુજ આવી કેમ નહીં? શું થયું? હું જઈને એને પોતાને હાંધ્યાં લઈ આવું, અને પછી તેના વીચારો જાણીનેજ એ કાગઝખી લખું. તેના આવ્યા વગર નીકામો છે.”

અને મારગારેટ તેનાથી ફાડી તોડીને ટુકડે ટુકડા કરી નાંખ્યા, અને તે બકતરખાનાની ખલામાંથી ન્હાસી જવાનો હવે તેણે ધરાદો કીધો. તે જઈને બધાંને ખબર આપી દેવાની હતી, અને તેમ કરીને ગ્રાયા રોઝલીન કાસલ પર ઉતરનારી આફતને અટકાવનાર હતી.

મારગારેટ કુરસીમાંથી ઉઠી ઉભી થઇ, તે મનમાં તો ધણી ખીદતી હતી કે અકતરમાંના બધાં તેનીપર રખે કુદી પડે, મગર પોતે તે રાત્રીની બલામાંથી બચી જવા માટે પાક પરચૂર-દીગારનું નામ લઇને ઉઠી, અને તેણે પગલાં બરયાં. મારગારેટને લાગ્યું કે તેના પગેમાંનું ઝોર ખુંચવાઇ ગયું હતું ! તેનું મગજ ધ્રુમતું હતું ! મગર, તે પાક ખુદાના નામથી પોતાને ગયલી શકતી મહેલી જોઇ પગલાં ઉપાડવા લાગી. કાઠખી તે અકતરમાંથી હાથું નહીં—એકબી દુશમને હીલચાલ કીધી નહીં. અને તે દરવાજા આગલ પહેંચી. તેણે દરવાજો ખોલ્યો—અને તે વખતે ખી તે ધાસ્તી તો ખાઇ ગઇ કે તેનાં ખભાંપર તે પળેખી કદાચ દુશમનનો હાથ આવી પડે, પણ નહીં. પાક ખુદાએ તેને બચાવી. સઘણું શાંત રહ્યું—તે દરવાજાની બહાર ગઇ—તેણે પોતાની પાછલ દરવાજો બંધ કીધો અને તે સહી સલામત ત્યાંથી નીકલી ગઇ !

ત્યાંથી બહાર નીકલીને તે તુર્તજ રેડમેનના ઝોરડા તર્ફ ગઇ, તેણે તેના ઝોરડાનો દરવાજો ખુલી નાખ્યો—તે અંદર દોડી ગઇ—તેણે ઉઘમાં પડેલા રેડમેનને તેનાં ખભાંમાંથી પકડીને હલાવ્યો. થોડા મગર રહમજ પડતા શબ્દોમાં તેણે રેડમેનને તે બચકાર બચથી વાકેફ કીધો. રેડમેને ઉઠીને અદબથી કહ્યું “નેકનામ માનવંત બાનુ, મ્હારી ફર્જ શુ છે તે હું રહમજુ છું, અને હું મ્હારી ફર્જ બજા લાવીશ. ખીદશો નહીં ! ત્હમે સર કેસીમીર પાસે દોડી જાઓ—અને ત્યાર પછી નામવર અર્લ આવ કેથનેસ પાસે સીધારો.”

મારગારેટ રેડમેનનો ઝોરડા છોડ્યો, અને તે આગલ વધી. હવે તેનાં શરીરમાં ધીમી ખુશાલી વ્યાપી રહી હતી. તેણે અગત્યની એક ફર્જ બજાવવામાં આ શુરઆતની ફત્તેહ મેલવી હતી, જેથી તે ખુશી થતી હતી. રેડમેને તેને તે શાદી પછી આ પહેલ વહેલી વખતે “નેકનામ માનવંત બાનુ” તરીકે માન આપ્યું હતું જેથી તે વધારે ખુશી થઇ ગઇ હતી ! તે સર કેસીમીરના ઝોરડા તર્ફ ગયા ઉઠીને ગર્ધ—સર કેસીમીર હજુજુ ઉઘમાં પડ્યો નહીં હતો અને વાંચતોજ લેટલો હતો, અને તેણે જ્યારે મારગારેટને ગમરાયલી અકલાયલી મોડી રાત્રીએ આવે વખતે ત્યાં જોઇ ત્યારે તે સર્પે ડાંખ માર્યો હોય તેમ લાગીને ઉભો થયો !

મારગારેટ અંદર પહોંચતાજ બોલી પડી “મ્હને ઉંઘ આવી નહીં—હું અકતરખાનામાં ગઇ કે ત્યાંની લખવાની સામ્રગીથી હું મ્હારા બાઇ સર ફ્લેર્મીંગપર એક કાગજ લખું—મગર, મેં તે અકતરખાનામાંના આખા શરીરના અકતરોમાં માણસોને ભરાયલા જોયા—”

“શું ઉઠ ?” સર કેસીમીર વચ્ચે પુકારી પડ્યો.

“માણસો.” મારગારેટ જવાબ આપ્યો “તે અકતરખાનામાં દુશમનો ભરાયલા છે, દરેક આખા અકતરમાં દુશમન છે—હું જેમ તેમ ન્હાસી આવી—તેઓ હું ધાડું છું કે આપણને બધાંને ઉંધાયલા પકડી લેવા માંગે છે. મેં રેડમેનને કહ્યું છે—રેડમેન ચેતેલો છે—તે ખુશી ફર્જ બજાવવા દોડ્યો છે. ત્હમને ચેતાવીને હવે હું મ્હારા મુરખી વાલીને એ બચથી જાણીત કરવા જાઉં છું.”

“બાહાદુર અને શેરદીલ મારગારેટ,” સર કેસીમીર ઘણો ખુશી થઇને બોલ્યો “ખીના જો ખરીજ હશે અને તું અમથી ગમરાઇ ગયલી નહીં હશે તો તે આજે એક ધણુંજ નેક અને બાહાદુરી ભરેલું કામ કીધેલું છે. તે કીલ્લાને બચાવ્યો છે—અલ્લે અમને પાક ખુદાની મદદથી તે બચાવ્યા છે.”

સર કેસીમીરને ટોપી પહેરતો અને જવાની તૈયારી કરતો જોઈને મારગારેટ ત્યાંથી અર્ધ ઓવ કેથનેસના ઓરડા તરફ દોડી—અફકે ઉડી! તે ઉમરાવ બીજાનામાં પુર ખાખમાં હતો. મારગારેટ, તેનેથી ઉડાડયો, અને તેણે સર કેસીમીરને કહ્યું હતું તેમ અર્ધ ઓવ કેથનેસ આગલખી કહ્યું.

અલ ઓવ કેથનેસે મારગારેટને શાખાશી આપી, અને તે પછી મારગારેટ ઓલખરટીના ઓરડામાં ગઈ.—તેણે રેડમેન, સર કેસીમીર, અને અર્ધ ઓવ કેથનેસને જે પ્રમાણે ગભરાતમાં વાત કહી હતી તે પ્રમાણે ઓલખરટીના આગલ તે બયની વાત નહીંજ કહી, પણ આહીસ્તા આહીસ્તા તે વાત કહી.

અઝીઝ વાંચનારને ખબર નો છે કે બકતરખાનાના ઓરડામાં એ દરવાજા હતા, એક ઝાહર અને એક છુપો જે છુપે રસ્તેથી રાજ દેવીડના યોગદાર કાચરેને મારગારેટના વડવાને લગતી વાત જાણી લીધી હતી.

તે રાત્રે આશરે બાર વાગતાને શુમારે રોઝલીન કાસલમાના બકતરખાનાના તે બન્ને દરવાજા ખુલ્લા મુકી દેવામાં આવ્યા, અને એક દરવાજેથી અર્ધ ઓવ કેથનેસ અને સર કેસીમીર થોડાક માણસો સાથે, અને બીજે દરવાજેથી રેડમેન થોડા માણસો લઈને તે બકતરખાનામાં ધસારો લઈ ગયા!

મસાલ સાથે ધસી ગયલા તે હત્યારબંધ માણસોને એકાએક સામટાજ ત્યાં ધસી ગયલા જોઈને ગભરાતની ખુબ ત્યાં ઉડી રહી, અને બકતરખાના કેટલાક માથા બખતરની કોલાહલમાંથી બહાર નીકળી પડ્યા!

“શરણ થાઓ, અગર જે તમો દરેકે તમારા જીન બચાવવા હાથ તો તામે થાઓ.” અર્ધ ઓવ કેથનેસે ખુબ પાડી “વર્ના હું કસમ ખાધને કહું છું કે તમારી ખરાબી થશે.”

“અગર તામે જો નહીં થશે તો તમો સધલાંઓને મારી નાખવામાં આવશે.” સર કેસીમીરે ગુસ્સાથી ખુબ પાડી.

પણ, તે બંધકાર ચેતવણીને ગણકારવામાં આવી નહીં. કેમજે, નાસીપત્તી અને ગુસ્સાથી તે બકતરખાના તમામ માણસો આતીશની મુઆફક ગર્મ બની ગયા હતા. તેઓ જાણતા હતા કે તેઓએ કાયદાનો ભંગ કરીધો હતો અને જે તામે થાય તોખી સજાને પાત્ર થાય તેથી તેઓ લડવાપર ખુશી હતા; વધી, તેઓના બીજા એકસો દોસ્તો તમામ સરતાપા હત્યા-રોથી સળગીને રોઝલીન કાસલની નજદીકની ઝાડીઓમાં છુપાયલા હતા જેમની મદદ પર તેઓ કુદતા હતા! તેઓએ એમ માન્યું કે મારી મારીને તેઓમાંના કેટલાકોએ રોઝલીન કાસલના આસપાસની ચરોપર પુલો ઉતારી દેવા અને પેલા છુપાયલા મદદગારોની મદદથી રોઝલીન કાસલમાંનાઓને પકડી લેવા. અને, તેથીજ, તેઓ શુરપર ચઢ્યા!

તેઓ અર્ધ ઓવ કેથનેસ અને સર કેસીમીરના માણસોપર તુટી પડ્યા અને કેટલાકો વધી રેડમેનની સાથનાઓ સાથે લડવા પડ્યા! ત્યાં લડાઈના હત્યારોના આવાજો જે થઈ રહ્યા તે ઓલખરટીના અને મારગારેટના ઓરડા સુધી ગયા અને ઓલખરટીના તો ગભરાઈને રડમથ બની ગઈ, પણ મારગારેટનાં પાંસાંમાં તે ગભરાઈને બેઠી.

આશરે વીસ મીનીટ સુધી તે લડાઈ ચાલુ રહી, જે પછી આવાજ બંધ થયો.

“હું જાણે એ લડાઈનું પરિણામ જોઈ હું.” મારગારેટ કહ્યું. “પાક ખુદ કરે તે આપણા મુરખ્ખીજ અને સર કેસીમીર એ લડાઈમાં ધાયલ થયા નહીં હોય.”

તેજ વખતે દરવાઝો ખુલ્યો, અને અર્ધ ઓવ કેથનેસ ત્યાં દાખલ થયો. અર્ધ ઓવ કેથનેસના શરીરપર લહુના ડાઘ હતા, મગર ઓલખરડીનાને તે જોવાનો તો વખતજ હતો નહીં, તે તો પોતાના પીદરને સહીસત્તામન જોઈને તેના હાથોમાં જકા પડી.

“ફતેહ આપણી છે!” તે બોલ્યો. “બદમાશો હારી ગયા છે!”

ફતેહનું નામ સાંભલીને તે બન્ને સુંદરીઓએ ખુશીની ચીખ પાડી.

“હા,” અર્ધે કહ્યું. “ફતેહ આપણને મલી તો છે, મગર અફસોસ! આપણા દુસ્મનો જે ત્રીસની સંખ્યામાં હતા તેઓમાંના અર્ધા મરણ પામ્યા છે, અને અફસોસ કે આપણામાંના પાંચ બહાદુરો પણ મકતને શરણ થયા છે.”

“પાક પરવરદીગારના હું તો શુકરાના કરે છું કે ત્હમે મ્હારા પીતાજી સહી સત્તામત બચી ગયા છો,” ઓલખરડીના તો પાક ખુદાએ તેના પીદરને બચાવ્યા હતા તે માટેજ બધી ખુશી ખુશી હતી, તે ઘણી વક્ષાદાર બેટી હતી.

“ઓ! તે આપણામાંનાઓ જેઓ—”

“પણ, સર કેસીમીર? અને રેઝમેન?” મારગારેટ તુર્તજ પુછ્યું. “તેઓનું કેમ? તેઓખી પાક ખુદાની મહેરથી બચ્યા છેની?”

“હા, તેઓખી બચ્યા છે, પાક ખુદાનાજ તે માટે આપણે શુક્રચક્રાર છીએ” અર્ધ ઓવ કેથનેસ ખરા દીલથી બોલી પડ્યો. “અને, મ્હારા બચ્યા” મારગારેટના માથાપર હાથ ફેરવીને તેવણે કહ્યું. “તે અતીખ્ય મોટી બાહાદુરી બતાવી છે. તે અમને બચાવ્યા છે.”

“પાક પરવરદીગારે બચાવ્યા છે.” મારગારેટ બોલી “મેં તો મ્હારી ફજ બખવી. મગર મુરખ્ખીજ, ત્હમે જખ્ખી થયા?”

“હા, બાવાજી, ત્હમ્હારા શરીરપર લહુના ડાઘ છે.” ઓલખરડીના ગૂભરાતથી જોતી જોતી બોલી પડી.

“કાંઈજ નથી, કાંઈજ નથી, એ તો સીફ મ્હને નજીવો એક ન્હાનો જખ્ખ થયો છે,” અર્ધ ઓવ કેથનેસ બોલ્યો. “જે તેઓ શરણે આવ્યા હતા તે તેઓમાંનો એકખી નહીં મરતે, અને આપણામાંના પાંચનો જીવ નહીં જતે. એ આપણા પાંચ આદમીઓને માટે હું ઇત્તી-કામ લખશ.

“પીતાજી!” ઓલખરડીના ધરજને બોલી પડી “શું તેમ કરવાની ગુરૂરત છે?—શું અચ્ચીતજ તેમ કરશે? યાદ રાખો, પીતાજી, કે બહો લેવાનું કામ લખજીન ખસાળ છે.”

“આવી જાતની દગાબાજી માટે ઇત્તીકામ લેવું અચ્ચીતજ ગુરૂરી છે—ઇન્સારી છે.” અર્ધ ઓવ કેથનેસ બાર મુકીને બોલ્યો. “સર કેસીમીર એવો સાચો માણસ છે કે તે કદી ખી કોઈ કામ બોટું નહીં કરશે, અને હુંખી જ્યાં દયા બતાવવી હોય ત્યાં દયા બતાઉં છું,

પણ જ્યાં ખર્ચે ગયેલો લેવાનો હોય ત્યાં ધાસ્તી શાની? ગુન્હાગારને તો મારવાજ નોંધ્યો.”

“અને તે કંગાલોને શું સજા આપ કરવા માંગો છો?” એલબરટીનાએ પુછ્યું, મગર તેનો આવાજ તે વખ્તે ધણો આરીક હતો.

અર્લ એવ કેથનેસ થોભી ગયો—તેણે તુર્તજ નવાળ આપ્યો નહીં—અને થોડો વખત ગયા પછીજ તે બોલ્યો “એલબરટીના, મને હમણાં ના પુછ, તું પોતાની મેજે બધું બાળ્યો.”

પ્રકરણ ૨૮ મું.

દુશમનોમાં ગભરાત.

સીદા દગલાસના જે લગભગ ત્રીસ માણસો એકનરખાનામાં બરાબા હતા તેમાંના અર્ધા માર્યા ગયા હતા, અને અર્ધાઅર્ધા રોજલીન કાસલમાં કબ્રદ હતા. તેઓ કબ્રદ પકડાયા હતા છતાં તેઓએ પોતાના ખીજા એકસો સાથીઓ આહાર ઝાડીઓમાં છુપાયલા છે તે માટે અર્લ એવ કેથનેસને કાંઈખી કહ્યું નહીં.

સીદા દગલાસને પેલા પ્રપંચી પાદરીએ આ પ્રમાણે કરવા શીખવ્યું હતું—સીદા દગલાસે તેમ કરવા પોતાની ખુશી બતાવી હતી—અને મેગનસે એકસો ને ત્રીસ માણસો સાથે પાદરીને લખતે રાત્રે છાપો મારવાનો તે વીચાર અમલમાં મુક્યો હતો.—તેઓ ત્રીસ કે જેઓ મજબુત અને ઘણા ચાલાક હતા તેમને રોજલીન કાસલમાં જવા માટે મેગનસે હુકમ આપ્યો હતો અને તેઓ આખા દીવસની અર્લ એવ કેથનેસને ત્યાંની ધમચકરીમાં એક બે એક બે એમ રહતા રહતા દાખલ થવામાં ફતેહ પામ્યા હતા, અને એકતરોમાં છુપાયા હતા, મગર આખીર તે પ્રપંચ પકડાઈ ગયો હતો! ખુરાઈનો અંગૂઠ મદા ખુરોજ હોય છે.—પ્રપંચી પાદરીએ પોતાની નજરકબ્રદ હાલતમાં રોજલીન કાસલમાં રહીને એક ખીજે નવો પ્રપંચ રચવાનોજ રસ્તો શોધ્યો હતો! પણ તે દગલખાઝનો તાગડો ફાટ્યો નહીં. પવીન કુદરતનો હાથ દગખાઝને એકજ ઝટકે દાખવા પુરેપુરો ઝોરદાર છે.

માહાતાળની સુંદર ઠંડી રૈશની છવાઈ રહી હતી, અને પેલા એકસો માણસો પાદરી અને મેગનસની સરદારી હેઠળ રોજલીન કાસલ તરફ જોયા કરતા હતા.

“વખ્ત નઝદીક આવતો જાય છે,” મેગનેસ જે પાદરી સાથે પોતાના માણસોથી અલગ ઉભેલો હતો તેણે પાદરીને કહ્યું “કે બ્યારે તમારી તળવીઝ અને હીકમતની કસોટી થઈ જશે અગીઆર તો વાગી ગયા છે, અને રોજલીન કાસલમાં આ વખ્તે બધું શાંત થઈ જાય છે એમ તમે કહ્યું છે.”

“મેં મ્હારી હીકમત તો રહમજવી છે,” પાદરી બોલ્યો “મગર, તમે તમારા માણસોને હુકમ કેવી રીતે આપ્યા છે તે પ્રમાણે અમલ થશે.”

“મેં તેમને રોઝડીન કાસલના બકતરખાનામાં છુપાયા અને શાંતી જણાતાજ તેમાંથી નીકલવા જણાવ્યું છે. તે પછી ત્યાંથી નીકળીને ત્રણ ચાર માણસોએ જમને સર કેસીમીરને પહેલા તો ગીરફતાર કરવો એવું મેં કહ્યું છે, કેમકે તે નરે શેરને સર્વેથી પહેલા નીરખળ કરવાની ખહુજ મોટી અગત્ય છે.”

“વલી, બીજાઓએ જમને અર્ધ ઓવ કેથનેસને પકડવા, અને પછી ઓલખરડીનાને પકડવી.” પાદરી બોલી પડ્યો “કેમ ખરની ?”

“હા, અને કાસલની આસપાસની ચરોપરના જે પુરો પહેલી રાત્રે ઉઠારી લેવામાં આવ્યા હતા તે પુરોને ફરીથી ચરપર ઉતારવાને માટે બીજાઓ કોશીશ કરશે. આપણે તે પુરોની મદદથી કાસલમાં ધસી જઈશું, જે લડતું બી પડશે તો લડી લડીને આપણે ઓલખરડીનાને ઉપાડી જઈશું.”

“ઓલખરડીનાની સાથે અર્ધ ઓવ કેથનેસને બી ઉઠારી જવા જોઈશે કે જેથી એ બેડને તોનતેલોનના કોલ્લામાં લઈ જમને ત્યાં તેમને જરૂર કરવા.” પાદરી બોલ્યો “ઓલખરડીના સાથે આપણા નામવર અર્ધ ઓવ દગક્કાસની શાદી થઈ રહી કે પછી અર્ધ ઓવ કેથનેસ આપો આપ ત્યાં મોમ મીસાલ નરમ બની જશે, અને આપણે મનગમની શર્તો અર્ધ પાસેથી લખાવી લેવામાં ફત્તેહમંદ થઈશું.”

“હા, પણ રોઝડીન કાસલમાં અર્ધ ઓવ કેથનેસની કરી લીવેલી છોકરી મારગારેટ છે-તેનું કેમ ?” મેગનેસ બોલ્યો.

“મેગનેસ.” કાથર જુલીયસ બોલ્યો “ત્હમે તે બાનુને હાથબી લગાડશો નહીં, તેનેથી દુરજ રહેજો, અને તેની સાથે ઇઝઝતભરી વર્તણૂક ચલાવજો. મ્હારી હીકમત ઝાઝર કરતી વખતે મેં અર્ધ ઓવ દગક્કાસ નામવરથી એ બાબદમાં શર્ત કાઢી છે.”

“પણ હું એમ પુછું કે ત્હમને મારગારેટ માટે એટલી બધી લાગણી કેમ ? શું ત્હમે રોઝડીન કાસલમાં નજર કબજ હતા ત્યારે ત્હમારી પર તે બાનુએ મ્હેરબાનીઓ ઉતારી હતી ?”

“જે હોય તે, પણ મેં આપણા નામવર અર્ધ પાસેથી પહેલાથીજ વચન માંગી લીધું છે કે બાનું મારગારેટને કોઈથી પ્રકારે મોટેથી યા હાથથી અપમાન કરવામાં નહીં આવે.” પાદરી બોલ્યો.

“તેતો હીક, લેફ્ટીન બાનું શું ?” મેગનેસ બોલ્યો “ત્હમારી હીકમત જે પડી ભાંગી, આપણે તેમાં માત થયા તો ?”

“માત તો નહીંજ થઈશું” દગક્કાસ પાદરી ખાતરીથી બોલ્યો.

“પણ એમજ સ્ક્રમજો કે માત થયા, તો ?” મેગનેસે કહ્યું “પેલી બીજી હીકમત વાસ્તેનો ખુલાસો મેં પુરો સાંભળ્યો નથી. ત્હમે થોડાક સપ્ત્તે બોલ્યા હતા, મેં ત્હમારી આજે આજમાવેલી પહેલી હીકમતપર દારોમદાર બાંધ્યો હતો, પણ મ્હને હમણાં ખ્યાલ આવે છે કે આપણને તે બીજી હીકમત લડાવવા માટેબી હવે કોશીશ કરવી જોઈશે. બોલો, તે શું બાબદ છે. તેનો પુરો ખુલાસો કરો.”

“હમણાં તે બાબદપર તકરાર કરવાની ફાકટ છે.” પાદરી બોલ્યો.

“ફાધર જુલીયસ,” મેગનેસે હવે કરડો આવાઝ કરીને મોટા ગુસ્સાથી કહ્યું “તું મ્હારી આગલ તે આગલના પુરા ખુશાસો નહીં કરશે તો ખતા પામશે.”

“એ મ્હારો ભેદ છે, અને ત્હમે તે પુછવાને માટે મ્હને દયાણુ કરશો નહીં.”

“ત્હારો ભેદ અને ભરમ જય ચુલામાં,” વધારે ગુસ્સે બની જઇને મેગનેસ પુકારી પડ્યો “જો તું બોલશે નહીં, તું ત્હારી હીકમતને તેના ખુદ્દા આકારમાં બતાવશે નહીં, તો હું આંખે ખંજરથી ત્હારે સીનું ચાક કરી દઇશ.”

“મેગનેસ,” પાદરી ગભરાતથી બોલી પડ્યો “ત્હમે એક પાદરી જેવા પાદરીને મારી નાખવા તઇયાર થયા છો ?”

“તું કેટલો બધો સાચ્યો પાદરી છે તેની મ્હને ક્યાં ખબર નથી !” મેગનેસ અતી ધણા ધીકારથી બોલી પડ્યો.

“બુદ્ધારવારે ક્યાં સોય વેચવા જાય છે ? પાદરીના આકારમાં તું શયતાન છે તે તો ત્હારા કામોથીજ પુરવાર થાય છે.” અને પાપીને તેના ખરા આકારમાં બતાવીને તાણો મારતાં મેગનેસે તેને ખભાંમાંથી પકડીને ધધોલી નાખીને કહ્યું “જો મ્હારા માણસો જાણે તેમ તું ના કર, મ્હને હજુજુગી વધારે ગુસ્સે ના કર, જેથી કાંઇ હીકમત હોય તેની પુરી ખબર આપી દે કે હું જાણું કે તે ખરી છે કે ખોટી. અગર જો તું નહીં બોલશે તો હું ત્હારે ખુન કરવા માટેની ખચ્ચીલજ નહીં ચુકીશ.”

“ભલા મેગનેસ, આપણી બેઠની વચ્ચે દોરનીનો માંડ જોડાયેલો રહેવા દે” પાદરી હવે ગભરાઇને સ્થમજવવા પડ્યો “હું તુને તે ભેદ કહું છું, અગર તું તે કોઇખી ખીજને કહેતો ના.”

“હું ભેદ રાખીશ,” નરમ પડી જઇને મેગનેસે કહ્યું “હું તે ભેદની દરકાર તો કરતોજ નથી, પણ જે જાણવા હું માંચું છું તે એટલુંજ કે તે હીકમતથી આપણે જીતી શકીશું કે નહીં.”

“સાંભલો, અને ખાત્રી લાવો.” તે પાદરી બોલ્યો, અને પોતાના દગલાની અંદરની જેમમાંથી એક કાગઝ ખેંચી કાઢાડતાં તેણે વધાર્યું; “જુઓ, આ કાગઝ તે બધા માટે એક જાદુ સમાન છે જે બધા તે જોઇને—”

“શયતાન તુંને ગારત કરે, અંચે પાદરી.” મેગનેસ ફરીથી ગુસ્સે થઇ જઇને પુકારી પડ્યો “આ દસ્તાવેજમાં શું બળ્યું છે તે જણાવ. ત્હારો તે ભેદ શું છે તે કહે—તે કહે.”

“ફરીથી આ દસ્તાવેજ તફ જુઓ.” તે કાગઝ તફ હાથ કરીને બતાવતા તે પાદરીએ કહ્યું “જુઓ, આ નામ જુઓ. એ નામ આપણા નામવર અર્લે એવ દગલાસ પર લખાઇ આવેલા અગત્યના કાગઝો પર ત્હમે વારંવાર જોયું હશે.”

“ખરેખર,” તે નામ જોઇને મેગનેસ પુકારી પડ્યો “પણ, આ ખીજું નામ ?—”

“ચુપ કરો.” પાદરી બોલ્યો “કોઇ સાંભલશે. હવે ત્હમને સ્થમજ પડી તો હશેજ—”

“પાદરી” મેગનેસને પાછો પવન ભરાઇ આવ્યો “તું મ્હને બતાવે છે ! તું મ્હને હો છે.”

“હું સાંભળે પાછને કહું છું કે આ ખરેખર છે.” પાદરીએ તે બતાવેલા દસ્તાવેજની

પાછી ધડી વાલીને તેને અંદરના ખીસામાં સંભાળી મુકતાં કહ્યું. “મેગનસ, આપણા નામવર અર્થ એવ દગલાસને બચાવી લેવા માટે આ દસ્તાવેજ જાડું સમાન છે. વર્ષો ને આજની હીકમત તુડી પડી તો આપણને સર્વેને બચાવવાને માટે પણ એ જાડું સમાનજ છે.”

“ઝોહા! કામ શુર થઈ ચુક્યું છે.” મેગનસ હવે રોઝલીન કાસલની બારીઓમાંથી આવતો ઉગ્ગસ જોઈને બોલી પડ્યો. “હા, એક ઓરડામાંથી બીજા ઓરડામાં અને બીજામાંથી ત્રીજા ઓરડામાં એમ ઉગ્ગસ ફરતો રહે છે એ ઉપરથી સાબીત થાય છે કે આપણા માણસો પોતાનું કામ બળવે છે.”

આ વખતે ઝાડીમાં પાછલથી કાંઈ ખડખડાટ થયો, જેથી મેગનસ તે તર્ફ જોઈને બોલ્યો. “મ્હારા બાહાદુરો, જેમ છે તેમજ ત્યાંના ત્યાંજ ઉભા રહો, એક પગલુંબી આગલ ભરતા ના, બ્યાંં સુધી હું ત્હમોને હુકમ આપું નહીં ત્યાં સુધી ત્હમે ઝરાકથી આગલ વધતા ના.”

“ખાત્રી રાખો, આપણીજ છત છે.” પેશો પાદરી મેગનસને કહેવા લાગ્યો.

“હવે તું મુઝો મરી રહેની,” મેગનસે તેની તર્ફ જોઈને કહ્યું. “મ્હને તો વહેમ જાય છે કે આપણા માણસોની સામે રોઝલીન કાસલમાંના માણસો લડે છે! કેમજે ઉગ્ગસ જે દેખાય છે તે ધણી ઝડપથી હાંયાંથી ત્યાં દોડે છે!”

“આગલ વધો! આગલ વધો! આપણા મીત્રોની મદદમાં આગલ વધો.” એ ત્રણ આદમી પેલાઓના ટોળામાંથી બોલ્યા.

“બુમ નહીં પાડો, નહીં તો આપણો આવાજ જો જશે તો ખોટું થશે.” મેગનસ બોલ્યો. “હું હુકમ કરું છું કે ત્હમે મુઝો રહી જાઓ, આગલ વધતા ના. ત્હમે આગલ વધીને કરશો બી શું? ચરપર પુશો ક્યાં ઉતર્યા છે જે ત્હમે કાસલમાં ધસી જશો? આપણા દોસ્તોએ જો પુલ ઉતાર્યા હશે તો આપણને છુપી નીશાની કરતે, આવાજ આપતે.”

તેઓ બધા ચુપચાપ ઉભા, અને ને પછી લગભગ અર્ધો કલાક ત્યાં ચુપકીદીમાંજ ગયો. રોઝલીન કાસલમાં ઉગ્ગસ સીવા હવે ત્યાં કાંઈબી જણાતું નહીં હતું! ચરપર પુલબી ઉતરતા હતા નહીં.

“આપણે હારીએ નહિં તે માટેજ દુઆ ગુઝારીશું.” પાદરીએ કહ્યું.

“આપણે જો હાર્યા તો ત્હારી પાસેનું જાડું આજમાવશું.” મેગનસ બોલ્યો, અને તે વધારે બોલે તે અગાઉ તેને કાંઈ યાદ આવી ગયું. “પણ, ખાત્રી શું કે તું અમને બચાવશે. અને તું લોભાઈ જઈને લાલચ—”

“મેગનસ, શું ત્હમે મ્હને એકલપેટો રહમજો છે? હું મ્હને પોતાને બચાવી લેવશ અને ત્હમને નહીં બચાવશ, એમ?”

“તું કેવો સારો માણસ છે તે મેં જોઈ લીધું છે, એટલે પછી ત્હારી વાત માનીજ કેમ શકાય?” મેગનસ બોલ્યો, અને તે વખતે તે રોઝલીન કાસલની અગાસીપર મસાલની મસાલો ચઢાવેલી જોઈ ગભરાઈ ગયો. “આએ શું? આએ તો આપણા માણસોને અગાસીપર પકડીને ઉભા રાખેલા છે, તેમનાં ડોકાં નમાવેલા છે, તેમના ડોકાંપર સમથીર ઉતરે છે. હા, હવે મ્હને રહમજ પડી! આપણા માણસો પકડાઈ ગયા છે, અને તેમને કાપી નાખવામાં આવે

છો! ઓ, આપણે હાર્યા. મહારા બીરાદરો” તે પોતાના માણસો તકલીફીને જોઈને હવે બોલ્યો. “આગલ વધારો નહીં; આગલ વધારો તો આપણે તેમની મોટી સંખ્યાને લીધે માર ખાધ ખાધને ત્યાહ થઈશું. મહારા બીરાદરો, નહાસો, નહાસીને બચી જાઓ. આપણો પ્રપંચ પકડાઈ ગયો છે.”

તેઓ નહાહા, જીવ લઈને ત્યાંથી નહાહા, અને, મેગનસે પાદરીને પકડીને જીવ પાડી “તું શયતાન છે, ઓ પાદરી, તું શયતાન છે. તારે લીધે મહારા ત્રીસ યુનંદા માણસો આજે માર્યા ગયા છે.”

એમ બોલીને મેગનસે એક કુદકો એવો તે પાદરીના આંગપર માર્યો કે પાદરી તેના ઝોરથી ઝમીનપર અડલાઈ ગયો, અને મેગનસે ડાબો હાથ ઝોરથી તેના મોંઢાપર દાખી દીધો, અને જમણા હાથે તેણે તેના દગલાના બતન બોલીને તેના અંદરના ગજવામાંથી પેશો દસ્તાવેજ કાઢી લીધો. અને તે દસ્તાવેજ જોઈને ખુશી થતો મેગનસ બોલ્યો, “એ હવે મહારો પોતાનો છે.”

મેગનસ હવે પાદરીની છાતી પરથી ઉઠ્યો. પાદરી જેમ તેમ ઉડીને ઉભો થયો, અને દુખથી બોલ્યો “મહેને હોંયાં અકેસો દુશમનના ડાંચામાં છોડી ન જા.”

“જહનમમાં જઈને પડ.” મેગનસ યુરસાથી બોલ્યો “મહેને હવે તારી પરવાહ નથી.”

એમ બોલીને મેગનસ ત્યાંથી ગયો. થોડે છેટે તે ગયો કે ત્યાં તેને ખુશીની ચીખ પાડતા તેનાજ માણસો મળ્યા. મેગનસ સહમજ્યો કે તેને સહી સલામત તેમની સાથમાં પાછો ગયેલો જોઈને તેઓ એમ ખુશી થતા હશે. પણ નહીં, તેના પોતાના માણસોમાંના કેટલાકો તેને વલગી પડ્યા.

“દગલખાઝ,” તેઓ પુકારી પડ્યા “તારે લીધે અમારા સગાઓ વગર ફાકટના માર્યા ગયા.”

“દુર રહો,” મેગનસે પુકાર્યું “તેમાં મહારી જીલ નહીં હતી. પેલા પાદરીની જીલ હતી.”

“પાદરીનીબી અને તારી પોતાનીબી.” તેઓ બોલ્યા “તું બદમાશ, દગલખાઝ. ખુની છે.”

“અમારા બીરાદરોને અમારી આંખોની સાંમે મારી નાખવામાં આવ્યા છે.” વધી બીજાઓ તે વખતે પુકારી પડ્યા.

“મહારો પીતા તેઓમાં હતો.” મેગનસને જોઈને પકડ્યો હતો તેઓમાંનો એક બોલ્યો.

“મહારો બાપબી હતો.” બીજો બોલ્યો.

“અરે મહારો એકપુરો મેટાબી તેમાં હતો.” ત્રીજો બોલ્યો, અને તેઓએ મેગનસને ઝમીનપર પટકી નાંખ્યો.

“દીવાના માણસો,” મેગનસ પડ્યો પડ્યો યુગલાતો યુગલાતો બોલ્યો “તમે આ શું કરો છો? મહેને મારો છો?”

“હા, તુને,” એક પુકારી પડ્યો “દગલખાઝ, તેં ધણો જીલ કીધો છે, તારે લીધે આ બધી ત્યાહી થઈ રહી છે.”

અને તેમ બોલતાંજ તેઓએ પાસેના એક ઝાડપર ઘોડાની લગામનો એક ભાગ નાંખીને બીજા ભાગ સાથે મેગનસને ટાંગી દીધો. અને તેને ચુંગલાવીને મારી નાંખ્યો.

પુરાણનો અલ્લો પુરાણ છે.—કુદ્દમગાર મક્કારનો પુરો અંજામ આવ્યો હતો: મેગનસ પોતાના પાપેથી ભરાઈને પોતાનાજ માથુસોને હાથે મોતને તાબે થયો.

પ્રકરણ ૨૬ મું.

રાજાની રોઝલીન કાસલમાં ફરી મુલાકાત.

દુશમનોના ત્રીસ માથુસો માર્યા ગયા હતા, પણ તેઓમાંના એકેથી પેલા ઝાડીઓમાં ભરાયલાઓની વાત કહી હતી નહીં. તેઓની શબોને દાટવાનો બ દોષ્ટ કરીને તુર્તજ બે પયગામચીઓને રવાના કરવામાં આવ્યા. એકને સર ફ્લેર્મીંગ આગલ મોકલીને બધી વીગતે એહેવાલ કહેવડાવતાં સર કેસીમીરે સર ફ્લેર્મીંગને લખ્યું કે તેણે પોતાની મીલકત છોડીને આવવું નહીં, કેમજે મારગારેટની બાહાદુરીથી દુશમનોને માર્યામાં તેઓ ફ-તેલ પામ્યા હતા. અને, બીજે પયગામચી રાજા દેવીડ તર્ફ રોઝલીન કાસલમાં અનેલા અનાવની તમામ વીગત દરશાવનારો પયગામ લઈ ગયો, જેમાં રાજાની પનાહ માંગવામાં આવી હતી.—રાજાએ તે બાબદમાં પુરતી તહેકીક ચલાવવા માટે રોઝલીન કાસલ તર્ફ આવવાનું જવાબમાં લખ્યું, અને વધુમાં એમ તેણે જણાવ્યું કે લેડી અલ્લવીરા રેન્જે મુકેલા આરોપોની તપાસ વખતે જ્યારે સીહા દગલાસ હાઝર થશે ત્યારે તેને આ નવી બાબદ માટે પણ પુછવામાં આવશે.

મારગારેટ સ્થમજી ગઢ કે રાજા દેવીડ સીર્ફ બહાલુથી રોઝલીન કાસલમાં આવવા માંગતો હતો, કેમજે નહીં તો સીહા દગલાસના માથુસોની બાબદમાં તપાસ કરવા તો તે પોતાના કોષ પ્રતીનીધીને મોકલી શકતે. રાજાને તેને માટે ધણો ખ્યાર છે તેની પુરવારી મારગારેટ તે ઉપરથી માની લીધી. મારગારેટ પોતે હાથે જાતે આગલ રહીને રાજાને વસ્તેના ઓરડાઓ શણગાર્યા, અને અર્લ ઓવ કેથનેસ તે જોઇ ખુશ થયો કે માથુસોની અને બોલબરડીનાની મહેનત બચાવવાને ખાતીરજ મારગારેટ એ બધી તકલીફ ઉઠાવી હતી ! તે શું જાણે કે મારગારેટ તો પોતાના ધણીને માટે એ તકલીફ ઉઠાવતી હતી !

રાજાના આવવાના દીવસે બધી ધામધુમ કરી મુકવામાં આવી, અને સંધલાંઓ સ્થ-વારથી તૈયાર થઈ રહ્યાં. અગીઆર વાગતાને શુભારે રાજા આવવાનો હતો, લેડીન અગીઆરની અગાઉ દુરથી ઘોડા દોડતા આવતા જણાયા !

“રાજા નામવર આવે છે.” અર્લ ઓવ કેથનેસ ખુસાલીથી બોલી પડ્યો.

ઘોડો વખત પછી સર કેસીમીર જોઇને બોલી પડ્યો “રાજા નામવર નથી, મહેને એ કોષ બીજુંજ આવતું લાગે છે.”

પાંચ ઘોડેરવારો રોઝલીન કાસલ તર્ફ આવતા હતા, એક આગલ જે હતો તે જવાન

અને ધણો અપકાદાર હતો, તેની પાછલ તેના ચાર નોકરો હતા, જેમાંના આગલા એ છોકરવન ઉમરના હતા અને તેઓની પાછલ એ પચાસની ઉમરની બરતીના હતા.

તે આવનાર સ્કોટલેન્ડનો નહીં પણ ધંગલેન્ડનો રહીશ હોય તેવો હતો. તે જવાન ઉમરનો હતો, અને ધણો ઉંચોથી નહીં તેમ ટીંગણોથી નહીં તેવા શાળીતા કદનો તે હતો.

અર્લ ઓવ કેથનેસ અને સર કેસીમીર તેને છેવા માટે નીચે સુધી ગયા. તે નવા આવનારે ઘોડેથી ઉતરતાજ અર્લને અને સર કેસીમીરને નમીને સલામ કર્યા પછી, અલ ઓવ કેથનેસ તર્ફ જોઇને બોલ્યો. “નામવર અર્લ ઓવ કેથનેસ, મ્હારું નામ સર લુઇ કારલીઓ છે. હું ત્હમરી પર ત્હમારા સગા અર્લ ઓવ મોરતનનું કાગલ લાવેલો છું.”

અને તેણે તે કાગલ અર્લ ઓવ કેથનેસના હાથમાં આપ્યું જેમાં અર્લ ઓવ મોરતને એવી મતલબનું લખેલું હતું કે સર લુઇ કારલીઓ સ્કોટલેન્ડમાં ફરવા આવ્યો હતો અને તેને એડીનબરોની આસપાસના ગામડાંઓ વીગેરેના દેખાવો જોવાનો શીક થયેલો હોવાથી તે તે તર્ફ કેટલે થોડા દીવસ રહેવા માંગતો હતો. અર્લ ઓવ મોરતનનું પોતાનું મકાન જે “કાસલ ઓવ દાલકીથ”ને નામે ઓલખાતું હતું અને જે રોઝલીન કાસલની નજદીકમાંજ હતું તે રહેવા માટે સર લુઇને આપતે, પણ હમણાં ત્યાં સાફસુફ અને માણસોનો ખદોઅસ્ત ખરાબર નહીં હોવાથી જો અર્લ ઓવ કેથનેસ સર લુઇને “રોઝલીન કાસલ”માં થોડા દીવસ પહોંચેલા તરીકે રાખે તો મોટું અહેશાન થાય.

“મ્હારી આંખોને ઝોરે,” અર્લ ઓવ કેથનેસે સર લુઇ તરફ જોઇને કહ્યું “એમાં શું મોટી વાત છે! પાક પરવરદીગારનું આપેલું આવું મોટું આલીશાન મકાન છે; ત્હમે ક્યાં અમને અધવડ કરવાના છો! આવો, મ્હારા મ્હેરબાન, ખુશીથી ત્હમે રોઝલીન કાસલમાં રહો, ટાંકણું વલી એવું થયેલું છે કે આજેજ રોઝલીન કાસલમાં હમણાંજ રાજ દેવીડ નામવર આવનાર છે.”

“ઓ ત્યારે તો હું જઈઉં, રાજ દેવીડ પોતે આ કાસલમાં આવનાર છે તેની મ્હને ખબર નહીં.” સર લુઇ બોલ્યો.

“અરે નહીર, રાજ નામવર આવે છે તો તે માટે શું છે? રાજ કાંઈ થોડા અમારા બીજા પહોંચેલાંઓને હાંકી કાઢીને પોતે રહેવાના છે જે તેની વાત?” અર્લ ઓવ કેથનેસે કહ્યું “ત્હમે સુમેથી રહો સર લુઇ, મેં કહ્યુંની કે પાક પરવરદીગારનું બક્ષેલુ આ મંજવર ધંધાર મગર આલીશાન મહાલ જેવું મકાન છે. તેમાં ત્હમો ક્યાં નથી સમાવાના જે તેની વાત? આવો, અમો તો ખુશી થઈશું. અને હું ખાત્રીથી માનું છું કે રાજ નામવરથી ત્હમને જોઇને ધણાજ ખુશી થશે.”

“મ્હને ત્હમારા સગા અર્લ ઓવ મોરતને ત્હમારા મ્હેરા અને સ્વભાવની વાત કહી હતી તેવાજ ત્હમે નીકલ્યા. તેવણે આપેલી નીશાનીથી મેં ત્હમને ઓળખ્યા, અને હું ત્હમારા બોલવાપરથી ત્હમારા સદગુણી સ્વભાવનેથી જાણી શક્યો છું.”

અર્લ ઓવ કેથનેસ હસ્યા, અને તે પછી તેઓ સઘળાં ઉપર ગયાં, જ્યાં માનુઓની સાથે નવા આવનારે અહરસ્થની ઓળખ કરવામાં આવી. તે વાતચીત ચાલતી હતી તેટલાં માર-મારેટ કે જેની નજરો ખસ ફરજ ટીંગાવલી રહી હતી તે પુકારી પડી “નામવર રાજ આવે

છો” અને તે તેમ મોક્ષતાં એવી રીતે ખુશી થઈ ગઈ કે પેલા નવો આવનાર તો તેનો ચહેરાજી જોવા લાગ્યો!

આખીર રાજા આવ્યો, તે ધણી માણસો પોતાની સાથે લાગ્યો નહીં હતો. રાજાના કેટલા માણસો હતા અને તેમનો પોપાક કેવો હતો એવા ટાલેલાંપર નહીં થોભતાં હું વાર્તાના અગત્યના ભાગોનેજ મ્હારા અઝીઝ વાંચનારને અતાવી દઇશ.

અર્ધ ઓવ કેથનેસના માણસો, ઇંગ્લેન્ડ તરફથી આવેલા પેલા સર લુર્નના માણસો, અને રાજાના માણસો એ બધી એકબીજામાં ભેલાઇ હેલાઇને રહેવા લાગ્યા; અને એ રીતે અર્ધ ઓવ કેથનેસ પોતાના માનવંત પહોંચ્યાંઓ સાથે ખુશી શાદમાન હતો.

રાજા દેવીડનાં રોઝલીન કાસલમાં આવ્યાને એ દીવસ વહી ગયા. ત્રીજો દીવસે સર કેસીમીરે મેક્લેન્ડ એખી તરફ જવાની પોતાની ખ્વાહીશ બતાવી અને તે ગયો.

તે પછી વહી બીજા દસ દીવસ ગયડી ગયા, અને સર કેસીમીર પોતાનું કામ પુરું થયલું જોઇ રોઝલીન કાસલ તરફ પાછો જવા નીકળ્યો જ્યારે તેને રસ્તામાંજ સર ફ્લેર્મીંગ શીટ્ઝએલન મળ્યો.—સર ફ્લેર્મીંગ હરમીતેજના કીદ્દામાં પોતાની માલેકીની મોહોર મારીને ત્યાં બધો ખદોખસ્ત કરી હવે પોતાનાં બ્હાલાંઓની મુલાકાતે રોઝલીન કાસલ તરફ પાછો ફરતો હતો.

સર કેસીમીર પોતાના એક નૌકર સાથે હતો, અને સર ફ્લેર્મીંગ શીટ્ઝએલન પોતાના વફાદાર નૌકર સીતન સાથે હતો. સર કેસીમીર એક તરફથી અને સર ફ્લેર્મીંગ બીજી તરફથી સામસામા આવી મળ્યા, અને હવે તેઓ ખુશ ચુકતેગો કરતા રોઝલીન કાસલના દીદારના દરશન પાછા કરવા માટે આવતા હતા,

તે વખતે સ્થાનનો પાંચ વાગતાનો શુમાર હતો, અને કંડે વખતે તેઓ ઝરા લહેરથી આગલ વધતા હતા. તેટલાં તેમની નજરોએ એક બપંકાર દેખાવ પડ્યો! ઝાડપર કોઇ માણુસને લટકાવેલો હતો! તેઓએ આગલ વધીને બરાબર જોયું.

મેગનેસની લાશ એ કે પંદર દીવસ ઉપરની ત્યાં તેમની તેમજ હતી, છતાં તેના સડેલા અને પક્ષીઓથી તુંપાયલા ચહેરાપર તે મેગનેસ હલો એવી થોડી થોડી નીશાની બકી રહી હતી. તેના શરીરપરના કપડાંથી, તેની તલવારો હત્યારથી, અને તેના આછા દેખાવથી તે જોનારા સ્થમજી થકયા કે તે સીદા દગલાસની તરફનો હતો અને મેગનેસ પોતે હતો.

“એ મેગનેસ પોતે છે,” સીતને તે લાશપર નજર નાંખીને કહ્યું “હું મ્હારા અસલી દુશમનની લાશને એક હઝાર માણુસોની લાશો પડી હોય તેમાંથીબી ઓળખી શકું છું.”

“એનું માત ભેદી છે,” સર ફ્લેર્મીંગ કહ્યું “મગર, એને એના ખુસ કરતુકાની વાજબી સજા થઈ છે. પાક ખુદાનો ઇન્સાફ બરહકક છે.”

“આપણે હવે રોઝલીન કાસલની નજદીકમાં છીએ, અને આપણે ત્યાંનાંઓ આ તરફ વારંવાર ફરતા ફરતા નીકલી આવે છે; તેથી મ્હારું કહેવાનું એ છે કે બાનુઓ જો આ બપંકાર દેખાવની લાશ આવી હાલતમાં જોશે તો તેઓ દહેશત ખાઇ જશે.” સર કેસીમીરે કહ્યું “અને, તેથી, આપણે એ લાશને ઝાડપરથી ઉતારીને દીવા કે દાંડી ઉપર તો સાફ.”

“એ મ્હાર કામ,” સીતલ બોલ્યો, અને સર કેસીમીરનો માણસખી તે લાશને ઉતારવા સીતલ સાથ તૈયાર થઈ ગયો.

“મગર, સામેથી મ્હને કોઈ આ તર્ફજ આવના જણાય છે,” સર ફ્લેમીંગે કહ્યું “હું ધારું છું કે આપણાવાલાઓજ છે.”

સર કેસીમીરે તેથી પોતાના માણસ તર્ફ જોઇને કહ્યું “ત્હમે અને સીતલ મલીને એ લાશને ઠેકાણે પાડે, અમે એઓની સામે જમએ છીએ, અને રસ્તો અલ્લીએ છીએ.”

સર કેસીમીર અને સર ફ્લેમીંગ જઈને તેઓને મલ્યા, અને અર્ધ ઓવ કેથનસ, ઓલબરડીના, મારગારેટ, અને સર લુઇસ સાથે રાજખી નેમની દમરાહ હોવાથી સર કેસીમીર અને સર ફ્લેમીંગ પોતાપોતાને ઘોડેથી ઉતરી પડ્યા.

ખચર આશીયત પુછાયા પછી બધાં રોજલ્લીન કાસલ તર્ફ ફર્યાં.

પ્રકરણ ૩૦ મું.

મારગારેટ અને સર લુઇસનો પ્રેમ !!

તે પછી સર કેસીમીર અને સર ફ્લેમીંગ અકેલા પડ્યા ત્યારે સર કેસીમીરે સર ફ્લેમીંગને કહ્યું “આએ ઇંગ્લીશ નાઇટને વારતે તું શું ધારેછ ફ્લેમીંગ ?”

“મ્હને તો જાણે એ કોઇ હમણાંજ ઝનાનખાનામાંથી ઉડી આવેલો હોય નેવો બૈરાંરોકો લાગેછ !” ફ્લેમીંગે મસખરીની દબે હસીને બોલ્યો “બધો પમરી પમરી રહયોછ ! ગુલાબ અને ગુલછડીના અર્ધથી બધો બહેક બહેક મારેછ ! નખખોલગીયો કોઇ જખરો શૈકીન છે !”

તે પછી વલી તે બાઈ—મ્હને અકેલાં પડ્યાં, અને વાતો કરવાં લાગ્યાં: “વ્હાલા બાઇ મ્હારા જનનથી અઝીઝ બાઇ,” મારગારેટ ખુશીની એક ચીખ સાથ બોલી પડી “હું તુને અતી ઘણી મુબારકબાદી આપું છું. તું મરહુમ નાઇટની તમામ મીલકતોનો માલીક થયો તે માટે સહીથી વધારે ખુશી જો કોઇખી હોય તો હું છું. મ્હને લાગે છે કે એવી મોટી મીલકતોના માલીક થવા બાદ ત્હારી બધી દુશયાઓરીને ધ્યાનમાં લઇને રાજ નામવર તુને ‘એરન’ બનાવશે, અને બધા બ્યારે “માઇ લોર્ડ” અને “યોર લોર્ડશીપ”ના ઇલકાબથી તુને બોલાવશે ત્યારે ત્હારી છાતી ગજ ગજ ખીલી નીકળશે.” અને તે મનમાં બોલી “અને મ્હનેખી સહ “રાણી” “શાહબાનુ” કરીને બોલાવશે.”

મારગારેટને ખુશીની દીવાની બનેલી જોઇને તેનો વ્હાલો બાઇખી ખુશી તો થયો, લેકીન તેને ખીજા વીચારોખી આવી ગયા અને તે બોલ્યો “અઝીઝ બહેન, તું ઘોલી ઘોલી બાજુ જોઇને એમ ખુશી ખુશી બની ગઈ છે, મગર કાલી બાજુનોખી કોઇ ખ્યાલ કર. તું ભુલી જાય છે મારગારેટ કે આપણે એક એવી બાજુ પર ઉભા છીએ કે જે કયે વખતે બાઈનથી ઉડીને નાશ પામશે તેની આપણને ખબર નથી. આપણે એવા દુશમનો ધરાવીએ છીએ કે જેઓ ચંચલ ઉપરાંત ઝહેરી છે આપણે એક લોગીનું નામ આપણા નામ પાછલ ધરાવીએ છીએ

તે જણાઈ જતાંજ આ બધું સુફેદ સુફેદ હમતું પાક ખુદા ન કરે ને સીકા થઈ જશે—કીસ્કા, મીસ્કનો, ખેતીઓ વીગેરે પવનનાં સપાટામાં ગોથા ઉડી જતા હોય તેમ આપણા હાથમાંથી નીકળી જશે,—અને જ્યારે હું ફરમીનેજના કીસ્કાને બદલે કોઈ બોંબરામાં કબ્દ હોવશ, ત્યારે તું મ્હારી અઝીઝ બહેન મારગારેટ, તું રોઝલીનના આલીશાન મકાનને બદલે કોઈ કબ્દખાનામાં ગીરફતાર હશે.”

“પાક ખુદા ન કરે.” મારગારેટ બોલવા મઠ કે તે માટેનો અદોઅસ્ત તો તેણે રાજ સાથે કીધોજી હતો, પણ તેને બેઠની યાદ થઈ આવી અને તેથી તે તુર્બાજ તે વાત ખાઇ જમને બોલી “બહાલા ભાઈ, આવી ખુશીમાં તું નાખુશીનો ભેગ નહીં લાવ. હું ખાત્રીથી કહું છું કે આપણે બુલંદ છલકામ અને દરજ્જાના થગથું અને રહીશું. મેં થોડો વખત અગાઉ એક સ્વપ્નો જોયો છે, એક સુંદર સ્વપ્નો એવો મેં જોયો જેણે મ્હાં મઝ ખુશીમાં બરપુર બનાવ્યું.”

“એક સ્વપ્નો?” સર ફ્લેમીંગે સવાલ કીધો “તે શું હતો?”

“મેં સ્વપ્નામાં એક બાતુને જોઈ, જેણે સુફેદ કપડાં પહેર્યાં હતાં—”

“સુફેદ કપડાંવાલી બાતુ!” સર ફ્લેમીંગેને પેલા કચ્છસ્તાનની યાદ આવી જવાથી બોલ્યો.

“હા, સુફેદ કપડાંવાલી એક ખુબસુરત બાતુ” મારગારેટ બોલી “તેને મ્હેરાપર જલીદાર નીકામ નાખ્યો હતો. અને તે વખતે મ્હને એમ લાગ્યું કે તું મ્હારી બાતુમાંજ ઉભેલો હતો.”

“આહા!” સર ફ્લેમીંગ બોલી પડ્યો “આગલ બોલ—આગલ બોલ—બહાલી બહેન—પછી શું થયું?”

“અને મ્હને એમ દેખાયું કે ત્હારા આકાર તર્ફ તે બાતુનો આકાર આગલ વધ્યો, અને તેણે ત્હારા બુલંદ છકાલાને વાસ્તે થોડાક વઝનદાર શબ્દો કહ્યા.”

“તે શું હતા?” ફ્લેમીંગે હવે ઘણી અધીરાઈ બતાવી.

અને તે શબ્દો જો સર ફ્લેમીંગેને પેલા યુદ્ધાદાર કચ્છસ્તાનમાં પેલા આકારે કહ્યા હતા તેજ શબ્દો મારગારેટે કહી સાંભલાવ્યાં! જો કે મારગારેટને સ્વપ્નામાં બોલાયલા તે શબ્દો પુરુષના યાદ નહીં હતાં, મગર તે મોટે ભાગે બોલી શકી, અને તે સાંભલીને સર ફ્લેમીંગે તઅજગુબ રહ્યો.

તે એક ભાઈ બહેન એક બીજાને જોતાં થોડાક વખત સુખચાપ ઉભાં રહ્યાં. અને પછી સર ફ્લેમીંગે કહ્યું “બહાલી બહેન, હું હવે માની શકું છું કે આપણા નસીયમાં બુલંદી સમાયલી છે. અને તેથી હું પાક ખુદાના શુકરાના કરું છું.”

“તું સુખી તો હું સુખી” મારગારેટ બોલી “મ્હારા અઝીઝ ભાઈ. તું ખુશી શાદમાનીમાં રહેશે તો સફથી પહેલે અને સડથી વધારે હું ખુશી અને સુખી થઈશ.”

તે પછી તે એક છુટા પડ્યાં, અને પોતાના મીત્રોમાં જમને ભેલાઈ મયાં.

બીજે દીવસે સ્થાનના બધાં જણાં ફરવાં ગયાં, અને બધાં જોડી જોડીને બનીને એક બીજા સાથે ફણી મોટી અને નીરદોશ મીત્રતાધથી છુટાં છુટાં ફરવાં લાગ્યાં.

મારગારેટની સાથે સર લુઇ હતો. કેટલીક એલાર પેલારની વાતો પછી મારગારેટ હસીને બોલી “સર લુઇ, ત્હમે તે દાહાડે વાત કરતા કરતા ઓક્ષર્ડની પાર્ટીના કાંધ અહેવાલ થું કહેવાના હતા બધા ? મ્હને તે સાંભલવા ગમે છે.”

“અમર જો ત્હમને તે અહેવાલ ગમતો હશે તો હું ત્હમે ખુબસુરત બાતુ આમર તે બોલી જવાને ધણેજ ધણેજ રાઝી થઇશ.” સર લુઇએ પોતાના મરોડદાર શૈભાયમાન શરીરપરનું દેખાવનું માથું એવી તો થુમકથી હલાવ્યું કે તેના વાકયની મીઠાસમાં તે ખુબસુરત અહેવાલા બાથાએ ખાસ કરીને સુંદર દેખાવમાં ફાંકડો ઉમેરે કાઢે “મગર, તેના કરતાંખી જો ખીજ કોઇ સુંદર વર્ણનને હું ચીનાર તો ત્હમે ચૌરખી ખુશી થઇ જશો.”

“તે તો આપ નેકનામની મ્હેરબાની થશે, ત્યારે.” મારગારેટ બોલી.

“ત્હમને મ્હારી તર્ફથી થયલી વાતો સાંભલવી ધણી ગમે છે,” સર લુઇ બોલ્યો “અને હું ત્હમને તેના બદલામાં ધણા ધણાજ ચાહું છું.”

મારગારેટ તે સાંભલીને ચોંકી, અને એક મીનીટ ને સ્તબ્ધ બની ગઇ ! પણ, પછી તે ગુસ્સાથી બોલી “સર લુઇ, ત્હમે મ્હને નહીં માફ કરી શકાય તેવું એક મોડું અપમાન કાઢું છે.”

“હું ત્હમને અપમાન કરું, એ તો કદી ત્હમે માનતાજ ના, બાતુ.” સર લુઇએ અહેરા પર કશેાખી ફેરફાર કર્યા વગરજ કહ્યું. “હું ત્હમને ખરી ખાત્રીથી કહું છું બાતુ મારગારેટ, કે હું ત્હમને ચાહું છું—અને ત્હમે મ્હને ચાહી શકશોજ તેને માટે મેં કસમ પણ ખાધલા છે.”

“ત્હમે મઝાક મસખરી કરો છો !” મારગારેટના બવાં ઉપર ચઢ્યાં, અને તેની આંખો ગુસ્સાભરી બની રહી.

“ત્હમે મ્હને માનો, હું ખરંજ કહું છું. હું મસખરી કરતો નથી, પણ ગંભીર છું.” સર લુઇએ ઝીદ્દ પકડીને બોલવું ચાલુજ રાખ્યું.

મારગારેટ વધારે ગુસ્સાબાજ તો બની, પણ તે હવે કાંઇ ગભરાત અને કાંઇ અભય-ખીથીજ તેના અહેરા જોતી હતી !

“હા, મ્હને માન, મ્હારી વ્હાલી મારગારેટ,” જાણે એક આશકજ પોતાની માથુક સાથે ખારથી વાત કરતો હોય તેમ સર લુઇએ બોલવાનું ચાલુજ રાખ્યું કે હું તુને ચાહું છું, ધણા ખારથી ચાહું છું, અને તેના બદલામાં તું મ્હને ચહારોજ. હું ત્હારીપર એવું જાડું ફેંકાશ કે જો કે તું ખીજને ચાહે છે, તે છતાંખી તુને ત્હારો ખાર મ્હને આપી દેવોજ પડશે તું, મ્હારી શકતીને જાણતી નથી, હું જાડુ મારીને ત્હારે દીલ મ્હારી તફ ખેંચી લઇશ, જાડુ મારીને !”

અને તે હસ્યો, જ્યારે મારગારેટ તેની તર્ફ ટગર ટગર અભયખીથીજ જોતી રહી. મગર, તે છેડાઇને બોલી “પણ એવા તે ત્હમે કોણ જાડુગર છો ?”

“હું કોણ છું ?” ભલતા સવાલનો ભલતોજ ઉડાવનારો જવાબ દેતા સર લુઇ બોલ્યો “હું ચૌરકર એવ સેંટ જ્યોર્જનો નાઇટ, સર લુઇ કારલીઆન છું, હું મોટી મોટી જાગીરાનો

માલેક છું, હું હર સાલ મોટી આમદાની મેલવું છું. કેમ મારગારેટ બહાલી, તુંને મહારી વાત ગમે છે કે આગે બધું બોલેલું ખુબ ફેકાફેકી જેવું જુઠું લગ્યાડ લાગે છે? તું મને મોટો જાગીરદાર માને છે, કે ડાકુ લુટાર હું લાગુ છું?” અને તે ખડખડાત હસી પડ્યો.

તે ભેદી જવાનને મારગારેટ તો હવે દીધમુઠ બની જઇને જોયાજ કરતી હતી, તે કાંઇ વીચારમાં પડી હતી, અને તે તેવી રીતે વીચાર કરતા કરતાજ મનમાં બોલી “તેમ નહીં હોય! તે બનવું અશક્ય છે!”

“હું કોણ છું તે હું કહી ચુક્યો છું,” સર લુઇ આગલ બોલ્યો “અને હવે હું શું કરવું તે તમને કહીશ. ફરીથી કહું છું, બહાલી મારગારેટ, કે હું તુંને જાદુ મારીશ અને તેથી તું મને ચાહતા શીખશે. એકજ ન્હાનો વાક્ય ત્હારા કાનમાં જો હું બોલીશ તો તેથી તમામ દુન્યાની અજબબીમાં તું ગર્ક થઇ જશે—તું મહારા હાથોમાં આવી પડશે—અને, વધી વધારે તો એ કે તું મહારી સાથે ન્હાસવાળી કપુલ થઇ જશે!”

મારગારેટના મનમાં જે વસવસો ઉભો થયો હતો અને જેને મારગારેટ તુર્તજ ખાંખેરી નાંખ્યો હતો તે હવે તો વધારે મજબુત થતો ગયો. મગર, તે પાછી ગર્મ થઇ ગઇ, અને ગુસ્સાથી બોલી “આ બમ્બા સહી વાહીયાત વાત શું છે તેનો જલદીથી ખુકાસો કરો. ત્હમે કોણ છો તે બોલો? અને ત્હમારી મતલબ શી છે—તે મને કહો.”

તે ધંબલીશ સર નાઇટના મનમાં તો મારગારેટનો ગુસ્સો કોઇ હીસાબમાંથી નહીં હતો! તે પોતાના સુંદર શુલાળી હોટો હલાવીને મારગારેટના કાનમાં કાંઇ બોલ્યો.

અને ખરેખર તે શબ્દોની જાદુ અસર થઇ.

“આહ!” મારગારેટ ખુશી થઇ જઇને પુકારી પડી “એમ છે?” અને તે સર લુઇના પહોલા કપિલા હાથોમાં જઇ પડી!!

“બહાલી મારગારેટ, મહારા શબ્દોનો જાદુ આવીજ રીતે ચાલશે એમ તો મેં તુંને કહ્યું હતું ની બહાલી?” અને તેણે મારગારેટના બન્ને ગાલોપર ચુમીઓનો વરસાદ વરસાવી દીધો!! “હું તુંને ચાહું છું—બહાલી મારગારેટ, મેં તુંને જોઇ તે ધડીથીજ હું તુંને ચાહવા લાગ્યો—અને તેના બદલામાં તું મનેબી ચાહ, બહાલી, ત્હારો ખાર મનેબી આપ.”

“હા—હું તુંને ચાહું છું.” સર લુઇના મ્હેરાપર ચુમી લેતાં મારગારેટ કહ્યું.

મગર, તેજ પળે થોડે દુર તેમને કોઇ ઉભેલું જણાયું જેથી તેઓ ગભરાઇને છૂટા પડી ગયા! તેમને એકમેકને ગળે વળગેલા જોનાર કોણ હતું? અર્લ ઓવ ક્યનેસ.

પ્રકરણ ૩૧ મું.

મારગારેટ ન્હાસી ગઇ!

રાજા દેવીડ, અર્લ ઓવ કેથનેસ, અને સર કેસીમીર રાજદુવારી આખરે વાતો કરતા ફરતા હતા, સર ફ્લેમીંગ અને ઓક્સફોર્ડના એક તર્ફ ફરતાં હતાં, બ્યારે આપણે જોયું કે મારગારેટ સાથે સર લુઇસ ફરતો હતો. રાજદુવારી વાતોપરથી પ્રીન્સ ડ સાલઝાની વાત ચાલી જે પ્રીન્સ માટે ઘણી વખત અર્લ ઓવ કેથનેસને સર કેસીમીર સાથે વાત થયેલી હોવાથી તે તે વાતમાં ભાગ લેવા માટે ચોક્કસ નહીં, પણ ખચ્ચાંઓ ક્યાં હતાં તે જાણવા તે ત્યાંથી છુટો પડ્યો. અર્લ ઓવ કેથનેસ ફરતો ફરતો ત્યાં જઈ લાગ્યો જ્યાં મારગારેટ અને સર લુઇસ એક બીજાના હાથમાં પડેલાં તેને દેખાઈ શક્યાં!

અર્લ ઓવ કેથનેસ તો તે દેખાવ જોઈને અગ્નયખીમાં ગર્જન થઇ ગયો. તેનું લહુ તેના શરીરમાં ગુસ્સાથી ઉછળી પડ્યું: તે ગુસ્સો એટલા કારણથી થયો કે તે નવા આવનારને તેઓ બરાબર જાણવા પામ્યા હતા નહીં, ઇંગ્લેંડમાં જેમ તે કહેતો હતો તેમ તેનો દરજ્જો વીગેરે હતું કે નહીં તેની હજુલુ તેમને પાકડી ખખર મલી નહીં હતી, ફક્ત એકજ પંખવાડીયાને શુભારેનો તે તદ્દન નવો દોસ્ત હતો, છતાં તેની જાણ પચાણુ ધરાવ્યા વગરજ મારગારેટ તેના હાથોમાં જઈ પડી હતી! અર્લ ઓવ કેથનેસે ધાર્યું કે સર લુઇસ શાદી કરવાના ઇરાદા વગરજ કદાચ મારગારેટની સાથે મેળાવત કરતો હતો!

અર્લ ઓવ કેથનેસે તેમને પ્યાર કરતા જોયા છે તે જોતાંજ સર લુઇસ અને મારગારેટના મુખમાંથી ધીમી ધીમી નીકળી પડી! મંગર, સર લુઇસ તો બીજાજ પજો મોટેથી ખડખડાટ હસી પડ્યો!

“પાક ખુદાને વાસ્તે તું ચુપ કર!” મારગારેટ લગભગ ગુસ્સાથી બોલી “આપણી હાલત કફોડી થઇ પડી છે. તું પોતે ખુલાસો કરી દે, હું તો—”

“તું તો જા.” સર લુઇસ બોલ્યો. “તું હોંયાંથી જા, હું એ ખુદાને સ્થબળવી લઇશ.” મારગારેટ તે સાંભળીને ત્યાંથી સટકી ગઇ, પણ સર લુઇસ ખુલાસો કરવા અર્લ ઓવ કેથનેસ તર્ફ આગલ વધ્યો. અર્લ પોતેથી તે જગા જે પર સ્તબ્ધ બની જઈને આ તમાશો જોતો ઉભો હતો તે સર લુઇસ આગલ આવ્યો.

“સર નાઇટ, હું ત્હમને પુછું છું કે ત્હમો મ્હારી ખચ્ચી મારગારેટના કાનમાં એક આખરદાર પ્યારની વાત કરતા હતા કે એઆખર?” અર્લ ઓવ કેથનેસે કાંઈક દમામથીજ પુછ્યું.

“ત્હમોએ તેને ન્હાનપણથી પાત્રી છે, ઉછારી ઉછારી મોટી કીધી છે, અને તેથી ત્હમને તેના મુરખ્ખીયા વાલી તરીકે પુછવાનો દરેક હકક છે, નામવર અર્લ.” સર લુઇસે નમનતાઇ ભરેલો જવાબ આપ્યો. “હાજી, હું મારગારેટને આખરદાર પ્યારથી આહું છું, બીજી કોઇ રીતે તે મુંદરી સાથે દો રમવા હું નાખુશ છું.”

અલ ઓવ કેથનેસના ચહેલાં ભવાં ઉતરતાં ગયાં, અને તે જવાબ સાંભલીને તે વૃધ્ધે ખુશ થઈને સર લુધના હાથ પકડીને કહ્યું “હું ત્હમારી તર્ફથી લાયકી અને બલાઈનીજ આશા રાખી શકું.”

“મારગારેટને જોવાથીજ હું સરતાપા તેના ખ્યારમાં ગીરફતાર થઈ ગયો હતો.” સર લુધ બોલ્યો.

“અને હું આશા રાખું છું કે મ્હારી વ્હાલી બચ્ચીએ ત્હમારી સાથે શાદી કરવા કબુલ્યું છે.” અર્લ ઓવ કેથનેસે કહ્યું.

“હા, નામવર,” સર લુધએ કહ્યું “અમે પરણ્યું, અને તેખી થોડાજ વખતમાં.”

“મ્હારા સગા અર્લ ઓવ મોરતને જે પ્રમાણે લખ્યું છે તે પ્રમાણેજ ત્હમે બક્ષા નીવડ્યા છો.” અર્લ ઓવ કેથનેસે કહ્યું “સર ફ્લેર્મીંગ પણ ત્હમને તેવણના બ્હેન સાથે શાદીથી જોડાયલા જાણીને ધણા ખુશી થશે.”

“મ્હારા નામવર.” સર લુધ બોલ્યો “આવતી કાલે હું થોડાક મ્હારા ઇંગલેંડના દોસ્તોના નામ આપીશ, જેમને ત્હમે મ્હારી લાયકાત માટે પુછાવી શકશો.”

“મ્હને ત્હમારી પર વીશવાસ છે.” અર્લ ઓવ કેથનેસે કહ્યું.

“પણ મ્હારે એક ચીઝ માંગી લેવી છે,” સર લુધ બોલ્યો “હું આવતી કાલે ત્હમને એક ખીજે દસ્તાવેજ બતાવું ત્યાં સુધી ત્હમે મારગારેટના અને મ્હારા લગનની વાત કોઈનેખી કહેશો નહીં. એવી મ્હને ખાત્રી આપો, મ્હારા નામવર.”

“ત્હમારા કહેવા મુજબ હું કોઈનેખી એ વાત આજે કહીશ નહીં.” અર્લ ખાત્રી આપી.

તે ? વાત પછી તેઓ બન્ને સાથે ચાલવા લાગ્યા, અને થોડા વખતમાં તેઓ ખીજઓને મળ્યા. મારગારેટખી તેમને મલી, અને તેણે અર્લ ઓવ કેથનેસના ચહેરાપરથી જાણી લીધું કે તેનું મન સમાધાન કરવામાં સર લુધ ફતેહ પામ્યો હતો.

ખીજે દીવસે સ્વહારના રાજા દેવીડે રોઝલીન કાસલથી રજા લીધી, અને તે પોતાના મહાલમાં જવા માટે નીકળ્યો. તે બધાને મળ્યો ભેટયો તેમ મારગારેટનેખી મળ્યો, જે કે તેઓના છુટા પડતી વખતની ખચર—આશીયત તો તેઓએખાનગીમાં પુછી લીધી હતી. પોતાના ખાવીંદને જતી વેળા શેકહેન્ડ કરતી વખતે આજે મારગારેટને નાઉમીદી કે નાસીપાસી ઉપજી નહીં.

રાજાના જવા પછી અર્લ ઓવ કેથનેસ અને સર કેસીમીર બકતરખાનામાં ગયા, જ્યાં તેઓ રેડમેને ખરીદેલા થોડા નવા હત્યારો અને બકતરો જોવામાં ધણા રોકાઈ ગયા. ઓલબરટીના અને સર ફ્લેર્મીંગ વાતમાં રોકાયેલા હતા, તેટલાં લાગ જોઈને મારગારેટ અને સર લુધ રોઝલીન કાસલ છોડી ગયાં થોડે દુરની ઝાડીમાં ગયાં પછી ત્યાં સર લુધના ચાર નોકરોએ તૈયાર રાખેલા થોડાઓપર કુદી સ્વાર થયાં—અને—મારગારેટ, સર લુધ, અને સર લુધનાં ચાર નોકરો ઝડપથી રોઝલીન કાસલ છોડી ગયાં !

હવે, ઓલબરટીના અને સર ફ્લેર્મીંગ વાનો કરે છે ત્યાં આપણે જઈશું :

“ધણે વખત થયો આપણે હીંયાં વાતો કરતા બેઠા છીએ, વ્હાલા ફ્લેર્મીંગ,” ઓલબરટીના બોલી “અને આપણે મારગારેટને તો જીવીજ ગયાં છીએ.”

“મારગારેટ સર લુધ સાથે વાતમાં રોકાયલી છે.” સર ફ્લેમીંગ કહ્યું.

“અરે, પણ સર લુધ બાવાજી અને સર કેસીમીરની હમરાહ બકતરખાનામાં ગયો હશે તો શું મારગારેટને અકલી છોડવી વાજબી થઈ પડશે?”

“નહીં,” સર ફ્લેમીંગ કહ્યું “જો ત્હારી મર્જા હોય તો ચાલ, આપણે મારગારેટ આગલ જઈએ.”

મારગારેટની પાસે જવા માટે તેના ઓરડા તરફ તે બેઠી ગયાં, મગર ત્યાં મારગારેટ નહીં હતી! તેથી, તેઓ સર લુધને આપવામાં આવેલા ઓરડા તરફ ગયા તો ત્યાંથી મારગારેટ હતી નહીં! અર્થ એવ કેથનેસ અને સર કેસીમીર ગયા હતા ત્યાં તેઓ બકતરખાનામાં ગયાં તો ત્યાંથી મારગારેટ હતી નહીં. તેઓ હવે ઝરા ગભરાયાં, અને ઓલબરટીનાએ પોતાની ધારતી અર્થ અને સર આગલ દહી દીધી! બધાઓએ ઓલબરટીનાને સ્હમજાવી અને કાસલના બીજા ભાગોમાં મારગારેટને જોધ, પણ તે કાસલમાં હોય તો મલી શકે કેની? તે ત્યાં હતી નહીં, અને તેઓએ આખા કાસલમાં શોધ ખોલ ચલાવી, પણ મારગારેટ તેમને મલીજ નહીં. વહી, તેમનો ગભરાત એમ વધારે વધી ગયો કે જ્યારે તેઓએ આખા કાસલમાં પેલા સર લુધનેથી કેડે જોયો નહીં ત્યારે! તેઓ બધાં જાણતાં હતાં કે તે વખતે ફરવાં હરવા જવાનોથી હતો નહીં, તે વખતે દંમેશાં બધા કાસલમાંજ રહેતાં હતાં, અને ત્યારે મારગારેટ ક્યાં ગઈ?

ઓલબરટીના અને સર ફ્લેમીંગ પાછાં મારગારેટના ઓરડામાં ગયાં, અને જાણે મારગારેટ કેડે છુપાઈ ભરાઈ ગઈ હોય તેમ ત્યાં શોધ ચલાવવા લાગ્યાં! તેમ શોધતા મારગારેટના તકલીઆ તળેથી એક કાગઝ મલી આવ્યું, જે ઓલબરટીનાપર લખવામાં આવ્યું હતું. તે કાગઝ ઉપેડીને ઓલબરટીનાએ વાંચવા માંડ્યું, જે નીચે મુજબ હતું:—

“મ્હારી અઝીઝ ઓલબરટીના, તું ગભરાતી ના, તુંને હું મ્હારી બહેનના અઝીઝ પ્યારથી ચાહું છું. મ્હારા યક-બ-યક ગુમ થવાથી તું ગભરાતી ના! તું તો મ્હને ઓળખેછે; અને તેથીજ તું જાણી શકશે તો ખરી કે હું કદીથી મ્હારી પાકદામતને ખરાબ કરું નહીં. અને હું જે કે રાજલીન કાસલથી મ્હારી ગઈ છું છતાંથી મેં એ છુપા અને બેઠ બરેલાં પગલાંમાં મ્હારી અસમતને આંચ લાગવા દીધીજ નથી તે તું સત્ય માનજે. ઓલબરટીના તું પોતે—ત્હારા મુરખી પીતાજી અને મ્હારા મુરખી વાલીજી, વહી મ્હારો અઝીઝ ભાઈ ફ્લેમીંગ અને ભલા સર કેસીમીર એ બધાં ત્હમે મ્હારા બહાલાંઓ એમ કદીથી નહીંજ માનશો કે મેં બોલવાઈ જઈને જુલ કરીને મ્હારી પાક અસમતને કોઈ ડાઘથી લાગવા દીધો છે. એમ માનતાજ ના. ઓલબરટીના, તું આ કામઝ બધાંને વંચાવજે, મ્હારી અઝીઝ બહેન, અને થોડી સખ બધાં પકડજો. થોડાજ દીવસોમાં જે ખુલાસો થઈ જશે તે ત્હમે બધાંઓને ખુશી અને શાદમાનીમાં ગરકાવ કરી નાંખશે, અને ત્હમે તમામ મ્હારાં ભરેલા પગલાંની વખાણ વખાણ કરશો. આ વાત ખાનગી રાખશો, અને સખ પકડીને વાત ઉડાવી કોઈથી રીતની હોહા નહીં કરશો એવી મ્હને આશા છે.

મારગારેટ.”

ઝોલ્ફરડીના તો મારગારેટને ન્હાસી ગયતી જણીને જોયા બીમાર થઇ ગઇ ! તેને તમભર આવી ગયાં—તે એક કુરસીપર ફસડાઈ પડતો હતો તેટલાં તેને સર ફલેમીંગ પોતાના હાથોમાં પકડી લીધી.

સર ફલેમીંગ ઝોલ્ફરડીનાને બીઝનામાં સુવાડી અને ઘંટી વગાડી એક દાસીને બોલાવીને તેને ઝોલ્ફરડીના આગલ રહેવાનો હુકમ આપ્યો, અને તે પોતે પેલો કાગઝ લઇને અર્થ આવ કેથનેસ અને સર ફેસીમીર આગલ દોડી ગયો.

“મુરખીજી” ગુસ્સાથી ધુળતો સર ફલેમીંગ અર્થને તે કાગઝ બતાવીને બોલ્યો. “મારગારેટ ન્હાસી ગઇ ! મ્હને લાગેછે કે તે પેલા કોઇ ચક્કતા ઐરારોકા બદમાશ સાથેજ ભોલવાઈને ન્હાસી ગઇ છે, અને વલી કાગઝમાં લખે છે કે તે બોલવાઈ ગઈ નથી ! અરે, સર ફેસીમીર, જો પેલો જનાની મદ-પેલો ઐરાઓની માફક ચટ્ટીઆં પટ્ટીઆં પાડનારો છસકો ફાંકડો-પેલો સર લુઇ-જો મ્હને મને તો હું તેના દુકડા કરીનેજ છોડું.”

અર્થે અને સરે તે દરમ્યાન પેલા કાગઝ પર નજર ફેરવી લીધી, અને અર્થ ગભરાઇ ગયો “ન્હાસી ગઇ ! પેલો સર લુઇ ખરેખરજ નથી કે ? માણસોને પુછો. તેના નોકરો ક્યાં છે તેને પુછો.”

અને, ત્યાં તે પછી મોટી દોડધામ થઇ રહી !

અર્થાં માણસોને પુછતાં કોઇ એક તર્ફથી આખીર જવાબ મળ્યો : “સર લુઇના માણસો તો સફાઈથી ગયા, અને તેઓની સાથે બે વધારાના ઘોડા હતા. જે પછી મારગારેટ ખાનુ અને સર લુઇ સાથે ગયાં. મેં ધાર્યું કે તેઓ ફરવા ગયા હશે.”—અને આ રીતે મારગારેટ જે વાત ખાનગી રાખવા લખી ગઇ હતી તે ખાનગી રહી શકી નહીં !

પ્રકરણ ૩૨ મું.

લાઇ—બહેન વચ્ચે તકરાર !

સર ફલેમીંગ શીટઝબેલન તો ફાંફલો ફાંફલો હાંપાથી ત્યાં દોડી દોડીને સર લુઇને શોધતો હતો ! તેને ફાંફ ખબર નહીં હતી તેથી તે એમ શોધવા પડ્યો, મગર અર્થે આવ કેથનેસને તો ખબર હતી એટલે તેણે નક્કીજ માન્યું કે સર લુઇ સાથે મારગારેટ ન્હાસી ગઈ હતી, અને તે બીમારી ચોખ્ખી ફસી હતી ! કેમજે, જે માણસે પોતાની ઝોળખાણુ પથથાણુ મેલવવાની બડાઈ મારવા પછી આનું કામ કીધું હતું તો તે ખરો બદમાશજ તેમને લાગ્યો અને તેણે આપેલા અર્થે આવ મોરતનના પથગામમાં પથુ હવે તો તેને કોઇ દગાખાત્રી લાગી !

“ન્હારી કંગાલ બહેન,” સર ફલેમીંગ પુકારી પડ્યો “તે પેલા ચટ્ટીઆ પટ્ટીઆ પાડનારો ઐરારોકાં જવાન સાથ ન્હાસી તો ગઇ છે, પણ તેને ઘણો ખરાબ બદલો પામશે.”

સર ફલેમીંગને પોતાની પાસે ફરીથી આવેલો જોઈને શીકા બની ગયલી ઓલખરડીનાએ અફસોસ કીધો. “ઓ, મારગારેટ! મારગારેટ!” અને તે સુંદરી ખરા જીગરની દીલગીરીથી શુંગલાયલી અને શુંચવાયલી પાછી પોતાની બેઠકમાં ફસડાઈ પડી.

“ચાલો આપણે એ લોકની પુઠે જઈએ.” સર કેસીમીરે સુચવ્યું. “એ ચટ્ટીઆ પટ્ટીઆ માડનારો છેલછપીલો પોર્ષો મારગારેટને બનાવીને પોતાને વતનજ લઈ જવાનો હશે. માટે ચાલો આપણે રસ્તામાંથીજ તેને પકડી પાડીએ.”

મારગારેટ અને સર લુધને પકડવા તેમની પુઠે સર કેસીમીર અને સર ફલેમીંગ ગયા, જેમની પાછલ તેઓના બન્ને વફાદાર નોકરો હતા. તેઓ ઝડપથી ઘોડા કુવારી જતા હતા, અને થોડે દુર ગયા હશે કે તેઓએ કોઈ ઘોડેસ્વારને આવનો જોયો.

“સેટ એનદરના નામથી હું કહું છું કે એ તો આપણો અર્થ ઓવ બેઝનતાઇન છે.” સર ફલેમીંગ જુસ્સાથી પુકારી પડ્યો.

ઘોડાજ વખતમો તેમનો તે છુટો પડેલો મીત્ર આજે પાછો આવી મળ્યો.

“આટલા બધા ઉતાવલે ત્હમો બેઉ ક્યાં જાઓ છો?” અર્લ ઓવ બેઝનતાઇને ઝડપથી તેમની પાસે ઘોડો દોડાવી જઈને સવાલ કીધો.

“પણ ત્હમે ક્યાં હતા?” સર કેસીમીરે ઉલટો સવાલ કીધો.

“ત્હારી સાથે તો એક બયંકાર દગાબાઝી રમવામાં આવી હતી.” અર્લ ઓવ બેઝનતાઇને “એવી તો બંયકર દગાબાઝી રમવામાં —”

“ત્હમારી સાથેથી બયંકારે દગાબાઝી?” સર કેસીમીર અજબખીથી પુછ્યું.

“હા, —”

અને અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન કાંઈખી વધારે બોલે તે અગાઉ અધીરો પડી ગયેલો ફલેમીંગ પુકારી ઉઠ્યો. “પણ ત્હમે આ રસ્તેથી આવ્યા છો, અને તેથી હું પુછું છું તેનો પહેલાં જવાબ મ્હેરબાની કરીને આપો. ત્હમોએ ત્હમારા રસ્તામાં મારગારેટને કેટ જોઈ છે?”

“મારગારેટ?” અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન જે તે બાનુની છુપી કારરવાઈઓથી ખીલકુલ નાવાકેફ હતો તે પ્યારના ખરા જુસ્સાથી પુકારી ઉઠ્યો. “શું તેવણને કાંઈ કશું —”

“કાંઈ કશું થયું હશે તો તેની હું એટલી બધી દરકાર નહીં કરતે” સર ફલેમીંગ કચવાઈને પુકારી પડ્યો. “પણ હાંયાંતો આજરનો સવાલ છે. મારગારેટ, ન્હાસી ગઈ છે, રોલાન્ડ, તે એક ચલકતા જવાન સાથે ન્હાસી ગઈ છે, જે પોતાને ઇંગ્લેન્ડ તરફથી આવેલો કહેતો હતો! અને તેઓને તેથીજ આ રસ્તે પકડવા અમે જઈએ છીએ.”

“મારગારેટ ન્હાસી ગઈ?” ઘોડેથી લગભગ પડી જતો હોય તેમ આંચકો ખાધ જઈને અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન બોલી પડ્યો.

“હા, ન્હાસી ગઈ!” ફલેમીંગે રડમસ આવાજથી કહ્યું. “સલામ-રોલાન્ડ! ચાલો, સર કેસીમીર!”

“નહીં — પાક ખુદાનો નામથી હું કહું છું કે હું ત્હમોને અકેલા છોડીને રોજબીન કાસલ તરફ નહીં જઈશ,” રોલાન્ડ લાગણીથી બોલ્યો. “હુંખી ત્હમારી હમરાફ આઈ છું.”

“ચાલો જઇએ, વખત બરબાદ કરવો ખોટો છે.” સર ફલેમીંગ બોલ્યો, અને તેઓ ત્રણે ઘોડા કુદાવી ગયા. દોડતાં દોડતાં સર ફલેમીંગ કહ્યું. “સર લુઇસનાં ચાર નૈકરો—”

પણ તે સાંભળીને અર્થ ઓવ બેઝનતાઇન બોલ્યો “ચાર નૈકરો? તે કેવા હતા?”

“કેમ? ત્હમે કાઇને જોયા છે કે શું?” સર ફલેમીંગ જવાબાપી પુછ્યું.

“હા, મેં કાંઇ ભપકાદાર ચાર નૈકરોને કાસલ ઓવ દાલકીયના આગલ સાથે જોયા.” અર્થ ઓવ બેઝનતાઇન બોલ્યો “બે ન્હાના હતા, અને બે અધોર હતા.”

“તેજ-તેજ,” સર ફલેમીંગ અને સર કેસીમીર એકજ આવજા હોય તેમ બંને સાથે બોલી પડ્યા.

“એ ચલકતો અર્થ ઓવ મોરતનની બલામણ લઇને આવેલો.” સર કેસીમીર ખ્યાલ કરીને બોલ્યો “અને કાસલ ઓવ દાલકીયનું મકાન અર્થ ઓવ મોરતનની માલેકીનું છે. બરાબર વાત બેસે છે.”

“ત્યારે ચાલો આપણે કાસલ ઓવ દાલકીયના મકાનમાં જઇએ.” સર ફલેમીંગ બોલ્યો “ત્યાં તેઓ હશેજ.”

છુટેલા તીરની મીસાલ તેઓ બધા હવે નવા શરૂથી દોડ્યા. ઘોડા વખત પછી તેઓ ધારેલે ઠેકાણે જઇ પહોંચ્યા, અને ત્યાં પહોંચતાંજ તેઓ બધા સપાટામાં ઘોડેથી કુદી પડ્યા. સર કેસીમીરના નૈકરને અને સીતનને ઘોડાઓનો હવાલો આપીને સર કેસીમીર, સર ફલેમીંગ, અને અર્થ ઓવ બેઝનતાઇન તે મકાનની આસપાસની જગ્યાની ભરી લીધેલી દીવારના દરવાજામાંથી દાખલ થયા. ત્યાં એક માણસ જે તેમને અચાનક આવેલા જોઇ ડાંચુ વકાસીને જોતો ઉભો હતો, તેને ખભાંમાંથી સર ફલેમીંગ પકડ્યો, અને બોલ્યો “એક બાતુને રોઝલીન કાસલમાંથી ન્હસાડી જઇ હોવાં લાવવામાં આવેલી છે. અમને તું તે બાતુ જ્યાં હોય ત્યાં લઈ જ. ગુપ્તગુપ્ત લઈ જજ, જે સામે યશી તો હડખાયલા કુતરાને મારી નાંખવામાં આવે તેમ તુનેથી દગાયાઝીમાં શામીલ માનીને તે પ્રમાણે મારી નાંખવામાં આવશે.”

તે માણસ કાસલ ઓવ દાલકીયમાંનો એક નૈકર હતો, તેની ઉમર આશરે સત્તર વર્ષની હશે, અને તે સર ફલેમીંગને જોઇને અને તેનું બોલવું સાંભળીને બીહી ધ્રુજ ગયો. “મ્હને મ્હારી ઝીંદગી બક્ષો તો હું ત્હમારો હુકમ માનું.”

“આગલ ચાલ!” સર કેસીમીરે કહ્યું “મગર સંભાલજે, દગલયાઝી જે કાંધી તો ત્હારો જાન જશે.” અને સર કેસીમીરે આનમાંથી તલવાર ખેંચી કાઢી જે જોઇને સર ફલેમીંગ અને અર્થ ઓવ બેઝનતાઇનેથી પોતાની શમશીર ખેંચી, અને તે ત્રણ ચકચકતા હત્યારો જોઇને પેલાનાં લપ્પાં લેવાયાં. તે આગલ ચાલ્યો, અને તેની પુઠે તેઓ વધ્યા. મકાનમાંનાં કેટલાક ભાગો પસાર કર્યા પછી એક ચોરડાના અલગ દરવાજાને આંચકો મારી તે ખુલી નાંખતાં તે બોલ્યો “ત્હમને તે બાતુ ત્યાં સામે મલશે.”

સર ફલેમીંગ, સર કેસીમીર, અને અર્થ ઓવ બેઝનતાઇન તે ચોરડામાં દાખલ થઇને આગલ વધ્યા તો ત્યાં તેઓએ બધે સામાન તુર્તનોજ સહા અને ચંલકાત બરેલો જોયો, અને તે ઓઢડો ખાસ બીજા ચોરડાઓથી વધારે આરાસ્તા માલુમ પડ્યો. મગર, ત્યાં કાંઇ હતું નહીં.

તે ઝોરડામાં એક તર્ફ એક દરવાજો હતો જે તપાસી જોતાં બંધ માણુમ પડ્યો. સર કેસીમીરે તુર્તજ આગલ વધીને પોતાના શરીરનો તમામ બોજો તેપર નાંખી દીધો અને એક આંચકો ઝોરથી માર્યો, પરીણામમાં દરવાજો એક મોટા આવાજ સાથે ખુલ્લો થઈ ગયો, અને બાનુઓની ચીખો ત્યાં ઉડી રહી!

તેઓ ત્યાં ઉભા રહી ગયા, તે અંદરનો બીજો ઝોરડો બાહારના પહેલા ઝોરડા કરતાંબી વધારે આરાસ્તા હતો. બે ખુબસુરત છોકરીઓ જેઓની ઉમર અઢાર અને આગણીસને શુભારેની હશે અને જેઓએ બપોરના લીલાસ પહેર્યા હતા તેઓ એકબીજાને પકડીને ગભરાયલી અક્લાયલી ત્યાં ઉભી હતી, બ્યારે એક બીજી વધારે ઉમરની બાનુ જે ત્યાંના એક બીજાતાપર બેઠી હતી તેણેબી ધાસ્તીને મારે પોતાની આંખોપર હાથો મુકી દીધા હતા.

“અમો ત્હમને કોઈબી પ્રકારની ઇજા આપવા માંગતાજ નથી, બાનુઓ.” સર કેસીમીરે તેમને સંધ્યારો આપતાં કહ્યું “ત્હમો બીહુશો ના, અમે કાંઈ ત્હમને પકડવા આવ્યાજ નથી. અમને તો મારગારેટ શીટઝએલનનો પત્તો જોઈએ છે. બોલો, મારગારેટ શીટઝએલન ક્યાં છે?”

“આહ! હોંયા એક બીજો દરવાજો છે!” સર ફલેમીંગ જણે કાંઈ નવી શોધ કીધી હોય તેમ એક પરદાને હટાવીને ત્યાંનો એક દરવાજો બતાવતાં અચાનક પુકારી પડ્યો.

પેલી છોકરીઓ હજુજી રડતી અને ડચકાં ખાતી હતી—પેલી બાનુએ ઉડીને દુર જઈને એક બીજાનું જેને કુરતીન હતી તે કુરતીન હટાવીને બેસી ગઈ અને કુરતીનને પાછી બંધ કીધી. સર કેસીમીરે હવે સર ફલેમીંગે બતાવેલા દરવાજા તર્ફ દોડ્યો, અને તેની પાછલ અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન ગયો. તે પછી બંધ હતું, સર કેસીમીરે તે દરવાજાપરનો પરદો ફાડી નાંખ્યો, અને આ દરવાજાપરબી તેને પોતાનું બધું ઝોર વાપરીને તેને દાખી દીધો. તે દરવાજાબી ઉઘડી ગયો, અને અંદરથી બીજી ચીખ ઉડી રહી, મગર આ ચીખ એકજ અબજાની હોય તેવી હતી.

તે ચીખ બ્યાંથી આવી ત્યાં બધાંએ નજર દોડાવી, અને તેઓએ મારગારેટને જોઈ!

“એ મારગારેટજ છે.” ફલેમીંગ અને રોલાન્ડ બોલી પડ્યા.

તે કાસલ ઓવ દાલકીયતી બંદગી કરવાની ખાસ પવીત્ર જગા હતી, જ્યાં મારગારેટ ગુઢ્યે પડી હતી. મારગારેટ તેમના આવ્યાની વાત જાણતી નહીં હતી, અને તે સર ફલેમીંગ અને સર કેસીમીરને જોઈને એટલી ગભરાઈ ગઈબી નહીંજ હતે, પછી અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈનને જોઈને તે દહેસ્ત ખાઈ ગઈ!

ત્રણે તલવારો આન થઈ ગઈ, અને સર ફલેમીંગ આગલ વધીને બોલ્યો “ત્હને કહે, મારગારેટ, કે તું જેની સાથે ન્હાસી ગઈ તેની સાથે તું આ મંવીત્ર જગામાં બેસીને શાદીના માંડળી જોડાઈ ગઈ છે? તે કહે, અને અમને પછી વાંધા નથી.”

“હા,” અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન બોલ્યો “અમને એટલીજ ખાત્રી આપો, મારગારેટ,—અને ગઈ ગુઢી માટે ત્હમને ઇપકો આપવામાં આવશે નહીં. ત્હમને ગમે ત્યાં, પછી જો ત્હમે શાદીજ કીધી હશે તો પછી ત્હમારે બધું ચાહનારાંઓને કાંઈબી ગમ નહીં રહેશે.”

બસો રાલાન્દ! તે ખીચારાએ તેમ બોલીને મારગારેટને એવું કહી દીધું કે જો તેણે પોતાના દીલને ગમતો ધણી પસંદ કીધો હશે અને તેમ કરતાં વચનનેથી તોડ્યું હશે તોખી તેનાં (મારગારેટનાં) બહાને ખાતીર તે પોતાના ખારનો ભોગ આપવાખી તૈયાર હતો! મારગારેટને અર્થ એવ બેઝનતાઇનની બલાઇ જોઇને દીલમાં ચમટો ઊભો! અરે, તેણે પોતે તો તે બલાં જવાન સાથે યુરાઇજ કીધી હતી, પણ યુરાઇનાં બદલામાં તે ખીચારો બલાઇજ કરતો હતો! તેના દીલમાં દુઃખનો ચમટો ઊભો, અને તેથી તે તેમની તેમજ બેઝલી ધસાધસ રડી પડી. તેણે કાંઇ બોલવા માંગ્યું, મગર બોલીખી શકી નહીં. તેના કચકાં તેને બોલતાં અટકાવતાં હતાં! તે બોલી શકી નહીં અને રડતી હતી તેથી સર ફ્લેમીંગ અને સર કેસીમીર કાંઇ ઉલટુંજ સ્હમળ્યા! તેઓએ એમ માની લીધું કે મારગારેટ પરજ્યા વગરજ તે જવાન સાથે હીંપાં રહી હતી! અને, તેથી તેઓનો ગુસ્સો ધણો વધી ગયો!

“મારગારેટ! મારગારેટ!” સર ફ્લેમીંગ ધણા મોટા ગુસ્સાથી પુકાર્યું. “તું શું કામ જવાખ આપતી નથી? અમને કહી દે-તું પરજેલી છે કે?”

“હા, હા, હું પરજેલી છું, મેં શાદી કીધેલી છે.” મારગારેટ હવે બોલી પડી “ફ્લેમીંગ શું તું ત્હારી પોતાની બહેનને બદલ્યલ્યુ ધારેછે?”

“મ્હને માફ કર, મ્હારી બહેન” સર ફ્લેમીંગ તેની આગલ વધી જઇને બોલ્યો “બધો દેખાવ તો એવો બેદી જણાયો કે અમે વહેમમાં પડી ગયાં.”

“ત્હમે લોકે શું મેં જે કાગઝ બોલ્યરડીનાપર લખ્યો હતો તે વાંચ્યો નથી?” મારગારેટ ઝડપથી પુછ્યું.

“તે વાંચ્યો, મગર તે એટલો તો અસતોષકારક હતો, બ્હાલી બહેન,” ફ્લેમીંગ જવાખ આપ્યો “કે અમારાં બધાંઓના મગ્ગપર ધાસ્તીએ ગમ્મો કીધો. હું ખાત્રી રાખું છું મારગારેટ કે ત્હારા જેવી ડાહી પાકકીએ શક બરેલા મર્દની સાથે શાદી તો કીધીજ નહીં હશે. તેં જે સર લુઇ સાથે શાદી કીધી છે તે સર લુઇ ખરેખર તો એક ઝહરચજ છેની? મગર, આ! તું એટલી બધી ચોકેછે કાંય?”

“અને ત્હારો મ્હેરો એટલો બધો ગભરાયલો ફગલાયલો કેમ થઇ ગયો, મારગારેટ!” સર કેસીમીરે પુછ્યું.

“બહેન, જે હોય તે ખરેખર કહી દે.” ફ્લેમીંગ બોલ્યો “આ બેદની મતલબ શું છે? સર લુઇ માટે શું તુને કાંઇ શક પડે છે? હું કસમ ખાઇને કહું છું કે અગર જો સર લુઇએ ત્હારી સાથે દગલખાઝી કીધી—”

“એક વાકય, મારગારેટ” સર કેસીમીર વચ્ચે પુકારી પડ્યો “એકજ વાકય હું પુછું છું તેનો જવાખ તું આપી દે, અને પછી આપણે તે ઉપર તકશર પછીથી ચલાવશું. તેં તુને પોતાને એક પરજેલી બાતુ તરીકે કહી છે. તો તું ત્હારી વીટી અમને બનાવશે?”

“જુઓ આ.” મારગારેટ પોતાનો ખુબસુરત હાથ ઉપર ઉઠાવીને તેને આંગણેની એક સાદી વીટી બતાવતાં કહ્યું.

“અને લગનની સરડીરીકેટખી હેલીજ જોઇએ ત્યારે” સર કેસીમીરે મારગારેટને પકડમાં લીધી “અને વધી લગન કરનાર પાડરીખી મૈનુદ હોવો જોઇએ.”

“લગનની સરડીશીકેટ છે.” મારગારેટ બાર મુકીને કહ્યું “અને પાદરીખી હતો, અને સરડીશીકેટ પાદરીની પાસેજ છે.”

“કાંઈ નહોં! સરડીશીકેટ છે તો તે લાવશેજ.” સર કેસીમીર બોલ્યો “પણ વરરાજ ક્યાં છે ? તે ક્યાં છે, મારગારેટ ? જે આ આખરમાં કાંઈખી બેઠ હસતી ધરાવતો નહોં હોય તો પછી તે કેમ નથી હોંયાં આવતો ? અને આવીને અમારી તફથી મુબારકબાદી સ્વીકારતો ?”

“મ્હારી વાત સાંભલો, સર કેસીમીર.” મારગારેટ અર્ધા ગુસ્સાથી અને અર્ધા કાલાવાલાના આવાજથી બોલી “મ્હારા વ્હાલા ભાઈ, તુંખી મ્હારી વાત સાંભલ—અને ત્હમેખી સાંભલો ઉમરાવ દીલના ઓ અમીર નામવર, કે મારગારેટ કદીખી પોતાના નામને કલંક લગાડશેજ નહોં. નહોં, તે નહોંજ લગાડશે, પોતાને ખાતીર અને પોતાના વ્હાલાંઓને ખાતીર આ મારગારેટ તેમ નહોંજ કરશે.” તેનો બોલવાનો જુસ્સો વધ્યો “હું આજે મ્હારા ધણીને ત્હમારી સનમુખ લાવી શકતી નથી. હું પરમ દીવસે ત્હમોને મ્હારા ખર્વાઈ બતાવીશ.”

“ઓ મારગારેટ, મારગારેટ,” સર ફ્લેમીંગ બોલ્યો “એવી ધીવ શા માટે ? એ ધીલથીજ અમને વહેમ પડે છે.”

“વહેમ ? વહેમ શાને માટે કરવો અને લાવવોખી જોઈએ, ફ્લેમીંગ ?” મારગારેટ બોલી “જ્યારે હું પોતે એક પાકદામન નાર છું તો શું ત્હમારે ત્યારે વહેમ કરવો સજાવારખી છે ! ત્હમે ધીરજ ધરો, ત્હમારી આગલ જ્યારે એ બેઠેનો પરદો ખુલવામાં આવશે ત્યારે ત્હમો બધાં અભયખી, વખાણુ, અને ખુશીની લાગણીથી પુલી જશો.”

સર ફ્લેમીંગે માન્યું કે મારગારેટ તેમને બનાવતી હતી જેથી તે બોલ્યો “અમને એકદમ કઠી દે કે સર લુધ ક્યાં છે ? નેને અમે કેટલાક સવાલો પુછવાના છીએ.”

અને તેમ બોલીને જાણે સર લુધને પકડી પાડવા સર ફ્લેમીંગ તે ઓરડામાંથી ગુસ્સાભેલ બાહાર પડ્યો અને તેની પછવાડે સર કેસીમીર ગયો. જે જોઈને અલં ઓવ બેઝનતાઈને તે તકનો લાભ લઈ લેતાં, તેમની પાછલ નહોં જતા, મારગારેટ પાસે આગલ વધ્યો.

“ખાનુ, આપણા વચ્ચે જે બની ગયું હતું તેનો સંસારો રહેજખી એઓને નથી અને તેથી હું ભરમમાંજ બોલ્યો છું.” અલં ઓવ બેઝનતાઈને હવે ગ્રહસ્થાઈની રીતે એક સાદીવાલી ખાનું સાથે વાત કરવાની ઢબેજ કહ્યું “અને હવે, આપને જે કાંઈખી કહેવું હોય તે સફા બોલી દો, ત્હમે જે મ્હારેથી ખીલીતા હોવ તો હું ત્હમને ખાત્રી આપું છું કે આપણે જાણે એકબીજાને કદીખી મલ્યાજ નહોં હોઈએ તેવી રીતે હું ચુપ રહીશ.” અને હવે રોલાન્ડ ખીયારો ગલગલા આવાજથી બોલ્યો “મારગારેટ, ત્હમે તો મ્હારા સુખનું બધું સત્યાનાશ વાલી નાંખ્યું છે, તો પણ હું ત્હમારા સુખનું સત્યાનાશ તો કદીખી નહોંજ વાલીશ.”

“ભલા રોલાન્ડ !” આભારની આંખો ફેંકતાં મારગારેટ કહ્યું “ચુપ રહો, હું કાલાવાલા કરીને ત્હમારી પાસેથી માંગી લઉં છું કે ત્હમે ચુપ થઈ જાઓ, અને હવે પછી જે કાંઈખી બને તે માટેખી ચુપજ રહેજો; ભલા રોલાન્ડ !”

તેટલાં, સર કેસીમીર અને સર ફ્લેમીંગ તે ઓરડાની પાસેના એક બે ઓરડાઓમાં ફરીને પાછા ત્યાંજ આવ્યા. તેઓ બન્ને ગુસ્સામાં હતા, અને સર ફ્લેમીંગ શું કરતો હતો તેનીખી જાણે તેને સુધ્ધ રહી નહોં.

“સર ફલેમીંગ,” અર્લ ઓવ બેઝનતાઇને સર ફલેમીંગનો હાથ પકડીને સ્થમળવ્યું.
“ત્હમે એટલા બધા ઉશકેરાઇ ના જાઓ, મારગારેટ કાંઇ ખુલાસો કરવા માંગે છો?”

“એમ છે, તો અમે સાંભલીશું, નહીં તો આ મકાનના બધા બંધ ઓરડાઓના દરવાજા માંગી તોડીનેથી અમે તો કાંઇ સર લુઇને પકડીશું.” સર કેસીમીર બોલ્યો.

“હું, સ્થમળું છું, મ્હારા જાલા પીરાદર—હું સ્થમળું છું, સર કેસીમીર” મારગારેટ બોલી, કે ત્હમેને મ્હારી ચાલ બેદી લાગતી હશે—હીં સ્થમળ પડે તેવી ત્હમેને લાગતી હશે, પણ લાચાર છું. આવતી પરમ દીવસે હું ત્હમેને તે બેદ—”

“મારગારેટ, એ ખાલી ઢોંગ છે!” તેનો ભાઇ લાગણીથી પુકારી પડ્યો. “ઢોંગથીથી ઝીઆદા કહું તો એ બધી બનાવટની વાત છે. તું ત્હારે પોતાને માટે એમ કરીને ધાતકી થાએ છે તો થાએ છે પરંતુ તું અમારી ઉપરથી એક ધાટકીપણું જ ગોવા યુઝારે છે. તું જાણે છે કે કાલે મ્હને આપણા માનવંત મુરબ્બી અર્લ ઓવ કેથનેસ અને સર કેસીમીરની સાથે દમખારતન જવાનું છે, કેમજે પરમ દીવસે નામવર રાજ દેવીડ પોતાની દરખાર—”

“ઓ! અને મ્હને પોતાનેથી રાજની હુઝુરમાં હાઝર થઇને ફરીયાદ નોંધાવવાની છે.” અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન વચ્ચે બોલ્યો “અને રાજ જ્યારે દનખારતનમાં દરખાર ભરનાર છે, તો હુંથી ત્હમે સાથે ત્યાં આવીશ, સર ફલેમીંગ.”

મારગારેટ તે સાંભલીને ગમરાઇ, અને અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન પોતાના હમણાજ આપેલા બોલથી ફરનાર છે કે કેમ તેથી ધ્રુજીને બોલી પડી “ત્હમે, મ્હારા નામવર? ત્હમે નામવર રાજ પાસે ફરીયાદ કરનાર છો? શાની?”

“કાંઈ બેદ જેની મ્હને માહીતી થઇ નથી તે કાંઈ બેદને ખાતીર મ્હને લગભગ એક મહીના સુધી દેદ કરાવનાર રાજના ચોખ્ખાર સ્ટીફન કોચરેનની સામે મ્હારે ફરીયાદ કરવી છે.”

“લગભગ એક મહીનાનું કઈદખાનું?” મારગારેટ આ ખુલાસાથી અજબબીથી લાકડું બની જઇને પુછવા લાગી:

“હા, પણ હવે મ્હારી વાત જવા દો, ખાનુ” રોલાન્દે હુંકું કીધું “ત્હમે ત્હમારી વાત—”

“મારગારેટ, એક વાક્ય!” તેનો ભાઇ ફલેમીંગ ફરીથી બોલ્યો “આ મકાનમાં શાંતી રાખવા માટે તું અમેને સંતોષકારક ખુલાસો આપવાની હોય તો આપી દે—અને જો તું ત્હારા પોતાના મુખથી એ ખુલાસો નહીંજ આપવાની હોય તો અમારે તે ખુલાસા માટે આ મોટા મકાનના ઓરડે ઓરડામાં ફરવું પડશે, અને તેને પકડીને—”

“ફલેમીંગ, ફલેમીંગ, હું ત્હારા કાલાવાલા કંઈ છું, હું તુને હુકમ કંઈ છું” મારગારેટ બોલી “કે આ મકાનમાં તું ત્હારું ઝોરે વાપરતો ના. અને હવે જ્યારે તું મ્હને ત્હારી બ્હેન તરીકે ગણતો નથી—મ્હારી પર ત્હારો વીશવાસજ નથી—તો હું તુને કોઇથી પ્રકારનો ખુલાસો આપનારજ નથી. હું પોતેથી દનખારતન આવનાર છું, અને ત્યાંજ આવતી પરમ દીવસે હું રાજ નામવરની હુઝુરમાંજ ખુલાસો કરીશ—મ્હારો ખાવીદને ત્યાંના ત્યાંજ હું બતાવી આપીશ. અને હવે બસ કરો એ બધી ત્હમારી મઝાડ સડમડ.”

“બસ કરે? કદીબી નહીં!” ઉશકેરાઇ જઇને ફલેમીંગ પુકારી દીધું: “મારગારેટ, મારગારેટ! હું ત્હારી આખરને ખાતીર મ્હારો પોતાનો જીવની આપવા તૈયાર છું. જો તે સર લુઇ દગલબાઝ થયો હશે તો હું તેનો જીવ લઇશ. સર લુઇ—”

“આમુશ બાશ” મારગારેટ હવે એકદમ છેડાઇ “આ મકાનમાંના નોકરો જાણે તેવું એકબી પગલું તું ભરતોજ ના, હું તુને સખ્ત તારીફ કરૂં છું. તું ઘડી ઘડી સર લુઇ સર લુઇ બોલ્યા કરે છે, પણ જાણ્યું તું કે આ મકાનમાં સર લુઇ નામનો કેમ માણસ છેજ નહીં.”

“શું ઉલ્લેખ?” સર ફલેમીંગ બોલ્યો “તે પોતે ન્હાસી ગયો, અને તુને આ કીલ્લામાં છોડી ગયો? જો હજુજીવી વખત હોય તો અમે તુને બચાવી શકીશું, બાઝી હાથથી નહીં ગાંધ હોય તો અમે તુને બચાવી લઇશું. ચાલ, મારગારેટ હું તુને તે બૈરારોકા જવા—નથી બચાવીને પાછો રોજકીન કાસલમાં લઇ જાઉં—અને ત્હારી શાદી કોઇ સીંદ જવા જવાન મર્દ સાથે કરીએ.”

“નહીં ફલેમીંગ,” મારગારેટ બોલી “હું ત્હારી સાથે આવનાર નથી.”

“ઓ, નાદાન જાહેલ છોકરી!” સર ફલેમીંગ ઉશકેરાયો “તું મ્હારી બ્હેન છે—તું મ્હારી ન્હાની છે—હું ત્હારો વડો બાપ છું—”

“ચુપ કર, ફલેમીંગ” મારગારેટ વચ્ચે બોલી “હું પરણેલી છું—અને હવે મ્હારે મ્હારા ધણીના તાબામાં રહેવું જોઇએ.”

“તો તે ત્હારો ધણી જે છે તેને હાંધી તો બોલાવ.” સર ફલેમીંગ બોલ્યો “ત્હારા ધણી પેલા સર લુઇને હાંધી તો બોલાવ.”

“સર લુઇ મ્હારો ધણી છેજ નહીં,” મારગારેટ બોલી, અને તે નવો ઇકરાર સાંભળીને ત્યાં ઉભેલા ત્રણે અજબબીના દરીઆખમાં ગોળા મર્ક થઇ ગયાં.

તે ત્રણે અમીરો માટે નહીં સમજ પડે તેવું બધું બનતું હતું! ચુંચવાડા ભરેલું હમણું સુધી બધું તો લાગ્યું, મગર આ વક્ષી અંદરબી ઝીઆદા ચુંચવાડો હતો!!

“ત્યારે શું તુને તે કોઇ સર લુઇ ન્હાસાડી લાગ્યો છતાંબી તે ત્હારી સાથે પરણ્યો નથી?” ફલેમીંગ ગુસ્સાથી જલ્લી ગયો “ઓ શર્મ, શર્મ છે તુને મારગારેટ; શર્મ છે તુને! હું સ્હમજીજ નથી શકતો કે તું દીવાની બની જવા વગર આવી શર્મીંદગીમાં કેમ ગીરફતાર થઇ ગઇ?”

“બાપ,” મારગારેટ આતીશી આંખ અને ઉડતી છાતી સાથે ગુસ્સાથી ફાંફતી બોલી. “યાદ રાખ, ત્હારું આપું બોલવું બાપ—બ્હેનના આપણા પ્યાર વચ્ચે એક દીવાર ઉભી કરશે અને દુશમનીને આગલ ખેંચશે.”

વહેમના સીંહા અંધાપાએ સર ફલેમીંગની આંખોપર પરદો કરી દીધો હતો, તે શુવપર આવીને પુકારી ઉઠ્યો “આમુશ બાશ, અએ બેશર્મ લડકી, ઉડ.” અને તે ગુસ્સાથી આગળ વધીને જેવો મારગારેટનો હાથ પકડવા ગયો કે મારગારેટ પુકારી ઉઠી:

“ફલેમીંગ, મ્હારા શરીરને ત્હારો હાથ નહીં લગાડ! હું હવે પરણેલી છું—અને તેથી એક બાપ કરતાં એક ધણીનું ચલણ હવે મ્હારીપર વધારે છે.”

ફલેમીંગ હોઠ કરડીને કડવાસથી બોલ્યો “આહા! કોઈ ધણી જે ખરેખર હોય તો તે અમારી સામે આવતો કેમ નથી? તેની હીમત ચાલતી કેમ નથી? મારગારેટ માની જા, મહાઈ બહોંસ ના કર. તું રોઝલીન કાસલમાં પાછી ફર, અને પછી હું તુને નહસાડી લાવનાર તે બધારોંકા મર લુધને મહારી ચમશીરની એવી તો મળક ચખાડીશ કે તે મરતે દમ ટક સદા મહારી નક્કવારના ચમચમાટને યાદ કરશે.”

“ફલેમીંગ! એ ગત્રત વાત છે—જુક લખાડ બોલવું છે કે તું જે માણસને માટે બોલે છે તે માણસ મહેને નહસાડનાર અને ફસાવનાર છે. હું કસમખર કહું છું કે તેણે મહારી સાથે દોસ્તીથી પેશ થવામાં મદદ આપી છે, અરે! ફલેમીંગ, અગર જે તું બધી ખરી વાન બણે તો—”

“તું કહી દે.” નર્મ બની જઇને સર ફલેમીંગે મારગારેટને મનાવતાં કહ્યું “તું કહી દે, મારગારેટ, કે ત્હારો ધણી કણુ છે?”

“આવતી કાલ પછીને દીવસે, ફલેમીંગ, પરમ દીવસે, હું દમખારતન કાસલમાં કહીશ.” મારગારેટે અસહીજ પીંજણ પાછું પીંજ્યું! “હું કઉં આપું છું કે—”

“ઓહા!” તેનો તેજ ઉડાવનારો જવાબ ફરીથી મલવાને સખમે સર ફલેમીંગ ગુસ્સાથી ઝમીનપર પગ ટોકીને બોલ્યો “પાછું જુકહું! પાછું બનાવતી અને બનાવતીજ બોલવાતું! મારગારેટ, હું તુને ત્હારાં બાઇ તરીકે હુકમ કરું છું—અને આપણાં મુરખ્ખી વાલી તર્ફથીબી હુંજ તુને હુકમ કરું છું કે ત્હારે અમારી સાથે હમણાં ને હમણાંજ રોઝલીન કાસલમાં આવવું. જે તેં પાપબી એકબાગી કીધું હશે તો ત્યાં આવવાથી અમે તુને તે માટે માફ કરશું. મારગારેટ, તું એમ ના સ્થમજતી કે હું હમણાં જે ગુસ્સા અને જુસ્સામાં છું તેમજ ત્યાંબી રહેવશ. નહીં, મહારી ગરીબ બહેન, નહીં! હું તુને આખી દુન્યા ઉપરનો કોઈબી અઝીઝમાં અઝીઝ બાઇ ચાહે તે પ્યારથી ચાહું છું—”

“ફલેમીંગ, ત્હારી આ દીલસોઝીબી એક અપમાન સમાનજ છે.” મારગારેટ વચ્ચે બોલી પડી “મેં કહ્યું કે હું ત્હારી પાકદામન નેકઅસમત બહેન છું છતાં તું મહારા પાપની વાત કરે છે! તો તે ઉપરથી ખુલ્લું માયુમ પડે છે કે તુને મહારા બોલવા ઉપર વીશવાસજ નથી! જા, હું તુનેજ હુકમ કરું છું કે તું હીંયાંથી ચાલી જા.”

“મારગારેટ, યાદ રાખ, હું તુને લીધા વગર જવા માંગતો નથી.” ફલેમીંગે ગુસ્સાથીજ કહ્યું, અને તે મારગારેટને પકડવા આગલ વધ્યો.

મગર, મારગારેટ એક ચીપ સાથે દોડી અને ત્યાંની તે પવીત્ર જગાની સીડીપર ચઢી જઇને બોલી “જે, રાજવંશીઓ આ મકાનમાં ઉતારો. લેતા હોય તે વખતે તેઓની બંદગી કરવાની આ પવીત્ર જગા છે, અને આ પવીત્ર જગાપર જે કાંઇબી ખુરો બનાવ બનવા પામશે તો તે માટે તું સખ્ત જવાબદાર રહેશે!”

“ઓ! અમર એવી દશ પવીત્ર જગાઓ ઉપર તું જઇ ઉબી રહે તોબી તુ જે એક પાપ કે જુલ કરવા ઉપર આમદા થઇ છે તે પાપને દુર કરવાને માટે તુને હું તે ઉપરથીબી લસડીને આપણે મકાને લઇ જાઉં.” મોટા ગુસ્સાથી ફલેમીંગ બોલ્યો, અને આગલ વધ્યો.

“નહીં-નહીં.” એક ચીખ પાડીને મારગારેટ બોલી, અને તેણે ગભરાટમાં ત્યાં ચુકેલી મેઝને પકડી લીધી. જ્યોતી તે મેઝ ઉપરનું કપડું સરી પડ્યું, અને તે ઉપરની બળતી મીણબત્તીઓ ઉઠવા લાગી.

“શાંતી, ફ્લેમીંગ-મ્હારા જવાન દોસ્ત, તું પાછલ હતી જા.” સર કેસીમીરે સર ફ્લેમીંગને પકડીને કહ્યું “ગુસ્સાને દબાવી દે, અને ત્હારી બહેનને થોડાક સવાલ હું પુછવા માંગુ છું તે મ્હને પુછવા દે. મારગારેટ જાણે છે કે હું તેના બચાવવાના અને સાચા મીત્ર છું, અને તેથી, ખરા જવાબ આપવામાં તે નહીં ચુકશે.”

મગર, તેજ પળે બંદગી કરવા માટે ત્યાં બનાવેલી જગાની પાસેની દીવારમાં એક દરવાજો યથ ગયો, અને તેમાંથી રાજ દેવીડ હાથમાં પકડેલી નાગી તલવાર સાથે નીકળી આવ્યો.

“પાક ખુદાની મદદ.” મારગારેટ બોલી. અને, તે દોડી જઈને રાજના પગે આવગલ પડી ગઈ, રાજનો હાથ તેણે પોતાના હાથમાં પકડી લીધો, અને કાલાવાલા કરતી ઢમ્મે તે રાજ દેવીડના ચહેરા તરફ જોવા લાગી.

પ્રકરણ ૩૩ મું.

રાજ દેવીડની લવાઈ !

જે વખતે પેલો દરવાજો આવાજ કરીને ઉઘડ્યો કે સર ફ્લેમીંગ અને અર્જ એવ બેઠનતાઇને રાજને જોઇને પોતાની આ અગાઉ ખેંચેલી શમશીરે મ્યાન કરી દીધી, મગર સર કેસીમીરે તેમ કીધું નહીં !

“મારઘીટ, તું એટલી બધી ચીખો શાની પાડતી હતી ?” ત્યાં ધસી આવતાંજ રાજ દેવીડે પુકાર્યું, અને તેણે મારગારેટની આવગલ જતાં તેને હાથ આપી ઉઠાડીને તેના કાનમાં કહ્યું “મ્હારી બહાલી અચ્છી, તેં આપણો ભરમ રાખ્યો છે તે જોઇ હું ખુશી છું. હજુજી બે દીવસ એમજ ભરમને સાચવજો, ત્હારા કાલને તું પાલજો.” અને પછી તે મોટેથી બોલ્યો “બાનુ, આ લડવઘયાઓ ત્હમને શું કહે છે ?”

“નામવર,” સર ફ્લેમીંગે કહ્યું “ત્હમને કહેવાની તો ઝુરરતજ નથી કે આ મ્હારી બહેન છે—”

“મગર, હું શમશીરની નોક સામે મ્હારી વાતો ચલાવવાની આદતમાં નથી.” રાજએ સર કેસીમીરના હાથમાંની તલવાર જોઇને કહ્યું, અને પોતાની તલવાર મ્યાન કરવાનો ખ્યાલ કરતાંજ તેણે કશીખી હીલચાલ સર કેસીમીરના હાથોથી ન થતી જોઇને રહેજ ગુસ્સાથી પુકાર્યું “શું ઇઝઝત અને માન સાચવી આ વરતણ્ણ ચલાવેલી કહેવાઇ શકશે ?”

“નામવર” મક્કમપણે મગર નમનતાઇથી સર કેસીમીરે કહ્યું “કોઇ ઠેકાણે જ્યાં તલવાર ખેંચાયેલી હું જોઉં છું ત્યારે હું મ્હારી પોતાની સલામતીને ખાતીર મ્હારી શમશીર ખેંચેલીજ રાખું છું. અને આપ નામવર તો જાણોજાજ કે લડવઘયાઓ વચ્ચે એવી એક રસ્મ છે કે જે એકની તલવાર ખેંચાયેલી રહે તો બીજાએથી પોતાની શમશીર મ્યાનથી બાહારજ રાખવી.”

“મશર, તે હડપ્પયાઓ અને એક સરખા દરજ્જાના હોય તોજ તેમ બની શકે છે.” રાજા દેવીડે જવાબ આપ્યો. “લેફ્ટીન આ તો, સર કેસીમીર, એક રાજા અને એક સાદા નાઇટ વચ્ચેની વાત છે.”

તે સાંભળીને સર કેસીમીરનો મહેરો ને થયો તે રહેજ ગુસ્સાભર્યોજ હતો, મશર તેણે મસખરીની ઢબે મોંઢ મઝકાવીને શમશીર ખ્યાન કીધી. ને જોઇ દેવીડ અર્ધા અજાણી અને અર્ધા ગુસ્સાથી લોહીનો ગોટ ગલી ગયો, અને તેણેથી તકવાર ખ્યાનમાં ઉતારી લીધી.

“ત્હમે બહુતા નહીં હશો કદાચ, લોર્ડ અર્ધા ઓવ બેઝનતાઇન અને ત્હમે સર ફલેમીંગ શીટઝએલન,” રાજા બોલ્યો “કે આ દાહકીથના કીસ્તામાં રાજવંશીઓની આવજાવ રહે છે, એની ઉપર રાજવંશી હકકો હસ્તી ધરાવે છે, અને અમારે માટે આ કીસ્તામાં બંદગી કરવાનીખી ખાસ જગા છે.” અને તેણે ફગલાયલી મારગારેટ તરફ જોઇને તાલ તલાવટ કરીને ઝડપથી કહ્યું “આનું, ત્હમે ગમરાયલા લાગે છે. ચાલો હું ત્હમને પેલી જગાપર બેસાડું. રાજાની સનમુખ આવી રીતે ત્હમે મુરખયલા રહો તે મ્હને ખીલકુલ નાપસંદ છે.”

અને તેમ બોલીને હાથ આપી રાજા દેવીડ મારગારેટને ત્યાંથી થોડે દુર લઇ ગયો, જ્યાં જતાં જતાં મારગારેટ કાલાવાલા કરવા લાગી “મ્હારા પ્યારા ધણી, આ અધા ઝહઘડાપર પરદો નાંખી દો ! મ્હારા મહેરાપર શરમીદગી ખેંચે તેવું હવે વધારે વાર ન થવા દો ! મ્હાર ઉમરાવ દીલ બાઇના દીલમાં અવીશવાસના વીખને ન વસ્વા દો !”

“ધીર, મારગ્રીટ, ધીર ! પરમ દીવસ સુધી ધીરજ પકડ, મ્હારા જન !” ધીમાં આવાઝથી રાજા બોલ્યો “હું જ્યારે ત્હારે માટે પોતે કોઇ ભોગ આપવા તકવાર છું તો ત્હારેથી મ્હારે માટે કોઇ ભોગ આપવોજ જોઇએ. ત્હારા બાઇ અને તેના સાથીઓ સાથે હું તાલ તલાવટથી ઉડાવનારી વાતો કરીશ, અને અધાથી ભેદને હમણાં તો સાચવીશ. તું તુંને હુકમ કરે છું કે તું રાજાને ફાશ નહીં કર. અને, હવે, જા કાઉન્સેસની પાસે——”

“હું આ જગાથી જઇશ નહીં, નામવર” મારગારેટે કહ્યું “શું થાય છે તે જોવા માટે હું હીંચાંજ રહીશ.”

મારગારેટની ખેંચેને જોઇને દેવીડે પોતાનો હોટ દાંતો વચ્ચે દમાવ્યો, મશર ખીલજ પળે તેણે મહેરો હસ્તો કરી દઇને કહ્યું “કીક, તુંને ગમે તેમ તું કર, બહાલી !— સીફ તું ચુપકીદીનું કુફલ ત્હારા હોટાપર મારી લે.”

સર કેસીમીર દએસ્તે, સર ફલેમીંગ શીટઝએલન, અને અર્ધા ઓવ બેઝનતાઇન જ્યાં ઉભા હતા ત્યાં જઇને રાજા દેવીડે કહ્યું “મેં આનું મારગ્રીટ સાથે વાત કીધી છે, અને તેવણે મ્હને ખાત્રી આપી છે કે આ બાબદમાં તેવણું મન માનતો ખુલાસો આપી શકે એમ છે.” અને તેણે વાત ફેરવી નાંખીને ચક્ષાબ્ધું “આ મકાનમાં મ્હારી આવ જાવ હતી અને હું ત્હમારી તફથી નીકળ્યા બાદ હીંચાંના પાદરીઓની મહેમાનદારી આપવા ઉતરી પડ્યો, તો મેં ત્હમને આવેલા જોયાં ! હવે, હીંચાંના પાદરીઓ આ જગાપર ત્હમને આવેલા જોઇને અને ખુલ્લી શમશીરોથી આ પવીત્ર જગાને અપમાન થયયું જાણીને કોણ જાણે કેટલા બધા મનમાં અને મનમાં બડબડશે !”

પાદરીઓની મેજખાનીએ તે આવ્યો હતો એવો તેના તર્ફનો ફેંકફેંકનો ખુલાસો એવા તો ઢોંગી આવભાવથી રાજાએ રુબુ કીધો કે બધાએ ખરૂં જાન્યું, અને તેઓ એમની સ્થમગ્યા કે રાજા મારગારેટને માટે માન ધરાવનો હતો તેથીજ તેણે મારગારેટને સ્થમગવી હતી !

“પાદરીઓને ત્હમે સ્થમગવી શકો તેમ છે.” સર કેસીમીર બોલ્યો.

“તે તો હું તેમને મનાવી લઈશ.” રાજાએ નાંખતી કરવાની હમે કહ્યું.

“મગર, જ્હેમ ખુરી ચીઝ છે.” સર ફ્લેમીંગે કહ્યું “આ કાગઝ જે મારગારેટ મુકી ગઈ છે તે—”

“ઓ ! કાંઈ કાગઝખી એવણ મુકી આવ્યા છે કે !” રાજા દેવીડે અજાણ્યનીની હમે કહ્યું.

“હા નામવર,” મારગારેટ બોલી પડી “અને અમારા એક ખયરખવાહ તરીકે ત્હમને એ કાગઝ જોવાનો દરેક હક છે જેમાં મેં એમને જણાવ્યુંથી છે કે થોડાજ વખતમાં એઓ મ્હારા ખુલાસાથી અજાણ્યથી, વખાણુ, અને ખુશીમાં ગરકાવ થઈ જશે.”

“એમ છે કે ?” રાજાએ બધાં ચઢાવીને અજાણ્યખીજ પતાવી “ત્યારે તો એવણને કાંઈ મોટી અજાણ્યખીમાંજ ત્હમને ગર્ક કરવાના હશે.”

“તે અજાણ્યખી હમણાજ પતાવી આપે તો વાંધો શું છે ? મ્હારી પ્હેનને મ્હારી અને મ્હારા દોસ્તોની ખાત્રી કરવા દો કે તે પોતે હીંયા આગરદાર હાલતમાં છે ! તેણે પોતે પોતાને પરણેલી જાહેર કીધી છે ! રોજગીન કાસલથી સર લુઇ સાથે ન્હાસી આવવા છતાં તે કહે છે કે સર લુઇ એનો ધણી નથી એ શું થોડી અજાણ્યખી છે ?”

મગર, તેજ વખતે એક નૌકર ત્યાં ધસી આવ્યો, તે નઉકર તેજ માણસ હતો જેને કાસલમાં દાખલ થતાંજ દમ ભરાવવામાં આવ્યો હતો !

“કાણુ હીંયા દાખલ થયું ?” રાજા બોલ્યો.

“હું” સર કેસીમીર દબોસ્તે સાથે ધણીજ અગત્યની વાત કરવા આવ્યો છું, નામવર.” તે નઉકર નખીને બોલ્યો.

“મ્હારી સાથે ?” સર કેસીમીરે કહ્યું, અને તે બધાં તર્ફ ફરીને બોલ્યો “એ શું કહેવા માંગે છે તે હું સાંભલવા જઈશ.”

સર કેસીમીર તે ઉકરા સાથે તે ઓરડાની બાહાર ગયો, અને તેઓ વચ્ચે શું વાતો થાય છે તે સાંભલવા પહેલા આપણે રાજા અને મારગારેટ તથા સર ફ્લેમીંગ અને રોલાન્ડ આગલજ થોભીશું.

“હવે, ત્યારે, બંધી વાત સાંભલવા પછી” રાજાએ કહ્યું “હું એક લવાહ તરીકે આ બાબદમાં કામ કરીશ. અને તેથી હું મ્હારી તર્ફથી ઇન્સાફ આપતા કહીશ કે સર ફ્લેમીંગે હમણાં એ સવાલ પુછવાપર પરદો નાંખવો. અને પરમ દીવસપરજ વાત પડતી નાંખવી. પરમ દીવસે કદાચ મારગ્રીટ પોતાનો ખુલાસો આપશે જે—”

મગર, મારગારેટ હીંયા વચ્ચે બોલી પડી “કદાચ ? નામવર, કદાચ કાંય ?”

“માણુ, કદાચ લખ્દ વાપરવામાં મેં જુઝ કીધી.” રાજાએ ફેરવી તોલ્યું !

“નહીં, નામવર!” મારગારેટ કહ્યું “મ્હારો બાપ અને તેના સાથીઓ મ્હારી આખર માટે અરાધ્ય વિચાર નહીં લઇ જાય માટે મ્હારે અરોં ખુલાસો તો તે વખતે કરવોજ જોઇશે.”

સર ફ્લેમીંગ તો આ વાતો સાંભળીને ગોચા ચક્રીતજ થઇ ગયો! તે અજ્ઞયખીની આખોથી પોતાની બ્હેન મારગારેટને જોવા લાગ્યો—રાજને જોયાં લાગ્યો—અને તેણે અર્ધ જોવ બેઝનતાઇન તર્ફ નજર ફેરવી.

“ફ્લેમીંગ!” રોલાન્ડે સર ફ્લેમીંગના કાન આગલ ધીમેથી કહ્યું “ત્કમે ઝરા પેલી તફ ચાલો, હું ત્હમને કાંઈ કહેવા માગું છું.”—અને, સર ફ્લેમીંગ અર્ધ જોવ બેઝનતાઇન સાથે ગયો. “મ્હને એક વીચાર આવી ગયો છે” અર્ધ જોવ બેઝનતાઇને ધીમેથી સર ફ્લેમીંગના કાનમાં કહ્યું “ત્હમે જેને વાસ્તે બોલો છો તેજ ઇંગલીશ નાઇટ સાથે ત્હમારી બ્હેન પરણેલી છે, મગર તે ઇંગલીશ નાઇટનું નામ કાંઈ જુદુંજ હશે, તેણે સર લુઇસનું ખોટું નામ ત્હમારી આગલ કહ્યું હશે તેથી આ બધો ઘોંટાલો છે.”

“ત્હમારી અટકલ મ્હને તો ખરી લાગે છે.” વીચાર કરીને સર ફ્લેમીંગે કહ્યું “સર લુઇસે પોતાનું નામ અડાવ્યું હોય.—હા, હવે મ્હને કાંઈ ધીરજ મલી. ત્હમારી અટકલે મ્હારી અકકલ ગોચા ઠેકાણુપર લાવી મુખી, નહીં તો હું ઘેસા દીવાના માફક બની ગયો હતો.”

રાજને એક તર્ફ મારગારેટ સાથે વાત કરતો, અને સર ફ્લેમીંગને બીજી તર્ફ રોલાન્ડ સાથ વાત કરતો છોડીને આપણે હવે સર કેસીમીર આગલ જઈશું.

“તું” મ્હને શું કામ બોલાવવા આવ્યો? તુને મ્હારું કામ શું પડ્યું?” સર કેસીમીરે તે માણસને પુછ્યું.

“ત્હમારા નોકરે મ્હને મોકલ્યો” તેણે જવાબ આપ્યો “તે ત્હમને એક ઘણા અગત્યના કામસર મલવા માંગે છે.”

“એમ છે? તો ચાલ.” સર કેસીમીર બોલ્યો, અને તે મનમાં વીચારવા લાગ્યો કે જ્યાં સુધી ઘણુંજ અગત્યનું કામ હોય નહીં ત્યાં સુધી તે એમ બોલાવવા મોકલે નહીં.

તેઓ ત્યાં ગયા, જ્યાં સીતન અને સર કેસીમીરનો નોકર જેસન્ટ ઉભેલો હતો. જેસન્ટ સર કેસીમીર આગલ દોડી આવ્યો, અને પેલો ચાણસ તેઓ આગલથી દુર થયો.

“શું છે જેસન્ટ?” સર કેસીમીરે પુછ્યું.

“મ્હારા નામવર, મેં એક ઘણી અગત્યની શોધ કરીધી હતી. મગર બધી ધાંધલ ધરપચમાં હું તે માટે ત્હમને તેજ વખતે કહેવાને ભુલી ગયો.” જેસન્ટે કહ્યું.

“એટલી અગત્યની તે શું બાબત છે?” સર કેસીમીરે પુછ્યું.

“પેલા મેગનસની લાશને ફાટવી વખતે મ્હને તેના શરીરપરથી એક બીજ મલી આવી જેને માટે હું ત્હમને કહેવા ભુલી ગયો અને આજ સુધી મ્હને તેની પાછળ રહી નહીં. માફ આવી ત્યારે મોકો નહીં મળ્યો, અને મોકો મળ્યો ત્યારે મગજ ધાંધલમાં મ્હને પાછળ નહીં રહી! મ્હને માફ કરો. ફરીથી હું ભુલી નહીં જવું તેથી મેં ત્હમને હમણાં પુરતજ તેડાવી મંગાવ્યા.”

“મારી માંગવાની કોઈ ઝુરૂરત નથી, જેસન્ટ. હું ત્હારી વફાદારી માટે ખીલકુલ શક ધરાવતો નથી. વાહ, તે ઘણી અગત્યની ચીજ થું છે? ક્યાં છે?” સર કેસીમીરે અધીરાઇથી પુછ્યું.

“ત્હારી પાસે છે.” જેસન્ટે કહ્યું “હું ત્હમને તે આપું.” અને એમ બોલીને જેસન્ટે પેલેજ દસ્તાવેજ કાઢ્યો કે જે પાદરી ફાધર જુલીયસની પાસેથી ખુરાની લઇ મેગનસ ત્યાંથી પસાર થયો હતો “જુઓ, એ ઘણી અગત્યની ચીજ છે કે નહીં?”

સર કેસીમીરે જેસન્ટના હાથમાંથી તે દસ્તાવેજ લઇને જોયો, એક પળ તે ચોંક્યો, અને પછી તેના છેડા સુધી તેણે નજર ફેરવી લીધી. તેણે ચુપકાદી અખત્યાર કરીને તે કાગળની ઘડી વાલી તેને પોતાના ખીસામાં મુકી દીધો.

“ત્હારા ઉપરાંત આ કાગળ માટે ખીજું કોણુ જાણે છે?” સર કેસીમીરે પોતાના નોકરને પુછ્યું.

“ફકટ સીતનનેજ એ ચીજની ખબર છે.” જેસન્ટે જવાબ આપ્યો.

“હીક, ત્યારે તેં એ ચીજ—”

“મેગનસની લાશ પરથી શોધી કાઢી.” જેસન્ટે તે વાક્ય પુરો કરતાં કહ્યું “મ્હને તે લાશના શરીરપર કાંઈ હોય તે જોવાની કુદરતી જિજ્ઞાસા થઇ અને મેં જીવપર ઝોરાવરી વાપરીનેથી તે વાસ મારતી લાશ તપાસી, તો અંદરની જેમમાંથી આ દસ્તાવેજ મળ્યો અને વક્ષી પૈસાની એક થેલી મળી, તે થેલીની દરકાર અમે નહીં કીધી, મગર આ કાગળ તો મેં લઇ લીધો.”

“હીક છે, જેસન્ટ” સર કેસીમીરે કહ્યું અને પછી તેને તાકીદ આપી “જા, જઇને સીતનને કહે કે આ વાત તેને કોઇનેથી કહેવી નહીં, તેને કોઇને કહી તો નથીતી?”

“નહીં. મેં તેને કસમ આપ્યા હતા, અને હવે જ્યારે ત્હમારો હુકમ છે ત્યારે હું તેને આપેલા કસમ ચાલુ રાખવા કહીશ.”

“હા, તેને કહેજે કે જ્યાં સુધી હું તુને હુકમ આપું નહીં અને તું તેને કહે નહીં ત્યાં સુધી તે કોઇની આગળથી આ દસ્તાવેજ સંબંધી એક શબ્દથી બોલે નહીં. સર ફલેમીંગનેથી કાંઈ નહીં કહે.”

જેસન્ટ નમ્યો, અને સીતન પાસે ગયો. સર કેસીમીરે સર ફલેમીંગ અને અર્લ આવ બેઠનતાઇન તર્ફ પાછો રવાના થયો.

“કેમ, સર કેસીમીરે ત્હમને કોણે બોલાવ્યા હતા?” સર ફલેમીંગે પુછ્યું.

“ત્હારા નકકર જેસન્ટે મ્હને બોલાવ્યો હતો.” સર કેસીમીરે બોલ્યો “જેણે મ્હને કોઈ બાબદારી થું કરવું અને થું નહીં તે માટે પુછ્યું. હા, પણ હીંયાંનો મામલો કેમ છે?”

“ત્હમારી સાથે કાંઈ વાત કરવી છે.” સર ફલેમીંગે કહ્યું, અને તે રાજા દેવીડ તર્ફ જોઇને બોલ્યો “રાજા નામવર જો રજા આપે તો અમે પાસેના ઓરડામાં જઇને વાતો કરીએ.”

“ખાનગીમાં ત્હમને જેથી વાત કરવી હોય તે મોટી ખુશીથી કરો.” રાજાએ કહ્યું. અને તે પાછો મારગારે તર્ફ વાત કરવા માટે જોવા લાગ્યો.

“સ્હારા અઝીઝ મહેરબાન” તેઓ ત્રણે બ્યારે રાજા અને મારગારેથી દુર થયા ત્યારે સર ફલેમીંગે સર કેસીમીરને કહ્યું “અમે ધારીએ છીએ કે એ બેદતુ ઉપખ્યાલું અમે પારખી કાઢ્યું છે.”

“ખરેખર, શું ત્હમોએ તેમ કીધું છે ખરું કે?”

“હા—રેલાન્ડે એ ઉપખ્યાલું પારખ્યું છે.” સર ફલેમીંગે કહ્યું.

“તે શું છે?” સર કેસીમીરે પુછ્યું.

“મારગારેટ ખરેખર પરણેલી તો છે.” સર ફલેમીંગે કહ્યું “અને વધી તે પેલા સર લુઇ સાથેજ પરણેલી છે, મગર સર લુઇ એકે સર નથી પણ તેથીખી વધારે મોટા દરજ્જાનો છે, અને કોઇ કારણથી તે પોતાનો દરજ્જો હાલમાં ઝાઢેર કરતો નથી અને વાત ખાનગીમાં રાખવા માંગે છે. એ બધો ઘોઠાલો કેટલો એમ થયેલો છે, અને હવે આપણને મારગારેટની નીતી માટે કોઇખી ખોટા ખ્યાલ લઈ જવો હીક નથી.”

“અને ત્યારે શું કરવાનો ઇરાદો છે?” સર કેસીમીરે કાંઈ ખ્યાલ દોરાવતાં પુછ્યું.

“મારગારેટ કહે છે તેમ થોભી જઇએ. બે દીવસ એ માંગી લે છે. પરમ દીવસે એ ખુલાસો કરવા કહે છે.—”

“તો હીક.”

“આલો ત્યારે રાજા અને મારગારેટ પાસે.” સર ફલેમીંગે બોલ્યો, અને તેઓ ગયા.

રાજા તેમને જોઇને પુછવા લાગ્યો “કેમ, શું દરાવપર આવ્યા છો વાર?”

“ત્હમારી પોતાની દરખાશમાં ત્હમારી સનમુખ મારગારેટ ખુલાસો કરનાર છે તો ત્યાં તેને કરવા દો, અમે તેટલાં થોભવાને ખુશી છીએ. અને ત્હમે વચ્ચે પડીને લવાદ થયા તે માટે અમે બધા ત્હમારા ઉપકારી છીએ.” સર કેસીમીરે કહ્યું.

રાજા દેવીડ તો સર કેસીમીર બોલતો હતો તેની તર્ફજ પારીકીથી જોતો હતો, તે જાણવા માંગતો હતો કે સર કેસીમીર જેવા એક ધણાજ ચંચલ માણસને કાંઈ લહેમ તો નહીં ગયો હતો, કેમજે “ત્હમારી સનમુખ” એવા શબ્દો સર કેસીમીર બાર મુકીને બોલ્યો હતો. મગર નહીં, સર કેસીમીરના ચહેરાનો શાંત દેખાવ જોઇને રાજાએ પોતાને આંચેલો શક દુર તુર્તજ કરી નાખ્યો.

“ત્યારે મારગારેટ પરમ દીવસે તું દમખારતન આવે ત્યાં સુધી લગ્ય રોજલીન કાસલમાં.” સર ફલેમીંગે પોતાની બહેનને રહમતની.

“નહીં, હું ત્યાં નહીં આવાશ. જ્યાં સુધી મ્હારી ઉંપર જે શક થયેલો છે તે શકને હું પુરેપુરો ઘેાઠ નાખીશ નહીં, ત્યાં સુધી હું રોજલીન કાસલમાં પાછી ફરીશ નહીં.” મારગારેટ બોલી “આ દાલકીથના મકાનમાં બાનુઓ છે, અને તે બાનુઓની સાથે હું દીવાંજ એ બે દાહાડા તોડી પાડીશ. અને હવે હું તે મ્હારી સાથીઓ પાસેજ જઈ છું.”

અને તેટલું બોલીને બધાને નેમીને મારગારેટ ત્યાંથી ચાલતી થઇ કે તેની પાસે જઇને સર ફલેમીંગે કહ્યું “મ્હારી અઝીઝ બહેન, મ્હને માફ કરજો.”

“હા-હું તુને માફ કરું છું, ફલેમીંગ” મહેનતા અથાક પ્યારથી મારગારેટ સર ફલેમીંગ તરફ જોઈને કહ્યું, અને પછી તેણે સર કેસીમીર તરફ જોઈને કહ્યું “સર કેસીમીર મહેરબાન, ત્હમેથી મહારા તરફ મહેરબાનગર રહ્યા છો તેથી આપણને એક ખીજ સાથે કાંઈખી પંચાતી જેવું નથી. હું ત્હમે મહેરબાનની નેત્રી તો જુઝનાર નથી.” અને તે પછી મારગારેટ અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈનની તરફ જતાં તેને ધીમેથી કહ્યું “દાક્તરે કાજ આખીરી સક્કામ, મહારા નામવર, ત્હમે ખરેખર મહેરબાન અને અમીરી સ્વભાવના હતા તેવાજ રહેલા છો.”

તે પછી મારગારેટ ત્યાંથી ગઇ. અને રાજ દેવીડ, સર કેસીમીર દબ્બેરને, સર ફલેમીંગ, અને અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન ખીજ તરફ ગયા

પ્રકરણ ૩૪ મું

રાજ દેવીડ અને સર કેસીમીર.

આપણે કાસલ ઓવ દાક્તરીયામાં ઉપલી ગડગડ સડગડ તો સાંભલી, મગર તેમકાનમાં ખીજાં જૂથાં અને નવાં નૌકરોએ તે સાંભલી નહીં હતી કેપજે, ત્યાંની જાડી દીવારો વચ્ચેથી તકરારનો અને ખોલવાનો આવાજ બાહાર જઈ શક્યો નહીં.

ત્રણે બાહાદુરો જ્યારે રાજ સાથે તે મકાનની બાહર પડ્યા અને જગીયા તરફ ઉતર્યા ત્યારે રાજએ કહ્યું “મહેને આશા છે કે આપ ત્રણે નામવરો મહારી હમરાહ આવીને પાદરી ઓની મહેબાનદારીનો લાભ લેશે.”

“મહેરબાની થઈ આપની” સર ફલેમીંગ બોલ્યો “મગર, રાજવીન કાસલમાં મહારા મુરખી અર્ધ ઓવ ક્યેનેસ અને ઓલખરડીનાના ડોળા સીકે તંગાવલા હશે અને તેથી જેમ અને તેમ જલદીથી અમારે જવું જોઈશે, નામવર.”

“તો સીધારો” રાજ બોલ્યો, અને તે કાંઈ વધારે બોલવા ગયો તેટલાં અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન વચ્ચે બોલી પડ્યો “ત્હમે હવે ત્યારે મહારી એક અર્જખી સાંભલો: મહેને જાણે ત્હમારા કામને માટે મોકલવામાં આવ્યો હોય તેમ મહારી સાથે દગલખાઝી ચલાવવામાં આવી અને મહેને લગભગ એક મહીના સુધી કૈદ રાખવામાં આવ્યો.”

“મહારે કામે ?” રાજ દેવીડ અજાબખી સાથે બોલ્યો “મહારે માટે ત્હમને મોકલીને કઈદ કરવામાં આવ્યા ? કોણે એવી બદમાશી ચલાવી ?”

“ત્હમારા પોતાના એક નૌકર.” રોલાન્ડ બોલ્યો.

“એ હું શું સાંભલું છું?” તે સાંભલીને ગુસ્સે થઇ ગયો હોય તેવો દેખાવ કરીને રાજ દેવીડ બોલ્યો “અમારી હુકમતમાં અમારાજ એક વફાદાર ઉમરાવ સાથ અમારોજ એક નૌકર દગલખાઝી ચલાવે એ કેટલું ખરાબ ! વાહ, મહારા લોડ, તે નૌકરનું નામ ?”

“રૂદીફન કેમરેન.”

રાજા તે સાંભળીને જાણે સર્વે ડાંખ માર્યો હોય તેમ ઉઠીને બોલ્યો “અમારા નોકરોનો વંકા, અમારો એક અંગત ચોખ્ખદાર. અને તેનું આવું પાપી કામ? મગર, મ્હારા લોડ, શીક નહીં કરશે. હું પોતે ત્હમને અધી વીગત પરમ દીવસે પુછીશ, અને પછી તે માણસને ક્ષમક સજા કરવાને હું નહીં સુધીશ.”

અર્ધ ઓવ બેઝનનામન નમ્બો, અને રાજાએ તે પછી સર કેસીમીરને થોડે છેટે લઇ જઈને પુછ્યું “ત્હમને કાંઈ ખચર મલી છે કે?—હેલ્થા ઉડતાલીસ કલાકમાં ત્હમને અગત્યના સમાચાર કાંઈ મળ્યા છે કે વાર?”

“નહીં નામવર,” સર કેસીમીરે કહ્યું “મ્હને કાંઈ ખચર નથી. મગર, મ્હને ખાતરી છે કે થોડા દીવસોમાં અમારા પ્રીન્સ ડ સાલગ્રાની એક ફ્રાંજ આપણી તરફ આવશેજ.” અને સર કેસીમીરે તે વાત પુરી કરતાં ખીજી વાતપર ઉતરી જઈ કહ્યું “હવે ત્હમારે ઝુલ્મગાર સીદા દગલાસને તેના ઇલ્કાઓ ખીનાઅથી દૂર કરવા સાથ સખ્ત સજા કરવી જોઈએ, તેને આ મુકબાથી એક કંગાલ કંઈદીને શહેરબદર કરે તેમ કાઢી મુકવો જોઈએ.”

“એ અધું બોલયું” તેા હીક છે મગર, આસપાસના તમામ સંજોગોથી તપાસવા જોઈએ, નામવર સર કેસીમીર” રાજા બોલ્યો “હજુ સીદા દગલાસના સગાઓ મોટી સખ્યામાં મોજુદ છે અને તેઓ જે આપણી સામે કુશકેરાય તેા પછી કાંઈ ભારી પડે તેવી વાત થાય! આપણે બરાબર જોઈ સંભાલીને પગલું ઉપાડવું જોઈએ. એ સીદા દગલાસની મોહકાણે તેા તેની તપાસ મેં દમચારતન કાસલના કીલ્લામાં રાખી છે, ત્યાં તે અંદર દાખલ થયો કે પછી મ્હારો કંઈદી છે. લેફ્ટીન, વાદ રાખો, સર કેસીમીર કે પરમ દીવસે સીદા દગલાસના ધણા સગાઓ પોતાના માણસો સાથે દમચારતનના કીલ્લામાં હાજર થશે અને તેથી હું કહેવાને ઝરાકબી આંચેકી ખાતો નથી કે મ્હારે અહીં મોટી સાવચેતી રાખવી પડશે. અને જે હું એકબી પગલું ખોટું ભરીશ ———”

“નામવર,” સર કેસીમીર બોલ્યો “એકબી પગલું ખોટું ભરો નહીં તેની ખુબ સંભાલમાં રહેજો.”

“હું પોતે મ્હારી સંભાલમાં રહું તેાથી કદાચ એક ચીનગારી ફરોથીથી ઉડી આવીને બધાને સંકટના સપાટામાં સપડાવી દે.” રાજા બોલ્યો. “સર કેસીમીર, મ્હારી સાથે મ્હારી આખી ફ્રાંજ રહે તેનાં કરતાં ત્હમની આગેવાની હેઠળ હત્યારાખંધ એક દુકડીથી હોય તેા પછી મ્હને ધાસ્તી નહીં રહેશે.”

“અર્ધ ઓવ કેથનેસ અને અર્ધ ઓવ બેઝનનામનના પોતપોતાના ધુરારીરા ત્યાં આવશે.” સર કેસીમીરે કહ્યું “તે ઉપરાંત અલ્બીરા રેન્ઝ સર ફલેમીંગના હરમીનેજના કીલ્લાના માણસોની સાથ દમચારતન આવશે, અને ત્હમારે પોતાના પુરતા માણસો ત્યાં રાખશે, પછી દગલાસના સગાઓની ધાસ્તી શું છે?”

“જુઓ સર કેસીમીર,” રાજાએ કહ્યું “મ્હારેથી કાંઈ ડરપોક બનીને મ્હારી ફ્રાંજની ફ્રાંજ બોલાવી શકાય નહીં, કેમજે હસીમાં આવી પડું. અને, ત્હમે જોટલી ઓછી ધાસ્તી રાખો છો તેટલીજ હું વધારે રાખું છું. કેમજે, એક મહીનાની ખચર આપ્યા પછી સીદા દગલાસની તપાસ ચાલનાર છે અને તેથી તેના અધા સગાઓ પોતાના ડાક પાંખડાં સાથે તે

તપાસ ચાલતી તપાસવા અને તેનું શું પરીણામ આવે છે તે જાણવા દમયારનનમાં આવશેજ, એ નક્કી માનવું.”

“ત્હમારે એક રાજા તરીકે નીડરપણે સાચ્યો અને ખરો ઇન્સાફજ આપવો.” સર કેસીમીરે કહ્યું.

“હા તેમ તો થશેજ.” રાજા બોલ્યો “અને સીદા દગલાસ પુરા વાંકમાં સપડાશે અને મઝા કરવામાં આવશે ત્યારેજ બધા ભડકી ઉડશે. દમયારનનમાં તપાસના પરિણામ પછી માંદોમાંદોની લડાઈ જાગે તે બહુજ નુકશાન કરના થઈ પડશે. આગ પકી ગોયા તેનો ધુવો શહેરમાં ફેલાઈ રહેશે. સીદા એક, એકજ માણસ મ્હારી પડખે એક સીદોની મીસાલે રહી શકે તેમ છે.”

“ને કાણુ ?”

“ત્હમે પોતે.” રાજાએ બાર મુકાને કહ્યું “સર કેસીમીર, ત્હમે પોતે.”

“ત્હમે જે મ્હારી પર ભરસો પુરો મુકી શકતા હોય તો હું ત્હમારો બચાવ કરવાને પાક પરવરદીગારના હુકમથી સમર્થવાન થઈશ.” સર કેસીમીરે કહ્યું.

“હું ત્હમારામાં પુરેપુરો વીશવાસ ધરાઈ છું” રાજા બોલ્યો “અગર જે ત્હમને આ બાબદમાં કોઈ શંકોબી કરવી હોય તો કરી જુઓ, હું તે પાળવા તૈયાર છું, મગર મ્હને ઝાહેરમાં સીદા દગલાસના ડાઘ પાંખડાંથી બીલીવાનું થયું છે એવું જણાયું જેમનું નથી. મ્હારે મ્હારી પોતાની ફાજતને મ્હારી મદદમાં નથી લેવી, પણ ત્હમારે હાથે મ્હારે મ્હારો બચાવ થવા દેવો છે.”

“મ્હને મ્હારી યોગતાઓ ત્યારે અમલમાં મુકવી પડશે, અને તે માટે શર્તો તો થવીજ જોઈશે, ત્હમે મ્હને આ બાબદમાં પોતે રજા આપી છે અને ભવિષ્યની મદદ માટે પણ ત્હમે મ્હને આ બાબદમાં પોતે રજા આપે છે એવું લખી આપવા સાથે મ્હને ત્હમારી સહી સાથનો એક કોરો કાગઝ આપજો, જે ઉપર મ્હાસી મુનસરીનું જે લખવું હશે તે લખીશ.”

“આવું કાગઝ તો બહુજ સંભાલ અને તમામ—”

રાજાને ડગમગેણ જોઈને સર કેસીમીર વચ્ચે બોલી ઉઠ્યો “હું તે કાગઝનો ખરાબ ઉપયોગ કરનાર નથી, અને તેટલી ખાતરી છતાંબી જે ત્હમને મ્હારી પર વીશવાસ નહોતજ આવતો હોય તો—

“ગુસ્સે ન થાઓ, સર કેસીમીર, ગુસ્સે નહીં થાઓ.” રાજાએ કહ્યું “મ્હને ત્હમારીપર પુરેપુરો ભરોસો છે. ત્હમને જે જોઈશે તે હકકો આ બાબદમાં હું લખી આપવા તૈયાર છું, અને મ્હારી સહી સાથનો કોરો કાગઝમી હું આપવા રાઝી છું. મગર, એ યાદ રાખો કે કોઈ નવું જુનું નહીં થાય તો જાણે કશામાં હતાજ નહીં તેમ બધું ઈંદું રહે, અને નહીં તો પછી ત્હમે ત્હમારી તફથી જાણે મ્હારો બચાવ—”

“એ બધું સંભાલવાનું કામ મ્હારું છે.” સર કેસીમીર બોલ્યો.

“ત્યારે હું જે હુકમ લખી આવું છું તે લઈને ત્હમે એડીનબરોમાં જેમ અને તેમ ઉત્તરવેગે જાઓ, અને ત્યાં ત્હમને મ્હારા નેમેલા માણસો બધું મ્હારી ફરમાઈશ મુજબ જોઈવું કરવું સ્વાધીન કરશે. હવે, હું પાદરીઓનો મહેમાન બનવા જાઉં છું, નહીં તો તેમને શક નથી.”

તે પછી થોડીક વાનગીન કરીને રાખ્યો રજા લીધી, અને સર કેસીમીર સર ફલેમીંગને કહ્યું “મહારા બહાદુર દોસ્ત, તું રોઝડીન કાસત્રમાં જ અને મારગારેટ સંપર્કમાં અર્ધ ઓવ કેથનેસ અને ઓલમરડીતાને ખબર આપ, સારીજ રીતે ત્રાત કરજે કે તે લોકો શાંત રહે. હું તો એદીનખરો જાઉં છું, મ્હને ચોક્કસ કામને સમજે ત્યાં જવાનું છે. આપણે દમખારતનમાં મકથું. ગોઠવણ મુજબ માણસો સાથે ત્હને લોકો ત્યાં આવવાના છે તેમ કરજો.” અને પછી સર કેસીમીર અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇન તર્ફ ફરીને બોલ્યો “ત્હમે ક્યાં જશો મહારા નામવર?”

“હું મહારા પોતાના મકાનમાં જમશ, હવે.” અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇન બોલ્યો, તે બીચારાને હવે રોઝડીન કાસત્રમાં જવાની ઝુરવજ થું હતી? તેનું પક્ષી તો પીંજરેથી ઉડી ગયું હતું! તે આગલ બોલ્યો “સર કેસીમીર અને સર ફલેમીંગ, હું ત્હમોને પરમ દીવસે દમખારતન કાસત્રમાં મહારા માણસો સહીત મલીશ.”

થોડાઓ તૈયાર હતા, અને તે ત્રણે સાથે આવેલા લડવૈયાઓ છુટા પડીને હવે ત્રણ તર્ફ ગયા, સર કેસીમીર પોતાના નૌકર જેસન્ટ સાથે એદીનખરો તર્ફ, સર ફલેમીંગ પોતાના નૌકર સીતન સાથે રોઝડીન કાસત્ર તર્ફ, અને અર્ધ ઓવ ખેઝનતાઇન પોતાના મકાન ખેઝનતાઇન કાસત્ર તર્ફ.

મકરણ ૩૫ મું.

સહમખવત-પટાવત-ખનાવત !

દાઝડીયના કીલ્લાથી એક માઇલને શુમારે ગયા હશે કે સર કેસીમીરે થોડાને એકદમ થોભાવીને જેસન્ટને કહ્યું “જેસન્ટ, વફાદાર જેસન્ટ, એક કામ મ્હને યાદ આવી ગયું છે, અને તે ઘણુંજ અગત્યનું છે. ત્હારે તે કાજ બખ લાવવું પડશે.”

“આપ નામવરને માટે આ મહાર સરખી તખવાર છે.” જેસન્ટે પોતાની નેકી દેખાડી.

“તે” મ્હને જે દસ્તાવેજ આપ્યો છે તેના લખનારને તું શોધી લાવ. અકસમાતીક કે નસીય સંજોગે તે મલી ગયો તો તેને લાઝમ કે ધમકી આપીનેથી તું તેને દમખારતનના કીલ્લામાં જરૂરજ લાવ આવ.”

જેસન્ટ સર કેસીમીર તર્ફથી હુકમ મેલવી બીજી તરફ ગયો, અને હવે સર કેસીમીર અકસો એદીનખરોમાં જવા માટે થોડો કુદાવી દોડ્યો.

મગર, હવે આપણે સર કેસીમીરની સાથમાં જવાને અલ્લે દાઝડીયના કીલ્લામાં પાછા ફરીશું, અઝીઝ વાંચનાર.

સર કેસીમીરની રજા રાખ્યો પાદરીઓ આમલ જવાની માંગી, મગર તે તો પાદરીઓની આગલ જવાને અલ્લે બ્યાંથી આવ્યો હતો ત્યાંજ પાછો ફર્યો! આમલ ઓરડામાં દાખલ થતાંજ તેને બે જવાન ઓકરીઓ દેખાઇ જેઓ રમત કરતી બેઠી હતી. રાખતે જોઇને તેઓ ઉડી અને પોતાની નઝર ત્રીસી નમાવીને ઉભી રહી ગઇ. રાખ ત્યાંથી આમલ વધીને બીજા ઓરડા

કામાં જ્યાં મારગારેટ એક બીજી બાનુ સાથે વાત કરતી બેસી હતી ત્યાં ગયો. આ બાનુ કોઈન નહીં પણ પેલીજ હતી, જે આપણા ત્રણ લડવૈયાઓને એકઠે કરતીનની પાછલ છુપાઇ ગઇ હતી.

ત્યાં પહોંચતાજ રાજ્યએ મારગારેટનો હાથ પોતાના હાથમાં લઇને કહ્યું “મારકોટ, તુને જે ખટપટમાં ઉતરવું પડ્યું તે માટે હું ખરા જીગરથી ધણો દીલગીર છું.” અને રાજ્ય પેલી બાનુ તર્ફ તે પછી મ્હેરો ફેરવીને બોલ્યો “અને ત્હમે બાનુ સાહેબનેથી અમારે વાસ્તે ખટપટ સટપટમાં ઉતરવું પડ્યું તે માટેથી હું ખરા દીવથી દીલગીર છું. પેલા સર નાઇટે આ જુના દરવાજાઓને પોતાના બોમ્બથી તોડી નાંખ્યા તે વખતે ત્હમે ધણાજ ગર્જરાઈ ગયલા હતા.”

“મ્હારા તો હોશકોશજ ઉડી ગયા!” તે બાનુ બોલી “મગર, હવે તો ખુશી એટલા માટે છું કે મ્હારી વ્હાલી અને માનવંત રાણીથી સહીસલામત અને શાંત છે.”

“પણ, પેલી ત્હમારી બે નૌકર છોકરીઓ, તેઓનું કેમ? કાકિન્ટેસ, તેઓનીથી હોશ ફરામોશ થઇ ગઇ હશે.” અને રાજ્ય હસ્યો.

“મ્હારી મોડ અને મીનીથી ગમરાયલી તો ખરીજ તો, તેઓએ તો રડીજ દીધું!” અને પછી કાકિન્ટેસ બોલી “નામવર રાજ્ય, હું ત્હમારી રજા લઉં છું. ત્હમે એક ત્હમારી ખાનગી વાર્તા કરવાના હશે જેમાં દખલ કરવા હું માંગતી નથી.”

કાકિન્ટેસ ત્યાંથી ગઈ કે રાજ્યએ મારગારેટના મક્કાંપર હાથ નાંખીને કહ્યું “ઓ, મ્હારી વ્હાલી! આ તકલીફ જેમાં તુને ઉતરવું પડ્યું તે માટે કેટલો બધો હું દુઃખ પામું છું!”

“અફસોસ!” મારગારેટ એક નીસાસો નાંખીને બોલી “આપણે નીકકમો ખોટા માર્ગે અખત્યાર કીધો છે, અને તે માટે તકલીફમાં ઉતરીએ છીએ, મ્હને શર્મમાં ગર્ક થવું પડ્યું ત્યારે કે જ્યારે મ્હારો પોતાનો માઝાદ બાઇ મ્હારી સામે ઉભો રહીને મ્હને એક પરણેલી બાનુ તરીકે પચચાણી શક્યો, અને હું તેને મ્હારા ધણીનું નામ આપી શકી નહીં!”

“શાંત થા, વ્હાલી મારગ્રીટ, ધીરજ ધર” રાજ્યએ કહ્યું “અને સઘવું દીક થઇ જશે. મગર, હું તો એ અજાણ્યમાં છું કે એ લોકે આપણે હીંચાં છીએ તે કેમ જાણ્યું હશે?”

“મ્હનેથી તેની સ્હમજ પડતી નથી!” મારગારેટ બોલી.

“વલી, તેઓ કાકિન્ટેસ એવ મોરતવને માટેથી કોઈ શક લઇ ગયા નહીં!”

“બીલકુલ નહીં.” મારગારેટ બોલી “તે બીચારી તો બીજાનાની કુરતીન પાછલ સંતાઈ ગઇ! મગર, મ્હને કેટલું બધું ખમવું પડ્યું! આહ! આપણા પ્યારને માટે મ્હને કેટલું બધું ખમવું પડે છે, મ્હારા વ્હાલા ધણી!”

“અને શું મ્હને ખમવું પડતું નથી?” રાજ્ય બોલ્યો. “તું એમ ના સ્હમજ, વ્હાલી મારગ્રીટ, કે બધું દુઃખ ત્હારીજ તર્ફ છે. હુંથી એ જાલીમ મર્જે મુહબ્બતનો મરીજ છું, પ્યારી.”

“નામવર,” મારગારેટ બોલી “છેલા ઉડતાલીસ કલાકના બનાવો તો મ્હને એક સ્વપના મીસાલ લાગે છે! જ્યારથી કાકિન્ટેસે પોતે મ્હારી આગલ પોતાની એલખાણ આપી ત્યારથી મ્હને તો આ બધા બનાવો જાણે ખાખમાં બની ગયલા હોય તેવા લાગે છે!”

“પણ તું ગભરાયતી ગભરાયલી કેમ થઈ જાય છે? ઝરા વારમાં બીહતી ધ્વજતી કેમ બની જાય છે?” રાજાએ મારગારેટના મ્હેરા તરફ જોઇને કહ્યું.

“હું બીહું નહીં મ્હારા ધણી!” રાજાના પાંસામાં દગ્ગામાં મારગારેટ બેઠી “મ્હને એક હઝાર સવાલો લખને પુછવાના છે છતાં હું એટલી બધી ગભરાઇ ગઇ છું કે હું સ્હમજી શકતી નથી કે મ્હારે કયાંથી શુરૂઆત કરવી, અને મ્હારે કેમ તે પુછવા? તોખી હું કાશીશ કરીશ. પહેલાં તો મ્હને એ કહો મ્હારા વ્હાલા ધણી, કે કાઉન્ટેસ એવ મોરતનને છેક ઇંગ્લેંડ વેરથી હીંયાં મ્હારે ખાતીર બેલાવી?”

“હાસ્તો.” રાજા બોલ્યો “ત્હારી પાસે કોઇ સારા ખાનદાનની વીથવાસુ બાતુ હોય તો તુને આવે વખતે કામ લાગી જાય તે ઇરાદાથીજ ખાસ મેં બેલાવી. તુને રોઝડીન કાસલમાં બોટી હાલતમાં દીવસો કાઢવાના મુશકીલ લાગ્યા અને તે અરસામાં ત્હારી સાથે રહેવા માટે ખાસ કાઉન્ટેસ એવ મોરતનને બેલાવી. તુને કોઈ બાતુ સાર્થીની ઝુરર મેં જોઇ હતી.”

“હા, નામવર,” મારગારેટ કહ્યું “મ્હને બાતુ સાથીની ઝુરરત તો હતીજ. મેં તો મ્હારાં લગનની રાત્રે મ્હારી ઝાતની એક બાતુનેખી જોઇ નહીં, અરે એ કેવાં લગન?”

રાજા તે સાંભલીને હસ્યો—તે હસવામાં મઝાક અને મસખરીનો બેલ હતો—મગર, રાજા દેવીડ જાણે મારગારેટની તે વાતને બધ્યાં સહી એડાં સ્હમજીને હસ્યો હોય તેવું તેણે ડોલ બાલ્યું! “માગી, તું તો નાદાન થાય છે, નાદાન! તુને હવે તો કાઉન્ટેસ એવ મોરતન મલી કેની?”

“પણ, મ્હારે ખાતીર એટલે લાંબે વેરથી એ બાતુને તકલીફ આપવાની શું ઝુરર હતી, ભલાં?” મારગારેટ પુછ્યું.

“એ બાતુના ધણી અર્લ એવ મોરતન સાથે હું જ્યારે ઇંગ્લેંડમાં હતો ત્યારે મ્હને ઘાડી મીત્રાચારી હતી.” રાજા દેવીડે કહ્યું “હું એ લોકના લગનમાંખી ગયો હતો, અને યોગજ વખત ઉપર જ્યારે એ બાતુએ મ્હને ઇંગ્લેંડથી સ્કોટલેંડ ફરવા આવવાનું લખ્યું ત્યારે મેં મઝકો જોયો અને એક કાંડે એ પક્ષી મારી લીધાં.”

“પણ એને મર્દાના લીબાસમાં આવી છુપી રીતે સર લુઇના નામ તજે કેમ આવવા કહ્યું?” મારગારેટ પુછ્યું.

“અર્લ એવ કેથનેસથી એ છુપી રહેવા ચાહતી હતી, કેમજે અર્લ એવ મોરતન અને કેથનેસ બેઉ એક બીજાના સગા થાય, અને અર્લ એવ કેથનેસને એ લુઇઝા સાથે અર્લ એવ મોરતન પરણે તે ગમતું નહીં હતું. કોઇ ખાનગી કારણથી લુઇઝાના કુટુંબ તરફ અર્લને અબાવ હોય અને તેથી તેવણુ પોતાનો સગો એની સાથે નહીં પરણે એમ ચાહતા હોય! અને તેજ કારણથી લુઇઝા સર લુઇ બનીને પોતાની બે દાસીઓ મોડ અને મીનીનેખી મર્દાના વેષ આપીને રોઝડીન કાસલમાં બીજા બે ઉમરે પુગેલા નોકરો સાથે દાખલ થઇ.” અસતમ પસતમ મારગારેટને રાજાએ સ્હમજાવ્યું અને આગલ મલાવ્યું “વ્હાલી માગી, તુને રોઝડીન કાસલથી ન્હાસતી વખતે કોઇ ત્હારી સાથી તરીકે હોય તેજ હીક થઇ પડે તેમ હતું, અને આ કાઉન્ટેસ અન્ડી આપણા હાથમાં આવી ગઇ!”

“સાચી વાત.” મારગારેટ બોલી “મહારા જેની સ્કોટલેન્ડની રાણીને તો એક બાનુ સાર્થી વગર એમ એક ડેકાણેથી બીજો ડેકાણે જવાનું જાગેખી નહીં!” મારગારેટ પોતાનું જ હાથ્યા કરતી હતી, અને રાજાે મનમાં હસતો હતો!

“મગર, એ તો બતાવો કે દીવસોના દીવસો સુધી સર લુધએ મ્હનેખી કાંય પોતાનું ખરું જનાના નામ લુધજા કહી દીધું નહીં, અને તોવાબ્યા કીધી?”

“મારગ્રીટ, અગ્રીઝ મ્હારી, તું તો જાણે ખીલકુલ નાદાન થઈ ગય છે!” રાજા બોલ્યો “તુને જે કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન પોતાનું ખરું નામ લુધજા કહી દેતે તો તું કદાચ રોઝલીન કાસલમાં થોડાંકો કરી દેતે, કોઇ વખતે હસનાં બોલતાં તું તેની ગરદનપર હાથ મુકી દે કે તેને બ્હેનના નામથી બોલાવી દેતે તો પછી ત્યાં તેની, ત્હારી, અને મ્હારી હાલતખી કંફાડી થઈ પડતે; સ્હમજી મ્હારી અચ્છી?”

“હવે હું સ્હમજી.” મારગારેટ હસીને બોલી, “તેણે કરતાં કરતાં મ્હારી પર જાદુ મારવાનું કહ્યું અને આખીરમાં જ્યારે તેણે તેના જાદુઇ કલામો “હું લુધજા કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન છું” કરીને બોલી ત્યારે હું તેના હાથોમાં જઈ પડી.”

“કાઉન્ટેસ પોતાના મર્દાના સાજથી શોભી તો શોભી, પણ તેણે પોતાની એ દાસીઆનેખી ધણી આજ્ઞાકીથી ઓકરાઓ તરીકે દસાવી દીધી!” રાજા હસીને બોલ્યો.

“અને બનાવટી સર લુધએ પ્રેમ કરીને મ્હને ન્હાસાડી લઈ ત્હમો વ્હાલાના હાથોમાં મુકી દીધી.” રાજાની આંખોમાં જોતાં મારગારેટ પ્યારથી કહ્યું.

“હવે થોડાંકો રોઝલીન કાસલમાંનાંઓ જાણશે કે તેમને ત્યાં પહોંચેલા રહેલો સર લુધ તો લુધજા ઓવ મોરતન નામની બાનુ હતી અને જે ધંગલેડમાંના તેમના સગા અર્લ ઓવ મોરતનની મ્હોરદાર હતી. બીચારા અર્લ ઓવ કેથનેસે લુધજાને કદી જોયજીજ નહીં એટલે શું જાણે કે તે કોણુ હતી?”

“અને, વલી, પ્યારા ધણી, એમખી બોલોની કે રોઝલીન કાસલમાંનાંઓ એખી જાણશે કે મારગારેટ તો રાજા દેવીડની મ્હોરદાર અને સ્કોટલેન્ડની રાણી થઈ છે.” મારગારેટ ખુશી ખુશી થતાં કહ્યું.

“હા, તું કહે છે તેમજ થશે.” રાજા બોલ્યો, અને તેને વાત તુર્તજ ફેરવી નાંખતાં કહ્યું “હવે હું તો જાઉં છું વ્હાલી, પાદરીઓ બીચારા ખોટી થતા હશે, મ્હને હવે તો તેમની પાસે જવુંજ જોઈશે.”

“સીધારે; મ્હારા ધણી.” મારગારેટ કહ્યું અને રાજાએ તેને પોતાની છાતીમાં દબાવી દીધી. મારગારેટ રાજાના સીનામાં દબાઈ જતાં મનમાં ખુશી બનીને બોલી “આ સ્કોટલેન્ડનો રાજા છે, જેને હું મ્હારા ધણી તરીકે મ્હારા પ્યારા પાંસાંમાં જોઉં છું, અને તેના પ્યારા પ્યારા હોટોથી પ્યારના ખુશચક્તાર અલજાઓ સાંભરું છું.”

મારગારેટની રજા ચાલીને રાજા તે ઓરડામાંથી બાહાર નીકળ્યો, પણ તે પાદરીઓના મ્હેમાન બનવા જવાને બદલે કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનના ઓરડામાં ગયો!

પ્રકરણ ૩૬ મું.

રાજા દેવીડની દગાબાઝી !

રાજા અને મારગારેટની સાથે જ્યારે લુધઝા હતી ત્યારે તે જટલી રાજા તક નમનતાઈ ખનાવતી હતી તેવી હમણાં તે દેખાઈ નહીં. તે તો જાણે રાજા સાથે ઘાડી મીત્રાચારી હોય તેમ વરતી, રાજાને પોતાના ઓરડામાં આવેલો જોઈને તેને માન આપવા તે ઉડી નહીં, પણ તે અર્ધાં સુતેલી અને અર્ધાં ખેડેલી ઢબમાં રહી, અને રાજાને તેણે પોતાની પાસે ખેસવાની ઇશારત કીધી !

“કેમ લાલાજી, ત્હમારું રમવાનું પુટલીયું કેમ ચાલે છે, પુટલીયું ?” લુધઝાએ રાજાને હસીને કહ્યું.

“આ ચાલે છે તો ખરું.” રાજા બોલ્યો “પણ મેં જે જે ગોઠવણ કરવા ધારેલી તેમાં થોડીક ઉઠલ પાડલ આ છેલ્લા ખનાવથી થઈ ગઈ છે, હોકે !”

“હોકે.” લુધઝાએ મઝાકની ઢબે પડ્યો કીધો “અરે પણ, હોકે ને ઓકે ! આ શું ? એ દુકતી તો કેહેછ કે ત્હમે એની સાથે રોઝલીન કાસલમાં મધ્યરાત્રે પાદરીની સનમુખ શાદીના ગાંઠથી જોડાયેલા છે એ વાત ખરી કે, એખી હોકે ?”

“એખી હોકે,” રાજા હસીને બોલ્યો “અને એ પુટલીયું ફરે ન્હારા હાથમાં ધોકે ! લુધઝા, તું શું માનતી નથી કે એને મેં ધોકાથી ફસાવી છે ?”

“તે કેમ ?” લુધઝાએ પુછ્યું.

“જહાલી લુસ,” રાજા લુધઝાના હાથપર હાથ થોકાને બોલ્યો “એને તો દગાબાઝીથી ફસાવી ત્યારે ફસી, નહીં તો કેમે કરી ફસતે નહીં, હોકે ! લગન કેણુના આપના ને પાદરી શાનો ? જે સાંભલ, મ્હારી ને મારગારેટની રોઝલીન કાસલમાં છુપી રીતે શાદી તો થઇ, પણ ખીલકુલ ખનાવતી શાદી તે હતી ! સ્ટીફન કોચરેન કોઈ ઓછો બદમાશ છે કે ? એણે કોઈ એકને જબ્બો પેહરાવીને પાદરી તરીકે ઉભો કીધો. તે પાદરીએ અસતમ પસતમ બોલી જઈને લગન કીધાં, લગનની સરટીરીકેટ લખી તે ફાડી નાખવા કે કોણુ જાણે ગટરમાં હોમાવવા ગયો, અને તેમ લગન થઇ ગયાં, મેં ખનાવત કીધી અને મારગારેટ મ્હારા હાથમાં ફસી !”

“અરે પણ, એ તો લગનના સાક્ષીઓની ખી વાત કરે છે, તેનું કેમ ?” લુધઝા બોલી.

“લગનના સાક્ષીઓખી ખોટા” રાજાએ લુધઝા આગલ તે દગાબાઝી પુરી ખુલ્લી કરીને કહ્યું “સ્ટીફન કોચરેન અને રોઝલીન કાસલમાંનો એક રેડમેન નામનો નઉકર લગનના સાક્ષી બન્યા હતા, જેખી ખનાવતી હતા. કોચરેન તો મ્હારેજ માણસ. અને રેડમેનને કોચરેને લાલચ આપી હતી.”

“ત્યારે ત્હમે શું તેની દામનને ધુળમાં રમડેલી દીધી——”

“હા, તેની દામનને ધુળમાં મેલવી દીધી તેના તાજના લોભે.” રાજ બોલ્યો “એ લોભી થઇ, એ તો કાઉન્ટેસ એવ બેઝનતાર્ન થઇ હતે, પણ એને તાજનો લોભ કીધો, અને મેં તેને તાજ પહેરાવ્યું—પણ કયું તાજ? ખરું નહીં, તકલીદી!”

“પણ લાલાજી, ત્હમે તેને ચાહો છો તો ખરાને?” હુમઝાએ ગર કાઢવા માંગ્યો.

“મહેરદાર તરીકે નહીં પણ—” રાજ બોલ્યો “એ જે સીફન કોચરેનના કહેવા મુજબ નહીં ચાલી હતે અને છુપાં લગન કરવા તૈયાર નહીં થને તો એની ખુશસુરતીને લીધે મ્હને ફર્જ્યાત ખરા લગન કરીને એને મ્હારી રાણી બનાવવીજ પડતે! પણ, મ્હારા સારા નસીબે એ કોચરેનના સપાટામાં સપડાઇ, એ છુપાં લગન કરવા તૈયાર થઇ, અને મેં દગલાગાઝીના લગનથી એને મ્હારા પાંસાંમાં લઇ લીધી!”

“લાલાજી, આ ઝુલ્મ થયો છે, હોકે!” હુમઝા બોલી. “હવે એ બીચારીને ત્હમે કહી કેમ હેતા નથી કે જે ખરું તાજ પહેરવાનો એ સ્વપ્નો જુએ છે તે તાજ તો તકલીદી છે!”

“એમ કેમ કહેવાય!” રાજ બોલ્યો “એ તો એ વાત જાણે તો મ્હારી સામે દુશ્મનેત્વ એક નવું ટોચું ઉભું કરે.”

“ત્હમે બીહો છો! શું ત્હમે રાજ જેવા રાજ નથી.”

“રાજ તો છું, લેકીન સંખ્યાબધે જન્નલોથી ઘેરાયલો છું.” એક નીસાસો નાંખીને દેવીડ બોલ્યો.

“મ્હને લાગે છે કે ત્હમે પેલા દગલાસથી બીહી——” હુમઝા બોલવા ગઇ, મગર રાજએ તેના વાક્યની વચ્ચે કહી દીધું:

“અર્લ એવ દગલાસથી બીહું છું તો ખરા, અને વલી તે અરસામાં રોઝલીનવાલાંઓને મ્હારા દુશ્મન બનાડું તો પછી મ્હારી હાલત શું થાય?” દેવીડે ધાસ્તી બતાવી “અલવીરા રેમ્ઝને અર્લ એવ દગલાસે કરેલા ગયર ઇન્સાફનો ઇન્સાફ હું કરવા માટે બેસું, અને હું પોતે જ મારગ્રીટને ફસાવવાના વાંકમાં સપડાડું તો પછી મ્હારી હાલત શું? અર્લ એવ કેથનેસે અર્લ એવ દગલાસ સાથે કીધેલી શર્ત મુજબ અર્લ એવ દગલાસની તપાસ તો મ્હારે ચલાવવીજ જોઇએ, નહીં તો અર્લ એવ કેથનેસ અપમાન લઇ લે, વલી હું પોતેબી મારગ્રીટના બાઇ અને સર કેસીમીરનો ગુસ્સો મ્હારા સરપર લેવા નથી માંગતો.”

“ત્યારે ત્હમને તો જન્નળ ને જન્નળજ છે કે!” હુમઝા બોલી.

“હા, જન્નળ છે અને મ્હારો રચેલો તાગડોબી પૂરો ઉતર્યો નથી.” રાજએ કહ્યું “મારગ્રીટને મેં દમખારતન ખાતે બેઠા ખુલ્લો કરવાને બાહાણે બનાવી હતી, અને મ્હારો ઇરાદો તો એજ હતો કે તેને ત્હારી સાથે કેઠે દબાવીજ રાખવી. તે મ્હારા ગુસ્સાથી દબાઇ રહેતે, અને રોઝલીન કાસલવાલાઓ અને બીજા લોકો તો એમજ સ્હમજતે કે મારગ્રીટ કોઇ સર હુમ સાથે ન્હાસી ગઇ!”

“વહું તો લાલાજી, ત્હમે ઠીક રચેલું હોકે!” પ્રાણી મઝાક મસખરીપર આવી જતા હુમઝા બોલી “પણ, આ લોકો આવીને નડ્યા!”

“હું મહારા સપાટામાં સર ફેસીમીરને કાઢી રીતે લખને પછી સર ફક્તમીંગ જેનો એક ભેદ હું જાણું છું તેને અર્ધ ઓવ કેથનેસની છોકરી ઓવપરડીના સાથે પરણાવીને એ બધાને મહારા હાથોમાં રાખીને પછીજ હું મારગ્રીટને આ બનાવટી લગતની વાત કહેતો, અને વધી ઉપરથી તેને ચોમોળી દેતો કે લોકો તો તેને પાકદામન ધારતા નથી અને સર લુધ સાથે ન્હારી ગયલી એક ઔરત માને છે.” રાજ બોલ્યો “જો એ મહારી સાથે લગન થવાની વાત લોકો સનમુખ તે વખતે જાહેરખી કરતે તોખી તેનું કાઢ માનતેજ નહીં કેમજો હું અને સાક્ષીઓ ફરી જતો, પાદરીનો કાઢને પનો નહીં મળતો, અને સર લુધ જેવા એક સાથે ન્હારી જનાર ઔરતનું કહેવું કાઢ ખરખી નહીં માનતો. તુંનેખી હું તેની સામેજ બોલવાનો હુકમ આપતો.”

“પણ, મારગ્રેટનું ખરું જો મનાને તો ?”

“અરે, પણ મારગ્રીટને બોલવાજ કાણુ દેતો કે તેનું કાઢ ખરું માનતેખી!” રાજ બોલ્યો “મારગ્રીટનો એક ભેદ તેનેજ મોટીથી મેં એવો સાંભળેલો છે કે હું તેનું મોંદું ચુપ કરવાને સામર્થ્યવાન છું.” અને રાજ વધારે બોલ્યો “પણ, મ્હને આસપાસની જંગલોનો ખ્યાલ થાયછે ત્યારેજ હું ગભરાઈ છું કે મારગ્રીટ કહી દે. વધી, પેલો અર્ધ ઓવ બેઠનતાબન જેને મેં સ્ક્રિફ્ટ કોથરેનની સલ્લાવથી દુર રાખવાનો હુકમ આપેલો તેખી કાઢ રીતે ગીરફતા રીમાંથી ન્હારી ગયો છે!”

“આ તો એક તર્ફ પાટીયું ગોઠવાતું જાય છે અને તે બીજી તર્ફથી પડતું જાય છે તેવો હીસામ થયો!” લુધજાએ કહયું.

“હા, તેમજ છે. હું વીચારમાં અને જંગલમાં ગીરફતાર છું. મારગ્રીટ, પોતે જો દમ-બારતનમાં કાઢ રીતે નહીં આવે અને કાંઈખી વાત નહીં ફયલાવે તો મ્હને લાગે છે કે તે બહુજ અચ્છી વાત થાય. મગર, મારગ્રીટને ત્યાં આવતી અટકાવરી એ બહુજ બીકટ કામ છે.”

“તે બીકટ કામને હું સહેલું બનાવી શકીશ.” લુધજા બોલી “મારગ્રેટ લોબી છે, તે સ્કોટલેન્ડના તખ્તપર બેસવા ધારે છે—તે પોતાના સરપર તાજ માંગે છે, હોકે!”

“હવે તું હોકે ઓફેની મઝાક રહેવા દે, હું જંગલમાં છું અને તુંને હસી મસખરી સુજો છે!” રાજ કંટાસો ખાધને બોલ્યો.

“શીક ના કરો, મહારી માફક બધી ચીજ રહેલી રદમજો.” લુધજાએ કહયું “હું પોતે ત્હમારી જંગલ દુર કરીશ, લોબી મારગારેતના લોબને જડમુળથી ઉખેડીશ! રાણી બનવાની આશા બ્યારે ધીકકારમાં બદલાઈ જશે ત્યારે મારગ્રેટ પોતાના તકલીફને તાબે થઈને લાચારીએ ત્હમારી પોસેજ પછી રહેવાને પસંદ કરશે.”

“એમ જો તું કરી શકતી હોય તો પછી મ્હને આ માબદની બીલકુલ શીક નહીં રહેશે.” રાજ ખુશી થઈને લુધજાનો હાથ પોતાના હાથોમાં પકડીને બોલ્યો. “મગર, તું કેમ કરી શકશે?”

“ત્હમે તે મહારી પર છોડો.” કાઉન્ટેસ બોલી “અને હવે ત્હમે એક કામ કરો, જાઓ ત્હમારાં લીઆસમાં થોડો ફેરફાર કરો, અને મારગ્રેટ ને હું મેઝપર જઈએ કે ત્હમોખી ત્યાં આવજો.”

“અચ્છી અઝીઝ, તેં મ્હને આશયી ભરપુર યનાવ્યો છે.” રાગ્નએ ખુશાલી દરશાવી
“હું ત્હારા વચન પર ભરસો મુકું છું.”

તે પછી રાગ્ન ગયો, અને તેના જવા બાદ લુધઝાએ મોડને હુકમ કીધો “સ્ટુઅર્ડ
લોકપેર પાસે જા, અને તેને કહે કે ઘણીજ છુપી રીતે તે મ્હારી પાસે પેલી ખોપરી લાવે—
ચોંક ના, છોકરી, તું ખીલી ના, મગર હીમતથી જા.”

“ખોપરી, યાનુ?” શીકી બની જમને ધ્વજતી ધ્વજતી મોડ બોલી.

“હા, ખોપરી.” કાઉન્ટેસે જોરથી કહ્યું, અને પછી તેને પતાવતી તે બોલી “છોકરી, તું
ગભરા નહીં.” જમને લોકપેરને કહે કે અક્તરખાનાને છેડેના તાકપરથી ખોપરી લઈ આવે.”

મોડ ગભરાયલી ગભરાયલી પોતાની શેઠાણીનો હુકમ અજ લાવવા ગયો, અને લુધઝા પોને
મંગાવેલી ચીઝની વાટ જોતી બેસી.

પ્રકરણ ૩૭ મું.

તાજદાર ખોપરી !

આપણે જોઈ આવ્યા છીએ કે રાગ્ન દેવીડની બધી ગોઠવણીજ લુધઝા જે રોઝલીન
કાસલવાલાંઓથી અજાણ હતી તે મંગલેડથી ખાસ સ્કોટલેન્ડ આવી હતી, અને રાગ્ન સાથની
લુધઝાની રોઝલીન કાસલમાંની બધી ખાનગી વાતચીતથી કાસલ એવ દાલકીયની ગોઠવણ ચર્મ
હતી જ્યાં મારગારેટને લુધઝા સર લુધના મહીના લીધાસ તથે ન્હસાડી લાવી હતી! ચોક્કસ
નઉકરો રાગ્ન દેવીડના હાથમાં હતાં જેઓ સાથ તેમના માલિકની મ્હોરદાર લુધઝાને રાગ્નએ
ઓળખાવી હતી કેમજે તે નઉકરોએ સ્કોટલેન્ડમાં અગાઉ કદીખી લુધઝાને જોઈજ નહીં હતી.
કાસલમાં આવ્યા પછીના હુંક વખતમાંજ લુધઝાએ નઉકર લોકપેર સાથે ખાનગી કાંઈ ગુફતેગો
કરી હતી.

આટલો ખુલાસો કરી આપણે આગલ વધશું:

રાગ્ન દેવીડ, મારગારેટ, અને લુધઝા જમવા માટે મેઝ આગલ બેઠાં છે, અને લુધઝાના
કહેવાથી મેઝ આગલનાં નાકરો દુર થવાને સમયે તેઓ પોતાની ખાનગી વાતો કરે છે.
“આપણી વ્હાલી મારગ્રેટને હું એના સાદા મારગ્રેટ નામથી જો બોલાઉં અને એને રાણી
કહીને જો નહીં બોલાઉં તો હું નહીં ધારતી કે એ ગુસ્સે થાય.” લુધઝા બોલી.

“હા, મહને મારગારેટના નામથીજ બોલાવ, વ્હાલી લુધઝા.” મારગારેટ લુધઝાનો પ્યાર
પોતાની તર્ફ ધણો ધારી ખુશ થઈને બોલી.

“એ રાણી બનવાની વાતે તો મોંઢકાણુ કીધી!” રાગ્ન હસીને ભરમમાં બેઠ્યો “આ જે
રમખાણુ થઈ ગયું તે જોયું કેની? દમખારતન માટે ખુલાસો કરવાનો ઇરાદો નક્કી કીધો
પછી અને આં કોઈલામાંની પવીત્ર જગ્યા આગલ મારગ્રેટને બેસાડીને તેની તર્ફથી મેં ધીરજ

ધરવા માટેનું વચન લીધું અને અમો સાથે મંદગી કરી રહ્યા પછી હું પસાર થઈ ગયો કે તેજ વખતે ધાંધલ મચી રહી, અને એવો ભાગ સર કેસીબીર અને અર્ચ એવ બેઝનતાઈન સાથ ત્યાં આવી લાગ્યો. મહને દરવાજાની ચીરમાંથી આવજા આગ્યો, હું થોભ્યો, અને કોઈ કોઈ ચીજ મેં સાંભળી, અને જ્યારે મહારેથી નહોતજ થોભાયું ત્યારે હું ત્યાં ધસી ગયો.”

“એ બધી વાત તો થઈ.” લુધઝા બોલી “મગર, હું એમ કહું કે રાજ નામવરના સરપરથી સીદા દગલાસના કજીયાની જગ્યા દુર થઈ જાય તે પછી ત્યારે ખુલાસો જાહેર કરે તો નહીં ચાલે કે મારગેટ?”

“હુંબી એમજ કહેતો હતો,” રાજએ ટેકા આપ્યો “મહારી અઝીઝ મારગેટ જે સીદા દગલાસની જગ્યા દુર થઈ ગયા બાદ પોતાને રાણી તરીકે જાહેર કરે તો ધણુંજ અહેતર થાય, મહારા જનને કરાર થાય.”

“ત્હમારા જનને કરાર જે થતી હોય તો મહને કાંઈ વાંધો નથી.” મારગારેટ બોલી “હવે મહારા સગા સ્નેહીઓનીથી પચાતી મહારે સરથી દુર થઈ ગઈ છે તો નવવાણું ત્યાં ભર્યાં સો. સીદા દગલાસનો ફેસલો થઈ જવા બાદ હું મહારો ખુલાસો બાહાર પાડીશ. અદકે મહારા ધણી હાથ પકડીને બધાની આગલ કહેશે કે “મારગેટ મહારી મહારદાર છે, અને એ સ્કોટલેંડની રાણી છે.”

“એશક” રાજએ કહ્યું, અને તેણે નીચેથી લુધઝાના પગપર પોતાનો પગ દાખ્યો, મતલબ કે મારગારેટને “સુજમાં રાજ બોલવા દેવી!” એમ તે લુધઝાને કહેવા મચ્છતો હતો!

“પણ, મહારું બીજું કહેવાનું એમી છે કે સ્કોટલેંડના રાજએ પોતાની રાણીને સ્કોટલેંડના પાયતખા એદીનબરોમાંજ જાહેર કરવી.” લુધઝા બોલી.

“તો તેમાં વાંધો શું છે?” તુર્તજ રાજએ ભાંગેલા બાંધુનો ટેકો આપી દીધો! “દમખાર તનમાં સીદા દગલાસનો કજીઓ પુરો થયા પછી નહીં અને એદીનબરોમાં દાખલ થવા પછી હું મારગેટને રદયતની સનમુખ રાણી તરીકે બાળખાનું તો તેમાં વાંધો શું છે?”

“દમખારતનમાં ધણો વખત ખોટી થયું પડશેમી, અને સીદા દગલાસની પંચાતીનો નીવેડો આવી ગયા પછી મહારો ભાઈ અને મહારાં અઝીઝો બધાં મહારો ખુલાસો તુર્તજ માંગશે, અને તે વખતે જે આનાકાની હું કરીશ તો તેઓ મહારી પર બ્હેમ પાકકો કરી દેશે, માટે માફ કરો મહારા ધણી.” મારગારેટ બોલી.

અને રાજ કાંઈ વધારે બોલીને પાડીયાં ગોઠવવાનો ધરાદો કરતો હતો, તેટલાં લુધઝાએ રાજનો પગ દાખ્યો અને મારગારેટની નજર ઝરા ફેરવાતાજ તે ટકનો લાભ લઈને તેણે રાજને ચુપ થવાની ધશારત કાઢી.

“કેમ, બોલતા નહીં?” મારગારેટ પુછ્યું “ત્હમો મહને શું કહેવા માંગો છો તે કહો.”

“જેવી ત્હારી મર્ઝી.” રાજએ કહ્યું, અને તેણે વાત ફેરવી નાંખી. જે પછી બીજી ત્રીજી વાતો કરીને તેઓ જમી ઉઠ્યા.

તે બાદ સુવાનો વખત થયો, અને રાતના પહેરી સુવાના કપડાં અદલવા માટે તે ત્રણે પોતપોતાનાં ઓરડામાં ગયાં.

મારગારેટ જેવી પોતાના ઓરડામાં દાખલ થઈ કે તેણે ત્યાંની એક ન્હાની મેજપર ચાર મીણુખતીઓ બળતી જોઈ જેની વચ્ચેવચ્ચ લાલ મુખમલ્લના એક તકીઆપર માણસની ખોપરી મુકવામાં આવેલી હતી, અને તે ખોપરીપર તાજ મુકેલું હતું. આખ વગરના બે ગોખશ્ચા અને દાંતો સાથ તે કદર બીહામણા દેખાવની ચીઝ જાણે ત્યાં તેની મસખરી કરતી પડી હતી!—

મારગારેટ પોતે તાજ માંગતી હતી અને તાજ તો માણસની લાશમાંથી બાહાર આવેલી તે બયાનક શક્લની ખોપરીપર મુકવામાં આવ્યું હતું!

મારગારેટ તે જોઈનેજ બીધી, તેને તમભર આવી ગયા, અને મૈત આવ્યું હોય તેમ શીકા બની ગઈ. ધાસ્તીની ધ્વજરીથી તે ધ્વજને ત્યાં ઉભી રહી પેલી બચકાર ખોપરીને જોતી હતી તેવામાં કોઈનાં પગલાં વાગ્યાં, મારગારેટ ફરીને જોયું, અને ત્યાં મોડ જણાઈ.

મોડની નજર તે વખતે ખોપરીપરજ હતી, મગર તે બીહીધેલી નહીં જણાવવાથી મારગારેટ તેની આગલ દોડી ગઈ—તેણે તેના હાથ પકડી લીધા—તેના ચહેરામાં જોયું—અને પુછ્યું: “મોડ! આ ખોપરીની વાત તું જાણતી હોય એમ મહને લાગે છે!”

“હા, બાનુ” મારગારેટના પગો પાસે પડી જઈને મોડ બોલી “મહારી મર્જી એવી થઈ કે ત્હમને ખરી વાત કહી દેવી, અને તેથીજ હું હીંયાં આવી, કારણ કેજે બચકાર ચીઝ હીંયાં મુકેલી છે તો ખ્યાલે મહને કરડાયા કાઢી, અને હું ત્હમારી તર્ફ લાગણી ધરાવતી હોવાથી ત્હમને કહેવા હું આવી.”

“તું જાણે છે? ઉઠ તો, મોડ, ઉઠીને મહને સાચી વાત કહી દે, અને તેના બદલામાં તું જોશે કે હું ત્હારી તર્ફ મહેરબાન થઈશ, અને બચિપયમાંથી મહેરબાન રહીશ.” મારગારેટ મોડને ઉઠાડતાં કહ્યું “બોલ, બોલ, કોણે મહને બીહીધરાવવા અને નારાજ કરવા આ બચકાર ખોપરી મહને આપવામાં આવેલા મહારા એ ઓરડામાં હમણાજ મુકી? પહેલાં તો એ હીંયાં નહીં હતી, અને હવે કોણે આ તાજદાર ખોપરીથી મહને ધ્વજનવી?”

“મહને કેહતા દુખ થાય છે કે મહારી શેદાણીએ.”

“ઓહ! કોણે? કાઉન્ટેસે?” ધીમા ઉઠા આવાજથી મારગારેટ અગ્નયબી સાથે બોલી “વાર, મોડ, તું મહને એ કહે કે તું જાણે છે ખરી કે હું ખરેખર કોણ છું? તુને કદાચ ત્હારી શેદાણીએ તે ભેદ કહયો હશે! છોકરી, તું શરમાય છે! તું નીચુ કેમ જુએ છે? શું છે, બોલ! અરે, શું તું કાંઈ ખોટા વીચાર ધરાવે છે! માથું શર્મથી નીચું નમાવે છે? એ શું છે? બોલ, બોલ, તું મહને ઓળખે છે કે હું કોણ છું?”

“હા, બાનુ.” મોડ ઘણા ધીમા આવાજથી બોલી “ત્હમે મારગારેટ ફીટઝએલન છે, અને—અને—”

“અને શું? બોલ.” મારગારેટને શક ગયો.

“અને ત્હમે રાજ દેવીડના માનીતા બાનુ છે.” મોડે બોલી દીધું.

તે સાંભળીને મારગારેટ ગુસ્સાથી ઝમીનપર પગ થોકયો, અને નાસીપાસીથી તેમણી “ઓ, ત્યારે શું મહારા સારા નામને આવો સીલા ડાઘ!—મગર, હું ત્હારીપર ગુસ્સે કેમ થાઉંબી? મોડ તું તે મોટા ભેદથી નાવાકે છે! પણ, બ્યારે તું મહને ખાનગી વાતથી ત્રાંકેફ કરી

ચુકી છે તો હુંબી તુંને મ્હારી ખાનગી તે વાત કહેવાને અચકાતી નથી. હું કાંઈ રાજા દેવી-ડના પ્યારનું એક પક્ષીદ પુટયું નથી, મગર હું તો રાજાની પરણેલી મ્હોરદાર અને આ સ્કોટ-લેંડની રાણી છું.”

મોડ તે સાંભળીને ચોંકી, તે મારમારેટ તરફ ડોળા ફાડી ફાડીને જોવા લાગી, તે યુગ્મ-વાયલી અને ગભરાયલી બની ગઇ, તેની હોશ ગોયા ફરામોશ થઇ ગઇ, મગર સુધ્ધી ઠેકાણે લાવતાંજ તે યુગ્મને બેસી ગઇ, અને બોલી “માનવંત રાણી સાહેબા, મ્હને માફ કરો. હું નહીં જાણતી હતી કે હું ત્હમો રાણીની સનમુખ ઉભી રહી વાતો કરતી હતી. મેં કાંઈ ગયર-સુઝકાઈ વાપરી હોય તો મ્હને માફ કરો, નામવર રાણી.”

“ઉઠ, મોડ” યુગ્મને પડેલી તે છોકરીને ઉઠાડતાં મારમારેટ બોલી “તું નીરદોષ છે. અને હવે, તું સ્કોટલેંડની રાણીની એક લાયક સાર્થી બની છે. અને હવે મ્હને તું જલ્દીથી કહે, જવાબ આપ કે રાજા-મ્હારા ધણી-તેવણુ પોતે માહીર છે, એ વાત જાણે છે?—પણ, ઓહ! હું તેમ માનતી નથી.”

“માનવંત રાણી” મોડ બોલી “કાઉન્ટેસે અકતરખાનામાંથી લોકચેરને તે ખોપરી લાવવા માટે કહયું તે સીવા વધુ હું જાણતી નથી—રાજા નામવરને આ ખોપરીને હીંયાં મુકવામાં આવેલી છે તે વાતની ખબર છે કે નહીં તે ખીના હું જાણતી નથી. લોકચેરને ખોપરી લાવવા માટે કહેવા સાથે મ્હને કાઉન્ટેસે હુકમ આપેલો, અને લોકચેરનાં કાઉન્ટેસ પાસ જવા પછી ખાનગીમાં કાંઈ વાત થઇ હતી જેનું પરીણામ આ છે, મ્હને કાઉન્ટેસે આ વાત કાંઈને નહીં કહેવાનો હુકમ કીધો છે, મગર ત્હમને કહેવા વગર મ્હારો છવ માન્યો નહીંજ.”

“અને, મોડ, તું શું એમ ધારે છે.” મારમારેટના મલામાં જાણે ધ્રુવો ફયલાયો હોય તેમ તે યુગ્મલાતી ગલગલા સાદથી બોલી “કે મ્હારા ધણીએ આ ખોપરીને હીંયાં મુકવા માટે કાઉન્ટેસને ઉશ્કેરી છે.”

મોડના મનમાં આવ્યું કે રાજા તે વાતમાં શાખીલ હોવાજ જોઇએ કેમજે કાઉન્ટેસની સુલાકાત પછી રાજા તેના ચોરડામાંથી નીકળ્યો કે કાઉન્ટેસે તેને (મોડને) ખોપરીના હુકમ માટે બોલાવી હતી! મોડે તેમ માન્યું અને તેથી તે બોલી શકી નહીં, તે યુગ્મયુગ્મ ઉભી રહી, અને તેની યુગ્મકીદી જોઇને મારમારેટ સ્હમજી જઇને નીરાશ થઇ બોલી “બસ! હું તુંને સ્હમજી શકું છું, મોડ.”

“ઓહ! હું ત્હમારી ખીદમત આ બાબદમાં કેવી રીતે બચવી શકું?” મોડને મારમારેટ માટે લાગી આવવાથી બોલી “ત્હમને નાકુપુલ રાણી ગણવામાં આવેલા છે—અને, તેથી, બેશક ત્હમે સીતમસ્તીદા છો.”

“શાંત થા, મ્હારી અચ્છી સાર્થી, શાંત થા.” મારમારેટ બોલી, “મ્હારે હવે કંઈ જાતની રમત રમવી તેની મ્હને પુરી માહિતી છે—અને તે રમત હું ઝુરૂરજ રમીશ. એ લોકે મ્હને ગભરાવી નાખવા આવી ખોપરીને દેખાવ મુકયો છે, અને એઓ ધારે છે કે એને લીધે હું મ્હારી ધારણામાં પડાત પડીશ. મગર, મ્હને મ્હારી વાત અને આ ધારણા રાજાથી પોલીસા રાખવી પડશે. મોડ, તું જાણે છે કે આ ખોપરી ક્યાંથી આવી?”

“રાણી નામવર,” મોડે ખુલાસો આપ્યો. “એ બકતરખાનામાંના તાકપરની છે, અને ધાતુની બનેલી છે.”

“બકતરખાનામાંની તાક?”

“હા, બકતરખાનામાંની.” મોડે કહ્યું. “એ આપણા રાજના પીતા મરહુમ રાજ રોબટ બ્રસના પુટલાની ઉપ—”

“બસા બસા!” તે સાંભળીને ચક્રર આવી જવાથી મારગારેટ વચ્ચે બોલી પડી, “બંધ કર, હું સ્થગિત!” અને તે દીવાના આદમીની અદ્યથી તે ખોપરી આગલ ધસી ગઈ, તેને પોતાના હાથમાં ઉપાડી લીધી, અને તે ઓરડામાંની એક સંદુકમાં નાંખી દીધી. “જે સીઝ મહને ગભરાવા માટે હીંચાં પડી હતી તેને મેં જેમ મહારી નજરોથી દુર કરી દીધી છે તેવીજ રીતે હું મહારા દુશમનોને પ્રપંચ ઉધો વાલીને મહારી નજરોથી દુર કરી શકીશ. ઓ! કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતના! હવે હું તુને બરાબર ઓળખી ચુકી છું! ઓ! દેવીડ, રાજ દેવીડ, તું એ જોઈ શકશે કે તુને સખ્ત કુવતની અને મજબુત કસદની એક દરાવબરી બાનુ સાથે કામ પડ્યું છે!”

અને, પછી, તે શાંત થઈને મોડને જોઈ બોલી “મોડ, આગલ આવ” અને મોડ આગલ આવી કે તેના સુદેહ કપાલપર એક ખોસો લેતાં મારગારેટ કહ્યું “અઝીઝ, તું ખામુશ રહેજો. તું આજથી મહારીજ છે, અને તેથી કાઉન્ટેસની હીલચાલપર ધ્યાન આપજો. મહને તાજદાર ખોપરીથી બીહવરાવવાની વેતરણ કરનાર એ ઔરત હવે પછી મહારે માટે વધુ મોટા પ્રપંચ ચલાવશે એમ મહને લાગે છે અને તેથી તું તેની હીલચાલપર ધ્યાન આપીને મહને બધું કહી દેજો. મગર, યાદ રાખ, એ પ્રપંચોઆની સામે મહને રાણી કરીને નહીં બોલાવતી, નહીં તો એ લોક ત્હારી બાબદગાં ચેતી જશે. અને, હવે, આવતી કાલે છુપી રીતે યા ખુલ્લી રીતે તુને મહારી હમરાહ થવું પડશે.”

મોડ ગઈ, અને તે પછી મારગારેટને રાજ દેવીડ મળ્યો. કાઉન્ટેસના પ્રપંચમાં રાજ શામીલ હતો તેવી કોઈ નીશાની રાજના ચહેરા પર જણાઈ નહીં. અને અઝીઝ વાંચનાર, પોતેથી તો જાણે છેજ કે રાજ દેવીડ તે તાજદાર ખોપરીના બચકાર દેખાવવાલા બનાવથી પોતેથી નાવાકેદ હતો.

પ્રકરણ ૩૮ મું.

મારગારેટ નજરકર્ષક!

ખીજી સ્થવારે રાજ દેવીડ છ વાગતામાં ઉઠ્યો અને તેણે જ્વાની તદ્દયારી કરવા માંડી. તેણે મારગારેટ સાથે દમખારતન નહીં આવવા વીશે એક વાક્યખી મુખથી કાઢ્યો નહીં હતો. તેની પોતાની મતલબ તો એજ હતી કે મારગારેટ હાલમાં દમખારતન નહીં આવે તો સાર.

પણ મારગારેટની મજબુત મર્જી જાણ્યા પછી તે માટે રાત્રે બોલવાની હીમત તે ચલાવી શક્યો નહીં! તે હમણાં જતી વખતે બોલી જવા માંગતો હતો, મગર મારગારેટને સુતેલી જોઈને તેણે તેને ઉઠાડીને ભડકું લગાડવાનું મુનાસેબ ધાર્યું નહીં.

“એ ઉઘાય છે,” રાજ તે ખુબસુરત ચહેરે જે તકીઆપર પડેલા સુંદર કાલા લાંબા બાલોની ઘટા વચ્ચે ગોચા સીદા વાદલીપર સુફેદ ચંદ્ર ઉગ્યો હોય તે મીસાલ ખુશનુમા હતો તે જોઈ જોઈને મનમાં બોલ્યો “એ ઉઘાય છે—અને મહારે આટલે સફળિથી એને ઉઠાડવી જોઈએ નહીં, હું એને ઉઠાડીશ તો એની મીઠી નીંદમા ખલલ પહોંચશે અને તે મહારી રીત માંચાથી દુર કહેવાશે, વધી, જે એને ઉઠાડીશ તો દાલકીથ અને દમખારતનની અસલીજ વાતની ખટપટમાં મહને રોકાવું પડશે. તેનાં કરતાં બહુતર તો એ છે કે હું લુછાની મુનસરીપર એ બાબતને છોડીને હીંચાંથી જતો રહું.”

લુછા એવ મોરતનપર તે વાત છોડીને રાજ દેવાડે જેમ અને તેમ વગર મગજ કરવે બાહાર જવાનો પોતાનો ભપકદાર લીલાસ સજી લીધો, અને ઓરડાના દરવાજાથી નીકળી જવા અગાઉ તે પાછો મારગારેટની પાસે ખીજાના આગમ જમ ઉભો અને પોતાના પ્યારના પુરુશને નીહાલવા લાગ્યો. તે ચંદ્રસમાન ચહેરાની આંખો હમણાં બંધ હતી, લેકીન તેની નીચે અને ઉપરના એ પાંપણોની વચ્ચેના બાલો એવી રીતે એકબીજાથી મઝ્યાં હતાં કે જાણે તે ખુબસુરત પુલોની વચ્ચે રેગ પડી હોય તેવું લાગતું હતું. મોંઢાંની દાગડીના ઉપર અને નીચેના ચુલાખી એ ઢાંકણો સ્હેજ ખુલ્લાં હતાં, અને તે ખુબસુરત હોટાની ચીરમાંથી મોતીઓની હારખંધ કલીઓ સમાનના દાંતો જુદકાવી જુદકાવીને બાહાર જોતાં હતાં. આફનાયની પ્યારી રૈશની સ્થવારના ગચપણના કીરણોથી મારગારેટના ચહેરાપર પડીને તે સુંદરીના મુખમલ સરખા નરમ અને દુધ પર નાંખેલા ચુલાખના પાંદડાં મીસાલ સુફેદ—ચુલાખી ગાંધોને ઓરખી ઝીઆદા ખુબસુરતી આપતી હતી. ગોચા ખામીજ નહીં હોય તેવા સુંદર દેખાવના મારગારેટના માથાને તે બાલોથી શોભા મળતી હતી જે ચુલાહાર લટોમાં જુદલતા હતા. તે લાંબાં સીદા બાલો લીખરાઈને ટકીઆપર પડેલા હતા અને તેની લાંબાઈને સખમે મારગારેટનો એક હાથ તો તેમાં છુપાઈ ગયો હતો! મગર, ખબાં મુઢીને ખુલ્લો ખીજો હાથ ચોલી રોકા પહેરેલી બંદીની સીદા મુખમલમાંથી હાથીદાંત મીસાલ સુફેદ તેના ભરાવા અને ઘટમથી ઘણા શોભતા. રાજએ મારગારેટને વખાણથી નીહાવી અને તે ફરીથી ખીજો લુબાલ ગયો કે તેણે તે વખતેખી ચાલ્યું કે તેના ચુલાખી હોટાપર એક બોસો લઇ લે! મગર, નહીં. તે જ નંગી ઉઠે તો વલી પાછી દમખારતનની વાત ચાલે અને ભૂટી ખીગડી જાય! તેથી, તેણે અલગી એક નનનીસી ચુખી મારગારેટના ગાલપર લીધી, અને ત્યાંથી આહીસ્તા કદમોએ તે સટકી ગયો.

કાઉન્ટેસ એવ મોરતનનેખી તેણે નહીં જગાડી, પણ તેણે પોતાના ખાસ નૌકર પાસે ચા નાસ્તો મંગાવી લીધો, અને પછી તે પોતાના રીસાલા સાથે કાસલ એવ દાલકીથ છોડી ગયો.

રાજ આરામ લેવાના કમરામાંથી બાહાર પડ્યો કે મારગારેટ પોતાની આંખો ખુલી નાંખી! તેને રાજ બ્યારે નીહાલતો હતો ત્યારે તે કાંઈ ઉઘમાં નહીં હતી, મગર હવે તે સાવચેતીથી કામ લેવાનો વીચાર કરતી હોવાથી તે જાણે નીંદના હાથમાં ચીરકતાર હોય તે મીસાલ ઢોંગથી આંખો બંધ કરીને પડી રહી! તે રાજની મતલબ ખામી ગઈ હતી કે દમ-

ખારતનમાં હાલમાં લગનનો ખુલાસો થાય તેવું તે ઇન્છો નહીં હતો, અને તેથી જો પોતે કહે અને દમખારતન નહીં જવા વીશે રાજ નેને મનાવી પઠાવીને વચન લઇ લેતો પછી પોતાની ધારણા પાર નહીં ઉતરે તેવી મતલબથી મારગારેટ ઉંઘરાના ઢોંગથી બીજાનાપર પડી રહી!

થોડા વખ પછી મોડ મારગારેટના ઝોરડમાં આવી, અને મારગારેટ તેને પોતાના પાંસાંમાં દાખી. મારગારેટ તે જવાન મદદગારને પોતાની તફ ખતાવેલી વફાદારી માટે ધણી ચાહતી થઈ હતી અને તેથી તેણે તેને ખરા વફાલથી ગળે વલગાડી.

“મ્હને કહે, મોડ “મારગારેટ મોલી “કે તેં કાઉન્ટેસને જોધ છે?”

“હા, માનવંત રાણી, મેં હમણાંજ તેને જોધ છે.” મોડે જવાબ આપ્યો.

“હાં, તો તું મ્હને એમી કહે કે તેં આજે સહવારના એ દગાખાઝ કાઉન્ટેસને મ્હારા બાદશાહી ધણી સાથે વાત કરતા જોધ, વાર?” મારગારેટ પુછ્યું.

“બીલકુલ નહીં, રાજ નામવર ગયા ત્યારે તો કાઉન્ટેસ બીજાનામાં હતી, જે પછી કહી, અને તે પછી મેં એક ભય આપનારી ખબર સાંભળી.” મોડ મોલી.

“ભય આપનારી ખબર! તે શું?” મારગારેટ ગભરાઇ ગઇ. “મ્હારે માટે શું કોઈ નવો પ્રપંચ ઉભો થાય છે?”

“દગાખાઝ કાઉન્ટેસે વધી કાંઈ નવો શીતો જમાડ્યો છે.” મોડ મોલી.

“તે શું છે તે જલદી મોલ, મોડ, મ્હારી આગુરતા ધણી વધી જાય છે.” મારગારેટ કહ્યું.

“ત્હમો નામવર રાણી આ મકાનમાં ત્હમને પોતાને હવે નઝર કમ્હ હાલતમાં જોશો.” મોડે ઝડપથી કહ્યું.

“નઝર કમ્હ?” મારગારેટ વધારે ગભરાઈ “તે કેમ? તેં કેમ જાણ્યું?”

“હું ત્હમને કહું.” મોડે કહ્યું “ગઈ રાત્રે ત્હમારેથી છુટી પડીને હું બ્યારે ગઈ ત્યારે કાઉન્ટેસ મ્હને પુછવા લાગી કે પેલી તાજદાર બોપરીથી ત્હમારીપર કેવી અસર થઈ હતી?”

“વાર, તેં શું જવાબ આપ્યો?”

“મે તો એમજ અડાબતું કે હું બ્યારે ત્હમારી પાસે તે ઝોરડામાં આવી ત્યારે એકપર બોપરીમાં નહીં હતી, તાજબી નહીં હતું, અને કાંઈ હતુંજ નહીં, અને ત્હમારા અહેસાસ મ્હને કાંઈ ફેરફારબી લાગ્યો નહીં!”

“ઠીક કીધું, ધણજ નેક કીધું.” મારગારેટ મોડની દુશ્ચારીને વખાણી “એ મ્હને નહીં ગભરાયલી જાણીને કાંઈ બકી મોલી કે?”

“મ્હને અનેક સવાસો પર સવાસો પુછવા, પણ મેં એવી સફાઈથી તેના જવાબો આપ્યા કે તે એમજ સહમજ ગઇ કે ત્હમો તે બોપરીથી બીલકુલજ ગભરાયા નહીં હતા અને કાંઈ અદેશબી નહીં કરતા હતા. ત્યારે તે બડગડી કે ‘હવે ત્યારે વધારે સખ્ત પગલાં ભરવા પડશે. એજ મોલી અને તેનો મ્હેરો કાંઈ ગુસ્સાભર્યો બની ગયો.”

“મગર, મોડ, તું પેલી ભયભીત ખબર ઉપર જલદીથી આવ” મારગારેટ કહ્યું “કાઉન્ટેસ

જે વાક્ય બડબડી ગઇ તેની ઉપરથી તું જે બચીત ખમર મ્હને કહેવાની છે તેની શુરઆત મ્હને મલી શકે છે. એ સખ્ત પગલાં ભરવા વીશે બડબડી મ્હને તે સખ્ત પગધું હોવું જોઇએ કે જેની અસરથી મ્હને નજર કેંદ કરવામાં આવે ! ત્હારી વાત આગલ ચલાવ, મોડ.”

“હમણાંજ, લોકપેરને કાકિન્ટેસે કહ્યું કે તમેલાના દરવાજામાં ધ રાખે અને કોઇથી આદમીને તમેલામાંથી એકથી ઘોડો દાલકીયના કીલ્લાની બહાર જવા માટે નહીં આવે.” મોડે પોતે સાંભલેલી વાતચીત મારગારેટ આગલ કહી “અને, ત્હમો પોતે જો બહોંસ કરીને ઘોડો માંગે તો ચરોપરના પુલો ઉંચકી લેવામાં આવે અને તેમ કરીને ત્હમને આ મકાનમાંજ રહેવા દેવામાં આવે.”

“હા, મ્હને દમઆરતન જતી અટકાવવાનો આ કીક પ્રપંચ રચાયો છે” મારગારેટ દીલગીર અદથી બોલી “હું દમઆરતન કાલે નહીં પહોંચી શકું તેથી મ્હને આજથી હીંયાં નજર કબ્જ કરવામાં આવી છે ! દેખાઇતું છે કે રાજ દેવીડની હું પરજોલી મહોરદાર છું તેના ખુલાસો કાલે દમઆરતનમાં હું નહીં કરી શકું તેનીજ આ બંધી ધડકડી છે, મગર રાજ દેવીડ પોતે કદીથી એમ બોલવાની હીમત તો નહીંજ કરી શકશે કે હું તેની પરજોતર નથી—હું સ્કોટલેંડની રાણી નથી ! મોડ, મોડ, હું હવે એક રાણી તરીકેનો મહારો હુકમ આ મકાનમાં અમલમાં મુકાય તેવું કરવા માંગુ છું. તું જ, જઇને લોકપેરને હીંયાં મહારી પાસે બોલાવ, હું રાજ દેવીડની મહોરદાર તરીકે તેને હુકમ કરીશ કે આ કીલ્લાની આસપાસની ચરપર પુલો રહેવા દે અને બે ઝડપી ચાલના ઘોડા તુર્તજ મહારે હવાલે કરે. પછી હું જોડે છું, મોડ, કે લોકપેર રાણી મારગારેટનો હુકમ માને છે, કે એક કાકિન્ટેસનો ?”

“અફસોસ !” મોડ દીલગીરીથી બોલી.

“કેમ ? અફસોસ કેમ કરે છે, બહાલી મોડ ?” તેના ચહેરા કીકી કીકીને મારગારેટ પુછ્યું.

“તે પ્રપંચા દદાએ લોકપેરને તે બાપે પહેલાથીજ સ્હમગવી રાખ્યો છે !” મોડ બોલી.

“શું સ્હમગવ્યું છે ?” મારગારેટ આતુરતાથી પુછ્યું.

“કે ત્હમે રાજ દેવીડના ઘણા માનીતા પ્યારના પુટલા હોવાથી ત્હમે મનમાં એમજ ખ્યાલ લઈ જન્યો છો કે ત્હમે સ્કોટલેંડનાં રાણીજ છો ! અને, તેથી, ત્હમારા ખ્યાલને હસી કાઢાડવા અને ત્હમારા બોલવાને ખ્યાલી બકવાત સ્હમજીને તેપર બીલકુલ અમલ નહીં કરવો.”

“અફસોસ.” મારગારેટ દુખથી બોલી “એ દદાએ એમ સ્હમગવીને મ્હારો રસ્તો તમામ બંધ કીધો છે.” તેમ મારગારેટ બોલી અને પાસેની બેઠકમાં ફસડાઈ પડી. તેના ચહેરા ઉપરની સુખી ગાંધા તમામ ઉડી ગઇ અને તે મુખડો શીકા બની ગયો.

તે થોડે વખતે બોલી, અને ગલગલા સાદેજ બોલી “મોડ, તું શું મ્હારે માટે ધારે છે ? તું મ્હને રાણી માને છે કે નહીં ?”

“હું માનું છું.” મોડે ઘણો ભાર મુકીને કહ્યું “ત્હમે એક અનીતીભરી ચલણ ચલાવેજ નહીં, ત્હમે રાજ દેવીડના ખરા મ્હોરદાર છો એમ હું ખાતરીથી માનું છું. ત્હમે રાણી છો એમ હું ખરા દીલથી માનું છું, અને ત્હમારી નોકરી કરવા ખડે પગે તૈયાર છું. મગર, લોકપેર તેમ માનવાનો નથીજ, અને ત્હમારી સેવા કરવાનો નથી.”

મારગારેટ મોડને પોતાની પાસે ખેંચી લીધી; અને તેના માથાપર હાથ પસવારીને ક્ષયું “મહારી અચ્છી સાર્થી, રોકોલેડની રાણીની તું સાચ્ચી સાર્થી તરીકે હમેશા બહાલથી રહેશે.”

તે પછી થોડીક ચુપકાદી ફયલાઇ, જે દરમ્યાન મારગારેટ સોંચમાં ગીરફતાર હતી અને મોડ તેના ગમગીન ચહેરા ત્યાંથી ખેડી હતી.

“મ્હને એક વીચાર આવ્યો છે.” મારગારેટ પોતે આખીર ચુપકાદી તોડી ‘હીંચાંની આ નઝર કુંદ હાલતમાંથી છુટવાનો એક રસ્તો છે.”

“શું રસ્તો છે ? બોલો.”

“તું ઘોડો લીધા વગર હીંચાથી જય તો ત્હારેથી નહસાય તેમ છે” મારગારેટ સ્દમ-બન્ધુ “મોડ. તું આ મકાનથી બહાર જા, બાહારથી કોંથી જો કાઢનો ઘોડો મને તો બાડે લઈ લેજો, અને રોઝલીન કાસલમાં જઈ પહોંચ અને મહારી કબજા હાલતની તું ત્યાં ખપ્પર આપી દે.”

“મ્હને ઘોડો નહીં મલશે તો હું પગે ચાલતી જઈશ.” મોડ ધણી ઉલટમાં આવી જઈને બોલી “હું ત્હમારે માટે મહારો જાનખી કુર્યાન કરવા તંબ્યાર છું.”

“મહારી અચ્છી અઝીઝ” મારગારેટ ઉપકાર માનનારા આવભાવથી બોલી “તું રોઝલીન કાસલમાં જા, ત્યાં તું જઈ પુગશે તે આગાક અર્લ ઓવ કેથનેસ-સર કેસીમીર દબ્બેસ્તે—મહારો અમીરદીલ બાઈ—તેઓ બધા દમખારતન જવા નીકલી ચુક્યા હશે. પણ તુને રોઝલીન કાસલમાં-રેડમેન મલશે, જે રેડમેનખી નહીં હોય તો હેપર્ન નામનો ખીજો નકકર મલશે તેમને તું બધી હકીકત કહી દેજો—મહારી નઝર કમ્દ હાલતનો ખ્યાલ આપજો—અને તેમને હત્યારખંધ થોડા માણસોની મદદ લઈ આવવા કહેજો. રેડમેન અને હેપર્ન કે બેમાંથી એક કાઢખી આવશે તો હું નઝરકમ્દ હાલતથી છુટકારો પામીશ.”

“હું જઈ છું, અને પાક પરવરદીગારના હુકમથી આપણી મકસુદમાં ફતેહ મેળવી આઉં છું.” મોડ બોલી, અને તે મારગારેટનો હાથ ચુમીને તેની તર્ફ માયાની નઝરો નાંખીને ત્યાંથી ગઈ.

“ધણા માણસાઈ જીમરોમાં વફાદારી વસે છે, અને તે આ મોડનાં દીલમાંથી હસતી ધરાવે છે.” મારગારેટ તેની પાછલ જોઇને બોલી.

પ્રકરણ ૩૯ મું.

છુટકારો.

તે પછી, મારગારેટ નહાઇ લઇ તૈયાર થઇ, અને તેણે તેજ પોતાક પહેરી લીધા જે પહેરીને તે રોઝલીન કાસલથી હીંચા આવી હતી. તે નાસ્તો કરવા માટે કાફેટેસ ઓવ મોર-

તન પાસે જવા માંગતી હતી, અને કાઉન્ટેસને કાંઈ શક્ય નહોતું જ્ય તેણે દેખાવ કરવાની તેણે સાવચેતી વાપરવા પ્રારંભ કરી. તે કાઉન્ટેસ ઓવ મોસ્તનને મહેલે તે અગાઉ તેને મોડ દેખાઈ, અને મોડને જોઈને તે અભરાઈ અને, અર્થે કલાક વીતી જવા છતાં મોડ હજુ ઊભી રહી જાય હતી!

“અફસોસ!” મારગારેટ મોડને જોઈને બોલી, કેમકે તેની હીમન તેને જોવાથી તમામ તુડી મઠ હતી “શું છેલ્લી આશાથી મરી ગઈ?”

“ઓ નહીં, નહીં, માનવનં રાણી, આશા નથી તુડી” મોડ બોલી “મગર આશાને આશા મલી છે. પાક ખુદના હુકમથી ગયેલી રીતે—તમારે માટે મદદ આવી પહેાંચી છે. જલદી આશો, બાનુ-જલદી આશો!—અને ત્હમે છુટા થઈ શકશો.”

“મોડ, તું શું કેહેવા માંગે છે?” મારગારેટને ગોચા નવો જીવ આપ્યો! “હું તે તુને હજુ સુધી હીંચાળ જોઈને એમ સ્વમજી કે તારાથી નહોતી શકાયું નહીં, પણ આ નવી વાત તું શું કરે છે? પાક ખુદાએ શું ગયેલી મદદ મોકલી છે તે કહે જટપટ.”

“ત્હમે મ્હારી સાથે ગુપચુપ આશો, હીંચા કામ નથી” મોડ જલદીથી બોલી “પાક ખુદાએ કેમ મદદ મોકલી છે, શું મદદ આવી છે, તે ત્હમે પોને બધુ પોતાની મેજે જાણશો. ત્હમે હમણું તો મ્હારી સાથે આશો.”

મારગારેટ આસમાન તરફ નજર ઉઠાવીને પાક ખુદના શુકાના કરીને મોડ સાથે ગઈ, થોડુંક આલ્ખા પછી મારગારેટ કહ્યું “મોડ આ રસ્તેથી તો પાદરીઓના મકાન તરફ જવાય છે! એ તું ક્યાં આશી?”

“પાક પરવરદીયારને ખાતીર મ્હાર માનો, અને હું જ્યાંથી લઈ જઈ ત્યાં મ્હારી સાથ આશો.” મોડ કાલાવાલાથી કહ્યું.

પાદરીઓના મકાનમાં એક ભાગ તરફ જઈ પહેાંચતાં એક ટોણે પાદરીઓના પહેરવેશનો બે ન્હાનો દમ દેખાયો, અને તે દેખાડી મોડ બોલી “માનવનં રાણી, આ કપડાં ત્હમે પહેરી શો, અને આ હું પહેરું છું. જલદી કરો, અમર વપ્ત બોલશો અને કામ હીંચાં આપણને જોશે તો પછી મુશ્કેલી ઉભી થશે. હા, એમ પહેરી શો. આશો. હવે ટાપી પહેરો.”

મારગારેટ અને મોડ પાદરીના પોષાકમાં તઈપાર થઈ ગયા, કે મોડે મારગારેટની પાંખડી પકડી અને તેને તે મકાનના ખંડીયર જેવા ભાગની અંદર લઈ ગઈ, અને ત્યાંના એક દરવાજાપર થોડા માર્યા. તે દરવાજાક ખુલ્લો કે એક પાદરી દેખાયો જેણેથી મારગારેટ અને મોડના અનાવતી હીંચાસની મીસાજનો હીંચાસ પેહરેશો હતો.

“આની મતલબ શું છે?” મારગારેટ સ્હેજ વહેમાઈ જઈને પુછવા પડી.

“આની મતલબ એજ છે બેટી કે ત્હમે એક મીચવા સાક્ષામાં છો.” તે પાદરીએ મારગારેટના સવાલનો જવાબ આપ્યો “અને તે મીચ ત્હમને આ પાદરીઓના મકાનને રસ્તેથી બાહાર કાઢશે.”

મારગારેટને તે આવાજ એળખાથી લાગ્યો, અને તે પેલા પાદરીને બરાબર દેખાઈને જોઈને બોલી “ત્હમે મેજરેકના પાદરી કાંઈર સાવરસ છો?”

“નેજ.” ફાધર સાયરસે કહ્યું “મગર, એક શબ્દથી બોલતા ના. ત્હમે ત્હમારા મથા-પરની ટોપી બરાબર ચહેરા સુધી પહેરી લો, અને બન્ને મ્હારી પાછલ ચાલો.”

મારગારેટને જે વહેમ દુકં વખતપર પડ્યો હતો તે તુર્તજ દુર થઇ ગયો, અને તે પોતાના મનમાં શક લાવવાને વાસ્તેથી શરમાઇ, અને તેણે મોડને પોતાના પાંસમાં દબાવી દીધી. તે પછી તેઓ ફાધર સાયરસની પાછળ ચાલી. મારગારેટ હવે ખરા ખુદ્દા દીલથી ચાલતી હતી, કેમજે તે જાણતી હતી કે આ ફાધર સાયરસે ફલેમીંગની મેલરોઝ એમ્મીની તપાસ વેલા તેની તર્ફમાં ભાગ લીધો હતો, અને તે માટે તે એક મીત્રજ હતો.

પાદરીઓના મઠના ખાનગી રસ્તાપરથી કોઇ ઔરત જાય કે મઠમાં કોઇ ઔરત દાખલ થાય તો તે ઔરત માટે મૈતની સજા હતી, અને તેવી કોઇ ઔરતને તે તર્ફ લાવનાર માણુ-સનેથી મૈતની સજા આપવામાં આવતી હતી. અને, તેથી તે ત્રણને ત્યાંથી પસાર થવામાં હવે આત્ર પકડાઈ જવાનોજ ભય હતો, બાકી તે ત્રણેના દીલમાં દગાબાઝીનો કોઇ વીચારજ હસ્તી ધરાવતો નહીં હતો.

તે પછી તેઓ બાગીચામાં પહોંચ્યા, અને ત્યાંથી બાહાર પડીને રસ્તાપર આવ્યા. જે વખતે મારગારેટના દીલને તમામ શાંતી થઇ અને પાક ખુદાના શુકરાના તેણે કીધાં. અહલા ! તે નજર કઇદ લાલનમાંથી છુટકારો પામી હતી, અને હવે પોતાની મતલબ પાર પાડવા માટે તે દમબારતન જઇ શકે તેમ હતું.

રસ્તાપરથી કેટલુંક ચાલ્યા બાદ તે લોકો એક તંબુ આગલ આવ્યાં, જ્યાં આવતાંજ ફાધર સાયરસે કહ્યું “હવે બાનુ, મ્હારી ફર્જ હીંયાં પુરી થાય છે. દાલદીથ કાસલમાં ત્હમે શા માટે નજરકઇદ હતા તેની મ્હને ખબર નથી. ત્હમો જેવી બે બાનુઓને પાદરીઓના મઠાનમાંથી લઈ આવ્યો છું તે માટે મ્હને પાક પરવરદીગાર માફ કરે. મેં સીફ એક તે નામવર આદમીના કહ્યાથી આ મ્હારી ફર્જ બગાવી છે જે આદમીના સુખનને ખાતીર મેં ઉપયુ પાપથી કીધું હોય તો ભલે. હવે, બાનુ, ત્હમે દમબારતન સીધારો—”

“મગર, તે એક નામવર આદમી કોણ છે ? મ્હને કહો.” મારગારેટ ફાધર સાયરસના કાલાવાલા કીધા.

“હું તેવણું નામ લઇ શકતો નથી.” ફાધર સાયરસે કહ્યું “મગર, એટલું હું કહી શકું છું કે ત્હમે એવા શક્તીવાન મીત્રો ધરાવો છો જે ત્હમને સંકટમાંથી બચાવે તેમ છે. હવે, હું ત્હમને સહી સલામતી ભરેલી જગાપર લાવ્યો છું, માટે ત્હમે એક ત્હમારા આ લેખાસ ઉતારી આપો.”

પેલો પાદરીયાના પોષાક તે બન્નેએ ઉતારી આપ્યો, જેને વીટાલી લઇને ફાધર સાયરસ ત્યાંથી તેમના ઉપકારના સુખનો સાંભળ્યા વગરજ પસાર થઇ ગયો.

પાદરી ફાધર સાયરસના જવા પછી પેલા તંબુમાંથી બે ઔરતો બાહાર પડી, અને તેઓએ મારગારેટ અને મોડને તંબુમાં દાખલ થવાની છશારત કીધી. મારગારેટ અને મોડ તેમાં દાખલ થયા કે તેમને બે પોષાક તેઓએથી આપ્યા જેથી તે બન્ને છુપા રહી શકે તેવી મતલબ હતી. વહી, મોંઢાપર નાંખવા માટેના બે નીકાબોથી તેમને તે બે ઔરતોએ આપ્યા.

તે પોપાઝ પેહેરી અને નીકાય નાંખી લીધા તે દરમ્યાન પેલી બે ઔરતો એકબી બોલ મોઢેથી બોલી નહીં, અને મારગારેટ ને મોડખી કંઈ બોલી નહીં. કંઈ બોલવા પુછવાથી કોઈ જાતનો આંટો બહાઈ જાય તેથી મારગારેટ અને મોડ બોલવાથી અચકી, મગર પેલી બે ઔરતો જાણે કોઈના હુકમથી બોલતી અટકતી હોય તેમ હતું.

થોડા વખત પસાર થયા પછી તે તંબુ આગલ બાર ઘોડેસ્વારો આવી લગ્યા, જેમની સાથે ત્રણ વધારાના ઘોડા હતા.—મારગારેટ અને મોડ તે જાણે સ્વપ્નામાં આ બધું બનતું હોય તેમ સ્હમજતી, મગર જ્યારે તેમની ખાત્રી થઈ કે તેમની નજરો સામે ખરોજ બનાવ બનતો હતો ત્યારે તેઓ અજાયબીમાં ગર્ક થઈ.

પેલા ત્રણ ઘોડા એ મનમાં વધારાના હતા કે તે પર પેલા તંબુમાંની બે ઔરતો અને મારગારેટ બેસે. મગર મોડને ત્યાં વધારાની જોવાથી તે ઘોડેસ્વારોમાં વાતચીત ચાલી રહી. તે પછી પેલી ઔરતોના દરમાબ્યાથી મારગારેટ જ્યારે ઘોડાપર બેઠી ત્યારે મોડને બેસવા મારગારેટ એક ઘોડા આગલ કરવામાં આવ્યો અને પેલી બે ઔરતોને એકજ ઘોડાપર ગોઠવાઈ બેસવાની દરમાબશ થઈ અને તે પ્રમાણે તેઓ બેઠી. પેલા ઘોડેસ્વારોમાંના કેટલાકેએ ઘોડેથી ઉતરીને પેલા તંબુ તોડી પાડ્યો, અને તે લેવા બાદ તેમની સ્વારી આગલ ચાલી.

મુંગા માણસોના તમાશો થતો હોય તેવું મારગારેટ અને મોડને લાગ્યું, તેઓ પોતાની સાથે કોઈ વાત કરતું નહીં હોવાથી પોતેબી ચુપ રહી હતી. આગલથી કરી રાખેલી કોઈ ગોઠવણ મુજબ આ બધું થતું હતું એમ મારગારેટ હવે પકડી રીતે સ્હમજી તે શકી, મગર એ કયા માણસની મદદથી તેમ થયું હતું અને થતું હતું તે માટે મારગારેટ અટકલ કરી શકી નહીં.

થોડાક ટપો સવારીના કાખ્યા પછી તંબુ ઠોકવામાં આવ્યો, અને પેલી બે ઔરતો મારગારેટ અને મોડને તંબુમાં લઈ ગઈ, બાનુઓ તંબુમાં ચટાઈપર બેઠી, અને પેલા બાર ઘોડેસ્વાર મદો બાહાર રસ્તાપર ચટાઈ પાંદરી દબને બેઠા. અને, પછી, બોજન ચાલ્યું. સુકકું પાકકું મુસાફરી જોયું તે ખાવાનું હતું જે ન્યામત બધાંએએ પાક પરવરદીગારના શુકરાના કરી ખાધું અને ખાઈ રહ્યા બાદ મારગારેટ આખીર પોતાની ઝયાન ઉપાડી લાંબો વખત સુધી બે મહારા મોઢાને કુદલ માર્યું છે, મગર હવે વધારે વાર હતું એ બધા ભેદ ભરમથી ચુંગલાઈ જઈશ! આ બધા ઘોડેસ્વાર કોણ છે? અને કયાંથી આવ્યા? અને લઈને કોણે આ રસ્તે પડ્યા?”

“બાનુ” તે બે ઔરતોમાંની એક જે વડી હતી તે બોલી “લહે બધા સારા વાણાંનીજ બાદ મનમાં લાવો, અને અમોં બધાંપર પુરતો બરસો મુકો. આ બાર ઘોડેસ્વારો એવા છે કે જેઓ લહમારા એક બાલનેશી છઠ્ઠા કોઈ કરે તે અગાઉ તેઓ પોતાનું તમામ ઝોર વાપરીને લડશે અને લઈને બચાવવા તેઓ પોતે મરશે. હવે, વધારે હું બોલી શકતી નથી, મહેને વધારે બોલવાનો હુકમ નથી. સીફ એટલુંજ જાણી લો કે લહે દમખારતન પુગશે ત્યારે બધું ખુલાસાથીજ જાણશે.”

તે પછી, ખાઈ રહ્યા બાદ, તેઓ બધાં પાછાં સ્વારી કરી ચાલ્યા, થોડે છેટે મયા પછી મારગારેટને બે ઘોડા દુરથી પસાર થઈ જતા હોય તેવો આશ્ચર્ય આવ્યો, અને તેણે તે તક

નઝર દોડાવી તો તેને લાગ્યું કે એક ઘોડાપર સર કેસીમીરના નૈકર જેમનું જેવો કાંઠ હતો, પીળાએ લાંબો જવ્વો પહેરેલો હતો અને કપાલસુધી ટોપી તેની ઉતરેલી હોવાને સમજે તેનો ચહેરો જણાતો નહીં હતો. મારગારેટ નઝર ખેંચીને જોયું તો ને પીળે સ્વાર કાંઠ તેને સર કેસીમીર જેવો નહીં લાગ્યો, અને તેથી તે અન્યથા થઈ! ‘જેમનું પોતાના શેઠ કેસીમીર વગર આ કાણુ સાથે હતો? તેઓ આટલી બધી ઝડપથી ઘોડા કુદાવીને દોડાદોડીમાં કેમ હતા? અને તેઓ દમઆરતન તફજ્જ જતા હતા,’ એવા વીચારો મારગારેટના મનમાં ઘોલાયા.

આખીર, લાંબી તે મુસાફરી પુરી કર્યા પછી દુરથી દમઆરતનના કીલ્લાના કંચુરાઓ દેખાવા લાગ્યા અને મારગારેટ મનમાં બોલી “કાલે એ કીલ્લો મ્હારી ફત્તેહનો ઝંકો વગાડશે. હું મ્હને પોતાને સ્કોટલેન્ડની રાણી તરીકે જાહેર કરીશ, અને મ્હારા સગાસનેહીઓ તે સાંભલીને અન્યથા અને ખુશાલીમાં ગર્ક થઈ જશે! અહહા! કેટલી ખુશી! કેવી ખુશી!”

કીલ્લાની દીવારના દરવાજા પાસે પહોંચ્યાથી ત્યાં પાહરો ભરતા સંત્રીએ તેઓ કાણુ હતા અને ક્યાંથી આવ્યા હતા વીગેરે સવાલો પુછ્યા, કેમજે તેઓ રાજા દેવીડના માણસો હોય તેમ લાગતા નહીં હોવાથી તેને પોતાની ફર્જ બજાવવી હતી. તે બાર ઘોડેસ્વારોના વડાએ જવખમાં એક શબ્દથી કહ્યો નહીં, મગર તેણે એક દસ્તાવેજ બતાવ્યો જે તે થોડે છેટેના એક કમરામાં લઈ ગયો અને ત્યાંથી પાછા ફરવા બાદ તે દસ્તાવેજ પાછો પેલાને સ્વાધીન કરતા બધાંને જવાની રજા આપી.

તે પછી તેઓ ખુદ કીલ્લાની અંદર જવા માટે જ્યારે થોભી ત્યારે તે બાર ઘોડેસ્વારો માંના વડાએ આ પહેલ વહેલી વખતે મારગારેટની નઝદીક આવીને ધીમેથી કહ્યું “બાનુ, મેં મ્હારી ફર્જ બજાવી છે. જ્યારે ત્હમે જાણ્યો કે ત્હમારા મદદગાર કાણુ છે ત્યારે ત્હમે તેવણને કહી શકશો કે મેં મ્હારા માણસો સાથે ત્હમારી અમ્મી સંભાલ લીધી હતી અને રસ્તામાં ત્હમને કાંઈ વાતની મુશકાલી નહીં પડે તેની મેં કાળજી કીધી હતી. ત્હમે જે સુપકીદી આજ આખા દીવસ દરમ્યાન અસારી સાથે રાખી હતી તેવીજ સુપકીદી હીંયાંબી અખત્યાર કરજે, અને આ બે ઐરતો ત્હમારી સખીઓ તરીકે પોતાની ફર્જ બજાવશે અને હીંયાનો રખેવાલ આવીને ત્હમને ત્હમારો ઐરડો બતાવશે.”

“હું ત્હમારો ધણો ઉપકાર માનું છું, માનવંત સાહેબ.” મારગારેટ બોલી.

તે પછી મારગારેટ, મોડ, અને પેલી બે સખીઓ ઘોડેથી ઉતરી પડી, અને તેજ વખતે કીલ્લામાંના નઉકરો ત્યાં પીદમતમાં દોડી આવ્યા. પેલા બાર ઘોડેસ્વારો મારગારેટને સલામ કરીને પાછા ફર્યા, અને નઝરથી દુર થયા. અને મારગારેટને તેની સાર્થી મોડ અને પેલી બે સખીઓ સાથે આરામ લેવા માટેના ઐરડાઓ બતાવવામાં આવ્યા.

“બાનુ” મારગારેટને માટેનો ઐરડો બતાવતાં તે કાંઈ માણસે કહ્યું “સાંભલો, આ ઐરડો જેમાં ત્હમે છો તે કીલ્લામાં છે, મગર અલાહેદા ભાગમાં એ આવેલો છે. ત્હમે પોતે આ ત્હમારી સાથની બાનુઓ હીંયાંની બારીમાંથી કાલે સ્હવારના જોશો નહીં એટલી મ્હને અર્જ કરવાની ફરમાઈશ થયેલી છે. વહી, હું નીચે જે કુદલ મારી જઈ છું તેથી ત્હમે એમ નહીં સ્હમજતા કે ત્હમે કેંદ છો, એ તો ત્હમારી સંભાલ માટે ખાસ તેમ કરવામાં આવશે.”

“ત્હમને જેમ હુકમ મલ્યો હોય તેમ ત્હમે ત્હમારી તમામ ફર્જ બજાવો.” મારગારેટ તે આદર્શને કહ્યું.

તે માણસ નમ્યો અને ગયો. પેલી બે સખીઓ મારગારેટને હાથ લાગીને પછી એક કમરામાં પોતાનાં કપડાં બદલવા ગઈ અને મારગારેટ ને મોડ અંકેલાં પડ્યાં.

અંકેલાં પડતાંજ મોડ મારગારેટના પગો આગલ ગુફાએ યડીને બોલી “માનવંત રાણી, દાલકાચ કાસલંબી નજર કંદે હાલતથી ત્હમે બચીને દમચારતન કાસલ સહી સલામત આવી પ્હોચ્યાં તે માટે હું ત્હમને ધણી ધણી મુઆરબાદી આપું છું.”

“ઉઠ, મ્હારી અચ્છી અઝીઝ, ઉઠ” મારગારેટ મોડને હાથ આપીને ઉઠાડતાં બોલી “એ બધી ત્હારી હુસ્યારીથી હું બચવા પામી છું.”

“મેં તો મ્હારી ત્હમારો તર્ફની ફર્જ અદા કીધી છે.” મોડ શરમાઇને બોલી, અને મારગારેટ તેને પકડી લઇને પોતાનાં પાંસામાં દાખી દીધી.

“મ્હારી અચ્છી અઝીઝ, એ બધું કોઇ એક આદમીના હુકમથી થયું છે એમ લાગે છે, મગર હું તે આદમી કોણ છે તેનો ખ્યાલ લાવી શકતી નથી.” મારગારેટ મોડને પોતાની પાસે બેસાડતાં કહ્યું “આ બધી મદદ આપણને એક આદમી તર્ફથી મલી છે ખરી, મગર હું એ હવે ત્હારેથી જાણવા માંગું છું કે પેલો બક્ષો પાદરી ફાધર સાયરસ તુને દાલકાચમાં કેમ મલી ગયો?”

“તેખી આ કોઇ એકની ફરમાઇશથી ત્યાં આવ્યો હતો અને મૈકો જોતો હતો કે ત્હમે કોઇખી સુરતે તેને મલી શકો,” મોડ બોલી “તેટલાં, પાક પરવરદીગારની પવીત્ર કુદરતનીજ વાત થઇ કે સંજોગ એવો બન્યો કે હું ત્યાં તુર્નજ જઈ લાગી અને ફાધર સાયરસ જે જગા પર છુપાઇને થાંભલાંઓની વચ્ચે ઉભો હતો ત્યાંથી એક નૌકર પસાર થતો હતો. મ્હને તે નૌકરને અટકાવીને પુછવાની ઉલટ થઈ અને મેં તેને કહ્યું કે જો એક થોડો કોઇખી સુરતે મ્હને તે મેલવી આપે તો હું તેને ધનામ આપું.”

“ને પછી, પછી?” મારગારેટ મોડને મોટી આતુરતાથી પુછવા લાગી.

“પછી તે નઉકરે આનાકાની કરતાં કહ્યું કે તેને બાહાર થોડાક માઇલને છેટે જવાનું હતું અને તે તે વખતે કોઇખી મદદ કરી શકે તેમ નહોતું” મોડ બોલી, “મેં તે નઉકરને જણાવ્યું કે બ્યારે તે બાહારજ જતો હતો તો તેણે કોઇખી સુરતે મ્હને પોતાની સાથમાં રોઝલીન કાસલ તર્ફ લઈ જવી. પેલાએ ના પાડી અને તે જતો રહ્યો, બ્યારે પાદરી ફાધર સાયરસે બાહાર નીકલી આવીને મ્હને કહ્યું “બેટી, તેં રોઝલીન કાસલની વાત હમણાં પેલા આદમી સાથે કીધી ત્રા?”

“હું પહેલાં તો ફાધર સાયરસને જોઇને ગભરાઇ” મોડે મારગારેટ આગલ વધુ ખુલાસો કરતા આગલ ચલાવ્યું “પણ પછી તે પાદરી હોવાના સબબથી મ્હને માન આવ્યું અને મેં કહ્યું “હા, મ્હને રોઝલીન કાસલ તર્ફ જવાનું છે અને તેમાંજે ત્હમે મ્હને મદદ કરો તો મ્હેરબાની.” અને, પછી, ફાધર સાયરસ આગલ બરમમાં મેં ખુલાસો કીધો, અને તેખી જણે તેને જે ઝીઝ જોડતી હોય અને તેજ મલી મઇ હોય તેમ ખુશી થયેલો જણાયો.

“ફાધર સાયરસે મ્હને સ્હમજાવ્યું કે તે ત્હમારો મીત્ર હતો અને ત્હમને મદદ કરવા માંગતો હતો, અને તેથી એક શબ્દોનેખી ખુલાસો કર્યા મગર મ્હારે ત્હમને તેની પાસે લઇ

જવી, અને ત પછી ફાધર સાયરસે મ્હને પોતે ક્યાં રહેશે તે જગ્યા બતાવતા ત્હમને ગુપ્ત ગુપ્ત તેડી જવા કહ્યું.” મોડ આગલ બોલી “તે પછી હું ત્હમરી પાસે આવી, અને આપણે હોંયાં આવ્યા ત્યાં સુધીની બધી વાતથી તો ત્હમે વાકેફ છો.”

“પાક પરવરદીગારે આપણને નજરકદ્દથી બચાવવા ખરેખર તેમ કહ્યું તેમ મોડ, ગયબી મદદજ મોકલી આપી.” મારગારેટ બોલી.

તે પછી તેઓએ બીજી ત્રીજી થોડીક વાતચીત ચલાવી કે પેલી બે સખીઓ તેમને રાતના મોજન માટે તેડવા આવી. ન્યામતને ઇન્સાફ આપ્યા બાદ સુવાનો ઝોરડો તે સખીઓએ બનાવ્યો જ્યાં મારગારેટની સાથમાંજ મોડનું બીજાણું બનાવવામાં આવ્યું હતું.

સુતા સુતા મારગારેટને તે આખા દીવસના ખ્યાલ આવ્યા, જે તેને કોઇ સ્વપ્ના મીસાલ લાગતા હતા યા તો કોઇ તીવ્રીસમાતીક બનાવ બની ગયો હોય તેમ જણાયું!

રહવારે સકાસે મારગારેટ અને મોડ ઉઠી, અને તેમને નાદવા માટેની સઘવડ પેલી બે સખીઓએ કરી આપી. તે પછી સુંદરમાં સુંદર કપડાંની એક જોડ અને જહવેરાતનો એક દાખડો લઇને તે સખીઓ મારગારેટ આગલ આવી, જે જોઇને મારગારેટ અને મોડ અગ્નિ-ચપ્પીમાં ડુબી ગઇ! અરે, તે બધું જાણે અગાઉ થયેલી ગોઠવણથીજ થતું હતું, અને આવો પોપાક અને કીમતી જહવેરાતો શું તે મ્હેરબાનેજ મોકલ્યાં હતાં કે જેણે ગમ કાલ રહવારથી મદદ આપી હતી? મારગારેટ ગુચવાડમાં પડી, અને ધણાજ મોટા ગુચવાડમાં તે વીંટલાઇ કે કોણુ આવી મોટી મદદ મોકલતું હતું?

તે સુંદર કપડાં અને પેલા કીમતી જહવેરાતો પહેરીને મારગારેટ તૈયાર થઇ, અને તે વખતે તેના કાનોપર રણુસર્ગી ટુંકવાના આવાંત્રો આવ્યા.

મારગારેટના ચહેરાપર હસ્તુ પંદરાઇ રહ્યું હતું, તે હવે પોતાને રાજ દેવીડની મ્હેર દાર અને રોકેટમેંડની રાણી તરીકેના પોતાના ખુલાસાને ઝાહેર કરવાની ટક પોતાને મચેલી માનતી હતી, અને તેથી ખુશી ખુશી થતી હતી.—

પ્રકરણ ૪૦ મું.

દમખારતન ફાસલમાં.

મારગારેટ વિચાર્યું કે તેને મદદ મોકલનાર તેના રાણીના દરજ્જાથી વાકેફ હોવો જોઇએ, કેમકે એક રાણીને ખરેખર જાજતો પોપાક અને જહવેરાતો તે માણસે મોકલવાની કાલજ લીધી હતી. કપડાં પહેર્યા બાદ મારગારેટની પેલી મદદગાર બે સખીઓ નીકાળ લઈ આવી. જેમાંથી એક નીકાળ મારગારેટને તેના ચહેરા પર નાંખવા માટે આપવામાં આવ્યો અને બીજો મારગારેટની સાથે મોડને. બેઉ બાતુઓએ પોતાના ચહેરાને છુપાવ્યા કે આગલા દીવસનો પેલોજ બાર થોડેસ્વારનો લડો આવેને નમીને ઉભો અને બોલ્યો “બાતુ, ત્હારી પાછલ આવશે.”

મારગારેટ અને મોડ સાથે મારગારેટની પેલી બે સખીઓથી ગઝ, એક ચાલમાંથી પસાર થઇને તેઓને પેશો અફસર એક બીજી ચાલમાં લઈ ગયો જ્યાંતો એક દરવાજો તેણે ઓક્યો. દરવાજો ખુલવામાં આવ્યો અને ત્યાં ઉભેલો પહોરેદાર તેમને જોઈને નમ્યો અને જવાની રજા આપતો ખસી ગયો. ત્યાંથી આગલ ચાલ્યા ગયા એક બીજી દરવાજો આવ્યો જેની આહાર રૂપાના દંડ લઈને બે નોકરો ઉભા હતાં. તેમાંના એકે પેલા અફસરને તેઓ કાણુ હતા તે માટે પુછ્યું, તો તેણે કાંઈથી બોલવાને બદલે ગમ કાસે જે દસ્તાવેજ આહારના પહોરેદારને બતાવેલો હતો તેજ આ વખતેથી બતાવ્યો જે જોઈને પેલાએ નમીને બધાંને અંદર લઈ જઈ દીધાં.

અંદર દાખલ થતાં મારગારેટ પોતાને એક ખાસ અવવાનમાં જોઈ જેમાં ખાસ બેડકો બનાવવામાં આવી હતી, અને જેની નીચે એક મોટું કુશાદે દીવાનખાનું આવેલું હતું. આ દીવાન ખાનામાં તે વખતે આદમીઓ ચીકાર બરેલાં હતાં.

નીચેના દીવાનખાનાની વચ્ચેવચ્ચમાં એક તામ્ર મુકેલું હતું જેની આસપાસ ખીંચમનકારો ઉભા હતા. તેનેથી થોડે દુર જમણા હાથપરની એક બેઠકમાં એક અમીર બેઠો હતો જેને મારગારેટ સીધા દગલાસ તરીકે તુર્નજ ઓળખ્યો. અને રાજના ડાબા હાથપર એક બેઠક આગલ એક પુષ્પસુરત યાનુ ઉભેલી હતી જેને ઓળખવાને મારગારેટને મુશકીલી પડી નહીં કે જે અલ્લીરા રેઝન હોવી જોઈએ કેમજે દીવાનખાનાનું કામકાજ ચાલુ થયું હતું અને અલ્લીરા સીધા દગલાસ માટે ગુરુસાથી બોલતી હતી.

અને હવે મારગારેટની આંખો આંખા દીવાનખાનામાં બેઠેલાં લોકો તરફ ફરી, તેણે એક તરફ અર્ધ ઓવ કંથનેસ નામવરને જોયો કે જે જે કે અલ્લીરા રેઝનું બોલવું સાંભળતો હતો, મગર મારગારેટને લાગ્યું કે તે કાંઈ બીજી યાનુના જાણે આવવાની રાહ જોતો હોય તેમ નજર દરવાજા તરફ નાંખતો હતો. મારગારેટ મનમાં યાદગી “મહારા મુરખી નામવર, મહારા આવવાની રાહ જુઓ છે. મગર તેવજુને શું ખચર કે હું તો હાંધ્યા મહેરો છુપાવીને બેઠેલીથી છું. મહને મહારા ભેટી મદદગારનો આ અફસર નોકર કહે તે વખતે બોલવાની ફરમાઈશને માન આપીને બ્યારે હું રાજ દેવીડને મહારા ધણી તરીકે ઓળખાવી શકીશ ત્યારે મહારા એ મુરખી વાલીને કેટલો બધો દરખ ઉપજશે! અહહા! અને, લોકો? લોકો, મહારી રૈયત, તો મહને તાલીઓની ગર્જનાથી વધાવી લેશે!”

તે પડી મારગારેટ પોતાનાં બીજાં અઝીઝોને જોવા માટે નજર લંબાવી, મગર નતો ત્યાં તેનો ભાગ હતો અને નહીં હતી ત્યાં ઓલખરડીના વડી, અર્ધ ઓવ બેઠનતાઇન અને સર કેસીમીરની ત્યાં હતા નહીં! આખા દીવાનખાનામાં બધાં તેની નજર જઈ શકી ત્યાં મારગારેટ જોયું, પણ તેઓ તેને જણાયાં નહીં જ્યો તેણે અનુમાન કરીધું કે જે બેઠક પર તે પોતે બેઠો હતો તેની નીચેની બેઠક પર તેઓ હશે જ્યો તેને જણાતાં હતાં નહીં.

અઝીઝ વાંચનાર, આપણે હવે આ વખતે દરમ્યાન દીવાનખાનાની આહાર શું વાતચીત ચલે છે તે જોઈશું:

તે કુશાદે દીવાનખાનાની આહાર બે જવાનો એક તરફ વાતે બેઠો હતા. અને તેઓ

દીવાનખાનાની અંદર ફાણ જતાં હતાં તેમને જોતાં જોતાં વાતે બેઠા હતા. તેઓ સર ફક્તેમીંગ શીટઝબેલન અને અર્લ ઓવ બેઝનતાઈને કહ્યું.

“મારગારેટ કેમ હજુણુ સુધી આવી નહીં!” સર ફક્તેમીંગે અબ્બયમી પતાવી.

“વલી, શું એમી અબ્બયમી આપન રૂં નથી કે સર કેસીમીર દબેસ્તેમી હજુણુ સુધી આવ્યા નથી!” અર્લ ઓવ બેઝનતાઈને કહ્યું.

“હા, અબ્બયમી તો લાગે છે પણ કદાચ મેડમ થયું હોય.” સર ફક્તેમીંગે કહ્યું. અને પછી વધારું “ત્હમે ત્હમારી પોતાની ઉપર વીટેલી કાફાણી સ્થમબવતા હતા તેટલાં હું ત્હમારી વાતની વચ્ચે બોલ્યો તે મારે દગ્ગુઝર કર્યો. અને, હવે, ત્હમે આગલ ચલાવો, ત્હમારી વાત. ત્હમે ત્યાં સુધી આવ્યા હતા કે યાસ રોક આગલના કીસ્લામાંના માથુસોએ ત્હમને તે વહાણુપરથી ઉતરનાજ પકડયા હતા અને ત્હમારા માથુસો સાથે ત્હમને તે કીસ્લામાં કબ્દિ કર્યા હતા.”

“અને વધારે અફમાશી તો તેઓએ એ કીધી” અર્લ ઓવ બેઝનતાઈને કહ્યું “કે મ્હારી પાસે જે કાંઈથી હતું તે તે લોકે લુટી લીધું: પૈસાની મ્હારી ઠેલી લીધી તો લીધી પણ મ્હારે આંગણેની વીટીઓથી તેઓએ ઉતારી લીધી. જે વીટીમાંની એકને તો હું બહુજ મોટી કામતની માનતો હતો, કેમકે તે પ્યારની એક નીશાની—”

“અફસોસ, મ્હારા મીત્ર, હું ત્હમારી દયા ખાઉં છું.” સર ફક્તેમીંગે બોલ્યો “પણ, આજ સુધી હું એ નહીં જાણ્યો હતો કે ત્હમારી કાંઈ માથુકળી છે! અને તે માથુકે પ્યારની નીશાની તરીકે જે વીટી આપી હતી તે વીટી જે લુટાઈ ગઈ હોય તો મુઝાકો શું છે? ખીજી વીટી તૈયાર!”

“મ્હારો પ્યાર! મ્હારી માથુક!” એક નીસાસો નાંખીને રૈલાન્ડે બોલ્યો “અફસોસ! તે બેઠ ગયાં! મેં એક ખાખ જોયો હોય તેમ તે પ્યારો પ્યાર મ્હારી ચશ્મોથી દુર થઈ ગયો! સ્વપ્ના મીસાલ તે ધડીબરત માથુક હતી જે આંખોથી દુર થઈ ગઈ, અને ઝીંદગી બરના ગમને મ્હારે માટે છોડી ગઈ!”

“રૈલાન્ડ, મીત્ર પ્યારા.” ફક્તેમીંગે ગમ ખાઈને બોલ્યો “ત્હમારી માથુક શું દગલયાજ થઈ? કે તે મરી ગઈ?”

“મ્હારે મનથી તે મરી ગઈ.” આંખોમાં આંસુ લાવીને તે, જવાન અમીર બોલ્યો, અને પછી તેણે વાત હિઝારી નાખતા કહ્યું “મગર, હવે મ્હારી કહાણી સુનો, માથુકની વાતપર પરદો નાંખો કેમકે તેની વાદથી મહારં જીગર જડી જાય છે.”

“તો ત્હમારી વાત ચલાવો.” સર ફક્તેમીંગે કહ્યું.

“મ્હને લાઈ જઈને તે કીસ્લામાં મ્હારા મૌકરોની સાથે નઝરકબ્દ રાખવામાં આવ્યો.” રૈલાન્ડે પાતાપર ચુરેલી વીગત આગલ ચલાવી “ત્રણ અઠવાડયાં સુધી કબ્દ રહ્યા પછી હું

જે ભાગપર કબ્જ હતો ત્યાંના રખેવાણની નવજવાન બેટી જે નીતીમાન હતી મગર મહારીપર દયા કરવા આંગતી હતી તેણે મ્હને ન્હસાડવાનો ચીચાર કીધો. તે પછી એક અડવાડીયામાં અમને મહુકા મળ્યો અને તે બધી સુંદરીએ મ્હને મ્હારા માણસો સાથે એક મજવામાં બેસાડીને ન્હસાડ્યો. અંતે તે પછી હું ત્હમેને સડી સન્નામન આપી મળ્યો જ્યાંથી આપણે દાવકીય ગયા હતા.”

“ત્હમને ન્હારી ગયલા જોઈ તે છોકરીનો આપ કાંઈ શેષ ચત્રાવશે તો ?” સર ફક્ષેર્મીંગે યાદ આવી જવાથી પુછ્યું.

“તે છોકરી નેક હોવા સાથે ઘણી ચાલાક છે !” રોલાન્ડે કહ્યું “તેણે પોતાના બે નૌકરો જેઓની મદદ મ્હને ન્હસાડવામાં લીધી હતી તેઓનેમી મ્હારી સાથે મોકલાવી દીધા કે એમ બોલવા તેને કામ લાગે કે તે બે નૌકરોના પ્રપંચથીજ હું ન્હારી આવ્યો હતો ! અને, સર ફક્ષેર્મીંગ, હું હીંચા રાખ્તને જે વીગત કહેવાનો છું તેમાં એમજ બોલશ કે મ્હને કીલ્લામાંનાં બે નૌકરોએ ન્હાસવામાં મદદ કીધી હતી.”

“એખી હીક છે.” સર ફક્ષેર્મીંગે કહ્યું “એથી પેલી સુંદરી કે તેનો આપ કોણખી રીતે તે કીલ્લાના માલિકની ખઠ્ઠીમાં ઉતરતા નથી. પણ, વાર, એ કીલ્લો કોણુનો છે ?”

“તેનો માલિક મ્હને તો કોઈ ત્યાં કદી જણાયો નહીં.” રોલાન્ડે કહ્યું “મગર, એ બે ઉમરાવોની પંચાતીનો કીલ્લો છે—

તેટલાં તેઓની વાતમાં ખત્રજ પડી. સર કેસીમીરનો નૌકર જેસન્ત તે તરફ આવી લાગ્યો.

“જેસન્ત.” સર કેસીમીરે પુછ્યું “ત્હારા નેક શેક ક્યાં છે ?”

“તેવણુ હજૂણુ નથી આવ્યા.” જેસન્તે કહ્યું “મગર, હવે જે વખત જાય છે તેમાં તેવણુ આવતાજ હશે. એક કામને સમયે એવણુ અને હું જુદા થઈ ગયા, અને હું પહેલો હીંચાં આવી લાગ્યો. તેવણુ હવે આવતાજ હશે.”

“જેસન્ત,” સર ફક્ષેર્મીંગે કહ્યું “તેં મ્હારા બહેન બાનુ મારગારેટને હીંચાં આવતાં જોયાં છે વાર ? તેવણુ હજૂણુ હીંચાં દેખાતા નથી !”

“હા, સર નાઈટ.” જેસન્તે જવાબ આપ્યો “મેં મ્હારા રસ્તામાં દુરથી બાનુ મારગારેટનેમી હીંચાં આવતા જોઈ છે.”

“એ ઘણી ખુશીની ખબર છે” સર ફક્ષેર્મીંગ બોલ્યો “હું તો તેવણુને નહીં જોઈને શીકમાં પડી ગયો હતો, પણ તેવણુ આવેલા છે ત્યારે તો હવે આ દીવાનખાનમાં દાખલ થવા આવતાજ હશે.”

“ત્હમે હીંચાંજ હોવ તો હું થોડાજ વખતમાં ત્હમારે આટે સારી ખબર લાવીશ.” જેસન્ત બોલ્યો, અને તે ત્યાંથી ગયો.

એમના મને કે અલ્લ ઝીવ ખેઝનતાઘને કહયું. “મહારા બહાલા મીત્ર, ત્હમે એક નવાઈની સ્ત્રીન જોઈ કે? આ સ્ત્રીએ લગ્નભગ એકાદ દઝન માણસો મેં નવા નવા જોયા છે જેઓનો બીજામ ત્હન કાઠ હુદીજ તરાંહનો છે.”

“મહેને તો જાણે છે કે એ કાઠ ઘણા મોટા અમીરને ત્યાંતા માણસો હશે કે જે પોતે ઘણા મોટા દમામ દેખાડવા માંગે છે.” સર ફક્ષેમગિ કહયું.

તેટલાં અલ્લ ઝીવ ખેઝનતાઘન બોલી પડ્યો. “ફેઝો, મહારા મીત્ર સર રીચાર્ડ મીલ્ડમે આવ્યા. એ ધરકાને બધી વાતની ખબર હશે અને એ કહેશે.”

સર રીચાર્ડ મીલ્ડમે ઘણો તવંગર એક અમીર હતો, તે વૃદ્ધ હતો, અને રાજની દર-બારમાં તે ઘણો માનીતો હતો. તે આગલ આવ્યો કે રોલાન્ડ અને સર ફક્ષેમગિની વાત ચાલી.

“અરે ભાઈ, એ તો વાત એમ છે કે હું પોતેની જાણતો નથી કે શું હીસામ છે?” સર રીચાર્ડ બોલ્યો. “ત્હમે તો એકાદ દઝન માણસો જોયા છે, પણ પેલી સામેની ધમારત જોઈ? એ ધમારતમાં સર કેસીમીરની બાંહેધરી હેઠળ હું ધારું છું કે એક હઝાર એવા લડ-વૈયાઓ ભર્યા હશે!”

સર ફક્ષેમગિ ચોકચો. એક હઝાર લડવૈયા? અને તે સર કેસીમીરની બાંહેધરી હેઠળ? તેને મનમાં વીચાર્યું કે “જે માણસોની સરદારી મહેને (ફક્ષેમગિને) પોતાને લેવાની હતી તે તો નહીં આવી લાગ્યા હોય?”

“અને ત્હમે જ્યારે બધું જાણ્યો છો ત્યારે એવી જાણતા હશે કે મહારા ખહેનને ત્હમે આ તર્ફ આવેલી જોઈ છે?” સર ફક્ષેમગિ પુછ્યું.

“થોડાકે લડવૈયાઓ સાથે મઠ કાલે કાઠ બાનુઓ આવી હતી” સર રીચાર્ડ કહયું. “અને તે પછી સર કેસીમીર સાથે આ બધા નવા નવા લડવઘયાઓ આવી પહોંચ્યાં.”

પ્રકરણ ૪૧મું.

અલવીસની ફરીયાદ-ચુકાદામાં ચુકાદો!

આપણે હવે રાજની હુઝુરમાં શું બનાવ બને છે તે જોઈશું: આપણે જાણીએ તો છીએ કે રાજના જમણા હાથપર સીદા દગલાસ બેઠેલો છે, અને રાજના ડાબા હાથપર અલવીરા રેમઝ હબી રહીને તે અમીરે તેની સાથે જે દમાખાઝી ચલાવી હતી તે માટે ફરીયાદ કરે છે.

“લગભગ વીસ વરસો પસાર થઈ ગયા છે.” અલવીરાએ શુરઆત કાઢી. “અને તે વખતે જો કે હું બચ્ચું હતી તોજી મહારા મગઝપરથી હમણુબી તે બનાવની યાદ ભુલાઈ જતી નથી. સમય નામગર, વીસ વરસની તે વાત છે કે જ્યારે એક સ્હાંજે પોતાની એકપુરી બચ્ચીની-મહારી પોતાની-આંગલી પકડીને મહારા પીતાજી પોતાની આંધેડીના મકાનની આસપાસના

બાગીચામાં ફરતાં હતા જે વખતે અધુ એકાંત હતું. મહેને સાથે લઇને રાજ સ્થાને તેમ અકેલા મહારા પીતાજી ફરવાની આદત ધરાવતા હતા, કેમકે મહેને ફરવાનો શીક હતો અને પોતાની ધણીઆણી-મહારા માતાજી-ના મરણ પછી મહારા પીતાજીએ મહારી ઉપરજ પોતાનો બાપીકા પ્રેમ તમામ અર્પણ કરેલો હોવાથી મહારે પડ્યો બોલ તેવણ ઉચકી લેતા હતા. જે સ્થાનની હું વાત કરું છું તે સ્થાને અમે બાપ-દીકરી ફરતાં હતાં બ્યારે ઝઝકાને શુભારે કાઈ ઘોડેસ્વારો અમે સામે ધસી આવ્યા અને તેઓએ મહારા પીતાજીને પકડ્યા. મહારા પીતાજીએ મહેને પોતાની છાતીમાં દાખી રાખી કે હું બીહું નહીં, અને તે હુમલો કરનારા બદમાશો અમે બેડ બાપ દીકરીને ઘોડાપર નાંખીને લઇ નહાડા. અમને હરમીતેજ કાસલમાં લઇ જવામાં આવ્યા જેનો મારેક સર બહીલ્યમ દગલાસ તે નાછટ ઓવ લીડેસડેલ હતો. મહારા કમનસીબ પીતાને જેવા હરમીતેજના કાલ્લામાં દાખલ કરવામાં આવ્યા કે નાછટ ઓવ લીડેસડેલે “એક રડતી છોકરી”ને તેની સાથમાં શું કરવા લખ ગયા હતા એવો દમ પોતાના માણસોપર કસ્યા પછી મહેને મહારા પીતાજીથી દુર કીધી. મહાર દીલ મહારા પીતાજીથી છુટકું પડતાં ભાંગીને ભુકા થયું, અને મહારા પીતાજીબી બીયારા મહારે વાસતે એક ન્દાના બચ્ચાની માફક હુસકે હુસકે રજા.” અને હીંબા અલવીરા રેમ્ઝની છાતી બરાઇ આવી અને તે બોલનાં બોલતાં રડી પડી જેથી તે દીવાનખાનામાંનાં તેને સાંભલનારાંઓમાંનાં ધણાંખરાંની આંખોમાંથી બી આંસુ ટપક્યાં.

“મહેને મહારા પીતાજીથી છુટી પાડીને તે કાલ્લામાંના એક દુરના અકાહેલા ભાગમાં લઇ જવામાં આવી, જ્યાં મહેને ગાવરી નામના એક નૌકરને લવાસે કરવામાં આવી જે પોતાની ધણીઆણી સાથે તે જગાપરજ રહેતો હતો. ગાવરી અને તેની ધણીઆણી મહેને બહુ જતનથી પાલતાં હતાં, અને ગાવરીની બસી ધણીઆણી તો એક માદરની માફક મહારીપર પ્રેમ રાખતી હતી. ફકટ એકજ વાત તેઓની વીરધ જતી હતી અને તે એ હતી કે તેઓ બન્ને મહેને મહારા બાવાનું શું થયું તે કહેતા નહીં, અને વાત ઉઘાવતા. દીવસો પછી અઠવાડીયા, અને અઠવાડીયા પછી મહીનાઓ પસાર થઇ ગયા પણ મેં એ જાણ્યું નહીં કે મહારા પીતાજીનું શું થયું. એમના એમ ચાર વરસો ગચકી ગયા, ત્યારે મેં એક દીવસે ભડાં ધણી-ધણીઆણી ગાવરી અને તેની મહેરદારને છુપાઇને સાંભલ્યા, તેઓ તે વખતે વાત કરતા હતા કે મહારા પીતાજીને ભુકમરાથી કપડી અને સીંહાદીલ નાછટ ઓવ લીડેસડેલે રીખત મારી નખાવ્યા હતા. હું એકદમ રડી પડી, અને તે સાંભલીને તે બન્ને ધણી-ધણીઆણી, મહારી તફ આવ્યાં-તેઓને મેં તેમની ચાલેલી વાતચીત સાંભલેલી હોવાનું કહ્યું-જેથી તેઓએ મહેને ધણી સહમજવી, પટાવી, અને મહારા મરહુમ પીતાજીના આત્માને મહારા રડવાથી રંજ પહોંચશે એમ કહી કહીને મહેને મુગી રાખી. હું ગાવરી અને તેની ધણીઆણીને પસંદ કરતી હતી, અને તેઓનેબી બચ્ચું નહીં હોવાથી તેઓ મહારીપર પ્રેમ રાખતા હતા એટલે હું તેમની પાસેજ રહી અને મોટી થવા લાગી. કાંઇબી સગા સગેહી મહેને લેવા માટે હરમી તેજ કાસલમાં તહીં આવ્યું, તેવું કારણ એ હતું જે મહેને પાછલવી માનુમ પડ્યું કે “મહારા પીતાજી સાથે મહેનેબી મારી નાખવામાં આવી હતી” તેવી વાત ઘાતકી નાછટ ઓવ લીડેસડેલના માણસોએ મહારા બાવાજીના મરણ વખતેજ ક્યલાવી હતી.”

અલવીરા હીંબાં ઝરા થોબી, અને પછી આગલ બોલી “તે પછી ઘોડેજ વખતે ઇંગ્લેંડ

સાથ રકોટલેડને લડાઇ થઇ અને પાપી ઘાટકી નાઇટ ઓવ લીડસડેલખી કપદ પકડાયો અને તે ઇંગ્લેંડમાં રહ્યો. તે ઇંગ્લેંડમાં હતો તે દરમ્યાન હું જવાનીમાં આવી અને જવાનીમાં આવ્યા પછી હું જીવતી હતી એમ સાબીત કરવા અને મ્હને મ્હારા આપીકા મકાનપર હક્ક હતો તેથી તે મકાનનો કમળે લેવા હું નહીં ગઈ, પણ હરમીતેજના મકાનમાંજ હું રહી. જેમાં મ્હારી મુખ્ય મતલબ એ હતી કે ઇંગ્લેંડથી છુટીને જ્યારે પોતાના મકાનમાં સંગદીલ નાઇટ ઓવ લીડસડેલ આવે કે તેજ વખતે મોકો જોઇને હું મ્હારે હાથે તેના પેટમાં ખંજર ભોડી દઈ મ્હારા મરહુમ પીતાજીનું વેર લેઉં. વરસો પસાર થવા લાગ્યા, અને એક દીવસે હરમીતેજ કાસલમાં ધામધુમ થતી હતી. હું એમ સહમજી કે મ્હારા પીતાજીને લુકમરાથી રીખાવી રીખાવીને મારી નાંખનાર તે ઘાટકી નાઇટ આવતો હતો અને તેથી હું મ્હારી ખાત્રી રમવા તૈયાર થઇ. પણ, તે દીવસે જે માણસ ત્યાં આવ્યો તે નાઇટ ઓવ લીડસડેલ નહીં હતો, મગર તે આ માણસ હતો જે હમણા, રાજ નામવર, ત્હમ્હારા જમણા હાથપરની બેઠકમાં બેઠો છે. અર્થ એવ દગલાસ હરમીતેજ કાસલમાં આવ્યો અને રહ્યો, અને તેણે જ્યારે મ્હને જોઇ અને જાણી ત્યારે તેણે મ્હારી દયા ખાધી. મ્હારી તર્ફમાં મેં અર્થ એવ દગલાસને જોઇને મેં નાઇટ ઓવ લીડસડેલપર વેર લેવાનો મ્હારો દરાદો તેને કહ્યો જ્યારે તેણે મ્હને પોતાની મદદ તે બાબદમાં આપવા કહી.”

આ વખતે તે દીવાનખાનામાં અર્થ એવ દગલાસ માટેનો ગણગણાટ ચાલ્યો, અને બધાંની નજર તે અર્થ તર્ફ ખેંચાઇ રહી.

“વખત પસાર થતો ગયો.” અલવીરા રેમકે આગલ ચલાવ્યું “અને અર્થ એવ દગલાસે મ્હારી તરફ પોતાનો પ્યાર બતાવ્યો, અને મ્હને પોતાની બનાવવા માંગી. મેં જે મ્હારા લગન તેની સાથે થાય તો તેનો પ્યાર કયુલ રાખવા કહ્યું, અને તેણે મ્હારી સાથે શાદી કરવાની હા પાડી, મગર છુપી રીતે.”

રાજ દેવીડના હાથ પગમાં રહેજ કંડી બરાવા લાગી, અને તેને તેની બેઠકમાં કાંઇ અકડવકડ કીધી. જ્યારે અલવીરાએ પોતાની કહાણી આગલ કહેવા માંડી “મેં શાદી કીધી, અને વખત થોડો ગયો. જે પછી મેં જે ખરી વાત જાણી ત્યારે મ્હારા શરીરમાંનું તમામ લકુખી કંડું થઇ ગયું. ત્હમે મ્હારી પર ગુઝરેલા સીતમની વાત જાણુશો, મ્હને થયલા મોટા ગયરઘન્સાફની વાત જાણુશો, ત્યારે આ નામવર રાજ ત્હમે પોતે, અને ત્હમે આ સાંભલના-સંઓ ત્હમે મ્હેરયાનો બધાંયી આ દગાખાંઝ નાકાયક અર્થ એવ દગલાસ માટે ગુરસે થઇ જશો. રાજ નામવર ત્હમે ઇન્સાફના ગોયા ફવ્વારા છે જેની આતીશી સેરો ઉડીને ગયરઘન્સાફ કરનારાંઓને સજા કરે છે. સાંભલો, મ્હને પાછલથી જે માલુમ પડ્યું તે એજ કે અર્થ એવ દગલાસે મ્હને છેતરી હતી: મ્હારી સાથે મઝાકી શાદી-ખોટાં ઢોંગી લગન-કરીને મ્હારી આખર છુટી હતી.”

સભ મોકો, મગર તે તુર્તજ સાવધ થઇ ગયો અને તે જાણે અજાણ્યથી અર્થ એવ દગલાસ તર્ફ જોવા લાગ્યો. સાંભલનારઓએ ધીકકારની નજર અર્થ એવ દગલાસ તર્ફ નાખવા માંડી, અને અર્થ એવ દગલાસ પોતે અતી ધણા મોટા ગુરસાથી અલવીરાને જોતો હતો. અલવીરાએ તો બેઠક પોતાનું ફખ રડવા માંડ્યું “સદતર ઢોંગી અને બનાવટી

લગન તે હતાં. એક બદમાશને પાદરીવાના પોષાક પહેરાવીને લગન કરવા માટે લાવવામાં આવ્યો—તેણે લગન વખતના પવીત્ર કલામો બોલીને ગાયા ધર્મ અને ધાર્મિક બંધનની મજાક કીધી—મહારી આખરેને ભોગે ધર્મની અને તેના પવીત્ર કલામોની મસખરી કરવામાં આવી. અફસોસ! મહારા પીતાજી ધાટકી નાછટ ઝોવ લીડેસડેલને હાથે રીખી રીખીને ચુરર પામ્યા, જ્યારે હું તેજ ધાટકી નાછટના સગા આ અર્લ ઝોવ દગલાસને હાથે જીવતી છતાં મુએલી થઈ રહી! મહારી આખરે જરઆદ થઈ ગઈ, જે પાદ્રામત અને નેક અસમતને મેં મહારા જનની મીસાલ સંભાલેલી હતી તેજ આ સીદાગીલ અર્લને હાથ નાશ પામી!”

અલવીરા ગુસ્સાથી બોલી અને રડી. તેની આંખો અને તેનું સીનું સજ્જ કરી શક્યાં નહીં આંખોમાંથી ધોધમાર આંસુઓ વહ્યા, અને સીનામાંથી દમખદમ ડચકાંઓ નીકળ્યાં.

“હું એનીપર વેર લેવા માંગતી હતી.” અલવીરા આગલ બોલી “મહારી આખરેના નાશ જમ એને કીધો તેમ હું એના જનનો નાશ કરવા માંગતી હતી. પણ, મ્હને મહારા પોતાના પીતાજીનું વેર પહેલા લેવાનું હતું, અને નાછટ ઝોવ લીડેસડેલ રકોટલેડમાં પાછો ફરે ત્યાં સુધી મહારે અર્લને મારીને મરવાનો વીચાર મુલતવી રાખવો પડ્યો. હું મીકો જેઠ નાછટ ઝોવ લીડેસડેલને મારતે, તે પછી હું અર્લ ઝોવ દગલાસને મારતે, અને પછી છેલ્લે હું પોતે મરતે. મહારા પીતાને જનથી મારનાર નાછટપર, મહારી આખરેના નાશ કરીને મ્હને જન છતાં જેજન કરનાર અર્લપર, હું વેર સાચડું લઈ શકું તે માટે મહારે થોભવાનું હતું અને હું થોભી ગઈ. મગર, હું વેર લઈ શકું તે અગાઉ તો નાછટ ઝોવ લીડેસડેલ આ અર્લના હાથથીજ ઝખ્ખી થઈ પાછલથી મુએ, અને તે બાદ અર્લ ઝોવ કેથનેસને છોડવવા માટે હરમીતેજનો કખ્ખને લેવામાં આવ્યો. હું અર્લ ઝોવ કેથનેસની ફરમાઇશથી વેર લેતી અટકી અને આજે હાંધા ત્હમે નામવર રાજ પાસે ઇન્સાફ માંગવા ઉભી છું.”

અલવીરા બોલી રહી કે ગંબીર ચુપકાટી ત્યાં ફયલાઇ, અને રાજએ કહ્યું “બાનુ, ત્હમે જે ગંબીર આરોપ અર્લ ઝોવ દગલાસ ઉપર મુકો છે તે વીરુધ અર્લ ઝોવ દગલાસ બોલે અને આરોપને ખોટા કહે તો ત્હમે ત્હમારી તર્ફથી સાક્ષીમાં કાણુને લાવી શકો છો?”

“બધાં ગાવરી અને તેની નેક ધણીઆણીને.” અલવીરા રેઝ ભાર મુકીને બોલી “તે નેક ધણી—ધણીઆણીને હું મહારા સાક્ષીઓ તરીકે બોલાવવા માંચુ છું જેઓ મહારા પાલનાર વાલી પુરવાર થયા છે અને તેઓએ મહારા લગન અર્લ ઝોવ દગલાસ સાથે થતાં જોયાં છે. તેઓ હાંધા હાઝર છે, અને તેઓ સાક્ષી આપશે.”

સીદા દગલાસે ગાવરી અને તેની ધણીવાણી બ્યાં બેઠાં હતાં ત્યાં ગુસ્સાની નજર દોડાવી, રાજ દેવીડે પોતાની પાસે ઉબેલા એક માણસને તેડીને તેનાં કાનમાં કહ્યું “જેતી, સર કેસીમીર આવેલા છે કે? તેવણુ તૈયારીમાં છે કે?”

તે માણસ ગયો, કે રાજએ અર્લ ઝોવ દગલાસ તર્ફ જોઈને કહ્યું “અર્લ ઝોવ દગલાસ, ત્હમારી સામે એક ધણુ ખરાબ ગંબીર આરોપ છે. બોલો, ત્હમે આ બાબદમાં શું બોલવા માંગો છો?”

“હું એ કહેવા માંચુ છું કે મહારા મરહૂમ સગા અને મહારી તરફ કપટ ધરાવનાર એ ઐરત છે તે જોઈને ત્હમારે ઇન્સાફ લેવાનો છે. એ ખુની ઇરાદો ધરાવનારી એક ઐરત છે.”

તેણી રાગ્નનો પેલો માણસ ઝડપથી આવ્યો અને તેણે રાગ્નના કાનમાં કહ્યું “સર કેસીમીર જણાતા નથી, પણ તેમના માણસો તૈયાર છે.”

તે સાંભળીને રાગ્નએ તેને બાબુએ ખસાડીને મોટે બુલંદ આવાજે લોકો તરફ ફરીને કહ્યું “આ બાબુદનો ઇન્સાફ હું થોડા વીચાર પછી આપું છું.”

અને રાગ્ન ચુકાદો આપવાનો શુર કરે તે પહેલાં શું બનાવે અને છે તે આપણે જોઈશું:

એક માણસ જે દીવાનખાનામાં હતો તે અલ્ફ ઓવ બેઝનતાઈન અને સર ફ્લેમીંગ જે હવે સર રીચાર્ડના છુટા પડવાથી બેઠે એક બીજા સાથે બાહાર વાંતે બેઠેલા હતા ત્યાં દોડી જઈને બોલ્યો “અલ્ફ ઓવ બેઝનતાઈન નામવર, હવે ત્હમે ત્હમરી ફરીયાદ કરવા માટે દીવાનખાનામાં સીધારો. સાંભલો, રાગ્ન નામવર ચુકાદો આપવા માટે તૈયાર થાય છે જેની રાખેતા મુજબની મુનાદી પુકારાય છે.”

સર ફ્લેમીંગની રજા લઈને અલ્ફ ઓવ બેઝનતાઈન દીવાનખાનાની અંદર ગયો, અને ઘણેજ થોડા વખત થયો હશે કે સર કેસીમીરનો નોકર જેસન્ન સર ફ્લેમીંગ આગલ આવીને બોલ્યો “સર ફ્લેમીંગ, સર કેસીમીરે કહેવડાવ્યું છે કે ત્હમે પેલા મકાનમાં તેમના એક હજાર લડવૈયાની સરદારી લેવા સીધારો, અને, તેવણના રજીસ્ટ્રીના આવાજ તરફ ધ્યાન આપજો. ત્હમને પુરતો ખુલાસો તે મકાનમાં દાખલ થવા પછી આપવામાં આવશે.”

અને, રાગ્ન બેઠો હતો તે દીવાનખાનામાં એક દમામદાર લડવૈયો દાખલ થયો. તે કાઈ નહીં, પણ સર કેસીમીર પોતે હતો. લોકો તેને જોઈને એક બીજાના કાને પર પડીને કાંઈ બોલવા લાગ્યા, અને દીવાનખાનાની ઉપરના અધવાનમાં બેઠેલી મારગારેટથી સર કેસીમીરને જોઈને ચોંકા! અરે, સર કેસીમીર હાલમાં તે લીયાસમાં હતો જે લીયાસ પેલા બાર થોડેસ્વારો જેઓ મારગારેટને દાલકીય કાસલ નઝદીકથી દમખારતન સુધી લાવ્યા હતા તેમના લીયાસને મલતો હતો! અહહા, ત્યારે શું તેનો મદદગાર સર કેસીમીર હતો? તેમ ધાર્યું અને મારગારેટ માન્યું કે તેને દાલકીયની નઝરકબંદી છોડવનાર અને દમખારતન સુધી પહોંચાડનાર સર કેસીમીર હતો અને તેથી તેણે ખુશી થઈ જતાં આશા રાખી કે કદાચ સર કેસીમીર હમણાંથી તેને મદદગાર થઈ પડે તેમાં નવાઈ નહીં હતી.

સર કેસીમીર આગલ વધીને છેક રાગ્નની નઝદીકમાં ગયો અને તેણે નમીને રાગ્નની પાસેની એક ખાસ ફરેસીમાં બેઠક લીધી અને હવે તે રાગ્નના કાનો પર પડીને બોલવા લાગ્યો “મહારા નામવર, મ્હને થોડી ખોટી થઈ, મગર કામ સરંજામ ઉતર્યું છે અને ત્હમે ખુશી થાઓ કે મહારા પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ પોતાનું વચન પાલ્યું છે. પંદરસો લડવઘવાઓ મહારા પ્રીન્સે મોકલ્યા છે જેમાંના એક હજાર આ સામેના મકાનમાં છે અને પાંચસો થોડે દુરના એક બીજા મકાનમાં છે. ત્હમે હવે બેઠક પર ઇન્સાફ આપો, કેમકે સીલા દગલાસના ગમે તેટલા હુલ્લડખેર સગાઓને તે મહારી ફજળ ચુરેચુરો કરી નાખવાને સામર્થ્યવાન છે.”

રાગ્નએ હવે લોકોની તરફ નજર કરીને મોટેથી કહ્યું “ચુકાદાના અછન મઓકાપર અમારો બાહાદુર મીત્ર અને મદદગાર નામવર સર કેસીમીર આવ્યા છે તે ઘણેજ સારો પ્રસંગ બન્યો છે.”

“અને હું આપો છું તેથી નામવર રાજાએ મહારી સસ્તાઈ મુજબ આવીને હું કહું તે પ્રમાણેનોજ ઇન્સાફ આપવો.” સર કેસીમીરે મોટેથી કહ્યું, અને તે સાંભળીને લોકો, સીહા દગલાસ, અને રાજા પોતે સર કેસીમીરની તર્ફ અન્યયનીની નજરથી જોવા લાગ્યા.

“સર નાઇટ,” રાજાએ સર કેસીમીરને હવે લોકો સાંભણે તેમ મોટેથીજ કહ્યું “અર્થાત્ ઓવ દગલાસની બાબદમાં શું ચુકાદો આપવો તે મહારે કામ છે. ઇન્સાફ હું કરવા મેઠો છું.”

“ઇન્સાફ તહમે બગે કરવા બેઠો.” સર કેસીમીરે ઠડે પછે ચલાવ્યું “પણ અર્થ ઓવ દગલાસે અલવીરા રેમ્ઝ તર્ફ જે ગયરઇન્સાફી ઘાટકી નીચ ચાલ ચલાવી છે તેને માટે તો એકજ ઇન્સાફ હોવો જોઇએ.”

“અને તે શું ?” રાજાએ પુછ્યું.

“તે એજ કે અલ ઓવ દગલાસને અલવીરા રેમ્ઝ સાથ ખરા લગનથી એક કરવા અને આ બાબતે લાગેશે કલંક દુર કરવો.”

“આ માણસ પોતાના ક્યા હકકથી રાજા અને મહારી વચ્ચે આવે છે ?” સીહા દગલાસ હવે પુકારી પડ્યો. અને, તે સાંભળીને સર કેસીમીરે રાજા દેવીડને કહ્યું “આને ચુપ રહેવા કહો.”

રાજા દેવીડનું પાપી દીલ હવે ડંખવા લાગ્યું: તેણે પોતે સીહા દગલાસની માફક છુપાં અને ખનાવતી લગન કાઢેલાં હતાં અને તેથી તે તો એવો ચુકાદો આપવાનો હતો કે સીહા દગલાસને થોડાક દંડ કરી તેને થોડાક વખત સુમ્તી દેશની બહાર કાઢાડી મુકવાની સજા કરવી, પણ હાંયાં તો સર કેસીમીર કોઇ અન્યયન વર્તણૂક ચલાવતો હતો. રાજાની હાલત સુડી વચ્ચે સુધારી જેની હતી, તેની પોતાની ફીજ તૈયાર નહીં હતી. અને આ સર કેસીમીરના એક હજાર લડવૈયાઓ સામેના મકાનમાં અને પાંચસો થોડે દુરના ખીજા મકાનમાં હતા અને તેઓને જો સર કેસીમીર એકજ રણસીંગથી બોલાવી લે તો રાજાનો પોતાનોખી તે વખતે સદાખરો ચુરો થર્થ જાય તેમ હતું. સીહા દગલાસ સામે-રાજા દેવીડ જે હુકમ પસાર કરનાર હતો તે તો તે પોતાની મતલબ સારવા જેવું કરતો હતો, પણ હાંયાં તો બનાવજ જુદો બની ગયો. રાજાએ સીહા દગલાસના સગાઓથી ગભરાઈને જે મદદ સર કેસીમીરથી મંગાવી હતી તેજ મદદ હવે તેની વીરદમાં કામ કરે તેવું તેને લાગ્યું. તે તેથી ગભરાયો, અને સીહા દગલાસના પાપ જેવું પાપ પોતેબી કીધું હતું તેથીજ આ ઉલટું ઉલટું કામ થતું હતું એમ તેને માન્યું. તેનું દીલ ડંખતું હતું.

રાજા લાચાર થઈ ગયો, અને તેને સર કેસીમીરના હુકમ પ્રમાણે ચાલ્યા વગર પોતાનો છુટકારો નહીં જોયો.

તેથી, તે બોલ્યો “અર્થાત્ ઓવ દગલાસ, ચુપ કરો. મહારા સસ્તાઈકાર તરીકે આ બાબદમાં મેં સર કેસીમીરને નેમ્યા છે અને તેથી તેવણ જે કહે તે મહારેખી માનવુંજ જોઈએ. તહમે વચ્ચે બોલશો નહીં. અને એવણ જે કહે તે સાંભળશો.”

“મહારે દહેવાનું એ છે કે અલવીરા સાથ અર્થાત્ ઓવ દગલાસે લગન આ લોકોની સનમુખ કરવા.” સર કેસીમીરે કહ્યું.

“હીક છે, તો આપણે અલવીરાને પોતાને પુછીશું.” રાજ દેવીડ બોલ્યો “બાનુ, ત્હમારા ખરો લગન જે અર્ધ ઓવ દગલાસ સાથ કરવામાં આવે તો ત્હમે કમુલ છો?”

“અર્ધ ઓવ દગલાસ માટે મ્હને પ્યાર નો નથીજ” અલવીરા બોલી “મગર, મ્હારી આજરને ખાતીર હું લગન કરવા તૈયાર છું. મ્હારો હાથ એના હાથમાં મુકવા “પુશી છું.”

“હું પુશી નથી.” અર્ધ ઓવ દગલાસે પુકર કાઢ્યો “હું એના જેવી જુનુની અને વીકાલ ઔરતના હાથમાં હાથ મુકવા અગાઉ તો મ્હારા તે હાથને કાપી નાંખવા તૈયાર છું.”

“ચુપ રહો એકદમ.” સર કેસીમીરે બખાલ્યું.

અને સીદા દગલાસ વધારે કાંઈખી ગુસ્સાબધુ” બોલે તે અગાઉ તેની પાસે ખેડેલા એક ઉમરાવે તેના કાનપર પડીને કહ્યું “કાંઈખી વધુ બોલતો ના. પેલો સર કેસીમીર જે રાજ દેવીડ જેવાપર કામ્ય ધરાવતો થયો છે તે કાંઈ અમથો નથી. એને તો આશરે એક હજાર ચુનંદા લડવૈયા હમણાંજ તમ્યાર રાખ્યા છે જેમાંનો એક એક માણસ ચાર ચારને પુરો પડે તેનો સરતાપા હત્યારખધ છે. મેં હમણાજ તે વાત સાંભલી છે અને તેથી કહું છું કે ખીત્ત-કુલ ગુપચુપ થઈ જન, કેમજે ત્હારી બાઝી હાથથી તમામ ગઈ છે.”

અને રાજ દેવીડ સર કેસીમીરના બોલવા પછી બોલ્યો “અર્ધ ઓવ દગલાસ, અલવીરા રેમ્જે જે ફરીયાદ કાઢી છે તેનો ચુકાદો આપતા હું કહું છું કે ત્હમારે બાહાર આવીને એ બાનુનો હાથ પકડી આ તમામ લોકોની સનમુખ કસમ લેવા કે ત્હમે નઝદીકના બિવિધમાં જેમ અને તેમ જલદીથી અલવીરા રેમ્જ સાથ પરણશો.”

“નહી,” સર કેસીમીરે કહ્યું “લગન તો આજને આજ, આં બધાં લોકોની સનમુખ, અને હમણાં ને હમણાં હીંયાંજ કરવાં.”

‘હમણા ને હમણાં? હીંયાંજ?’ રાજ દેવીડ સર કેસીમીર તર્ફ જોઇને બોલ્યો “એ ત્હમે શું બોલો છો? એ બનવાજોગજ નથી.”

“બનવાજોગ છે, હમગારતનતા આ કીસ્લામાંની પવીત્ર જગાપર જઈ સીદા દગલાસે અલવીરા રેમ્જ સાથ લગન કરવાં, અને એ બાનુને લગાડેયો કાંઈ ધોષ નાખવો.” સર કેસીમીરે કહ્યું, અને રાજ દેવીડ ટગર ટગર તેના ચહેરા તર્ફ જોયું.

“જો આ કીસ્લામાંનીજ પવીત્ર જગાપર જઈને લગન કરાવવા હોય તો સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ જોઈશે—પાદરી—”

“બધા તમ્યાર છે.” સર કેસીમીરે કહ્યું.

“બધા તમ્યાર છો! એટલે?” રાજ દેવીડ અગ્યય થયો, અને હવે તે સર કેસીમીરને કોઈ વીચીત્ર માણસ સ્હમજવા લાગ્યો!

“એટલે એમ કે આ આખા દીવાનખાનામાંથી જોઈએ તેટલા સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ મલી શકશે.” સર કેસીમીરે કહ્યું “અર્ધ ઓવ દગલાસના સગાઓમાંથી કોઈને નહીં લેવાઈ શકાય, તો એક સાક્ષી હું મુચવું છું. ત્હમો નામદાર આપણા એક મદદગારને તો નહીંજ જુલ્યા હોય, રોજીની કાસલવાલા રેમ્જને તો નહીં જુલ્યા હોય.”

રાજાએ રેડમેનનું નામ સાંભળ્યું કે તેના પૈટમાં ખાસ્તી પડી અરે, આ સર કેસીમીર ત કઇ કીસમનો માણસ હતો!

“આવ રેડમેન, આહાર આવ.” સર કેસીમીરે કહ્યું, અને રેડમેન પોતાની ખેંકમાંથી ઉડીને રાજાની તરફ આવી. અને રેડમેનને આવનો જોઇને રાજા કાંઈ શક લઈ જવા લાગ્યો. તેનું દીલ હવે વધારે ડંખતું હતું!

“હીક, આપણને એક સાક્ષી તો મળ્યો.” સર કેસીમીરે કહ્યું “હવે બીજો જોઈએ. અને તે રાજા નામવરની પોતાની તરફનો કાંઈ લઈએ તો પછી વાંધો નહીં રહે! આવ, આહાર આવ, રાજા દેવીડ નામવરના મોખાર રીફન કોચરેન, આહાર આવ.”

રાજા તે નામ સાંભળીને ચોક્યો, અને હવે તેનો શક વધારે મજબૂત થતો ગયો. અરે, આ શું બનાવ બનતો હતો? તેના તેજ માણસોને અર્થ આવ દમલાસના ખરા લગનના સાક્ષી નેમવાના હતા જે તેણે પોતે પોતાના બનાવની લગત વખતે નેમ્યા હતા!! તે મનમાં બોલ્યો “રખે, આ સર કેસીમીરને ખરી વાતની ખબર પડી ગઈ હોય અને તે અર્થ આવ દમલાસને કહીને આ બધું મને સ્હમજાવતો હોય, મને દેખાડતો હોય!”—પણ, વધી રાજાએ પાછો એખી વીચાર કાઢ્યો કે અકસમાત સંજોગથી આ સાક્ષીઓ બોલાવવાનું સર કેસીમીરને સુજ્યું હોય, બાકી તેની પોતાની વાત તો તદ્દન ખાનગીજ હતી!

“હવે, આપણને સાક્ષીઓ તો મળ્યા. રાજા નામવર” સર કેસીમીરે કહ્યું “તો હવે ત્હમે વરરાજા અર્થ આવ દમલાસને કહેશો કે તેણે પોતાની ધણીઆણીનો હાથ પકડીને લગન કરવાની પવીત્ર જગ્યા પર આવવું?”

“ત્હમે મ્હારા કામને આસાન બનાવીને ચુકાદો આપવાના કામમાં મદદગાર થઈ પડો છો તે માટે હું ત્હમારો ઉપકાર માનું છું.” રાજા દીવમાં તો દીલગીર હતો મગર ઉપર ઉપરની ખોટી ખુશી બતાવીને જનપર ગોયા અચરહસ્તી કરીને બોલ્યો “પણ, સર કેસીમીર, લગનના પવીત્ર કલામો બોલવા માટે હીયાં પાદરીજ ક્યાં મૈન્ટુદ છે જે તેની વાત?”

“આહ! સાચી વાત!” સર કેસીમીરે હાથપર હાથ ધોકીને કહ્યું “પાદરી તો જોઈએ! પાદરી! પાદરી!”

અને રાજા તે સાંભળતો સર કેસીમીરનો વીચીત્ર આવભાવ કાંઈ ધાસ્તીથીજ તપાસતો હતો!

“કોણ? પાદરી! મ્હારા નામવર, શું મેં ત્હમને એક પાદરીને બોલાવતા સાંભળ્યાં-વાર?” સર કેસીમીરનો નોકર જેસન્ટ દીવાનખાનાને એક નાકેથી ઉડી ઉભો થઈને બોલ્યો “ત્હમારો નોકર ત્હમારી ખીદમતમાં હાજીર છે. આ લેઓ પાદરી.”

અને જેસન્ટ માથાથી પ્રગ સુધી કપડાંમાં બધે સ્થાં એક માણસને પકડીને આહાર લઈ આવી, અને તેને રાજા અને સર કેસીમીર ન્યાં બેસા હતા ત્યાં સામે ઉભો રાખ્યો.

“એ પાદરીનો ચેહેરો બધે છે, સર કેસીમીરે કહ્યું “પણ, હું પારખી શકું છું કે એ કોણ છે? અર્થ આવ દમલાસ નક્કીજાણ છે કે તેના પોતાનોજ પાદરી તેના ખરા લગન માનુ અલવીરા રેખ સાથે આજે કરી આપનાર છે.”

અને સર કેસીમીરે આગલ વધીને જુહાપરને તે પાદરીના અહેરાપરનું કપડું ઉઠાવીને ફેંકી દીધું કે રાજા દેવાડ એક સપેંડાં ખાંચે હોય તેમ ઉછલ્યો.

“શું ઉઠે?” રાજાએ ગોચા એક ધીમી ચીખ સમેટ અજાયબીથી પુકાર માર્યો “આ માણસ!—” અને તેણે તે પાદરીનો હાથ પકડી લીધો, અને પથ્થરના પુટલાની માફક સ્તબ્ધ બની જમને એકી ટગરે તેને જોવા લાગ્યો.

“હા, આએ પાદરીના રાજા નામવર,” સર કેસીમીરે જાણે ચેષ્ટાં કરતી હોયે કહ્યું “આ પાદરી કોઈ એક ખાનગી ફસ્તાવેજથી આજે પોતાના શેઠ અર્લ ઓવ દગલાસને મદદ કરવાનો હતો, મગર તે ફસ્તાવેજ બીજા એકના હાથમાં ગયો, પાદરી રખડતો થઈ ગયો, અને એ ખુબીના ખાંસડાંને હું હીંચા રજુ કરું છું. બોલ, પાદરી, તે બેઠ તમામ ખુલ્લો કરી દે.” સર કેસીમીરે ખુબ પાડી.

અને રાજાએ તે પાદરીનો હાથ છોડી દેતાં સર કેસીમીર તર્ફ ડોળા ફાડી ફાડીને જોઈને કહ્યું “એક બેઠ?”

“બોલ,” રાજાની તર્ફ જોયા વગર પેલા પાદરી તર્ફ જોઈનેજ સર કેસીમીરે પુકાર કીધો.

“ત્હમે સઘણાં જે હીંચાં હાઝર છો તે જાણો” પેલા પાદરીએ મોટે આવાજે લોકો તર્ફ ફરીને કહ્યું “કે મ્હાર” નામ ફાધર જુલીયસ છે, અને હું તે પાદરી છું કે જેણે નામદાર રાજા દેવીડનો હાથ બાનુ મારગારેટ ફીટઝએલન સાથે લગનના ગાંઠથી જોડ્યો છે.”

રાજા ફીકકો પડી ગયો, અને તે પોતાની બેઠકમાં ફસડાઈ પડ્યો જ્યારે ઉપરના અય-વાનમાં મારગારેટને પેલા અફસરે નીશાની કીધી જેથી મારગારેટ પોતાના અહેરાપરનો નીકાળ ઉઠાવી લીધો અને ઉડી ઉભી થઈને તેણે ત્રિચેના માણસો જોય તેમ જુહાપરને જોયું. જે વખતે સર કેસીમીરે મોટેથી ખુબ પાડી “સ્કોટલેન્ડની રૈયત, જુઓ, આ ત્હમીરી રાણી છે.”

પ્રકરણ ૪૨ મું.

મારગારેટનું તાજ-ખર કે તકલીફી?

આગ લાગી હોય કે રેલ આવી હોય તે વખતે જે જાતનો ગભરાત ફયલાય છે તે જાતનો ગભરાત કેટલાંકના સીનામાં પવદ થયો, કેટલાંકો સોંચમાં ગીરફતાર થયાં, કેટલાંક મનમાં બોલ્યાં કે “શું અર્લ ઓવ દગલાસનો ચુકદો આપતાં રાજાનો પોતાનો ચુકદોખી અપાઈ મર્યો હતો?” એમ જાત જાતની લાગણી છવાઈ રહી અને જાત જાતનું બોલવાનું તે આખા હીવાનખાતામાં ચાલ્યું. મગર બધાં પોતાની જગાપરથી ઉડીને તે અહેરાને જોવા લાગ્યા કે જે અતી ઘણો ખુશ્સુરત હતો.

રાજા તો તે સાંભલીને ફસડાઇ પડી ફગાઇ ગયો હતો અને તેના હાથપગ ભણે કાઢ્યો બાંધી લીધા હોય તેમ તે લુલો અને દમ વગરનો થઇ રહ્યો—સીદા ફગાસ તે સાંભલીને પહેલાં તો અજ્ઞાન થયો અને પછી મુઝમાં હત્યો અને મનમાં બોલ્યો “હવે આવા ગુન્દા માટે હું અકેયો સપડાવો નથી, ઇન્સાફ કરવા બેઠેલો રાજાખી એવા પાપમાં શામીલ લાગે છે” અર્થ એવ કેથનેસ નામવર મનમાં બોલ્યો “હા—ખરેજ છે! હવેજ મહેને એ સધલી બની ગયલી ગાલા લડાઇની સ્થમજ પડી શકે છે! રોઝલીન કાસલમાં રાજાનું થોભવું, મારગારેટ ન્હાસી ગઇ ત્યારે તેણે એલબરટીનાપર લખેલું કાગઝ-વસ્તી, મારગારેટનું આજેજ હાંવાં ખુલાસો આપવાની બહોંસ—એ સધલું, એ બધું હવે હું સ્થમજ શકું છું.”

મગર, સહથી વધારે અજ્ઞાનપણીને આંચકા તો અર્થ એવ બેઝનતાઇનને લાગ્યો. સર કેસીમીરે ખુલાસો કીધો કે તેના ધ્યાનમાં વીજળી મીસાલે તે વાત ઉતરી ચુકી કે સ્ટીફન કોચરેને તેને કંઈ કરાવ્યો અને લુટાવ્યો તેમાં રાજા દેવીડનો હાથ હોવો જોઇએ. મગર, લુટ ખાસ પેલી વીડીને લીધેજ થઇ હતી તેનો ખ્યાલ કરતાં રોલાન્ડે વીચાર્યું કે તે કામમાં ત્યારે મારગારેટ પોતેખી શામીલ હોવી જોઇએ. અને, તેથી, તે અતી ઘણા ગુરસાભર્યા ચેહરાથી આગલ વધ્યો, અને માથું ઉંચકીને ઉપર જોઈ તે કાંઈ ખપ્પાલવા ગયો કે કાંઈ શખ્સે પાછલથી તેના હાથ ખેંચી લીધો અને બોલ્યો “નામવર અર્લ, સંભાલો! ત્હમે કાંઈખી બોલો તે અગાઉ એ ખ્યાલ ત્હમારા દીલની અંદર લાવો કે ત્હમે એક નીરદોશને અપમાન કરો નહીં.”

રોલાન્ડ અર્લ એવ બેઝનતાઇને ફરીને જોયું તો તે માણસ સ્ટીફન કોચરેન હતો, જેથી તેનો ગુરસો હદબાહાર વધી ગયો અને તેણે કહ્યું “દગાખાઝા!”

“મહેને દગાખાઝ કહો મહારા નામવર,” કોચરેને કહ્યું “મગર, હું મહારા પોતાના કસમ ખાઈને કહું છું કે જે સધલું બની ગયું છે તે માટે તે બાત કાંઈખી જાણતી નથીજ, માટે તેને અપમાન નહીં કરતા. તે તદનજ નીરદોશ છે.”

“એમ છે?” રોલાન્ડે કહ્યું “ત્યારે રાજા સાથે મલીને તે પ્રપંચ કીધો, કેમ?”

“ત્હમે રાજા માટે ગમે તે બોલો.” કોચરેન નરમીથી બોલ્યો “મગર હું કહું છું કે હું ત્હમને કંઈ કરાવવા માટે ગુન્દાગાર છું, માટે ત્હમે મહેને પોતાનેજ ગુન્દાગાર ધારો અને તે બાતને કાંઈખી બોલશો નહીં.”

“ત્યારે મહારી અને ત્હારી વચ્ચેની એ ખાત્ર રહેશે, અને કદાચ તેમાં રાજાની શામી-લગીરીખી હશે કેમ?” રોલાન્ડ બોલ્યો.

મગર, સ્ટીફન કોચરેને તેનો કાંઈખી જવાબ આપ્યો નહીં, અને તે નમીને ત્યાંથી જતો રહ્યો. અર્લ એવ બેઝનતાઇન બાણુમાંની એક કુરસીમાં બેસી ગયો. અને તેને જોતો જોતો ચાલતાં ચાલતાં સ્ટીફન કોચરેન મનમાં બડબડાવો “બેઝનતાઇન, હવે, મહેને લાગે છે કે કાંઈખી કરશે નહર્જી.”

મારગારેટ પોતેખી ઘણી મોટી અજ્ઞાનપણીમાં પડી ગઇ! રાજાને કાપુમાં બેવો—લમનના સાક્ષીઓ રેડમેન અને કોચરેનને લાવવા—લમન કરનાર પાદરીને હાઝર કરવો એ સપલું એક તાક મીસાલ બની ગયું હોય તેવું મારગારેટને લાગ્યું, અને તેણે બધારે પેલા અફસરની નીચાનીથી નીકાળ કાઢીને પોતાનો મ્હેરો ખુલ્લો કીધો ત્યારે તેને લાગ્યું કે તે આવી આપેલા એક પુરલા

માફક કામ કરતી હતી। વહાણમાં બેઠેલા એક માણસને અકસમાત નડે અને તે પાણીના મોઝાથી એકાએક ઉડીને દરીઆખમાં પડે—દરીઆખના પાણી સાથે તે અફસાય—ઝીકાય—મરવાની અણીપર જાય—અને એકાએક કાંઈ તેને બચાવીને પાણીની બાહાર કાઢે અને તે વખતે સાવધ થતાં જે લાગણી તેના દીલમાં થાય તેવીજ લાગણી મારગારેટને પોતાને થઈ.

રાજા પોતાની અસાવધ જેવી હાલતમાંથી પાછો હોશમાં આવતો હતો—તેણે પોતાની આસપાસ જોયું—તેણે જોઈ લીધું કે તે કાંઈ સ્વપ્નો નહીં હતો—તેણે ઉપર નઝરો ઉઠાવી—અને ત્યાં તેણે મારગારેટનો ખુબસુરત ચહેરા અને તેના દીલ ખેંચનારો ઘટમઘાર આકાર જોયો. તેના મનપર પાછો સંપૂર્ણ કાબુ આવી જતાં તે વીચારવા લાગ્યો કે હવે તેણે પોતે શું કરવું? સંજોગોને તામે થઈને તેણે લગન કબુલ કરી દેવા, કે સામે થવું? તેની એ તો પુરેપુરી ખાત્રી થઈ કે મારગારેટનો હાથ આ વાતમાં હતો। તેથી, તે મારગારેટને એક પ્રપંચી અને એક દુશ્મન માનવા લાગ્યો, કે જે દુશ્મન પોતાના સ્વાર્થને ખાતીર આસપાસના ખીળ કાઢતો કશીખી ખ્યાલ કરે નહીં।

હવે રાજા બોલ્યો: “મહેને અર્લ ઓવ દગલાસનો ચુકાદો આપવાનો છે, મગર મ્હારો પોતાનો ચુકાદો અત્રે હાઝર થયલા મ્હારા અમીરો અને મ્હારી રૈયત આપશે. સ્કોટલેન્ડ ખરેખર રાણી ધરાવે છે કે નહીં તે નક્કી કરવાનું કામ ત્હમારું છે, મ્હારા દરબારીઓ અમીર ઓમરાઓ અને રૈયત, એ કામ ત્હમારું છે.”

રાજા બોલે તે દરમ્યાન તે દીવાનખાનાના લોકોમાં એક અફવા ઉડી રહી કે ‘જે બાનુ પોતાને રાણી નરીકે ઓળખાવવા આવી છે તેના બાઈ સર ફ્લેમીંગ શીટ્ઝએલનની સરદારી હેઠળ એક હઝાર માણસો આખા દમખારતન કાસલની આસપાસ ફરી વલ્યા છે, અને રાજાની તરફેણમાં કાંઈખી બોલશે તો તેનો નાશ થશે.’

પણ તે અફવા આગ પેટે ફયલાઈ તેટલાં તો રાજાને એક વૃદ્ધ ખચરખ્વાહ ખીહી ધુણ ઉડીને બોલ્યો “સ્કોટલેન્ડની રૈયત! ત્હમારા રાજા નામવર આજે એક કપદી છે! એવણુ નામવરને બધા ચારો તર્ફથી ઘેરી લેવામાં આવ્યા છે, અને એવણુ ત્હમારી પનાહમાં છે—”

“ખામુશ!” સર કેસીમીરે તે માણસની તર્ફ ડોળા કાઢી કાઢીને મોટેથી ખુબ પાડી “આ તું જે બોલે છે તે સદંતર જુકડું બોલે છે. આ લડવૈયાઓ જે બાહાર ઉભેલા છે તે તો ત્હમારા રાજાએ પોતે મ્હારા પ્રીન્સ ડ સાલઝા સાથે કાંધેલા કલેક્ટરારની રૂએ આવેલા છે, એટલે ત્હમારા રાજાએ તેઓને પોતે બોલાવેલા છે. એ બાહાર ઉભેલા લડવૈયા કાંઈ રાજા દેવીડને ઘેરી લેવા કે રાજાને અથવા કાંઈનેખી મારવા માટે હીંયાં આવ્યા નથી, પણ રાજાને બધાં સુધી એવણુ સાચ્યા હોય ત્યાં સુધી બચાવવા આવ્યા છે પણ તેઓ વલી તેના મોટા કામની વીરધખી જશે. માટે, ત્હમો બધાં જે હીંયાં છો તે જાણો કે કાંઈખી રીતે રાજા કપદી નથી, આ કાંઈનાખી મુરાઈ એ બાહાર ઉભેલા લડવૈયાઓ નથી.”

“સર કેસીમીર દ્યોસ્તે જે બોલે છે તે શબ્દે શબ્દ સાચ્યુંજ બોલે છે.” અર્લ ઓવ કેમ્બેસે કહ્યું “અને એમના માટે મહેને ધણું મોટું માન છે. હું એમના વચનને ખાતીર મ્હારો જાનખી જામીનમાં મુકવા તૈયાર છું.”

સંપુણ સતોષનો એક હર્ષાંત ગણગણાટ તે વાક્ય સાંભળવાથી ત્યાં સધલે વ્યાપી રહ્યો, કેમજે તે કીર્તિવંત ઉમરાવના ચન્દ્રો સર્વેને ધણી વજનદાર લાગ્યા.

“રાજા અને મારગારેટ શીઝએલનની વાત ફેસલા માટે પહેલા હાથ ધરો.” સર કેસી-મીરે કહ્યું. “અને રાજા નામવરને જેથી કહેવું હોય તે કહેવાને એવણ મુખત્યાર છે.”

રાજા ક્યાં જાણતો હતો કે સર કેસીમીર મારગારેટનો કાકા થતો હતો! રાજા તો એમજ કુમારતો હતો કે મારગારેટ હવે પોતાનો મુકદ્દમો રજુ કરે કે તેનો ટેકો નહીં મલશે અને ઉપરાંત જે વધારે વાત કીધી તો પછી તેને શહરખંદર થયલાંઓમાંની એક તરીકે ગણવી! અને તેથી તે સર કેસીમીર તરફ જોઇને બોલ્યો “સર કેસીમીર, જ્યારે ત્હમારું એવુંજ કહેવું છે તો ત્હમેજ અમારો મુકદ્દમો હાથ ધરો-ત્હમેજ અમારો ફેસલો કરો.”

“ત્હારા નામવર,” સર કેસીમીરે રાજા દેવીડ તરફ જોઇને કહ્યું “જાણો કે ત્હને જ્યારે કોઇ કામ સંપૂર્ણ કરવામાં આવે છે ત્યારે હું વાગળીની રાહો ઇન્સાફ-પરા સાચ્યા ઇન્સાફ-થીજ કામ લઉં છું.”

“અને હવે” રાજા બોલ્યો “કામ આગલ ચલાવતાં હું કહીશ કે આ પાદરીને લગનની સરટીશીકેટ રજુ કરવા કહો.”

“હું તે તો, ત્હારા નામવર, તુર્તજ રજુ કરે છું.” ફાધર જુલીયસે કહ્યું, અને તેણે સરટીશીકેટ કાઢાડી આપી. તે તપાસી જોવામાં આવી, અને તે ખરી સાબીત થઈ.

રાજા મનમાં અને મનમાં બહુજ ચુસ્તે થઈ ગયો, તે વીચારમાં પડ્યો કે કોચરેન દગા-ખાજ થયો હતો કે કેમ? અને આ માણસ ખરેખર પાદરી હતો?

“આ તો એક જાતનું લખાણ માત્ર છે.” રાજાએ કહ્યું “હવે લગનના સાક્ષીઓ જોઇએ.”

“રોઝલીન કાસલના રેડમેના” સર કેસીમીરે પુકાર્યું. અને, તેના જવાબમાં રેડમેન આગલ આવીને બોલ્યો “હાઝર છું, નામવર.”

“બોલો, ત્હમે તે લગન સંખંધી થું જાણો છો?” સર કેસીમીરે પુછ્યું.

“હું એ જાણું છું કે ચાલુ વરસમાં પાંચમી જૂનની રાત્રે સ્કોટલેન્ડના નામવર રાજા દેવીડ અને મારગારેટ શીઝએલનના લગન ત્હારી સંનમુખ થયાં હતાં.” રેડમેને જવાબ આપ્યો.

“ત્હમે સાક્ષી તરીકે લગનની સરટીશીકેટપર ત્હમારી પોતાની સહી કીધી છે?” સર કેસીમીરે પુછ્યું.

“હા, નામવર,” તેનો જવાબ મળ્યો. “પાદરી ફાધર જુલીયસે રજુ કીધેલી લગનની સરટીશીકેટ ઉપર મેં ત્હારી સહી કીધી છે.”

“હવે, ખીજો સાક્ષી” સર કેસીમીરે રાજા દેવીડ તરફ ફરીને કહ્યું “નામવર રાજા, ત્હમારો પોતાનો ચોખદાર સ્ટીફન કોચરેન છે.”

“હીક” રાજા બોલ્યો “તો તેને બોલાવો, તેથી થું કહે છે તે તો જુઓ.”

“સ્ટીફન કોચરેન, ખાહાર આવો.” સર કેસીમીરે પુકાર્યું.

સ્ટીફન કાચરેન આવ્યો, અને તેને જે હાથ તે ખરું કહેવાને જણાવવામાં આવતાં તે બોલ્યો “મારગારેટ શીટઝએલન સાથે નામવર રાખ દેવીડના લગન થયા તે વખતે નામવર રાખની ફરમાઇશથી હું ત્યાં હાજર હતો. અને મેં લગનની સરટીરીકેટપર રેડમેનની સાથે સાક્ષી તરીકે સહી કાઢેલી છે.”

રાખ તદનજ શીકા પડી ગયો, અને લોકો બધાં તેની તરફ અજાણ્યપીથી જોતાં હતાં.

“હવે હું જોઉં છું કે તપસ પુરી થઇ છે.” સર કેસીમીરે કહ્યું “અને લગન કાયદા પુર્વક થયાં છે.”

“થોભો!” એકાએક એક આવાજલોકોમાંથી આવ્યો અને વૃદ્ધ સર રીચાર્ડ મીલ્ડમે બાહાર નીકળી આવી બોલ્યો “મેં અજાણ્ય સન્નેગ-ગર્મ કાલેજ એક જીનુ પુસ્તક વાંચ્યું છે અને તેમાંની એક કલમ જે મેં જોઇ છે તે જાણે ખાસ આગ્રતા આ બનાવને માટેજ મેં વાંચી હોય તેમ મ્હને તો લાગે છે. સન્નેગની એમ્મી એક વાત છે.”

રાખ પોતાના આ મીત્રને પોતાનીજ મદદમાં આવેલો સ્હમજીને કાંઇ ખુશી થતો બોલ્યો “તે શું છે, બધા સર રીચાર્ડ ?”

“આ કાસલના અકતરખાનામાં કેટલાક ધણુ પુરાણા પુસ્તકો છે જેને જોવાને કોઇએ દરકારખી નથી કાઢી, પણ હું મ્હારી કુરસને તે વાંચતો હતો જેમાંના એક પુસ્તકમાંથી મેં રાખવંશી લગનના કાયદા વીશેનો એક ટપાસો વાંચ્યો છે.” સર રીચાર્ડ બોલ્યો “તે પુસ્તક મંગાવવાને રાખ દેવીડ નામવર હુકમ કરશે તો સારું.”

“હા-હા, હું મંગાઉં છું, હું મંગાઉં છું.” રાખએ ધાંધલ ધરપચ કાઢી અને કુખનો માગુસ શીજીને વલગે તેવી રીતે તે આશાને વ્યગ્રવા લાગ્યો: તેણે તે પુસ્તકનું નામ પુછી તે મંગાવ્યું.

“સર રીચાર્ડે તે પુસ્તક આવતાંજ તે લઇ ખોલી જોઇને કહ્યું “લેઓ, હાંયાં લખ્યું છે કે સ્કોટલેંડના રાખ રાણીના લગન ત્યારેજ ખરા કહેવાઇ શકાય કે લગન પાછીના એક મહીનાની અંદર સ્કોટલેંડની સદર અદાલતના વડા તરફથી લગન કરનાર પાદરીએ લગનની સરટીરીકેટપર સહી લીધી હોય.”

આ સાંભળીને દીવાનખાનામાં ફરીથી ગણગણાટ થયો, અને માત્રપર ખેડેલી મારગારેટના ચહેરાપરનો રંગ ઉતરી ગયો! રાખ દેવીડ પોતેખી આશા અને નીરાશા, શાંતી અને ચીંતા, વચ્ચે ડાળતો પોતાની બેઠાંજ બેસી રહ્યો!

“સર કેસીમીરે લગનની સરટીરીકેટ ઉચે કાઢી અને મોટેથી કહ્યું “જીઓ આ, આ સરટીરીકેટપર રાખની સદર અદાલતના વડાએ પોતાની સહી કાઢી છે અને તે ઉપર ચોથી જીલાઇની તારીખ લખેલી છે. એક મહીનાની અંદર સહી થયેલી છે અને તેથી સર રીચાર્ડની ગમે તેટલી અદાલતીકી છતાં રાખ દેવીડના અને મારગારેટ ફીટઝએલનના લગન ખરાં અને-ખરાંજ હરે છે.”

તે સાંભલતાંજ મારગારેટના જીવમાં જીવ આવ્યો! તેના ઉતારેલા ચહેરાએ પાછો રંગ પકડ્યો, અને તેણે ખુશીબર્યો ચહેરો કરીને મોડ તરફ જોયું.

“મગર, હજુ સમજ કરો.” સર રીચાર્ડ બોલ્યો, અને મારગારેટ વધી પાથું ધડકતી છાતીએ ઉપરથી જોયું. “રાજવંશી લગનની એ કલમમાં વધી ખીજીની કાંઈ વધારે લખેલું છે. એમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે એવાં લગનમાં કોઈ ખીજા દેશનો રાજા અથવા ખીજા કોઈ દેશની ગાદીને તખ્તવારીસ કે શાહઝાદો હાજીર હોય અથવા એવાં લગનની એક મંદીનાની મુદતમાં કોઈ ખીજા દેશના રાજાએ કે શાહઝાદાએ તે લગનની સરટીરીફટ ઉપર પોતાની સહી કાઢી હોય તોજ સ્કોટલેંડના રાજાની તે રાણી ખરી રાણી તરીકે કહેવાઈ શકાય, તોજ તે તખ્તની ભાગીદાર કહેવાય, તોજ તે તાજનીખી ભાગીદાર કહેવાય, અને નહીં તો નહીંજ. જો કોઈખી ખીજા દેશનો તખ્તદાર કે કોઈખી તખ્તવારીસ યા શાહઝાદો સ્કોટલેંડના રાજાના લગનમાં હાજીર નહીં હોય કે તેણે એક મંદીનામાં લગનની સરટીરીફટ પર પોતાની સહી કાઢી નહીં હોય તો પછી રાજા સાથે શાદી કરનાર તે આનું સ્કોટલેંડની રાણી તરીકેનું જો માન મલકવું ઘટે તે નહીં મલી શકે.”

રાજા હવે તદનજ ખુશ થઈ ગયો. તેણે જોયું કે હવે મારગારેટની હાર થઈ હતી અને સર કેસીમીરથી કાંઈજ બોલી શકાય તેમ નહીં હતું. દીવાનખાનાની ઉપરના અયવાનમાં મારગારેટની તે સાંભળીને પાડી હોશ ફરામોશ થઈ ગઈ, તે ખીચારી નીરાશાથી ફસડાઈ પડી, અને અફસોસનો એક દમ ભરી લેતાંજ તેણે પોતાના કપાળ પર હાથ માર્યો !

“એમ છે કે ?” થોડીજ ચુપકાદી પછી એટાં કરતી હમે સર રીચાર્ડ તર્ફ જોઇને સર કેસીમીર બોલી પડ્યો “જો એમજ હોય તો જુઓ, આ લગનની સરટીરીફટ પર મેં મહારી પોતાની સહી ગઈ કાલેજ કાઢેલી છે. અને તેથી રાણી મારગારેટ સ્કોટલેંડના તાજની હક્કદાર છે—રાજા દેવીડની રાણી તરીકે સ્થાયતનું માન મેંજવવામાં દરેક રીતે તે લાયક છે.”

“કેમ ? કેવી રીતે ?” સર રીચાર્ડ એકદમ પુકારી પડ્યો “ત્હમે તો માત્ર એક પ્રતીનીધી છો.”

“એશક, સર કેસીમીર, ત્હમે કોઈખી રાજાના તખ્તદાર કે તખ્તવારીસ તો નથીજ, પણ રાજપતી પ્રીન્સ ડ લુઇઝાના માત્ર એક પ્રતીનીધી છો.” રાજા દેવીડ હવે ઉઠીને જુસ્સાથી પુકારી પડ્યો. તેની છાતી ખુશીથી ધડક ધડક ઉડતી હતી, બ્યારે મારગારેટ તો ગળે આવીને અટકેલી મોટી આતુરતાથી સર કેસીમીરના અહેરા તર્ફ ટગર ટગર જોતી હતી.

“ખીલકૂત ગલત વાત છે.” સર કેસીમીર પણ બહુજ મોટા જુસ્સાથી પુકારી પડ્યો “આ લગનની સરટીરીફટ પર એક તખ્તોતાજના માલીકની સહી જોઇએ અને મેં એની ઉપર મહારી પોતાની સહી મુકી છે.”

“મગર,” સર રીચાર્ડ યુમ પાડી “સર કેસીમીર ત્હમારા પોતાના પ્રીન્સ ડ લુઇઝાએ એ સરટીરીફટ પર સહી કાઢી હતે તો ને દીગર વાત હતી, હોંયાં તો સહી કરનાર માત્ર પ્રીન્સ ડ લુઇઝાનો એક પ્રતીનીધી છે.”

“સ્કોટલેંડના રાજા દેવીડ.” હવે સર કેસીમીર મંભીર મોટા આવાજથી જોવા અથરાવનારી રવીશે બોલ્યો “સ્કોટલેંડના રાજા દેવીડ, ત્હમારા રાજમાં ત્હમને મહત્ત આપવા માટે છુપી રીતે આવવા સારૂ મેં મહારા નામ ફેરવ્યું હતું—આ સરટીરીફટ પર એક તખ્તદારની સહી જોઇએ અને મેં એ ઉપર મહારી સહી કાઢેલી છે—હું, પોતે પ્રીન્સ ડ સાલઝા હું.”

તે સાંભલીને રાજ દેવીડના પગ નીચેની ઝમીન ગાયા ફાટી ગઇ। તે ફાટે ફાટે ડોળે સર કેસીમીર ઉદ્ધૃત ઝમરદસ્ત પ્રીન્સ ડ સાલજાને જોવા લાગ્યો, અને તેમ જોતો જોતો તે પોતાની બેઠકમાં પહોંચીને ફસડાઈ પડ્યો; જ્યારે દીવાનખાના ની ઉપરના અવવાનમાં ખુશીની એક ચીખ ઉઠી રહી, અને તે મારગારેટની ચીખ હતી.

પ્રકરણ ૪૩ મું.

રાજ દેવીડનાં ફાંફાં!-રાણી મારગારેટ.

રાજ દેવીડ જે થોડા ધણા દમામથીજ અત્યાર સુધી ખેટો હતો તે હવે એકદમ ઉઠીને ઉભો થયો, અને તેણે પ્રીન્સ ડ સાલજાને નમીને સલામ કરવા સાથે તેણે ગલ્લે લગાડ્યો. પ્રીન્સ ડ સાલજાએ રાજ દેવીડના લખાણને માન આપી પોતાનો પ્રતીનીધીને સ્કેટલેંડમાં મોકલવા લખ્યું હતું પણ તે પ્રીન્સ ડ સાલજા પોતેજ સર કેસીમીર દબેસ્તે બની આવ્યો તેનો ખુલાસો હમણાં થતાંજ રાજ દેવીડ અન્યમીથી ફાટી જવા સાથે તે તુર્તજ તેને માન આપવા ઉઠ્યો, સારા શબ્દોની હારમાળા તેના હોટાથી બાહાર પડી, અને તેણે તુર્તજ પ્રીન્સ ડ સાલજા માટે પોતે ખેટો હતો તેવીજ એક તખ્તરોડી કુરસી મુકાવીને તેમાં બેસવાનો આગ્રહ કર્યો. પ્રીન્સ ડ સાલજા (હવે આપણે સર કેસીમીરને એજ નામથી ઓલખીશું, બ્લાલા વાંચનાર) ખેટો, અને રાજ સાથે ધીમેથી વાતો કરવા લાગ્યો ત્યાંદે આખા દીવાનખાનામાં જોવા જેવી ઉલટ ફયલાઈ હતી. અર્થ એવ કેથનેસ અને મારગારેટની ખુશીનું તો વર્ણનજ નહિં થઈ શકે તેમ હતું, કેમજે એક રાજ જેવો રાજ તેમનો મીત્ર થવા ઉપરાંત એક અઝીઝ સગા મીસાલ તેણે ધણીવાર પોતે પોતાના જનના જેખમે રોઝલીન કાસલવાલાંઓને મદદ આપી હતી, અને તેવી મદદમાં તો તેણે કમાલ ખુબી વાપરી હતી. અહહા! એક રાજ જેવો રાજ અને ને તેમનો એટલો ઘાડો દોસ્ત અને મદદગાર! યા પાક પરવરદીગાર, શુક!

“અને, હવે, બીરાદર” રાજ દેવીડે કહ્યું “તહમેજ ત્યારે અમારો મન્સાફ આગલ ચલાવો. મગર, આટલું બધું છતાંબી હું એક ચીઝ વધારે બોલવા માંચું છું: પાદરી ફાધર જુલીયસ સામ્સો પાદરી હતો, લગનના સાક્ષીઓ કોચરેન અને રેડમેન હતા, લગનની સરતી-શીકેટ રૂબુ થઈ છે, રાજવંશી લગનના કાયદા મુજબ સદર અદલાલતના વડાએ એક મહીનામાં પોતાની સહી કરીધી છે, અને તહમે પોતે-મહારા જેવા એક તખ્તના માથેકે-તેપર સહી કરીધી છે એ બધી વાત ખરી, મગર એક ચીઝ મહત્તે બોલવાની બાકી રહી છે, પ્રીન્સ ડ સાલજા અમર જો તહમે એમ જાણો કે જે બાનુંએ મહારી સાથે લગન કરીધાં છે, તે બાનું એક એવા કુલથી ઉતરી આવી છે કે જે કુલ એક મોટા રીતુરમાં શામીલ હતું તો મારગારેટ આ સ્કેટલેંડની ઝમીનપર શાદીબી કરી શકે નહીં તેમ કહો કેની?”

મારગારેટ તે સાંભલીને મૌન આવ્યું હોય તેમ શીકી પડી ગઈ. તે મોડ તર્ફ ફરી-તે તે કાંઈ બોલવા મઠ-પણ તે બોલી શકી નહીં-તેની જીભ તેને ટાલવે ચોંટી ગઈ। રાજ દેવીડે

તેનાં લગન ખોટા કરાવવાના અનેક ફાંદાં માર્યા હતાં અને શું તે હવે પોતે જે મરી આવી હતી તે માટેથી તે દગાગામી કરીને ફરી જીવવાનો હતો!

પ્રીન્સ ડ સાલજા તો હંડપણે બોલ્યો “હા, જે ત્હમો નામવર પાસે કાઢ સામીતી હોય તો પછી તે બાનુનો હક્ક કમુલી શકશે નહીં.”

મારગારેટ પ્રીન્સ ડ સાલજાના બોલવામાં હંડપણું જોઈને તે સ્થમજી મધ કે આ વખતેથી તેજ બાહાદુર મદદગાર તેને સહાય કરશે, અને તે ઉપર ચક્ષો ઉઠાવીને બોલી “યા પાક પરવરદીગાર, જે આ વખતે તું ફતેહ અપશે તો હું સ્થમજીશ કે મ્હારો મદદગાર ત્હારી તફનોજ એક શીરીસ્તો છે.”

“ત્હમો નામવર,” રાજા દેવીડે પ્રીન્સ ડ સાલજા તરફ જોઈને કહ્યું “મ્હારા ભાઈ જેવા છો, મગર અમારા સ્કોટલેન્ડના રસ્મો સ્વીશીથી માહિતગાર નથી. અમારા રાજવંશી લગનનાં એથી એક કાયદો છે કે જે કાઠળી આસામી સ્કોટલેન્ડથી શહેરમદરની સજા પામી ચુકું હોય તે સ્કોટલેન્ડની અંદર સંસારી કે વામનકિ કામો કરવાને તદ્દનજ લાયક નથી. તેથી, નામવર પ્રીન્સ ડ સાલજા, મ્હને એક ઘણી દુખભરી ફજ બજાવવાની છે, અને મ્હારા રાજને અને રેયતને માટે મ્હને તે જાહેર ક્યાં વગર ચાલતું નથી કે જે બાનુના લગન મ્હારી સાથે થયલાં છે તે બાનુનું ખરું નામ મારગ્રેટ ફીટઝએલન નથી. પણ તેનું નામ મારગારેટ લોગી છે! તે લોગી કે જેની બીલાદને શહેરમદરની સજા થઇ છે.”

આજનો દીવસજ જણે અજબબીઓ અને બેદ ભરમેળે જાણવાનો દીવસ હતો અને વક્ષી આ નવી બીના જણીને સાંભળનાનાં બોમાં કચકચ ચાલી રહી! આ વખતે બોલવાના સાદનો એવો તો ગણગણાટ ઉઠી રહ્યો કે “બામુશ-બામુશ”ની યુમ પડી રહી, જે દરમ્યાન પ્રીન્સ ડ સાલજાએ પોતાના એક આદમીને ધસારથી બોલાવીને કાંઈ કહ્યું, જે ગયો, અને સભામાં સંપુર્ણ શાંતી ફયલાઇ રહે તેટલાં તો વીસ લડવંયાઓની સાથે તે દીવાનખાનામાં મારગારેટનો ભાઇ સર ફલેમીંગ ફીટઝએલન આવી લાગ્યો.

“શાંતી, સંપુર્ણ શાંતી બધે,” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ યુમ પાડી “ત્હમારા રાજ જે બોલ્યા તે માટે તપાસ ચલાવવામાં આવશે.” અને તેણે રાજ દેવીડ તરફ જોઈને નમીને કહ્યું “ત્હમો નામદારે સ્કોટીશ કાયદો તો બરાબર યાંક્યો છે, મગર તે કાયદો હુંથી બાહુ ધું. તે કાયદામાં એમથી છે કે સ્કોટલેન્ડનો રાજ પોતે તે શહેરમદર થયલાઓને માફ કરી શકે છે. અને તેથી, જે ત્હમે બાનુ મારગારેટ સાથે લગન કરવાની પ્રહેલા માફી બક્ષી હશે તો પછી બાનુ મારગારેટ રાણી તરીકેના તમામે તમામ હક્કને લાયક છે.”

પ્રક ખુદાના પવીત્ર હાથનો ઇન્સાફ બરહક્ક હોય છે, અને તે પાપીઓને કદીથી ફાવતુ દેતો નથી. રાજા દેવીડે મારગારેટની ખુશસુરતી ઉપર મોઢી પડી તેની દામનને ધુલમાં રગડોળી નાંખવાનો ઇરાદો કીધો, મગર પવીત્ર કુદરતનો ઇન્સાફ તેને નહીં જોયો હોય! પ્રીન્સ ડ સાલજા બાનુ બોલતું સાંભળીને તે કુમરાઇ કુલમ જઈને બોલી પડ્યો “ક્યાં છે? લાવો એકબી એવો સાક્ષી કે જે બતાવી આપે કે મેં મારગારેટને પ્રસ્થા અમાઉ તેને મારી બક્ષી હતી!”

“છે, તેવો એક સાક્ષીથી છે.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ દાખમથી કહ્યું “સ્વીફ્ટ કાયરન, ફરીથી બાહાર આવો.”

મારગારેટ ઉપરના અયવાનમાંથી બોલવાની અણીપર હતી કે રાજાએ તેને મારી બક્ષી હતી, મગર તેટલાં તો પ્રિન્સ ડ સાલઝા પોતેજ બોલી પડ્યો અને સ્ટીફન કોચરેન આવીને પ્રિન્સ અને રાજા દેવીડની સામે ઉભો, રાજા તેને જોવાથી બેચયન બની ગયો, તે કોચરેન કે જે તેનો માનીતો હતો તે આજે તેનો તમામ ધાણુ બગાડતો હતો!

“હમણાં જે બાબદ ઉડી છે તેને માટે ત્હમે શું શું જાણો છો તે બેખાફ કહી દો.”

સ્ટીફન કોચરેન નમ્રો અને પછી બોલ્યો “હું હોંયાં રાસ્તી સીવા બીજું કંઈખી બોલવા બાબતે નથી, જેથી બેખાફજ હું સર્વે ખરી બીના અત્રે કહી દઉં છું. જે હશે તે સાચુંજ બોલીશ, કેમજે સચ્ચાઈ પાક ખુદાને ખ્યારી છે,” અને તેણે આગલ ચલાવ્યું “આનુ મારગારેટ શીટઝએલનના નામવર રાજા દેવીડ સાથે લગન થયાં તેની આગમજ તેઓ બેક બકતરખાનામાં ઉભા રહીને વાત કરતા હતા અને તેઓની તેવાત એક છુપા દરવાજામાં છુપાઈને હું સાંભળતો હતો. તેઓની વાતમાં મેં એ સાંભળ્યું કે આનુ મારગારેટ પોતે મારગારેટ શીટઝએલન નહીં પણ માર ગારેટ લોગી હોવાનો ઇકરાર કર્યો અને રાજાએ તેવણને અને તેવણના ભાઈને બેઠને તેજ વખતે મારી બક્ષી. તે પછી જ્યારે લગન થયાં ત્યારેખી આનુ મારગારેટ પોતાનું નામ મારગારેટ શીટઝએલન નહીં, પણ મારગારેટ લોગી તરીકે પાદરીને કહ્યું, અને તે નામ કયુલ કરવામાં આવ્યું, અને પછી શાદીનો ગાંઠ બાંધવામાં આવ્યો.”

“નીચ કંગાલ,” રાજા દેવીડે દાંત કચકચાવીને ડોળા ગુસ્સાથી ફાડીને કોચરેન તર્ફ જોઈ ખુબ પાડી “દુર થા. મ્હારી સામેથી દુર થા. તેં અમારી ખાનગી વાત છુપાઈને સાંભલવા જેવું એક મોટું પાપ કર્યું છે.”

સ્ટીફન કોચરેન કાંઈ બોલવા ગયો, મગર પ્રિન્સ ડસાલઝાના હુકમથી તે બોલતો અટક્યો અને ત્યાંથી ચાલી ગયો, તે દીવાનખાનામાં શીકની લાગણી આશામાં ફરીથી ફેરવાઈગઈ અને પરદેશી પ્રિન્સ ડ સાલઝા તેઓના દેશમાં આવીને શું શું કરામાતે એક બાનુને થયલા ગયર-ઇન્સાફને ઇન્સાફ આપતો હતો તે જોઈ-સાંભલીને લોકો દાંતમાં આંગલી પકડવા લાગ્યા!

રાજા દેવીડ પાછો મૌતના ફાંફાં મારવા લાગ્યો!! તેણે કોઈ ખારી શોધવા માંડી અને એકની યાદ થતાંજ તે તેમાંથી કુદ્યો! “ફીક છે, એ બધું તો ફીક છે, અગર જે મારગારેટ પોતાનું નામ, પાદરીના દેખતાં મારગારેટ લોગી કહ્યું હશે તો તે નામ સરડીશીકેટપર તો લખામણ હોવુંજ જોઈએ. લાવો, સરડીશીકેટ લાવો, બતાવો.”

“જુઓ!” લગનની સરડીશીકેટ હાથમાં ઉંચે પકડીને પ્રિન્સ ડ સાલઝાએ મોટેથી કહ્યું. “આનીપર સફા લખેલું છે મારગારેટ શીટઝએલન ઉદે લોગી.”

રાજા દેવીડે તે સરડીશીકેટ જુટવીને ફાડી નાંખી હતે, મગર તે લાચાર હતો. તેને બેધું કે તેને એક ધણજ કાબેલ માણસ સાથે કામ લેવાનું હતું જે હુસ્ચારીમાં પુરો અને વધી લડવામાં શુરો હતો!

રાજા દેવીડે ગુસ્સાથી પોતાનો હોઠ કરડી લીધો, અને ‘લોહીનો ગોટ’ ગલીને બોલ્યો “જ્યારે ત્હમે મારગારેટને મ્હારી તર્ફથી મારી બક્ષવામાં આવી છે એમ ધારો છો?”

“એશક, ત્હમે ત્હમારા લગનની અગાઉથી તેવચુને માફી બક્ષી છે અને તેથી તેવચુ ત્હમારી સાથે લગન કરવાને મુખત્યાર હતો.”

મગર, રાજા દેવીડનો ગુસ્સો તેના કાપુમાં હવે નહીં રહી શક્યો, તેને મમે તેટલાં ફાંફાં માર્યાં, પણ તેને બધી વાતે શીકસ્ત મલતી મળ. તેથી, તે ગુસ્સાથી દીવાનો બની જઈને પુકારી ઉઠ્યો. “લગનની સરડીફીકટમાં મારમીટ લોગી છે એટલે મારમીટને માફી બક્ષી હોય, લેકીન તેના બાધ ફલેમીંગને માફી મેં બક્ષી છે તેનો લેખીત પુરાવોજ ક્યાં છે ? મેં તેને માફી બક્ષીજ નથી. તેથી, મ્હારા પહેરેદાર અને ખીલમતકારો ત્હમે ખેલા ઉભા રહેલા ફીતુરી ફલેમીંગ લોગીને પકડો. અગર જો હોંયાં પ્રીન્સ ડ સાલજાના દસ હજાર લડવૈયાઓની હાજર હોય તોખી સ્કોટલેંડના રાજા પોતાના રાજના શહેરબંદર થયલા એકને પકડવાને મુખત્યાર છે. પકડો, ફલેમીંગ લોગીને, મ્હારો હુકમ છે.”

લોકો તે સાંભળીને ગભરાઈ ગયા, કેમજે રાજા દેવીડના માણસોને તૈયારી કરતા જોઇને સર ફલેમીંગ ફીટઝએલનની સાથે દીવાનખાનામાં આવેલા લડવૈયાઓ સર ફલેમીંગની આજુ બાજુ ફરી વળ્યા અને તેઓ લડવા માટે શમશીર કાઢી ઉભા. લહુ રેડાય, તે દીવાનખાનામાં ખુનરીઝી થાય, તો તેમાં પોતાનો જનબી ધાસ્તીમાં આવી પડે તે જોઇને દીવાનખાનામાંના કેટલાકો ધણાં ગભરાયાં, તેઓ ઉઠી ઉભાં થયાં. અને ત્યાં ગડગડ સડગડ થઇ રહી !

“શાંતી.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ મોટેથી પુમ પાડી “હું બીજી એક એવી ચીઝ બતાઉં છું. કે જ્યાં રાજા દેવીડના માણસોને સર ફલેમીંગ લોગીને પકડવાની જુરરત નહીં રહેશે. બેરો જાઓ બધાં, અને સાંભલો.” અને તે રાજા દેવીડ તર્ફ ફરીને બોલ્યો “રાજા દેવીડ, એક માણસ જેને એક વાંક માટે પોતે માફી બક્ષી હોય તેને ત્હમે પોતે તેજ વાંક માટે કદીખી પાછો નહીં પકડી શકો.”

“મેં ફલેમીંગ લોગીને કદીખી માફી બક્ષી નથી.” રાજા દેવીડે ગુસ્સાથી પુકાર્યું “મેં તેને કદીખી લેખીત માફી પત્ર આપ્યુંજ નથી.”

“આપ્યું છે.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ મોટેથી પુમ પાડી “ત્હમે સર ફલેમીંગ લોગીને લેખીત માફી પત્ર આપ્યું છે.”

“કદી નહીં.” રાજા પોતાની જીત થતી જોઇને વધારે ઝોરથી બોલી પડ્યો. “કદી નહીં.”

“આ રહ્યું તે.” એક વાઘ બરાડ પાડે તેમ પ્રીન્સ ડ લુઈઝાએ મોટી ગર્જના કાઢી “આ રહ્યું તે. જુઓ, ત્હમે પોતે સર ફલેમીંગ લોગીને લેખીત માફી આપી છે, અને સાથે સાથે ત્હમે સર ફલેમીંગ લોમી અને મારમારેટ લોગીને પાલનારા અને તેઓ સાથે સગાઈ ધરાવનારાં તમામે તમામ આસામીઓને માફી બક્ષી છે.”

રાજા દેવીડે ફાટે ફાટે ડોળે તે દસ્તાવેજ જોયો અને તે પોતાની તમામ હાર થયેલી જાણીને ફસડાઇ પડતાં પ્રીન્સ ડ સાલજા તર્ફ જોઇને ધીમેથી બડબડ્યો “પ્રીન્સ ડ સાલજા, ત્હમે મ્હારી સહી સાથે મેલવેલા કોરા કામઝનો ધણોજ સારો ઉપયોગ કાઢ્યો છે !”

“અને, હવે, ત્યાર—” પ્રીન્સ ડ સાલજા બોલ્યો, અને વધારે બોલવા મથે તેટલાં રાજા દેવીડ પોતાને મલેલી હાર અને નાસીપાસી સાથે આખીર વચ્ચે બોલી પડ્યો “અને, હવે, ત્યારે મારમીટ સ્કોટલેંડની રાણી છે.”

“રાણી મારગારેટ,” પ્રીન્સ ડ' સાલઝા ખુશીની એક ચીખ મારીને બોલ્યો “રકોટલેડની માનવંત રૈયત, ત્હમારી રાણી પેલી રહી, બોલો ધણુ જીવો રાણી મારગારેટ.”

“ધણુ જીવો રાણી મારગારેટ”કાનનાં બહાર ફાડી નાંખે તેવો આવાજ તે આખા દીવાનખાનામાં ગાજી રહ્યો.

અને, અને, અઝીઝ વાંચનાર, રાણી મારગારેટપોતે શું કરતી હતી ? તે ખુશીનું એક રડવું રડતી હતી !

પ્રકરણ ૪૪ મું.

મેલાપ-ખુલાસો.

મારગારેટ તે પછી પોતાની સાર્થી મોડ અને પેલી બે સખીઓ સાથે ત્યાંથી ઉઠી પેલાજ ઓરડામાં ગઈ જે ઓરડામાં તેણે એક રાત્રીની આસાપણ લીધી હતી.

પ્રીન્સડ સાલઝાના કહેવાથી તે પછી રાજ દેવીડને દમખારતનના કીલ્લાની તે પવીત્ર જગાપર જવું પડ્યું જ્યાં સીહા દગલાસ અને અલવીરાના કાથ ખરી શાદીના ગાંઠથી જોડી આપવામાં આવ્યાં. શાદી થયા પછી અર્લ ઓવ દગલાસ પોતાની મ્હોરદાર અલવીરા કાઉન્ટેસ ઓવ દગલાસને લઇને દમખારતન કાસલથી રવાના થયો.

અર્લ ઓવ દગલાસની શાદી થાય તે દરમ્યાન દીવાનખાનાની બાહાર અર્લ ઓવ કેથેસ-સર ફલેર્મીંગ-પ્રીન્સ ડ' સાલઝા અને બેઝનતાઇન ઉભા હતા ત્યાં જેસન્ટ આવ્યો અને તેણે પોતાના શેઠ પ્રીન્સ ડ' સાલઝાને બાઝુમાં બોલાવીને ધીમેથી કહ્યું “ત્હમે પેલી કોઇ કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનને લઇ આવવા માટે આપણા જે લડવધયાઓને મોકલ્યા હતા તેઓ પાછા આવી લાગ્યા છે અને તેઓ કાઉન્ટેસને પકડી લાવ્યા છે. તેને ત્હમેએ કહેલા ઓરડામાં રાખવામાં આવી છે, મગર મ્હને કહેવા દો નામવર કે આપણા લડવધયાઓ આપણા મુલ્કથી હીંચાં આવ્યા તે દરમ્યાન જે કોનરાદ નામના અફસરની બાંહેધરી હેઠળ આવ્યા તે કોનરાદ પોતાની બ્હેન તરીકે લુઇઝા કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનને ઓળખી છે, અને કોનરાદ પોતાની બ્હેન માટે ત્હમારી પાસે મારીતો તલબગાર છે.”

“એમ છે ?” પ્રીન્સ ડ' સાલઝાએ કહ્યું “ખરેખરેજ ને એમ હશે, તો આપણા અફસર કોનરાદને ખાતીર તેની બ્હેન લુઇઝાને માફ કરવી પડશે. પણ, હું એમ પુછું કે એ બેઠ બાઇ બ્હેન એક મેકને મદ્યાં કેમ ? અને એમની વાત શું છે ?”

“હકીકતમાં તો હકીકત એ છે કે લુઇઝા અને કોનરાદના મા-આપના મરણ બાદ કોનરાદ કેટ દુર દરઝ નીકલી ગયો અને તે ઠાકરાઇ ઠાકરાઇને આપણી તરફ આવીને આપણા લશ્કરમાં જોડાયો, બ્યારે તેની બ્હેન લુઇઝા અર્લ ઓવ મોરતન સાથે પરણી ને અર્લ રાજ દેવીડ બ્યારે ઇંગ્લેંડમાં કબ્દ હતો ત્યારે તેની સાથમાંજ તેથી કબ્દ રહ્યો હતો. રાજ કબલથી ખુશીને રકોટલેડ આવ્યો છતાં અર્લ ઓવ મોરતને તો ઇંગ્લેંડમાં રહેવાનું પસંદ કીધું, બ્યારે

તેનું મકાન “દાલકીથ કાસલ” રાજ દેવીડને ખર્ચે સંભાલવામાં આવ્યું.” જેસન્તે ખુલાસો કરીધો.

“અને રાજ દેવીડે પોતાને માટે મારગારેટને ન્હસાડી લઈ જવા સાથે ખાસ ઇન્એડથી લુઇઝાને બોલાવી, જેણે અમ્મી સ્વાંગથી પોતાનો સર લુઇ તરીકેનો ભાગ ભજવ્યો. બ્હારે રાજ દેવીડ, અને તેની મદદગાર લુઇઝા!” પ્રીન્સ ડ સાલઝા વચ્ચે બોલી પડ્યો.

“ત્હમારી અટકલ ખરી છે નામવર.” જેસન્તે કહ્યું. “મગર દમખારેતનના કીસ્લામાં લુઇઝાને લાવનાંજ તેના ભાઈએ તેને ઝોળખી કાઢી છે, અને તેમની વચ્ચે વાતચીત થયા બાદ કોનરાદે પોતાની બ્હેન માટે ત્હમારી માથી માંગવા મ્હને કહ્યું છે.”

“હીક છે, આપણે કોનરાદને ખાતીર કોનરાદની બ્હેનને માફ કરશું. જા જેસન્ત, તું કોનરાદને મ્હારો વીચાર જણાવી દે.”

હવે, પ્રીન્સ ડ સાલઝા અને તેના વફાદાર નૌકર જેસન્તની વચ્ચે ઉપસી વાતચીત ચાલતી હતી તે દરમ્યાન બલા અર્લ આવ બેઠનતાઇને શું કર્યું? તે અર્લ આવ કેથનેસને ઇશારાથી ખાત્રુએ લઈ ગયો અને બોલ્યો “મ્હારા નામવર, હવે હું હાંવાથી ગઈ છું—”

અને તે બોલે તેટલાં અર્લ આવ કેથનેસે વચ્ચે બોલી દીધું “ત્હમને સ્ટીફન કોચરેને કંઈ કીધા હતા અને જે માટે ત્હમો રાજ આગલ ફરીયાદ કરનાર હતા તે ફરીયાદ કીધા વગરજ જવા માંગેા છે?”

“હા, હવે હું કોચરેન તર્ફ દુશ્મનાઈ ધરાવતો નથી” બલા રોલાન્ડે કહ્યું. “કેમજો તેણે આપણા દોસ્ત પ્રીન્સ ડ સાલઝાને અને રાણી મારગારેટને પોતાની એવી તો ઉમદા મદદ આપી છે કે હવે મ્હારે સ્ટીફન કોચરેન માટે ફરીયાદ કરવી સઝાવાર નથી. હું સ્ટીફન કોચરેન માટે ફરીયાદ કરું, એનીપર વેર લેઉં, તેના કરતાં એણે જે ભલાઇ મ્હારા મીત્રો સાથે કરી છે તે ભલાઇ માટે હું એને જતો મુકું તેમાં પાક પરવરદીગારખી રાખી છે.”

“તું કેટલો બધો ભલો છે.” અર્લ આવ કેથનેસે જવાન અર્લ આવ બેઠનતાઇનની પીક ટોકીને કહ્યું. “મગર, બલા રોલાન્ડ, આપણે બધા હવે સ્કોટલેંડની રાણી મારગારેટ પાસે જનાર છીએ—”

“નહીં, નહીં, હું ત્યાં નથી આવતો.” રોલાન્ડ બોલ્યો. “મ્હને જવા દો. મ્હારાં ત્યાં કામ નથી. હું તો હવે મ્હારે મકાને જઇશ, અને જવા અગાઉ મ્હારી એક નેક ફર્જ અદા કરવા માટે મેં ત્હમને ખાનગીમાં બોલાવ્યા છે.”

“તે શું ફર્જ છે, બલા રોલાન્ડ?” અર્લ આવ કેથનેસે આખોમાં પાણી લાવીને સવાલ કરીધો. “હું જાણું છું કે ત્હમે નેક છે, અને ત્હમે કોઈ ખરેખરી નેક ફર્જ અદા કરવાને માટે તલબગાર છે.”

“હા, હા મ્હારા નામવર.” રોલાન્ડે કહ્યું. “હું એક નેક ફર્જ અદા કરું છું અને તે એ છે કે હું ત્હમારી માથી માંગતા કહું છું કે હું ત્હમારી બેટી એલિઝાબેટીનાને પરણી શકીશ નહીં—તેવણુના હાથનો ઉમીદવાર એક રાણીનો બાંધ છે.”

“રોલાન્ડ!” રહેજ મુરસા અને અજબખીથી અર્લ આવ કેથનેસે બોલ્યો. “શું ત્હમે મ્હને

અપમાન આપવા માંગો છો? શું ત્હમે મ્હને એમ કહેવા માંગો છો કે મેં ત્હમારા પીતાજીને અને ત્હમને આપેલા કઠલપર પાણી ફેરવવું?”

“નહીં, નહીં, મ્હારા નામવર.” રોલાન્ડ બોલ્યો. “ત્હમે ત્હમારા કઠલપર પાણી ફેરવતાજ નથી, હું ત્હમને કાંઈપી અપમાન આપતો નથી, એ તો હું છું કે જે એમ બોલું છું કે મ્હારા કરતાં એલયરટીનાનો હાથ બીજાના હાથને વધારે પેશ પડતો થશે. મ્હારા નામવર અર્લ્ફ એવ કંથનેસ, હું ત્હમને ત્હમારા કઠલોવચનથી મોકલા કરું છું, કેમજે એલયરટીના અને ફ્લેમીંગના હાથો જોડાવાથી એ જોડું સદા સુખી અને ખુશી રહી શકશે. હું કોઈનીપી ખુશીમાં દખલ કરું એવો માણસ નથી, અને ત્હમે ત્હમારી બેટીને એક રાણી જેવી રાણીના બાહાદુર બાઈને આપવાથી ઘણા સુખી શાદમાનીમાં મશગુલ રહી શકશો, કેમજે એલયરટીના અને ફ્લેમીંગ બેઉ એકબીજાને ઘણાં ચાહે છે.”

“બનવાજોગ છે, એ બેઉ સાથે મોટાં ત્યાં છે એટલે એઓનો પ્યાર એક બીજાપર હશે, હું તો એમના પ્યારને બાંધ બ્હેનના પ્યાર તરીકે માનતો હતો, પણ બ્યારે—”

“બ્યારે ફ્લેમીંગ જેવો એક શેર જવાન ત્હમારો જમાઈ થાય તે બહુ ખુશકારક છે.”

“મગર, ત્હમે, બહા રોલાન્ડ, ત્હમે ત્હમારા મીત્ર ફ્લેમીંગને માટે પોતાના સ્વાર્થનો ભોગ આપ્યો છે.” અર્લ્ફ એવ કંથનેસે કહ્યું.

“હું બીજીને ચાહતો હતો, મગર તે હાથથી ગઈ એટલે મ્હારા મનથી મ્હારી અર્ધી દુન્યા ડુબી ગઈ.” રોલાન્ડ ગમ ખાઈને બોલ્યો.

“તે કાણ? બોલો, રોલાન્ડ, મ્હને તો જાણવા દો.” અર્લ્ફ એવ કંથનેસે આગ્રહ કર્યો.

“ત્હમો નેક નામવરને કહેતાં હું અચકાતો નથી.” રોલાન્ડ બોલ્યો કે “તે બીજી, તે બીજી જેને હું ચાહતો હતો તેનું અત્યાર અગાઉ નામ મારગારેટ રીટઝએલન હતું, મગર હાલમાં તે રોકેટલેડની રાણી બની છે.”

અર્લ્ફ એવ કંથનેસ ચોંક્યો, અને પછી અજાણપીથી રોલાન્ડને જોતો તે ઉભો.

“સલામ, મ્હારા નામવર.” રોલાન્ડ એકાએક અર્લ્ફ એવ કંથનેસનો હાથ પકડીને બોલ્યો, અને પછી તે પ્રીન્સ ડ સાલઝા અને સર ફ્લેમીંગ તરફ ફર્યો.

“હું આપની રજા લઉં છું, નામવર પ્રીન્સ ડ સાલઝા. ત્હમે મ્હારા મીત્ર છો, અને હું ત્હમને સદા યાદ કરતો રહીશ. સલામ.”

“ફ્લેમીંગ, બહાલા મીત્ર, એક હઝાર મુબારકબાદી મ્હારી તરફથી તુને હોજી, મ્હને હવે વધુ વાર હાંપી થોભવું નહીં જોઈએ, કેમજે મ્હને કેટલુંક અગત્યનું કામ મ્હારા પોતાના મકાન બેઝનતાઈન કાસલમાં કરવાનું છે. સલામ, ત્હમો બધાને.”

અને બધો નેક જવાન અમીર રોલાન્ડ અર્લ્ફ એવ બેઝનતાઈન પોતાને મકાન જવા દમખારનન છોડી ગયો.

રોલાન્ડના જવા બાદ અર્લ્ફ એવ કંથનેસ, સર ફ્લેમીંગ, અને પ્રીન્સ ડ સાલઝાને તેનાં સંબંધમાં વાનફીત થઈ, અને પછી તે ત્રણે ત્યાંથી મારગારેટને મલવા ગયા. એલયરટીના જેને મારગારેટની પાસે હવે લઈ જવામાં આવી હતી તે મારગારેટના ઓરડામાં મારગારેટ

અને તેની સાર્થી અને સખીઓ સાથે ખુશ યુદ્ધતેજોમાં યુદ્ધાયત્રી હતી, જ્યારે અર્ધ ઝોવ કેથનેસ, સર ફ્લેમીંગ, અને પ્રીન્સ ડ સાલઝા અંદર દાખલ થયા.

તેમને જોઇને મારગારેટ ઇશારા કરીને ઓલમરટીના સીવા બીજાઓને બાહાર મોકલી અને પોતાના બાઇના હાથોમાં તે જઈ પડી “ફ્લેમીંગ, બ્રાહ્મા ફ્લેમીંગ, હવે તું મ્હારે માટે મગર છેની?”

“હા, બ્રાહ્મા બ્રહેન.” સર ફ્લેમીંગ બોલ્યો “જ્યારે તું સુખી છે, ત્યારે તારા જેવી એક નીતીમાન અને ચાલાક બ્રહેન ધરાવવા માટે હું કેમ મગર નહીં થાઉં?” તે સાંભળી પ્રીન્સ ડ સાલઝા બોલ્યો “અને મારગારેટને માટે હું બી મગર છું, કેમકે એક સગા તરીકે હું રાણી મારગા—”

“એક સગા?” ફ્લેમીંગ અને મારગારેટ એકજ આવાજથી બોલતા હોય તેમ બોલ્યા.

“હા,” પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ કહ્યું “હકીકત એમ છે કે ત્હમારા મરદુમ પીદરના પીતા-જીને ત્રણ છોકરા હતા જેમાંના એક ત્હમારા પીતાજી, બીજા જેવણુ નામ આરથર હતું તેવણુ હાલ હૈયાત છે અને મેલરોજ એબીના વડા ધર્મગુરુ તરીકે—”

“વડા ધર્મગુરુ કાંઈર બેનેડીક્ટસ અમારા કાકા થાય?” રાણી મારગારેટ અને સર ફ્લેમીંગ ફરીથી એક આવાજે બોલી ઉઠ્યા.

“હા, તેવણુ નામવર ત્હમારા કાકા થાય.” પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ આગલ ચલાવ્યું “અને ત્હમારા પીતાજીના પીદરના ત્રીજા દીકરા ત્હમારા બીજા કાકા-ત્હમે શું ઓલખી શકતા નથી?—ત્હમે—”

“હા-હા.” મારગારેટ અને ફ્લેમીંગ બોલી પડ્યા “હા, અમે ઓલખી શકીએ છીએ, ત્હમે અમારા સગા છો એમ બોલ્યા હતા, અને ત્હમેજ અમારા કાકા થાઓ.”

“હા, મ્હારા બચ્ચાઓ.” અને પ્રીન્સ ડ સાલઝાના હાથોમાં એક પછી એક તેના બાઇનાં છોકરાં આવી પડ્યાં, અને તે ત્રણેની ખુશાલીના પારતે વખ્તે નહીં હતો, જ્યારે તેઓની ખુશીમાં અર્ધ ઝોવ કેથનેસ અને ઓલમરટીનાએબી ભાગ લીધો.

રાણી મારગારેટ તો ઘણી હદબાહર ખુશી થઇ ગઈ-તે પોતે રાણી હતી-તેના બાઈ મોટી મોટી નગીરોને માલીક બનવા સાથે એક બ્રાહ્મદુર નરેશર પુરવાર થયો હતો-અને તેના બે કાકાઓમાંનો એક મેલરોજ એબીનો વડો ધર્મગુરુ હતો-અને તેનો બીજો કાકો એક તખ્તદાર હતો.

“મ્હારે ત્હમારી આગલ હવે પહેલેથી છેલ્લે સુધીનો હું એક ખુલાસો કરી નાંખવો છે.” પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ કહ્યું “હું જ્યારે સોલ વરસની ઉંમરનો હતો ત્યારે મ્હને મ્હાર વતન આપણું રોકાલેડ હોડીને ન્હાસવું પડ્યું, બ્લેક પારલામેન્ટે જે હુકમ કાઢ્યો તે હુકમની સામે થઇને રોકાલેડમાં રહેવાઇ ચકાયજ નહીં તેમ હોવાથી હું ન્હાડો, મેં ઘણી મુસીબતો વેડી, ડાકુઓના યુદ્ધમાં ફર્યો, રફતા રફતા હું સારા હાથો ઢેંઢળ કામ કરવા લાગ્યો, અને હુંમાંકહું તો પાછલથી હું પ્રીન્સ ડ સાલઝા તરીકે તખ્તોતાજીને ચાલીક થયો. કુદરતેનો પવીત્ર હાથ એકજ સપાટખી અમીરને ફકાર અને ફકારને અમીર કરી શકે છે તેનો દાંતમાં આંગલી પકડાવે તેનો અન્યથા મોજાજે મેં પોતે જોયો અને ઘણીજ અચ્છી રસીશો જોઇને હું એક

તખ્તદાર બનવા પામ્યો. પછી રાજ દેવીડે જ્યારે મહારા ઝખરદસ્ત લડવઘયાની મદદ મેલવવા માટે મહારી પર પપગામ મોકલાવ્યો કે હું જાતે સ્કોટલેન્ડ આવવા તૈયાર થયો. સ્કોટલેન્ડ આવવાના મહારા બે કારણો હતાઃ એક તો રાજ દેવીડ મહારી મદદ મેલવવાને લાયકનો માણસ છે કે નહીં તે જાતે જોઈ લઈને મહારી બરાબર ખાત્રી કરવા, અને બીજું કારણ એ હતું કે હું મહારા અસહી વતનને એક મુદ્દત પછી જોવા આતુર બન્યો હતો. હું છુપી રીતે મહારે મુલકથી નીકળ્યો, અને પાક પરવારદીગારના પવીત્ર હાથની મદદથી હું સંજોગે લઈને મલ્યો, મગર મહારા ભાઈના બચ્ચાઓ હું લઈને તે વખતે ઝોળખી નહી શક્યો. એ તો જ્યારે મેલરોડ એજીમાં હું ગયો ત્યારે ફાધર બેનેડીક્ટસે લહારે વીશેની મ્હને ખબર આપી, અને ત્યારેજ મેં જાણ્યું કે લહમે મહારાં મરહુમ ભાઈનાં બહાલાં બચ્ચાં હતાં. મહારા ભાઈએ અને મેં તે વાન છુપીજ રાખવાનો ઇરાદો કીધો, કેમજે બેમલકે કામ કરવામાં બીગાડ થાય તેમ હતું. રાજ દેવીડે મહારા પોતાના પ્રતીનીધી તરીકે મ્હને ઝોળખ્યો અને તેણે જ્યારે મહારીં શર્તો બધી કમુલ રાખી ત્યારે મેં, ફલેમીંગ, તુને રાજ દેવીડ પાસે મહારી ફાજના અફસરનો હોધો કમુલાવવા મોકલ્યો અને રાજ દેવીડ સાથ કીધેલી શર્ત મુજબ મેં ચાહ્યું કે તું જઈને તહાર કુટુંબને શહરખરનો થયેલો હુકમ રાજ દેવીડ પાસેથી મારી તરીકે માંગી લે, પણ, તે વફાદાર બચ્ચાએ પોતાનો સ્વાર્થ નહીં જોતાં તહારા મુરખખી વાલીને અલ એવ દગલાસના હાથથી બચાવવા રાજ દેડને કહ્યું. કીસમતના હસ્વાથી—અકસ્માતીક સંજોગથી—ચોડીક વહેવાર ચાલાક સંભાલ બરેલી રીતીથી—અને સહથી વધુ મદદગાર પાક પરવરદીગારના પવીત્ર હાથથી એ તમામ કામ સરંજમ કિતરું એમ લહમે મહારા ખુલાસાથી જ્ઞેશો.” પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ કહ્યું, અને આગલ વધારું “તે પછી મારગારેટના દાલકીય કાસલમાં જવા વીશેની વાતપર હું આઈ છું. મ્હને મહારા નૌકરે બાહાર જે બોલાવ્યો તે એક દસ્તાવેજ બતાવવા બોલાવ્યો હતો, તે દસ્તાવેજ ફાધર જુલીયસની પાસેથી ખબર મેલવ્યા પછી જણાયું કે, ફાધર જુલીયસની પાસેથી મેગનેસે જુલટવી લીધો હતો અને મેગનેસની લાશપરથી તે જસન્તને મલ્યો હતો. તે દસ્તાવેજ જસન્તે મ્હને બતાવ્યો, અને જ્યારે મેં તેને ખારીકીથી વાંચ્યો ત્યારે મ્હને માત્રુમ પડ્યું કે રાજ દેવીડ અને આપણી મારગારેટના લગનની તે સરટીરીકેટ હતી. તે પછી ચોક્કસ શર્તો રાજ દેવીડ સાથે કરીને હું જ્યારે મહારા મોકલેલા પપગામની રૂએ મહારા લશ્કરની બદોબસ્તી કરવા રોકાયો ત્યારે મેં જસન્તને ફાધર જુલીયસને શોધવા મોકલ્યો. તેજ વખતે મ્હને વલી મારગારેટને તેના લગનના ખુલાસાથી દુર રાખવા રાજ દેવીડ જરૂરજ દાલકીય કાસલમાં અટકાવશે એવો મ્હને શક ગયો કે મે મહારા લડવૈયા માણસોને મોકલવાનો બદોબસ્ત કીધો. માણસોની બદોબસ્તી થાય તે દરમ્યાન પાક પરવરદીગારનું એવું કરવું થયું કે ફાધર સાયરસ મ્હને અચાનક દાલકીય તફજ જતો મલ્યો અને મેં તેને મારગારેટને કાઢખી સુરતે મહારા લડવૈયાઓની મદદ સાથ બચાવી દમખારતન લાવવાને કહ્યું. ફાધર સાયરસ જે મ્હને વડા ધર્મગુર ફાધર બેનેડીક્ટસનો જ્ઞની મીજ જણ્યો હતો તે મહારે ખાત્રી તેમ કરવા તૈયાર થઈ ગયો, તે ગયો પવીત્ર કુદ્રતે મદદ કીધી, અને ફાધર સાયરસે મારગારેટને નજર કબલથી છોડવી, જ્યારે પેલી તફ ચાલાક જસન્તને પ્રપંચી ફાધર જુલીયસ જંગલની વચ્ચમાં એક ભાંગા બંદીધર રોકા મકાનમાં અચાનક પાક પરવરદીગારના હાથની મહેરબાનીથી મલી ગયો. તે પછી,

મેં હાથર જીવીયસને મ્હારી તરફેજીમાં લઇ લીધો, અને રાજ દેવીડના ચોખ્ખાર સ્ટીફન કોચરેનને પકડી ધમકી આપી, તેને મ્હાફે ખર્ નામ કહ્યું. અને તે જો મ્હારા મતને મલતો થાય અને બધી સાચ્યે સાચ્યી વાત દમખારતન કાસલમાં કહી દે તો તેનો ગુન્હો માફ કરી તેને ઉપરથી મોટું ઈનામ આપવાનું કહ્યું. હાથર જીવીયસ અને સ્ટીફન કોચરેનને હાથમાં લેતા બધા ભરમ ખુશી ગયો અને રેડમેન જે આપણો પોતાનોજ નૌકર હતો તેણે નીમકહલાલી ખતાવવા કહી અને રાજ દેવીડની દગાગાઝી ખેડી પાડવા તે તૈયાર થઇ ગયો. દમખારતનમાં મારગારેટને મ્હારા માણસો લાવ્યા, અને મેં પોતે મારગારેટને વાસ્તે કીમતી કપડાં અને જહવેરાતો મોકલ્યાં, અને મારગારેટને છુપી રીતે ઉપરના અયવાનમાં લઇ જવાનીગી મેં બધી જોડવણુ કરી રાખી; વકી, રાજ દેવીડ જે વખતે મ્હારા પુરા સપાટામાં આવી ગયો ત્યારે મેં તેની પાસેથી તેની સહી સાથેનો કોરો કાગઝ લીધો હતો જેપર મેં લોગી કુટુંબની અને તેના ઐલાદને પાલનારાની માશી લખી નાંખી. અને આવી રીતે મ્હારા મરદુમ બાઇની ખેડી રાણી મારગારેટ થઇ. રાજ દેવીડે અને રીચાર્ડ મીલ્ડમેએ ગમે તેવાં ફાંફાં માર્યાં પણ પાક પરવરદીગારે પોતાની પવીત્ર મદદ આપી તો કામ ગમે તેવી મુસીબતમાંથી પાર ઉતર્યું, અને, આપણી મુશ્કેલ આસાન થઇ ગઇ.”

“ત્હમો નામવરનો અમો બધાં જેટલોગી આબાર માનીએ તેટલો ખરેખર થોડો છે.” અર્લ ઓવ કેથનેસે કહ્યું.

“નામવર માનવંત અમીર, ત્હમારી પોતાની મ્હેરબાની મ્હારા મરદુમ બાઇનાં બચ્ચાંઓ તર્ફ કાંઇ થોડી છે જે તેની વાત.” પ્રીન્સ ડ સાલ્ઝાએ કહ્યું “ત્હમો એમનાં પાલનાર મુરખ્ખી વાલી છો.”

“પાક પરવરદીગાર પાલનાર અને રાખનાર અને સંભાળનાર છે, મેં તો મ્હારી માણસાઇ ફર્જ માત્ર અદા કાઢી છે.” અર્લ ઓવ કેથનેસે કહ્યું, અને તેટલાં ઓલખરડીના જે દરવાઝા તર્ફ ચહેરો રાખીને ખેડી હતી તેણે મોડને દરવાઝા આગલ જોઈ અને દોડી ગઇ. પાછી આવતાં ઓલખરડીના ઓલી “રાજ નામવર રાણી મારગારેટને મલવા માંગે છે.”

“હા, રાણી મારગારેટ પોતાના ખાવીદ રાજ દેવીડ પાસે જાય તે આગમજ મ્હને એક વાત વાદ આની ગઇ છે.” પ્રીન્સ ડ સાલ્ઝાએ કહ્યું “પેલો સર લુઇ, જે ખરેખર તો કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન છે—

“શું?” અર્લ ઓવ કેથનેસ પુકારી કહ્યો “સર લુઇ એક ઐરત! મ્હારા પોતાનાજ એક સગાની મ્હેરદાર?”

“હા, તે ત્હમારા સગાની મ્હેરદાર! ઝનાના એક મર્દાના બનીને આવી હતી!” પ્રીન્સ ડ સાલ્ઝાએ કહ્યું “અને તેણે જે પ્રપચી ચાલ ચલાવી છે તે માટે દીલગીર છે. મ્હને લાગ્યારીએ તેને માશી બક્ષવીજ પડશે, કેમજે તે તો મ્હારા એક અફસર નામે કોનારાદની સગી બ્હેન તરીકે જણાઇ છે હવે, તું જા જ્ઞાલી બચ્ચી, ત્હારા ધણી સાથે નમનતાઇથી વાત કરજે.”

અને, રાણી મારગારેટ પોતાના ખાવીદ રાજ દેવીડને મલવા માટે તે કમલમાંના આસ આરાસ્તા કીધેલા એક કપડામાં કાંઇબી દહેસત વગર ખુલ્લાં મનથી લખલ થઇ.

પ્રકરણ ૪૫ મું.

રાજ અને રાણી.

રાજ દેવીડ જ્યાં બેઠો હતો ત્યાં રાણી મારગારેટને લઇ જવામાં આવી, અને તે પછી રાજ રાણી અફેલાં વાતો કરવા લાગ્યાં. રાજનો ચીક્ષો ચઢી ગયો હતો, મગર તે પોતાની નરમ ધી જેવી ચોપડી ચાપડી વાતો વગર તો બોલીજ નહીં શક્યો.

“મહારી ખારી,” તે બોલ્યો “હું જીવ્યો અને તું નહીં હારી.”—મારગારેટ તે સાંભળીને તેના ચહેરા તરફ જેવા લાગી કે મસખરીમાં પાળી વાત ચાલતી હતી કે કેમ ?

“ત્હમે ગુસ્સો ના કરતા.” રાણી મારગારેટ નરમીથી કહ્યું “મેં જે કાંઇખી કીધું હોય તે તમામ મેં મહારી પોતાની પાક અસમનને ખાતીર કીધું છે, અને તેમાં ત્હમારે ઉલટું ખુશીજ થવાનું છે, મહારા સરતાજ પ્રીય.”

“ખુશી થવાનું ?” રાજએ અજાણ્યની બતાવી “તું મહારી સામે થઇને દાલકીયથી દમ-બારતન આવી અને વહી મ્હને તેમાં ખુશી થવાનું ?”

“હું દમબારતન ત્હમારા વચનને નહીં બૂલવા માટે ત્હમારી ફર્જ ત્હમને શીખાડવા આવી” રાણી હસીને બોલી “ત્હમે તો મ્હને કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનના હાથોમાં નઝર કબજ કરીને આવ્યા, પણ પાક ખુદાની મદદથી અને પ્રીન્સ ડ સાલઝાની મહેનતથી હું દમબારતન આવી શકી, અને રાણી તરીકેનો મહારો હકક પુરવાર કરી શકી.”

“એ પ્રીન્સ ડ સાલઝા બહુ કવાબમાં હદદી મીસાલ નડ્યો !” રાજ કચવાઇને બોલ્યો, અને તે રહેજ વીચારમાં પડી ગયો.

“અને ત્હમારી પેલી પ્રપંચી દદા કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન, પેલી સર લુઇ અનેકી લુઇઝા તે કયાં મ્હને ઓછી નહીં નડી જે તેની વાત !”

“જેની માગી, આપણને પંચાત કરવાની નથી !” રાજ હવે રાણીને સ્હમજાવવા પડ્યો “આપણે બધું જે ભુલી જવાજ માંગતા હોઇએ તો તું એક કામ કર, કાઉન્ટેસ ઓવ લુઇઝાને મહારે ખાતીર માફ કર.”

“માફ કર ?” રાણી પુછવા પડી “ત્હમને એનું બહુ લાગી આવે છે !”

“મ્હને એટલાજ વાસ્તે એનીપર દયા આવે છે કે ખાસ પોતાને વતનથી સ્કોટલેન્ડમાં મહારા કહેવાથી એ આવી, અને હવે તે ખંચીતજ પસ્તાતીજ હશે.”

“છોડો વાત !” રાણીએ કહ્યું “એ વહી પસ્તાયખી ! જે, ખરેખરજ પસ્તાતી હોય તો એને મહારી માશી માંગવા કહો.”

“માશી !” રાજએ અજાણ્યની એક ખુમ પાડી “માશી ! કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન જેવી કાઉન્ટેસ અને તે માશી માંગે ?”

“તે કાઉન્ટેસ છે તો હું રાણી છું.” રાણી મારગારેટ હવે ઝીઠી બની જમ દમામથી બોલી “અને, વત્તી, તે મ્હારી સાથે દગો રમેલી છે એટલે તેને મારી તો માંગવીજ જોઈએ.”

“નહી, તે કદીથી ત્હારી મારી નહીં માંગશે.” રાજા હવે સ્થેજ ગુસ્સે થઈને બોલ્યો “મારઝીટ, મ્હારે ખાતીર તે કદીથી ત્હારી મારી નહીં માંગશે. તે ત્હારી સાથે જો કાંઈથી રમત રમી હોય તો તે મ્હારા હુકમથી રમી છે, અને તેથી હું કહું છું કે તે મ્હારે વાસ્તે ત્હારી મારી નહીંજ માંગશે.”

“હું તેને મારી આપનાર નથી.” રાણી હવે ધણા મગ્નપ્યુત મનની થઈ ગઈ હોય તેમ બોલી “કાઉન્ટેસ ઓવ મોરટન જો મ્હારી ઉપર મારીપત્ર લખશે નહીં તો હું તેને કદીથી માફ કરીશ નહીં, અને એક રાણીના ગુસ્સો હું તેનાપર ઉતરવા દઇશ.”

“જો, માગી, તું મ્હને ગુસ્સે ના કરતી” રાજા હવે ગુસ્સાભર્યો ચહેરો અને કરડો આવાજ કરીને બોલ્યો “જો, આજે હું તુને મ્હારી રાણી તરીકેનું બપકાબયું” જો માન આપવા માંગુ છું તેમાં તું ખલલ ના નાંખતી, અને, હું ત્યાં થું કરનાર છું તે તું જાણે છે? હું ત્હારા બાઈને આજે છલકાળ આપનાર છું.”

“શાનો?” રાણીએ ખુશી થઈને પુછ્યું.

“ખેરન ઓવ લીડેસડેલના હોદ્દાપર હું તેને મોટા અમીરોમાં જમા આપવા માંગુ છું.” રાજાએ કહ્યું.

“તો ધણી સારી વાત છે.” રાણીએ કહ્યું.

“ધણી સારી વાત તો છે.” રાજા બોલ્યો “મગર, યાદ રાખજો કે જો તું લુખઝા કાઉન્ટેસ ઓવ મોરટનને માફ નહીં કરશે તો હું ત્હારા બાઈને સર ફ્લેમીંગ રીટર્નમેન તરીકેજ રીખવા દેવશ, તેને અમીરી ઇલ્કાબ આપવાથી દુર રહેવશ.”

રાણી મારગારેટ જોયું કે તે ફસી ગઈ! રાજાએ તેને અજબજમ પકડમાં પકડી લીધી હતી!

“મ્હને વખત આપો, હું એ વાતપર વીચાર કરવા માંગુ છું.” રાણી બોલી.

“તો ફીક છે. જા, હું તુને એ કલાકનો વખત આપું છું. એ કલાક પછી હું ત્હારી પાસે આવીશ, તે પછી તુને માન મરતમે આપવાની આજો ખાસ બોલવવામાં આવતી દરબારમાં તુને માન આપીશ, અને જો તે લુખઝા કાઉન્ટેસ ઓવ મોરટનને માફ કરીશું હશે તોજ હું ત્હારા બાઈ ફ્લેમીંગને અમીરપદપર મુકીશ.”

રાણી મારગારેટ ગઈ અને રાજા પોતાની રાણી માટે ખાસ દરબાર ભરવાની તમામ ગોઠવણ થતી જોવા માટે ગયો. તે ખરેખર એક બબ્બ મેળાવડો થયેલો જોવા આતુર હતો, અને ગમે તેટલી અફાળાઈક પછી કુદરતના પ્રવીર હાથોથી તેની માંગી રાણી થઈ હતી તેની ખુશાલી તેને મન પચા તો થઈ.

રાણી મારગારેટ ત્યાંથી નીકળી તે સીધી પોતાના સગાંઓને જઈને મલી, અને તેણે પ્રીન્સ ડ સાલઝાનું મત લુખઝાની મારીના સંબંધમાં માંગ્યું. પ્રીન્સ ડ સાલઝાએથી તેને ટેકા આપ્યો કે એક મારી પત્ર લીધા વગર કાઉન્ટેસને રાણીએ મારી બક્ષવી એ ધણી મોટી વાત હતી!

મગર, પ્રીન્સ ડ સાલઝા તુર્તજ ત્યાંથી ગયો અને રાણી એક નવો બપકા બર્ચો પોપાક સજવા માટે ઓલખરડીના અને પોતાની સાર્થાં મોડ અને પેલી એ સખીઓ સાથે રવાના થઇ.

એ કલાંક થવા આન્યા. વાયદા મુજબ રાણીને રાજ્ય મલવા આવનાર હતો જ્યારે તે રાણી તદ્દથી કાઉન્ટેસ માટે શું કરવા ધાયું છે તેનો જવાબ તે મેલવનાર હતો. રાણીએ વીચાર્યું હતું કે જ્યારે પ્રીન્સ ડ સાલઝાથી કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન તદ્દ નર્મ હતા, અને વક્તી રાજ્ય જે લુધઝાને માફ નહીં કરવામાં આવે તો ફલેમંગને મોટા અમીરી દરજ્જાપર જ્યારે ચલાવનાર નહીં હતા ત્યારે જેવતાણુ કરીને આખીર લુધઝાને માફી તો આપવી. અને, જવાનો વખત થવાથી રાણી પોતાના ખ્યાલને મજબુત કરીને પેલા ખાસ કમરામાં પોતાના ધણીને ફરીથી મલવા માટે દાખલ થઇ.

મારગારેટ તે કમરામાં દાખલ થઇ કે જાણે તેની વાટ જોઇનેજ ઉમેલો હોય તેમ ત્યાં એક નોકર નમીને આવ્યો, જેના હાથમાં એક રૂપાની થાલી હતી અને તે થાલીમાં એક બંધ પરખીડું હતું જેપર “સ્કોટલેન્ડની રાણી મારગારેટની માનવંત જનાખમાં” એવું લખેલું હતું. તે પરખીડું મારગારેટ ખુલ્લું, અને જોઇને તે અજબખીના લેલ સાથે ખુશી થઇ ગઇ. તે કાગઝ વાંચીને તેણે નઉકરને રવાના કર્યો, અને મનમાં બોલી “આ કામમાંખી મ્હારા બહાલો રાજવંશી કાકાજી પ્રીન્સ ડ સાલઝાનો હાથ છે.”

તે કાગઝમાં શું હતું, બહાલો વાંચનાર? તેમાં રાણી મારગારેટને જે જોઇતું હતું તે હતું. લુધઝા ઓવ મોરતને લખેલું માફીપત્ર તે પરખીડામાંથી નીકલી આવેલું જોઇને રાણી મારગારેટના સુંદર ચહેરાપર ખુશીનો ચલકાટ ફયલાઇ રહ્યો, અને પોતાની દમખદમ થયલી જીત માટે તે પાક પરવરદીગારના શુકરાના કરવા લાગી.

તે માફીપત્ર વાંચીને મારગારેટ પોતાના લીપાસની નીચેના એક પટામાં તે મુક્યું, અને તે બેડી કે થોડોજ વખત જતાં રાજ્ય દેવીડ ત્યાં દાખલ થયો.

મારગારેટ પોતાના સરતાજ ધણીને લેવા આગલ વધી—રાજ્યએખી પોતાની મ્હોરદારના હાથોમાં પોતાના હાથો મુકા દીધા—અને થોડુંક ચાલી તેઓ પાસે પાસે ગોઠવેલી બે કુરસીઓ પર બેઠાં.

“મ્હને પુછવા દો, રાણી.” રાજ્ય દેવીડે કહ્યું “કે ત્હમે કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનને ખીલકુલ વગર શર્તની માફી બક્ષી છે?”

“હા, મ્હારા સરતાજ” તમામ શાંતીથી રાણી દેડપણે બોલી “કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનને મેં માફી બક્ષી છે.”

“ઓહ! કેટલી તું બલી છે.” રાજ્ય ખુશી થઇને બોલ્યો. તે મારગારેટના સ્વંત્ર જુસ્સાને જાણતો હોવાથી તેણે આટલી બધી ઉતાવલે, સ્હેજખી તકરાર કર્યા વગર, માફી મલવાની આશા નહીં રાખેલી, પણ જ્યારે મારગારેટ ઝડપથી બોલી ત્યારે તે ખરેખર ખુશી થઇ ગયો અને વધુ બોલ્યો “આજને દીવસ તો ગોયા બલાઇ કરીને માફીઓ આપવાનોજ દીવસ છે. બહાલી માગી, જ્યારે તેં કાઉન્ટેસને માફી બક્ષી છે તો લે” અને રાજ્ય દેવીડે પોતાની જમ-માંથી એક શાબર્જી પરખીડું કાઢાડીને મારગારેટના હાથમાં મુકતાં કહ્યું “આની અંદર ત્હારા

બાધને મહારી તકલીદી ઉમરાવપદ મથ્યાનું લખેલું છે, અને આની બાહાર ત્હારા બાધનું ઉમરાવી ઇશ્કાબ સાથનું નામ છે.”

“તો હું તે હમણાંજ મહારા બાધના બાધપર મોકલવા ઇચ્છું છું.” ખુશી ખુશી થઇને મારગારેટ બોલી,

“મોકલ.” અને રાજાએ પોતે ઉડીને ત્યાંની મેઝપરથી એક રૂપેરી ઘંટડી ઉપાડી અને દરવાજા આગલ જઇને તે વગાડી. તે સાંભળી એક નૌકર દોડી આવ્યો, જેને રાજાએ કહ્યું “લે આએ લીકાફા, એ લઈ જઇને નામવર રાણીના બાધ સર ફલેમીંગને આપ.”

તે નૌકર નમીને ગયો, અને રાજા પાછો પોતાની રાણી પાસે આવીને બેઠો.

“ત્હમને હું પછી કહેવશ તો કહાય ત્હમે આશ થશે.” રાણી મારગારેટ રાજાના ખેસવા પછી ધીરે રહીને બોલી “તેથી હું ત્હમને તે બતાવી દઉં છું. કાર્ડન્ટેસ આવ મોરતને મહારી પર પોતાની મેળે પોતેજ આ લખી મોકલ્યુ છે, ઝરા વાંચશે?”

અને રાણીએ તે મારીપત્ર કાઢીને રાજાના હાથમાં મુક્યું. રાજાએ ઝડપથી તે લીકાફામાંનું કાગળ ખેંચી કાઢ્યું, અને તે વાંચી ગયો. વાંચતાંજ તે શીકા અનતો ગયો, અને તેણે પોતાના હોટ કરડી લીધો. તે મનમાં બડબડો કે તેની રાણીજ બધી વાતમાં તેનીપર છત મેલવે એ ધણજ ખોટું થતું હતું, કેમજે તે માનતો કે તેની પોતાની મહેરદાર આગલ હમજદમ મલતી જતી હારથી તે પોતે જંખવાણો પડી જતો હતો! મગર, રાજાએ ચહેરો હસ્તો કરી નાંખતા કહ્યું “કેમ, હવે તુને સંતોષ થયોની! માગી, જે તું રાણી નહીં હતે, તો હું તુને એક શીખામણ આપને, અને તે શીખામણ એજ કે કાર્ડન્ટેસ આવ મોરતન જેવી એક બાનુના ગુસ્સાથી બચવા માટે જેમ અને તેમ તેની છેડતી ઓઝીજ કરવી.”

વાંચનાર અઝીઝ, મારગારેટનું તકલીદી બની ગયલું તાજ હાલ તુર્ક તો ખરું પુરવાર થયું હતું—મગર, બવીખ્ય? બવીખ્યના પેટામાં શું હતું તેની તેને ક્યાંથી ખબર? આખીર, તે તાજ તે બીચારી માટે તકલીદીજ પુરવાર થનાર હતું!

પ્રકરણ ૪૬ મું.

દરબાર—ખેરન આવ લીડસડેલ.

દરબારતન કાસલના એક બીજા મોટા દીવાનખાનામાં ખાસ આરાસ્તા મુખમલની કુરસીઓ ગોઠવી દેવામાં આવી હતી, જેની આબુબાકુરમાં રાજાના રીસાલેદાર ચોખદાર, પટેરેદાર, ખીદમંતકાર અને રાજાને માન આપનારા તેના બીજા ખાસ નૌકરો ઉભા હતા. તેથી તખ્તખાસ રાજાના હુકમથી ત્યાં ગોઠવવામાં આવ્યા હતા. તેના વચ્ચે તખ્તપર રાજા દેવીડ પોતે ખેસનાર હતો અને બીજા બેના એકમાં તેની રાણી મારગારેટ, અને બીજા તખ્તમાં પ્રીન્સ ડ સાલ્સા જે રાજા દેવીડ જેવીજ પદવીનો રાજા ગણાતો હતો તે ખેસવાનો હતો.

નાકરો ઉપરાંત, અમીર ઓમરા અને મોટા ખાનદાનનાં લોશ ને અર્ધ ઓવ દગલાસ ને કાઉન્ટેસ ઓવ દગલાસનાં લગન જોવાં પછી ચાલી ગયાં હતાં નહીં તેઓ તે દીવાનખાનામાં જોડવાઈ બેઠાં હતાં. અને ત્યાં વપ્ત થતાં રાજ્ય અને રાણી હાથમાં હાથ મીલાવીને દાખલ થયાં. ત્યાં બેઠેલાં નમામ લોકોએ ઉડી ઉભાં થઈને પોતાના રાજ્ય અને રાણીને માન ઇઝતતથી નવાજ્યાં અને ખુશીના આવાજ પર આવાજ કરતા તેઓ બોલ્યા “ધણું જીવો રાજ્ય દેવીડ અને રાણી મારગારેટ.”

મારગારેટનો હરખ માથો સમાથો જતો નહીં હતો. તેને આજે પહેલવહેલી વપ્ત એક તાજ પેહેયું હતું, આજે પહેલીજવાર તે પોતાના ધણી સાથે તખ્તપર બેઠી હતી, અને આજે પહેલીજવાર તેને “રાણી મારગારેટ” તરીકે બોલાવીને તેને રાણી તરીકેનો માન મરતબો આપવામાં આવતો હતો. અહહા! ખુશી! ખુશી! પાક પરવરરીગારના શુકરાના કરીને તે વારંવાર આસપાસમાં જોઇ મનમાં ખુશી અને ખુશીજ થતી હતી.

રાજના બે હાથોપરના બે તખ્તોપર રાણી અને પ્રીન્સ ડ લુઇઝાના બેસવા પછી રાણીની પાસે ઓલમ્પરડીના બેઠી અને તેની પાસે સર ફ્લેમીંગ. બ્યારે પ્રીન્સ ડ સાલઝાની પાસે અર્થ ઓવ ફ્રેન્ચેસ નામવર બેઠો હતો.

“આ મ્હારી માનવંત રાણીને હું ત્હમો સનમુખ આજે ઓળખાવતા ધણોજ ખુશી થાઉં છું.” રાજ દેવીડ બેઠેલાં લોકો તફ જેઘને બોલ્યો “એવણુ ધણા માયાળુ અને ધણા નેકદીલ છે.”

“અને હું મ્હારી તફથી બોલતાં કહું છું કે સર ફ્લેમીંગ—” પ્રીન્સ ડ સાલઝા બોલ્યો, અને વધારે બોલવા જાય તે અગાઉ રાજ દેવીડ વચમાં બોલી પડ્યો:

“આજના દીવસ અગાઉ એવણુ સર ફ્લેમીંગના નામથી ઓળખાતા હતા, મગર, આજથી એવણુને બેરન ઓવ લીડિસડેલના નામથી પીછાણવામાં આવે એવી મ્હારી મર્ઝી છે.”

અને રાજ બોલી રહ્યો કે તાલીઓની એવી મોટી તો ગર્જના તે દીવાનખાનામાં થઇ રહી કે તે દીવાનખાનું ધરતીકંપથી ધ્રુજ રહ્યું હોય તેવું લાગતું!

રાજ્યએ ઉડીને પોતાના સાલા બેરન ઓવ લીડિસડેલને ગભે લગાડ્યો, અને તે વખતે તેણે કહ્યું “મેં એકત્યાર અગાઉ ત્હમારીપર મ્હારી સહી સાથનો લીફાફો મોકલ્યો છે, મગર આ માનપત્ર જે મ્હારી તફથી છે તે ત્હમે સ્વીકારો.” અને તેણે એક કીમતી ન્હાના દામડામાં મુકેલું તે માનપત્ર કાઢીને પોતાના સાલાને આપ્યું. અને નમીને તે પાછું લેતાં તેને પ્રીન્સ ડ સાલઝાના હાથમાં મુકતાં કહ્યું “પ્રીન્સ ડ સાલઝા નામવર, ત્હમે આ માનપત્ર મ્હારી તફથી વાંચો અને બેરન ઓવ લીડિસડેલને તે એનાયત કરો.”

આપણને આ વાર્તામાં એટલા બધા બનાવો જોવાના છે કે એકની એક ચીઝપર પીજણ પાટલો કર્યા કરવાની બીલકુલ દુરસત નથી, અને તેથી દરબારમાં શું થયું અને માનપત્ર કેમ વંચાઈ અને તાલીઓ કેમ પડી એ બધા નકકામાં વર્ણનપર થોભવાની આપણને ઝુરરત નથી અને તેથી આપણે સીલ સીલાબંધ આગલ વધતાં જઇશું: દુકંમાં તે બંધ મેલાવડો જે રાણી મારગારેટને શોભાવનારો હતો અને તેના બાઇને દરજ્જાપર પહોંચેલો જોઇ આનંદમય

ખન્યો હતો તે હવે અરખાસ્ત થયો. અને રાણી પોતાના ખાસ જુદા રાખવામાં આવેલા કમ-દાખાં ગમ્બજ્યાં થોડે વખતે તેનો ભાઇ દાખલ થયો.

ફક્ષેમીમ જ્યારે દાખલ થયો ત્યારે તેની બહેન પોતાની સખીઓ સાથે વાતે વળગેલી હતી અને તેઓની પાસે ઓઝઅરડીના બેસીને હસી હસીને વાતો ચલાવતી હતી. ફક્ષેમીએ ખાનગી વાતનો ઇશારો પોતાની બહેનને કરતાજ રાણીએ નમનનાઇથી ઓઝઅરડીનાને કહ્યું જે પોતે બાહાર ગમ્બ અને રાણીની સખીઓનેથી લેતી ગમ્બ, જેથી તે ભાઇ-બહેન અકેલાં પડ્યાં.

“બહાલી બહેન, જે મોટા દરજ્જાની આશા આપણે સ્વપ્નેથી કીધી નહીં હતી તે દરજ્જાપર આપણને પાક ખુદાએ મુક્યા છે અને આપણે એક આપણાં ખુદાં બખ્ત માટે તે પાક રહીમાનો રહીમાના અતી ધણા શુકયુદ્ધાર છીએ. અને હવે આપણી વાતપર ઉતરીને હમણાં હું શું કરવા આવ્યો છું તેજ કહી દઉં છું. મહેને પાકકો વહેમ જાય છે બહેન, કે રોઝવીન કાસલના યુદ્ધદાર કબ્રસ્તાનમાં હું એક રાત્રે જયારે ગયો હતો ત્યારે ત્યાં મહેને જે રહ જણાયું તે તું પોતે હતી! શું એ વાત ખરી છે?”

“તું શા ઉપરથી એમ ધારે છે કે હુંજ રહ બનીને ત્યાં આવી હતી?” રાણીએ પોતાના ભાઇને મોંઠ મલકાવતા સવાલ કીધો.

“તેં પોતે એક વખતે તે રહે જે શખ્દો કહ્યા હતા તેજ શખ્દો આપાદ કાંઇક ઘોડાક ફેરફાર સાથ મહેને કહી સંભળાવ્યા હતા અને તેજ વખતે મહેને શક ગયો હતો. રહ અને જુત અને પરીક્ષની વાતો મ્હારા ધ્યાનમાં કદી ઉતરતીજ નથી, અને તેજ વખતે મહેને વહેમ પડ્યો હતો કે તેં તે બાગમાં પોતાનો હાથ તો નહીં આપ્યો હોય!”

“શું કહું? મેં જોયું કે તું આપણા કુટુંબને લાગેલા કલંકને સખે હરમીનેજ કાસલ અને નામઝ ઓવ લીડસડેલના વારીસ તરીકે ખીજી ઇમારતો, મીલકતો, અને ખેતરોનો માલિક બનવાને ધાસ્તી ખામ્બ જતો હતો તેથી મેં મ્હારા કરતાં કોઇ વધારે અસર કરનારથી ત્હારા દીલની ધાસ્તી દુર કરવાનો ઇરાદો કર્યો, અને રેડમેન જેની સાથે તું કબ્રસ્તાનના યુદ્ધમાં જનાર હતો, તેણે મહેને ત્હારો ઇરાદો કહેલો હોવાથી મેં રહ બનીને તુને હીમત આપવાની કોશીશ કીધી હતી. બહાલી ભાઇ, -રેડમેને મહેને મ્હારી કોશીશમાં મદદ આપી. મેં હીમત કીધી, અને હું રહ બનીને તે યુદ્ધમાં આવી. યાદ છે તુને કે મેં “આમીન”કરીને એક ઝીણા આવાજ કાઢ્યો હતો?”

“બહેન, ત્હારી હીમતપર તો હું સદ હઝાર આફરીન કહું છું.” ફક્ષેમીએ અગમખી સાથે મારગારેટના અહેસ તફ જેઇ જેઇને કહ્યું. “એક જવાન છોકરી, અને ત્હારામાં તે યુદ્ધની અંદર ઉતરવા જેટલી હીમત? હું તો તઅજજુબજ છું, ત્હારા કામોને જેઇને!”

“મેં અને રેડમેને પાટીયાં ગોઠવ્યાં, અને રેડમેને જ્યારે તુને અકેલો જવા દીધો ત્યારે હું જ્યાં બંદગી કરવા તું ખેડો હતો ત્યાંના એક પથરની આડમાં છુપાવલી હતી. મહેને રેડમેને કહ્યું હતું કે તું આપણા મરદુમ પીદરની લાશ પાસે બંદગી કરનાર છે, અને તેથી આગ-લથી કીધેલી ગોઠવણ મુજબ હું ત્યાં છુપાઇ રહી અને મેં ટક જેઇને ખાલી મસાલને ઉઠાવી નાંખી. ત્યારેજ તું મબરાએ, અને પેલી રહમી વાત ત્હારા મગજમાં તાઝી થઇ. મેં છુપાઇ બરાબરને જઇને રેડમેનના હાથમાંની રડીશની લખ લીધી અને મેં રહ જેવો મહેને

લીલાસ જે પહેર્યો હતો અને નીકાળ જે નાંખ્યો હતો તેનાથી તું મરહુમ લેડી બકાશોનું રૂઢ ત્હારી આગલ આવેલું સહમજ્યો! મેં આવાજ બદલી નાંખ્યો, અને તુને ત્હારા કામમાં હીમત પકડવાની સલાહ આપતાં જાણે એક બવિધવાણી વરતતી હોઈ તેમ હું ઢોંગથી આહીરતા બોલી.”

“મગર, આપણા બહાલા કાકા પ્રીન્સ ડ સાલગ્રા જેવણુ તે વખતે આપણને સર કેસીમીર દએસ્તે તરીકેજ માત્ર જાણીતા હતા તેવણુ તે યુદ્ધાદાર કબ્રસ્તાનમાં આવ્યા, તેનો ખુલાસો છું?” ફલેમીંગે પોતાની હીંગતવાન પહેનને સવાલ કીધો.

“જેમ તું તે વખતે તેવણુની ત્યાંની હાઝરીથી અજ્ઞયથ થયો હતો તેમજ હું પોતેથી થઈ!” મારગારેટ કહ્યું “કેમજે, મ્હારી અને રેડમેનની મસલતમાં તેવણુ કાંઈ શામીલ હતા નહીં. પણ, તેનો ખુલાસો રહેલ છે. સર કેસીમીર આપણાં બેકની તર્ફ માયા રાખતા હોવાથી તેવણુ આપણી દરેક હીલચાલપર ધ્યાન આપતાં હતાં અને તેવણે કેડે તુને તે યુદ્ધાદાર કબ્રસ્તાનમાં ઉતરતો જોયલો જેથી પાછલ પાછલ રાહવાત જોવા પોતેથી ઉતરી પડ્યા. રેડમેન સાથે તેવણુનોં મેલાપ થઈ શક્યો નહીં, તેવણુ સીડી પરથી ઉતર્યા તે વખતે રેડમેન કોઈ સંજોગે બીજી તર્ફ ગયલો અને સર કેસીમીરપર તેનું ધ્યાન નહીં દોડેલું. સર કેસીમીર હલવે હલવે આવ્યા પછી તેવણે ત્હારે બદલે ત્યાં જે દેખાવ થઈ રહ્યો હતો તે અજ્ઞયથીથી જોયો, મેં જોયું કે વાત બીગડી જવાનો સંભવ હતો, અને તેથી મેં તુર્તજ તેવણુના હાથપર હાથ મુકી દીધો, ચાલવાનો ઇશારો કીધો, અને ચાલતાં ચાલતાં મેં હલવેથી તેવણુને કહ્યું “સર કેસીમીર, હું મારગારેટ છું” અને શા માટે હીંચા આવા વેપમાં આવી છું તેનો ખુલાસો પછી કરીશ.” તેમ બોલીને હું સર કેસીમીરને લઈને પાછી ગઈ અને તેવણુ આગલ ખુલાસો કરવાથી તેવણુની મ્હારી હીમતના વખાણુ કરીને મેં રચેલા પાટીયાં માટે ખુશી થયલા જણાયા.”

“મારગારેટ, મારગારેટ, તું અજ્ઞયથ કીસમની મ્હારી બાહાદુર અને શેરદીલ પહેન છે.” ફલેમીંગે ખુશી થતાં કહ્યું “તેં વેપ તો એવો સજોલો કે આપાદ રૂઢ! અને રૂઢની મીસાલ ચાલવા બોલવામાંથી તેં તો કમાલ ખુબી વાપરી.”

તે પછી તે બાઇ-પહેનને રાજ સાથના છુપા લગન સંબંધી વાત થઈ, જે રાજ અને મારગારેટના લગનની બાંબદમાં આપણે પુરતું જાણી આવ્યા છીએ એટલે એ લોકોની વાત સાંભલવાને આપણે ખોટી થઈશુ નહીં.

આખીર, તે દીવસ કે જે દીવસે અજ્ઞયથીઓના બનાવોપર બનાવો બની ગયા હતા અને રાજ દેવીડના ગમે તેટલા ફાંફાં છતાં મારગારેટ સ્કોટલેંડની રાણી બની હતી તે ખુશ દીવસખી ખત્મ થયો, અને રાત્રીની આસાઈશ લેવા બધાં દમખારતન કાસલમાંજ આરામ લેતા સુતાં.

પ્રકરણ ૪૭ મું.

લઘાઈ મોકલું!

ખીજે દોવસે સહવારના દેવીડ અને પ્રીન્સ ડ સાલજાની મુલાકાત થઈ, મગર એ એ રામઝોની વચ્ચેની વાતચીત આપણે સાંભરીએ તે અગાઉ એટલું જાણવું આપણને અમત્યનું થઈ પડશે કે અર્ધ એવ ઐત્તનાર્જન સાથે દગાખાત્રી રમીને રાજ દેવીડનો મોખ્ખાર સ્ટીફન કોચરેન રાજને જઈ મળ્યો હતો! ખરે, પણ તેને રાજ દેવીડે તુર્નજ ઇંગ્લેંડ તરફ પોતાના કામે મોકલ્યો હતો. ઇંગ્લેંડમાંના ચારામારા જોવા માટે સ્ટીફન કોચરેન કરતાં વધારે ચાલાક રાજને ખીજે કોઈ જણાયો નહીં, અને તેને ખાનગી ે મોકલવામાં આવ્યો. હવે, અત્રીઝ વાંચનાર, સ્ટીફન કોચરેન બ્યારે ઇંગ્લેંડથી પાછો આવ્યો ત્યારે સ્કોટલેંડમાં રાણી મારગારેટની પંચાતી ચાલી રહી હતી અને રાજ દેવીડની પાસે કોચરેન પહોંચી જાય તે અગાઉ “તેને રસ્તામાંથીજ ચાલાક પ્રીન્સ ડ સાલજાએ પકડી પાડ્યો હતો. મારગારેટના લગનની ખરેખરી ખીના દમખારતનમાં કહી દેવા અને તેમ કરી છતામ લેવા અથવા તો લગનની ખરી ખીના નહીં કહીને પ્રીન્સ ડ સાલજાની શમશીર તજે કપાઈ ભરવાની ધમકી કોચરેનને આપવામાં આવી. વક્રી, પ્રીન્સ ડ સાલજાએ પોતે કોણુ હતો તે કહ્યું હતું અને જો વાત વધી જાય તે રાજ દેવીડ કોચરેનને પોતાની નૌકરીમાં પાછો નહીં રાખે તો પ્રીન્સ ડ સાલજા પોતાના મુકામાં તેને લઈ જવા તૈયાર થયો.

આટલો ખુલાસો જાણવા પછી આપણે રાજ દેવીડ અને પ્રીન્સ ડ સાલજાને ખાનગી મસલૂહત ચલાવતા સાથે બેઠેલા જોઈએ છીએ.

“ત્હમે મ્હને ત્હમારી શર્તોની બારીકી પહેચાથીજ જણાવી દીધી હતે તો ધણુંજ બ્હેતર થતે.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ રાજ દેવીડને કહ્યું. “હજુજ ત્હમારા ત્રણ વરસ બાકી છે, સાત વરસો સુધી ત્હમે દંડની રકમ ભરેલી છે અને ખીજ ત્રણ વરસ સુધી ત્હમને ભરવાની છે.”

“પણ બાકીના ત્રણ વરસની રકમ જો હું સામટી બરી નાંખું તો શું મ્હને ઇંગ્લેંડ સાથે લડવાની છુટ નહીં રહેશે?” રાજ દેવીડે સવાલ કીધો.

“નહીં. મેં હમણાંજ ત્હમારી શર્તોના દસ્તાવેજો તપાસ્યા છે જેમાં એ ખુલ્લું જણાવેલું છે કે ત્હમારેથી સામટી રકમ અપાય નહીં અને દસ વરસમાં ત્હમારેથી ઇંગ્લેંડ સાથે લડાય નહીં.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ જવાબ આપ્યો.

“અરે, પણ જો રકમ આપી દઇએ અને લડવા તૈયાર થઈ જઇએ તો?”

“ત્હમે એક ગ્રહસ્થ નહીં કહેવાઓ, ખીજા મુલકોના રાજઝોની નઝરમાં ત્હમે અગાખા-મણા થઈ પડો, ત્હમને ખીજું કોઈ રાજ મદદ નહીં આપે, અને ત્હમને દગલખાત્ર તથા જનન તોડનાર તરીકે બધા ધીકારે.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ રોકડું પરખાવ્યું, અને પછી તેણે વંચાઈ. “જો કે સ્ટીફન કોચરેનના કહેવા મુજબ ઇંગ્લેંડ હાલમાં ધણું મજબુત છે અને ત્હમારા અખીર ઓખરા જે ત્યાં કંઈ છે તે ત્હમને આવી મક્કે તેમખી નથી, છતાં હું મ્હારા લોકની

મદદથી ત્હમારી તકલીફી લડું પછી હું પોતેથી આ શર્તોની ખારીફી વાંચીને દીલ કરતો નથી. કેમજે ઇંગ્લેંડ સાથે હાથ લડાઈ કરવામાં આવે તો ત્હમને ધીકકારવા ઉપરાંત તમામ મુલ્કના રાજગ્યો ત્હમને મદદ કરવા માટે મ્હનેથી ધીકકારે.”

રાજા દેવીડે પોતાનો હોટ દાંત વચ્ચે ઝોરથી દબાવ્યો, અને ખ્યાલ કરીને બોલ્યો “ત્હમે બધા દસ્તાવેજો વાંચ્યા છે, શરતો જોઈ છે, અને તેથી હું કહું છું કે એ શર્તથી ગચવાની કોઈ ખારી છે કે નહીં?”

“ખારી એકથી નથી, રાજા દેવીડ.” પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ કહ્યું “હું તો ત્હમને એક મહત્ત્વ રહેવા અને ત્હમારા વચનને વલગી રહેવાની શીખામણ આપું છું, ત્હમે એમ ના સહમજતા કે હું ત્હમારી મદદમાં આવવા કચ્ચ નથી, મેં તો મ્હાર તમામ લશ્કર તૈયાર કરીધું છે, મગર આજે આ ખારીફીઓ જાણુવા પછી મ્હાર મન ફેરવાયું છે. ત્હમને ખાડામાં હું ઉતારવા ખુશી નથી, ત્હમે મ્હારી કુમકપર લડશો તો ઇંગ્લેંડને ખીજા ધણા મદદગારો મલી આવશે, કેમજે વચન તોડનાર અને વચન તોડનારને મદદ કરનારની તક આખી દુન્યાના રાજગ્યો દીલસોઝી ધરાવે નહીં અને તેઓ વીરુદ્ધ થઈ જાય અને આપણને કચ્ચી નાંખવા તૈયાર થાય.”

“ત્યારે મ્હારે શું કરવું જોઈએ?” રાજા દેવીડ બોલ્યો.

“ત્રણ વરસ ખલાસ થઈ જવા દેવા જોઈએ, એક મહત્ત્વ તરોફે અને વચન પાલનાર એક રાજા તરીકે ત્હમારે ત્રણ વરસ સુધી ત્હમારે કંઈ અદા કરવું જોઈએ અને ઇંગ્લેંડ સામે લડવાને માથું નહીં ઉંચકવું જોઈએ એવી મ્હારી સલાહ છે.” પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ કહ્યું “અગર જો મ્હને ત્હમારી આ શર્તની ખારીફીની ખતર હોત તો હું કદીથી ત્હમને આશામાં રમવા નહીં દેતે, હું તકલીફ ઉઠાવીને સ્કોટલેંડ સુધી કદી નહીં આવતે, અને મ્હારા લશ્કરને લડવાની તૈયારી કરવા જોટલી તસ્દીમાં ઉતરવું નહીં પડતે.”

“હું કાંઈ ખીજુંજ સ્હમજ્યો.” રાજા દેવીડ બોલ્યો “હું સ્હમજ્યો કે ત્હમે મ્હારી તકલીફી લડશો એટલે હું મ્હારા દુશમનપર જીત મેલવીશ.”

“દગલગ્યાઝી કરીને લડવું, શર્ત અને વચન તોડીને લડવું, એમાં કોઈની દીલસોઝી ખેંચી નહીં શકાય, પછી ઉલટા બધાનો ધીકકાર લખને આપણી પોતાની તમાહી આપણા સરપર હાથે કરીને ખેંચી લખશું.” પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ સ્હમજાવ્યું.

“તો પછી ત્યારે ત્રણ વરસ હું થોભીશ.” રાજા દેવીડના ધ્યાનમાં વાત ઉતરવાથી તે બોલ્યો “મગર, ભાઈ, ત્હમે ત્રણ વરસ પછી મ્હને મદદ આપશો કે નહીં? મ્હને ખાત્રી આપો.”

“આજે ૧૩૬૪ ના સાલમાં જો મદદ હું ત્હમને આપાનો છું, તેજ મદદ ૧૩૬૭ ના સાલમાં ત્હમને મલશે.” પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ કહ્યું “મ્હારા વીસ હજાર લડવૈયાઓની મદદ ત્હમને મલશે.”

“જો ત્યારેજ હું મ્હારો દાવ જીતશ.” રાજા હાથપર હાથ મસલીને બોલ્યો.

આખરે રાજા દેવીડ અને પ્રીન્સ ડ સાલઝાની આ મુલાકાતનું પરીણામ એ આવ્યું કે ઇંગ્લેંડ સાથે હાથે તો લડાઈ નહીં કરવી. અને તે વાત પ્રીન્સ ડ સાલઝાના લડવૈયાઓમાં આગની ધુમ પેડે પલાઈ રહી.

“રાજા સાથની મુલાકાત ખત્મ કરવા પછી પ્રીન્સ ડ સાલજાએ પોતાના ઓરડામાં જઈને સ્ટીફન કોચરને બોલાવ્યો, અને તેને વચન આપેલું ધનામ બક્ષીને કહ્યું “હવે તું હાંધ્યાં સ્કોટલેન્ડમાં રહેવા માંગે છે કે મ્હારી સાથે?”

“હું સ્કોટલેન્ડમાં રહીશ તો ખારીશો રાજા દેવીડ કોઇ દીવસેથી મ્હને મારી નખાવશે.” સ્ટીફન કોચરને કહ્યું.

“તો મ્હારી નૌકરીમાં મ્હારે દેશ ચાલ.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ સલાહ આપી.

“હું તો લંડન જવા માંગુ છું.” સ્ટીફન કોચરને કહ્યું “ત્યાં મ્હારાં સગાંઓ છે અને વહી ત્હમારી પાસેથી ધનામમાં એક ન્હાની જેવી દૌલતજ મ્હને મલેલી છે તો હું લંડન જઈશ, અને ત્યાં ખાઇ પીને મગ્ગલ કરી ત્હમને અને રાણી મારગારેટને દુઆ કરીશ.”

“ઠીક, તો જા, ઇંગ્લેન્ડ જવાની તૈયારી કર, જા. મ્હારા માણસો તુને જોખી જોઇશે તેની મદદ આપશે.”

સ્ટીફન કોચરને ગયો કે પ્રીન્સ ડ સાલજા પોતાના મન સાથે બડબડ્યો “ત્રણ વર્સ સુધી મ્હારા બાઇની બેટી રાણી મારગારેટનું સુખ તો ધણું સારી રીતે સચવાયલું રહેશે. કેમજે રાજા દેવીડ ગમે તેવો મતલબી, દગાબાજ, અને કપટી છે છતાં મ્હારે ખાતીર તે પોતાની રાણીપર ઝુલ્મ કરતો અટકશે. મ્હારી મદદ ત્રણ વરસ પછીથી રાજા દેવીડને જોઈશેજ, એટલે તે ગમે તેટલો બદમાશ હશે છતાં મ્હારે માટે તે પોતાની મ્હોરદારને સતાવતો અટકશેજ. તે છતાં—તે છતાંથી મ્હારે એક કામ કરવું જોઈશે: મ્હારે કોઇ મ્હારા વફાદાર આદમીને હાંધ્યાં રાજાની હીલ્મચાલ તપાસવા માટે રાખવો જોઈશે—જે રાજા કેમ આસે છે તેની ખબર મ્હને વારંવાર પહોંચાડે.”

પ્રીન્સ ડ સાલજા તે ખ્યાલ કરતો હતો તેટલાં દરવાજાપર ઉભો રાખેલો તેનો નૌકર દોડી આવી બોલ્યો “કોનરાદ ત્હમો નામવરને મલવા માંગે છે.”

“તેવણુને અંદર મોકલ.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ કહ્યું. અને, તે પછી, પ્રીન્સ ડ સાલજાની સામે કાઉન્ટેસ આવ મોરતનનો બાઈ આવેને ઉભો.

“હું એ માટે આવ્યો છું નામવર.” પોતાના રાજા તર્ફ ધણે નમીને તે બોલ્યો “કે ત્હમારી મ્હેરખાનીથી રાણીએ મ્હારી ખ્હેન લુઇઝાને મારી બક્ષી છે, અને તે મારી માટે હું ત્હમારો ધણે ધણે ઉપકાર માનું છું.”

“તેં મ્હારી નૌકરીમાં એટલી બધી તો વફાદારી બતાવી છે કે પછી આ એક નજીવું કામ હું નહીં કરું તો ખોટું કહેવાય.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ કહ્યું, અને તે બાદ વધારું “પણ વાર, કોનરાદ, હવે ત્હમારા ખ્હેન છું કરવા માંગે છે? હાંધ્યાં રહે છે કે પોતાને વતન જાય છે?”

“મ્હારી સલાહથી તે પોતાને વતન આજની આજજ ઉપડી જવા તૈયાર થઈ છે.” કોનરાદે કહ્યું.

“તેં બહુજ નેક કામ કીધું છે, ત્હારી દુસ્ખરી માટે હું તુને જોટલી સાબાસી આપું તેટલી થોડી છે, કોનરાદ.” પ્રીન્સ ડ સાલજા ખસ દીલથી બોલ્યો, અને તેણે કાંઈ થોડો ખ્યાલ કરીને

કહ્યું “જો કોનરાદ, મ્હારે હવે જેમ અને તેમ જલદીથી આપણે મુલક જવું જોઈએ, કેમકે ઇંગ્લેંડ સાથે લડાઈ કરવી નથી અને આપણું મોટું લશ્કર સ્કોટલેંડ આવવા તૈયારખી થયું હશે, જેને સ્કોટલેંડ આવતા એકદમ અટકાવવું જોઈએ. વધી, આપણા રાજમાં હાલ મ્હારી ખુબ મોટી ખુશ જણાઈ છે અને તેથી હું જેમ અને તેમ જલદીથી ત્યાં જવા માંડું છું. લોર્ડ એવ લીડસડેલ અને એલખરટીના રોઝલીનાના લગનની ધામધુમ જોયા વગરજ મ્હને જવું પડશે—”

“ત્હારી નોકરીમાં અમે તૈયાર છીએ.” કોનરાદ બોલી પડ્યો.

“નહી, હું આપણા પંદરસો લડવૈયાઓને લઈને પાછો જઈ છું, તેમને લાવતી વખતે તેમનો સરદાર તું થયો—હવે જતી વખતે હું તેમને લઈ જઈ છું, અને તુને સ્કોટલેંડમાં એક ઘણા ખુશી કામ માટે છોડી જઈ છું.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ કહ્યું.

“ત્હારે માટે હું મ્હારો જન કુર્યાન કરવા તૈયાર છું.” કોનરાદ બોલ્યો.

“ત્હારી વફાદારી માટે મ્હને પુરતો ભરસો છે ત્યારે તો તુનેજ એ કામ હું સોંપું છું.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ કહ્યું “તું સ્કોટલેંડમાં રહેજે અને રાણી મારગારેટની ભલાઈ અને ખપર-ખવાહીમાં મશગુલ રહેજે. રાજની હીલચાલપર છુપી રીતે ધ્યાન રાખજે—છુપી રીતે છુપા વેષમાં રાજની હીલચાલ જોઈ તપાસવીથી પડે તો તપાસજે—”

“આએ દાદીપર હજમનો અમ્મો ફરવાવી લેવશ અને કપડાંમાં એવો ફરફાર કરશ કે રાજ દેવીડ તો શું પણ બધો અદ્ભુતાતુનખી મ્હને ઓળખી નહીં કાઢે.” કોનરાદ બોલ્યો.

“શાખાશ,” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ તેની પીઠ ઠોકી “આજથી તું સર કોનરાદ રોસેલના દરજ્જાદાર નામથી ઓળખાશે, તુને નાહટ બનાવવા માટેની મુનાદી હું આપણા લડવૈયાઓમાં ફરવાવીશ. તું, સ્કોટલેંડ રહેજે, અને મેં ફરમાવેલું કામ બરાબર ધ્યાનથી કરજે.”

“બાસરોઅરમ.” સર કોનરાદે પોતાના રાજ પ્રીન્સ ડ સાલજાને નમીને કહ્યું, અને તે થોડીક બીજી ત્રીજી વાત કરીને ગયો.

*

*

*

*

અને, હવે, અઝીઝ વાંચનાર, આપણે તકલીદી રહેલાં તાંજની ખરી હાલતપર આવ્યા બાદ હવે પછી પાછા તેના તકલીદીપણાંપર જઈએ તેટલાં બધાંને વગેસગે કરીશું:

રાજ દેવીડને છોડીને સ્ટીફન કોચરેન પ્રીન્સ ડ સાલજા તર્ફનું મોટું ઇનામ લઈને ઇંગ્લેંડ ગયો,—લુઇઝા કાઉન્ટેસ એવ મોરતનખી પોતાના ઘણી પાસે ઇંગ્લેંડ જતી રહી,—પ્રીન્સ ડ સાલજા બધાંને મઠી ભેટીને પોતાના પંદરસો લડવૈયાઓને લઈને પોતાને મુલક રવાના થયો—અર્લ એવ કેથનેસ પોતાની બેટી એલખરટીના અને ફ્લેર્મીંગ લોર્ડ એવ લીડસડેલને લઈ સેઝલીન કાસલમાં ગયો જ્યાં ફ્લેર્મીંગ અને એલખરટીનાના ઘણી ધામધુમથી લગન થયાં,—અને રાણી મારગારેટ તાંજદાર બનીને મહાલની ઝીંદગી પસાર કરવા લાગી.

ત્રણ વરસનો ગાળો.

પ્રકરણ ૪૮ મું.

ત્રણ વરસ પછી.

અઝીઝ વાંચનાર, આપણને હવે ત્રણ વરસનો એક કુદકો મારવાનો છે!—હા, દમખારતન કાસલમાં જે જે બનાવો બની ગયા તેને હમણાં ત્રણ વરસ થઇ ગયા છે! ત્રણ વરસ—જે અરસામાં આપણી વાર્તામાં કાંઈ જાણુવા જોગ બનાવો બનતાજ નથી, ફક્ત એકજ જાણુવા જેવી ચીજ છે જે એકે આપણી વાર્તા માટે નજીવી છે, મગર આપણા નેક પાત્રો માટે આપણી ખુશાલી રહેવીજ જોઈએ તેથી જાણી લઈશું તો દીક થશે: લોડ અને લેડી લીડેસડેલ—આપણા ફક્તેમાંગ અને ઓલબરડીના—ને એક છોકરો આવ્યો છે, જે છોકરો પોતાના માઆપ જેવોજ ખુબસુરત અને મલગોટાં જેવો સુંદર છે.

ત્રણ વરસ પસાર થઈ ગયા છે અને હમણા ૧૩૬૭ નું સાલ ચાલે છે. દાલકીથ કાસલ જે અર્લ અને કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનની માલેકીનું છે તેમાં હેલ્લા થોડા અઠવાડયાં થયાં ખુબ ધુમ મચી રહી છે, અને તે કાસલને સુધારવા અને તેમાં રચના કરવા માટે માણસો અને પૈસાની ખુબ મદદ અને ધમાલ ચાલી રહેલી જણાય છે. તે કાસલની મરામત કરવા ઉપરાંત તેને આરાસ્તા બનાવવામાં અને સજાગાર કરવામાં કાંઈખી કચાશ રાખવામાં આવતી નથી. અને, ત્યારે, એ બધી ધમાલ શા માટે છે?—કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન દાલકીથ કાસલમાં આવીને રહેવાની છે. તે ઇંગ્લેંડથી ત્રણ વરસ પછી હમણાં સ્કોટલેંડ પાછી આવે છે.

૧૩૬૭ ના સલના જુલાઇ મહીનાની એક રાત્રે દાલકીથ કાસલના એક ઘણા આરાસ્તા કમરામાં કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનને બેઠેલી આપણે જોઈએ છીએ. તે તેજ દીવસે બપોરે પોતાના માણસોના એક રીસાલા સાથે ત્યાં આવી પહોંચી હતી જે માણસોમાં તેનો જુન્ને નૈકર લોકયેર હતો અને તે લોકયેરની જેનેટ નામની છોકરી તથા પેલી મીની નામની સખીખી હતી. જેનેટ અને મીની સાથે કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન રમત કરવામાં અને ફરવામાં વખ્ત ગાલતી હતી. વાંચનાર તો મીનીને જાણે છે, મીની મોડની સાથે કાઉન્ટેસની નૈકરીમાં પહેલાથીજ હતી, મગર મોડ કાઉન્ટેસના પ્રપંચની વીરૂધ્ધ થઇને મારગારેટની સાથે મલી ગઇ હતી. મોડ રાણી મારગારેટ પાસે હતી, જ્યારે મીની કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન પાસે હતી.

હમણાં રાત્રીનો વખ્ત હતો અને આપણે જોઈએ છીએ કે કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન પોતાના દાલકીથ કાસલના મકાનના આરાસ્તા એક કમરામાં અર્લેલી બેઠેલી છે. તે કમરાની એક મેઝપર તરેહવાર મખવાસની ચીજો અને જતજતનો મેવો મુકેલો છે. કાઉન્ટેસ પોતેખી ઘણી આરાસ્તા થયેલી છે! તેણે સુંદરમાં સુંદર પોષાક પહેર્યો છે, અને વારંવાર ફરવાઝીની તર્ફ જોતી રહીને કાંઈના આવવાની રાહ જુએ છે. આંઈ વાગતાનો યુમાર થયો જ્યારે ફરવાઝા ઉપરનો મુખમલનો પરદો હટાવીને કાંઈ અંદર આવ્યું. તે આવનાર નતો મીની હતી નહોતે જેનેટ કે તેનો બાપ લોકયેર કે નતો કાઉન્ટેસની ફાસીઓમાંની કાંઈ એક હતી—મગર, તે આવનાર કદરૂપો, પેંગો, બટકો, અને ખુધો એક પુરૂષ હતો. તે ઘણાજ બેદોશ આદર્શ

હતો, અને જો કે તેની ઉમર પારખી શકાય તેવી નહીં હતી, છતાં તે ખરેખર ચાલીસની બરતીમાં હતો—અને તેનું નામ મોમપેસન હતું.

તે કદરૂપો શખ્સ અંદર આવીને કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનને નમીને બોલ્યો “એક કલાકની અંદર નામવર રાજ દેવીડ હીંચાં હાઝર થશે.”

“હીક!” હુછઝા બોલી “વાર, તેં રાજ નામવરને ક્યાં જોયા? તું તેવણુને ક્યાં મળ્યો?”

“એદીનખરે કાસલમાં.—મેં ત્હમારે ટાગઝ રાજના હાથમાં મુક્યું અને તેવણુ જવાબ આપ્યો કે એક કલાકની અંદર આઈ-હ્યું.”

“અને રાણી ક્યાં હતી? રાણી?” કાઉન્ટેસે સવાલ કીધો. “તેવણુ હજુણુ ઉરકવારથ કાસલમાંજ છે કે?”

“હાથ. ઇનવરનેસશીયરના ઉરકવારથ કાસલમાંજ છે એવી મેં ખબર મેલવેલી છે.” પેલા બટકાએ કહ્યું “તેવણુ નામવર તો ત્યાંજ રહેવાનું પસંદ કરે છે એમ મેં સાંભળ્યું છે.”

“હીક છે,” કાઉન્ટેસ બોલી, અને તેણે તે બટકાને ત્યાંથી જતા રહેવાની ઇશારત કીધી.

બટકો ગયો કે કાઉન્ટેસ એક ખુશી ભર્યું હર્યું હતી, અને મનમાં બોલી “ખરેખર તે પોતાના વચનને પાલનારો એક મર્દ છે, અને મ્હારા કાગઝના જવાબમાં તે તુર્નજ આવે છે. અહલા! તેનો જીવ મ્હારીપર હજુણુ જેવો ને તેવોજ હશે કે? એના બાદશાહી મગજપર પુરનો સારો છાપ એસે તેવી રીતે આ ઓરડો આરાસ્તા તો છે!”

અને તેટલું બોલીને કાઉન્ટેસ ઉઠી—તેણે એક આપનામાં પોતાનો આખો આકાર જોયો—અને ખુશી થઇને મન્દ સાથ બોલી “વખ્ત જોકે પસાર થયો છે, મગર મ્હારા દેખાવની સુંદરતા હજુણુ સુધી ફરવાહ નથી—રાજ દેવીડની નજરોમાં હું ખુબસુરત તો ઝુરરજ દેખાદશ.”

તે પછી પોતાની બેઠકમાં તે જઈ બેઠી અને તેણે ધંટી વળાડી જેના જવાબમાં પેલાજ કદરૂપો બટકો હાઝર થયો. “મોમપેસન” કાઉન્ટેસે કહ્યું “જા, સંગીતનો મ્હને શૈક થયો છે તો ગાનારી સખીઓને હીંચાં મોકલ.”

બટકો નમ્યો અને ગયો. થોડાજ વખતની અંદર બે ખુબસુરત છોકરીઓ કાઉન્ટેસ આગલ આવી અને તેઓએ ખુબખુલ જેવા મીઠાં મીઠાં હલકે ગાવા માંડ્યું. કાઉન્ટેસ પોતાની સાથમાં બીન જેવા વજીત્રો લાવી હતી જે ફાન્સથી ઇંગ્લેંડમાં થોડાજ વખતપર નવાઇ તરીકે આવ્યાં હતા. અને મધુરા વજીત્રો સ્કોટલેંડમાં બેસીને તે રાત્રે સાંભલતાં કાઉન્ટેસનો જીવ ખુશી ખુશી થઇ જતો હતો. વધી, કાઉન્ટેસની મતલબ એ હતી કે રાજ દેવીડને તે વજીત્રથી ખુશ કરવો, કેમ જે રાજ સંગીતનો ધણો શૈકીન હતો એમ કાઉન્ટેસ જાણતી હતી.

થોડે વખતે બાહાર પગલાં વાગતાં સંભલાયાં.—કાઉન્ટેસે સંગીત બંધ કરાવ્યું, રાજ દેવીડ મુખમલનો પરદો હટાવીને જુલુકવા લાગ્યો, કાઉન્ટેસ તેની આગલ દોડી ગઇ, રાજાએ કાઉન્ટેસનો હાથ પકડીને ચુમ્યો—તેના ચહેરા તરફ ખુશી થઇ થઇને તે ટીકતો ઉભો—અને પછી તેઓ જઈને એક બીજાની પાસેની બેઠકમાં બેઠાં કે સંગીત ફરીથી શુર કરવાનો હુકમ કાઉન્ટેસે આપ્યો. સંગીત શુર થયું, મગર તે બે તો એક બીજાને હસી હસીને જોતાંજ રહ્યાં. તેઓએ શુઝરી અથવા વણ વરસમાં એકબીજાને ખુબસુરતીમાં કમ થયલાં જોયાં નહીં. રાજ

દેવીઃ હમણાં ૪૩ વરસની ઉંમરમાં હતો છતાં તેના સીધા બાથોમાં એકબી સુદે જણાતો નહીં હતો, અને લુધઝા કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન ૩૪ માં વરસની જવાનીના પુર આહારમાં ખીચી રહેલી હતી. રાજાને તો તે અગાઉના કરતાંબી ધણી વધારે ખુબસુરત લાગી! કાઉન્ટેસે અગાઉનાં કરતાં પોતાના માથાના બાથોની લટ લાંબી રહેવા દીધી હતી અને તેથીબી તે વધારે જ શોભતી હતી. તેની આસમાની આંખોમાં અસલ કરતાં વધારે હાસ્ય રમતું રાજાને જણાયું, રાજાએ કાઉન્ટેસના ગુલાબી બાથોપર વધારે રતાસ હાથમાં જોયો—દાંતોની હાર ચક્રાન મોતી સમાન ચક્રકતા જોયા—અને રાજા હમણાં કાઉન્ટેસ તરફ વધારે જ ખેંચાયો.

સંગીતની એક રામણી ખલાસ થઈ—કાઉન્ટેસના ઇશારાથી સખીઓ ઉઠી અને તેઓ ચાલી જતી હતી કે રાજાએ તેમને અટકાવીને ધનામ આપ્યું. તેઓ ધનામ લઈ નમી નમીને ગઈ, કે સગમએ કાઉન્ટેસના હોટા ઉપર એક બેસો દાખી દેતાં કહ્યું “પ્યારી લુધઝા, હવે આપણે બકેલાં છીએ. ત્રણ વરસની લાંબી ગુલાબ પંક્તિ આપણે મલ્યાં છીએ, અને હું તુંને જોઈને ધણીજ ખુશી થયો છું—અહહા! વહાલા જન, મહારે તુને કેટલી બધી વાતો કહેવાની છે!”

પ્રકરણ ૪૯ મું.

દેવીઃ અને લુધઝા.

“ત્રણ વરસ પસાર થઈ ગયા છે!” રાજા દેવીઃે આગલ ચલાવ્યું “આપણે આએજ મકાનમાં છેલ્લાં મલ્યાં તેને આજે. ત્રણ વરસની મુદત થઈ છે—”

“આપણે ત્રણ વરસની વાતપર આએજ મકાનમાં એક બાનુને સ્કોટલેન્ડની રાણી બનવાથી અટકાવવાનો એક પ્રપંચ રમતા હતા. અને હમણાં—” જેમ કાઉન્ટેસ વચમાં બોલી પડી હતી, તેમ રાજા દેવીઃબી તેના વાક્યમાં કુદી પડ્યો.

“અને હમણાં?” રાજાએ ચહેરો કુમલાવીને કહ્યું “હું તે રાણીથી ખેતાર છું. લુધઝા, મહેને શું ખગર કે એક ઔરતને બનાવવા જતા હું પોતે બની જવશ. એક સુંદરીની દામન લુટવા જતા હું પોતે ગોથા મહારા કામુથી લુટાઈ જવશ—મહારા અર્ધા તખ્તોતાજથી લુટાઈ જવશ.”

“હું તો એ રહીજતી હતી, દેવીઃ” કાઉન્ટેસ રાજાનાં પાસામાં દખાઈને બોલી “કે ત્હમે ત્હમારી રાણીથી બહુજ ખુશી છો—અને મહેને લુશી ગયાં છો. મગર ત્હમારા કામઝથી હું એ જાણી શકી કે ત્હમારો પ્યાર મહારીપરથી દુર થયો નથીજ. ત્હમે મહેને તેડાવી, મે મહારા ધણીને શીશામાં ઉતારી દીધા—અને ત્હમારા કહવાને માન આપીને હું હીમાં આવી.”

“તો તું શું રહમજ, વહાલી લુધઝા,” રાજાએ કહ્યું “કે હું મારાથી સાથે મહારી મીઠી સુખમાં મુતારતો હતો, એમ ?”

“હું ધારતી હતી સીફ દુન્યાના કહેવા ઉપરથી” કાઉન્ટેસે જવાબ આપ્યો “દુન્યા એ કહેતી હતી કે તમારાં લગન સુખી નીવડ્યાં છે, અને મેં તેમ માની લીધું. ખરી ખીના જાણ્યા વગર હું મ્હારા મગજપર ખીજો કાંઈ છાપ કેમ મારી શકું? મ્હને તો એજ ખ્યાલ ગમે છે કે તમે તમારી રાણી માટે લંડન, પારીસ, અને હોલેન્ડથી જલવાહીરાતો તમે મંગાવ્યા. અને તેવણને રહેવા માટે ખાસ ઉરકવાર કાસલ તમે બંધ્યું, એ ઉપરથી શું ધારી શકાય? એજ કે તમારો તેવણ પર ધણોજ ધણોજ જીવ છે.”

“તું મ્હને મલ્યા વગર દમખારતન કાસલથી ચાલી ગઇ તેથી હું ત્હારીપર ખફા થયો હતો અને તેથીજ મેં ત્હારીપર એક શબ્દથી લખ્યો નહીં, નહીં તો—નહીં તો, તું મ્હારા કાગઝથી જાણવા પામતે કે હું મ્હારી બેરી સાથે કેટલો બધો સુખી હતો !” રાજાએ કહ્યું.

“તમને મલ્યા વગર મ્હને દમખારતનથી ખાસ જતું રહેવું પડ્યું, કેમ જે એક તર્ફથી રાણીનું દયાણુ, ખીજી તર્ફથી પ્રીન્સ ડ સાલગ્રાનું દયાણુ, અને ત્રીજી તર્ફથી મ્હારા બાઇ કોનરાદનું તુકાન, એ ત્રણેથી મ્હને તમને મલવા વગરજ ઇંગ્લેન્ડ ઉપરી જવાનું થયું અને હું તે માટે ઘણી દીલગીર થઇ” કાઉન્ટેસે એવ મોરતને સ્હમજાવ્યું “મગર, હું ઇંગ્લેન્ડથી તમારી ઉપર લખવાની હતી, પણ મેં ધાર્યું કે હવે તમારે મનને ગમતી રાણી તમને મલી હતી તો તમે મ્હારી દરકાર નહીં કરશો. હું સુખ રહી, મેં કાંઈ લખ્યું નહીં, તમે મ્હારી પર કાંઈ લખીને જણાવ્યું નહીં, અને હું ખરી ખીનાથી નાવાકેફ રહી. તમે જ્યારે હમણાં મ્હને બોલાવી ત્યારે તો હું આવી, મ્હારા બહાલા, અને આવીને હું તમારી ખીદમતમાં હોવાં બેસી છું.”

“ત્હારી મ્હેરબાની થઇ, મ્હારી મીઠી દીલખર” રાજા દેવીડે કાઉન્ટેસનો હાથ પોતાની આંખોપર દાખીને કહ્યો “હું તણ વરસ સુધી ખામુશ તો રહ્યો, મગર મ્હારો જીવ ગભરાઈ ગયો અને મેં તુંને તેડાવી. તું મ્હારા કદયા સર તુર્તજ આવી તે માટે ત્હારો સદ્દજાર ઉપકાર, મ્હારી બહાલી.” અને રાજા હવે સ્હેજ ગલગલા સાદે બોલ્યો “લુઇઝા, હું મારઝીટ સાથે સુખી નથી, મ્હને તે ગમે તેટલી ખુશસુરત છે છતાં ગમતી નથી !”

“એ શું બોલો છો?” કાઉન્ટેસે અજાણ્યખીના ઢોંગથી પુછ્યું.

“હું જે બોલું છું તે ખરૂંજ બોલું છું.” રાજા દેવીડે કહ્યું “અમારાં બેડનાં મનની વાત અમેને પોતાનેજ ખબર છે! દુન્યાને જતાવવાને માટે એ તો મ્હારાં ખોટાં ઢોંગ છે. નહીં તો હું મારઝીટને ધીકકાર છું. બેટ જે મ્હારી રાણીને હું આપું છું તે આજુબાજુની આંખોને જતાવવા માટે માત્ર હું આપું છું, અને મારઝીટ પોતેથી જાણે પોતાના લગનથી કેટલી બધી સુખી હોય તેવો ઢોંગી દેખાવ કરે છે—તેને મોટા ખાલી બપડો જતાવવાનો ધણો અભખરો છે, અને જ્યારેથી તે અર્લ એવ કથનેસને—પોતાના બાઇ લોર્ડ લીડિસડલને કે તેની મ્હોરદાર એલખરડીનને મલે છે ત્યારે તે જાણે કેટલી બધી સુખી હોય તેવો દેખાવ કરે છે.” અને રાજા દેવીડ ફરીથી ગલગલા આવાજે બોલ્યો “લુઇઝા, હું પરણીને પસ્તાયો છું—હું ફસાવતા ફર્યો છું—અરે, અરે, થોડા કલાકની જુલને માટે હું તમામ ઉમ્મર બરના પસ્તાવામાં હવે પડ્યો છું. કેમજે હું મારઝીટને ફાંસમાં ફસાવીને પોતેથી ગમમાં ગીરફતાર થઇ રહેલો છું !”

“જો પેસો પ્રીન્સ ડ સાલગ્રા વચમાં નહીં હને તો તહમે નહીં ફસને.” લુમ્પા બોલી.

“પ્રીન્સ ડ સાલગ્રા કરતાં જો પેસો બદમાશ સ્ટીફન કાયરેન કુટ્યો નહીં હને તો હું નહીં ફસને.” રાજાએ કહ્યું “તે મ્હારા હાથમાંથી છટકી નહાડે, નહીં તો મ્હારી સાથે ફગો રમવાને વાસ્તે હું તેને બરાબર સ્વાદ ચખાડતે.” રાજા દેવીડ ગુસ્સાથી બોલ્યો “મ્હને તો તે બદમાશે એમ કહ્યું હતું કે પાદરી બનાવતી છે, પણ પાદરી તો કેડો ખરો હતો! જો પાદરી ખરો પાદરી નહીં હને તો લગન ખોટાંજ કહેવાતે. લુમ્પા, સ્ટીફન કાયરેન અને તે પાદરી બેઉ ગાયબ થઇ ગયલા છે.”

“પેલા પ્રીન્સ ડ સાલગ્રાએ તે લોકને ન્હસાડ્યા કે ત્હમારા હાથમાં નહીં સપડાય.” લુમ્પા બોલી, અને સ્ટેજ સોંચીને તે આગલ બોલી “પણ, વારુ, ત્હમને એ માલુમ પડ્યું ખરું કે પ્રીન્સ ડ સાલગ્રા શા માટે એટલી બધી મારગેટની તફદારી કરતો હતો?”

“મેં કાંઇ ઘણા ઘણા દયાણુથી કોઇ દાહાડેથી મારમીટને તે બાબદમાં પુછ્યું નહીં, કેમજે હું સ્હમજી ગયો કે કોઇ વખત પ્રીન્સ ડ સાલગ્રા માટે પુખ્તાતજ તે અખાડા કરી જવાની કોશીશ કરતી હતી.” રાજા દેવીડે કહ્યું “મગર, મ્હને તો પુરો શક જાય છે કે એ લોગી કુટુંબમાંનોજ એક હશે.”

“ખરી અટકલ ત્હમારી મ્હને લાગે છે.” લુમ્પા બોલી “મ્હનેબી એમજ લાગે છે. જો મ્હારો ભાઇ કોનરાદ મ્હને દમખાંરતન કાસલની છેલ્લી મુલાકાત પછી મથ્યો હને તો એ વાતની હું ખાત્રી કરી લેને, પણ મ્હારો ભાઇ કોનરાદબી મ્હને ત્રણ વરસ થયાં મથ્યો નથી. તે પ્રીન્સ ડ સાલગ્રાની નૌકરીમાં હતો, અને હવેબી કદાચ ત્યાંજ હોય, અથવા ટે દુરદરાજ નીન્ડી ગયો હોય! દાખડામાંના ભુતની માફક એ ક્યારેબી નીકલી આવે તેની કોઇને સ્હમજ નહીં પડે.”

“એજ પ્રીન્સ ડ સાલગ્રાના હાથ નીચે મ્હારી મુંડી દબાયલી છે તેથી તો હું શાંત બેઠો છું.” રાજા દેવીડે કહ્યું “નહીં તો મ્હારી અણમતી મ્હોરદારને દુર કરવા અને તેના અતી ઘણા હદબાહારના ખર્ચોને એકદમ દબાવી દેવા મેં અત્યારસુધીમાંતો કાંઇનું કાંઇ રમખાણ કરી મુક્યું હતા!”

“એ પ્રીન્સ ડ સાલગ્રાના હાથ તજે ત્હમે ઘણા દબાયલા છો, એમ કે?” લુમ્પા બોલી, અને તે સંપુર્ણ ગર કાઢી લેવાના ખ્યાલથી બોલી મગર બોલતી વખતે તે બેઠરકાર રહી!

“ખારી મ્હારી.” રાજા દેવીડ બોલ્યો “ઇંગ્લેંડનું માંગતું ભરપાઇ કરી આપું કે પછી મ્હારા હાથ તમામ છુટા થઇ જાય, હું ઇંગ્લેંડની શર્તોથી એકસો થઇ જાઉં, અને આ પ્રીન્સ ડ સાલગ્રાના લશકરની મદદથી હું મ્હારું વેર લઇ શકું, તેથીજ-તેથીજ, હું પ્રીન્સ ડ સાલગ્રાની શર્મ કડું છું, અને તેને ખાતીર રાણી મારમીટને ચલાવી લઉં છું.”

“પણ, ત્યારે શું ત્હમે ઇંગ્લેંડ સાથે લડાઇ લડવા માંગો છો, એમ કે?” લુમ્પા બોલી.

“હા, એકવાર છોડીને હજારવાર હા.” રાજા દેવીડ પોતાના ગુસ્સામાં ને ગુસ્સામાં તે વાકય બોલતી વખતે બાર મુકાને બોલ્યો, અને લુમ્પા કાંઇ શીકરી પડી જઇને તેની તફ ટગર ટગર જોવા લાગી, અને થોડો વખત વીચાર કરતી હોય તેમ મુખ બેઠું બાદ તે બોલી “હું બીહું છું. બહાવા દેવીડ, હું ત્હમારે ખાતીર બીહું છું.”

“ઐટલે? તે શું?” રાજ દેવીડે પુછ્યું. “શું તું એમ કહેવા માંગે છે, જ્ઞાતી હુમ્મલો, કે સ્કોટલેન્ડની ફ્રીન્સ ડ સાલજાના વીસ હજાર ત્યુનોનીક લડવધ્યાઓની સાથે મલીને નેવી-લસ ફોસની લડાઈનું વેર નહીં લખ શકશે?”

“વેર તો લખ શકશે.” હુમ્મલો બોલી. “મગર, નામ કોણનું થશે?”

“કોણનું?” કહ્યું નહીં અમળ્યખીથી રાજ દેવીડ તે બદમાશ ખુમસુરત માથુકાનો મ્હેરો ટીકવા લાગ્યો.

“તેનું. પ્રીન્સ ડ સાલજાનું.” હુમ્મલો બાર મુકાને બોલી “લોકો તો એમજ કહેશે કે ‘પ્રીન્સ ડ સાલજાની મદદ વગર સ્કોટલેન્ડ જીતીજ નહીં શકતે’—અને તેથી, રાજ દેવીડ ત્હ-મારી મ્હેનત તો બધી ફ્રાકટમાં જશે અને નામ તો તેનું થશે!”

“સાચ્યું.” ઝટ વીચાર બદલનારા દેવીડે કહ્યું “ત્હારું કહેવાનુંબી સાચ્યુંજ છે.”

“અને બીજું એ કે ત્હમે પોતે પ્રીન્સ ડ સાલજાના હાથમાં વધારે દયાયજ્ઞાજ રહેશે. ત્હમાના પોતાના રાજમાં કદાચ એવુંબી થાય કે ત્હમારા પોતાના આવાજ કરતાં પ્રીન્સ ડ સાલ-જાનો આવાજ વધારે રહેશે.” હુમ્મલોએ સ્હમજાવ્યું.

“એથી સાચ્યું.” રાજએ વીચાર કરીને ટેકો આપ્યો.

“અને, વત્તી, ત્હમે ત્હમારી મ્હેરદાર મારગ્રેટ સાથે સારા નથી, અને મારગ્રેટનો મદદમાર પ્રીન્સ ડ સાલજા છે, ઐટલે ત્હમારી પર હુકમત ચલાવવાનેબી તે ચુકશે નહીં.” હુમ્મલોએ રાજના ધ્યાનમાં વાત ઉતરતાજ દયાયજ્ઞી કહ્યું “મ્હેરો પ્યારો દેવીડ, ત્હમે શું વીચાર કરો છો? હમણું જે કાલજ છે તેથી ખરાજ હાજતમાંત્હમે જઈ પડવા માંગો છો? હમણુંની ત્હમારા હાથમાંની ગગમ શું ત્હમે પ્રીન્સ ડ સાલજાને આપીને પછી સર-તા-પા તામેદારીમાં ગીરફતાર થઈ જવા માંગો છો? ત્યુનોનીક ઓરડરના પ્રીન્સી ગોપા રાજ વગરના તાજદાર છે, મનલગ્ય કે જ્યાં મલ્યું ત્યાં બધેજ એ લોકનું રાજ છે.”

“ત્હારું કહેવું તદ્દનજ સાચ્યું છે.” રાજ દેવીડ વીચાર કરીને બોલ્યો, અને તે સાંભ-લીને હુમ્મલો ઓવમોરતનને ખુશી પમડા થઈ “હું પ્રીન્સના હાથમાં રમવાના એક રમકડા બીસાલ રહું. તે દોરી ખેંચે તોજ હું હાથે હજાવી શકું એવી રીતનું એક પુટકું બનું, તેના કરતાં તો લડાઈ નહીંજ કરું તે બહેતર. પ્રીન્સ ડ સાલજાની મદદ વગર તો હું ઇંગલેન્ડ સાથે કદીબી જીતી શકીશ નહીં, અને જ્યારે પ્રીન્સ ડ સાલજાની મદદ લઈને લડીને જીતવા પછી હું તેના હાથ નીચે દયાયજ્ઞો રહીને રાજ કરું તેના કરતાં તો હમણુંની શાંતી ભલી. હુમ્મલો, આજે, હું આજે ત્હારા બોલવાથી એ પાઠ શીખ્યો છું કે “જ્યાંસુધી આપણા પોતાના પગોપર આપણે ઉભા નહીં રહી શકીએ ત્યાંસુધી ઝાડપર ચઢવાના ફાંફાં મારવા એ ફ્રાકટ છે?”

“અને તે મ્હેરું બોલવાનું ખરાખર વાજબીજ છે, જ્ઞાલા દેવીડ.” હુમ્મલો બોલી. “અને તેથી હું કહું છું કે હવે લડાઈનો વીચાર તદ્દનજ માંડી વાલજો.”

“હા.” રાજ દેવીડ બોલ્યો “હું હવે લડાઈ કરીશ નહીં. મ્હેરો ધ્યાનમાં ત્હમીદલીલ એવી તો સરસ રીતે કરી ગઈ છે કે લડાઈ કરવાનો વીચાર મેં માંડી વાલ્યો છે, અને, તેથી પ્યારી હુમ્મલો, હવે મ્હેને પ્રીન્સ ડ સાલજાના ગુસ્સાની દરકારબી કરવી નહીંજ જોઈએ. હવે હું

જ્યારે તેની તરફથી મદદ લેનાર નથી, તો તેની ધાર્તીથી ધમકી કરી રહેવાની ઝુર-તણી શું છે?”

“અને ત્હમને તેથી હવે પછી મારઝોટને પંપાલેલી રાખવાનીથી ઝુરરત નથી.” હુઝા હવે પોતાની બાજી આવેલી જોધને ઝટ બોલી પડી “પ્રીનસ ૩ સાલજાને ખાતીર ત્હમે રાણી મારઝોટને ઠંડી બીઠી રાખના હતા, પણ હવે તેની જગ્યાએ પરવાહ નથી ત્યારે રાણીની પોતાનીથી દરકાર ત્હમારે શા માટે રાખવી જોઈએ?”

“બીલકુલ નહીં રાખવી જોઈએ.” સબ્દોપર વઝન મુકીને રાજ દેવીડ બોલ્યો, અને પછી તેણે હુઝાના માથાપર હાથ ફેરવીને કહ્યું “અને, બહાલી હુઝા—” ઝોટલું બોલી તે અચકી ગયો કે કાઉન્ટેસ જોવ મોરતને મોટી જીદાસાથી પુછ્યું.

“અને શું? બોલોની પ્યારા.”

“અને, બહાલી હુઝા, જો તું અર્લ જોવ મોરતનની સાથે પરણી નહીં હોત—જો મેં તુને અર્લ સાથે પરણવાની રજા નહીં આપી હોત, તો—”

“તો શું? ફરીથી ત્હમે કેમ અચકી ગયા? બોલો, બહાલી દેવીડ, અગર જો હું અર્લ જોવ મોરતન સાથે નહીં પરણી હોત તો શું?”

“જો તું નહીં પરણી હોત, અને જો હું મારઝીટને મ્હારા રસ્તા વચ્ચેથી દુર કરી શક્યો હોત તો—”

“તો, હું સ્હમજી, મ્હારા પ્યારા.” અને કાઉન્ટેસે તેમ બોલતાંજ એક નીસાસો ખેંચીને રાજ દેવીડના હાથોમાં નખાવી દીધું.

“મ્હારી અતીખ બહાલી પ્રીયા,” રાજએ કાઉન્ટેસના હોટાપર બોસો લેતાં કહ્યું “હવે, વાતો તો ખલાસ થઈ, ત્હારી પેલી માનતીઓને બોલાવીને સંગીત તો સંભલાવ.”

કાઉન્ટેસ રાજની આંખોમાં પોતાની આંખો નાંખીને એક ખુશકારક હસ્યું એવું તો હસી કે રાજ દેવીડ તેની આંખોના તીરથી વીધાઈ ગયો.

પ્રકરણ ૫૦ મું.

એક નવો પ્રપચ!

ઘણકીય કાસલમાં પાઠરીઓનું મઠ હતું અને તેની પાસે પવીત્ર જગા જો હતી ત્યાં વારંવાર રાજ દેવીડ બેઠી કરવા જતો હતો, અને તે એમાં હેબ રાજની કાઉન્ટેસ જોવ મોરતન સાથની મુલાકાત દબાઈ જવાનો દરેક સંભવ હતો અને તેના સાથ રાજ દેવીડ અને હુઝાએ બરાબર લીધા. તે બેઉ પ્રપચીઓ હતા, અને મારગરેટ ત્યાં તેમને અગાઉ જો ઝુરસો હતો તેમનીથી હવે તો બહુજ વધારે ઝુરસો આ બેઉને મન મડ્યો હતો.

બીજી સહવારે દેવીડ અને લુધઝા નાસ્તો કરવા બેઠાં, જે પછી તેમની વાત પાછી ચાલી રહી:

“અને ત્યારે રાણીજી તો ઉરકવારથ કાસલમાજ મૌનમગ્નહ માર્યા કરે છે કે?” લુધઝાએ રાણીના ચોષાં કરતી હમે રાગને કહ્યું.

“હા, હમણાંની તે ત્યાંજ છે, અને તેને બધી જગા કરતાં ત્યાંજ રહેવું વધારે ગમે છે.” રાજા દેવીડે કહ્યું “એ ધણે ઠેકાણે ફરી છે, અને બધેથી એને ધણું માન મળ્યું છે. એ તો જાણે એવા દમામ અને રૂબાબથી બધું કામ લેતી હતી કે જાણે રાણી થવાનો પાઠ બુચપણથીજ શીખી હોય!”

અને, રાગનું મન મારગારેટની ખુશીદાર અદાની તારીફમાં રહેજ હલતું જેવાથી લુધઝાએ તુર્તજ વાત ફેરવી “મગર, હું એ પુછું, મહારા વ્હાલા દેવીડ, કે જ્યારે ત્હમે પહેલા જાણ્યું કે મારગ્રીટનો બાપ તેજ હતો કે જેણે ત્હમારા મરહુમ પીતાજીને મારી નાખવાનું બીડું પોતે ઝડક્યું ત્યારે ત્હમને શું લાગણી થઈ હશે વાર?”

“પહેલાં તો તેણે મહારા પીતાજીની સામે પ્રપંચ રમનારાઓમાંના એકની ઓલાદ તરીકે પોતાને ઓળખાવી.” રાજાએ કહ્યું “પણ, તેણે લગન વખતે પોતાનું નામ જ્યારે મારગ્રીટ લોગી કરીને કહ્યું ત્યારે હું ચોકચો, મેં ચાહ્યું કે હું તેને મહારી ક્ષાત મારીને દુર કરું, અને મહારા અને તેની વચ્ચે કશો સંબંધ નથી એમ કહું, મગર તેનો મ્હેરો જોઇને હું પીગલ્યો તેની ખુબસુરતીથી હું પીગલ્યો, અને મેં મનમાં વીચાર કીધો કે લગનજ જ્યારે ખોટા અને બનાવરી હતાં ત્યારે તેને તેવી રીતે બનાવીને પરણવામાં વાધો કાંઇજ નહીં હતો, કાછખી દીવસે લગન તો ખોટાંજ ઇરાવવાના હતાં પછી મ્હેને તેની કે તેના બાપના નામની પરવાહખી શું હતી? મગર, લુધઝા, બાઝી ફરી ગઈ અને લગન ખરા ઇરાતાજ હું ફર્યો, અને મેં ત્યારેજ જોયું કે ઝીંદગીભરનો પસ્તાવો મ્હેને થયો, મહારા બાપના કાતીલમાં કાતીલ દુશમનની દાકરી, અને અફસોસ, તેજ મહારી રાણી?”

અને તેમ બોલતાંજ રાજા દેવીડે ખરા દીલનો એક નીસાસો નાંખ્યો.

“આખીર ત્યારે એજ થયું કે મારગ્રીટ જીતી, અને ત્હમે નામવર હાર્યા.” લુધઝાએ આગમાં તેલ રેડ્યું!

“ના બોલ, વ્હાલી લુધઝા, ના બોલ. તે યાદ મ્હેને જ્યારેખી થાય છે ત્યારે જાણે મહારા જીમરપર કાઈ શમશીરનો ધા કરીને તેપર નીમક છીરકતું હોય તેવું લાગે છે! મ્હેને ધણું દુખ થાય છે! મારગ્રીટને કચડી નાખવાને માટે હું તેને પોતાને ખાતીર જોટલો તૈયાર થયો તેના કરતાં હું તેના બાપને ખાતીર તેને તમાહ કરવા વધારે આતુર હતો. પણ અફસોસ, કે બાઝી હાથથી ગઈ” અને તેણે બેઉ હાથો એકમેક સાથ ગુસ્સાથી મસલ્યા!

“લેકઝાન, હજુજીખી ક્યાં મોડું થયું છે!” પ્રપંચી લુધઝા બોલી “જ્યારે ત્હમે પોતેજ તેની તર્ફ નારાજ છો ત્યારે તેને ઉખેડી નાંખતા હવે શું હરકત છે? પ્રીન્સ ડ સાલઝાનો ડર જ્યારે નથી ત્યારે પરવાહખી ત્હમારે એની શા માટે કરવી જોઇએ?”

“મગર, પ્રીન્સ ડ સાલઝા એનો પોતાનો ખચરખ્વાહ છે એટલે હાથારી આવીને આપણા સ્તામાં ઉભી રહે છે!” રાજા દેવીડ સોંચીને બોલ્યો “પ્રીન્સ ડ સાલઝા એનીપર વારંવાર

ઉમદા બેટ સઉમાં જોડાયેલા રહે છે તેપરથી મહેને ચોકવાનું રહે છે. ઉરકવારથ કાસતમાં રાણી મારઝીટ હંમેશા હવે રહેવાનું પસંદ કરે છે તો ત્યાંથી તેણે રાણીપર એવી નવાઇની ચીજ મોકલી છે કે હું તો તબીબજી થયો છું! વીસ વરસની વાતપર કેસની લડાઇમાં ઇમ્મોડના રાખ એડર્ડ આતીશના ગોળા કાઢેના જે સાચો વાપર્યો હતો અને જેનું નામ તોપ છે તેવા છ સાંચાઓ પ્રીન્સ ડ સાત્રાએ રાણી મારઝીટને બેટ કીધા છે અને તે ઉરકવારથ કાસતની આસપાસમાં જોડવાની રાણી તેને પ્રીન્સ ડ સાત્રાએ મોકલેલા માણસો પાસે વારંવાર ફેડાવ્યા કરે છે અને જંગલોમાં તે તોપોની ગર્જનાઓના પડથો થયા કરે છે! પ્રીન્સ ડ સાલજાના તે હીકમતદાર માણસો હંમેશા પેલી તોપની ખીદમતમાં ખડા છે! એ કમખખત પ્રીન્સ ડ સાલજા કવાયમાં એકે હાડકું છે!”

“એ તોપ રાખે કે તોપનો બાપ રાખે.” લુધઝા બોલી “હું જે તહમારી જગાપર હોઉં તો, બહાલા દેવીડ —”

“તો શું? બોલી દે, બહાલી લુધઝા, તહારા આંખે મીઠા મીઠા હોટોથી નીકલેલી સુચના હું સાંભલવા ધણો આતુર છું.”

“હું તો જેમી બોલીશ તે તહમો મહારા અઝીઝની બલાઇમાંજ બોલીશ.” લુધઝાએ કહ્યું “હું જે તહમારી જગાપર હોઉં તો, બહાલા દેવીડ, રાણી મારઝીટની હીલચાલપર કુપા જસુસની ગોઠવણ કરી દઉં. કેમજે હવે જ્યારે તહમો લડાઇ નહીં કરવા વીશેનો પયગામ પ્રીન્સ ડ સાલજાપર મોકલનાર છે ત્યારે રાણીની હીલચાલ તપાસનાર જસુસની સખ્ત ઝુરૂત છે.”

“મહારી બહાલી લુધઝા!” રાજ દેવીડે હસીને કહ્યું “મહારી જીમરજન લુધઝા, તું એમ ના રહમજતી કે હું હજુજી સુધી ઉંધાયેલો છું. હું અત્યાર અગાઉનો એક અઉરતને રાણી આગલ મુકીખી આવ્યો છું. તે રાણીની વફાદાર દાસી હોય તેમ રહેશે, મગર ખરેખર તો રાણીની દરેક હીલચાલની ગોમા તે જસુસ થશે. ખીજ કોઇ રાજદવારી બાબતનાં કરતાં એ જસુસી મેં ખીજ એક કારણથી મુકી છે.”

“અને તે કારણ?” લુધઝાએ પુછ્યું.

“અને તેનું એ કારણ છે કે રાણી પોતાની અતી સુંદરમાં સુંદર ખુબસુરતીમાં હાલ ખીલેલી છે.” રાજ દેવીડ બોલ્યો, અને લુધઝા વીચારમાં પડી “જવાનીના પુર બાહારમાં તે ખીલેલી છે, હમણાંજ તો તે હજુજી એકવીસમાં વરસની સીડીપર છે—જવાનીના તાઝા શુભાખ મીસાલ—”

“હા, હા નામુવર, તે ધણી ખુબસુરત છે. પછી?”

“તે ખુબસુરત ઉપરાંત ધણી શઉકીત છે.” રાજએ ચલાવ્યું “આણીપીણીમાં તરેહવાર મેળાવાઓ વારંવાર કરે છે, અમીર આમરાએને આમત્રણ દે છે, અને પછી પોતાની ખુબસુરતીને કાણ બારીકથી નીહાલે છે તે આખો ખુલ્લી રાખીને જતી રહે છે! ટુકમાં, આ તેના શોકથી અયથ ઇશરતને જુરસો વધુ મોટા પ્રમાણમાં વધી જાય, અને કોઇ જવાન ખુબસુરત અમીરપર તે—”

“મોહી પડે! અનવા જો ન છે.” લુખ્ત્રાએ ઝટ ટેકો આપી દેતાં વધારું “હા, ‘ઓવી’ ઔરેન પોતાની ફર્જ જુલીથી જાય! એક મહારદાર તરીકેની પોતાની ફર્જ અદા કરતા હાપખી ખાઇ જાય તેમાં કોઇ શક્ય નથી!” અને તે પોતે શું હતી તે જોવાની દરકાર કર્યા વગર તેણે “મહારદારની ફર્જ” પર એ જોડ શીખામણના બોલી લીધા!

“મારમીટ ખુબી જાણે છે કે હું તેને ખરા ખારથી નથી જ અફો તેથી તે આડે રસ્તે ફાટે તેનો સંભવ છે.”

“એશક, ઘણો મોટો સંભવ છે.” જેવું લુખ્ત્રાને જોઇતું હતું તેવું જ રાજા બોલતો હતો, અને વધી તે પ્રપંચી અકરતના દીલમાં કોઇ ખુશાલીએ જગા લીધી, અને તે મનમાં બોલી “અને જો કોઈ એવો સંજોગ જણાય જાય તો રાજા દેવીડ પોતાની રાણી મારમીટની સાથે છુટાછેડાથી કરી નાંખે.”

“ત્યારે તું હવે જોઈ શકી, મહારી બહારી લુખ્ત્રા, કે મેં રાણીની હીલચાલ પર એક અકરતને છોડી મુકી છે.”

“મગર, તે અકરત ત્હમને વફાદાર તો રહેશેની? કે રાણીની બેટ સડંગાતોપર મરી મીડીને ત્હમને બંધી ખરી વાતથી નાવાકેફ તો નહીં રાખશે!” લુખ્ત્રાએ રાજાને ચોંકાવવાનો ધરિદો કાપ્યો.

“એક વફાદાર અને બહસો મુકવા લાયક જનસુસ.” રાજાએ લુખ્ત્રાને કહ્યું “ત્હારી અને મહારી વચ્ચે, ખારી લુખ્ત્રા, કાંઈથી બેદ હું રાજાતો નથી અને તેથી હું તુને તે અકરતનું નામ કહી કહું છું. તે અકરત જેને મેં રાણી મારમીટની હીલચાલ પર જનસુસ તરીકે મોકલી છે તે અકરત લેડી જલજેથ છે.”

“લેડી જલજેથ!” લુખ્ત્રા યાદ કરતી બોલી “મહારા કાનોને એ નામ આશના હોય તેમ લાગે છે.”

“લેડી જલજેથ મરદુમ જોન જલજેથની મહારદાર છે, જે સર જોન જલજેથ ખાસ રોકના કીલ્લા રોકા મકાનનો રખેવાલ હતો.”

“હા, હવે મહને યાદ આવી.” લુખ્ત્રા બોલી “ખાસ રોકનો કીલ્લો તો તે કે જ્યાં અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનને કબ્દ રાખવામાં આવ્યો હતો અને જ્યાંના બે માણસોની મદદથી અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન ન્હાસી જવા પામ્યો હતો,

“એ અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન ન્હાસી ગયોતેથી તો સર જોન જલજેથ ખીયારો ગભરાઇ ગયો—તેને શીક પચાદ થઇ—અને તેવી શીકમાં તે ખીયાર થઇને આખીર મરી ગયો.” રાજાએ કહ્યું “તેના મજબૂ પછી તેની મહારદાર અને તેની એક પુત્રી બેડી મેરીયનને થોડો વખત ત્યાં જ રાખ્યા બાદ મેં તેઓને રાણીની ખીદમત કરવા માટે મોકલ્યા. મગર, રાણીની ખીદમતમાં મહારી શું મતલબ હતી તે મેં લેડી જલજેથને કહ્યું, અને તેવી જનસુસી ચલાવવા તે તકવાર થઇ ગઈ!”

અઝીઝ વાંચનારને અત્રે યાદ આપવાની તો ખુશરત નહીં હોય કે અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનને ન્હાસાડનાર તો મરદુમ સર જોન જલજેથની બેડી મેરીયન પોતે હતી, મગર તેણે

ઉડાવેલી વાનથી લાગતાવલગતાં એમજ જાણવા પામ્યાં હતાં કે આસ રાક્ષસ કીડલામાંના મે નોકરોની મદદ સાથે અર્ધ જોડ બેઝનતાઇન બહારી જવા પામ્યા હતા।”

“હા ખરા.” લુધઝા બોલી “વાતપરથી વાત થઈ આવે છે. વાર, બહાર દેવીડ, તમે એ તો જાણતાજ હશે કે અર્ધ જોડ બેઝનતાઇન હાથમાં ક્યાં છે?”

“મહારા અને રાણીના લગન દમખારતન કાસલમાં ઝાઢેર થયાં પછી તે તો કંઈ દુર દરાઝ દરવા નીકળી પડ્યા હતા.” રાજાએ કહ્યું “અને મેં થોડાજ દીવસપર સાંભળ્યું કે દમખાંજ થોડુંકપરજ તે રકોટલેડ પાછો ફર્યો છે અને પોતાના રહેવાના મકાનમાં ને મકાન માંજ રહે છે.”

“અને તમે કાલે રાત્રેજ મહને એમ કહ્યું કે તમને પરપયા તે અગોડ રાણી મારગ્રેટ સાદી મારગ્રેટ શીઝએલન તરીકે એ અર્ધ જોડ બેઝનતાઇન સાથે પરજાવાની હતી.”

“હા, રાણી મારગ્રીટ સાથે જો હું નહીં પરજાતે તો તે અત્યારે કાઉન્ટેસ જોડ બેઝનતાઇન તરીકે જોળખાતે.” રાજા બોલ્યો.

અને લુધઝા કોઈ પ્રપચ જોડવાની હરવાના હોંગ કરીને બોલી “હા-હા-હા-હા, અને ત્યારે તમે મોકલેલી જસુસથી એ બીચારા અર્ધ જોડ બેઝનતાઇનની ઉપર ખડા હશે, કેમજે એનેજ લીધે તેનો વર શીઝમદ થઇને મરી ગયો.”

“હા, એમ તો ખરું.” રાજાએ ટેકા આપી દીધો.

“હવે, મહને એક વીચાર આવ્યો છે” લુધઝાએ દેવીડ તરફ હસતો રાખીને કહ્યું. “બહાર દેવીડ, અગર જો એમ અને કે કોઈ રીતે અર્ધ જોડ બેઝનતાઇન રાણી મારગ્રેટને મલે-તેમનો આગેલો પ્યાર ઉભરાઈ આવે-તેઓ એકબીજાપર પ્યારથી નીસાર થાય-તો તે વખતે તમારી પેલી જસુસ તમને બધી ખબર આપી દે કે નહીં?”

રાજા દેવીડ લુધઝાને ટીકતો થોડીવાર ચુપ રહ્યો, અને પછી બોલ્યો “બેશક, તે જે હોય તેની ખબર મહને પહોંચ્યાં ખરી. હા, એથી તાલ ફાવે તેવી છે, બહારી લુધઝા. લાંબે વખતે અર્ધ જોડ બેઝનતાઇન રકોટલેડ આવેલો છે, અને લાંબા વખત પછી બેડ એક બીજાને જોશે કે રાણી મારગ્રીટ અને અર્ધ જોડ બેઝનતાઇન બેડ ફરીથી એક બીજાપર મરીબી મીટે!”

“એમ, એમ!” લુધઝા રાજા દેવીડના હાથપર હાથ થોડાંને બોલી. “અને એમ થયું, કે પછી, છુટા છેડા! તમે જે ઔરતને તેના બાપને વાસ્તે ધીકારો છો તે ઔરતને તમારા રસ્તા વચ્ચેથી દુર કરવાનો આ એક ખુબજ આવડો લામ છે.”

“ધણી સારી વાત છે.” રાજા દેવીડે કહ્યું.

“મગર, મહારા બહાર,” લુધઝા કાલાચાલા કરતી હોય ને હવે બોલી અને તે રાજાના ખભાપર હાથ નાંખીને તેને વધારે આકર્ષી લેવાની કોશીશ કરવા લાગી. “તમે એક જસુસ મોકલી છે તો મહને એક બીજોજો મોકલવા દો, કેમજે આખોની એક જોડી હમેશા ખુલ્લી રહી શકતી નથી—કાનોની એક જોડી હમેશા સાંભલી શકતી નથી—”

“સાચ્ચી વાત!” દેવીડ બોલ્યો “મગર, બીજો કોઈ જસુસ વધારા અને બરસા પાન હોવો જોઈએ કેની?”

“હા, તેવોજ એક મહારી પાસે છે.” લુધઝા બેઠી, અને રાગએ તુર્તજ પુછ્યું. “તે કાણ છે?”

“મહારી તકલીફી તહમને તેડવા જે આવ્યો હતો તે.” લુધઝાએ કહ્યું.

“શું?” રાગ દેવીડ મોટથી હસી પડીને બોલ્યો “પેલો ખટક? કદરપાઓનો સરદાર?”

“હા, તેજ.” લુધઝાએ કહ્યું “તેનીપર હું જાણે પોતેજ હોઈ તેવો તમામ વીશવાસ હું મુકી શકું છું.”

રાગ દેવીડ તો હસ્યાજ કાધો. અને પછી વીચાર કરીને બોલ્યો “પણ તું કહેવા શું માંગે છે? શું મહારે મહારી નોકરીમાં એ બહુકને રાખવો અને પછી ઉરકવારથ કાસલમાં એને લઈ જઈને છોડવો! એ તો રાણી મારગ્રેટને થક જાય તેવું કામ થશે.”

“અરે નહીં, હું તો એને રાણીની પોતાની નોકરીમાં રહેવા માટે મોકલીશ.” લુધઝાએ સહમજબ્યું “એ ખટકો છે પણ તાલ તલાવટમાં ઘણોજ હુસ્વાર છે. એ કેટલે નોકરીએ રહેશે પણ ત્યાં એનીપર બ્રુદમ થવાથી એ રખડો થઈ ગયો હતો, અને મેં રાખ્યો. ખટકો જોવા નહીં ગમે તેવો મને લાગ્યો, પણ ચાલાકી જોઈને મેં ધાર્યું કે કોઈ દાહારેથી એ કામનો છે. જુઓ, હમણાં કેવો કામ લાગે! તહમને બોલાવવા છુપો આવ્યો, અને હવે તેવીજ હીકમતથી તે રાણીની નોકરીમાંથી, દાખલ થઈ શકશે. હું એને હીંવાં બોલાઈ, અને તહમે તેને શું કરવું તે સહમજવો.”

“નહીં નહીં, એ બેઠાલ ખટકો ઉંદરને મહારી પાસે નાં લાવતી. મને એને જોઈને કાંઈ થઈ આવે છે.” રાગ કચવાઈને બોલ્યો.

“વાર, તો હું જઈને એને સમજાઈ છું, અને હમણાં ને હમણાંજ ઉપડી જવાનો હુકમ આપું છું.” લુધઝા બેઠી, અને તે પેલા ખટકાને શોધતી બીજા કોઈ કમરામાં ગઈ. રાગ અકેસો પડ્યો, અને તે બોલ્યો “મહારી લુધઝા તે મહારી લુધઝાજ છે, એ કોઈ કામ કરવાપર આવે છે તો તુર્તજ થાય તેવું ધ્રુજે છે, અને ને કામ નહીં થાય ત્યાં સુધી જપીને બેસતીથી નથી.”

લુધઝા ગઈ અને તેણે પેલા ખટકાને શોધીને પોતાની તમામ મતલબ કહી. એક વાત જે તેણે વધારે કહી તે એવી હતી કે તે સાંભલીને પ્રખચી ખટકોથી ચોંક્યો! પણ પછી તે તે કામ કરવાં તૈયાર થઈ મથ્યો! લુધઝા તેની સાથે પાકકો બહોજસ્ત કાધો પછી રાગ દેવીડ પાસે પાછી ગઈ.

“લુધઝા” રાગએ પુછ્યું “કેમ તે બહુક તહારા કહેવા મુજબ કરવાને તૈયાર થયો કે?”

“હા નામવર,” લુધઝાએ જવાબ આપ્યો “તેને જે કામ કરવા મેં કહ્યું તે તમામ કરવા તૈયાર થયો, અને હવે થોડા વખતમાં તહમે સાંભલશે કે આપણો ખટકો રાણી મારગ્રેટની નોકરીમાં રહેશે છો.”

“હવે હું જાઉં છું, વ્હાલી લુધઝા.” રાગએ કહ્યું “એદીનખરો જાઉં છું, અને ત્યાંથી પ્રીન્સ ડ સાલજાપર પયગામ મોકલાઈ છું કે લડાઈ કરવાની નથી. હું એદીનખરોથી આજે રાત્રે હીંવાં પાછો ફરીશ, અને તહારા મીઠા મીઠા નીકળતા સંગીતને હું સાંભલીશ.”

“ખુશ આમદી.” લુધઝા રાજપરથી થોડી થોડી થઈ જઈને બોલી “વ્હાલા દેવીડ, ત્હમે સીવારો તે અગાઉ મહને એક વાત યાદ આવી મઠ: મેં બટકા મોમપેસનને એ નથી કહ્યું કે રાણીની હાલચાલપર લેડી મેલબેચની જામુસ છે, અને તેથી ત્હમેથી લેડી મેલબેચને એમ ના કહેવાડતાં કે રાણીની હાલચાલપર મોમપેસનથી જામુસ છે.”

“ફીક છે, વ્હાલી.” અને એક મોસો લઈને રાજ ત્યાંથી રવાના થયો.—રાજ ગયો કે તેની પાછળ જોઈ જોઈને ખુશી થતી લુધઝા બોલી “હા—હવે બનવા જોમ છે કે સ્કોટલેન્ડનું તાજ મહારે માથે આવશે. હું—હું સ્કોટલેન્ડની રાણી થઈશ.”

રાજ દેવીડ ગયો—લુધઝા કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન રાણી બનવાના અને સ્કોટલેન્ડનું તાજ મેલવવાના સ્વપ્ના જોતી પતંગપર સુતી—જ્યારે પેલો પ્રપંચી બટકા વાંદરાંની મીસાએ એક તેજ ઘોડાપર સ્વાર થયો અને દાલકીય કાસલ છોડતાં છોડતાં તે મનમાં બોલ્યો “કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન ! તું મનમાં ખાંડ ના ખાતી કે હું ત્હારા સ્વાર્થને ખાતીર એ કામ કરીશ. હું તો ત્હારા પોતાના સ્વાર્થને માટે તેમ કરીશ અને માલો ઝરમાં જ્યાં દટાઇ શકાતું હશે ત્યાં હું લોટી પડીશ.”

પ્રકરણ ૫૧ મું.

અર્લ ઓવ મોરતનનું મરણ !

ઉપજા પ્રકરણના બનાવ પછી આંઠ દીવસ થઈ ગયા છે, જ્યારે એક સ્થવારે રાજ પોતાના આરાસ્તા ઓરડામાં નાસ્તો કરવા બેઠો હતો ત્યાં એક નૌકર આવીને બોલ્યો “એક ગાયુસ ધણા ઝુરરી કાર્મ માટે ત્હમે માનવંત નામવરને મક્કવા માંગે છે અને તેણે આજે બધ પરખીડામાં પોતાનું નામ લખી આપેલું છે.”

રાજાએ તે પરખીડું ખુલીને વાંચ્યું, અને તેમાંનું નામ વાંચીને તેણે પેલા નૌકરને કહ્યું “તેને એકદમ હાંપાં મોકલ.” અને નૌકરો જે ત્યાં આજુબાજુમાં ઉભા હતા તેમને ત્યાંથી જના રહેવાનો હુકમ રાજાએ આપ્યો.

“શું છે લોકપેર?” રાજાએ પુછ્યું “કાંઈ ખરાબ બનાવ બન્યો છે? ત્હારો અહેરો કેમ ઉતરેલો અને ગબરાયલો ગબરાયલો છે? બોલ, જલદી.”

“રાજા નામવર,” લોકપેરે ઝડપથી કહ્યું “કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનને ત્હમને જલદીથી એ ખબર પહોંચાડવા કહી છે કે એક પયગામચી કારલાઇલથી આવ્યો છે——”

“ક્યાં આવ્યો?” રાજાએ પુછ્યું “પયગામચી શું દાલકીય કાસલમાં આવ્યો?”

“હા, નામવર રાજા.” લોકપેરે કહ્યું “તે પયગામચી બહુજ ખરાબ ખબર લાવ્યો છે.”

“બોલ, ડેરી ના કર, જલદી બોલ, લોકપેર, ત્હને ધારતી લાગે છે કે ત્હારા મીત્ર અર્લ ઓવ મોરતનને——”

“હા નામવર.” લોકચેરે વચમાં બોલી દીધું “તહમો નામવરના મીત્ર અર્થે આવ મોરતન મરણ પામ્યા છે.”

“મરણ પામ્યા છે!” રાજ દેવીડ અભયખીથી ફાટી જ ગયો “એ તું શું બોલે છે?”

“હું જે બોલું છું તે ખરી જ વાત બોલું છું, નામવર” લોકચેરે નમીને કહ્યું “પપ-ગામથી ખબર લાગ્યો છે કે અર્થે આવ મોરતન મરણ પામ્યા છે, અને તેવણના મૈત્રમાં મોટો ભેદ છે: યાતો તેવણ નામવરે પોતાના હાથોથી આપઘાત કર્યો છે કે તેમનું કોઈ બદમાશે ખુન કર્યું છે.”

“એમ?” રાજ પુકારી ઉઠ્યો “અફસોસ! અર્થે આવ મોરતન મારો ધણો બહો મીત્ર હતો—મગર, તું આગલ કાંઈ બોલવા માંગતો હોય તેમ દેખાય છે, શું છે બોલ, મારી જીવણા ઉશકેરાઈ છે, મારા મીત્રના ભેદી મૈત્ર માટે મારા જીગર પર ઝખ્મ લાગ્યો છે.”

“એવું જણાયું છે કે મરહુમ અર્થે આવ મોરતન પોતાના ત્રણ વફાદાર માણસો જે ઓરડામાં સુતા હતા તેની પાછલના એક ઓરડામાં પોતે સુતેલા હતા, અને જે કોઈની માણસને તેવણના સુવાના ઓરડામાં જવું પડે તો પેલા નૌકરોના ઓરડાને ઓળંગવા પછી જ જઈ શકાય તેમ હતું. અર્થે આવ મોરતનનું જે ખુન કરવામાં આવ્યું હોય તો તે એક ન્હાની બારી મારફતે અંદર દાખલ થઈને જ કોઈ બદમાશે કર્યું હોય, કેમકે બાહાર પડતી એક તેજ બારી હતી, બાકી હવા માટેની મોટી બારીઓ અને દરવાજા તો પેલા નૌકરો સુતા હતા તે તરફ હતા. પેલી બારી વાટે અંદર દાખલ થઈ શકાય. જે કે તે બારે કામ હતું છતાં એમ ધારવામાં આવે છે કે મરહુમનું કોઈએ ખુન કર્યું છે!”

“મગર, આપઘાતનો શકની છે ખરો કે?”

“હા, નામવર,” લોકચેરે કહ્યું “તે પગમામમાં એમથી જણાવેલું છે કે કદાચ મરહુમે આપઘાત કર્યો હોય.”

“વાર, શાથી મરણ નીપજ્યું?” રાજએ પુછ્યું.

“એક ખંજર મરહુમના સીનામાં ભેંકાયલું હતું—અને મરહુમનો જમણો હાથ તે ખંજર પર હતો.” લોકચેરે કહ્યું.

“ઓહ! ત્યારે તો એમ જણાય છે કે મરહુમે આપઘાત કર્યો હશે.”

“હોયબી! કેમકે પેલા નૌકરો પર બીલકલ શક જઈ શક્યો જ નથી. તેઓ ધણા વફાદાર માણસો છે, અને એકબી બાબદ તેમાંના કોઈનીથી વીરુદ્ધ જઈ શકતી નથી.” લોકચેરે જણાવ્યું.

“વાર, પણ ખંજર કોણનું હતું?”

“અર્થનું પોતાનું ખંજર હતું, નામવર રાજ.”

“ત્યારે તો આપઘાતની બરાબર નીશાની છે” રાજ દેવીડ બોલ્યો, અને સોંચીને આગલ બોલ્યો “કદાચ કોઈ ખુનીએ પોતાનું કામ કુપાવવાને માટે અર્થનું ખંજર વાપર્યું હોય અને તે પર તેમનો હાથ મુકી રાખ્યો હોયબી!”

“હોયબી નામવર રાજ,” લોકચેરે નમીને બોલ્યો.

“વાર, ત્યારે કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન શું કરે છે?” રાજાએ સવાલ કર્યો.

“તેવણુ નામવર તો કારલાખલ જવા માટે ઉપડીખી ચુક્યાં,” લોકચેરે કહ્યું. “તેવણુ ખીચારાં બધાં ગમરાઈ અકલાઈ ગયલાં છે, અને તેવણુ મ્હને દીવાં તમે નામવર પાસે મોકલીને કહેવડાવ્યું છે કે તેવણુ પોતે કારલાખલ ખાતે રવાનાં થયાં છે. ખીચારાં કાઉન્ટેસ તો પોતાના ધણીનું મૌત સાંભલીને ઘેલી દીવાની જેવી બની ગઈ છે.”

અને તે પછી રાજાએ લોકચેરને રવાના કર્યાં, અને લોકચેરના જવા બાદ તે અકલો અકલો બડબડ્યો. “કદાચ મ્હારા મીત્રે આપઘાતખી કર્યા હોય! તે જોકે નરમ ગરમ ભેળનો માણસ હતો છતાં તે હમણાં હમણાં પોતાની મ્હોરદારને બાહાર ફરતી ફરતી અટકાવવા જેટલો કરડો બની ગયો હતો. મ્હારી સાથે કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનની દોસ્તી પાછી થઈ છે તે જાણીને તેને ગમ લાગ્યો હોય, અને તેથીખી નાસીપાસ થઈ જઈને મરહુમે પોતે આપઘાત કર્યો હોય!”

*

*

*

*

આપણે ત્યારે હવે રાણી મારગારેટ આગલ જઈશું, બ્હાલા વાંચનાર.

કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતને મોકલેલો પેલો બટકો ઢોંગ ધતુરા કરી ગરીબાઈ અને લુકમરો બતાવીને રાણી મારગારેટનું નરમ દીલ પોતાની તરફ ખેંચી શક્યો હતો અને તે રાણીને ત્યાં નોકરીએ રહીખી ગયેલો છે. રાણીએ-તેના શરીર તરફ જેમ દીલમાં દયા લાવીને એક મુશ્કેલીસ મગર ચાલાક અને કરુણા મગર ચપલ માણસને દયાને ખાતીર પોતાના નઉકરોમાં રાખી લીધા, લેકીન તે બટકો પોતાની કબાનદરાઝીથી જલદીથી રાણીની પાસે જવ આવ કરી શકે તેવી હુશ્ચારીઓ બતાવતો જાય છે.

એક સ્હવારે રાણી મારગારેટ સાથે રાણીનો ચાહ જીતી જનારી તેની સખી લેડી ગેલ-ગ્રેથ બેઠેલી હતી, બ્યારે લેડીએ કહ્યું. “આજે આવેલા મ્હારા પોતાના કાગઝમાં એવો ઇશારો છે કે જેથી મ્હારું દીલ રંજીદ થયું છે. જે માણસ ખાસ રોકનાં કીલ્લામાંનાં મ્હારા ધણીના હવાલામાંથી ન્હાસી ગયો હતો અને જેના ન્હાસવાને સખીએ પોતાના સરપર કાંઈ આફત આવી પડશે તેથી શીકમંદ થઈને મ્હારા ધણી ખીમાર પડી મરણુ પામ્યા હતા તે માણસનું નામ તે કાગઝમાં જણાવેલું હોવાથી હું દીલગીર થઈ ગઈ. અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનનું નામ વાંચીને હું રંજીદ થઈ ગઈ.”

અને તે બોલનાર જાસુસ ઓરતે તે નામ દેતાંજ રાણી મારગારેટ તરફ બારીકાથી જોયું, જે નામ સાંભલવાથી ખરેખર રાણીના મ્હોરાપર ફેરફાર થઈ ગયો.

“અર્લ ઓવ બેઝનતાઇન નામવર માટે શું તે કામઝમાં છે વાર?” રાણીએ પૂછ્યું.

“એવું જણાય છે કે તે ત્રણ કે ચાર આવામાંની વાનપરજ સ્કોટલેન્ડમાં એક લાંબી મુસાફરી પછી પાછો ફર્યો છે, અને પાછો ફરવા પછીથી તે પોતાના મકાનમાંજ ગંધાઈ રહેલો છે! કેટલો બાહાર ફરવા ફરવા કે કોઈને મલવા બેટવાખી બતો નથી.”

અને તેમ બોલીનેખી તે જાસુસ ઓરતે રાણીના મ્હોરા ઉપરનો ફેરફાર બારીકાથી જોવા માંડ્યો.

રાણી મારગારેટ અહીં આવે બેઝનતાઇનને માટે સાંભળીને ખચ્ચીતજ દીલગીર થઇ ગઇ, અને તેના મ્હેરાનો રંગ સ્થેજ ઉતરી ગયો. તે બોલી “કદાચ મ્હારા મુરખી અહીં આવે કેથનેસને તે વાતની ખચર નહીં હશે કે અહીં આવે બેઝનતાઇન પોતાની લાંબી મુસાફરી પછી સ્કોટલેંડમાં પાછા ફર્યા છે, નહીં તો તેવજી ઝુરુરજ તે બધા અગીરને મલવા જતે, અને ઝખરદસીથીથી તેને ફરવા હરવા અને રોઝસીન કાસલમાં લઇ જતે.” રાણી હવે અહીં આવે બેઝનતાઇન તર્ફ ખ્યાર જો કે ધરાવતી તો નહીં હતી, કેમજે હવે તે રાજ દેવીડની મ્હોરદાર હતી, અને એક મ્હોરદાર તરીકેની ફર્જમાં તે પુરી પતીજતા હતી, છતાં તે દયાલુ દીલની હોવાથી દયાથી દાઝી જઇને તેમ બોલી, મગર પેલી જમસુસ ઔરતે પોતાના મનમાં બડમડી લીધું “એ હજુજી સુધી રાલાન્ડ અહીં આવે બેઝનતાઇનને યાદ કરે છે ખરી !”

પ્રકરણ પર મું.

એ પાપી બદમાશો !

અર્થ આવે મોરતનના બેદી મરણને એ મહીના થઇ ગયા. અને એ એ મહીના દરમ્યાનમાંથી આપણે રાજ દેવીડને પોતાની રાણી મારગારેટને મલવા જતો જોતા નથી, અથવા તો તેનીપર તે એક પોતાને હાથનો લખેલો ખચર અંતરનો કાગઝી લખતો નથી ! વહી, દુખપર દહામ : રાજ દેવીડને પોતાના એક સગાને ત્યાં મહેમાન તરીકે જવું પડે છે તો ત્યાંથી તે રાણી મારગારેટને લઇ જતો નથી ! રાજ પોતે રાણીને લઇ જતો નથી તો નથી, પણ તેના પેલો સગોજી રાણીને આમંત્રણ દેતો નથી ! અહીંસોસ, મારગારેટ ! તે તાજદાર થઇને હવરાન થઇ હતી ! એક તાજને ખાતીર પોતાનો આખો ભવ તે અતી સુંદર છોકરીએ ગાયા બરબાદ જતો જોયો. પોતાના ધણી રાજ દેવીડના કેટલાંક સગાંઓથી તેણે પોતાને તરછોડાયલી જોઇ—અને, તેથી ધણી વાર તે અકેલી અકેલી બેસીને ડુસકે ડુસકે રડી લેતી !—હવેજ, હવેજ તે વચનથી એ વચન થવા માટેની પોતાની જીલને ખાતીર સર પટકી પટકાને રડતી હતી !—અરે, જે તાજથી તેના સંસારના મુખનું સત્યાનાથ થતું હતું તે તાજ શું કામનું ? દર્દેસર ધરાવનારા—જંજળ અને સંતાપથી ભરપુર—તાજદાર સર કરતાં તે તાજથી નહીં હોય અને તે સરથી નહીં હોય તો તેને મન લાખ્યો લાખ મરતબે બ્હેતર હતું !—મગર, દુન્યાને તો ઠગવામાં આવતી હતી કે રાજ—રાણી સુખી હતાં !

એ મહીના પસાર થઇ ગયા હતા, અને સપટેમ્બર મહીનાની આખીરીની એક સ્હાંજના રાજ દેવીડને એક કાગઝ મલ્યું જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કાઉન્ટેસ આવે મોરતન સ્કોટલેંડના પોતાના કાલકીય કાસલના મંકાલમાં પાછી ફરી હતી. રાજ દેવીડે કાઉન્ટેસ આગલ જવામાં ડેરી કીધી નહીં, કેમજે તે અહીં આવે મોરતનના મરણ સંબંધી વધારે વીમલ જણવા માટે આતુર બન્યો હતો. રાજએ કાઉન્ટેસને સોગનો સ્થેજ સપાટાથી લાગેલો નહીં જોયો ! એ મહીના અગાઉ તે જેવી ખુબસુરત હતી તેના કરતાં વધારે ખુબસુરત

તે હમણાં લાગી, અને તેથી રાખ મનમાં બોલ્યો. “એનામાં એવી સુદરતા એ ધરાવે છે કે એ મહારા મનપર, દીલ પર, અને જનનપર તમામ કાયુ કરી મેડી છે. એના હસ્તાને જોઈને મહારે દીલથી લુટાઈ જાય છે—એના બોલવાને સાંભળીને મહારા જનનમાં ગયા આખે હયાત દાખલ થાય છે.”

કમળાખત કમનસીબ રાખ દેવીડ! તેની પોતાની મહારદાર જે ચાંદના એક કુકડા સમાન હતી તે તેને મનથી કડતી ઝહર જેવી લાગતી! અને આ બદમાશ બદલામન ચૈરાતને તે આખે હયાત સ્હમજતો હતો!! ઉધી ખુદીનો નાદાન ઇન્સાન, તેના સુખનો નાશ થનાર હોય ત્યારેજ તેની આંખોની સામે ઉલટો દેખાવ નઝરે પડે!

ખુશચુસ્તાર અલહાઝોની અદલા બદલી પછી રાખ બોલ્યો “અને હવે મને કહી દે, લુછઝા, કે તારો ઘણી ખરેખર શાથી મરી ગયો? તેનું ખુન થયું કે તેને આપઘાત કાધો?”

“તે પોતાનાજ હાથથી મરી ગયો.” લુછઝાએ રાખ દેવીડને જવાબ આપ્યો.

“આપઘાત? તો શું તે ખીચારો મહારા અને તારા સંતાપમાં આખીર થયો?” રાખએ ગમગીન થઈને પુછ્યું.

“છટ-છટ-છટ-છટ!” નહીં-નહીં, અર્થ એવ મોરતને કાંઈ આપણે વાસ્તે નથી આપઘાત કાધો,” લુછઝા બોલી “મગર, આજે મને તમારી આગલ એક બેદ ખુલવા દો—”

“બેદ?” રાખએ અજાણપીથી સવાલ કાધો.

“હા, અર્થ એવ મોરતનના સંબંધમાં એક બેદ” લુછઝા બોલી “મહારા મરહુમ ઘણીને પેટની અંદરનું એક હૃદય થયું હતું, અને તે હૃદયથી તે પીડાતો હતો. હમણાં હમણાં તે દુઃખ ઘણુંજ વધી ગયું હતું, અને તે નહીં સહન થઈ શકવાથી તેણે આપઘાત કાધો હતો. મહારી તર્ફ મરહુમને કાંઈથી કડવાસ મહી હતો તેની સાબીતી તો એ છે કે તેવણે પોતાની મીલકતોના માલીક તરીકે મને ઠેડવીને મને અકેલીનેજ બધું આપી ગયા છે.”

“અને, ત્યારે તું આ દાલકીય કાસલની અકેલી માલેક હવે છે, કેમ?” રાખએ કહ્યું.

“જે મહારે છે તે તમારુંજ છે.” અને તેમ બોલતાં લુછઝાએ ગાલોમાં ખાડા પાડી દઈને પછી વાત બદલી “મહારા વ્હાલા, ત્હમે છેલ્લી વખતે જે વાત મહારી આગલ કાધી તે ત્હમે બજાવવામાં પછાતે તો નથી પડ્યાની?”

“નહીં. હું મનપર જે વાત લઈ તેને પુરી કર્યા વગર મને ચયનથી નથીજ પડતી. પ્રીન્સ ડ સાલઝાના હાથો તળેના દબાલુથી હું હવે નીકલી ગયો છું.”

“અને, વધી, ત્હમે તમારા સુશા સૌડ હાથ સ્ટુઅર્ડ રોબર્ટની સાથે પાછા દોસ્ત બની ગયા છે અને તેવણે ત્યાં મહેમાન તરીકે ગયા હતા.” લુછઝા બોલી “અને મેં ખબર મેલવી તો ત્હમે મારગેટને ત્યાંથી નહીં લઈ ગયા હતા, એ વાત ખરી કે?”

“હા, હું એને ધીકકારે છું. મગર, એકદમ ખડકો માહરે દાડવો નથી, રહતા રહતા એને આપણી પકડમાં લઈને સાવચેતીથી કામ સેવાનું છે.” રાખ દેવીડ બોલ્યો.

“વાર, એની તર્ફની કાંઈ ખબર? ઉરકવારય કાસલની તર્ફના કાંઈ નવા સમાચાર?”

“શું તુને ત્હારા પેલા અતીથ્ય ખુબસુરત બટકા તરફથી કાંઈ ખબર નથી મલી કે?” રાજા હસીને બોલ્યો.

“નહીં.—મગર, હું આશા રાખું છું કે તે ઝુરરજ કામ તમામ ફતેહમંદીપર ઉતારશે.” લુધઝાએ જવાબ આપ્યો.

“હીક ત્યારે, લુધઝા, હવે તું મ્હારા જસુસ તર્ફની ખબર જાણી લે.” રાજા બોલ્યો. “લેડી ગેલપ્પરેથ લખે છે કે એકવાર અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનનું નામ લેવાતાંજ રાણીના ચહેરાપર સુખી આવી ગઇ હતી! અહહા! જો એ જવાન અમીરને એના રસ્તામાં કાઇખી રીતે આપણે મુકી શકીએ તો પછી છુટા છેડા!”

રાજા તે બાદ રવાના થયો, અને લુધઝા તેની પાછલ જોઇને બોલી “એ ફર્યો નથી! અને એ ઝુરરજ પેલીથી છુટાછેડા મેલવશે! અને, પછી, હું રોકાટલેડની રાણી થઇશ! હવે મારમેટના તાજની આખીરીનો ઘંટ તાગશે, અને તેના આવાજથી મ્હારા તાજની શુરઆત થશે!”

પ્રકરણ પંચમું.

સ્ટીફન કોચરેન પાછો!

હવે આપણે ઉરકરવારથ કાસલમાં રાણી મારગારેટ આગલ જઇશું જ્હાલા વાંચનાર.

પેલો બટકો લુચ્યો જે પ્રપંચી લુધઝા કાઉન્ટસ ઓવ મોરતનનો શીખવેલો જસુસ હતો અને જે રાણી મારગારેટની કયા ઉપર ઉરકવારથ કાસલમાં દાખલ થવા પામ્યો હતો તે જો કે રાણીની કબ્ર ખોદવામાં હમેશા મશગુલ હતો છતાંખી તેણે ત્યાં જે દેખાવ કર્યો તેથી તે બધાંનો માનીતો થવા પામ્યો હતો! એ મહીનામાં તે બટકો અદમાશ લણી હલી ગયો હતો, અને રાણીથી તે છેક જ્હાની પાયરીનાં નૌકર સુધ્ધાનું તે કામકાજ કરતો હોવાથી અને સદ્લાહ આપવા માથું મારતો હતો તેથી તે દાનાવ દાનીશવરમાં પોતાને ખપાવતો હતો!

ઉરકવારથ કાસલમાં એક દીવસે રાણી પોતાના આરાસ્તા કમરામાં બેઠી હતી, બ્યારે હમણાં મેરીયન જે તેની ખાસ દાસી તરીકે તેની હુજુરમાં રહેતી હતી તેને એક નૌકરે ખબર આપી કે રાણીને મલવા માટે હાઇલેન્ડનો કાઇ અફસર આવ્યો હતો. મેરીયન રાણીના ઓરડામાં આવી અને બોલી “ખુશ રહો નાંમવર, હાઇલેન્ડનો એક અફસર જે પોતાનું નામ જણાવતો નથી તે ત્હમને મલવા માંગે છે.”

“અઝીઝ મેરીયન, મ્હારી હુજુરમાં કાઇખી માણસને તેની ઓળખ કે નામ જણ્યા વગર દાખલ કરવામાં આવેજ નહીં. માર્ટે જ, તેને આ કમરાની પાસેના કમરામાં બેસાડ, અને તેનું નામ પૂછીને પછી મ્હારી પાસે આવ.”

મેરીયન નમીને રાણી પાસેથી ગઇ. અને તે પેલા અફસરને પેલા ઓરડામાં બેસાડીને બોલવા ગઇ, તેટલા પેલાએ પોતાના માથા અને ચહેરાપરનો છુપો લીખાસ ઉઠાવી લીધો અને

તેનો ચહેરો જોઇને મેરીયન ચોંકી. આ માણસને ખાસ રોકના કીલ્લામાં જ્યાં અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનને ફેદ કરવામાં આવ્યો હતો ત્યાં એક એ વાર છુપી રીતે આવતા તેણે જોયો હતો! છતાં શાંત દેખાવ કરીને મેરીયન તેનું નામ પૂછ્યું, અને જો નામ નહીં આપવામાં આવે તો રાણી આગલ દાખલ કરવાની નામઝી જણાવી. પેલાએ પોતાનું નામ કહ્યું, અને મેરીયન રાણીની પાસે ગઇ.

“તે પોતાનું નામ સ્ટીફન કોચરેન કહે છે. અને હુંથી તેને ઝાળખું છું, નામવર રાણી, તે તેજ શપ્ત છે કે જેણે અલં ઓવ બેઝનતાઇનને ફેદ કીધો હતા એવું મને પાછળથી માલુમ પડ્યું હતું.” મેરીયન બોલી, મગર તે સુંદરી અલ ઓવ બેઝનતાઇનનું નામ બોલતાંજ લાલ થઇ ગઇ.

“મેરીયન, એ શપ્તે મ્હારા લગ્ન વખતે સારી મદદ આપી હતી અને એણે મ્હારા લગ્નના ખુલાસા વખતે જે દેખાવ કીધો હતો તેથી અલં ઓવ બેઝનતાઇનથી એને માફ કીધો છે, એ સુંદરી કોઇ કામને સખમેજ હીંમાં સુધી આવ્યો હશે, માટે તેને મ્હારી પાસે લઇ આવ.” રાણીએ કહ્યું.

રાણીની આગલ સ્ટીફન કોચરેનને લઇ જઇને રાણીના કહેવાથી મેરીયન દુર થઇ, અને રાણીએ કોચરેનને પૂછ્યું “તું શું કહેવા માગે છે, કોચરેન?”

“પહેલા તો હું એ માટે આપ નામવરને મક્કું છું કે જે બાનુને મેં તાજદાર ખનાવી છે તેને હું જોઉં.” સ્ટીફન કોચરેન બોલ્યો. “અને, પછી, તે બાનુ પાસેથી મેં કીધેલી મદદના બદલામાં એક સુંદર મદદ હું પોતે મેલવું.”

“તુંને શું મદદ જોઇએ છે?” રાણીએ કહ્યું. “અગર જો તે ત્હારી માંગણી મ્હને વાજબી લાગશે તો હું તને મદદ કરવા ધણી ખુશી થઇશ. મગર, તુંને રાગ દેવીડ જેવ નહીં પામે તેની તું દગલે અને પગલે ખુબ સંભાલમાં રહેજે.”

“હું માનું છું કે રાગ મ્હને જોશે તો મારીજ નાંખવા તઇયાર થશે! મગર, રાગ નામવર હીંમાં નથી તે જાણ્યા પછીજ હું હીંમાં આવ્યો છું, અને એ કહું છું રાણી નામવર, કે ત્હમે ત્હમારી લાગવગથી મ્હારીપરનું વાદલ દુર કરી શકો તેમ છે.”

“અફસોસ! કે હું મ્હારી લાગવગ વાપરી શકું તેમ મથી!” રાણી પોતાની ખરી હાલત પર અફસોસ કરતી બોલી, જ્યારે સ્ટીફન કોચરેન પોતાને માટે રાણી કાંઇખી કરવા તઇયાર નથી એમ ઉલટુંજ સ્હમજ્યો!

“મ્હારે ખાતીર ત્હમે નહીં કરી શકો? મ્હારે ખાતીર?” સ્ટીફન કોચરેને મોટી અગ્ન-યથી બતાવી. “મેં ત્હમને તાજ અપાવ્યું, અને ત્હમે મ્હને રાગની મ્હેરબાની પાછી અપાવી શકો નહીં એ કેટલું દીલ ઝખ્ખી કરનાર છે!”

“ત્હારું અપાવેલું તાજ પાછું લે.” રાણી હવે મલમલા આવાજથી બોલી “ધણુંજ સાર થયું હતો અગર જો તું મ્હને તાજ નહીં અપાવતે, મ્હારાં લગ્ન રાગ સાથે નહીં કરાવતે, અને મ્હને દુખમાં મીનકતાર નહીં કરતે! મ્હારે મનથી એ તાજ તકલીદી છે, સાચા અને ખરા સુખની આમલ એ બપકા બરેલું અને તકલીદી તાજ હમરો હમર દરજ્જો કમતર છે,

ગાયા આક સમાન રદદો બાતલ અને નીરજીવ છે.” અને તેમ બોલતાંજ રાણીની આંખોથી આંસુ ટપકવાં લાગ્યાં !

“મેં જે સાંભળ્યું છે તે તો ત્હમે બોલો છો તેથી ઉત્તરુંજ છે.” સ્ટીફન કોચરેને કહ્યું “ત્હમે મ્હને ઉડાવો છો, કેમજે બાહારનો આવાજ—”

“મસ, બંધ કર એ “બાહારના આવાજ”ની ત્હારો આવાજ!” રાણી ગુસ્સાથી બોલી “બાહારનો આવાજ જેથી હોય, મગર તું ત્હારો આવાજ કેમ સંપત્ત બનાવે છે ! તું મ્હારા આવાજથી જાણી શક્યો છે કે હું સુખી નથી, તો પછી બાહારના આવાજને ક્યાં બાકમાં મીલાવે છે ! અફસોસ, મ્હારી માથક દુન્યામાં થોડા જીવો એવાથી હશે જે અંદરથી દુખી હશે, મગર બાહારનો આવાજ તેમને સુખી પુકારતો હશે !”

“ત્હમે એ બધા પેત્રા કરો છો.” કોચરેનના ધ્યાનમાં વાત ઉતરી નહીં તેથી તે બોલ્યો.

“કોચરેન, આવા શબ્દો તું મ્હને કહી સંભલાવે છો” રાણી ગુસ્સે થઈ.

“હા, હા, હું ત્હમને કહું છું.” કોચરેને ગુસ્સો બતાવ્યો.

“ચુપ કર, એકદમ ત્હારી ઝખાનને બંધ કર.” રાણી ધણી મોટા ગુસ્સાથી બોલી “એક કમીનો નઉકર જેવો નઉકર, અને રાણીની સામે એ ગુસ્તાખી ? કોચરેન, હું જે ચાહું તો તુને હમણાં પકડાવીને રાજની પાસે મોકલું.”

“એ ભરસાપર ના રહેતા, રાણી નામવર.” ચેષ્ટા કરતી હોયે કોચરેન બોલ્યો “મ્હારા હાથમાં ત્હમારી મુંડી એવી તો દબાયલી છે કે ત્હમે મ્હને પકડાવી શકો તેમ નથીજ.”

રાણી ચોંકી, અને ગભરાઈને ફગલાઈ ગઈ !

“મ્હને ઇનામ જે જોઈએ છે તે ત્હમારે આપવુંજ જોઈએ.” કોચરેન આગલ બોલ્યો.

“ઇનામ તો તુને પ્રીન્સ ડ સાલ્ઝાએ આપ્યું !” રાણી બોલી “અને તેથી એક સારી જેવી મોટી રકમ આપી.”

“તે સારી જેવી રકમ દોસ્તોની સાથમાં અને જીગારમાં ક્યાંની ક્યાં અટવાઈગી ગઈ !” રાણીપર પોતે કાચુ ધરાવતો હોય તેમ બેદરકાર હોયે સ્ટીફન કોચરેન બોલ્યો “અને તેથીજ એક બીજી રકમ હું ત્હમારી પોતાની પાસેથી લેવા આવ્યો છું. ત્હમે રાણીના ઇરજીવપર નહીં જાણ્યો તેવું જે હું કરવાઈજીતે તો હું એક ખરો પાદરી લગન વખતે નહીં લાવતે અને ખોટા લગન કરાવતે. પણ, મેં જે કાંઈ કાંઈ છે તેના બદલામાં જે મ્હને જે મદદ જોઈએ છે તે નહીં આપશો તો ત્હમારી મુંડી જે મ્હારા હાથમાં છે તેને હું હવે ભચડી નાંખીશ.”

“મ્હારી મુંડી ત્હારા હાથમાં !” ફાટ ફાટ ડાળે રાણીએ કોચરેન તરફ જોઈને કહ્યું.

“હા. હા. ત્હમારી મુંડી મ્હારા હાથમાં છે.” સ્ટીફન કોચરેન જીસસાથી બોલ્યો “શું મેં તાજ અપાવ્યું ત્યારે હું એટલો બોલો હતો કે એક ભારી ઇનામ લીધા વગર હું ત્હમને જતા મુકું ?”

“પાછા તું એવા અપમાન ભરેલા અને ગુસ્સો આપનારા વાક્યો મ્હને કહી સંભલાવે છે ?” રાણી ગુસ્સાથી બોલી.

“હા, હું ત્હમને એવા વાક્યો કહી સંભલાવવા ઉપરાંત એથી કહું છું કે રાણી મશરૂક પાદ રાખો કે ત્હમે રાજ સાથે પરણ્યા તે અગાઉ ત્હમે ત્હમારી વીડી અર્થ આપ

બેઝનતાઇનને આપી હતી અને અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનની વીટી ત્હમે લીધી હતી. તે વાતની ખબર હું રાજાને આપીશ તો તેવણુ મીસ્ત્રે આતશ ત્હમારીપર મર્મ થઇ જશે—

“આમુશ” રાણી ચીરડાઇ “મેં અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનની વીટી તો તેવણુને પાછી આપવા ત્હારે સ્વાધીન કીધી હતી !”

“મ્હારે સ્વાધીન તો ત્હમે વીટી સાથે એક કાગઝખી આપ્યું હતું—”

“અને તે કાગઝ મેં ત્હારા કહેવાથીજ લખ્યું હતું.” રાણી વચ્ચે બોલી પડી.

“મગર તે કાગઝ અને તે વીટી અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનને પાછા આપી દેવા જેવો હું કાંઈ કાચ્યો નહીં હતો!” બદમાશ કોચરેને કહ્યું, અને રાણી તે સાંભલીને ફગલાઇ ગઇ “તે ત્હમારા હાથ દસ્તખતનું બનેલું કાગઝ અને તે વીટી એ બેઉ મ્હારી પાસે છે, અને ત્હમારી મુડી મ્હારા હાથોમાં સપડાયલી રાખવા માટે તેને જીવંતી પેઠે સંભાલીને રાખ્યાં છે.”

“બદમાશ, આવી બદમાશી તેં કીધી?” રાણીએ ધીમી મગર દુખી દીક્ષની એક ચીખ પાડતાં કહ્યું.

“બદમાશનો પેશોજ બદમાશી કરવાનો હોય છે.” નફરત નાંકે કોચરેને જવાબ આપ્યો. “અગર જો ત્હમને રાજા સાથે સારું હોય તો મ્હને રાજાની માશી અપાવો અને પાછો રાજાની નોકરીમાં રાખો. અગર જો ત્હમને રાજા સાથે ત્હમે કહ્યો છે તેમ જો ખરેખરજ સારું નહીં હોય તો પછી હું કહું છું તે કીમતે મ્હારે સ્વાધીન રહેલી પેલી વીટી અને ત્હમારું લખેલું કાગઝ પાછું મેળવી લેઓ. અને નહીં તો—નહીંતો પછી હું કાંઈખી જોખમે રાજા આગલ પહેંચી જઈશ, તેના પગોપર પડીશ, અને ત્યાં પેલી વીટી અને કાગઝ મુકી દઈને ત્હમને સપડાવીશ અને હું તેને આધારે માશી મેલવવાખી શકતીવાન થઈશ. મ્હારું કાંઈખી થશે મગર ત્હમને દસાવીશ. બોલો, ત્હમને મ્હારી માંગણી મુજબનું કામ કરવું છે કે ફરવું છે? હું તો તે કાગઝ અને વીટી રાજા દેવીડને આપી દઈશ.”

“તું તેમ નહીં કરી શકશે.” રાણી બોલી.

“હું તેમ કરી શકીશ, અને તેનાથી વધારેખી કરીશ.” બદમાશ કોચરેને રાણીને માત કરવા માંડી “યાદ છે, રાજાને ત્યાં વાત કરીને આવ્યા બાદખી ત્હમે અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનને મલ્યા હતા—બેટયા હતા—અને તેવણુના પાંસામાં દયામાં હતાં—”

“તો તે—” રાણી વચ્ચે બોલી, પણ તેના વાક્યની વચ્ચેખી કોચરેન પોતાની મતલબનું બોલી પડ્યો.

“તો તે મેં છુપાઇને જોયું હતું અને તેની સાક્ષીમાં વલી હું અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇનને પોતાને લાવીશ, કેમજે શેલાન્દને ત્હમારે વાસ્તે જે ચુસ્સો છે તે ચુસ્સો હવે તે મ્હારી સાથે મલી જઈને ખાલી કરવા માંગે છે !”

રાણી ખીલકુલ પથરના પુટલાં માફક સુની સ્તબ્ધ બની ગઈ—તે ફાટે ફાટે ડાળે બદમાશ કોચરેનેને જોવા લાગી—અને ત્યાંની એક બેઠકમાં પછડાઈ પડતાં તે નીસાસો નાંખીને બોલી “ઓ અફસોસ! શું તેખી દગાબાજ થયો !”

“હા, અને હવે ત્હારે ત્હમારી પોતાની તબાહીમાં પડવા તૈયાર થાઓ,” કોચરેન બોલ્યો “નહીં તો મ્હને મદદ આપીને બચી જાઓ.”

“તુને કેટલી રકમ જોઈએ છે?” રાણી આખીર લાચાર થઈને બોલી.

“દશ હજાર માર્ક હમણાં, અને દર સાલ લાંડનમાં મૂકે ત્યાંના કોઈ જહાજેરી યા શરાફ મારફતે એક સારી જેવી રકમ ગુજારા માટે.” કોચરેન બોલ્યો.

“દશ હજાર માર્ક?” રાણી અગત્યથીથી બોલી “હું એટલી મોટી રકમ ક્યાંથી લાઉં? અને વધી દર સાલ ગુજારા માટેની રકમ આપું છું કેમ? કોચરેન, કોચરેન, તેં એક એવી મોટી રકમ માંગી છે કે જે હું આપી શકું તેમ નથી.”

“આજ ને આજ તે નહીં માંગતો.” કોચરેન બોલ્યો “હું ધડી ધડી આ મહાલમાં આવીશ તો તેનું પરીણામ ખુશ આવશે, માટે આજથી ખરાબર પંદરમે દીવસે હું પેલી સામેની ગીચ ઝાડીવાલી જગાપર મધ્ય બપોરને વખતે આવીશ, અને વીટી આપવાના બદલામાં દશ હજાર માર્કની કીમત લઉંશ. કોઈ હુમારી વીથવાસુ દાસીને મોકલજો. અને, હવે, હું જાઉં છું. પેલી છોકરીને કહો કે મને બાહાર જવા દે. હું છુપો આવ્યો તેમજ છુપો જતો રહીશ.”

પ્રકરણ ૫૪ મું.

જસુસ માદરની વફાદાર બેડી.

સ્વીડન કોચરેનના જવા પછી રાણી મારગારેટનું મન ધણું ડામાડોળ હાલતમાં રહ્યું. તેણે જોયું કે તે પોતે એક બદમાશના કાબુમાં હતી, જે બદમાશ તેને નીચવીને પોતાના કીસ્મતની ઝમીનદોસ્ત થયેલી ઇમારતના ખંડીયેરને છીપાવી તેને ફરીથી તપ્તયાર કરવાનો ઇરાદો કરતો હતો. પેલું કાગઝ અને પેલી વીટી જે તેણે અર્લ ઓવ બેઝનતાઈનને આપ્યા નહીં હતાં તે ઉપરથી રાણી માનતી હતી કે બદમાશ કોચરેન ગમે તેવી બદમાશી ચલાવે તેનો એક આદમી હતો. મારગારેટના વીચારમાં ગભરાટ સાથે ઉશ્કેરણીનો ભેલ હતો, અને હવે શું કરવું અને કેવી રીતે તે બદમાશના સંકળમાંથી છુટવું તેના સોંચમાં તે બેડી.

“રોલાન્ડ સાથે તો એ બદમાશો ધણીજ ખરાબ ચાલ ચલાવી હતી.” રાણી મન સાથે બડબડી “અને હમણાં તે આવીને મને દમ ભરાવે છે કે રોલાન્ડથી તેની સાથે મલી ગયો છે! એ બનવું શું શક્ય છે? નથી, મગરહા, જે એણે રોલાન્ડ આગલ મહારે માટે કાંઈ ધણુંજ જુદું કહ્યું હોય તો—પણ, નહીં, તેથી નહીં.” અને રાણી પાછી સોંચમાં પડી, અને પછી બોલી “હા, આ વખતે જે રોલાન્ડ પોતે મને કોઈ રીતે આવી મલે તો હું તેને ખરી બીના પુછું. જે વાત બોટી હોય તો બદમાશ કોચરેનની પેલી વીટી અને કાગઝ સંબંધી દગા-બાઝી તેને કહી દઉં, અને જે રોલાન્ડ મહારી વીરૂધ્ધ થઈ ગયો હોય તો તે મહારા બાધ જવો છે અને બલો છે તો તેને સ્થગળવીને મહારી તર્ફમાં થઈ જઈ એક બહેનને મદદ કરી એક બદમાશને દૂર કરવાની વીનવતી કરું.”

મારગ્રેટ હવે જોયું કે તેને કોઈનીથી મદદની ઝુરત હતી. ત્રણ વરસ અને તે પછીના થોડા મહીના દરમ્યાનની તેની પરણી ઝીંદગીમાં એકબી વખતે તેણે પોતાના બાધ બોર્ડ લીડેસ-

હેલ કે તેના સસરા અર્ધ ઓવ કેથનેસ કે ઓલગરડીનાની મદદ માંગી નહીં હતી કે પોતાની પરણી ક્રીદગીના દુખને માટે તેણે એક સુખનખી તેમને કહ્યો નહીં હતો, મગર હાલ તેણે હવે તેમની તદ્દથી મદદ મેલવવાનો વીચાર કીધો. તેણી, ફરી અને ફરીથી વીચાર કરતા તેણે પોતાનો ઠરાવ પાછો ફેરવ્યો, અને તે નકકી અસલીજ ઠરાવ પર આવતા બોલી “મહારા બહાલાં અઝીઝને હું એમ કહીને તેઓની નઝરમાં નીચી પડવા માંગતી નથી કે મેં એકવાર રોલાન્ડ ઓવ બેઝનતાઇનને બનાવ્યો હતો અને તેના વચનને બેવચન થઇ હતી! અને, તેથીજ, હું તેમની મદદ નહીં લેતા બહા રોલાન્ડનેજ એકવાર બહેન તરીકે મલીશ અને તેને એક ભાઈ તરીકેજ મને મદદ કરવા માટે કહીશ તો તે મહાર કહ્યું કરશે-મને બદમાશ કાચરેનના સપાટામાંથી બચાવશે.”

વલી, તેણે વીચાર્યું કે “રોલાન્ડની મદદ લેવી તો ખરી, પણ તે અગાઉ હું એ જાણતી નથી કે રોલાન્ડ મહારા મીત્ર તરીકે કામ કરશે કે નહીં, તેથી મહારે એને મહારા હાથ દસ્તખત આપીને બોલાવવો નહીં જોઇએ, પણ કોઈ વીશવાસુ માણસ પાસે તેને બોલાવી મંગાવવો જોઇએ. આ વખતે વલી મહારી મોડખી બીમાર છે નહીં તો તેને મોકલી શકતે. છતાં, છતાંખી હું રાણી છું, મહારે હીમત હારવી નહીં જોઇએ, અને મહારી બીજી વીશવાસુ સખી મેરીયન જેલબ્રેથને મહારે અર્લ ઓવ બેઝનતાઇનને બોલાવવા માટે છુપી મોકલવી જોઇએ.”

સ્વીડન કાચરેનને જવાને લગભગ અર્ધો કલાક થવા આવ્યો છતાં રાણી મારગારેટે તેને બોલાવી નહીં હતી તે જોઇને અગત્યથી પામતી મેરીયન પોતેજ રાણી પાસે ગઇ. મારગારેટે નરમ નરમ પગલાંના આવાજ સાંભળ્યા કે તેણે મ્હેરો ફેરવીને જોયું, અને મેરીયને તે મ્હેરાપર દીક્ક ગીરી અને આંખોમાં આંસુ જોયાં કે મેરીયનને લાગણી થઇ આવી, અને કુદરતી તે રડી પડી. રાણીના પગ પાસે ચુકેને બેસી જઇ તે કુસકે કુસકે રડી.

“મેરીયન-બહાલી મેરીયન.” રાણી બોલી “ઉઠ, ઉઠ, એકએકે તુને એ શું થયું વાર?”

“ઓ માનવંત બલી રાણી,” તે હોકરી ઉઠતાં ઉઠતાં ખરા દુખથી પુકારી પડી “તમારો દીલગીર મ્હેરો જોઇને હું રડી, તમારી આંખોમાં આંસુ જોઇને મેં તેની સાથમાં આંસુ પાડ્યાં. હું સ્હમણું છું કે પેલા આવનારે તમને કાંઈ એવું અમકાવનારું કહ્યું છે કે જેથી તમે ચોક્કસ ગભરાઇ ગયા છો અને તમારી કામતી આંખોથી મોતી સમાન આંસુઓ ખરી પડીને હરામમાં બરગાદ થાય છે. તમને દુખી જોઇને મહારે દીલ તમામ તુડી જાય છે, કેમજે તમારે લીધે અમે અમારી સુખની રોટીને પામ્યા છીએ. મહારા પીતાજીના મરણ પાદ બ્યારે અમેએ અમારી ન્હાની દલિલ તમામ ખલાસ થવલી હોવાનો બેદ જાણ્યો ત્યારે અમે મુકલીસોને તમારે ત્યાં જગા મલી-તમારે લીધે મહારી માતા અને હું બેઉ ફરીથી સુખની રોટી પામ્યા, નહીં તો કોણ જાણે ક્યાંનાં ક્યાં નહીં દીકરી ગરીબાઇમાં અમે અત્યારે સખડતાં હોતે. પાક પરવરદીગારે તમારા રસ્તામાં અમને મુક્યાં, અને અમે ગરીબાઇના ગારમાં હોમાતાં બચ્યાં. તેથી, તમને જેવા એક મદદગારને દુખી થતાં જોઇ મહારા દીલના દુકકા થઇ જાય છે.”

“તું વફાદાર છે,” રાણી ક્યકું ખાતા બોલી “જે પોતાના મલિકના દુખમાં દુખી છે તેજ તેના સુખમાં સુખી થવાને લાયક છે, અને જે સીફ પોતાના સુખનેજ ખાલ કરીને બીજાના દુખમાં દુર થાય છે તે આકેમતનું સુખ નથી પામતા. દુખમાં મદદગાર તેજ સુખના હકદારખી હોય છે.”

“હું વફાદાર છું—હું નીમકહલાલ છું, અને તેથીજ હું આપને કહેવાની રજા લઉં છું કે અગર જે ત્હમારા જીવને કાંઈ અસુખ હોય અને તે કોઈ મ્હારી ફર્જથી સુખમાં ફેરવાઈ શકતું હોય તો હું તે ફર્જ બળ લાવવા તક્યાર છું.”

“જોયા તું મ્હારા વીચારો વાંચીનેજ એમ બોલતી હોય તેમ મ્હને તો લાગે છે.” રાણી બોલી “મેરીયન, મ્હારું એક કામ છે અને તે તુનેજ બળવવાનું છે.”

“આસરોચસ્મ હું તે બળ લાવીશ, માનવંત રાણી.”

રાણી મારમારે પોતાના બન્ને હાથો તે વફાદાર છોકરીના ગલાંપર નાંખતા આંસુભરી આંખોથી ગલગલા સારે કહ્યું “મેરીયન, મ્હને પાકડી ખાત્રી છે કે તું એક છોકરી છતાં ત્હારી વફાદારીના તેજથી એક સીંદના જેવી હીમતવાન બની જશે અને મ્હારું કામ કુરચર તું કરશે. બોલ, તું અર્ધ આવ બેઝનતાધન પાસે જશે?”

જે જવાનપર પોતે આશક હતી તેનુંજ નામ બોલાયકું સાંભલીને તે ખુબસુરત છોકરી ઝરા માભરી બની ગઇ અને તેનો ગભરાત બેઝને રાણી સ્હમજ કે તે ડરપોક બની ગઇ! મગર, બીજીજ પગે બ્યારે મેરીયન બોલી ત્યારે રાણી ખુશી ગઇ “ત્યાં તો શું? ત્હમારે ખાત્રી આતીશની ચેહમાં બળી મરવા તક્યાર છું—શમશીરના ઝર્ખની નીચે ગરદન આપવી હોય તો તે માટેબી હું ત્હમારી પરથી કુરબાન છું,”

“શાઆશ, વફાદારીની નેક પુટલી, શાઆશ.” રાણી બોલી, અને હવે તેનાં આંસુ બંધ થયાં. તે ખુશીથી બોલી “બ્હાલી મેરીઅન, અર્ધ આવ બેઝનતાધનને હું મ્હારા ભાઇ જેવો સ્હમજું છું, અને તેથી તું કાંઈબી ખોટા ખ્યાલ લઇ જતી ના. તું કોઇનેબી જણાવ્યા વગર છુપી જળે, અને અર્ધ આવ બેઝનતાધન પાસે જઇને તેમને કોઇબી રીતે છુપા હાંયાં મ્હારી આગલ લાવળે, અને હું એક રાણી તરીકે અને એક મ્હેરદાર તરીકે મ્હારી પત્રીત ફર્જમાં હમેશા ઓસ્તવાર છું તે માટે અમારાં બેની વાત થાય તે વખતે તું અમારી પાસે ઉભી રહેજે.”

“ત્હમારી પાકદામન ચાલપર હું મ્હારા જનનીબી જવાબદારી આપવા તક્યાર છું, કોઈ એક શખ્દબી બોલે તો હું જનનીસાર કહું, તો પછી ત્હમે એ શું બોલો છો, માનવંત રાણી!” મેરીયને અન્યબીથી કહ્યું.

“નહી, તું અમારી વાતચીત વખતે હાઝર રહેશે તે હીકજ થશે. મગર, સખ કર. તું અર્ધ આવ બેઝનતાધન માટે નારાજ હોવી જોઇએ, કેમજે તે બાસ રોકના કીફલામાંથી ત્હારા પીતાજીના બે નઉકરોની મદદથી ન્હાસી ગયો અને તેને લીધે ત્હારા પીતાજી ગભરાઇને બીમાર પડી મરજી પામયા, તેથી તું રોલાન્દથી દુખી હશે, માટે નહીં જ.”

મગર, રાણી શું જાણે કે અર્ધ આવ બેઝનતાધનપર તો મેરીયન એક પરવાનો જેમ ચીરાગપર જન આપે તેમ તે કુરબાન જવા તક્યાર હતી—મેરીયન તો રોલાન્દના દીદાર માટે ખાસી હતી!

“હું જઇશ.” મેરીયન બોલી.

“નહી, તું બહુ લાંબે છેડે છુપી રીતે જઈ શકોશ નહીં, મેં મ્હારી દીલગીરી અને મગરાતમાં તુને જમા માટે કહી તો દીધું, મગર વાતનો વીચાર કરતા હું મ્હારાજ ખ્યાલપર

હસું છું” રાણી બોલી, “મેરીયન તું વફાદારી બતાવવા તો માંગે છે, મગર યાદ રાખ કે તું એક છોકરી છે તેથી લાંબે છેડે જઈ નહીં શકશે, વધી તું છુપી રીતે જશે છતાંબી ત્હારી અચરહાઝરી હાંબાં છુપી રહી શકે નહીં. કેમજે જે વાત આપણે ત્હારી માદરથીબી છુપાવવા માંગીએ છીએ તે કદી ત્હારી લાંબી ગચરહાઝરીથી છુપી રહી શકે તેમ નથી. માટે, જો, એક કામ કર. પેલા બટકા મોમપેસનને અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇન આગલ મોકલ, અને તેવણુને હાંબાં તેવીજ છુપી રીતે મહારી પાસે લઇ આવ.”

“હા, ત્હમારી વાત મહારા ધ્યાનમાંબી ઉતરે છે.” વફાદાર મેરીયન હવે પોતાની મુશ-કીલી યાદ કરીને બોલી “હા, એ વાંદરાની માફક જઇને મોઢેબી પચગામ કહી દેશે. અને માટે ઘોડાનો બઢોબસ્તબી ખાસ કરવો પડશે નહી. એ પોતાનાજ ઘોડાપર સ્વાર થઇને કેડે ઘોડા દીવસને માટે ફરવા હરવા જનો હોય તેમ જઈ પુગશે, અને મહારા કરતાં ઘણી જલદીથી તે કામ બજાવશે.”

મેરીયન રાણીનો ઓરડો છોડી ગઇ, અને અર્ધા કલાકની અંદર તો પેલો બટકા ઘોડેસ્વાર થઇને ઉરકવારથ કાસલ છોડી ગયો.

મકરણ પપ મું.

ખરાબીની શુરૂઆત!

બટકા મોમપેસન પોતાના ઘોડાપર સ્વાર થઇને જાણે પવનની પીઠપર ઉડતો હોય તેમ દોડ્યો અને જે કામ તેને સોંપવામાં આવ્યું હતું તે માટે ગોયા તેને અજબબજ ઉલટ આવી ગઇ હોય તેમ તે ઘણી ખુશીમાં આવી જઇને ઘોડાને એડ મારીને યાદોમ રસ્તો કાપતો હતો. થોડી થોડી આસાઇશ લઇને તે આખીર ત્રીજે દીવસે બપોરે દશ અને અગીઆર વાગતાની વચમાં પોનાને ધારેલે ઠેકાણે જઈ પુગ્યો.—તે ક્યાં ગયો? તે કાંઇ પહેલાં સીધો અર્ધ ઓવ બેઝનતાઇન પાસે નહીં ગયો! મગર, તે બદમાશ પોતાની બદમાશ શેઠાણી કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન પાસે પહોંચી ગયો!

દાલકીથ કાસલના પોતાના મકાનમાંનાં આરાસ્તા કમરામાં તે બદતમીજ ઓરત તે વખતે ખુશીના ખ્યાલમાં લીન થઇને અકલી બેઠી હતી, જ્યાં તેને તેની કનીઝ-દાસી-એ આવીને બખર આપી કે મોમપેસન આવ્યો હતો અને તેને ઝુરૂરી કામ માટે તુર્વજ મલવા માંગતો હતો. મોમપેસનનું નામ સાંભળીને લુઇઝા મનમાં બોલી “ખચ્ચીતજ એ કાંઇ ઘણા અગરબના કામસરજ ત્યાંવેરથી ખાસ આવ્યો હશે!” અને તેમ બોલી તાબડોતોબ ઉઠીને મોમપેસનબેઠો હતો તે કમરામાં ગઈ. બટકાનેજેતાં લગભગ પહેલાં તો કાઉન્ટેસ ધજી, અને તેજીને કાંઇ બેઠી વાતચીત થઇ. જે પછી તે વાતનેબી જલદીથી ફરવી નાંખતા કાઉન્ટેસ બોલી “મગર હમણાં હું હું કામ માટે આવ્યો છે, મહારા મદદમાર, શું ફતેહ નઝદીકમાં છે?”

“નઝદીકમાં” બટકા બોલ્યો. “અને તેબી ખરેખરી ફતેહ.”

“કેવી રીતે ફતેહ એટલી જલદી આપણા હાથમાં આવી ગઈ?” ખુશી ખુશી થઈને તેને લુધઝાએ સવાલ કીધો.

“રાણીએ પોતેજ અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈનને બોલાવેલો છે એમ જો હું કહું તો ત્હમે શું ધારો?”

“નહીં—નહીં! શું એ બનવાજોગ છે કે રાણી પોતે બોલાવે?” પોતાના કાનોનો ધત્તાર નહોં કરી શકવાથી લુધઝા પુછવા પડી.

“બીલકુલ બનવા જોગ છે, અને વધી તે ખરું છે.” બટકાએ પોતાના વાક્યપર ભાર મુકીને જવાબ આપ્યો “કેમજો. હું પોતે અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈનને રાણીના પયગામ પહોંચાડવા જઈ છું કે તેવણે જેમ અને તેમ જલદીથી ઉરકવારથ કાસલમાં રાણી પાસે જવું.”

“ઓ! ખુશી! ખુશી!” એક ચીખ તે બદમાશ ઔરતને ગંધેથી નીકળી પડી ને તે જાણે દુન્યાબરતું મુખ તેનેજ મલી ગયું હોય તેમ ખુશી ખુશી થઈને બોલી “મગર, તું લેખીત પયગામ ક્ષણ જાય છે કે મોંઢેનો?”

“લેખીત પયગામ! રાણી કાંઈ કાચ્ચી છે શું?” બટકો બોલ્યો “રાણીની માનીતી દાસી મેરીયને મ્હને કહ્યું અને હું તે કહેણુ કહેવાને અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન પાસે આવ્યો. મગર, ત્યાં જતાં જતાં હું હાંયાં ત્હમને ખબર આપી દેવા આવ્યો.”

“ધણુંજ નેક કામ કીધું.” લુધઝાએ શાઆશી આપી, અને આગલ બોલી “અને, તેથી, રાણીએ તે મુલાકાત છુપાવવા માટે ગોઠવણુ તો બધી ધણી ખાનગી ખાનગી રાખી હશે?”

“હાર્તો.”

“હીક છે, હીક છે, એ જેટલી વધારે ખાનગી ગોઠવણુ રાખશે તેટલી વધારે પકડાઈ જશે, વાર, તે ખાનગી ગોઠવણુનો સંસારો તુને તો ખબર હશેજ, કેમ વાર?”

“કાંય નહીં ખબર હોય? હું કરતો કારવતો છું અને મ્હારેથીજ વાત ખાનગી રાખવામાં આવે એ બનેલી?” બટકો ધણી ઉકમણથી બોલ્યો “રાત્રીની વખતે અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈનને અંદર દાખલ કરવામાં આવશે, અને મ્હને જે ઝોરડો આપવામાં આવેલો છે ત્યાં હું તેવણને ખેસાડી રાખીશ, જ્યારે મેરાંબન આવીને તેવણને રાણી પાસે લઈ જશે.”

“અને તે છુપી મુલાકાત બ્યારે રાજ નામવર પકડી પાડશે ત્યારે———”

મોમખેસન વચમાં બોલી ઉઠ્યો “ત્હમો નામવર રાણી યશો—રકોટલેંડનું તાજ તે વખતે ત્હમારે માથે રહેશે. ત્હમને રાણી બનવામાં નામવર કાઉન્ટેસ હું મ્હારી મદદ આપીશ.”

એટલું બોલીને તે બદમાશ બટકો દાલકીથ કાસલ છોડી ગયો.

પ્રકરણ પદ મું.

રાણી અને અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન.

તે ઝઝકવા પછીના વખત હતો જ્યારે રાણી મારમારેટને મેરીયને ખચર આપી કે અલ ઓવ બેઝનતાઈન છુપી રીતે ઉરકવારથ કાસલની અંદર આવી પહોંચ્યો હતો. અને તે બટકા મોમપેસનના ઓરડામાં બેઠો હતો.

મારમારેટનું દીલ ઓરથી ઘડકવા લાગ્યું, અને તે મનમાં બોલી “તે શું ધારતો હશે? તે મ્હારી તફ વર્તણૂક કેવી ચલાવશે? તેના મ્હેરાપર ગુસ્સો હશે કે શાંતી? ને મ્હારી સાથે તે દુશમનાઈ બતાવશે કે એક બાઈ જેમ પોતાની બહેનને મથે તેમ ખુશીથી મ્હારી વાતો સાંભળીને પોતાની નેક દીલસોઝી બતાવશે?” અને તેમ ખ્યાલ કરીને સાવધ થતાંજ મેરીયનને જોઈને રાણી બોલી “જા, હવે, મ્હારી અઝીઝ સખી, જા અને આપણી વચ્ચે જેમ ગોઠવણ થઈ છે તેમ વાત કરીને તેવણને હીંયાં લાવ. અને તેવણ મ્હારી સાથે વાત કરે તે બધે વખત તું હીંયાં અમારી આગલજ રહેજે.”

મેરીયન અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈનને તેડવા ગઈ. તે તેજ ખુબસુરત મેરીયન હતી જે તે જવાન અર્ધપર આશક હતી અને જેને ન્હસાડવામાં ફતેહમંદ બની હતી. અહહા! તે એક લાંબા અરસા પછી પોતાના મનમાં મીની લીધેલા તે પ્યારાનો મ્હેરા હવે એકવાર ફરીથી જોવા જનાર હતી. અને, તેથી, તેનું દીલ ઘડકતું હતું!

મેરીયન થોડુંક ચાંદીને તે કમરા આગલ ગાઇ જેમાં બટકો મોમપેસન રહેતો હતો અને જે ઓરડામાં હાલ અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન તે બટકા સાથે બેઠેલો હતો. દરવાજો અંદરથી બંધ હતો અને તેપર ટકોરા મારવા અગાઉ મેરીયને પોતાના ઘડકે ઘડક ઉડતા દીલપર હાથ દાખી દીધો જાણે કે તેથી તેનું ઘડકવાનું કમતી કરી ચકાતું હોય! તે સુંદરીનાં મ્હેરાપર રંગ ચડતો ગયો અને તે મનમાં બોલી “હું તેને ફરીથી હમણાં જોનાર છું! તણ વરસો વીટી ગયા છે છતાં હું તેના ખુબસુરત મ્હેરાનો નકશો કેમ કરીને હમણાં મ્હારા દીલપર ચીતારેલો જોઈ શકું છું? કદાચ એ હવેજીની રાણીનેજ આહતો હશે તો!—અને જો તેમ નહીંબી હોય તો શું હવે તે મ્હારા જેવી એક મુશ્કીસ લડકીને આહરીબી? અગાઉ તો હું કાંઈબી હતી. હવે તો બાપ વગરની એક ઘણી ગરીબ લડકી છું.”—આખીર, તેમ “બડમડયા બાદ, તેણે શરમાતા લજવાતા તે દરવાજો ઘોડ્યો, અને નીચી નજર નાંખીને ઉભી.

દરવાજો ખુલ્યો, અને અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન આમલ ચાલી આવતાં બોલ્યો “હમારી પયગામ મ્હને આ મોમપેસને કહ્યો છે અને હું તેથી આવ્યો છું.”

તેને જોઈને જોઈને મેરીયને પેલા બટકાને કહ્યું “મોમપેસન, તું જા, અને એક કલાક પછી હીંયાં પાછો આવજે.”

તે સાંભળીને મોમપેસન ગયો, અને મેરીયને ઓરડાની અંદર જતાં તેઓની વાત કોઈ નહીં સાંભળે તે મતલબે દરવાજો બંધ કરીધો.

“ત્રણ વરસ અને દેટલાક મહીનાઓ તે વાતને ગુઝરી ગયા છે.” રોલાન્ડ લાગણીથી બોલ્યો “જ્યારે તમે મ્હારી ઝીંઘી બચાવવા જોઈશો મોઢામાં મોટી મદદ આવવામાં એક નેક-ખસલત હુર સમાન નેક નીવડ્યા હતા. તમારી તે મીઠી મદદ હું હંમેશાં યાદ કરું છું, અને તમારા પીતાજીના મરણને માટે અતી ઘણો દીલગીર છું. બોલો તમને શું કહેવાનું છે?”

“મેં તમને મ્હારી પોતાની સાથે વાત કરવા માટે નથી તોડાવ્યા,” મેરીયન બોલી “પણ મેં મોમપેસનને હું જો બોલાવતી હોઉં તેમ મોકલ્યો હતો. લેડીન, તમારી સાથે એક ઘણી અગત્યની વાત જોવણ કરવા માંગે છે તેવણ નો રાણી મારગ્રેટ પોતે છે.”

રોલાન્ડ સ્હેજ ચોક્યો, મગર તુર્તજ તે બોલ્યો “તમારા હુકમને તાબે થવા હું રાજી છું. ચાલો, હું રાણી નામવર પાસે આવવા તૈયાર છું. મશરૂક, એક શર્ત. અને તે શર્ત એટલીજ છે કે અમારી વાતચીત ચાલે તે વખતે તમારે અમારી આગલ ઉભા રહેવું.”

“રાણી નામવરની પોતાનીખી એવીજ મર્જી છે, અને તે ફર્જ બળવવા માટે હું તમને બેઠ નામવરની જનાખમાં હાજર છું.”

“ચાલો ત્યારે, હું તૈયાર છું.” અર્લ બોલ્યો, અને મેરીયનને કાંઈ યાદ આવી જત્રાથી તે બોલી પડી “મ્હારા નામવર, એક વાક્ય વધારે, જે વાત તમને અને નામવર રાણી વચ્ચે થનાર હોય તેનો એક શબ્દખી બાહાર નહીં જાય.”

“કદી નહીં, કદી નહીં.” બસા અર્લે બાર મુકીને કહ્યું.

મેરીયને દરવાઝો હળવેથી ખુલ્યો, અને ડોકાવીને બાહાર જોયું, કોઇ ત્યાં નહીં દેખાવાથી તેણે અર્લને બાહાર આવવાની ધશિરત કીધી. તે ચાલી અને અર્લ એવ બેઝનતાઇન તેની પાછલ પાછલ ચાલ્યો. રાણીના ઓરડા આગળ આવતાંજ મેરીયને દરવાઝો થોક્યો અને રાણીનો અંદરથી આવઝ આવ્યો “આવો.”

અને તે “આવો” બોલતાંજ રાણી ઉઠીને અર્લ એવ બેઝનતાઇનને ધંઝઝત આપીને તેડવા માટે આગલ વધી.—મેરીયન અને અર્લ એવ બેઝનતાઇન અંદર આવી ચુક્યાં હતાં, અને મેરીયન દરવાઝપરનો મુખમલનો પરદો ઉતારીને ત્યાંજ ઉભી રહી. મેરીયનને મોટા સધ્યારો તો એ હતો કે કોઇએ તે વખતે તેમને જોયાં નહીં—કોઇ ત્યાં હતું નહીં—અને સુનસાન એકાંતમાં રાણી અને અર્લ દીક રીતે વાત કરી શકે તેવો મોકો હતો, અને જેમ તે પોતે દીલમાં ચાલતી હતી તેમજ બનવા પામ્યું હતું.

રાણી મારગ્રેટનો મ્હેરો શીકો હતો, પણ તેના આવબાવ મીત્રાચારીબધો હતા. રોલાન્ડ રાણીને જોઇને નમ્રો—રાણી બેચાર કદમ ઓરખી આગલ વધી, અને દુશ્મનાઇ જેવું કાંઇખી રોલાન્ડના મ્હેરાપર નહીં જોવાથી, તે હાથ લંબાવીને બોલી “મ્હારા નામવર, શું આપણે મીત્રો તરીકે મલીએ છીએ?”

“મેશક.” રોલાન્ડે રાણીનો હાથ હાથમાં લીધો અને બોલ્યો “મેં તમારી તર્ફ દુશ્મનાઇ જેવું કદીખી નથી બતાવ્યું.”

રાણી તે સંબંધીને ખુશ થઇ, અને તે એજ માની શકી કે બદમાશ સ્ટીફન કોચરને તેને બનાવી હતી અને અર્લ એવ બેઝનતાઇન દુશ્મન થઇ ગયા હતા એમ જુદું કદીને તેને મલસાવી હતી.

“એક હજાર ઉપકાર, મહારા નામવર,” રાણી બોલી “જે કે મહારી બાસ તમારી તરફ અસબ્ય હતી—મેં તમને આપેલા વચનપર પાણી ફેરવ્યું હતું—મગર હું જોઇને ધણી તમ-જનુઅ છું કે તમોએ તમારી ભક્ષાઈ નથી છોડી—મને દુસ્મન નથી ગણી તો ગણી, પણ મહારા સુખનને માનખી તમે આપ્યું છે, અને તેથી હું ફરીથી કહું છું મહારા નામવર, કે તમારો હજાર ઉપકાર. હું તમારી આભારી છું.”

“તમે તમને પોતાને કષ્ટો નહીં આપો” ઉદાર દીવનો બસો અર્થ એવ બેઝનતાઇન બોલ્યો “તમારા પગ આગસ એક તાજ હતું—અને તમે કાઉન્ટેસ એવ બેઝનતાઇન બનો તે કરતાં તે તાજ તમને વધારે દરજ્જાનું લાગ્યું હોય તે સ્વભાવીકજ છે.”

“આહા! તમે કેટલા બધા ભલા છો!” રાણી ખરા દીવથી બોલી “અને, હવે, આપણી વાતપર ઉતરતાં હું કહું છું નામવર, કે એક ચોકકસ દીવસે આપણે એક ખીજને વીડી અર-સપરસ આપી હતી—”

“હા, અને મહારી પાસેની તમારી વીડી ચોરી લેવામાં આવી હતી—મને બાસ રોકના કોલ્લામાં કબજ કરતી વખતે તે વીડી મહારી પાસેથી લુટી લેવામાં આવી હતી.”

“આહ! તો શું તેવી રીતે લુટીને પેલા બદમાશ કાયરેને મને તે વીડી પાછી આપી હતી?” રાણી અભયખીથી બોલી પડી.

“તેમજ હશે.” અર્થ એવ બેઝનતાઇને કહ્યું “મગર, રાણી નામવર, તમે તો મહારી વીડી મને પછી આપીજ નહીં.—”

“પાક ખુદાના અતી પરીચ નામથી કહું છું કે મેં તે વીડી તમને આપવા માટે મહારા હાથના લખેલા એક કાગઝ સાથે કાયરેને આપી હતી.”

“હા, મગર મને તે કાગઝ અને તે વીડી મધ્યાંજ નથી!” રોહાન્દ અભયખીથી બોલ્યો.

“હું તે જાણું છું.” રાણી દીવગીર થઇને બોલી “અને હમણાં થોડાજ દીવસ થયાં મેં તે વાન વીશે જાણ્યું છે. હું તો હમણાં સુધી એમજ સ્હમજતી હતી કે તે કાગઝ અને વીડી તમને આપવામાં આવ્યાં હશે, પણ બદમાશ કાયરેને તે પોતે રાખી લીધાં હતાં તેવું મેં હમણાંજ જાણ્યું છે.”

યુસ્સાને એક કરુડો આવાજ રોહાન્દના મોંઢામાંથી બહાર પડ્યો “એટલો બધો તે બદમાસ હતો?”

“હા, અને તે કાગઝ અને વીડીને વાસ્તે તેણે મને હમણાં ક્યાવવા માંડી છે, તે પેસાથી તંમ થઇ ગયો છે તો મને દમ બચાવીને મહારી પાસેથી એક ભારી રકમ માંગવા આજ્યો છે.”

“તે જો મહારા હાથમાં આવે તો હું તેની સુડીજ ભણવી નાંખું—તમને સતાવવા માટે હું તેને મહારા પગ તળે છુંદીને તેને આજ્ય કરી નાંખું.”

“મહારી સામે ધમકીતરીકે વાપરવા તેણે તે વીડી અને કાગઝ હજુજ સુધી પોતાની પાસે રાખ્યાં છે.” રાણી બોલી.

“તેને જેલ ચીઝ આપી દેવીજ બેઠશે.” અર્થે કહ્યું, અને પછી તેણે કાંઈ ઠરાવપર આવી જતાં દાંતો વચ્ચે ચુસ્તપથી હેટ દબાવ્યા બાદ આગલ ચલાવ્યું “મને તે કેડે મલી શકે તેમ છે કે?”

“હા, મેં ત્હમને તેજ ખાતીર બોલાવ્યા છે. ત્હમારેથી તે દખી જશે. આજથી નવમે દીવસે બપોરે તે ત્યાં આવવાનો છે.” રાણી બોલી “અર્થે એવ બેઠનતાઇને નામવર, ત્હમે ખારી આગલ આવો અને જુઓ, ચાંદરજી પડે છે તેથી ત્હમે તે જગા બેઠ શકશો.”

ખારી ઉપરનો મુખમલનો પરદો રાણીએ હટાવ્યો, અને સ્વીફ્ટ કાચરને જે જગાપર આવવા કહ્યું હતું તે જગા દુરથી બતાવી. અને, ઉરકવારથ કાસલના મહાલથી થોડે દુરની ઝાડીમાં આવેલી તે જગા રોલાન્ડે જોઇ લીધી.

“ઠીક છે” રોલાન્ડ બોલ્યો “ને ચોકકસ દીવસે બપોરે હું તેને ત્હમો નામવર દેખાડી છે તે જગાપર ઝુરરજ મલીશ અને તેની પાસેથી તે જેલ ચીઝ લેખડી, હીકમત, યા તલવારથી મુકાબલો કરીને મેલવી લઇશ.”

“ત્હમારો ઉપકાર.” રાણી નમીને બોલી “ત્હમે મ્હારી સાથે અગાઉથી બલામજન કાચેલી છે અને હમણાંથી ત્હમે તેવાજ બલા છે.”

અને, તેમ બોલતાં, રાણી મારગારેટ પોતાનો હાથ અર્થે એવ બેઠનતાઇને આપ્યો જે હાથ પકડી લઇને રોલાન્ડ ચુટવે બેસી ગયો. અને તેણે તે હાથને પોતાના હોટા સાથ લગાડ્યો—જણે કે કોઈ પક્ષી માહોમ ઉડી જતું હોય અને તેની પાંખની અડકમાં ઝાડતું એકાદ પાંદડું આવે અને તે પાંખ પેલા પાંદડાને જેટલું થોડું અડકે તેટલુંજ રોલાન્ડના તે હોટાને અને રાણીના તે હાથને અડકવાનું થયું, જે માત્ર એક ઘણો મરતમો અને ઇઝઝત આપવાનીજ અખીરી નીચાની હતી.

તે સલામ અલેક પછી રાણી બોલી “હવે મ્હારા મદદગાર નેક અર્થે એવ બેઠનતાઇન ત્હમે સીધારો, મ્હારી સખી મેરીયન ત્હમને પેલાજ બટકાના ઓરડામાં સાવચેતીથી લઇ જશે, અને તે પછી ત્હમે ત્હમારે મકાન સીધારી શકશો.”

મેરીયને ઓરડાની બહાર ચીમાઇને જોયું.—કોઈ જણાયું નહીં, અને કોઇનાં પગલાં વાગવાનો સાદ દુરથીથી આવતો નહીં માલુમ પડવાથી તેણે અર્થે એવ બેઠનતાઇને પોતાની સાથમાં બહાર નીકલવાની નીચાની કાઢી. અર્થે એવ બેઠનતાઇને તેની આગલ જતાં તેના કાનમાં કહ્યું “મ્હારી ઝીંદગીને ગોપા બચાવનાર તું શીરિસતા, હું ત્હારી આગલ બીજા દર દીવસ દરમિયાન ફરી એકવાર આવીશ જે વખતે હું ત્હારી મારફતે રાણીને આશા આપનારી ખુશ ખબર કહેવાથી સકીશ, તું બહાર સુધી આવવાની તસ્દી નાંભે, મેં મોમપેસનનો ઓરડો જોઇ લીધો છે, હું પોતે અકેલો ત્યાં જઇશ.” અને પછી રાણી તર્ફ આગલ વધીને રોલાન્ડ મોટેથી બોલ્યો “ત્હમે મેરીયનને કહો કે તસ્દી નહીં લે, હું પોતે અકેલો જઇ શકીશ, બટકા અમપેસનનો ઓરડો મને યાદ છે.”

અને રાણીના કહેવાથી મેરીયન લાંબ રહી, બ્યારે અર્થે એવ બેઠનતાઇન હલવેથી તે ઓરડાની બહાર પડ્યો, અને બીલકુલ આવાજ ક્યાં વગર તે ચાલ્યો. ચાલમાં એક દીવો બળતો રાખવામાં આવ્યો હતો, મરત તે ચાલને નાંકે બ્યારે તે ફર્યા ત્યારે તેણે ત્યાં અંધાર જોયું જેથી અર્થે અજાણથી પામતો આગલ વધ્યો અને તતોસીને ચાલવા લાગ્યો!

તે તેમ તતોસીને આશનો હતો તેટલાં તેણે યક-ગ-યક એક દરવાજો ખુલ્લો સાંભળ્યો. તે દરવાજાની મુખમલ કાંઈએ હટાવી લીધી—એક બુતીનો ઉગ્યો તેના ચહેરાપર પડ્યો અને એક ઔરત હાથમાં બતી લઈને દેખાઈ. અર્થ એવ બેઝનતાઈન ચોંક્યો, તે ઔરત તેજ હતી કે જોનો ધણી તેની (શલાન્દની) ન્હાસમાગને લીધે રીકમંદ બની ચુકર પામ્યો હતો! “કાણુ? અર્થ એવ બેઝનતાઈન?” લેડી ગેલબ્રેથ ધીમેથી મગર અગ્નયખી બતાવીને બોલી “આવી રાત્રીની વખતે? અને ત્હમે? હાંયાં? કાણુને શોધા છે? ત્હમને જે કાંઈને મલબુ હોય તેનું નામ દો, ત્યાં હું ત્હમને લઇ જઇશ.”

તેટલાં, વધી, ત્યાં એક બીજો આકાર જણ્યો? લેડી ગેલબ્રેથ તેને જોઇને બોલી “કાણુ કવેનસી છે કે?” અને તે આકાર તર્ફથી હાનો જવાબ મળ્યો કે લેડી ગેલબ્રેથે અર્થ એવ બેઝનતાઈનને હળવેથી કહ્યું “મ્હારા નામવર, ત્હમારા હાંયાં આવ્યાની ખબર આ કાંઈ ત્રાહીતનેખી થઇ છે, માટે કાંઈ ત્રીજું આવે તે અગાઉ ઝટપટ બોલો કે ત્હમે ક્યાં જવાના છો?”

“ત્હને મોમપેસન આગલ જવાનું છે.” અર્થ એવ બેઝનતાઈને રહેજ ગૂંમરાઈ જણાવ વીચાર કરીને બોલી દેવાના હેવટ પર આવી કહ્યું.

“કવેન્સી, જા, એવણુને મોમપેસનના ઓરડામાં લઇ જા—લે આએ બતી લે, કાણુ બાણે હાંયાંની બતી ખુબી કેમ ગઇ!”

અર્થ એવ બેઝનતાઈને લેડી ગેલબ્રેથને દોસ્ત રહમત તેનો ઉપકાર માન્યો, અને તે નાકર કવેનસી સાથે ગયો. મોમપેસનના ઓરડામાં જઇ પુગતાં મોમપેસન ત્યાં હતો નહીં. થોડાવાર શલાન્દે વાટ જોઇ, મોમપેસન તે પછી આવ્યો, અર્થ એવ બેઝનતાઈને પોતાનો નવો કાંધેલો વેષ ફરીથી સજી લીધો. મોમપેસને તેને છુપી રીતે માહાલમાંથી બહાર કાઢ્યો, શલાન્દે તે બટકાના હાથમાં ધનામ તરીકે થોડા સીકકા મુક્યા, અને તે પછી અર્થ એવ બેઝનતાઈન ઉરકવારથ કાસલ છોડી ગયો.

અઝીઝ વાંચનાર, રાણીને ન્હાં જઇ વસેલાં પેલાં બે મારે આસ્તી-પેલી લેડી ગેલબ્રેથ અને બટકો મોમપેસન-બધી વીગત રાજા દેવીડ અને કાઉન્ટેસ એવ મોરતનને પ્હોંચાડવાને શક્તીવાન થયાં. અને, લેડી ગેલબ્રેથે વધુમાં રાજપર એમ લખ્યું કે બ્યારે અર્થ એવ બેઝનતાઈન છુપા લેખાસમાં મહાલમાં રાણીને મલવા માટે આવ્યો હતો ત્યારે તેણે સાવચેતી ધરીને શલાન્દ અને રાણી વચ્ચેની વાત ધણી સંભાલથી દરવાજા પાછલ છુપાઈને સાંભલી લીધી અને અર્થ એવ બેઝનતાઈન બ્યારે અકેલો બહાર પડ્યો ત્યારે તેણે ચાલમાંની બતી પોતે ખુબી દબને અર્થને ઘેર્યો અને એક સાક્ષીનેખી ત્યાં મૈનુદ રાખ્યો! અને, તેથી, બેડે રાજા અને કાઉન્ટેસે બાણુ કે રાણી અને અર્થ એવ બેઝનતાઈન એક નીરદોશ મુલાકાતથી બાધ-બહેન તરીકે મળ્યાં હતાં—તેમની વાત ચાલી હતી ત્યારે મેરીમન ત્યાં હાઝર હતી—અને સ્ટીફન કોચરેનના સંબંધી તે વાત હતી, છતાં રાજા દેવીડે પોતાના લગન અગાઉ અર્થ એવ બેઝનતાઈન સાથે રાણીએ પીટી અલ્લખલ કાંઈ હતી તે માટે, અને ઉરકવારથ કાસલમાં પુરી મતલબથીજ રાણી અને શલાન્દ મળ્યાં હતાં તે શીતરતથી પોતાના રસ્તા વચ્ચેનો કાંટો સફા કરવા માંડ્યો!

મકરાણુ પૃથ મું.

સ્ટીફન કોચરેનનો ફેજ.

દીવસો પસાર થઇ ગયા, અને હવે તે દીવસ આવ્યો કે જે દીવસે સ્ટીફન કોચરેન રાણી મારગારેટને એક મોટી રકમના બદલામાં પેલી વીટી અને કાગઝ આપીને સ્કોટલેન્ડથી જતા રહેવાનો હતો. તેણે પંદર દીવસપર જે લેખાસ પહેર્યો હતો તેજ છુપા વેષમાં તે છુપાઇ બરાબને હમણાં નકકી કાઢેલી જગાપર આવી ઉભો. તેણે સંભાલથી આંખુઆંખુમાં જોયું, પણ ત્યાં એકબી આદમી જણાયું નહીં.

“અને મલવા માટે કાણુ આવનાર હશે?” સ્ટીફન કોચરેન મનમાં બડબડ્યો. “શું રાણી પોતે આવવાની હશે? કે તેને બદલે કોઇ બીજું આવશે? હમણાં સુધી કોઇ જણાયું નથી. શું તે અંને હંકાવશે, કે મ્હારી સાથે તે કદાચ દગોબી રમશે? કાણુ જાણે કદાચ અંને કલ્યાણપદ આસામીઓ ઘેરીબી લે, અને મ્હારે તાબેની તે વીટી અને કાગઝ એક સીકરની મ્હને આપ્યા વગર મ્હારા હાથમાંથી ઝુટવીને લઇબી જાય! કાંઇ કહેવાય નહીં!”

બદમાશ કોચરેને તેવા વીચારો કાઢ્યા, અને તેને પરીણામે તે આંખુઆંખુમાં જોઇને એક ગીચ ઝાડીમાં બરાયો, ત્યાં તેણે પોતાના ખંજરથી જગા ખોડી અને ખોડેલા ખાડામાં તેણે તે કાગઝ અને વીટી છુપાવ્યાં અને તેને બંધ કરી નીશાની ધ્યાનમાં રાખી તે પાછો બહાર નીકળ્યો અને રાણી પોતે કે રાણી તરફથી કોઇ આવે છે કે નહીં તે આંખુઆંખુમાં પાછો જોવા લાગ્યો.

પેલી ઝાડીમાંથી બહાર નીકળીને તે થોડુંક ચાલ્યો હશે તેટલાં સામેની બીજી ઝાડીઓમાં તેણે ખડખડાટ થતો સાંભળ્યો—અને તેને તે ખડખડાટ માટે જાણે વીચાર કરવાનોબી વખત નહીં મળ્યો, કેમજે તેની તરફ છ હત્યારમંથ સીપાહો દોડી આવ્યા, અને તેને બોલ બોલતાં ગીરફતાર કરી દીધા! સ્ટીફન કોચરેને તે સીપાહોને રાજ દેવીડની ફુલજના માણસો તરીકે ઓળખી કાઢ્યા, અને તેથી તેની હોશ ફરામોશ થઇ ગઇ! કોચરેનને પકડીને થોડેક છેટે તે લોકો લઇ ગયા, જ્યાં ઉંચા દરખ્તોની છાંયામાં રાજ દેવીડ પોતે બેઠેલો હતો!

“અને માફ કરો, રાજ નામવર.” સ્ટીફન કોચરેન રાજને જોતાંજ ગુરંગે પડી જઇને કાલવાલા કરવા લાગ્યો. “મ્હારી સામે જે કાંઈ કારણે ત્હમે ગુસ્સે થયા હોય તો અંને માફ કરો.”

“એની ઝડતી લેઓ.” રાજ ગુસ્સાથી બોલ્યો. “એની પાસેથી એક ચોક્કસ કાગઝ અને એક વીટી એ બે ચીઝ મલવી જોઇએ, માટે એની ઝડતી લેઓ.”

“એમ છે કે?” સ્ટીફન કોચરેન પોતાના મનમાંજ બોલ્યો. “તે કાગઝ અને વીટી માટે અંને રાજએ પકડ્યો છે. તો ઠીક છે, કેમજે જે કામત હું રાણી પાસે લેનાર હતો તે હવે રાજ પાસેથી લઇને હું તે આપીશ.” અને તેટલું મનમાં બોલી તેણે મોટેથી પેલા સીપાહોને કહ્યું. “માહાદુરો, ત્હમે ઘણીજ ખુશીથી મ્હારી ઝડતી લેઓ, પણ ત્હમને કાંઇબી મલશેજ નહીં.”

“કચરેન, ત્હારું જુઠાણ હવે કામ લાગશે નહીં.” રાજ દમામથી બોલ્યો. “હું જે કરું તે માટે મને પાકડી ખમર મલી છે. હજુજીવી તું મહારી તરફ ચર્ચ શકે તેમ છે. કચરેન ત્હલી પાસેની તે ચીઝ આપી દે, ત્હલી તો ત્હારી ઝડતી લેવી પડશે.”

“એને જે તે નહીં મલે તો શું થાય, નામવર?” સ્ત્રીફન કાચરેન હવે નફરત થઇને રાજ દેવીડને સવાલ કરતા પડ્યો.

“તો તો પછી ત્હારા ગલામાં દોરડું નાંખીને હોવાના એક ઝાડ સાથે બાંધીને તુને મારી નાંખીશું.” રાજએ ઠડપણે કહ્યું.

“મહારી પાસે તે ચીઝો નથી, નામવર.” કાચરેન બોલ્યો, અને તે કાંધથી વધારે બોલે તે અગાઉ રાજએ બરાડ પાડી. “એની ઝડતી લેઓ.”

તુર્નજ કાચરેનની ઝડતી લેવામાં આવી, તેના કપડાં લગભગ ફાડી નાખવામાં આવ્યાં, મગર તે વીટી અને પેલું કામઝ મલી શક્યાં નહીં.

“બદમાશ, મને કહે” નાસીપાસ થયલા રાજએ ગુસ્સાથી પુકાર માર્યો. “કે તેં તે ચીઝોનું શું કીધું?—સંભાલજે, યાદ રાખજે, કે મને હવે તું વધારે વાર ઠગી શકશે નહીં.”

“ત્હમો નામવર, જે મને પાછો ત્હમારી પોતાની પનાહમાં લેઓ તો હું ત્હમારા કામો કરી શકું તેમ છે.” કાચરેન કહ્યું.

“અને હવે બ્યારે તું બાઝી બદલાઇ ગયલી જોય છે ત્યારે મહારી તરફમાં ઉતરવા માંગે છે કેમ?” રાજએ ચેષ્ટાં કીધાં, અને પછી ગુસ્સાથી બોલ્યો. “પહેલાં પેલી વીટી અને કામઝ આપી દે, પછી હું ત્હારી ચર્ત ઉપર વીચાર ચલાવીશ.”

“ત્હમો ત્હમારો બોલ પાલશે તેની સામેતી શું?” કાચરેન બઝીદ થઇને બોલ્યો.

“મહારા બોલતીથી તુને સામેતી જોઇએ છો” રાજ દેવીડ છેડાયો, અને તેણે પોતાના એક સીપાહને હુકમ કીધો “હયુબર્થ ચાલુક ચાલુક એને ફટકાવ.”

“મને માફ કરો.” કાચરેન ગમરાઇ અકલાઇને બોલી પડ્યો. “હું ત્હમારી દયા માંગુ છું.”

“એજ રસ્તો ત્હારે માટે ઠીક છે.” રાજ દેવીડ બોલ્યો, “અને હવે ચાલુક પડે તે અગાઉ મને કહે કે વીટી અને કામઝ ક્યાં છે?”

“પેલી સામેતી ઝાડીમાં છે. જ્યાં તે બેઠ ચીઝ મેં સંતાડી છે.” કાલાવાલા કરતી હને કાચરેને કહ્યું.

“ચાલ ત્યાં, અને બતાવ” રાજ દેવીડે હુકમ કીધો. “મગર, ફરીથી કહું છું કે યાદ રાખજે કે હવે મહારી સાથે સ્હેજળી દગો ચાલશે નહીં, નહીં તો હું સોગંદ ખાઇને કહું છું કે તુને જાનથી બેળન કરીશ.”

સ્ત્રીફન કાચરેન કબુલ થયો, અને તેઓ બધા તે જ્યાં સહ ગયો ત્યાં ગયા. કેટલુંક ચાલ્યા પછી સ્ત્રીફન કાચરેન પોતે જ્યાં નીચાની કીધી હતી ત્યાં જઇ ચેલ્યો, બધાએ ઉભા રહી ગયા, અને કાચરેને એક જગ્યા બતાવીને કહ્યું. “હોવાં સ્ત્રીફ બોલ્યો, હોવાંથી ત્હમને જોઇતી બન્ને ચીઝો મલશે.”

ખોડતા જ્યારે કાંઈજ નહીં મળ્યું, ત્યારે તેણે પોતે જોવાની રજા માંગી, અને તેના શીકા પડી જશે એહેરો ત્યારે વધારે. ઉતરી ગયો જ્યારે તેણે પોતેથી પેલી વીડી અને કાગઝ તે જગા પર નહીં જ્યાં તે બદમાશ જ્યારે તે શેઠશીઝ પોતેથી નહીં જોઈ ત્યારે તે ધરજો અને તેના એહેરો એકદમ સીધા થઈ ગયો.—રાજા દેવીડ તો પોતાને બનાવેલા સહમજને એટલો બધો તો ગુસ્સામાં આવી ગયો કે તેની હોશથી કાણુમાં રહી સકી નહીં. તે પોતે વીચારવા લાગ્યો કે હું રાજા જેવો રાજા, અને અને આ કમીનો યુવાન કમીને આદરે લાંબે છેડે સુધી ચલાવી લાવીને બનાવે.” તે ગરમ આગ બની જઈને દીવાના માણસની અદાએ ગરાડ પાડી પડ્યો. “હયુઅર્થ આ બદમાશ દગાખાઝને ગરદન મારો.”

અને તેજ વખતે હયુઅર્થની શમશીર સ્ટીફન કોચરેનની ગરદન પર ઉતરી મઠ, અને તે લોભી બદમાશ મુઝો. તેની લાશને ત્યાંજ દારી દેવામાં આવી.

પ્રકરણ ૫૮ મું.

રોલાન્ડ પાછો ફરેમાં!

રાણી મારગારેટને વચન આપ્યા મુજબ રોલાન્ડ અર્લ એવ બેઝનતાઈન તે ચોક્કસ દિવસે બપોરે ત્યાં છુપા લેખાસમાં આવી પહોંચ્યો કે જ્યાંથી તે સ્ટીફન કોચરેનને પકડીને તેની પાસેથી વીડી અને કાગઝ મેજીવી લેવાનો ઇરાદો કરતો હતો. રાણીએ દેખાડેલી જગાપર તે પહોંચ્યો ત્યારે તેણે ત્યાં કોઈને જોયો નહીં! તેણે ઉભા રહી જઈને આગુઆગુ બધે નજર દોડાવી તો કોઈ હતું નહીં, જેથી તે વીચારમાં પડી ગયો! અને તેના ધ્યાનમાં આખીર એ આવ્યું કે ઝાડની ધટામાં છુપાઈ બેસીને કોચરેનને આવતો જોવો. તેથી તે છુપાયો, અને તેને તેમ છુપાતા અર્ધી કલાકથી નહીં થયો હશે કે સ્ટીફન કોચરેન ત્યાં આવી લાગ્યો. તેણે આગુઆગુ જોયું, અને આપણે આગળ પ્રકરણમાં તેની બાબતમાં વાંચી ગયા છીએ જ્હાલા વાંચનાર કે તેણે અનેક ખપાલો દોડાવીને પોતાના ખંજરથી ખાડો બનાવી તેમાં તેણે પેલી વીડી અને કાગઝ છુપાવ્યાં. આ તેનું કામ ફક્ત એકજ માણસજાતે જોયું, અને તે રોલાન્ડ પોતે હતો!—પછી, વશી, આપણે જોઈ આવ્યા છીએ કે સ્ટીફન કોચરેનને રાજાના માણસોએ આવીને પકડ્યો.

તે પછી જ્યારે સ્ટીફન કોચરેનને રાજા દેવીડ અને તેના સીપાહો તે જગાપરથી લઇ ગયા ત્યારે રોલાન્ડ મોટા અદેશમાં પડી ગયો! “અરે, રાજાને આ બાબતની કેમ ખબર પડી હશે?” તે મનમાં બડબડ્યો. “હું ઉરકવારથ કાસલના મહાલમાં કોઈ જાસુસખી હતો કે જેણે આ ખબર રાજાને આપી હોય અને તેથી રાજા હાંધ્યાં આવ્યો હોય! શું પેલી લેડી ગેલબ્રેથે કે તેના નહિકર કવેન્સીએ આ માણુ બગાડ્યો હશે!” અને તેમ બડબડીને સોંચ કરીને તેને એક ઝડપ વાપરવાની ટક જોઈ લીધી. રાજા દેવીડના સીપાહો બધા સ્ટીફન કોચરેનને ચોડે દૂર કરવામાં આવેલી રાજાની ખેઠક તરફ લઇ ગયા હતા. જ્યારે મયદાન ખાલી હતું

અને તે વખતે પેલી વીડી અને કાગજ લખ લેવાનો અચ્છો મોકલો હતો. તેથી, છુપાવેલા રાલાન્દ બાહાર નીકળી પડ્યો, અને તેણે પેલી જગા ખોદી પેલી વીડી અને કાગજ લખ લીધા અને પાછો છુપાઈ ગયો. તે પછી રાજા અને તેના સીપાહો સ્ટીફન કોચરેનને પકડીને ત્યાં પાછા લાવ્યા અને કોચરેને બતાવેલી જગાથી બ્યારે પેલી વીડી અને કાગજ નહીં મળ્યા ત્યારે રાજાએ સ્ટીફન કોચરેનને કસ કરાવ્યો.

તે પછી, રાજાએ પોતાના તમામ સીપાહોને બોલાવીને તેમને આજુબાજુની ઝડીઓમાં તપાસ કરવા માટે મોકલ્યા, અને તેમની તપાસમાં રાલાન્દ ગીરફતાર થઈ ગયો! રાજાએ શક ઉપરથી તેની ઝડતી લેવાડી—અને પેલી બેઠ યીઝો મલી ગઈ!—જેમ સ્ટીફન કોચરેનનું કાગજ અને વીડી છુપાવવાનું કામ મોડા આવવાને સળંગે રાજા કે રાજાના કાંઈપણ સીપાહના જોવામાં આવ્યું ન હતું, તેમજ રાલાન્દ ક્યાં છુપાયો હતો તે કોઈ જાણતું નહીં હતું. મગર, રાલાન્દ ત્યાં આવનાર હતો તે વાતની રાજાને પેલી જાસુસ ઔરત લેડી ગેલબ્રેથે ખબર તો આપીજ હતી, જે જાસુસે રાલાન્દ અને રાણીની વાત દરવાજા પાછલ છુપાઈને સાંભલી લીધી હતી! અરે, રાણી મારગારેટ! અગર તે વખતે તે જાણુને કે દીવાર અને દરવાજાનેથી કાન હોય છે તો તે દરવાજાથી ધણે દુર થઈ હતે અને ધણી હલવેથી તે બોલી હતો! મગર, બનવાનું હોય તે તો થવાનુંજ!

રાલાન્દને ગીરફતાર કરીને ઉરકવારથ કાસલમાંનાજ છુટા ભાગના એક ઔરડામાં કબ્દ કરવામાં આવ્યો! બીચારો રાલાન્દ, તે મારગારેટને સળંગે આ એક વધુ સંકળમાં હમણાં ગીરફતાર થયો હતો!

હવે મહારા અઝીઝ વાંચનારને એક ચીઝ કહેવાની હું છોડી જવા માંગતો નથી: રાણી મારગારેટ આ બનાવ મહાલની બારીએથી જોવા માંગતે તો થોડો ધણો જોઈપણી શકતે, મગર રાલાન્દ અને સ્ટીફન કોચરેન વચ્ચે કાંઈ ઝપાઝપી થાય અને તે વખતે સ્ટીફન કોચરેનની કદાચ રાણી ઉપર દુરથી નજર પડી જાય અને કામ બીગડે કે તેના તર્ફ તે શક લઈ જાય તે માટે તે જોતી હતી નહીં, અને તેમ કરીને તે અલગી રહેવા ઇતેઝાર હતી.

પેલી રાજા દેવીડ ક્યાં ઓછો હતો? તેણે એવો બંદોબસ્ત લેડી ગેલબ્રેથ સાથે પોતાના માણસ પાસે કહેવાડાવીને કીધો હતો કે તે બપોરે રાણી મારગારેટનું ધ્યાન કાંઈપણી રીતે રોકેલું રાખવું અને તેને મહાલની બારીએથી જોવાની ટક નહીં આપવી. મગર, લેડી ગેલબ્રેથને વધુ તસ્દીજ લેવી નહીં પડી—સણી પોતે જોતી હતી નહીં, અને તે મેરીયન અને એક બીજી દાસીને લઈ જઈને ચીતાર પાડવા માટે આસ રાખવામાં આવેલા કમરામાં બેસીને એક નકશ બનાવવાપર ધ્યાન આપતી હતી.

રાલાન્દ અહીં ઓવ બેઝનતાઇનને કબ્દ કરીને રાજા દેવીડ મહાલમાં રાણીને શોધતો ચુસ્તામાંજ હાખલ થયો!

પ્રકરણ પંદ મું.

રાણી મારગારેટ ગીરફતાર!

રાજા દેવીડ મહાલમાં આવી લાગ્યો છે એવી ખબર જ્યારે રાણી મારગારેટને થઈ ત્યારે તે ગભરાઈને ફગલાઈ ગઈ, તેને ચક્રર આવી ગયાં, અને તે ક્યાં હતી અને શું કરતી હતી તેનીથી તેને ખબર રહી નહીં!

“આ વખતે તમારી સેવા કરવા મ્હારે શું કરવું જોઈએ?” મેરીયને રાણીને ટેકા આપીને બેસાડતાં પોતેથી ગભરાઈને પુછ્યું “ઓલો, ઓલો, તમારે માટે હું મ્હારા જનની કુરબાન કરવા તૈયાર છું.”

“ઓહ!” મારગારેટ બહાર પગલાં વાગતાં સાંભળીને એક ધીમી ચીખ પાડી બોલી “રાજા આવે છે! ત્યારે આંસુ નુછી નાંખ મ્હારી બહાલી, અને શાંતીનો દેખાવ રાખ! આપણે જાણતા નથી કે તે કેવા સ્વભાવમાં આવે છે! તેને વાત જાણી છે તેથી ગુસ્સાથી તે આવે છે, કે એકાએક તે આપણી મુલાકાતે આવ્યો છે! શાંત થા.”

તેજ વખતે દરવાજો ખુલી ગયો અને રાજા દેવીડ લેડી ગેલબ્રેથ અને લોર્ડ ચેમ્બરલેન સાથે દાખલ થયો. રાજાની તરફ નજર નાંખતાંજ રાણી સ્થંભિત ગઈ કે તે ગુસ્સામાં હતો મગર તેણે ગભરાતનો દેખાવ દુર કરતાં આગળ દોડીને કહ્યું “આવો, મ્હારા બહાલા ધણી, તમને મહીનાઓની ગયરહાજરી પછી મ્હારી પાસે આવ્યા તો બહે—”

“દુર થા.” રાજાએ એક આંચકો મારીને રાણીને બાજુએ હટાવતા પુનઃ પાડી “ટોંગ ધટુરા અને પેત્રા કરવાનો વખત હવે ગયો છે—ત્યારે છુપું મદકરતુક પકડાઈ આવ્યું છે.”

દમામથી રાણીએ પાછો ગડગડાટ કીધો “આ તે કેવા કક્ષુ શખ્તો છે! મ્હારી સાથે એવી સુલુક? આવા નાલાયક અલફાજો મ્હને કહી સંભલાવો છો! મેં મ્હારી આખી ઝીંદગીમાં એવું એકથી કામ મ્હારા ધણીથી છુપું કે દુન્યાથી છુપું કદીથી કીધું નથી.”

“શું?” રાજા પોતાની છતપર ફુલાઈ તો ગયો હતો મગર તેણે ગુસ્સાની ગર્જનાથીજ પુછ્યું “શું? આતું સુફેદ જુઠું? તું શું જુલી ગઈ છે કે મ્હને પરણ્યાની અગાઉ તું એક બીજા સાથે અદરાયલી હતી? ના કહેની કે રાજા દેવીડ સાથે પરણ્યા અગાઉ તું અર્ધ જોવ બેઝનતાઇન સાથે નહીં અદરાયલી? બોલ, બોલ, જાન કેમ સીવાઈ ગઈ?”

તુફાનનો એક સીતમ આપનાર ફટકો મારગારેટને પડ્યો, મગર તે શાંત અદાથી બોલી “નામવર, તમે યાદ કરશો તો તમને યાદ આવશેજ કે અર્ધ જોવ કેથનેસને માટે મદદ લેવા સારું હતું ત્યારે તમારા મહાલમાં આવી અને તમે મ્હને તમારી મ્હોરદાર કરવા માંગી ત્યારે મેં તમને અર્ધ જોવ બેઝનતાઇનના મ્હારા પ્યારને માટે મેં જે હતું તે ખર્ચ કહ્યું હતું.”

“જે હતું તે ખર્ચ કહ્યું હતું!” રાજાએ એમાં કીધાં “વીડીની અદલાખદલી થયલી હતી અને તમે એક અદરાયલાં હતાં તે વાત તો તે મ્હને નહીં કહી! શું તું એ જાણતી નથી કે અદરાયલી તું અર્ધ મ્હોરદાર તો થઈથી ચુકી હતી? બોલ, અજો બદમાશ ઝીરત, બોલ.”

“ના બોલો, મહેને આવા સખ્ત રાજા ના બોલવાવો.” રાણી હવે નરમ થઇને મલમલા સાદે બોલી “તમે અગર જે મહાર કાગઝ વાંચ્યું હતો, તે કાગઝ કે જે વીડીને પાછી વાલની વખતે મેં અહીં આવ બેઝનતાઈનપર લખ્યું હતું તે વાંચ્યું હતો, તો તમને કદીથી એવા કઠોર વચન નહીં કહી સંભલાવતો.”

“મેં વાંચ્યું છે, તે કાગઝ મેં વાંચ્યું છે, જેમાં સીફ એટલુંજ તેં લખ્યું છે કે તેં અહીં આવ બેઝનતાઈન સાથે અદરાવામાં ભુલ કીધી હતી અને તેથી તેણે હવે હાથ ઉઠાવી લેવો.” રાજા બોલ્યો “મારથીટ, તું જાણે છે કે તે લખીને તેં શું કીધું છે? તેં તે અહીંને બનાવ્યો છે, અને તેં મહેનેથી બનાવ્યો છે! જે તારો તે કાગઝ, આ રહ્યો.” અને રાજાએ તે રાણીને બતાવ્યો.

“તમે એ કાગઝથી જાણી શકશો——” રાણી બોલવા મઠ, મગર રાજાએ મડગડાટ કરીને તેને બંધ પાડી દીધી.

“બમ્બમ્બમ્સ! બંધ કર તારી જાનના ખામુશ બાસ. હું તે કાગઝથી એજ જાણી શક્યો છું કે તેં તાજના લોભને ખાતીર એક અદરાયલા ખાવીદ તર્ફ નીચમાં નીચ વરતણક ચલાવી તેને અધુરેથી ફસાવ્યો હતો, અને તેજ તારી દગાખાઝ ચત્રણ તારા કીસમનની આડે આવી છે.”

“અફસોસ કે તે ખરુંજ છે” રાણી ઢગ દબને કુરસીમાં પછડાઇ પડી.

“અફસોસ? અગર જે અફસોસ તું ખરા દીલથી કરતો તો હું તુને તે માટે માફથી કરતો.” રાજા દેવીડ બોલ્યો “મગર, હમણાં તેં શું કીધું છે? તેજ તારા આગલા આશકને હોંયા સુધી બોલાવ્યો છે, અને મહારી ધણીઆણી હોવા છતાં તેં તેની સાથે ખ્યાર કીધો છે.”

“ઓ—નહીં, નહીં.” રાણી ઉઠી ઉભી થઇને એક ચીખ મારીને બોલી “ખોટી વાત છે. તદ્દન જુઠ્ઠી વાત છે.”

અને હવે મેરીયન દોડી આવીને રાજા દેવીડના પગે પાસે પડીને બોલી “રાજા નામ-વર, રાણી ખીલકુલ મૈનુન્દા છે. જે ખરી ગુન્હાગાર કોઇથી હોય તો તે હું છું. અહીં આવ બેઝનતાઈન તો હોંયા મહેને મલવાને માટે આવ્યો હતો.”

“ઠીક વાત છે, ઠીક વાત છે.” રાજા ડોકું હલાવી હલાવીને એટાં કરતો બોલ્યો “રાણીનો ગુન્હો પોતાના સરપર વહેારી લેવાની આ ઠીક વાત છે.”

“બેડી!” લેડી ગેલગેથ મેરીયનની આગલ વધીને તેને ઉઠાડતાં બોલી “તું રાજા નામ-વરની પાસે નાહક તારા નામને શા માટે ડાખ લગાડે છે?”

“નહીં—એના નામને ડાખ લાગતોજ નથી.” રાજા બોલ્યો “જાઓ, લેડી ગેલગેથ એ ત્હમારી બેડીને ત્હમારા ઓરડામાં લઇ જાઓ.” અને રાજાએ ફરી જઇને છતારો કરતાં કહ્યું “એની સંભાલ રાખો.” મતલબ કે લેડી ગેલગેથ પોતાની બેડી મેરીયનને તે બહાર ફેંકે ચાલી જઇ લાણુ નહીં બગાડે માટે નક્કરકંઈ રાખવી!

“ચાલ, બેડી ચાલ,” લેડી ગેલગેથ રાજાની મતલબ પામી જઇને મેરીયનને બેસતાં જાણે માયા અને દયાથી બોલી!

“નહી, નહીં!” મેરીયને યુમ પાડી “હું મ્હારી વ્હાલી રાણીથી કદીખી છુટી પડીય નહીં.”

“એમ છે?” રાજાએ થથરાવી નાંખનારો પુકાર કીધો “તું શું મ્હને નાદરમાન થાય છે? હું રાજા જેવો રાજા, અને મ્હારા હુકમને નાદરમાન એક લાડકી?”

રાણીએ ગુસ્સામાં દાંત તળે હોટને દબાવ્યો, અને તે કાંઈ બોલવા ગઈ. મગર, તેને તુતજ ખીએ ખ્યાલ આવ્યો અને તે નર્મ પડી જઈને મેરીયનના માથા ઉપર હાથ ફેરવીને બોલી “હાલ તું તો વ્હાલી મેરીયન, તું જા. ત્હારા રાજા અને ત્હારી માદરના બોલવાને માન આપ, અને જા.”

મેરીયન ગઈ, અને તેની મા તેની સાથમાં રવાના થઈ.

અને દરવાજો તેમની પાછલ બંધ થતાંજ રાજાએ રાણી તરફ જોઈને પુકાર્યું “અને, હવે, તું એક કૈદી છે.”

“કૈદી?” રાણીએ ગભરાઈને યુમ પાડી.

“હા-તું એક કૈદી છે.” રાજાએ કહ્યું “આપણી વચ્ચેના મુકદમાનો ઇન્સાફ થાય તે અગાઉ મ્હારા હુકમથી તું મ્હારી કૈદી છે,” અને ત્યાં ઉભેલા લોર્ડ એમ્બરસેનની તરફ ફરીને રાજા બોલ્યો “મ્હારા નામવર, મ્હારો હુકમ છે કે આ ઔરતને આ ઔરડામાં કૈદ રાખો અને દરવાજો બંધ રાખી બાહારથી સંત્રીઓને પોહરો ભરવા રાખો.”

તેમ બોલીને તે ગયો, અને તેની પાછલ દરવાજો બંધ થતાંજ રાણી ઝમીનપર અફસાઈ પડતાં બોલી “અફસોસ, આટલી બધી જાનજળ અને ગમ ખમ્યા પછીખી એ તાજ શું ત્યારે તકલીલીજ નીવડવાનું છે!”

પ્રકરણ ૬૦ મું.

એમપેસનનો અંત.

તેજ દીવસની સહાંજનો વખત હતો, બ્યારે એક માણસ છુપાતો ભરાતો ઉરકવારથ કાસ-લથી નીકળીમી થોડે દુરની એક ઝાડવાલી ટેકરી તરફ જાય છે, તે તે ટેકડીપર જઈને ત્યાંની એક ઝુંપડીમાં બેઠેલા સપ્સને મળે છે.

“કેમ? તું આવ્યો? કાંઈ ખબર લાવ્યો?” પેલી ઝુંપડીની અંદરનો માણસ ઉઠીને પુછવા પડ્યો.

“આજે તો મ્હને બહુજ ખરાબ ખબર મલી છે, સર કોનરાદ.” પેલા આવનારે કહ્યું “ત્હને મ્હને મહાલની અંદરની બાબતપર ધ્યાન આપવા માટે આજે સ્થવારે કહ્યા પછી મ્હને એ ખબર નહીં હતી કે એજ સહાંજના મ્હને ત્હમને એક ચોંકાવનારી ખબર આપવી પડશે!”

“મેં મહારી તપાસમાં મઠ કાલેજ જવું કે ઉરકવારથ કાસલની ખર કાંઈ નવું જુનું થવાનું છે, અને તું મહારા પોતાના મતનો હોવાથી મેં ઘણી સંભાલથી તુને તે કામ સોંપ્યું. આજે સ્વહારથી હું એક બીજા બેઠની તપાસ માટે બાહાર ગયો હતો, અને હમણાંજ આવ્યો.——”

“તહમે હમણાં આવ્યા તોજ ખોડું થયું છે, સર કોનરાદ, નહીં તો તહમે રાણીના મહાલમાંની વીગતનો સંસારો જણતે અને કદાચ તહમે પોતેથી કાંઈ નવું જુનું કરતે.” પેલાએ કહ્યું “મગર, જે બનવાનું હોય તે થવાનુંજ.——”

“પણ તહારી ચોકાવનારી ખબર શું છે વાર?” સર કોનરાદે પુછ્યું.

“મોડ નામની છોકરી જે રાણીની એક વીશવાસ દાસી છે તે બીમાર છતાં બીચારી હાંફલી હાંફલી હાંધાથી ત્યાં દોડતી હતી અને મેં તેને જોય તેનેથી ખબર મેલવી તો મહાલમાં અન્નયમ ઉઠેલપાઠેલ ચુપચાપ રીતે બની ગયલી.” પેલાએ સર કોનરાદ આગલ ખુલાસો કરીયો. “રાજ દેવીડે ઉરકવારથ કાસલમાં આજ બપોરે પછી ત્રણ આસામીને કબ્બ કર્યા છે.”

“તે કાણ કાણ છે? શું અર્થ એવ બેઝનતાઇનબી તેમાં છે કે? બોલ, બોલ, મહેને જે શક જાય છે તે ખૂંદો છે કે વાર?” સર કોનરાદે પુછ્યું.

“બેશક” પેલાએ જવાબ આપ્યો “અર્થ એવ બેઝનતાઇન ઉપરાંત રાણીની વફાદાર સખી મેરીયન, અને રાણી મારગારેટ એ ત્રણ જણાને રાજ્યએ નઝર કબ્બ કરીધાં છે, અને આવતી કાલને કાલેજ રાણીની તપાસ તુર્તજ થાય તે માટે ત્રણ મોટા ધર્મચુરુઓને બોલાવવા સારુ રાજ્યએ મારતે ઘોડે માણસોથી દોડાવી દીધા છે.”

“બહુજ ઉતાવલથી રાજ્યએ કામ લીધું છે, અને હવે વખત મહારા હાથમાં નથી-વાર, તે છતાંબી હું આજે રાત્રે હાંધાથી જવા માંગું છું, તેટલાં હું જે કામ કરું છું તેપર તું ધ્યાન આપજે અને વખત આવે ત્યારેજ તહારી સાચવાલાઓને કહેજે. કાલે રાણીની તપાસ ચાલ્યા પછી જોજે કે રાણીને પોતાને કાંઇથી અલવલ આવે નહીં, જે તેના જનપર સીતમ પડવા જેવું થાય તો તુર્તજ પેલા આંચાઓના મોંઢાને મહાલની તર્ફ રાખી રાજ દેવીડને તેના મહાલ સાથે ઉડારી મુકજે. સંભાલજે, બહુજ સંભાલીને કામ લેજે. જે રાણીનો જીવ જવાનો વખત આવે તોજ મહારો હુકમ અમલમાં મુકજે, નહીંતો નાહક તું, હું, અને તહારી સાચના સાથીઓ આપણા નામવર પ્રીન્સ ડ સાલઝાનું કામ કરવા જતાં તેવણના ચુરસાના ભોગ નહીં થઇ પડયે.”

“મહેને તહમે કહ્યું છે એટલે ખસ છે, હું ખુબ સાવચેતીથી કામ લઇશ.” પેલાએ કહ્યું, અને વધારું “હવે હું મહાલ તર્ફ જાઉં છું.”

“જો, એક કામ કર.” સર કોનરાદે તેને યોખાવીને કહ્યું “પેલા બટકો મોમચેસન જે મલી થકે તો તેને કોઈ તરફીયથી હાંધાં મહારી પાસે લઇ આવ.”

“તે તો હું તહારી આગલ આવ્યો ત્યારે સામેના પેલા ખેતરમાં ફરતો હતો, હું તેનેથી બરાબ છુપાઇને આવ્યો. એ બટકાને મહારી સાથે સાર છે, અને મહેને એ સારો માણસ લામે છે.”

“એ બહુજ ખરાબ માણસ છે.” સર કોનરાદે કહ્યું “એ એવો ખરાબ છે કે ત્હારી સાથે દોસ્તી છતાંથી તુને જો હીંચાં મ્હારી આગમ જોવા પામે તો ત્હારી ને મ્હારી ગરદન બેઝારી નખાવવા પહેલો દોડે! એ તો સારુ છે કે હીંચાંની આ ઝુંપડી ધણા વખતની જુની અને પડત છે એવી તેને ખબર છે, નહીં તો એ જો જાણતે કે એ દીવસ થયાં હું હીંચાં છું તો મ્હને લટકાવવામાં તે પછાત પડતે નહીં! જા, તું કાઠખી હીકમતથી એ બદમાશ બટકાને આજનો આજ બને તો એકાદ એ કલાકની અંદર મ્હારી પાસે લઇ આવ.”

“તે મ્હાં કામ.” પેલો ખાત્રી આપીને ગયો, અને તે પછીના થોડાજ વખતમાં તે બટકાને લઇને આવ્યો.

“કેમ બટકા બદમાશ, કેમ છે?” સર કોનરાદે તેને જોઇનેજ ગડગડાટ કીધો.

“ત્હમે કાણુ છો સાહેબ?” અગ્યયખીથી ફાટીજ ગયેલો તે બટકો પુછવા પડ્યો.

“હું જે છું તે.” સર કોનરાદે તે બદમાશનો હાથ પકડીને કહ્યું “તું મ્હને જલદીથીજ એલખી શકશે. મગર, યાદ રાખ બદમાશ, તુને જે જે સવાલો પુછું તેના જો સાચ્યા જવાબો તું નહીં આપશે તો ત્હારો જાન ત્હારા તનના પીંજરામાંથી ઉડી જશે.”

આગલ સર કોનરાદ અને પોતાની પાછલ પેલો, મોમપેસનને હીંચાં લાવનાર, શખ્સ હોવાથી બટકા બદમાશે જોયું કે ન્હાસવાનો લાગ હતો નહીં જેથી તે ધુરજતો ધુરજતો બોલ્યો “સાચ્યું બોલીશ, પણ ત્હમે મ્હને પછી જવા દેશો કે નહીં?”

“તું ત્હારા જાનથી બહુ ખીદે છે! અને ખીજના જાનપર તડાપ મારતા ખીધો નહીં, કેમ?” સર કોનરાદે કહ્યું, અને પેલો બટકો ચોંક્યો. “હવે ચોંક અને ધ્રજ, પણ યાદ રાખ કે હું પુછું છું તેના ખરા જવાબો જો નહીં આપશે તો પછી ખચ્ચીતજ તુને ત્હારા જાનથી હાથ નાંચા પડશે.”

“બોલો, હું સાચ્યું જે હશે તે કહી દમશ.” તે બદમાશ તો દમામદાર સર કોનરાદની ગર્જનાથીજ ગભરાયો કે આજે તેનું આત્મીજ બન્યું હતું, તેની બદમાશીનો બદલો તેની આંખોની સામે આવીને ઉભો, અને તે પોતાના જાન માટે ખીહી જઇ હાથ જોડીને બોલ્યો: “ત્હમે શું પુછવા માંગો છો? ઉરકવારય કાસલમાં જે બનાવો આજે બની ગયા તે કહી ઉઠે?”

“ચુપ કર એકદમ.” સર કોનરાદે ડુમ પાડી “હું તુને પુછું તેનાજ જવાબ આપ. બોલ, તે કાઉન્ટેસ આવ મોરતનની નઉકરીમાં રહીને તેના શું શું કામો બગાડ્યા તે મ્હને કહી દે.”

“અમાઉ હું કાઉન્ટેસની નઉકરીમાં હતો, મગર હાલમાં હું રાણી મારગારેટનો વફાદાર નઉકર છું.” બદમાશ બટકાએ અડાવ્યું.

“કંમલ!” સર કોનરાદે પુકાર્યું “પહેલી શુરુઆતજ ત્હારી જુઠ્ઠી છે તો તું શું સાચ્યું બોલવાનો છે? રાણી મારગારેટનો તું વફાદાર નઉકર છે કે લુછડા કાઉન્ટેસ આવ મોરતનની તંકથી રાણીની હીલચાલપર રહેલો તું એક બદમાશ જાસુસ છે?”

મોમપેસન ખચર બની ગયો! અરે, આ વહી કાણુ હતો જે એટલી બધી ઉંડાણથી વાત જાણતો હતો! “ખાપી બદમાશો,” સર કોનરાદે આગલ ચલાવ્યું “ત્હમે એમ રહમજો

છા કે ત્હમારા પાપી પલીદ કામને કાઇ જોતુંજ નથી, પણ ચાહ રાખો. બદમાશો કે ત્હમારા એકકે એક કામની મ્હને બખર પડી છે. બદમાશ, ચાહ છે કે ત્હાં પુની કામ?”

સર્વે ડંખ માર્યો હોય તેમ મોમપેસન ઝમીનથી અલગ થતો ચોંક્યો. અરે, આ કાઇ અળણો આદમી તેને શું કહેતો હતો? શું તેનું પાપ હમણાં એક આદમીના આકારમાં તેની સામે આવતો હતો અને બોલતું હતું? તે ગભરાયો, હવેજ તેણે પેલાની ધમકીને ખરી માની અને તેથી તે ખરે બોલીને જન બચાવવા તકવાર થયો. “હા, હું કહી દઉં છું કે હું પુની છું, મગર તે પુન મેં લુધ્જા કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનના ફરમાવ્યાથી કીધું હતું.”

“હા, કાઉન્ટેસ સ્કોટલેન્ડની રાણી બનવા માંગે છે કેમ? અને તેથી તેણે પોતાના ધણી અલં ઓવ મોરતનનું પુન ત્હારી પાસે કરાવ્યું છે, અને રાજ-રાણી વચ્ચેના છુટા છેડા થયા પછી તે પોતાના સરપર તાજ મુકવા માંગે છે.” સર કોનરાદે ચેષ્ટાં કરતી હોયે કહ્યું “તાજ જોઇએ છે, અને તેથી તેણે પોતાના ધણીનું પુન કરાવ્યું છે, કેમ ખરની?”

“તદ્દન ખર.” હાથ જોડીને ધ્રજતો ધ્રજતો મોમપેસન બોલ્યો “કાઉન્ટેસ ઓવ મોર તને મ્હને તે પુન કરવા કહ્યું, અને મેં એક ન્હાની ખારી મારફતે દાખલ થઇને અલં ઓવ મોરતનનું પુન કીધું. ત્હમેજ તેથી જોઇ શકશો કે હું તો કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનનું એક હત્યાર બન્યો હતો.”

“મગર તેં પુન-તો કીધું કેની, બદમાશ,” સર કોનરાદે કહ્યું “જેટલો તું પુની છે તેટલીજ મ્હારી બ્હેનબી પુની છે”.

“ત્હમારી બ્હેન?” અળખખીથી ફાટી જઇને બટકા મોમપેસને એક ચીખ સમેટ પુકારું.

“હા! લુધ્જા કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન મ્હારી બ્હેન થાયા અને તેં તેના વીચારને ટેકા આપીને તેના ધણીનું પુન કીધું. લે તેના બદલો!”

અને તેમ બોલતાંજ સર કોનરાદે અતી મોટા ગુસ્સામાં આવી જઇને તે બદમાશ બટકાને પોતાના એક હાથમાં પકડીને ઉચકા લીધો અને ટેકડીની પાસેની ખીણમાં તેને ઉડારી દીધો. એક ચીખ તે બટકા કંગાલના મુખમાંથી નીકલી, અને ખીણ પજે તેના ચુરેચુરો થઇ ગયો.

સર કોનરાદે પેલા માણસ તર્ફ જોઇને કહ્યું “ખીરાદર, એક પુની પોતાને ફેળે પુગ્યો છે. તું જ અને મેં કહ્યું છે તેમ ત્હારી ફર્જ બજાવજે. અને, સાંભલ, હું હમણાં રાણીપર તુટી પડેલી આફત માટે તેના સંમંજસને ચેતાવવા સાડે રોઝલીન કાસલ તર્ફ જઈ છું, જેથી રાણી મારગારેટની તપાસતું જે પરીણામ આવે તે જાણી લઇને મારતે થોડે એક પયગામચીને રોઝલીન કાસલ તર્ફ મોકલજે, હું ત્યાંજ હોઇશ અને અસો ઘટતું કામ કરીશું.”

પેલો ઉરકવાચ કાસલમાં ગયો અને સર કોનરાદે પોતાના તેજ ધોડાપર સ્વાર થઇને રોઝલીન કાસલ તર્ફ ચાલ્યો. રોઝલીન કાસલમાં પહેલાં જવાને બદલે તે પહેલાં એક ખુરરી કામ બજાવવા દાલકીચ કાસલમાં ગયો.

પ્રકરણ ૬૧ મું.

તબયલી રાણી!

રાજા દેવીડ જાણતો હતો કે રાણી અને અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન નીરદોશ હતાં, મગર તે છુટાછેડા કરાવવા માટે આતુર હતો, અને તેથી તેણે જોયું કે આના જેવો બીજો કોઈ મોકાળી મહે તેમ હતું નહીં—તે લાગલો કે મહે પડ્યો, તેણે રાણી અને અર્ધને કબ્દ કરાવ્યાં, તેણે ધર્મગુરુઓને બોલાવવા માટે દોડાદોડી કરી મુકી, અને રાણીની તપાસ વેલા મેરીયન સાક્ષીમાં હાજર નહીં હોય તે માટે તેનેથી કબ્દ કરાવી દીધી! વફાદાર મેરીયનની જાસુસ માદર લેડી ગેલગ્રેયે પોતાની બેટીને છોડવવા માટે રાજાને અમથું અમથું સ્હમજાવ્યું, અને બોલ્યું એક આંસુથી પાડ્યું, મગર તેનો મલત્યો રાજા દેવીડ નાનું નાજ બોલીને ત્યાંથી જતો રહ્યો! એ બધી રાજા દેવીડની બનાવટ હતી અને જેવું તેને અને પ્રપંચી લુપ્તજાને જોઈતું હતું તેવું બનીથી ગયું!

રાણી મારગારેટની હાંમતની ઓટ ચઢ ગઈ હતી—તેણે જોઈ લીધું કે તેનો નાશ કરવા નોજ કરાવ રાજા દેવીડે કીધો હતો! તેણે ચાહ્યું કે પોતાના બાઇ લોર્ડ લીડેસડેલપર કહેવડાવે કે તેની બહેન એક કબ્દીની હાલતમાં હતી, મગર તેનો પયગામ લઈ જવાવાલું કોઈજ ત્યાં હતું નહીં—કોઈનેથી તેની પાસે જવાનો હુકમ નહીં હતો અને તે લાચાર બની ગઈ હતી. કોઈ તેના કાલાવાલા સાંભલવાનેથી હાજર નહીં હતું!

તે પછી, રાણી મારગારેટની તપાસ ચલાવનારા પાદરી આવ્યા, અને ઇન્સાફ આપવા માટે તેઓ ગોઠવાયા કે રાણીને તેડવા માટે લોર્ડ ચેમ્બરલેન આવ્યો, અને તે બોલ્યો “માન વંત રાણી, ત્હમારી તપાસ માટે ઇન્સાફના ઓરડામાં ચાલો.”

“ત્હારી તપાસ?” રાણી અજબથીથી બોલી “ત્હારી રખતમાંથી કોણ એવું છે જે પોતાની રાણીની તપાસ કરશે—તેનો ઇન્સાફ કરવા બેસશે?”

“એકકસ ધર્મગુરુઓને રાજા અને રાણીની તપાસ ચલાવવાનીથી સત્તા આપવામાં આવેલી હોય છે—અને ત્હને રાજા નામવરે હુકમ કીધો છે કે ત્હમને તે ધર્મગુરુઓની સમક્ષ તપાસ માટે લઈ જવાં.”

રાણી મારગારેટ પોતાનો હોટ દાંતો વચ્ચે દબાવી દીધો, અને તેની મોટી કાક્ષી આંખોનાંથી આવીશના ચમકારા નીકળ્યાં! તે ગુસ્સાથી બોલી “અને અગર જો હું તે ધર્મગુરુઓ સમક્ષ હાજર નહીં ચાહું તો?”

“તો ત્હને તે માટે ત્હમને કહેવા પહેલાથીજ રાજાએ ફરમાવેલું છે કે ત્હમારી ગયરહાજરીમાં ત્હમારી તપાસ તે ધર્મગુરુઓ ચલાવશે અને રાજા નામવરનું સાંભલીને તેઓ જે ધ્યાનમાં આવશે તે ઇન્સાફ આપશે.” રાણીને જવાબ મળ્યો.

રાણી મારગારેટ તે સાંભલીને ઝડપથી અંદરના ઓરડામાં ગઈ, તેણે બપકાભર્યો પોષાક પહેર્યો, આથાપર તાજ મુક્યું, અને લોર્ડ ચેમ્બરલેન આગલ જઈને તેણે કહ્યું “દરવાઝો ખુલી નાંખો, હું ત્હમીંપર આરોપ મુકનારને જવાબ આપવા પોતે હાજર ચાહું છું.”

રાણી ગમ્—તે ચોડાં એમખરવેનની પાછલ મર્મ—અને આ વખતે તેનો કામળી સખીને તેની પાછલ પાછલ આશવા દેવામાં આવી નહીં! મગર, રસ્તામાં કામ કામ ઠેકણે નામી તલવાર સાથે ઉભેલા સીપાહીએ રાણીને આવતી જોઈને પોતાની તલવાર સજામીમાં નમાવી. રાણીએ તે જોયું, અને તેને હચુચુ સંધારો હતો કે તેને રાણી તરીકેનું માન આપવામાં આવ્યું હતું.

રાણી પોતાની તપાસ માટેના ઝોરડામાં દાખલ થઈ, અને ત્યાં તેણે આસપાસ નજર ફેરવી. ન્યાયાસનપરની ત્રણ બનાવેલી બેઠકામાં ત્રણ કામ તેણે નહીં જોયલા ધર્મગુરુઓ બેઠેલા હતા, ત્યાં ધણાં થોડાં માણસો હતાં, અને તેણે પોતે જે આસામીઓને ત્યાં ગીરહતાર થયેલાં ઉભાં રહેલાં જોવાની આશા રાખી હતી તેઓને ત્યાં નહીં જોઈને તે અગમ્યખીમાં ગઈ ગઈ.—અરે, અહાં આવે એનતાઈન અને મેરીયન ત્યાં હતાં નહીં તો નહીં, મગર મોડનેખી ત્યાં હાજર કરવામાં આવી નહીં હતી!—રાણી મારગારેટ ધણી શીકી બની ગઈ.

“સ્કોટલેંડની મારગ્રેટ,” તપાસ માટે ત્યાં બેઠેલા ત્રણ પાદરીઓમાંના એકે કહ્યું “મહને એ કહેવાને ધણી દીલગીરી પયદ થાય છે કે ત્હમારા ધણી તે આ રાજના રાજની તફ ત્હમે એવકા પુરવાર થયા છો એવો ત્હમારીપર આરોપ છે. ત્હમે જે પાપ કીધું છે તેની વીગત મહને અને હીંયા બેઠેલા મહારા બાઇઓને પુરી પાડવામાં આવેલી છે. બોલો, સ્કોટલેંડની મારગ્રેટ ત્હમારે એ આરોપના સંબધમાં કંઈ કહેવાતું છે?”

“શુંઉંઉ?” રાણી ગુસ્સાથી બોલી “મહારી ગયરહાઝરીમાં મહારી ઉપરના આરોપની વીગત ત્હમે આગલ દરશાવી જવામાં આવી છે?”

“આ બાબદમાં ગુસ્સાથી કામ લેવું રવા નથી, અને અમે ત્રણ ઇન્સાફ આપવા બેઠેલા ધર્મગુરુ સામે ગુસ્સો કરવોખી સજાવાર નથી.” પેલેાજ ધર્મગુરુ બોલ્યો “રાજ દેવીડે ત્હમારી ઉપર એ આરોપ મુક્યો છે, અને તેવણે પોતાનો વખત ખચાવવા અમને અગાઉથી બધી ખબર આપી છે. ત્હમારી સામે સાક્ષીઓખી લાવવામાં આવેલાં છે.”

“સાક્ષીઓ? મહારી સામે?” રાણીએ ગભરાઈ જઈને પુછ્યું “અને કાણ તે સાક્ષી આપનાર છે?”

“લેડી ગેલબ્રેથ—વીશવાસ મુકવા લાયક એક આખરદાર બાનુ છે.” તે ધર્મગુરુ બોલ્યો “અને તેવણે કસમપર કહે છે કે ત્હમે, સ્કોટલેંડની મારગ્રેટ, અહાં આવે એનતાઈનની મુલાકાત લીધી હતી—”

“હું પોતેખી ક્યાં ના પાડું છું?” રાણી એકદમ ઉશ્કેરાઈને બોલી પડી “મગર, એજ લેડી ગેલબ્રેથની ખેટી મેરીયનને હીંયાં, બોલાવો અને તેને પુછો કે ખરી બીના શું છે.”

“તે બીલકુલ ભરસો મુકવાને લાયક સાક્ષી નથી.” પેલા ધર્મગુરુએ કહ્યું “તે મોટું બોલશે—”

“નહીં, તે જે હશે તે સાચે સાચુંજ બોલશે.” રાણીએ કહ્યું.

“અને તેને બોલાવશું નહીં.” બીજા ધર્મગુરુએ ખુબ પાડીને કહ્યું “કસમ, તે એક ધણી જુદીં છોકરી છે. એમ અમારી ખાતી કરવામાં આવેલી છે, તેને એમ કહેવું છે કે

અર્થ એવ બેઝનતાઇન તો તેને પોતાને મલવા માટે ઉરકવારથ કાસલમાં આવ્યો હતો ! બરીબીમાં આવી પડેલી લેડી ગેલગ્રેયની એક કમાલ મુશ્કેલીસ છોકરી અને તેને મલવા માટે અર્થ એવ બેઝનતાઇન જેવો એક અમીર છેક ઉરકવારથ કાસલમાં આવે તે કદીબી. માની શકાય તેમ નથી. તેથી, અમે તેને બોલાવશું નહીં.”

“હવે છે ત્હમરી પદવી માટે ! મ્હારા લોડ.” રાણી મારગારેટ ગુસ્સાથી તે ધર્મગુર તર્ફ જોઇને બોલી “ત્હમે એક મોટા ધર્મગુર જેવા ધર્મગુર થઇને આવી વાતમાં તંગદીલ અને સંમદીલ થાઓ છો ! બીજાના ખોટા બોલવાપર આધાર રાખો છો ! વારુ, ત્હમે તે છોકરીનું માની શકતા નથી, તો બોલાવો અર્થ એવ બેઝનતાઇનને પોતાને બોલાવો, તેવણું સાંભલો.”

“નહીં, બાનુ.” પેલા પડેલા પાદરીએ કહ્યું “આ માણસનેબી સાક્ષી તરીકે બોલાવી શકશે નહીં. શું તે માણસને હીંયાં સાક્ષી તરીકે બોલાવવા કે જે ત્હમારા ચાહનાર તરીકે ઉરકવારથ કાસલમાં દાખલ થયો હતો ?”

“ત્હમે બોલો છો તે તદ્દન જુઠું છે.” રાણીએ ગુસ્સાથી ગર્મ આગ થઇ ગયલી આંખોએ પેલા ધર્મગુર તરફ જોઇને યુગ પાડી.

“તે તદ્દનજ ખરૂં છે.” પેલા ધર્મગુરએ પોતાના વાક્યપર ભાર મુકીને કહ્યું “તે તદ્દનજ ખરૂં છે, તેના સાક્ષી છે. સાંભલો, બાનુ!—સાંભલો, અસુખી મગર પાપી રાણી, સાંભલો !”

“અફસોસ કે હું અસુખી છું તે વાત ખરી છે.” રાણી કપાલપર હાથ મારીને બોલી “હું દુખી છું, મગર પાપી ? નહીં, કદી નહીં. શર્મ છે ત્હમને” રાણી ફરીથી ગુસ્સામાં આવી ગઇ “શર્મ છે ત્હમને—ત્હમે કે જે સાચ્યા બોલનાર તરીકે અને સાચ્યો ઇન્સાફ તોલનાર તરીકેના દાવો કરો છો તેને આવું જુઠું બોલવો માટે શર્મ છે.”

“ખામુશ, બાનુ ! ખામુશ બાતો !” તે ધર્મગુર પુકારી પડ્યો “ત્હમારે ત્હમારા ઇનસાફ આપનારાઓ તર્ફ તાણા મારવા કે અપમાન આપનારા શબ્દો બોલવા લાગીમ નથી. ત્હમારે તો ત્હમને પોતાને નીરદોશ બતાવનારા શબ્દો બોલવાના છે.”

“પેલા જે ત્યાં બેઠા છે” રાજ દેવીડ તર્ફ આંગલી કરીને રાણી બોલી “તેવણું ત્હમને કદી શકશે કે તેવણુની મ્હોરદાર નીરદોશ છે.”

“જ્યારે ત્હારા ગાલો એક બીજા ધણીના બોસાથી ગર્મ હતા, તે બીજા ધણીની વીડી તુને મલી હતી અને તે ત્હારી વીડી તેને આપી હતી તે વખતે તે મ્હને પરણવામાં મ્હને એક મોટા મુખો બનાવ્યો હતો !” રાજ બખાલ્યો “હા, જે હું તે વખતે ત્હારી સનમુખ નહીં થઇ જતો તો તું એક અર્થને ખુશીથી પરણતે.”

“ત્હારી એટલીજ ખતા ફકટ હતી.” રાણી બોલી પડી “કે મેં લોભ કીધો હતો. મગર કોઇ નહીં મ્હને આંગલી બતાવી શકશે કે મેં એક પુર કામ કીધું હતું, કેમજે મેં ત્હારે પોતાને માટે એક કાઉન્ટેસની પદવી ફરતાં તાજને પહેતર માન્યું હતું.”

“અસ, રોકેટલેડની મારગ્રેટ, ત્હમે ત્હમારે પોતાને મોઢેથી વાંક કહીલ કીધો છે.” પેલો ધર્મગુર બોલ્યો. “ત્હમે ત્હમારે પોતાને મોઢેથી કદી આપ્યું છે કે ત્હમે હહીમાં અને દુધમાં

બેઠમાં રહેવાની કોશીશ કીધી હતી, ત્હમે અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન સાથે અદરાયા પછી રાજ દેવીડને ઠગીને તેવણના તખ્તમાં ભાગ મેલવ્યો હતો.”

“અમર, હું તે તખ્તને નાલાયક નહીં ચઈ.” રાણીએ પગ ઘોઝીને યુસ્સાથી ખુમ પાડી.

“તું તેને બરાબર નાલાયક ચઈ છે, અને તેં વધી તે તખ્તને અચળ લગાડ્યું છે.”

“વધી એમખી છે કે તે ત્હમારો આગલો ચાકનાર આજે ત્હમારો ખારો થયો છે—તે મહાલમાં છુપી રીતે દાખલ થાય છે—તે ત્હમારો પગ પાસે પડે છે—તે ખારની વાતો કરે છે—” રાજના બોલવા પછી તુર્તજ ધર્મગુરૂએ કહ્યું.

“એ જુઠું છે—બીલકુલ જુઠું છે.” મારગારેટ પુકારી પડી “આવું જુઠાણું બોલવાની કાણુ હીમત કરે છે?”

“જાણો બાનુ કે ત્હમારો દરવાઝાની પાછલ ઉભા રહીને લેડી ગેલથેયે પુરતું સાંભલ્યું છે.” ધર્મગુરૂ બોલ્યો.

“તે ઠગારી છે અથવા તો તેને તેમ જુઠું બોલવા માટે સ્થમળવવામાં આવી છે.” રાણી બોલી “કેમજે લેડી ગેલથેયની પોતાની બેટી મેરીયન અમારી પાસે તે વખ્તે હાઝર હતી.”

“તે જુઠી છે.” ધર્મગુરૂ બોલ્યો “ત્હમારી સામેના આરોપ પુરો ત્હમારીપર પુરવાર થયેલો છે કે ત્હમે અર્ધ ઓવ બેઝનતાઈન સાથે ન્હાસી જવા તૈયાર થયા—અને તે કારણથી ત્હમે તેને ઉરકવારથ “કાસલમાં બોલાવ્યો—”

“ઓહ! આ બધા માટે નીરદોશ છું તો શું એ બનવાબેગ છે કે પવીત્ર કુદરત ત્હમારી જીભને આવા આવા કાનને કંપારી આપણારા સખ્તો બોલવાની રજા આપે છે?” રાણીનાં જીગરથી ફદીયાદ ઉડી રહી “હું એ માંયું છું કે મ્હારી તફના સાક્ષીઓને સાંભલવામાં આવે. હું ઇન્સાફના નામથી ચાહું છું કે મ્હને દુખના દરીઆબમાં ડુબાડી દેવા ઇચ્છનાર સામે મ્હારા સાક્ષીઓની હકીકત સાંભલવામાં આવે.”

“શું? ત્હમે એમ કહેવા માંગો છો કે ત્હમારે ખાતીર અમે ખોટા સાક્ષીઓની ઝંખાની સાંભલીને તે કયુલ કરીએ?” પેલા ધર્મગુરૂએ કહ્યું “ત્હમારી સામે લેડી ગેલથેય ઉપરાંત મોમપેસન નામનો એક ખીજો સાક્ષીથી લાવી શકાતે કે જે તદ્દન ખરું અને ખરુંજ બોલતે, મગર તે સાક્ષીની ગ્યરહાઝરીમાં લેડી ગેલથેય જેવી વીચાસુ બાનુની સાક્ષી માનવાને અમને આંચકી લાગતી નથી. અને વધી, એક કેન્સી નામનો નઉકરખી સાક્ષી છે. બાનુ અમેએ ત્હમારો મુકદ્દમામાં પુરતી તપાસ કીધી છે અને અમે ત્રણે એ ઇરાદાપર આવ્યા છીએ કે સ્કોટલેન્ડના રાજ દેવીડ છુપ અને મારગારેટ લોગી બન્નેના લગ્ન આજથી સદેહો ખાતલ છે—અને છુટાછેડા આપવામાં આવે છે.”

“નહીં! નહીં! ત્હમે તેમ કરવાની હીમત કરી શકો નહીં!” મારગારેટના મીઠાંમાંથી ચીખ બાહાર પડી “ત્હમે તેમ કરીજ શકો નહીં!”

“હા—તે થઈ શક્યું છે!” રાજ દેવીડ ઉડીને બોલ્યો “હું આજથી ત્હને તજી દઉં છું, મારમીઠ, હું તુને નાલાયક ગણીને મ્હારા હાથોથી ત્હને દુર કરૂં છું! તું હવે વફુવાર મ્હારી

મહેરદાર નથીજ! તુંને તો ત્હારા જાનની સજા થી જોઇએ અને તે સજાજી તુંને લાયક છે. મગર હું તુંને જીવતજાન બધું છું. જા, આજથી તુંને હું તજી દઉં છું, મગર ત્હારા ઝરો જઈવાહીર આપું છું: તુંને હું પૈસાથી મોહતાજ બનાવીને છોડતો નથી એથી મ્હારી મહેરબાની છે. વહી, ત્હારી સખીઓ મેરીયન અને મોડનેથી હું ત્હારી સાથે છોડી દઉં છું કે તું જ્યાં જવાની હોય ત્યાં તેઓથી ત્હારી સાથે સાથે આવે, મગર ત્હારા આશક અહીં આવે એઝનતાઇનને એદીનખરો કાસલમાં બે વરસ નઝર કંદ રાખવાની સજા હું કરું છું. મારગારેટ લોગી, જા, આજથી તું રકોટલેડની રાણી નથી, રાજા દેવીડની મહેરદાર નથી, અને રકોટલેડનું તાજ ત્હારું નથી.” એમ બોલીને રાજા દેવીડે મારગારેટના સરપર મુકેલું તાજ ગુસ્સાથી ઉઠાવી લીધું!

“લઇ લેઓ, મ્હને એ તકલીદી તાજ નથી જોઇતું” મલગલા સાદે મારગારેટે દુખી થઇને કહ્યું “મગર, મ્હને જેની ઝુરર હતી તે મ્હારી પાકદામની અને પતીવ્રતાપણું હતું.”

અને તે કમનસીબ બાતુ તેટલું બોલીને પોતાની બેઠકમાં પછડાઇ પડી! મગર, બીજીજ પળે તે પાછી ઉભી થઇ. શીકાદય મહેરાએ—ફાટે ફાટે ડોળે—અને ઝખ્ખી જીગરે તે ઉભી થઇને હાથ ઉંચો કરીને બોલી “આજના ઇન્સાફની વીરૂધ્ધ હું મ્હારો આવાજ ઉઠાવું છું! મ્હને તજવી જોઇતી હતી નહીં—મ્હને બરબાદ કરવી જોઇતી હતી નહીં—મ્હને આવી રીતે તબાહીમાં નાખવી જોઇતી હતી નહીં! આ રાજા દેવીડ કે જે મ્હને કચડી નાંખવા માંગે છે—કે જેના હુકમથી બનેલી આ ઢોંગી અદાલત મ્હને તમામ ખોટી રીતે ચુંદાગાર ઠેરવે છે—તે સામે હું મ્હારો આવાજ ઉઠાવીને નામદાર પવીત્ર પોપની હુજુરમાં હું જઇશ અને ત્યાં અપીલ કરીશ. નામદાર પોપ મ્હારી પાકદામનને બાપુકાર ઝાહેર કરશે—રાજા દેવીડની રાણી તરીકે કાયમ રાખશે.”

તેટલું બોલીને તે તજ્યલ્લી રાણી તે ઓરડામાંથી આલી ગઇ, અને અફસોસ કે તે આવી ત્યારે જે સમશીરો નમી નમીને તેને જીહકી હતી તે સમશીરો હવે તેને માન આપવા માટે જીહકતી નહીં હતી—અર્ધાંઓને એ બખર પડી ગઇ હતી કે રાણીનાં રાજમથી છુટા છેડા થયા હતા—અને હવે તે વધુવાર રકોટલેડની તાજદાર નહીં હતી!

મકરણુ ૬૨ મું.

કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતનનો ફેજ.

ઉરકવારય કાસલમાં જે દીવસે બપોરે રાણી મારગારેટની તપાસ રાજા દેવીડના હુકમથી ત્રણ મર્મચુરઓની સમક્ષ પુરી થઇ તેજ દીવસે રહાંજના ઝઝકલા વખતે દાલકીય કાસલમાં શું બનાવ બને છે તે આપણે જોઇ લઇશું:

લુઇસ કાઉન્ટેસ ઓવ મોરતન રાણી બનાવાના સ્વખા જોતી એક પલંગપર અરધી સુતેલી અને અરધી જોડેલી હાલતમાં છે જ્યારે તેની સખી મીની તેને પાંખે છે. એકા-

એક એક નૌકરે હાઝર થઇને કહ્યું કે “રાજા દેવીડ તરફથી આવેલો કોઇ મધુસ તબને ખાનગીમાં મલવા માગે છે.”

“જા તેને હોંધાં મોકલ” મનમાં ખુશી થઇને રાજા દેવીડે પોતાની છતનો નવો પથરામ શું મોકલાવ્યો છે તે જાણવા માટે આતુર હોવાથી લુછાએ પેલા માણસને ટુંજ ફુકમ કીધો, અને તે ગયો કે તેણે મીનીને કહ્યું “મીની, તુંખી હોંધાંથી જા, અને તે માણસ સાથે થોડી ખાનગી વાતચીત કરવી છે.”

મીની નમીને ગઇ, અને પેલો નૌકર એક માણસને અંદર છોડી ગયો કે જોણે પોતાનો ઝહેરો છુપાવ્યો હતો! નૌકર બહાર ગયો કે પેલા શખ્સે દરવાજો પોતે બંધ કીધો, અને કાઉન્ટેસ કાંઈખી બોલે તે અગાઉ તેણે પોતાનો છુપાવેલો ઝહેરો ખુલ્લો કરી દીધો.

“કોણ મહારો બાઇ?” લુછા પોતાના બાઇને ત્યાં છુપો આવેલો જોઇને તદન ગભરાઇ ગઇ, મગર ખીજીજ પળે સાવધ થતાં તે પુકારી ઉડી, અને તેની આગળ દોડી ગઇ.

“દુર થા, બદમાશ ઔરત, દુર થા. હું તુને મલવાખી માંગતો નથી, અને તુને ખૂંદન તરીકે બોલાવવાખી રાજી નથી.” સર કોનરાદે ગુસ્સાથી કહ્યું “જાણુ, જાણુ, કે ત્હારી બદ-માશીનો આજે અંત આવનાર છે. તેં આપણા માથાપના નામને ડાખ લગાડ્યો છે—”

“બાઇ, બાઈ” લુછા ગભરાયેલી પુકારી પડી “ત્હમે મહારી તફ આવી રીતે કરડા ઝહેરાથી ન જુઓ! ત્હમે આવા સખ્ત શખ્દો મહારે માટે નહીં વાપરો! ત્હમે અને ત્હમારી આજની વર્તણૂકથી ડરાવો છો!”

“કંગાલ ઔરત!” પ્રીન્સ ડ સાલઝાના તે તુનોનીક નાછટે ધણા ગુસ્સાથી ચલાવ્યું “તે જે જે કામો કીધેલાં છે તે કામોથી તું એટલી બધી સખ્ત દીલની અને જણાઇ છે કે તું આવા શખ્દોથી ગભરાઇ જાય એમ હું માનતો નથી.”

“બાઇ, બાઈ! ત્હમે શું કહેવા માંગો છો?” લુછાએ પુછ્યું.

“બબરદાર! અને બાઇના નામથી ફરીથી તું ના પુકારતી.” સર કોનરાદ બોલ્યો “બદ-માશ લક્ઝી, હું તુને એ કહેવા માંગુ છું કે ત્હારા પાપોતું ખાલું છલાછલ ભરાઈ ગયું છે, અને હવે તે ઉબાઈ જાય છે! ત્હારો સીદામાં સીદા ગુન્હો પકડાઇ આવ્યો છે અને મેં પોતે તે માટે જણ્યું છે! બદમાશ મોમપેસન—”

“મોમપેસન!” ધીમાં પડી જતાં સાદે લુછા બોલી “તે-તે—”

“તે ત્હારા ધણી અર્લ એવ મોરતનનો ખુની હતો, જેને મેં એક ખીજીમાં હોંમાવીને મારી નાખ્યો છે.” સર કોનરાદ વચ્ચે બોલ્યો “અને હવે તુને હું તેવીજ સજા એટલા સાર કરવા આવ્યો છું કે ત્હારા ધણીતું ખુન કરવા માટે તેજ તે બટકા બદમાશને ઉશકેર્યો હતો! જટલો તે ખુની હતો, તેથી વધારે પાપી અને ખુની તું છે. અને તેથી હું તુને ધીકારવા આવ્યો છું—તુને મારવા આવ્યો છું! ખૂંદનના પ્યારા નામને કલક લગાડનાર અએ નીચ લક્ઝી બદમાશ ઔરત, હું તુને મહારા પોતાના પમોની તળે કચડી નાંખવા માંગુ છું! તું કચડાઇ જશે તો દુન્યામાં ખીજને બચકાર પાપો ત્હારે હાથે થતા અટકશે! શયતાનના સીદા વીચારેથીખી ગઝબનાક વીચારે ધરાવનાર દુન્યા ઉપરની તું સુફેદ જહન્નમ, હું તુને દુન્યાથી નાખુદ કરવા આવ્યો છું!—રાજા દેવીડ સાથે લમન કરવા માટે અને રોકાલેંડની રાણી બનીને

તાજ સરપર મુકવા માટે તે ત્હારા પોતાના ખાવીંદને મારી નખાવ્યો અને પેલી બીચારી મારગારેટના સર ઉપર સીતમનો હાથ માર્યો ! એ જાલીમ ખુની, એક નીરહોશ બાતુ પોતાના સરપર તાજ ખુશીથી મુકી શક્તી નથી, તો તેજ તકલીદી તાજ ત્હારા સરપર મુકવા માટે તે જુલ્મનો એક હુંગર તોડી પાડ્યો છે ! મગર, હું તુને હવે વધારે વાર એકબી જુલ્મ કરવા માટે જીવતી રહેવા દેવા માંગતોજ નથી.”

લુધઝા બીલકુલ હોશથી જતી રહી !—તે પોતાના બાઇને ફાટે ફાટે ડોળે ગભરાઇ ફગલાઇને જોવા લાગી ! જ્યારે, સર કોનરાદે પોતાની જેબમાંથી એક ન્હાની શીશી કાઢાડીને તેમાંની પ્રવાહી ત્યાંની મેઝપરના એક પ્યાલામાં રેડી દીધી, અને તે પ્યાલું એક હાથમાં પકડી જમણે હાથે તેણે પોતાની કમરબંદમાંથી ખંજર ખેંચી કાઢ્યું :

“આએ ઝહર છે અને આએ ખંજર છે” સર કોનરાદે બન્ને ચીઝા લુધઝાની આગલ ધરતાં કહ્યું “એ બેઉમાંથી તુને જે ગમે તેનો ઉપયોગ કર, અને આ દુન્યાથી નાખુદ થા.”

કાઉન્ટેસ પોતાના બાઇના પગે પાસ પડી—તેણે પોતાના હાથો તેની તર્ફ લંબાવ્યા—આંખોથી આંસુ બહાવવા લાગી—મોંઢેથી મીનતો ઝારી કરવા લાગી—મગર, તેના બાઇના કાનોપર કાંઇ આવ્રાજ ગયો નહીં ! તેના મ્હેરાપર કાંઇ ફેરફાર થયો નહીં ! તે દયા વગરનો બની ગયો હતો—તે ઠરાવભર્યો થયો હતો—અને તે કાંઇબી સાંભલવા તઇયાર નહીં હતો. એક તર્ફ ખંજર હતું, બીજી તર્ફ ઝહરનું પ્યાલું, અને તે બેમાંથી પોતાની પસંદગી કરી લઇને કાઉન્ટેસને મરવાનું હતું ! કાઉન્ટેસને તેના પોતાના બાઇનો મ્હેરો વધારે અને વધારે કરડો બની જતો લાગ્યો ! તેના દેખાવથીજ તે હવે અરધી મરી ગયલી હતી ! તે ઉઠી, ચુઠ્ઠે પડેલી હાલતથી તે પડતી પડતી ઉઠી—તેણે સુનીસાવજ જેવીએ ઝહરનું પ્યાલું પોતાના બાઇના હાથમાંથી લીધું—તેમાંનું ઝહર પીધું—અને પછી સધલું ખતમ !

સર કોનરાદે પોતાનો મ્હેરો ફરીથી છુપાવ્યો—દાલકીથ કાસલ તે છોડી ગયો—અને પોતાના તેજ ઘોડાપર સ્વાર થઇને તે રાત્રીની અંધારીમાં ઝાડીઓ અને મયદાનો કુદાવી ગયો.—તે રોઝલીન કાસલ તર્ફ ગયો, અને તેણે મારગારેટના સરપર જે વાદલ તુડી પડ્યું હતું તેની અપર ત્યાં આપી દીધી.

પ્રકરણ ૬૩ મું.

રાણી મારગારેટનું મરણ.

મારગારેટ પોતાની વફાદાર સખી મેરીયન અને મોડ સાથે અને ઉરકવારથ કાસલ આગલ જોડવેલા પેલા સાંઘા (તોપ)ની સંભાલમાં રહેલા માણસો સાથે ઉરકવારથ કાસલથી નામદાર પોપને અર્જ કરવા જવા માટે જ્યારે નીકલી ત્યારે રાજનો એકબી ત્રીકર તેની હમરાહ હતો નહીં !

રાજાને અગાઉથી જ્યારે રાણીની પરવાહ નહોતી હતી તો પછી છુટા છેડા થયા બાદ તેને શાનીજ પરવાહ હોય!

તે વખતે કલેમન્ટ દશમો પોપ તરીકે માદીપર હતો અને તેણે મારગારેટની અર્જી વખતે ફ્રાન્સના દક્ષિણ ભાગમાં આવેલા એવીગનોન ખાતે પોતાની દરબાર ભરી હતી.—મારગારેટ ઉરકવારથ કાસલથી એવીગનોન જવા નીકળી કે પેલી તર્ફથી સર કોનરાદના કહેવાથી રોઝલીન કાસલથી નીકળી ચુકેલાં મારગારેટના સગાંઓએ બીજા એક પયમામચીથી બપુનું કે મારગારેટ એવીગનોન જતી હતી જેથી તેઓએબી તે તર્ફનોજ રસ્તો પકડ્યો—અને મારગારેટની મુલાકાત તેનાં સગાંઓને રસ્તામાંજ થઇ ગઇ, અર્થ એવ કેથનેસ, ઓલવરડીના, લોર્ડ લીડેસડેલ, અને તેમનાં બાળક બેટાને બેટાનાંજ મારગારેટની આંખોથી ગોળા દુન્યાબરનાં આંસુ ટુટી પડ્યાં અને તે લગભગ પા કલાક સુધી ગુંગલાયલી ગુંગલાયલી રહી અને એક સપ્તેબી બોલી શકી નહોતી!

અરસપરસની વાતચીત પછી લોર્ડ લીડેસડેલે (આગલા સર ફલેમીંગ) બેયુન કે બધાંને મુસાફરીની ઠાક ધણીજ ચઢી હતી અને ધણી મુશકરીથી આગલ વધી શકાતું હતું, જેથી, તેણે એક તૌર શોધી કાઢાડ્યો. તેણે એક કુશાદે મકાન બાડે રાખીને તેમાં બધાંઓને થોડા દીવસ આશાઇશ લેવા કહી, અને મારગારેટની અર્જી પોપને હાથે હાથ આપવા માટે પોતે જવાની ખ્વાહીશ બતાવી. બધાંઓએ તે મર્જી તર્ફ પોતાની મર્જી બતાવી, અને લોર્ડ લીડેસડેલ પોતાની ખ્હેન મારગારેટ, પોતાની ધણીયાણી ઓલવરડીના અને પોતાના બાળક બેટા, અને સસરા અર્થ એવ કેથનેસને તે મકાનમાં આશાઇશ લેતાં છોડી પોતે મારગારેટની અર્જી લખને મારતે થોડે નામવર પોપ આગલ રવાના થયો.—મગર, બીજી તર્ફથી રાજા દેવીડ કાંઇ હાથ નેડીને ખેસી રહ્યો નહોતો હતો, તેણેબી ઉરકવારથ કાસલમાંના પેલા ત્રણ ધર્મ ગુરૂઓના ઇન્સાફને અહેવાલ, વીસ્તારીને પોપપર લખ્યો હતો અને મારગારેટની અપીલની તે સામે થયો હતો!

લોર્ડ લીડેસડેલ એવીગનોન ખાતે જે રાત્રે જઇ પુગ્યો તેની બીજીજ સહવારે બે થોડે સવારે નામવર પોપની હુઝુરમાં હાઝર થયા સાર મારને થોડે આવી પહોંચ્યા, અને તેઓને આવતા અર્ધી કલાક થયો નહોતો હશે કે લોકોનાં ખુબ ઉડી રહી કે ત્યુનોનીક નાઇટસોનો રાજા પ્રીન્સ ડ સાલઝા નામદાર પોપને મલવા આવે છે!

લોર્ડ લીડેસડેલે તેથી પોતાના કાકાને મળીને પછી પોપ આગલ હાઝર થવાની ઇચ્છા દીલમાં વસાવી. તે બધી બાબદપર વીચાર ચલાવતો હતો તેટલાં સર કોનરાદ તેને આવી મળ્યો.

“અમારાં મ્હેરબાન મીત્ર.” લોર્ડ લીડેસડેલે તેનો હાથ પકડીને કહ્યું “ત્હમે આવ્યા?”

“હા, હું આવ્યો, મ્હારું નામવર” સર કોનરાદે કહ્યું “હું બધું કામ સરંજમ ઉતારીને પછીજ ત્હમારી પાસે હાંવા આવ્યો છું. હું ખુશી છું કે રોકાલેકથી હેમબર્ગ, હેમબર્ગથી મેરીયનબર્ગ, મેરીયનબર્ગથી એવીગનોન ખાતે હું જલદીથી આવી સહવાને સામર્થવાન થયો છું, અને હું એ સાંભલીને ધણીજ ખુશ છું કે મ્હારા મોકલેલા પયમામને અનુસાર માનવંત પ્રીન્સ ડ સાલઝા નામવર હાંવાં થોડા વખતમાં હવે આવી પુગશે.”

તે દીવસનો થોડો વખત મસાર થઇ ગયો. લોર્ડ ઝોવ લીડિસડેલ પોતે અકલે બેઠેલા હતા જ્યારે એક નઉર તેની તરફ આવ્યો જેની પાછલ પ્રીન્સ ૩ સાલજા ઓરડામાં ચાલી આવ્યો. લોર્ડ ઝોવ લીડિસડેલ ઉઠીને પોતાના કાકાના હાથોમાં જઇ પડ્યો, અને તે બોલ્યો “અફસોસ! મહારા બહાલા કાકા, આપણે કેવા સંજોગ વચ્ચે હમણાં એવીગનોન ખાતે મલીએ છીએ!—આથરે સાડા ત્રણ વરસની વાતપર જ્યારે આપણે રકોટલેડમાં છુટા પડ્યા હતા, ત્યારે, બહાલા કાકાજી, ત્હમોએ મહારી બહાલી બ્હેનના માથાપર રકોટલેડનું તાજ મુકવામાં મોટી મદદ આપી હતી, અને આજે —”

“આજેથી તે તાજ સલામત છે.” પ્રીન્સ ૩ સાલજા વચ્ચે બોલી ઉઠ્યો “મહારા બચ્યા, તું ના ગમરા, ના રડ, ત્હારી બ્હેનનું તાજ સલામત છે.”

“ખાકમાં નાંખો તે તાજનો!” રડીને લોર્ડ ઝોવ લીડિસડેલ નાસીપાસીથી બોલ્યો “મહારી બ્હેન પોતેથી તે તાજ માટે પરવાહ કરતી નથી—તેને—તે વફાદાર પાકદામન પતીવ્રતા માર-ગારેટને, તો પોતાનું ડાક વગરનું નીરદોશ નામ પાછું જોઇએ છે.”

“નામવરપોપ તપાસ કરશે, અને જે ખરું હશે તેજ તેવણુ બોલશે—સાચ્યાનીજ તરફદારી કરશે—સાચ્યોજ ઇન્સાફ આપશે. મેં હમણાંજ સાંભળ્યું છે કે રાજ દેવીડે મોકલેલા છુટાછેડાના પેલા ત્રણ ધર્મચુરઓના ઇન્સાફના અહેવાલના જવાબમાં નામવર પોપે રાજ દેવીડને હુકમ મોકલ્યો છે કે તેણે તુર્તજ અર્થે ઝોવ બેઝનતાઇનને પોપ સનમુખ હાજર થવા મોકલી આપે, અને તે મુજબ રાજ દેવીડે કયું બોલે છે.”

“ચાલો, એથી દીકજ થયું.” લોર્ડ ઝોવ લીડિસડેલે કહ્યું “અર્થે ઝોવ બેઝનતાઇન હાંપા આવશે, અને મેં મારગારેટનેથી આવવા પયગામ મોકલાવેલો છે એટલે એ લોકોથી આવી પુગશે, જેથી મેરીયનની સાક્ષીથી નામવર પોપ સામે રજુ થશે. બહાલા કાકાજી, એ દેવીડે ખચ્ચીતજ બદમાશી ચલાવી છે.—”

“અને તે બદમાશી શું કામ ચલાવી છે તેની વાત હું જાણું છું” પ્રીન્સ ૩ સાલજા બોલ્યો “રાજ દેવીડ જે મતલબે રાણીથી છુટાછેડા મેલવી શક્યો તે મતલબથી ઉધી વહી, તે પોતેથી નાઉમીદ થઇ ગયો, તેણે જે અઉરતને ખાતીર મારગારેટથી છુટાછેડા મેલવ્યા તેનું ખુન થયું અને તે ખુન કોણે કાપું તેની જાહેર ખબર છે.”

“શું ત્હમે લુઇઝાને માટે બોલો છો?”

“હા, બદમાશ ચાપી લઈગી લુઇઝા, તેને તેનાજ માઇએજ મારી.” પ્રીન્સ ૩ સાલજાએ લોર્ડ ઝોવ લીડિસડેલના કાનમાં લુઇઝાની બાબતના થોડાક સપ્પેદો ઉતારી દીધાં, જે માટે આપણે વાકેફ છીએ બહાલા વાંચનાર.

તે બાદ, મારગારેટ, એલિઝબેથના, એલિઝબેથનાનો બહાનો બાળક મૈટા, અર્થે ઝોવ કેથનેસ, મેરીયન, મોડ એ સબલાં એવીગનોન આવી પહોંચ્યા અને તેઓ બધા પ્રીન્સ ૩ સાલજાને મેટમાં. પ્રીન્સે પેતાના મરહુમ ભાઈની મેટી મારગારેટને પાંસાંમાં દાખતાંજ બેઠેએ રડી લીધું! બેરક, લાંબે વખતે અને ઘણા ખરાબ સંજોગ વચ્ચે તેઓ મથ્યાં હતાં.—તેમના મેલાપ પછી

તેઓને એક બીજા શખ્સને તેવીજ દીલગીરી સાથે મલવાનું થયું, જે નઝરકર્દ રોલાન્ડ અમર એવં બેઝનતાઇન હતો!

*

*

*

*

આખીર, પોપની તપાસ પુરી થઈ.

પોપ જે દીવસે ચુકાદો આપનાર હતો તે દીવસની બે દીવસ અગાઉથી મારગારેટની તબીયત નરમ રહી હતી, અને ચુકાદાને દીવસે મારગારેટ એટલી તો બીમાર પડી ગઈ કે તે બીજાનામાંથી ઉડી શકતી નહીં હતી! તેને દમખદમ એવા ફટકા થોડા વખતમાં પડ્યા હતા કે તે બીચારી તેની અસરથી આવી સખ્ત બીમાર થઈ ગઈ હતી!—એલબરડીના, મેરીયન, મોડ, અને એલબરડીનાની દાસીઓ મારગારેટની પાસે ચીંતાતુર બેસી રહી હતી જ્યાં અર્લ એવ કેથનેસ સાથે પ્રીન્સ ડ સાલઝા તે આરડામાં દાખલ થયો. દરવાજામાંથી અંદર દાખલ થતાંજ પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ કહ્યું “ફ-તેહ,”

બીમાર મારગારેટ તે સાંભળ્યું, અને જાણે તેની બીમારી દુર થઈ હોય તેમ તે બીજા-લ્યામાંથી ઝોર કરીને ઉડી! અને પલંગની કીનારીપર બેસી જતાં તેણે પુછ્યું “ઢાલા કાકાજી, શું મહેને ફ-તેહ મલી છે?”

“અર્લ એવ બેઝનતાઇનને છોડી મુકવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો છે, અને તુને પોપ નામવરે નીરદોશ ઝાહેર કીધી છે, ત્હારા નામવરનો ડાઘ દુર થયો છે, અને રોકેટલેડનું તાજ ત્હારું છે.”

“ખાકમાં મીલાવી દો તે તાજને, તે તકલીદી છે,” પ્રીન્સ ડ સાલઝાનું બોલવું ધ્યાનથી સાંભળી લઈને મારગારેટ હાંફતી હાંફતી બોલી “મહેને જેટલી તે તકલીદી તાજની પરવાહ નથી તેટલી મ્હારી પવીત્ર અસમતની દરકાર છે, મ્હારા ઢાલા કાકાજી, ત્હમોએ જે તાજ અપાવવામાં મહેને મદદ કીધી હતી તે તાજ જે કે મ્હારા કમનસીબ કીસમતને લીધે તકલીદી નીવડ્યું, છતાં ત્હમે હમણાંબી મ્હારા નામવર લાગેલો ડાઘ દુર કરવાની મહેનત કીધી અને તેમાંથી ફ-તેહ મલી. લાવો, ક્યાં છે નામવરનો પોપનો તે લેખીત હુકમ કે જે મહેને પાકદામન પુકારી શકે છે.”

“આ રહ્યું,” પ્રીન્સ ડ સાલઝાએ તે હુકમનામું પોતાની જોખમાંથી બાહાર કાઢીને તે મારગારેટના હાથમાં મુકતાં કહ્યું “લે, મ્હારી અઝીઝ બચ્ચી, ખુશી થા કે તું પાકદામન છે.”

“ખુશી! ખુશી!” બુશીની એક ચીખ પાડીને મારગારેટ બોલી, અને તેણે તે હુકમનામાને પોતાની આંખોમાં દાખતાં પલંગપર પછડાઈ પડીને કહ્યું “તકલીદી તાજ કરતાં મ્હારી પવીત્ર અસમત મહેને ઢાલી હતી, અને આખીર હું દુન્યાની નઝરમાં પાકદામન છું.”

મારગારેટ પછડાઈ પડી કે બધાં તેની પાસે દોડી ગયાં, અને તેઓએ દીલગીરી સાથે જોયું કે તે બીચારી મરતી હતી! તેની સખ્ત બીમારીમાં ખુશી એક કાતીલ ફટકા સમાન તેના સરપર પડી હતી!

તેજ વખતે દરવાજો ખુલ્યો, અને મરતી મારગારેટનો ઢાલો બાહરે લોડ એવ લીડેસડેલ, રોલાન્ડ અર્લ એવ બેઝનતાઇન સાથે ત્યાં દાખલ થયો.

“ક્યાં છે મ્હારી ખુદન?” જે ફતેહ મલી હતી તેની ખુશી મનાવવા ભોડં આવે લીડેસ-ડેલ પોતાની ખુદનને મલવા માંગતો હતો જેથી તે બોલી પડે.

“બહાલા ફલેમીંગ” રડતી રડતી દોડી આવેને ભોડં આવે લીડેસડેલના હાથોમાં પડી જઈ તેની નેક મ્હોરદાર ડચકાં ખાતી બોલી “આપણી મારગારેટ મરે છે! આની સુખની ધડીએ તે આપણને છોડી જાય છે!”

“મ્હને જવા દે, તેની પાસે જવા દે.” રડતી બોલખરડીનાને નરમ હડસેલો મારીને ફલેમીંગ રડતો રડતો બોલ્યો, અને તે મારગારેટના ખીજાના આવલ દોડી ગયો. ખીજાના આવલ તેનો કાકો પ્રીન્સ ડ સાલજા હુસકે હુસકે રડતો હતો.

“બહાલા કાકાજી, મારગારેટને કહોની કે મ્હારી તર્ફ જુએ.” ફલેમીંગ રડતો બોલ્યો.

“બહાલા બચ્ચા,” ફલેમીંગને પોતાના સીનામાં દબાવી દેતાં પ્રીન્સ ડ સાલજાએ કહ્યું “એ ખીચારીને ખીલકુલ સુધી નથી. ખુશીની એક ચીખ પછી તે એક શબ્દખી બોલી શકી નથી કે આ તર્ફ મ્હરો ફેરવી શકી નથી.”

“હું એનો મ્હરો ફેરવું, આખીરી મરતમે હું તેની જીન્દા આંખોમાં મ્હારી આંખોખી તો નાંખી લઈ!” અને કાકાના હાથમાંથી નીકળીને ફલેમીંગ પોતાની ખુદનના માથા આવલ વાંકો વલ્યો અને તેનું માથુ પોતાના એક હાથોમાં પકડી લઇને તેણે મારગારેટનો મ્હરો પોતાની તર્ફ ફેરવ્યો.

“ખુદન, બહાલી ખુદન, એકવાર આંખો ખોલીને ત્હારા બહાલા ભાઇની તર્ફ તો જો.” ફલેમીંગ મોટાં ડચકાં ખાતો બોલ્યો, અને તેણે આસમાન તર્ફ નજર ઉઠારીને પાક પરવર-દીગારને અર્જ કરતાં કહ્યું “ઓ પાક ખુદા, તું એટલી મ્હારી અર્જ સાંભલ, એક વાર આ મરતી આંખોને ખુલ્લી કર કે તે મ્હને જોયા”

અહહા! ફલેમીંગની તે અર્જ પર ગાયા તેજ વખતે ધ્યાન અપાયું: તેની મરતી ખુદન મારગારેટ પોતાની નજર ખોલી.

“મ્હારી બહાલી ખુદન, મ્હારી બહાલી ખુદન!” તેની મરતી આંખોમાં જોઇને ફલેમીંગ કાકલુદી કાઢી “જો, હું કાણ છું? હું ત્હારો બહાલો ભાઇ છું.”

“બહાલા—બ—ભાઇ.” મારગારેટ જેમ તેમ બોલી “સલામ, ત્હારીપર મ્હારો જનન કુર-ખાન કરીને હું ખેજનન થાઉં છું, પાક ખુદા તુને ત્હારી મ્હોરદાર અને બેટા સાથે લાંખી જીંદગી બલે.”

તેટલું જેમ તેમ બોલીને તે ઠાપી ગઇ. થોડી થોભી. અને થોડે વારે તે પાછી અટકતી અટકતી ધીમા સાદે બોલી “ફલેમીંગ, કાકાજી, અર્લ આવે ખેજનતાઇન તો ત્હમે કહો છો કે હવે છુટા છે—તો શું તેવણ હીંયાં નથી આવ્યા?”

“તેવણ હીંયાજ છે.” ફલેમીંગ બોલ્યો.

“આ રહ્યા તેવણ.” પ્રીન્સ ડ સાલજાએ અર્લ આવે ખેજનતાઇનને આવલ કરતા કહ્યું, જે ખીચારો પોતેખી અર્લ આવે કેથનેસ આવલ ઉભો રહીને ત્હારનો રડતો હતો!

“રોલાન્ડ” અર્થે એવ બેઝનતાઇને આગલ આવેગે જોઇને ધીમે ધીમે મારગારેટ બોલી “અને માફ કર” અને તે મરતી આંખોમાંથીથી આંસુ ટપકવાં લાગ્યાં “અને માફ કર રોલાન્ડ, મેં ત્હારી સાથે તાજના લોભને ખાતીર દુઝાખાડી કીધી, પણ હું સુખી નહીં થઈ.” અને તેટલું બોલી મારગારેટ પોતાનો ઠડો થતો જતો હાથ રોલાન્ડના હાથપર મુક્યો “સલામ, રોલાન્ડ, આખીરી સલામ. હું તો જાઉં છું, મગર દુન્યામાં એ ધડો હું પાછલ મુકી જાઉં છું કે વચનથી બેવચન થઇને બેવડા થઇ બીજાને ફસાવનાર આદમી ગમે તેટલી મોટાઇ છતાં—સરપર એક તાજ ધરાવવા છતાં—બી કદી કદી સુખી થઇ શકતું જ નથી. સલામ, કાકાજી, ફ્લેમીંગ, મુરબ્બી અર્થે એવ કેથનેસ, એલબરટીના, મેરીયન, મોડ, આખીરી સલામ. હવે હું તે પાક પરવરદીમારની જનાબમાં જાઉં છું, અને અંતે આશા છે કે રોલાન્ડની મારીથી હું ત્યાં જન્મતનું સુખ પામીશ.”

“મારગારેટ, મેં તુંને માફ કીધી, અને પાક ખુલ આગલ મ્હારી અર્જ છે કે તે માફા દ્વાળુ બાપબી તુંને માફ કરે.” અર્થે એવ બેઝનતાઇને ખરા અંતરજીથી કહ્યું.

“સ—સ—સલામ, આ—આ—ખી—ખીરી સ—લામ.” અને તેટલું બોલી સ્કોટલેન્ડના તાજનો તે ખુબસુરત ભોગ મારગારેટ મરણ પામી.—તેની આંખો સદાની બંધ થઈ ગઇ.

તેજોઇને દુઃખના એક કાપી નાંખનારા સદે નાલાથી મરહુમના કાકા પ્રીન્સ ૩ સાલજાના હોટો ખુશી ગયા!—મરહુમના ભાઇલોડ એવ લીડેસડેલના દીલને સખ્ત અઝીયત પ્હોચવાથી તે રડતો રડતો પછાડાઇ પડ્યો, જેને રોલાન્ડ અર્થે એવ બેઝનતાઇને પકડી લીધી!—અને એલબરટીના પોતાના રડતા પીતાજી અર્થે એવ કેથનેસના હાથોપર પડીને ખુબ રડી! અને, વફાદાર મેરીયન અને મોડે રડી રડીને પોતાના સર પટકી નાંખ્યા!

ગઇ! શોભી મગર પાકદામન મારગારેટ આ દુન્યાથી સદાની ગઇ, અને તેના રડતાં સગાં વ્હાલાઓએ તેના આત્માની શાંતી માટે રડવાનું છોડી દઇને તેના પલંગ પાસ મુક્યે પડીને બંદગી કીધી.

પ્રકરણ ૬૪ મું.

અંજામ.

મરહુમ મારગારેટની લાશને એવીમનેનથી સ્કોટલેન્ડ લઈ જવામાં આવી, અને તેને મેલરોઝ એખીમાં મોટી ઇઝઝતથી ફનાવવામાં આવી. મેલરોઝ એખીના વડા મર્ચન્ટ કાંધર બેનેડીક્ટસ તે મરહુમના ખીજા કાકાએ મરહુમની લાશ આગલ આખીરી બંદગી કીધી.

મારગારેટના માથુસને એક વરસ થઈ જવા બાદ અર્થે એવ બેઝનતાઇને પોતાને બાસ રોકના કીલામાંથી છોડવનાર સુંદરી મેરીયન સાથે પરણ્યો, અને તેમની લાલ્લી વખતે મેરીયનની જાસુસ માદર હાઝર નહીં રહે તેની ખાસ સંભાલ અર્થે એવ બેઝનતાઇને લીધી, તેઓનાં લગન લખાંજ સુખી નીવડ્યાં.

લેડી જેલ્લેથ રાણીના મરણ પછી થોડુંક જીવી—તે પોતાની બેટી મેરીયનનાં લગન-માંથી દાખલ થઇ શકી નહીં—તેને ધીકારવામાં આવી—રાજ દેવીડેથી તેની દાદ લીધી નહીં અને તે દીવસીકરતા બની જઇને જલદીથી મરણ પામી. બીજાને દુખી કરી કાઢી આદમી કદીથી સુખી થતું જ નથી.

રાજ દેવીડ! તેથી પોતાની મ્હોરદાર મારગારેટને દુખી કરીને સુખી નહીં થયો. તેની દરબારના ધણુ અમીર ઓમરા મરહુમ મારગારેટ તરફની તેની ધીકારવાએગ ચાલપર નફરત નાંખીને તેનાથી દુર થયા, અને બીજા અમીરાથી રાજને એવો ધીકારવા લાગ્યા કે તે જે મેળાવડામાં જનાર હોય ત્યાં તેઓ પોતાની મ્હોરદાર, બેટી, કે ખ્હેનોને નહીં મોકલતા! રાજ દેવીડે પોતાની મરહુમ મ્હોરદાર મારગારેટ પર જુદું જુદું તોલમત મુકીને કાંઈથી ફાયદો જોયો નહીં, તેની ઉમીદ નાહીમદ થઇ ગઇ—લુછા તેના હાથમાંથી ગઇ, ઉપરાંત તેની પોતાની રૈયત તેને ધીકારવા લાગી! તેથી, પોતાની મરહુમ મ્હોરદારના દીકરને તોડનાર તે રાજ પોતે દીલ-શીકરતા થઇ ગયો! તે તે મરહુમ મ્હોરદારની પછી ફટ ત્રણ સાલ જીવી શક્યો! અને તે ત્રણ સાલમાં જે કે તે પોતાની રહયતથી લગભગ અલગ જેવો હતો મગર તે દુખથી અલગ નહીં હતો! ગયા તેની મરહુમ મ્હોરદાર પોતાની કચ્છમાંથીથી વેર લેતી હોય તેવું તેને લાગ્યું! તે ઘણો દુખી થયો, રાજકારોબારમાં છેલ્લા છેલ્લા તો તે બીલકુલ ધ્યાન આપી શક્યો નહીં, અને તે પત્રીત કુદરતનાં હાથોથી પડેલા ફટકાથી દુખમાં રીખી રીખીને મુઓ!

સીહા દગલાસ અને અલવીરાના લગનથી સુખી થઇ શક્યાં નહીં.—તેઓ કે જેઓ એકમેકને ધીકારતાં હતાં તેઓ કદી એક બીજા સાથે સારી રીત વાપરી શક્યાં જ નહીં, અને પહેલા સીહા દગલાસ તે બાદ અલવીરા મઉતને જઇ મર્યાં.

અર્લ ઓવ કેથનેસ પોતાની બેટી ઓલવરટીના અને જમાઇ લોર્ડ ઓવ લીડેસડેલ અને તેમનાં બેટાં સાથે મઉજમજાહ કરીને લાંબા વખત સુધી જીવ્યો, અને પુખ્ત યુદ્ધાપામાં તે બંન્ને અર્લ સુખથી મરણ પામ્યો. તેના મરણથી તેની બેટી કાઉન્ટેસ ઓવ કેથનેસ થઇ, મગર તે બહી બાનુએ તે વખતના રકોટલેડના રાજ રોબર્ટ બીજાને અર્લ કાંધી અને પોતાના ધણુને પોતાનો ઇલ્કાબ અપાવ્યો. જેથી લોર્ડ ઓવ લીડેસડેલ ખુશીથી અર્લ ઓવ કેથનેસ તરીકે પોતાની કાઉન્ટેસ ઓવ કેથનેસ સાથે અમન ચમનમાં ઝીંદગી ચુકારવા લાગ્યો. તેમના બેટા પછી તેમને લાંબે વખતે એક બેટી પયદા થઇ, અને પોતાની મરહુમ ખ્હેનની યાદગારી રાખવા ફક્તથી પોતાની બેટીનું નામ “મરગારેટ” રાખ્યું.

સર કેનરાદ રોસલ મારગારેટના મરણ પછી કેટલુંક યુમ થઇ ગયો! તે ઘણા વરસો પછી જીવ્યો! અને તે વખતે માલમ પડ્યું કે તે “રેનીશ મોનેસતરી”નામના મઠનો વડો થવા પામ્યો હતો! અને, તેમ કરીને, બદમાશ મોમપેસન અને લુછાના જન લેવા માટે તેણે પોતાની તમામ ઝીંદગી એક નેક પાદરી તરીકે પાક પરવરદીગારની બંદગી કરીને ચુકારવા માંડી.

અને, હવે, પ્રીન્સ ડ સાલઝા.—યુતોનીક નાઇટસનો તે સીપાહ સાહાર અને જગેજગ મેલવેલી જમાઓનો તે રાજ-પ્રીન્સ ડ સાલઝા-લાંબા વરસો પછી નેકાનું એક નામ મુકી ગયો!

ખતમ.

પાક યુદ્ધા આપણા નામદાર શાહનશાહ જ્યોર્જને સલામત રાખે.

સુંદર બગીચા.

રાજ મહારાજાઓને ત્યાંના બગીચા બતાવવા હોય, કે તવંગર અને મધ્યમ સ્થિતિના આસામીઓનાં બંગલા અને મકાનોની આસપાસની જગાપર સુંદર ઝાડો રોપવા હોય. કે ગરીબના ઘરની આસપાસ અને ટેબલપર શોભાયમાન ઝાડોથી સજુગાર કરવો હોય, તો સુબંધની કાફર્ડ મારકીટની અંદર આવેલા “ધરાનીઝ ગારડન”ના બગીચાના માલિક મી० સોહરાય શહેરિયાર ધરાનીને જણાવવાને યા મલજો, ત્હમને તરેહવાર કીસમના ઝાડ વેચાતા આપવામાં આવશે ઉપરાંત તેની સ્થબજ આપવામાં આવશે.

મીકુ, આંબા, લીચી, પીચ, શેઅલ્લ, નાસપતી, પપેનાસ, મોસંબી, સંતલા, અંજીર, દ્રાક્ષ, પેર, ખાતા અને મીઠાં લીચુ, ઓરેન્જ, સેંતુર, સીતાફલ, રામફલ, દાડમ, વીંગેરે તરેહવાર જાતના ડુરંટની કલમો અને ચવડા મલશે—તે ઉપરાંત નાળીયરી અને જાત જાતની કેળ ખરીદી શકાશે.

જાતજાતના યુલાઓ, આ પીવાની રીકાળી જેટલા મોટા થતા વગર કાંટાનાં પૌલ-નૅરન, મારશલનીલ, ફ્લેક પ્રીન્સ, સફેદ, પૉક, બસરધ વગેરે યુલાઓના ચવડા અને ડોળા—જટ અને સીંગલ મોઘરા, ચંપેલી, સેવતી, જામ, યુલછડી, યુલમોર, પીલા અને લીલા ચંપા, પીલા અને સફેદ મેઘનોલીઆ, વીંગેરે વીંગેરે તરેહવાર કીસમના ડુલના ઝાડો મલશે.

શોભાના ઇંગલીશ ઝાડ જેવાં કે પામ્સ, કોતન્સ, ફેરીના, કોલીફ્લ, ડીપ્રીનએશીયા, લીલીઝ, લૅઅરલઝ, અશેક, વીંગેરે મલશે, પામ્સ અને કોતન્સની ધણી જાત છે જે જોવાથી ખાત્રી થશે. મોટા મોટા શોભાના ઝાડો વેચવા ઉપરાંત લગનસરા, ખાણીપીણીના ખુશીના મેળાવડા અને પાર્ટીઓમાં ભાડેથી ઝાડ આપવામાં આવે છે.

ઝાડપાંતને માફક આવતી લાલ મટોડી, ખાતર, કુડાં, બાગબગીચા શોભાવદારી શીપ, કોડી, અને કોડાઓ વીંગેરે જ્યારે જોઇએ ત્યારે મલી શકશે.—હાડકાંતું ખાતર ખાસ ઓરડરથી મંગાવી આપવામાં આવશે. અને “સીઝન-ફલાવર-સીઝઝ” મોસમ મોસમના ખાત્રીના વેચવામાં આવે છે.

આ પાસેને ટેકાણે બહારગામવાલા-
ઓએ પત્ર વહેવાર ચલાવવો.

મી० સોહરાય શહેરિયાર ધરાની,
માલિક—“ધરાનીઝ ગારડન,”
કાફર્ડ મારકીટની અંદર, સુબંધ.

“મુંબઈ-મળહ.”

“મુંબઈ મળહ” એ રમુજ અને બોધદાયક લખાણો સાથે દર રવીવારે સહવારે આઠાર પડતું એક અઠવાડિક પત્ર છે જેમાં તરેહવાર રસીકો વાંચવા લાયક અને નસીબત લેવાજોગ લખાણો છપાવા ઉપરાંત જાણીતા માણસોની જીવંતીના જતાંતો, રસીલી ઇમારતની કવીતાઓ, ધરની ફેમીલીને હોંસે હોંસે વાંચવા ગમે અને કંટાલો નહીં ઉપજે તથા તેમાંથી શીખમણનાં બે બોલ મલે તેવી રસીલી સુંદર ચાલુ અને ટુંકી વાર્તાઓ, દેશ પરદેશની ટુંકી ટુંકી ખબરો, ખરી રમુજ આપનારા દુચકા-ટાકુકા, એડીટરીયલ, જ્ઞાન મેળવી શકાય તેવા વીષયો, જાહેર બાબદોષરના રમુજ સાથના ટીકકા, ચર્ચાપત્રો, વીગેરે વીગેરે પ્રગટ થાય છે. અને એ અઠવાડિક ખાસ બીજા અઠવાડિકાથી નીરાલી ઢબપર કાઢવામાં આવે છે તેથી અને એનું લવજમ ઓછુ હોવા ઉપરાંત દરેકે દરેક ધરાકને વાર્તાનું એક રસીકું પુસ્તક ભેટ આપવામાં આવતું હોવાથી એના મોટી સંખ્યામાં ધરાકો થયાં છે અને થતાં રહે છે.

આ પત્રનું ચોથું નવું વરસ જાનેવારી ૧૯૨૦ થી શરૂ થાય છે

જેથી નવા ધરાક થવા ઇચ્છનારાં બાનુ અને ગ્રહસ્થોએ નીચલે સરનામે એક પોસ્ટકાર્ડ લખી “મુંબઈ મળહ”ના ૧૯૨૦ ના ધરાકો તરીકે પોતાના નામો નોંધાવવાં. આખું નામ અને પૂરું સરનામું મહેરબાની કરીને લખવું. કાર્ડ મલ્યા પછી ભેટનું પુસ્તક રૂ. સવાચાર માટે વી. પી. સીસતમથી મોકલી લવાજમ વસુલ કરીને દર રવીવારે “મુંબઈ મળહ” પોસ્ટ મારફતે ૧૯૨૦ ના આખા સાલ દરમ્યાન મોકલવામાં આવશે. ભેટનું પુસ્તક ચોક્કસ સંખ્યામાં કાઢવામાં આવે છે અને તે તા. ૧૫ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ ના દીવસથી વી. પી. કરવાના શરૂ કરવામાં આવનાર છે માટે નવાં ધરાક થનારાંઓએ મહેરબાની કરીને જેમ અને તેમ જલદીથી નામ નોંધાવવા.

પોસ્ટેજ સાથે વારસીક લવાજમ માત્ર

રૂ. ૪૧.

આ પાસેને સરનામે એક પોસ્ટકાર્ડ આજેજ લખી નામ નોંધાવી વી. પી. મંગાવો:	{	એનેજર, “મુંબઈ મળહ,” મુંબઈ મળહ ઓફીસ, કાર્ડ મારકેટ પોસ્ટ, મુંબઈ.
--	---	--

(તા. ૧૦—૧૯૨૦ થી આ પત્રનું કદ વધારવામાં આવનાર છે.)

અમારી ફૂલને કાંઈ આજકાલની નથી, ઘણી પુરાણી છે, અને અમે વરસોથી અમારા માનવંત ઘરાકોની ખીદમતમાં તદ્દન નવાજ રોકથી હાજર રહીએ છીએ.

હાઈ બંધ થવાને લીધે તરેહવાર ભતના બુટ થુડનો ગંગવર રોક અમેએ મંગાવ્યો હતો જે હાલ આવી પુગ્યો છે અને તે કીફા અને વેચીએ છીએ.

ખાનુઓના પગ શોભી રહે તેવા ફાંકડાં ઉંચી એડીના સ્ટાઇલીશ અને ટકાઉ બુટનો ગંગવર રોક હમણાં આવી પુગ્યો છે.

ધી બોન્ને ગુડલક બુટ એન્ડ શુ માર્ટ
નાં ૭, લાલસીંગ બીલડીંગ, ઠાકુર્ડ મારકેટ, મુંબઈ ૨.

મહરથોના ટકાઉ, શોભીતા, અને ભતભતનાં બુટ અને થુડ તથા ન્હાનાં બાળકોનાં બુટ-થુને, મોટા જથ્થે અમારે ત્યાં હમેશાં રહે છે.

મુંબઈના માનવંત ઘરાકો સાથે ઘણી સચ્ચતાથી વરતવામાં આવે છે.

બહારગોમના ઓરડોપર તુરતજ ધ્યાન આપી વીં ખીં કરવામાં આવે છે.

માલેકો-હકીમભાઈ દાઉદજી એન્ડ સન્સ.

(તિલીમામ-“બુટ, મુંબઈ.”)

મીં “મશરેક” અને તેવણની “તકલીદી તાજ” ની વાર્તા માટે બે બોલ.

વીચારી ફરજાવનાર—મીં સો. કા. શરાફ.

મારા મેહરબાન યુઝરગ મીત્ર મીં જોહાંગીર ખી. મરઝબાનના અબાલાં કામરો જોવાં દશ પેઝના “ગપ-સપ” માં મેં એક વાર વાંચ્યું હતું કે “બાબાજી મરઝ, પછુ એક જાહેર લેખક થતો ના” તે વખતના મારા નાદાનપણના અવીચારી વીચારોથી હું તે વાંચીને હસ્યો હતો! પછુ નહીં, વગર શરમાવે હું આજે કાન પકડીને કપુલ કરું છું કે એ યુઝરગ અહરથના ઉપલા બોલવામાં પુરેપુરું વજુદ હતું અને છે! કારણ, વગર લેવે દેવે ફાકટમાં ચામડાં તુપાવાનો એ એક સરીયામ રસ્તો છે!

કામ કાજ અને ખીજ અનેક જગલોને લીધે સેવકે પોતાની કલમને ખુણે નાંખી રાખી હતી! પછુ મીં ‘મશરેક’ જોઐ મારા એક સાચા મીત્ર થાય છે તેઐ આવીને ગળે પડ્યા કે “બાઇ કાંઈ લખો! મારા “મુખર્ષ મજાહ” પત્ર સારખી કાંઈ લખો!” હશે! પેલા બોહારાજીએ કહે તેમ “આપણે જાણ્યું, હશે!” કરી કાંઈક લખું સુકકું પીરસવા માંડ્યું પછુ બાઇ તો ખારસા ગલે પડી બેઠા કે “હવે મારી નવી નીકલતી ચોપડી નામે “તકલીદી તાજ”નો દીયાચોખી લખી આપો!” ખાસ્સા! શું ધાર્યું? પેલા ગામડેના પરોણા જેવીજ આખાદ વાત થઇ કેની કે “બાઇ, જમીને તો આવ્યા હશે, પછુ પાણી બાનીખી પીસો કે નહીં? સુવાની તો જગ્યા નથી, રહેશે કે જશે?” તેમ સારું ગામ જાણે કે મીં મશરેક મારા મીત્ર થાયે અને હુંજ તેમની ચોપડીનો દીયાચો લખું તો લોકો શું બોલે? એમજ કેની કે “બાઇના મોસાલાં, ને બેનના ગીત!” વલી જો હું ના પાડું કે મારેથી નહીં બને, તો મારા મીત્રનો થોળરો જરૂર વીના કારણે ચઢે! અને દોસ્ત આશનાવોમાં બોલે કે “મીં શરાફનું જરા કામ પડ્યું તો એવણ છાપરે ચઢી ગયા!” તે જુદું! એટલે અવરો અને સવરો બેઉ તરફનો તમાચો!—એજ કારણથી મારા મેહરબાન યુઝરગ મીત્ર મીં જોહાંગીર મરઝબાનના કંઈક વરસોના બોલો મને એકાએક યાદ આવી ગયા! અને આજે હું બાપોકાર કપુલ કર છું કે બેશક તે સાચ્યાજ છે!

પછુ ચાલો! સહમજબા !! ખાંડપ્યામાં માથું નાંખી ઢપકારાથી ખીહીવામાં સાર નથી! એટલે આપણે તુરતજ એ બાઇને દાદમાં વગાડ્યા વીના કહી દીધું, અને એમની જગ્યાનથી કપુલ કરાવી લીધું કે “મને જે વાજખી લાગે, અને ખરું દેખાયે તે હું લખું! તેમાં તમે જરાખી છેકછાક કે વધધટ કરી તેને “પાલીશ” નહીં કરો તો લખું!” બાઇ મૈસુફે તુરતજ હસીને હા પાડી! અને આપણે “વાર” કરી રહેતાન ડાબો કીધો!

હવે જો હું જગમજગરક સાચ્યું કહી હઉં તો બાઇ મશરેક પૈસા કરતાં નામના બહુજ લોક્યા છે! અને અલખતાં દરેક ધનસાન પોતાની પાછલ એક યા ખીજ આકારમાં પોતાનું

નરમ પાદમાર મુકી નહીં જાયે તો પછી તે ઇન્સાનની આંખે દુન્યાની મુસાફરીજ શા ખપતી? બાકર, એ બાઇ ખરેખર બોધા, મંઝા, થંડા અને સાફ દીલના કપટ અને તકોબરી વીતના હસતા અને પુશ મીનજ મીત છે। ખુદાએ જે સ્થિતિ એવાને બક્ષી છે તે ઉપર રાજ રહીને પોતાનો મક્કત બસર કરે છે।

મીન મશરૂક એક અચ્છા અને ઉમંગી લેખક છે, પણ બીજાઓ જેમ એવા જાણીતા લેખકોને આંગલીના ટેરવા ઉપર મણાતા લેખકોની ઉપમાં આપવા માંગે છે, તેઓની સાથે હું મળતો નથી નથી. ના, એટલું જ નહીં, પણ આવા બોલો બોલનારના વીચારો સાથેથી હું મળતો નથી। આગળથી ત્રીસ વરસની વાત ઉપર કોઇ ચાલક ભેંજમાંથી ઉપશે “આંગલીના ટેરવો ઉપર મણાતા મણાતા લેખકો”નો શબ્દ બાહાર પડ્યો હતો, અને તે વખતે અલખતા તે વાંચથી મળતો નથી હતો। મગર આજે તો વગર શકે પારસીઓમાં જણાક લેખકો એક એકથી સરસ પડેલા છે। અને તેથી હું કહું છું કે બેશક, તેઓ આંગલીના ટેરવાની સીમા હવે કુદાવીજ ગયેલા છે। વખતના વેહેવા સાથે જેમ મરહુમ મીં કૃષ્ણશર કાશ્માજી, મીં જેહાંગીર મરઝવાન અને મારા મરહુમ કવી મીત્રો “આરામ” ઉરફે મીં નશરવાનજ મેશવાનજ ખાનસાહેબ અને શીરોજશાહ રસ્તમજ બાટલીવાલા જેમ વીસરાઇ ગયા છે, તેજ મીસાલે હવે આંગલીના કાપાની ઉપમાંથી ગુમ થઇ ગઇ છે।

મીં મશરૂક એક ઉમંગી અને ઉલટમંદ અચ્છા લેખક છે એ હું ના પાડીશ નહીં; એવણની તે ઉલટની સામેતી એવણે પુરી પાડી આપી છે, અને ચાર વરસના ટુક અરસામાં એવણે એક, બે, ત્રણ નહીં, પણ અગીયાર વાર્તાઓ લખી છે; અને લખાણબાજીની રંગબુમી ના ચોપડામાં ઉધાર પાસેથી પોતાનું નામ કાઢી નુખાવી, જેમ પાંસે લખાવ્યું છે. તે ઉપરાંત એવણે પ્રથમ પારસી પાથોનીયર “જામે જમશેદ”માં ત્યાર બાદ “પ્રજા મીત”માં ટુકી અને ચાલુ વાર્તાઓ અનેક વખતે લખેલી મારા જેવા જાણુવામાં આવી છે। એ ઉપરાંત એ બાઇએ ચારેક નાટકોની લખેલા મારી જાણુમાં આવ્યા છે. વલી, એવણે પ્રગટ કરેલી વાર્તાઓની આદતીઓ પ્રથમમાં ખપી જવાથી બીજી આદતીઓની છપાવી હતી, અને તેથી હું જ્યાં સુધી જાણું છું ત્યાં સુધી તમામ ખપી ગઇ છે.

બેશક, એઓ બાઇની વાર્તાઓ રસીલી અને મોહક છે, પણ જો હું તડ ને દડ કરી દમશ તો કદાચ એ બાઇને મારે માટે ગુસ્સો ઉપજશે। પણ તે ગુસ્સાને માટે તો સેવકે પ્રથમથીજ એવણ પાસે ખેલાનું લઇ લીધેનું વાંચનાર જાણે છે, એટલે નીડર હું કહી દઉં છું કે તે ગુસ્સાની મને પરવા નથી। એવણ પોતાની વાર્તાઓમાં જ્યાંથી ખુદાનું નામ આવે છે ત્યારે દરેક બોલે બોલ ‘પાક ખુદા’ ‘પાક ખુદા’ કરે છે। અલખતાં ખુદા તરફની એવણની ભક્તી હું વખાણું છું, તેમજ હું પોતેથી એક જીવના અને અસલી વીચારનો ધર્મ ઉપર આસ્થા ધરાવનારો જરથોસ્તી છું છતાં તેવા વારંવાર એકજ પાણુમાં પંદર વખત લખાતા ‘પાક ખુદા’ના શબ્દો પસંદ કરતો નથી। વાર્તા, એ વાર્તા છે। તે તેના જુસ્સા સાથેજ લખારી જોઇયે છે, અને એકાદ પત્રમાં ખુદાને તુચ્છકારનારો માનવીથી “પાક ખુદા” કરી બોલે એ કેવું લાગે? વાર્તાઓની ચોપડીમાં ‘પાક ખુદા, પાક ખુદા’ કરી પોર્કારવાથી પરવરદગાર રીઝતો નથી, પણ મના મકાનમાં જઇ ખરાં ભક્તીભાવથી તેની પરસતેશ કરવાથીજ તે એ મીસાલ બેનીમાજ સાહેબ પ્રદાન થાયે છે.

એવો બાબતી મોટામાં મોટી બીજી ખોડ એ છે કે પોતાની વાર્તાઓની એપીડીમાં જ્યાં બાંધીને ઉરદુ, પરશીયન અને હાંદી ભાષાના શબ્દો વાપરે છે તે ખરેખર પસંદ કરવા જોઈએ નહીં। પણ તે છતાંપણ હું ભુલી જતો નથી કે આ વાર્તાઓ આપણા ધ્યાસ વરસ અમારો હોય “જેગલી ધરૂ” માં અપત્તી એક ભલ્લખ કોમનો નખીરોજ લખે છે। એક ધરૂજી વચ્ચે પોતાની સ્વભાષા છોડીને જગદે મુજરાતી પારકી ભાષામાં આવા વાર્તાઓના રસીક પુસ્તકો દમ-બ-દમ પ્રગટ કરે એ ખરેખર ખુશી થવા જોઈએ અને એવોને ધન્યવાદ આપવા લાયક છે. પણ જ્યારે એવોના મીત્ર મંડળ વચ્ચેથીજ મારા બાલ્યમાં આવ્યું કે એવણના “જેગલી” આમાંના મોટા ભાગ બહારા, ખોજ, અને મોહોમેદન ખીરાદરો છે’ અને તેઓને રાજ રાખવા ખાતરજ એવણ મોટા ભાગે ઉરદુ અને પરશીયન શબ્દો આખ વીચીત્રે કસાવે છે। જે આ ખરેખર હોયતો હું મારા અંગત અનુભવને આધારે ઉપલી રીતે પ્રગટ કરતોજ નથી। એક ગમે એવા લેખકની કારતી તેના “જંડાનોડ” મોઝામાં કે જેડાઅક્ષરો યા બીજી ભાષાના ચાલુ શબ્દો વાપરવા કરવામાં સમાયેલીજ નથી। અને તેથી તેની હુશીયારી કે બડોળખી માલમ પડતુંજ નથી। શું એવો કહે છે તેમ સઘલી મોહોમેદન કોમજ એવણના પ્રગટ કરેલાં પુસ્તકો વાંચે છે, અને પારસી જેવી વાર્તાની શોકીન કોમ વાંચતીજ નહીં હશે? હું માનતો નથી। અલખતાં ધણાં પારસી નર-નારીઓની એવણની વાર્તા વાંચતાં હશેજ તો પછી “ફેલેમીંગે કઉલ આપ્પો” એની મતલબ રાંધણીમાં ભરાઇને મસાલો છુડનારી ખીયારી પારસી નારી જાતી શું સમજે? “રીહા” કાથો। “સફર” “ઓમરાઓની અદાલત” “તે રાજ હવે ફાશ કરી દેવો” “લીફાફા” વગેરે વગેરે અનેક ડગલેને પગલે આવતા ફારસી અને ઉરદુ શબ્દો એક સાદીમાંદી પારસી અખજા તો બાળુએ રહી મગર સાધારણ કેલવણી લીધેલો એક પુરૂષખી સમજે એ માટેખી મને મોટો શક છે। અને તેથીજ આવા અધરા શબ્દો હું મારા તમામ સાચ્યા જીગરથી નાપસંદ કરું છું। અને મારા એ ભોજા બાબને ભજામણ કરું છું કે બની-શ્યમાં આવા શબ્દો લખવાથી પહરેજ રહેલું, યા તો રફતે રફતે પોતાની એ આદત તજ દેવી।

‘તકલીદી તાજ’ રેનેદડઝની વાર્તા નામે “મારઝેટ” ઉપરથી એવણે ઉપજાવી કાઢી છે. “એ અઢંગ વાર્તાનવેશ ઇઝેજ વાંચનારી આલમને તદન રોશન છે, અને એની કારકીરદી તમામ વગોવાયેલી જગ આશકાર છે; પણ એના સઘલાંજ પુસ્તકો વખોડી કાઢવા લાયક નથીજ। ધણાક પુસ્તકો નેકી, નીતી, નીમકહલાલી અને જનફેસાનીનો સાચ્યો રસ્તો, દેખાડનારાંખી છે; અને તેનો પુરાવો ‘મારઝેટ’ અચ્છી રીતે પુરા પાડી આપે છે. વલી ‘તકલીદી તાજ’ ‘મારઝેટ’નો બેલેબેલ તરજુમો નથી. જે તેનો તરજુમોજ કરી જવામાં આવ્યો હોત તો એનું કદ હાલના કરતાં ધણું મોટું વધી જતે, પણ મીઠ મશરૂકે સઘલી તરફથી નકામાં જલતાં અને હુસુઝ ઝાટકી કાઢી તેમાંથી નકકર માવેજ તરવી, અને તે માવામાંથી શાકર એલચી અને ખુદ શીરાઝનો મધમધતો ગુલાબ છાંટી વાંચનારી આલમ સનમુખ રજુ કર્યો છે. હું મારા અંગત અનુભવને આધારે વાંચનારને પુરેપુરી ખાતરી આપું છું કે એ વાર્તા તમામ રસીલી છે, અને એકવાર હાથમાં લઈ શરૂ કરવા પછી, તમો તેને ખુશીથી તો પડતી મુકશોજ નહીં. એની અંદર એક એક પછી ખનતા ખનાવો વાંચનારની જગાસા ખેંચીજ રાખે છે. એ વાર્તાનું ધણું અવલથી તે આખર સુધી જેમ ખે નાના સપોલીઆંચો એક બીજાં સાથ વીટલાઇને ગેલ કરે તેવીજ રીતે વાર્તાના ખનાવોખી એક પલે વાંચનારને ઇતેજાર ખનાવી, બીજીજ પલે તેનાં ખનની મુઝવન કાઢી નાંખે છે. આખી વાર્તા ધણીજ બોધદાયક છે.

વસી હું જોઇને ધણી પુશી છું કે વાર્તાઓના સંજ્ઞામાં મીંઝ મશરૂકે એક નવીજ પેઢેલ આમેજ કાઢી છે. જોમ એક નાટકની ચોપડીમાં તેના પ્રાચીન આપવામાં આવે છે તેજ મીસાલે મીંઝ મશરૂકેની પોતાની ‘તકલીદી તાજ’ની ચોપડીમાં તેના પ્રાચીન વાર્તાની શરૂઆતમાં આપ્યા ર. ખરેજ એ એક આરી પેઢેલ છે, અને એની નકલ થયેલી હું જોવા સજી છું. કહ્યું કે કાઢ્યા વખતે એક વાંચનારને શું ચરણ ઉપજતાંજ જે તુરતજ તે પ્રાચીન પાણી કાઢી એવે કે કાઢ્યા ધણી કાણ છે તે તેને તુરતજ માલમ પડી આવે, અને તેના મનનું સમાધાન મળી જાય. એટલુંજ નહીં પણ દુકમાં વાર્તાનો સાર એક વાંચનારને માલમ પડી આવે.

મશરૂક હું મીંઝ મશરૂકની આ વાર્તાના બીતરમાં ઉતરી જઈ એમાંના થોડાક રસીકો અને ચાનક લેવા જેમ ભાગ દુકમાં વાંચનારની સામે રજી કરવા તકલીદ લઈશ. ખીજાં સીઝને હું જાણુએ મુકી પ્રથમ આ ‘તકલીદી તાજ’ની નાવેલ મારઝેટની ખોચીમાંથી પકડી બહાર કાઢીશ તો તે ખોટું કેહેવાશે નહીં! એજ, એજ, નાદાન છોકરીના એક વગર વીચારના ઉછાછલાં અને લોભી પગલાંથીજ આ વાર્તાની હરતી પેદા થાય છે! અગર જો એ છોકરી લોભી બની એક તાજ મેળવવાની દરકાર કરતે નહીં તો આ વાર્તા વાંચનારી આલમ સનમુખ કદીથી જનમ લેવા પામતેજ નહીં! વચન શું અને કેવી કીમતી ચીજ છે, અને તે ક્યારે અને કેવે વખતે અપાવું-લેવાવું જોઈએ કે જ્યારે જન જવાનો યા તો કદીથી તુટે નહીં એવી કચુલાતનો સંજોગ બરપા થતો હોય! પણ આ કાણુબુંગર દુન્યામાં તો ગોયા વચનની કીમતજ નથી! ફક્ત મતલબને ખાતર કાચ અફાલી તાલી મારી પોતાની મતલબ કાઢી લીધી કે આપેલું વચન અને કાલ અકાસ થઈ ગયો!! પણ પછી તેના અંજનમ, તેની તોયા અને તેનું પાપ કેમ અને કેવી રીતે સહન કરવું પડે છે તે આપાદ મારઝેટ દેખાડી આપે છે! એ લોભી ભક્તી અને નીતીમાન છોકરી એકવાર એક અમીરને પોતાનો ખ્યાર અર-પણુ કરીને, તેની મોહારદાર થવાને કચુલ કરીને, એકખીજાને પોતપોતાની વીટીઓ આપી વચન અને કાલથી બુધાઈને થોડાક વખત તેને વફાદાર રહેવા પછી તે અમીરના દરજ્જા કરતાં વધારે મોટા દરજ્જા મલવાનો તકલીદી સંજોગ ઉભો થવા પામતાં તે કમનસીબ છોકરી કાંઈથી વીચાર કે અદેશો કરવા વગર પોતાના તે ભક્ત, સાચ્યા અને અમીર આશકને ઠોકરે મારી, તેને બેવફા બની રાણીની પદવીએ પુગવાની લાચરે, લોભે, અને હેશે છુપાં લગન કરી દીધે છે, અને પછી તે એકવારના ઉતાવળીયા પગલાંથી આખી જીંદગી સુધી કેવી પસતાઈ કસટાઈ હેરાન સરગરદાન અને પરેશાન થાય છે! કેવી કેવી નામોશી અને સીદા કલક તેણીને સર ચોંટે છે! પોતાના અજીજની સામે તેણી કેવી અંખવાણી અને ગમગીન બની જાય છે! તે બદમાશ રાજ એકવાર તેણીને ચાહી પાછકથી થયેલાં લગન નામુકર જઈ તેણીને કેવી રસવા બનાવવા માગે છે, અને પોતાની જીવતોડ કાશેસ કરી તેણીને બેવફા થવા માટે કેવી કેવી લડતો ચલાવી દરીયાવમાં પડી શીજીનેથી વલગવાને ચુકતો નથી! તેણીની ઉપર જઈઓ પાછવાનેથી રતો નથી! અને એટલું છતાં જ્યારે સંજોગો તે બદમાસને હરાવે છે ત્યારેથી તે આપડીને તરછોડી એકલી અતુલી નાંખી રાખી અનીતીમાં પોતે મચ્છો રહે છે! એ અર-સામાં ખીચારી મારઝેટને કેવી કેવી વીમતીઓ સહન કરવી પડે છે! તેણીની ઉપર કેવી છુપી જનમુસી ચુલી રહી તેણીને ફસાવવાની ચુકતીઓ રચાઈ રહે છે તે ખરેજ આ વાર્તાના વાંચકને

જે ધડી લીન બીન કરી મુક્યા લીના રહેશેજ નહીં! આખરે તે બાપડી ઉપર છેવટે અનીતીના આરાધ વડીક મુકવામાં આવે છે! તેણીના સાક્ષીઓને અટકાવી રાખી તુરતાતુરત રાજ પોતાની તરફેનમાં છુટાછેડાને ચુકાદો વડીક મેળવી લીધે છે તે ખરેખર વાંચવા અને વીચાર કરવા જેમ છે. બીચારી મારઝેટ નીતીવાન છતાં જ્યારે પાપીઓના પ્રપંચથી અનીતીવાન જાતે પાછો છે ત્યારે તેણીના દુઃખનો પાર રહેતો નથી! અને તે એક જ ઉતાવળું પગલું અમીરને ઠેકરે મારી રાણીમાં ખપવાની અને સર ઉપર તાજ મુકવાની હોશ માટેની બેવકાઈથી અને મુરખાઈથીજ આ સધલું સહેલે છે! આહ! લોભનો થોભ નથી! તેમ લોભને વશ થવાથીજ મારઝેટ બીચારી પોતાની તમામ જીંદગી દુખમાં દુખાવી દીધે છે! પણ જ્યારે તેણી પોતાની અનીતીવાન વરતાણુંકથી જુદી સામેત કરી આપે છે અને દુન્યાની નજરમાં એકવાર પાછી તમામ નીતીવાન તરીકે જાહેરથી થાય છે તે છતાંયી તેણી સુખી અને સંતોષી કે નામતી નથી! તે બાપડી પોતાની નીરદોશતા જાહેર થવાની ખબર સાંભળતાંજ ખુશાલીની મારી એક ચીસ પાડી તુરતજ મુરદું થઇ પડે છે! તે સાથી? મારા આધીન મત મુજબ પોતાના ભોલા અને ભક્ષા અમીર આશકને ઠગવા માટે, તેને આપેલું વચન તોડી તેને દુઃખી અને નીરાશ કરવા માટે! પોતાના ખુદાને અને એકવાર ચાહેલા સાચ્યા આશકને ઠગવા માટેજ તેણી આ સધલું સહન કરે છે!! અને એ રીતે એકવાર આપેલું વચન તોડવાથી શું પરીણામ નીપજવા પામે છે, અને આપેલું વચન તોડનાર માનવી કેવું પરેશાન થઇ ખુદાઈ લાકડીનો કેવો મુંઝો માર સહન કરે છે, તેનું કાળજી તેને બીનરમાંથી કેવું કાતરી ખાય છે! અંતતી ધડી સુધી પેતાની તે બેવકાઈ માટે કેવી હાથે! હાથે! કરે છે તે આખા મારઝેટ બનાવી આપે છે!

વલી ચોરને પોટલે ધુળકે ધુળ! તેમ રાજ ડેવીદ, એક અનીતીવાન અમીરજીદને પોતાની પ્રીયા બનાવવા બીચારી મારઝેટને દુઃખી કરી, તેનો ભવ બાલી, તેને રૂસવા કરી શું નતીજો મેળવે છે? ‘કર ને જો’ મીસાલ તે પોતાની રહ્યતથી લીનાયે છે! માહ દુઃખી થાયે છે! અને લુછા સથ લગન કરવાનો તેનો હવાઇ ખ્યાલ હવામાંજ લટકતો રહી જાયે છે!!

પાપી લુછા! પોતાના ખાવીંદને બેવકાઈ બની રાજ ડેવીદની સંગતમાં રહી, અનીતીને મારગે ચાલી, સતનો કાંટો પેહેરી બીચારી મારઝેટને દુઃખ દેવામાં અને તેનો કાંટો કાઢવાના પ્રપંચ રચવામાં કશું બી બાકી રાખતીજ નથી! ના, એટલુંજ નહીં! પણ મારઝેટને અનીતીવાન થવાની તેનેથી રાજ ડેવીડના છુટાછેડાં કરાવી તેની સાથ પોતાના લગન કરી મારઝેટનું રાણી દાખલનું તાજ પોતાના સરપર મુકવા ખાતર તેણી પોતાના ભક્ષા અને ભોલાં અમીર ખાવીંદનું પોતાના તોફર મોમપેસન પાસે ખુન કરાવે છે! અને તે ખુની મોમપેસનને ત્યાર બાદ મારઝેટનો જામુસ બનાવી તેની મારફતે પોતાની નીચ ચુકતીઓ, સફળ કરવા જાયે છે! પણ છેવટે? ખુનનો બદલો ખુન! પોતાના ખાવીંદનું ખુન કરાવી, બીચારી નીરદોસ મારઝેટનો જીવ લઇ જે ધડી મારઝેટ મરી જાય છે તેજ પળે તેણીથી પોતાના ભાઈ સર કોનરાદના ગુરસા અને ધીકારને આધીન થઇ ઝેર પી મરી જાય છે! અને રાણી બનવાનું તકલીદી તાજ તો હવામાં લટકતુંજ રહી જાય છે!!

નિમકહરામ અને ખુની મોમપેસન નીરદોશના જનના ભોગ લઇ પોતાના કરતુકની સજા તરીકે લુછાના ભાઈ સર કોનરાદને હાથેજ મારેયો જઇ ખુદાની દરગાહમાં સીદા સુરત લઇને આવી ઉભો રહે છે!

આ ઉપરાંત નીમકહલાલી અને જાન ફેસાંનીના એક અગ્રે સહી સર ફલેમીંગ રજુ કરી પોતાની આંખે છે કે દુન્યામાં સધલાજ નીમકહરામ માનવીઓ વસતા નથી । પણ તેઓમાં ઘણાકે તેમની આંખેજ છે । સર ફલેમીંગના વંશએ બલેક પારલામેન્ટના હુકમથી દેશ પાર થયા હતા, અને તેઓના વંશએને જે કાંઈ પાલે કે રાખે તો તેમનેથી દેશ પારનો હુકમ હતો । તે જતાં બહા ઉમરાવ અર્થ કેથનેસે તેને અને તેની બેહેન આરગ્રેટને પાંખ્યાં હતો । સંજોગ પાતામાં અર્થ કેથનેસ સુસીખતમાં આવી પડ્યો, અને તેને માટે સર ફલેમીંગ રાજા દેશીક પાસે તેના છુટકારા માટે ગયો । પણ ત્યાં વલી ખીજે સંજોગ ઉભો થતાં રાજા દેવીક પ્રસન્ન થઈ તેને પોતાની પાસેથી કાંઈ મહેરબાની તરીકે માંગી લેવા કહે છે । સર ફલેમીંગ પોતાનો છુટકારો નહીં માંગતા, બહા અર્થ આવ કેથનેસને છોડવાની કપ્પલાત માંગે છે । અને આવી રીતે પોતાના તમામ નીમકહલાલી અને પોતાને તથા પોતાની બેહેનને પાંખ્યાનું પરોજણ વાલી આપે છે । આ ઉપરાંત આ વાર્તામાં પીજન વગરના અનેક બનાવો સમાયેલા છે જે વાંચનારને હું ખાતરી આપું છું કે તેમને મોહક પમાડ્યા વીનાં રહેશેજ નહીં ।

છેવટે બે બોલ વધુ બોલી મારા બે બોલ હું ખતમ કરું છું । મીં મશરેક નાટકી હુન્નરના એક અગ્રે શોખીન છે, અને પોતાના તે શોખને અનુસરી આ રસીલું પુસ્તક, થોડાક પૈસાને ખાતર શ્રીમંતને અરપણુ કરવાને બદલે તેવણું પોતાના એક ખરેખરા સામ્રાજ્ય અને હુન્નરમંદ દોસ્ત મીં સોરાયજી ફરામજી ઓગરાને તેઓની એક સુંદર આબેહુખ છાત્રી સાથે ખાલેસ ખ્યાર અને જીગરના ઉમરા સાથ અરપણુ કર્યું છે જે ખરેજ એમને સ્તુતીપાત્ર છે । મીં સોરાયજી ઓગરાએ નાટક લુમી ઉપર કાંઈખી ઘોંઘાત કે માન ચાન મેળવવાના અભખરા વીના તમામ પોતાની જીંદગી ધસી નાંખી છે । એ ખીરાદરના સર પર જઈશી સ્થાર થઈ ચુકી છે । અને હાલનો વખત હવે એવણુ માટે ખરી રીતે જોતાં તો આશાએશ મેળવવાનો છે । પણ તેવા અધ્યામમાં એઓ વધારે અને વધારે નવજીવાન બનતા જઈ પોતાના જોનાસએને ધડીભર છક કરી નાંખે છે ।—આ તખકકે હું ધાઈ છું કે મીં ઓગરાને કીધેલી મારી એક સુચણા ૨૬ જશે નહીં, જે મીં ઓગરા મીં મશરેકની આ વાર્તાને ઉરદુ ઝખાનમાં ફેરવી નખાવી તેનો એક નાટક રચાવે તો હું જ્યાં સુધી માનું છું ત્યાં સુધી તે અતીશય ખેંચાણુ કરતા અને લોકપ્રીય થઈ પડ્યા વીના રહે નહીં.

મારા ખીજ બે બોલ । જે હું ધાઈ છું કે મારા મીત્ર મીં મશરેકને તો તે ગમશેજ નહીં । પણ અત્રે મીં મશરેકે યાદ રાખવાનું છે કે હું મારા વીચારો અત્રે દરશાવું છું, અને તેની સાથ એમને કસોજ તાલુકો નથી । મીં મશરેકે આએ ચોપડીની કીમત રૂપીયા ત્રણ રાખી છે તે અલખતા આવા દુકાલ અને મોંઘવારીના કરા કરીના વખતમાં ખરેજ ભારે છે । એ બાધએ જરાક પોતાના ગજવા ઉપરખી કાપ ચુકી ૩૦ રા રાખી હતે તો તે વાજખી કેહવાને અને વાંચનારાઓનેથી તે સવચ કરતા થઈ પડતો હજી અસર થયું નથી । જે મીં મશરેક પાછો સરવાલો કરી જોવાની જરાક તકલીદ લીધે તો ! પછી તો એ બાધ પોતે મુખ્તયાર છે । તથાસ્તુ ॥

